جګړه او سوله

درېیم ټوک

لیف نیکولایوویچ تولستوی
ژباړن:
دوکتور لطیف بهاند

مسکو
۲۰۱۲

۱۳۶۷

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم:	جګړه او سوله
ليکوال:	ليف نيکولايوويچ تولستوی
ژباړن:	دوکتور لطيف بهاند
ټوک:	دريم
طرحه او ډيزاين:	سپين سهار
خپرندوی او مالي لګښت:	د ميـــدان وردګـــو ولايـــت والـــي محمد حليم فدايي
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۹۱ل/۲۰۱۲ز
د خپرونو لړ:	(۳۹)

لومړۍ برخه

۱۳۶۹

۱

د ۱۸۱۱ کـال پـه وروسـتيو وختونـو کـې د لـوديزې اروپـا د پـوځي قوتونو سفري بری او ځای پرځای کېدل پيـل شول او پـه ۱۸۱۲ کال کې ددغو پوځونو شمېر (له هغو لوژستيکي وګړو سره چې د دوی د خوړو، کالو او لېږدولو دنده يې لرله) له څو ميليونو تنو نـه واوښتـه. دغـه پـوځ له لوديزه ختيځ ته روان او د روسيې پولو تـه يې مخـه کړه. او دې تـه پـه ورته توګه په همدې ۱۸۱۱ کال کې د پولو له بلې خوا د روسيې پوځونو ځان د پولو په اوږدو کې ځای پر ځای کاوه. د جون پـه ۱۲ مـه د لـوديزې اروپا په خوښه د روسيې پولې مـاتې او جګړه پيـل شـوه. يعنـي هغـه څـه پـېښ شـول چـې د بشـري تعقـل او ټـول انسـاني طبيعـت ضـد دی، پـه ميليونو وګړو د يـو بـل پـه ضـد دومـره بې انـدازې شرارت وکړ. دومـره دوکې، دومره خيانت، بربريت، دومره يې د يـو بـل پـر شـتمنيو تـالان ګډ کړ، په بې ساري توګه يې يـو بـل تـه جعلي اسناد او کوټـه روپـی جوړې کړې، داسې چورونه يې وکړل، دومره اورونه يې واچول او دومره وژنې يـې وکـړې، هسـې خيانتونـه او جنايـاتونـه وشـول چـې تـر هغـه څـه نـه واوښتل چې د يـوې پېړۍ په اوږدو کې د نړۍ پرخلکـو تېر شـوي وو، خو هغو وګړو چې دغه جنايتونه يې کول، ځانونه يې جاني نه ګڼل.

دغه غير معموله پېښې ولې رامنځ ته شوې؟ د هغـو علتونـه څـه وو؟ مورخين پـه سـاده بـاور وايـي چې ددغـو پېښـو علتونـه د الدنبورګ پـر شهزاده ستم، پرسيمې، له لاسبرو قوانينونـه سرغړونه، د نـاپليون واک

پالنه، د الکساندر ټینګار، د ډیپلوماتانو تېروتنې او نور وو...

پـه دې توګه، کـه میټېـرنیخ او رومایـانځوف یـا تـالیران د کـومې مېلمستیا یا کتنې په اوږدو کې د زړه له کومې د پلټون لپاره د یو لیک لیکلو تکل کړی وای او په غوره توګه هڅه شوې وای او یا هم ناپلیون الکساندر ته لیکلی وای:

- زمـا ورور ټولواکـه ! زه چمتـو یـم د الدنبورګ سېمې بېرتـه د هغـه ځښتن ته وروسپارم. که دا شوي وای، جګړه به پېښه شوې نه وای.

دا څرګنده ده چې د هغو هممهـالو تـه هر څـه همـدا ډول برېښـېدلي وو ،دا ښکاره خبره ده چې د ناپلیون لپاره د جګړې علت (لکـه هغـه شـان یې چې د سنت هلن پـه وچـه کې ویلي و) د انګریزانو دوکې وې، دا هم ښکاره ده چې د انګریزانو د پارلمـان غړو بـه د جګړې علت د نـاپلیون واک پالنه ګڼلی وي، د الدنبورګ شهزاده ته د جګړې علت پـه ډاګـه دده پر وړاندې شوی زور زیاتی برېښېده، سـوداګرو تـه بـه د جګړې علت د اروپـا پـر وچـې هغـه لاسـبری قـانون برېښـېده، چې اروپـا یـې رنګوله، کېدای شي زړو سرتېرو او جنرالانو تـه بـه د جګړې تر ټولـو غـوره علت دا برېښـېدلای و چې پـه دې چاره کې د دوی هنر تـه اړتیـا لیدله کېږي، د هغه پېر (زمانې) لژیتیمیـانو(د شاهي واک هغـه پلویـان چـې د بـوربن کـورنۍ تـه د واک د بېرتـه سـتنېدو غوښـتونکي وو) د پخوانې نظم او قوانینو بیا راژوندي کول، د جګړې علت ښکاره شوی وی، د هغه وخت دیپلوماتانو ته کېدای شي ددې ټولـو پېښـو د رامنځ ته کېدو علت له ناپلیونه د روسیې او اتریش، د ۱۸۰۹ کال د تړون راز، په پوره توګه پټ نه وی ساتل شوی او د ۱۷۸ شمېره یادښت پـه ترتیب کې لـه پـوره ځېرکتیـا نـه کـار نـه وی اخېسـتل شـوای. دا څرګنده ده چې دغـه او نـور بـې شـمېره ببلابـېل علتونـه، چې شـمېر یې د هغـه وخت د

خلکو د اندونو د شمېرې په اندازه دي، هغه علتونه چې د هغه وخت او زمانې د وګړو لپاره د جګړې د پیل علت بلل شوی وی، خو زمونږ لپاره، د هغې زمانې د خلکو د پاتې شوونکو لپاره، چې د هغې سترې پېښې د پېښېدو جرړې په غوره او ځېرکتیا ځېړو، د هغې ساده خو وحشتناکه معنې تل ته ورکېږي، د هغه د پیل لپاره پاس یادشوي دلایل پوره نه دي. هغه زمونږ لپاره د پوهېدو وړ نه دي چې په میلیونونو، عیسویان دې له دې امله یو بل ووژني او وزوروي، چې یا ناپلیون پر واک مین دی یا الکساندر په هر څه ټینګار کوي، یاانګریزان ځېرک او دوکه مار دي یا هم د الدنبورګ شهزاده خوابدی شوی دی. دا د پوهېدو وړ نه دي چې د دغه حالت او په ډاګه د وژنو او زورزیاتي تر منځ څه اړیکي شته دي؟ ولې د دې په پایله کې چې د الدنبورګ شهزاده خوابدی شوی دی، د اروپا له هغه پلوه په میلیونو وګړي راشي د سمولینسک (روسي ښار) او مسکو د ولایاتو خلک ووژني او هر څه یې تالان کړي. مونږ، او سنیو ځېړونکو لپاره چې تاریخ لیکونکي، نه، یو او د ځېړنې سودا مو نه بې لارې کوي، د سلیم عقل له برکته مو سالم عقل، له تتوالي راوتلی، نو زمونږ لپاره د جګړې علتونه په بې توګه بې شمېره دي. هر څومره چې په خپله علتونو کې ژورېږو، له داسې نورو نویو علتونو سره مخامېږو، چې د هغو هر یو یا یو شمېر، په ځانګړي ډول مونږ ته رښتیني یا د پېښې د پرتم پرونداې په یوه کچه ناسم برېښي او د خپلې کمې اغېزې له امله یې (د نورو هممهاله علتونو له اغېزه پرته) د دغې سترې ډرامې په رامنځ ته کولو کې ونډه لرلې نه ده. زمونږ د اند له مخې د لهستان د ویسلا نومي سیند له غاړونه د ناپلیون له خوا د خپلو پوځونو د شاته کولو او د الدنبورګ خانانو ته د هغو د جایدادونو له بېرته سپارلو نه د غاړه غړولو علتونه.

.. د جګړې په پيـل کې په هماغـه انـدازه ونډه لري، لکـه يـو فرانسـوي پوځي مشر، چې له خپلې دندې سر غړولای وای. په فرانسـوي پـوځ کې که يوه مشر له سر تبرې نيـولې، تر دلګی مشـره، بيـا تر پايـه لـه خپلې دندې سرغړولی وای، بيا به په هغه پوځ کې چا د هغـه واک تـه غـاړه نـه ايښوده او په دې توګه به د هغه پوځ ورځ په ورځ کم شوی وای.

که ناپليون د ويسلا له سينده، شا تګ تـه د روسانو وړانديز منلی وای او خپلو پوځونو ته يې د پرمختګ قومانده ورکړې نه وای، جګړه به پېښه شوې نه وای.. که د الدنبورګ خان نه وای، کـه الکساندر هره چاره ځانتـه سپکاوی نه ګڼلی، کـه پـه روسيه کې استبداد واکمن نه وای، که په فرانسه کې انقلاب نه وای شوی.. او نور ډېر. کـه نـه وای.. جګړه به پېښـه شوې نـه وای. کـه د دغـو علتونـو هر يـو پـه خپـل ځای نـه وای، دا پېښه به رامنځ ته شوې نه وای.. پـه مليـارد و علتونـه او دلايـل سره يو ځای شول، چې دغه پېښـه، پېښـه شي، خو پـه دې علتونـو کې د دغې پېښې د رامنځ ته کېدو لپاره يوه هم غوره والی نه لاره، ځکـه دغـه پېښې ځکه بايد پېښې شوای وای چې بايد پېښې شوې وای.

په ميليونو وګړي بايد له خپلـو انسـاني احساساتو او خپـل عقـل نـه انکار کړی وای، له لو ديزه، ختيځ ته تللي وای، ځان ته ورته، وګړي يې وژلي وای. هماغه شان چې څو پېړۍ مخکې د وګړو سترې پرګنې لـه ختيځه، د لو ديز لور ته تللې وې او خپل ځان ته ورته وګړي يې وژلي وو. د ناپليون او الکساندر کړه، چې ګواکې د هغـو پربکړو د جګړې بهيـر ټاکه، دومره بې اغېزې وې لکه د هغو سرتېرو کړه چې د هغـو لـه خوښې پرته، د پچې (جلب) پر دود او زور پوځ تـه لېږل شوي وو او لـه دې پرتـه بله لاره يې لرلای نه شوه. دې چارې بله چاره نه لرله، ځکه د دې لپاره چې د ناپليون او الکساندر پريکړې (يعنې د هغـو کسـانو اراده چې جګړه د

هغو پريکړو پورې اړه لرله) عملي شي، دې کار ډېرو نورو هغو بې شمېره پريکړو پورې چې د هغو له اغېزه پرته دغه پريکړې ناشونې وې، اړه پيدا کوله. ددې لپاره اړتيا ليدله کېدله چې په ميليونو نه تنه، هغه وګړي چې رښتينې واک يې درلود لکه هغه سرتېري چې ډزې يې کولې يا خواړه.. کالي وسلې، توپونه او نور مهمات يې رسول، بايد د دروغجنو واک لرونکو واک ته غاړه ايښې واى..

په تاريخ کې تقدير ته ځان سپارل د غير منطقي پديدو (يعنې هغه پديدې چې عقل سره اړخ نه لګوي) د آرامۍ لپاره حتمي کار دى. ځومره چې هڅه کوو د تاريخ دغه شان پديدې د عقل په تله وتلو، په هماغه اندازه هغه زمونږ لپاره غير منطقي او ناپېژندلې پاتې کېږي. هر انسان د ځان لپاره ژوند کوي، د خپلو ځانګړو موخو لپاره خپلې خپلواکۍ نه ګټه اخلي او په ډاګه دا احساسوي چې اوس کوم کار کولاى شي وکړي او کوم کار نه شي کولاى، خو همدا چې دا کار يې وکړ هغه کار په يوې ټاکلې شېبه کې سرته رسېږي، هغه بيا د تاريخ يوه برخه او نه راګرځېدونکې ده، نور يې نو د عملي کېدو امکان نه شته بلکې د تاريخ په يوه پخوانۍ پېښې بدلېږي.

د هر انسان ژوند دوې برخې لري:

يوه يې د ژوند خپله ځانګړې برخه ده، چې ځومره له نورو سره له اړيکو نه لرې وى، هومره آزاده وي او بله هغه، له نورو سره په اړيکو او ټولنيز ژوند کې ده، چې په هغه کې دده ژوند، د هغو کړو تر اغېز لاندې دى، چې پر ده زغمل کېږي. انسان په آګاهانه بڼه د ځان لپاره ژوند کوي، خو په ناآګاهانه توګه بې له هغه چې پوه شي، د انساني ټولنې د اهدافو د سرته رسولو لپاره يوه وسيله ګرځي. انساني کړه ډېرته راستنېدونکي نه دي. د هغه کړه د نورو ميليونو وګړو له کړو سره

پېښېږي او نور نو تاريخي ارزښت پيدا کوي. انسان چې په ټولنيز ژوند کې څومره لوړ درېځ او له زياتو وګړو سره اړيکي ولري، په هماغه اندازه يې د واک اندازه زياته او په هماغه کچه يې د کړو اغېز او موخه څرګندېږي. يو روسي متل دی چې وايي:

د ټولواک زړه د خدای په لاس کې دی.

ټولواک د تاريخ مربی دی.

په بله وينا، تاريخ يا د وګړو ناآګاهانه، ډله ايزګله ايز ژوند، د ټولواکانو د ژوند هره شېبه د خپلو موخو د لاس ته راوړلو لپاره لکه يوه وسيله داسې په کاروی.

که څه هم ناپليون هغه وخت، په ۱۸۱۲ کال کې تر بل هر وخته داسې انګېرله چې (لکه هغه شان چې الکساندر په خپل وروستني ليک کې هغه ته ليکلي و) د خپلو خلکو وژل يا نه وژل دده په واک او اراده کې دي، خو تر بل هر وخته د هغو نالېکل شويو قوانينو په منلو محکوم (ده خپله تصور کاوه خپلواک دی) او دې ته اړ و چې د بشريت او د هغه د تاريخ لپاره هغه څه تر سره کړي چې بايد تر سره شي..

کله چې يوه منه پېښېږي، هغه رالوېږي، د هغې د رالوېدو علت څه دی؟ له دې کبله چې د ځمکې جاذبه يې راکشکاږي؟ يا له دې کبله چې د هغه ډکی وچ شوی او ماتېږي؟ له دې امله چې منه درنه شوې، له دې کبله چې باد يې راغورځوي، يا له دې کبله چې تر هغې لاندې ولاړ ماشوم غواړي هغه وخوري؟

له دغو دلايلو نه يو هم د منې د رالوېدلو علت نه دی. دغه ټول، يوازې د هغو شرايطو مجموعه ده چې د هغو تر اغېز لاندې طبيعي ژوند خپل بهير وهي. هغه باغوان چې هيله مند دی، منه د هغې د ډکي د حجرو د خوسا کېدو يا نورو دغه ته ورته دلايلو له امله

راولوېدلې ده، په هماغه کچه برحق دی، لکه هغه ماشوم چې تر هغې لاندې ولاړ دی او دعا یې کړې چې منه دې راولوېږي، چې دی یې وخوري...

په تاریخي پېښو کې تش په نوم ستړې څېړې، یوازې هغه کسان دي چې ځانونه یې د دغو پېښو اتلان ګڼلي او دوی هغه اتلان دي چې له بل هر چا نه کم دغې پېښې پورې اړه لري.

د هغو هر کړه، چې د دوی په تصور په خپلواکه بڼه تر سره شوي، د تاریخ په بهیر کې خپلواک نه دي بلکې د تاریخ د ټولنیز بهیر اړوند او له ازله یې د هغه تکل شوی و.

۲

نـاپلیون د مـې دمیاشـتې پـه ۲۹ مـه نېټـه لـه دریـزدین نـه، چې دوې اونـــۍ یـــې د درباریانو، خانانو، شـــهزادګانو، ټولواکانو او آن یـــو امپراطور په منځ کې هلته تېرې کړې، وخوځېد.

دغه ټولواک، تر دریزدین نه د مخه، هغـه شـهزادګان، پادشـاهان او امپراطور چې ځان یې د ستاینې او پالنې وړ ښودلي وو، ونـازول، هغـه پادشاهان او شهزادګان چې دا وړتیا یې نه وه ګټلې، وغندل، داتـرېش ملکې ته یې مرغلرې او الماس (چې پـه زور یـې پادشـاهانو نه اخېسـتي وو) ډالۍ کړل، د فرانس د امپراطور له لور ماری لوییزې، نـه یـې غـږ تاو کړه، (د هغه د تاریخ لیکونکي په وینا) همدغه ماری لـوییز، د هغـه ببلتانه سخته خواشینې کړې وه، ځکه که څه هم بناپارت بله ښځه لرلـه، خو پـه پـاریس کـې پـاتې وه او مـاری لـوییز ځـان د هغـه مېرمن ګڼلـه او داسې یې ښودله چې د هغه د جدایۍ زغم نه لري.

که څه هم دیپلوماتان لا د سولې ټینګښت و تـه کلکـه هیلـه لرلـه او پـه خورا مېرانـه یـې دغـه ارمـان تـه کـار کـاوه. ددې سره سره نـاپلیون لا پـه خپله الکساندر ته لیکونه لیکل او هغه یې، زمـا ورور ټولـواک بالـه، د زړه له کومې یې هغـه تـه ډاډ ورکـاوه چې د جګړې تکل نـه لـري او د تـل

لپاره به هغه ورته ګران او د درناوی وړ وي، خو بیا هم له خپل پوځ سره یو ځای شو او په هر ځای کې به یې له لودیزه، ختیځ ته د پوځونو د چټکې خوځښت سپارښتنې ورکولې. هغه په خپله صحرایي ګاډۍ کې چې شپږو آسونو ځغلوله سپور و. غلام بچګانو، یاورانو او یوې سترې ډلې چوپړانو بدرګه کاوه او د هغې لارې نه چې د پوزین، تورن او دینیځک نه کورنیګزبیرګ ته رسېدله، مخکې روان و. له دغو ښارونو نه، په هر یوه کې په زرګونو وګړو په زغم او خوښۍ هغه ته هرکلی وایه.

پوځ له لودیزه د ختیځ پلو روان و او هغو شپږو آسونو چې دده ګاډۍ زغلوله، مزل په مزل بدلیدل، دې یې هغه ځای ته رساوه چې تکل یې شوی و. د جون په لسمه دی له خپل پوځ سره یو ځای شو او شپه یې په یوه کور کې چې د یوه پولنديي ګراف له خوا ورته برابر شوی و او د ویلوویسکی په جایداونو کې پروت و، تېره کړه. بله ورځ ناپلیون تر خپل پوځه هم مخکې شو، پولندي پوځي دریشي یې واغوسته او په ګاډۍ کې سپور د نی یه مان د سیند غاړو ته د سیمې د کتنې لپاره ووت.

د سیند پر هغې بلې غاړې په پرتې سترې ډبنته کې، چې د مسکو سپېځلی ښار یې په منځ کې ولاړ و، قزاقي سرتېری ولیدل، دغه ښار چې د لرغونو ساکانو ځمکو ته ورته و، د پراخه هېواد پلازمینې ته پاتې کېده، چې ده ته یې آسکندر مقدوني ور په یاد کړ او د ټولو د تصور بر خلاف یې، د ستراتیژیکو او دیپلوماتیکو خیالاتو برخلاف د پرمختګ فرمان ورکړ او بله ورځ یې پوځیانو له نی یه مان نه اوښتل پیل کړل.

د جون په دولسمه سهار د وخته، له هغې کېږدۍ نه چې د نی یه مان د سیند پر ځوړنده اوسر ښکته غاړې ورته درول شوې وه راووت او په

دوربين يا لرليد کې يې د خپلو هغو سرتېرو نندارە پيل کړه چې د ويکو ويسکي له ځنګل نه لکه مست سيند راوتل او د نې يه مان، پر سيند چې پر دريو جوړو شويو ببړنيو پلو، آپلو اوښتل. پوځيان چې سيمه ته د خپل ټولواک له راتګه خبر و، په ځيرو سترګو يې هغه لټاوه او چې هغه يې د غونډې پر سر د خپلې کېږدې په مخکې، د هغه له ملګرو نه په توپير لرونکو جامو او ځانګړې خولې کې ولېد، خپلې خولې به يې پورته اچولې او چيغې به يې وهلې:

- تل دې وي ټولواک !

په يوې يوستوی بڼه، لکه بې پايه سيند له هغه ستر ځنګله چې تر هغه وخته پورې يې لکه پټه خزانه داسې پټ ساتلی و، راوتلي او په درې ځانګو کې د پلو له سره آپلو تېريدل.

د ټولو سرتېرو له زلمو نه تر پخو او له پخو نه نيولې تر زړه پورې له هرې خوا نه اوريدل کېده:

- دا وار سفربرې پيل شوه ! روانېږو !

کله چې يې خپله د چارې تکل کړی دی، هر څه کېږي.. زه به سر تر پې نه ځار کړم... خپله دی دی، ښه ورته وګورئ، خپله دی دی ! ژوندی دې وي ټولواک !... هغه دې هغه آسيايی دښتې... مګر بده خاوره ده، د خدای په امان المانه ! د مسکو تر ټولو ښکلې مانې به درته وساتم، د خدای په امان، بريالی اوسئ ! تا ټولواک وليد؟ هورا ! که زه د هند والي شم، تا به د کشمير وزير کړم، هغه دی، وګوره ټولواک هغه دی ! تا ته وايم وينې يې؟ ما هغه دوه واره داسې وليد، لکه تا ته چې ګورم. دا د ټيټ ونو مشر (فرانسويانو په خپل منځ کې ناپليون په دې نامه ياوداوه) ما يو وار کله چې هغه، يوه بوډا ته مډال ورکاوه وليد... هورا، هورا ! ژوندی دې وي ټولواک !

په ټولو بشرو کې یو ګډه ننبه او هغه هم د جګړې د پیل له امله چې له پخوا ورته سترګې په لاره و ،راخرګنده او له هغه چا سره لږ والتیا او له هغه نه د سرځاریدنې شوق او جذبه په هر چا کې لیدل کېده، چې خړې جامې په ځان د غونډۍ پر سر ولاړ و.

د جون په دیارلسمه یې ناپلیون ته یو اصیل وړوکی عربی آس راوست، هغه پرې سپور شو او د مستو کنډونکو چغو او په شراوشور کې، (چې ښکاریده دی دا ټول ځکه زغمي چې نه یې شو کولای د خپلو پوځیانو مینه او ناز، ونه مني) یرغه د نی یه مان، د یوه پله پلو ته لاړ. دغو چغو هرپلو هغه بدرګه کاوه او دده پا م یې د جګړیزو تکلونو نه چې له پوځ سره تر یو ځای کېدو نه وروسته، ده د هغه پریکړه کوله، بل پلوه اړاوه. هغه سپور پر یوه پله، چې په موقتي ډول پر جالو دریدلی او پرله پسې خوځېده او ږېږدیده، د سیند بل پلو واوښت، په چټکۍ او ناڅاپه کین پلو ته وګرځېد او په یرغه توګه د سوی کاونو پلو ته لاړ او د هغه ښکاري سواره ګارډ پوځیانو پسې چې له خوښۍ او جذبې نه الوتل، مخکې روان او ده ته یې په خپله ګډه ګونه کې د تلو لاره پرانسته، وړاندې لاړ. همدا چې د ویلنا پراخ سیند ته ورسېد، د پولندي اولان نومي غونډ تر څنګ چې د سیند پر غاړه مېشت شوی و، ودرید.

پولندیانو هم د فرانسویانو په شان په ولولو خوشالي کوله، د هورا ناړې یې وهلې، ژوندی دې وي، چغې یې وهلې، یو بل یې کېښکودل او خپلې کرښې یې ددې لپاره ماتولې چې هغه وویني.

ناپلیون د سیند ترنداړې وروسته، له آسه راکوز شو او د یوې ونې پر ګندې چې د ساحل پر غاړه پرته وه کېناست. هغه پرته له هغه چې څه شونډو پرانزي، اشاره یې وکړه او ده ته یې لرلید (دوربین) سره ورکړ.

او ده، دغـه دوربـين، د هغـه چـوپړ پـر شـا چـې پـه مسـتې لېوالتيـا ده تـه ورنېږدې شوی و، کېښود او د ويلنا د سيند د بل ساحل په ځارنه بوخت شو. تر هغه وروسته يې د نقشې په کتنه چې پر ګنډې غـوړول شـوې وه، پيل وکړ او بيا يې چې لـه هغـه نـه سر پورتـه کړ، کـوم څـه يـې وويـل او دووتنو ياورانو په ځغاسته د پولندي اولانانو (پوځيان) خواتـه ورمنډه کړه.

لـه دغـو دووتنو نـه، اولانو تـه د هغـه لـومړی کس پـه رسـېدو سره، لـه ټولو کرښونه يو غږ پورته شو چې وې ويل: څه يې وويل؟ څه يې وويل؟

سپارښـتنه شـوې ده چـې ګـودر پيـدا او بـل سـاحل تـه وروارووه، د پولند د اولانانو مشر يوه زړه راښکوونکی بوډا و، چې لـه ګېنې نـه پـه قار شو، وبنګېد او وې ويل:

- آيا اجازه شته، سړی خپله له ګودره پرته، له سيند نه وارووي؟

لـه ورايـه څرګنديده چې خورا پريشـانه ده، کـېدای شـي دده غوښـتنه ونه منل شي، لکه يو ماشوم چې په زار زار يو هڅه کـوي، پـر آس سـپور شـو، ده هـم غوښـتنه کولـه چـې ده تـه اجـازه ورکړل شـي د ټولـواک پـه مخکې پر څپو ورودانګي، ياور ورته وويل:

- تصور کوئ چې د ټولواک به دده، دغه زړورتيا خوښه شي؟

همدا چې ياور دا خبره وکړه، زوړ بريتور افسر چې څېره يې له شوقه غوړيدلې او سـترګې يـې لـه نيکمرغـۍ نـه ځلېدلې، خپلـه تـوره پورتـه ووهله او پر خپلو سړيو يې غږ وکړ چې ده پسې ودانګي، خپـل آس يـې په خپله پونده، پـر ډډه وواهـه او د رود پلـو يـې چو کړل. کلـه چې د رود غاړې ته ورسېد، اوبو ته ورکوز شو، داوبو د تل هغې برخې تـه، ورغـی چې ژورې او مستې څېې وې. په سلګونو اولانان هغه پسې ورغلل. اوبه سړې، ژورې او چټکې وې. اولانان يو بل ته لاس تر غاړې شول، د

اوبو چټکو څپو تر هغو لاندې،آسونه وړل، ځینې آسونه او یو شمېر خلک ډوب شول او پاتې هغو هڅه کوله چې په چټکۍ ځان بل ساحل ته ورسوي. که څه هم ګودر ته نیم ورست لاره پاتې وه، خو بیا یې هم په دې ویاړل چې د هغه چا پر وړاندې چې په ساحل کې پر کنده ناست دی او آن دوی ګوري هم نه،دوی له څپو سره غېږې لګوي، وړاندې درومي او یا هم ډوبېږي، کله چې یاور ناپلیون ته راستون شو او په یو شېبه کې یې زړه نا زړه وخت پیدا کړ، چې د ناپلیون پام هغو پولندیانو ته ور واړوي، چې دده د قدمونو په وړاندې دده په ویاړ سرښندنې کوي. دغه خړجامې، کمکي سړی پاڅېد او جنرال یې بیرته، خپلې خواته وروغوښت، د رود پر غاړه یې له هغه سره قدم وهل پیل کړل، هغه ته یې سپارښتنې ورکړې او کله ناکله به یې دده پام ،په نارضا غلچک هغه اولانانو ته چې له څپو سره یې غېږې لګولې، وراړاوه او طبیعت به یې ورختې کړ.

د هغه لپاره دا نوې خبره نه وه، چې په هر ګوټ کې له افریقا نه نیولې د مسکو تر جلګو او شیلو پورې،دده دیدن، په یو ډول پر خلکو داسې اغېز کوي چې عقل یې له سره والوزي او داسې یې سرسامه کوي، چې ځان ترې هېروي.

هغه سپارښتنه وکړه چې دده آس راولي او دی خپلې قوماندانۍ ته لاړ شي.

کـه څـه هـم د ډوب شـویو مرسـتې تـه،جالۍ ولېږل شـوې ،خـو تـر څلویښت پورې اولانان ډوب شول. د هغو زیات شمېر ببرته د ساحل دې غاړې ته راستانه شول،خو یو څو تنو د ډګروال په مشرۍ، له دېرو سـتونزو او هلـو ځلـو وروسـته ځانونـه د سـاحل هغـې غـاړې تـه ورسول،مګر همدا چې له اوبو نه ووتل، له لمدو کالیو سره چې اوبه

تړې څخېدلې او هغه پلو تـه يې چې څو شېبې مخکې نـاپلیون پـه کې ولاړ و ،خو اوس هغه هلتـه نـه لیـدل کېـده ، هورا او شـر او شـور پیـل کړ ،بیا هم دوی هغې خواتـه کتـل او ځـان يې پـه هغې شـېبه کې نیکمرغـه ګڼه.

هغه ماښام نـاپلیون د هغـو دوو فرمـانونو تـر منځ، چې یـو د روسي جعلي پیسـو د چټکـو رسولو پـه اړه چې پـه روسیې کې دې بیـا خـورې شي او بل د هغه ساکسوني سرتېرې په اړه چې لـه هغـه سره د فرانسـوي پوځونو د ځایونو په اړه لیک پیدا شوی و ، یـو بـل فرمـان هـم لاسلیک کړی و او هغه پولنديې ډګروال ته چې بې لـه هر ډول اړتیـاوو يې ځـان د سیند څېړو ته سپارلی و ، د لژیـون دونـو د نښـان (هغـه نښـان چې دی پـه کې انځور شوی و) د ښپلو فرمان و.

هر هغه څوک چې وژني عقل تړې اخلي.

۳

اوس نو یوه میاشت کېده چې روسي ټولواک، په ویلنا کې ژوند کاوه او په دې موده کې یې، کتنې او تطبیقات کول. د جګړې لپاره چمتوالی چې ټول ورته سترګې په لاره او ټولواک په هغه کې د ګډون لپاره، له پترزبورګه پولند ته راغلی و، هېڅ پته نه لګېده. د جګړې ټولیزه کړنلاره نه یوازې جوړه شوې نه وه، بلکې د وړاندې شویو کړنلارونه یوه هم غوره شوې نه وه، که څه هم ټولواک له یوې میاشتې راهیسې دلته و، خو تر ټولو نه د غوره کړنلارې غوره کول خورا ګرانه وه. د روسیې درې پوځونو، هر یوه خپل قوماندانلاره، خو د ټولو د لارښوونې ستر قوماندانلا ټاکل شوی نه و او خپله ټولواک هم دغه مشري او دنده نه اخېسته. هر څومره چې په ویلنا کې د ټولواک د پاتې کېدو وخت زیاتېده په هماغه اندازه د هغې جګړې لپاره چې انتظار کېده چمتوالی کېده. له ټولواکه د ټولو چاپېر شویو، ټولې هڅې ددې لپاره وې چې پر هغه وخت ښه تېر شي او په د غو خوښیو کې وکولای شي دغه رارسېدونکې جګړه هېره کړي.

وروسته له هغه چې د پولند د چارواکو او درباریانو له خوا او هم د ټولواک په خپل هستوګنځي کې د سندرو، موسیقي او نڅاوو ډېر

بنډارونه جوړ شول. د جون په میاشت کې د پولنډ یو جنرال یاور ته دا خیال پیدا شو چې د ټولواک د پولندي ځانګړو یارانو له خوا د هغه په ویاړ د نڅا یوه ځانګړې مېلمستیا جوړه کړي. ټولو ددغه خیال خورا تورد هرکلی وکړ. ټولواک هم خپله خوښه څرګنده کړه. جنرال یاور د پیسو راټولولو لپاره یو نوم لیک جوړ کړ. دوی له هغه چا نه چې تر ټولو زیات د ټولواک پر زړه ښه لګېده هیله وکړه، چې کوربه شي. ګراف بینیګسین ته یې چې د ویلنا د ولایت یو ستر ځمکوال وړاندیز وکړ چې دغه جشن دی، ددې په کلیوالـه مانۍ کې جوړ شي. د جون دیارلسمه نېټه د دغې مېلمستیا لپاره چې نڅا، سندرې، اور لوبې او د سیند په جالو کې ګرځېدل په کې کېدونکي و، وټاکله شوه. دغه ټول څه، باید ددغه ګراف په زکرات نومي کلیوالي کور کې ترسره شوي وای.

هماغه ورځ چې ناپلیون د نی یه مان له سینده، د اوښتو فرمان ورکړ، ددې پوځ د روسي قزاقانو پوځ پر شاوتمباوه، هغه یې د روسیې له پولو واړاوه. الکساندر همدغه شپه د ګراف بینیګسین په کلیوالـه مانۍ کې تېرولـه او ددې بنډار په خوښیو او مستیو کې یې هر څه هېر کړي و.

لـه خوښیو او شر او شوره ډک جشن و، په جشن کې مخورو ګډو نکوونکو، ویل چې ډېر داسې کم په یاد لري، چې په یوه بنډار کې دې دومره ښکلې راټولې شوې وي. ګرافینه ببزاوخوفا، د نورو روسي میرمنو په ډله کې چې له پترزبورګه، ټولواک پسې، دلتـه ویلنا تـه راغلې وې، په دې بنډار کې ګډون درلود. هغې په خپلې درنې، روسي نومي ښکلا د پولندي ښکلاوو بازار مات کړی و. په دې بنډار کې د ټولواک هغې ته پام شو او له هغې سره یې په نڅېدا، هغه ویاړمنه کړه. باریس دروبتشکوی چې خپله ښځه په مسکو کې پرېښې وه لکه ده چې

خپله ویل د یو وزری (مجرد) په توګه په دې بنډار کې ګډون درلود، که څه هم هغه د جنرال یاور نه و، خو ددې بنډار په خرڅ کې یې ښه ونډه پرې کړې وه. هغه اوس خورا بډای، د واک لوړپوړو ته رسېدلی او نور د چا ځانګړي ملاتړ پسې نه ګرځېد. هغه د خپلو همزولو په منځ کې تر ټولو غوره دریځ خپل کړی او له ټولو سره یې سیالي کوله.

د شپې دولس بجې وې، خو نڅا دوام درلود. ایلین چې هېڅوک یې له ځانسره د نڅا وړ نه ګڼل، خپله یې باریس ته وړاندیز وکړ، چې له هغې سره د مازورکا نڅا وکړي. هغوی د نڅا لپاره درېیمه جوړه وه، چې د نڅا د پیل په هیله څنګ په څنګ ناست و. باریس په خورا زغم، له زربخون کمیس، د پراخې زړې اوبدل شوی غاړې نه د هغه د راوتلو بربنډو ځلبدونکو اوږو ننداره کوله. له هغې سره یې د پخوانیو ګډو اندیولانو او آشنایانو په اړه خبرې کولې، خو سره له دې هم بې له هغه چې دی خپله پوه شي، یا د بل چا ورته پام شي، یوه شېبه یې هم د ټولواک له څارنې نه چې همالته و سترګې نه لرې کولې. ټولواک نه نڅېده، هغه د وره مخې ته ولاړ و، کله به یې یو او کله به یې بل دراوه او په داسې ښکلو او خوږو خبرو به چې یوازې ده کولای شوې، هغه نازول.

د هغه، د مازورکا د نڅا په پیل کې دې ته پام شو، چې یاورجنرال بالاشوف د ټولواک یو له نېږدې محرمو کسانو نه، هغه ته ورغی او د شاهانه دود او دربار له ادبه لرې، هغه ته ډېر نېږدې ودرید، ټولواک، له یوې پولنډۍ ښځې سره د زړه خواله کوله او په پوښتنیزه غلچک یې هغه ته (ټولواک) وکتل. هغه له ورایه په دې پوه شو چې د بالاشوف له نزاکت دا لرې کړه، هرومرو کوم مهم دلیل لري. له درناوی سره مل په یوې خوځېدا له پولنډۍ مېرمنې رالرې شو او بالاشوف ته یې مخ

وروړاوه، همدا چې بالاشوف هغه سره خبرې پیل کړې، د ټولواک پر بشړې د حیرت ننښې راخورې شوې، بالاشوف یې له متې راونیو او له هغه سره مل د تالار پای ته لاړل. بې له هغه چې دده پام شي مېلمانه له دواړو خوا نه د درې ساژانو (یو ساژان= ۲/۱۲) په اندازه هغو ته لاره پرانسته، باریس ولیدل چې بالاشوف ته د ټولواک د ورنېږدې کېدو په وخت کې د آراکچییوف په څېره کې څنګه د ګڼې ننښې راڅرګندې شوې. اراکچییوف چې ترسترګو لاندې ټولواک څاره، خپله سره پزه سغوله، هغه د مېلمنو له منځه د باندې راووت، داسې برېښېده چې ټولواک دی هم ځانته ور وغواړي. باریس په دې پوه شوی و، چې آراکچییوف، بالاشوف سره رخه کوي، ځکه هغه خبر چې خورا ډېر مهم دی، له ده پرته د بل چا له لارې، ټولواک ته رسېدلی و.

خو ټولواک او بالاشوف، اراکچییوف ته له پاملرنې پرته، د وتلو د دروازې له لارې څراغان شوي باغ ته ور ووتل. آراکچییوف چې خپله توره، لږ پورته خوځوله له غضبه په ډکو غلچکو، دې خواته، هغې خوا ته کتل او همداسې تر شلو قدمو پورې هغې پسې ورغی.

باریس چې لا د مازورکا نڅا ته دوام ورکاوه، خو یوه شېبه یې دا خیال له خیاله نه لرې کېده چې بالاشوف به ټولواک ته څه ډول خبر راوړی وي او دی باید څنګه تر ټولو نه د مخه له هغه خبر شي.

باریس په داسې یوه شېبه کې چې بله مېرمن یې د نڅا لپاره خوښوله، د ایلین په غوږ کې وویل چې، ګرافینه پوتوڅکایا چې ګواکې، بالکن ته وتلې وه، ځانته خوښه کړې، دالان ته په رسېدو سره، د دروازې خوا ته لاړ او د باغ پلو وخوځېد، خو وې لیدل چې ټولواک او بالاشوف برنډې ته راوختل، دی یوه شېبه ودرید. ټولواک او بالاشوف د دروازې پلو خوځېدل. باریس داسې ګامونو تند کړل چې ګواکې په

خپل وخت په دې نه دی بریالی شوی، له هغه ځایه تېر شي، هغه په دروازې ډډه ولګوله او په درناوي يې سرښکته واچاوه.

ټولواک دهغه چا غوندې چې ګواکې ښه سپک شوی دی، په ګډې دا خبرې کولې:

- د جګړې له اعلانه پرته، د روسيې له پولو راتېر شوي ! تر هغه پورې چې يو وسله وال دښمن د روسيې په خاوره کې پاتې وي، زه روغه ونه منم.

باريس ته داسې وبرېښېده چې ټولواک ددغو خبرو له ويلو خوند اخلي. هغه د خپلو خبرو او خيالاتو له څرګندولو نه خورا راضي خو له دې چې باريس اوريدلي، خورا ناراضي برېښېده.

هغه تندی تريو او زياته کړه:

- هېڅ شي نه خبر نه شي.

باريس په دې پوه شوی و، چې ددې خبرې موخه دی، دی. ځکه يې سترګې پټې کړې او په کراره يې سر ښکته خوا ته وښورو. ټولواک بېرته تالار ته ننوت او نيم ساعت نور هم د نڅا په بندار کې پاتې شو.

باريس لومړنی څوک و چې د نی يه مان، له سينده د فرانسوي پوځ له را اوښتو خبر شوی و او ددې خبرتيا له برکته و چې څو تنه مخورو چارواکو ته وښيي چې دی له ځېنو داسې خبرو نه خبر دی، چې نور يې تصور هم نه شي کولای...

د نی يه مان، له سينده د فرانسويانو درا اوښتلو خبره په ځانګړې توګه هم د پام وړ و چې د يوې مياشتې انتظاره وروسته، هغه هم د نڅا د بندار په وخت کې رارسېدلی و.

الکساندر، د خبر د اوريدو په لومړيو شېبو کې د حيرت او ده ته په سپکاوي شوي حالت کې داسې کلمات پيدا کړي وو، چې وروسته ډېر

د پـام وړ شـوي او دده هـم خـورا خوښـبدل. دغـه کلمـات پـه دده ډېـره ښـه لګېدل.

ټولواک چې کله د شپې پـه دوو بجـو د نڅـا لـه بنډارہ کورتـه سـتون شو، یو څوک یې خپل منشـي شـیتکوف پسـې ولېږل او سپارښـتنه یـې وکړه چې د وسـله وال پـوځ ټولـو قطعـاتو تـه ولیکـي او فیلد مارشـال شـهزاده سـالتیکوف تـه فرمـان ورکړي. هغـه دا غوښـتنه هـم وکړه چې هرومرو به دده دا خبرې هم په کې لیکي:

- تـر هغـه پـورې چې د فرانسـې یـو وسـله وال سـرتېرى د روسـیې پـه خاوره کې پاتې وي، دی به روغه ونه منې.

بله ورځ د ناپلیون په نامه داسې لیک ولیکل شو:

زما ورور ټولواک ! پرون خبر راورسـېد چې زما له خوا ،ټولواک ته د ورکـړل شـوې ژبـې، د وفـاداری سـره سـره، بیـاهم د هغـه پوځونـه د روسـیې لـه پلـو را اوښـتي دي. همـدا شـېبه لـه پترزبورګـه مـا تـه خبـر راورسـېد ،چې ګراف لوریسـتن د همدې تبرې لـه کبلـه څرګنـده کړې ده چې تاسو اعلیحضرت لـه هغې شـېبې نـه چې ګـراف کـوراکین ببرتـه د خپل اګریمان غوښتنه کړې ده، لـه مـا سـره ځان لیکل شویو تړونونو تـه اړ نه وینئ. هغه دلایل چې د هغه له مخې شهزاده باسانو له خپلو چارو نـه د ډډه کولو لپاره وړاندې کړي دي، هېڅکله به زما لپاره د منلو وړنه وي. زه به دا ونه منم چې زمـا د سـفیر دغـه کـړه د روسـیې پـر خـاورې د یرغـل لپاره پلمه شي. البته لکه هغه شان چې هغـه خپلـه هـم څرګنـده کړې ده، هغه هېڅکله د دغه شان کړو د سر تـه رسـولو اجـازه نـه لرلـه او مـا لـه دې پېښې نه د خبریدو سره سم، له هغه نه خپله ناخوښي څرګنده او هغـه تـه مې سپارښتنه وکړه چې پـه خپلـه دنده کې پـاتې شـي. کـه ټولـواک د دې تکل نه لري چې د دغې راز یـوې تبروتنې لـه کبلـه دې، د فرانسـویانو او

روسانو ويني تويې شي او چمتو دی چې خپل پوځونه، د روسيې له خاورې په شا کړي، زه چمتو يم چې په شويو چارو سترګې پټې کړم. په دغه ډول زمونږ تر منځ د يوې روغې امکان شته دی او کنه زه به اړ وزم چې پر د هغه يرغل مخنوی وکړم چې بې له دليله پر مونږ کېدونکی دی. تاسو اعليحضرت لا دا وخت لرئ چې بشريت د نوې جګړې له بدمرغيو وژغورئ.

الکساندر

۴

ټولـواک الکسـاندر، د جـون پـه دیارلسـمه دشـپې پـه دووبجـو بالاشوف ځانته وروباله ،هغه لیک یې ورتـه ولوست چې د نـاپلیون په نامه یې لیکلی و. هغه ته یې سپارښتنه وکړه چې لیـک بـه وړي او خپلـه به یې د فرانسې ټولواک ته سپاري.

ټولـواک د بالاشـوف د لږلـو پـه وخت کې خپلـه دا خبـره یـو ځل بیـا تکراره کړه چې ویلي یې و ،دی به تر هغـه وختـه پـورې روغـه ونـه منـي، چې د دښمن یو وسله وال سرتېری د روسیې پـه خـاورې کې پـاتې وي. هغه بیا ټینګار وکړ چې دده دغـه خبره بـه هرو مرو نـاپلیون تـه ووایـي. ټولـواک دا خبرې ځکـه پـه لیـک کـې نـه وې لیکلې، چې هغـه د خپلې ځانګړتیا له مخې دا احساسوله، پـه هغـه وخت کې چې د روغـې لپـاره وروستی هلې ځلې کېږي، ددغه شان تورو لیکل په لیک کې، غوره نـه دي،خو بالاشوف تـه یې سپارښتنه وکړه چې هغه به هرومرو نـاپلیون تـه وایي.

بالاشـوف د جـون پـه څلورلسـمه شـپه لـه یـوه ټرمچـي او لـه دوو تنـو قزاقانو سره په سپېده داغ کې ځان د ریکانتي په کلي کې د نی یه مـان د رود پرغاړه د فرانسوي پرتو پوځونـو لومړیـو کرښـو تـه ورسـاوه. هغـه د فرانسوي سپرو پیره دارانو له خوا دریش کړل شول.

د فرانسوي پوځ سواره بریدګي چې ګلابي ډوله دریشي یې په ځان او لوړه وړینه خولۍ یې پر سر وه، پر هغه یې بیا د دریدو غږ وکړ، خو بالاشوف پرته له هغه چې غږ ته پام وکړي، وړاندې تګ ته دوام ورکړ. بریدګی په قهر شو، هغه ته یې ورمنډه کړې او خپل ټټریې د هغه د آس اوربوز ته وربرابر کړ، توره یې راووېسته او په ښکنځلو، ښکنځلو یې پر روسي جنرال ورچغه کړې:

-کوڼ یې که څنګه چې دریش نه اوږئ. بالاشوف ځان ور وپېژاند او بریدګي یو سرتېری د خبر لپاره خپل افسر ته ورولېږه.

فرانسوي بریدګي پرته له هغه چې روسانو ته پام وکړي، خپلو ملګرو سره یې د غونډې په اړه خبرې پیل کړې.

بالاشوف، چې تل یې په لوړو او پرتمینو دریځونو کې کار کړی و، په ټبره بیا چې دې ساعته مخکې یې له ټولواک سره خبرې اترې لرلې، په ټولیز ډول ددې چارو له درناوي کولو سره روږدی کړی و، له دې امله هک پک شو چې په خپله خاوره کې له داسې تربګنې سره مخامخ او سپکاوی ورته کېږي.

لمر تازه د وریځو له شا نه د راوتو هڅه کوله هوا هم د شبنم له برکته تانده تانده وه. له کلي نه په راوتلې لارې صحرا پلو ته یو رمه روانه وه.

مرغۍ په ترانو ترانو، داسې لکه چې پر ډنډونو حبابونه راخوره وي، همداسې هوا پلو الوتلې.

بالاشوف چې خپلې شاو خوا ته کتل، له کلي نه د افسر راتګ ته سترګې په لاره و. روسي قزاق ترُمچیان او د فرانسوي پوځي سواره سرتېري ټول خاموش پاتې او کله ناکله به یې یو بل ته سره وکتل.

د سواره پوځ فرانسوي ډګروال چې دوو تنو بدرګه کاوه او داسې برېښېده چې ګواکې هماغه شېبه له برستنې را پاڅېدلی دی، پر یو خړ

رنګي ښکلي مـاړه آس سـپور لـه کلي راووت، د افسـرانو سرتېرو او د هغـو د آسـونو لـه کـش او پـش نـه ځرګند بـده چې ټول خـورا غـوره او ځانسـتاينه کې دي.

دا لا د جګړې د پيل هغه لومړي شپې او ورځې وې، چې قطعـات لا د روغـې د وختونـو پـه شـان مـنظم، پـه پريـټ ډولـه جـامو کـې د پـوځي ځانښودنې په بڼه، کړه وړه يې له لېوالتيا ډک او آن کله ناکله له تربګنې نه ډک وو.

فرانسوي ډګروال په سختۍ د خپل اردۍ مخه نيوله، خو بې ادبه نه و او داسې برېښېده چې د بالاشوف پر لوړ دريځ يې سر خلاصـېده، هغه يې د خپلو سرتېرو له څنګه د لومړۍ کرښې شاته بدرګه کړ او ورتـه وې ويل چې له ټولو اکه سره دده د ليدو هيلـه بـه ځکـه ژر پـوره کړي چې دده په تصور، د ټولواک قوماندانې همدلته نېږدې چېرې پرته ده.

... نـور نـو لمـر راختلـی و او پـر شـنو شـنيليو ځلېـده. همـدا چې پـر غونډۍ له پرتې کـافۍ نـه واوښـتل، وې ليـدل چې يـو ډلـه د غونډۍ لـه لمنې نه د دوی پلو مخ پورتـه راروانـه ده. د دغـې ډلې تـر مخې يـو جګ ونی سړی چې پـر تـور آس سـپور او خـورجين يې تـر لمـر لانـدې ځلېدلـه روان و. د هغه تورې کړۍ څنې د هغه له څټـه پـر اوږو راخورې وې. په ښکو ګانې شوې خولۍ يې پـر سـر او سـرې جامې يې اغوسـتې وې. خپلې اوږدې پنښې يې د فرانسـوي پوځيـانو پـه دود، وړاندې را اچولې وې، دغـه سـپور چـې پـه تـراټ د بالاشـوف پلـو راغـې، د خـولۍ خوځېدونکې ښکې، ګانې او وسلې يې د جون د مياشـتې تـر رانـه لمـر لاندې ځلېدل.

بالاشوف د دغه سواره نه چې په بشـره کې يې د بـرې ځانښـودنه او غرور څرګند او پـر تټـر، مړونـد او پـه غـاړه کې يې، تـوره، کتـار او نـور

واړه او غټ شیان راځړوند وو ، نور نو دوه آسه زیات واټن نه درلود چې والنر ، هماغه ډګروال چې دی یې بدرګه کاوه ، په غوږ کې ورته وویل:

- د ناپل شاه !

په رښتیا هم دغه سپور مورا ، و چې اوس یې د ناپل د شاه نوم ګټلی و. که څه هم دا څرګنده وه چې ولې او په کوم دلیل هغه د ناپل شاه په نامه نومول شوی و ، خو دی خپله هم په دې باور و چې په رښتیا د ناپل شاه دی او له همدې امله اوس تر هغه وخته ، چې دغه نوم یې نه درلود ، شاه ډوله او پرتمینه ډوله بڼه یې غوره کړې وه ، هغه په رښتیا دومره پر خپلې واکمنۍ باور درلود ، چې کله یې پرون له ناپل نه د خوځېدو په درشل کې د هغه ښار په کوڅو کې له خپلې ښځې سره چکر واهه ، څو تنو ایتالویانو د هغه په لیدو چغه کړې وو:

- ژوندی دې وي شاه !

هغه له خواشینۍ نه په ډکې موسکا خپلې مېرمنې ته کتلې او ویلې یې و:

- د دغو بدمرغونه ، یو هم نه پوهېږي چې سبا ته له هغوی نه جلا کېږم.

که څه هم هغه پوره ډاډمن و چې د ناپل شاه دی او له دې کبله له هغوی نه جلا کېږي ، پر خپلو خلکو یې زړه خوږېده ، خو په دې وروستیو وختونو کې چې ده ته پوځ ته د ستنېدو سپارښتنه شوې وه ، په تېره بیا په دانترنګ کې له ناپلیون سره تر کتنې وروسته ، د هغه په خول ویاړمن اونښې یې (د ښځې ورور) (مورا په ۱۸۰۰ کال کې د ناپلیون له خور سره واده کړی و) ده ته ویلي و چې:

- ته په خپله خوښه او توان شاه شوی نه یې ، دا زه وم چې له تا نه مې شاه جوړ کړ ، چې زما په شان واکمني وکړئ !

هغه په ډېرې خوښۍ د خپلې خوښې کار پیل کړ او لکه ښه مور، خو نه څورب او نه تنبل آس، چې ځان ګاډۍ پورې تړلی احساس کړي، غاړه وغړوي او په نڅا راشي. هغه به قیمتي جامې واغوستې، په ډول ډول ګانو به یې ځان وګانه، په خوښۍ به یې پولند ته پر تلونکي واټ، پرته له هغه چې پوه شي چېرې ته او د څه لپاره روان دی، لکه آس په منډو شو.

د روسي جنرال په لیدو یې خپل سر چې کړۍ کړۍ څنې یې له څټه پر اوږو راخورې وې، په شاهي پرتم لوړ کړ او په پوښتنیز غلچک یې فرانسوي ډګروال ته وکتل. فرانسوي ډګروال په خورا درناوي د هغه شاهانه پرتم ته په پام ،په ویاړ د بالاشوف (چې نوم یې سم یادولی نه شو) د استازیتوب د غوره والي په اړه حضرت مورا ته یادونه وکړه.

مورا ، د خپلو غوڅو پریکړو له برکته، پر هغو ستونزو چې ډګروال د هغه آواری نه شو کولای، بریالی شو او وې ویل:

- ها ! دوبالماشو !

او په یوې خوځېدا یې چې د شاهانه انداز ننښې په کې ښکاره وې، وې ویل:

- ښاغلیه جنراله، له تاسو سره له پېژندګلوۍ نه خوشاله یم.

خو همدا چې شاه په ځیرې ژبه او لوړ آواز خبرې پیل کړې، شاهانه پرتم یې یو په یو تری تم شو او بې له هغه چې خپله یې پام شي، په ساده او زړه خوږه ژبه وغږیده، په خورا خواخوږۍ یې د بالاشوف د آس پر غاړه لاس وروا چاوه او وې ویل:

- ښه جنراله ! داسې برېښې چې د جګړې زیری خورېږي !

د هغه ژبه او خبرې هغه چاته پاتې کېدې چې ګواګې افسوس کوي نه شي کولای د دغه حالت په اړه قضاوت وکړي.

بالاشوف وویل:

-ښاغلیه اعلیحضرتا ! لکه هغه شان چې ګورئ زما والاحضرت، د روسانو ټولواک د جګړې غوښتونکی نه دی. ..

که څه هم مورا ، کله چې ښاغلي بالاشوف ته غوږ غوږ و ، په څېره کې یې د حماقت نښې له ورایه څرګندې وې، خو بیا هم شاه و او لکه هغه شان چې د شاهي دربۍ، غوښتنه کوي، د ناپلیون د یوه غوره مل په توګه باید د الکساندر له استازي سره د سیاسي خبرو په اړه خبرې کړې وای. لـه آسـه راکـوز شـو او د بالاشـوف متـه یـې راونیولـه، لـه خپلـو ساتونکو نه چې په درناوي ده ته سترګه په لاره وو ، څو ګامـه لـرې شـو ، دا خوا ، هغه خوا په ګرځېدا شو ،هغه په ډېره غوره کې خبرې کولې. هغه یادونـه وکـړه چـې ټولـواک نـاپلیون د الکسـاندر لـه هغـه ګوابنـه چـې فرانسوي پوځونه، باید له روسیې نه ووزي خوابدی شوی دی. پـه تبـره بیـا لـه دې کبلـه چې لـه دغـه ګوابنـه اوس ټول هېوادونـه خبـر شـوي او د فرانسوي دربۍ ته ډېر سپکاوی شوی دی. بالاشوف وویـل، چې پـه دې غوښتنه کې هېڅ ډول سپکاوی نـه شـته، ځکـه چې. .. او مـورا یـې خبـره پریکړه او د زړه له کومې،خو په یوې احمقانه موسکا یې وویل:

- نو تاسو ددې پېښې علت ټولواک الکساندر نه بولئ؟

بالاشوف وویل:

هغه په ربښتیا فکر کوي، چې جګړه ناپلیون پیل کړې ده.

مورا بیا د هغه خبره پریکړه او وې ویل:

- ډېر ښه جنراله ! زه د زړه له کومې هیله لرم چې ټولواکـان سـره جـوړ شي، او دغه جګړه چې زما لـه ارادې پرتـه پیـل شـوې ده، ژر تـر ژره پـای تـه ورسېږي.

د هغـه د غږیـدا ژبـه هغـو چوپړانـو تـه پـاتې کېـده چـې د بـادارانو د

سیالۍ او دښمنۍ سره سره بیا هم غواړي سره دوستان واوسي. هغه خبره په بله واړوله او د مشر والاحضرت شهزاده څارووپچ د روغتیا پوښتنه یې وکړه او له هغه سره یې په ناپل کې د خپلو خوښیو او ګډو عیاشیو د تېرولو یادونه را تازه کړل... بیا ناڅاپه، ګواکې هغه ته بیا د خپل پاچاهتوب دریځ ورپاد شوی وي، وویل:

- ښه جنرالـه نور به مو نه ځنډوم، ستاسو د بریالیتوب هیله کوم!

هغه چې د سره بالاپوش د لمنې چورمې او د لوړې خولۍ ښکې یې تر لمر لاندې ځلېدلې، د خپلو هغو چوپړانو خواته ور روان شو، چې ده ته په خورا درناوي سترګه په لاره ولاړ وو.

بالاشوف وړاندې لاړ او په دې هیله لکه هغه شان چې مورات یې تکل کړی و، چې ژر تر ژره یې له ناپلیون سره کتنه وشي، خو له ناپلیون سره د کتنې هیله ځنډنۍ شوه او ددې کتنې پر ځای، په بل کلي کې د پلي پوځونو د مارشال داوو، د مخکښو سرتېرو هغه د لومړې کرښې د پېرۍ په نامه تر ډېرو پورې ودراوه، د پلي پوځ قوماندان یاور راوبلل شو او هغه یې په کلي کې مارشال داوو، پورې بدرګه کړ.

۵

مارشال داوو، د ټولـواک نـاپلیون لپـاره هغـه دریـځ لاره، لکـه چې آراکچییوف د الکساندر لپاره. د نـاپلیون آراکچییـوف د الکسـاندر تـر هغه نه زړور، خو پـه ځارنـه او ساتنه کې د هغـه پـه کچـه بې رحمـه و او خپل ټولواک ته سرښندنه او تر هغه ځاریدنه یې هغه ته، له نوروسره پـه همدې بې رحمۍ کې څرګندوله.

پـه دولتي جوړښت کې ددغـه شـان سړیو شـته والی تـه پـه هماغـه اندازه اړتیا لیدله کېږي، لکه لښه ته، په طبیعت کې. دغـه کسـان تـل و او هر څومره چې د هغو شتوالی، د ولس مشر په شا اوخوا کې بې ځایـه وبرښې، بیا هم هغوی شته او هلته پاتې کېږي. ددغه شان سـخت زړو، بـې رحمـو او بـې روزنـې اراکچییـو د شـته والـی او اړتیـا علت چـې د بریتورو پوځیانو (په روسیه کې یو ډله لوړ ونې بریتور پوځیان و چې د ټولـواک پـه ګـارډ کـې د ښکلا لپـاره روزل کېـدل) بریـت یـې پـه ګوتـو شکول، درباري ځانګړتیاوو نه بې برخې و، د نـاتوانو اعصـابو لـه املـه یې د غم زغم نه لاره، خو بیا یې هم دغه شان بې پایـه واک لاره او کـولای شول، د الکسـاندر غونـدې زړور، مهربانـه او نـرم طبیعـت ټولـواک تـر څنګ پاتې شي، هیڅ څوک نه شي ویلي چې هغه څنګه دلته پاتېږي.

بالاشوف له مارشال داوو سره، په یوه کلیوالي سرای کې، چې پر یو لوی قوطي ناست و، په لیکنې لګیا و او حسابونه یې کول، مخامخ شو؛ یاور یې ترځنګه ولاړ و. دا کار شونی و چې د مارشال داوو، لپاره تر ډېرو نه خورا ښه ځای پیدا شي، خو دی د هغو کسانو له ډلې نه و چې په لوی لاس یې غوښتل دغه شان ناسم ځای او ناسم حالت کې، ځان ناسمه وبریښوي. دغه د زورولو لپاره وال، دې هم دې حالت له کبله تل ګبنې اخیستي او بوخت دي، د هغوی د بشړې ننبې وایي:

-ځنګه کولای شو، د ژوند د نیکمرغیو په اړه فکر وکړو؟ نه وینئ، چې زه په یوې ناولې کوټه کې پر یوه ناولي قوطی ناست یم او لګیا یم کار کوم؟ د هغو د ژوند تر ټولو غوره خوند په دې کې دی چې کله نیکمرغه خلک ووینې هغوی ته سمدلاسه د خپل بد مرغه او زورونکي ژوند تصویر انځور کړي. کله چې یې بالاشوف داوو ته بدرګه کړ، هغه د همدغه شان یو خوند انځور د بالاشوف مخې ته کښود. کله چې روسي جنرال دده کوټې ته رارسېدو، هغه لا په خپل کار کې ډوب شو، د خپلو عینکو له شا یې د بالاشوف، د سهار له مستو وړمو او د مورات له مرکې نه تاند او تازه شوي مخ ته وکتل، ونه درید او آن ونه ښورید، لا یې تندی تریو او د ملنډو زهر لړلې موسکا یې پر شونډو راخوره شوه.

خو کله چې یې د خپلو دې کړو غبرګون د بالاشوف په بشره کې ولید، داوو سر راپورته کړ او په سړه ژبه یې وپوښتل:

- څه غواړئ؟

بالاشوف تصور وکړ، چې له ده سره د داوو داسې کړه، کېدای شي له دې کبله وي چې هغه نه پوهېږي، چې دی د ټولواک الکساندر یاور دی او آن د هغه په استازیتوب له ناپلیون سره د خبرو لپاره راغلی دی،

نو ځکه يې ژر تر ژره خپل ځان او د خپل راتګ په اړه ورته وويل، خو داوو، دده د خبرو تر اوريدو وروسته لاپسې تندی تريو او خبرې ترخې کړې او وې ويل:

- چېرې دی، ستا ليک چېرې دی؟ هغه راکړئ چې ټولواک ته يې ورولېږو.

بالاشوف وويل: ماته سپارښتنه شوی دی چې پيام په خپله ټولواک ته ورکړم.

داوو ځواب ورکړ:

- ستاسې د ټولواک سپارښتنې به ستاسې په پوځ کې ترسره کېږي، دلته به هغه څه کوئ چې تاسو ته يې سپارښتنه کېږي.

او ددې لپاره چې وښيي بالاشوف، اوس څومره ددده د بې واکه واک تر اغېز لاندې دی، خپل ياور ته سپارښتنه ورکړه چې نوکريوال پسې ورشي. بالاشوف هغه ليک چې د ټولواک پيام په کې ليکل شوی و، راوويست او د هغه تر مخې يې پر ميز کېښود. (د هغه ميز له هغې ماتې دروازې نه جوړ شوی و چې چپ راسونه يې ځړېدل او پر دوو قوطيو ولاړ و) داوو ليک راواخېست او دهغه سرليک يې ولوست.

بالاشوف وويل:

- تاسو په خپلو کړو کې پوره خپلواک ياستئ چې ماته درناوی کوئ يا يې نه کوئ، خو يوازې غواړم يادونه وکړم چې زه د ټولواک د حضور د جنرال ياوری ويارلرم.

داوو، هغه ته په چوپه خوله ځير ځير وکتل او د بالاشوف په څېره کې د لړې ګڼې او هيجان، د پيدا شويو ننبو نه خوند اخېست.

هغه وويل:

- تاسو ته به هغه درناوی وشئ، چې تاسو يې ورتيا لرئ، ليک يې

په جیب کې کښښود او لاړ ووت.

یـوه دقیقـه وروسـته د مارشـال یـاور، ښـاغلی دوکـامتري راغـی او بالاشـوف یـې هغـه ځـای تـه چـې ورتـه ځـانګړی شـوی و، بدرګـه کـړ. بالاشوف په هغه ورځ له مارشال داوو سره په هماغه سرای کې د هماغـه ماتې دروازې پر جوړ شوی میز سهارنۍ وخوړله.

داوو، بلـه ورځ سـهار د وختـه لاړ، بالاشـوف وروغوښـت او پـه ګوانښمنه ژبه یې ورته وویل:

- دی، لـه ده نـه هیلـه کـوي چـې همدلتـه پـاتې شـي، لـه ښـاغلي دیکاسترې نه پرته به، له بل هېڅ چا سره خبرې نه کوئ..

بالاشوف تر څلور ورځې زغم، خواشینۍ او پر خپلې ناتوانۍ له پوهېدو وروسته... د مارشال له بار او کوچ او فرانسوي سرتېرو سره چې هغه ټولې سیمې یې لاندې کړې وې، تر څو مزله وروسته د ویلنا د هماغـه تنګو لارو لـه لارې نـه، چـې اوس د فرانسـویانو لاس تـه ورغلـي وي، ببرتـه لـه هغـه ځایـه راووت چې، دی څلور ورځې د مخـه لـه هغې لارې نه ورغلی و.

بلـه ورځ د نـاپلیون ځـانګړی یـاور، ښـاغلی دیتـورن، بالاشـوف تـه راغـی او هغـه تـه یـې د ټولـواک هغـه هیلـه چـې غـواړي دی حضـور تـه ومنې، وویله.

تر دې څلور ورځې د مخه، د پرابراژنسکي د غونډ سرتېرې د دغـه ودانۍ شاو خوا ځارنه کوله، خو نن د فرانسوي ځانګړي پوځ سرتېرې چې دشنو بخنو دریشو ټټرونه یې پرانستي وو، هلتـه ولاړ وو. د هغـوی لوړې پوستینې خولۍ چې بنکې پـه کې تمبل شوې وې، پر سر وې. د سـواره پـوځ یـوې ډلـې، د ټولـواک ځـانګړي چـوپړان او سـاتونکي،

يـاورانو، اولانـان او جنـرالان چـې ځلېـدونکې او غـوړې جـامې يـې اغوستې وې، د ټولواک د آس او د هغه، له يوه غـلام سره چې روسـتان نومېده دده شاوخوا ته ولاړ او د هغه وتلو تـه سـترګه پـه لار وو. نـاپليون بالاشوف د ويلنا د ښارګوټي په هغـه ودانۍ کې ومانـه چې الکسـاندر دی له هغه نه، ده ته رالېږلی و.

۶

کـه څـه هـم بالاشـوف د دربـار لـه پـرتم او رسـمیاتو سـره ښـه آشـنا او عـادت و ،خـو د ټولواک ناپلیون د دربار پرتم او قیمتي ښکلا دی حیـران کړ.

ګراف تیورین، هغه د انتظار یوې لویې کوټې تـه چې ډېر جنرالان، یـاوران او پولنـدي بـډاي مخـور هلتـه نـاپلیون تـه سـترګه پـه لاره وو ،بدرګـه کـړ. بالاشـوف لـه دغـو کسـانو نـه زیـاتره هغـه د روسـیې د ټولواک په دربارکې لیدلي وو. دیوروک، وویل چې ناپلیون بـه چکـر تـه ،تر تګه مخکې روسي جنرال ومني.

تر څو دقیقو انتظاره وروسته، د انتظار لویې کوټې ته یـو نوکریـوال یاور، راننوت، بالاشوف ته یې د درناوي په توګـه سـر خـم کـړ او هغـه تـه یې بلنه ورکړه.

بالاشـوف، د انتظـار یـوې وړې کـوټې تـه چـې دربـار تـه یـې دروازه ورخلاصېده ورننوت. د دربار هماغې کوټې ته چې روسي ټولـواک دی، دې استازیتوب ته لېږلی و.

بالاشوف، یـو دوې دقیقـې انتظار پـاتې شـو، د دروازې لـه شـا نـه د ټینګو قدمونو غږ واوریدل شو، په چټکی دروازه راخلاصه شوه، هغـه

یاور چې دروازه پرانسته په ویاړمن ډول په انتظار ودریدل ، شا او خوا چوپتیا لاس برې شوه او د دربار له کوټې نه د لا ټینګو او درنو ګامونو غږ واوریدل شو. دا ناپلیون و. هغه همدا شېبه د سورلۍ لپاره د خپلو ځانګړو کالیو له اغوستو نه وزګار شوی و .هغه شنې جامې (دریشی) او تر هغه لاندې سپین واسکټ چې دده ګرده ګېده پوښلې وه، اغوستې وو. سپین تنګ پطلون ډوله پرتوګ چې څورب ورنو نه یې تر کرتۍ لاندې په هغو کې تنګ بربښېدل، داسې ښکاریده چې لنډې څنې یې همدا اوس ږمنځ شوي وي، خو کوده ویښته یې ښکته د هغه د پراخ تندی په منځې برخه کې راشېوه شوي وو. د هغه سپین او پرسېدلی څټ د دریشۍ د تور بخونې غاړې له چپې خوانه راوتلی و ، له هغه نه د ښې کلونیا بوی راته. د هغې له څوربې او لا ځوانې بشرې نه چې د ټولواکۍ پرتم تري بربښېده ، د ښکلا نښې څرګندې وې.

هغه راووت، چټک روان و ،په هر ګام کې یې سر شاخواته خوځاوه او ټول ځان یې خوښېده. د هغه په ټوله لنډه خو لږ څه څوربه ونه، پراخوا و څوربو اوږو ، دده له ارادې پرته راوتلې ټټر او ګیډه کې، یو ډول ځانګړې ځانښودنه چې د څلویښت کلونو وګړو ځانګړتیا ده، څرګنده وه. له دې ټولو خبرو سره سره داسې بربښېده چې د هغه طبیعت نن خورا جوړ دی. هغه د درناوی په ننبنه د بالاشوف خمېدو ته سر وښوراوه، د هغه خواته ورغی او د هغو کسانو په شان چې د خپل وخت د هر دقیقې ډېر درناوی کوي، ځان په دې نه عذابوي چې غږیدا ته مخکې له مخکې ځان جوړ کړي او په دې ډاډه وي چې هر وخت، چې هر څه ووایي، ویلی یې شي. سمدلاسه په غږیدا راغی:

- سلام جنرالـه ! ماهغه لیک ولید چې د ټولواک الکساندر نه مو راوړی و ، ډېر خوشاله یم چې تاسو وینم.

په خپلو غټو غټو سترګو يې په ځير د بالاشوف مخ ته وکتل او په هماغه شېبه کې د هغه نه آپلو وړاندې، يو ټکی ته په کتو شو.

دا سې برېښېده چې د بالاشوف شخصيت ته هېڅ پاملرنه نه لري، دا څرګنده وه چې د هغه لپاره يوازينی څه، چې ارزښت لري، هغه څه دي چې دده په زړه کې تېرېږي، ټول دده په ارادې پورې اړه لري، هغه وويل:

- زه، نه د جګړې غوښتونکی وم او نه يم، خو زه يې دې ته اړ کړم. زه همدا اوس (پر همدا اوس يې ټينګار وکړ) چمتو يم، هرې هغې خبرې ته چې په دې اړه کېږي غوږ شم. هغه په لنډه او په ډاګه د روسي له دولته د خپلې خوابدی دعلتونو په ويلو پيل وکړ.

بالاشوف د فرانسې د ټولواک له ډاډمنې، آرامې او مينه ناکې ژبې نه په دې پوه شو چې هغه د سولې او روغې هيله لري او چمتو دی چې خبرو ته کيني. کله چې ټولواک ناپليون خپلې خبرې پای ته ورسولې، په پوښتنيز بڼه يې بالاشوف ته سترګې وروړولې او هغه څه يې چې له پخوا په زړه کې ساتلي و، وويل:

- اعلحضرتا ! معظم ټولواکه زما !...

خو د ناپليون ځير ځير کتو چې مخامخ يې دده سترګو ته کتل، دی لږ وارخطا کړ. ناپليون د بالاشوف دريشي او توره وځارله او په يوې پټې موسکا يې غوښتل چې هغه ته ووايي چې څومره ګېنې اخښتی يې، لږ آرامه شه ! بالاشوف ببرته زړه آرامه او خپلو خبرو ته يې دوام ورکړ او وې ويل:

- ټولواک الکساندر د کوراکين له خوا د پاسپورت غوښتنه د جګړې د پيل لپاره پوره دليل نه بولي. د پاسپورت غوښتنه کوراکين په خپله او له ټولواک سره بې له کومې مشورې کړې ده. الکساندر، نه د جګړې تکل لري او نه له انګريزانو سره کوم ځانګړي اړيکي.

ناپلیون د هغه خبرې پرې کړې:

- لا تر اوسه یې نه لري .. ګواکې ډارېږي د خپلو احساساتو تر اغېز لاندې راشي، تندی یې تریو کړ، سر یې په نرمۍ وښوراوه او بالاشوف ته یې څرګنده کړه چې کولای شي خبرو ته دوام ورکړي. بالاشوف وروسته له هغه چې هغه ټولې ویل شوې سپارښتنې هغه ته وویلې، زیاته یې کړه:

- الکساندر د روغې هیله لري. هغه به هغه وخت روغې ته کینې چې، دده دا شرط...

په دې وخت کې د ټولو اک الکساندر هغه خبرې وریادې شوې، چې په لیک کې یې لیکلې نه وې، خو په هغو یې ټینګار کړې و، چې هرومرو به هغه فرمان کې راوړئ چې د سالتیکوف په نامه لیکل شوې وې او بالاشوف ته امر شوی و چې هغه به ناپلیون ته وایي. بالاشوف هغه خبرې وریادې کړې:

- تر هغه پورې چې یو وسله وال دښمن د روس په خاوره کې پاتې وي .. خو کوم ناڅرګند احساس، د هغه مخه ونیوله. که څه هم هغه د هغو خبرو د څرګندولو هیله لرله، خو نه یې شو کولای هغه ووایي. بالاشوف په چرت کې لاړ، په شک کې شو، خو وې ویل:

- په دې شرط چې فرانسوي پوځونه ببرته د نې یامان له سیند نه واوړي.

ناپلیون ددې وروستیو خبرو د ویلو په وخت کې د بالاشوف ګڼې او پریښانۍ ته پام شو. د هغه مخ ورڼدید او د کینې پښې ورون یې په منظمه بڼه په خوځېدا شو. پرته له هغه چې له خپل ځایه وښوري، تر پخوا په لوړ آواز او تُندې ژبې یې خبرې پیل کړې. بالاشوف د وروستیو خبرو په وخت کې څو واړې سترګې ښکته واچولې او بې له ارادې د

ناپلیون د کینې پښې د وړانه خوځېدا ته چې دده د خبرو د لوړیدو سره چټکېده، ځیر شو.

ناپلیون خبرې پیل کړې:

زه تر الکساندره زیات د روغې جوړې هیله مند یم، خو آیا دا زه نه یم، چې له اتلسو میاشتو راهیسې هڅه کوم، دغه روغه وشي؟ زه اتلس میاشتې کېږي چې ځرګندونو ته سترګې په لاره یم.

په دې وخت کې یې وروځې برندې شوې، خپل وړوکی سپین څوربلاس یې په چټکۍ وخوځاوه او وې پوښتل:

- او اوس د روغې د خبرو د پیل لپاره له ما نه څه غواړئ؟

بالاشوف وویل:

- ټولواکه، د نې یه مان له سینده ستاسو پوځونه بېرته اوښتل.

ناپلیون تکرار کړه:

-د نې یه مان له سینده؟

- هغه چې مخامخ د بالاشوف سترګو ته ځیر و، تکراره یې کړه:

-ښه، اوس تاسو غواړئ چې د نې یه مان له سینده بېرته راواوړو، یوازې د نې یه مان له سینده اوښتل؟

بالاشوف د تایید او درناوي په نښه سر خم کړ.

څلورمیاشتې پخوا له ده غوښتل شوي و، چې د یومیراني سیمه پریږدي او اوس یوازې د نې یه مان له سینده اوښتل دي. ناپلیون په چټکۍ راتاو او په کوټه کې په ګړځېدو شو.

- تاسو وایي چې د روغې د جرګې د پیل لپاره د نې یه مان له سینده واوړو، خو دوې میاشتې مخکې پورې په همدې ډول له ما نه د اودپرادفیسلو له سیندونونه د بېرته اوښتلو غوښتنه کېده. په دې شرط تاسو له ما سره خبرو ته چمتویاستئ.

هغـه پـه چوپـه خولـه د کـوټې لـه يـوه کنجـه بـل کـنج تـه راغـی او بالاشوف ته مخامخ ودريده. داسې برېښېده چې بشـره يې پـه تېرې بدلـه شوې وي او د کينې پښې ورون يې تر پخـوا نـه لا پـه چټکۍ ورپېـده. ناپليون چې د خپل کين ورون د غړو په رپېدو او خوځېدا خبر، و، وې ويل:

- زما د کينې پښې خوځېدا د ستر جشن زيری دی.

ناپليون داسې چې ده يې هم انتظار نه درلود، چغه کړل.

د اودر د سـيمې پرېښـودل او د ويسـلا لـه سـينده اوښـتل، هغـه وړانديز دی، چې تاسې کولای شئ، هغه د عثماني امپراتوری شهزاده بادنسکي ته وکړئ، نه ماته ! که ما ته پترزبورګ او مسکو هم راوبښئ زه به دغه شرط ونه منم، تاسو وايي چې جګړه مـا پيـل کـړه؟ خو لـومړي چا پوځ ته پناه وروړه؟ دا ټولواک الکساندر و، نـه زه؟ تاسو مـا تـه هغـه وخت د مرکې وړانديز کـوئ، چې مـا پـه ميليونونـو خـرڅ کـړی دی او تاسو له انګريزانـو سره يـو ځای شوي ياسـتئ. هغـه هم هغـه وخت چې ستاسو حال ډېر خراب او ګډوډ دی. تاسو چې مـا تـه د روغې او مرکې وړانديز کـوئ نـو بيـا لـه انګريزانـو سـره ولې يوځـای کېـږئ؟ انګريـز تاسو ته څه درکړي دي؟

ناپليون تند تند غږيده، داسې برېښېده چې د هغه تکل دا نـه و چې د سولې او روغې ستاينې وکړي، بلکې د هغه يو ازيني هيله دا وه، چې خپل حقانيت، خپل زور او د الکسـاندر تېروتنې او نـاحقتوب څرګند کړي.

د خبرو په پيل کې د هغه موخه دا وه چې څرګنده کړي، د پـوځي لاس بري سره سره دی روغې ته چمتـو دی، خو کله چې يې خبرې پيـل کـړې، څومره چې د هغـه خبرې زياتېـدې، پـه هماغـه کچـه يې نـه شـو کـولای د

خپلې ژبې مخه ونيسي. داسې برېښېده چې اوس نو د ټولو خبرو موخه داوه چې د ځان ستاينه او د الکساندر سپکاوی وکړي. هغه څه چې د خبرو په پيل کې يې غوښتل، خو بيا يې هم خپلې خبرې اداره کولای شوې، هغه وپوښتل:

- اوريدلې مې دي چې له ترکانو سره مو روغه کړې ده؟

بالاشوف د (هو) په نښه سر وښوراوه او وې ويل:

- د روغې ترون لاسليک شوی دی...

خو ناپليون هغه ته دغږيدا وخت ورنه کړ، داسې ښکاريده، دی خپله غواړي وغږېږي او غږېدا ته يې دوام ورکړ، هغه هم په داسې ټُندې، نا اړونده ژبې او عصبيت چې ځېنې نازولي کسان غږېږي.

- پوهېږم چې تاسو له ترکانو سره پرته له هغه چې مولداويا او والاشي تر لاسه کړئ روغه کړې ده، حال دا چې دغه دوه ولايتونو ما، بايد ستاسو ټولواک ته وربښلی وای، لکه هغه شان چې فنلند مې وروبښه، هغه دوام ورکړ:

- هوکې! ما له ټولواک الکساندر سره ژبه کړې وه او په خپله ژبه ولاړ وم، ملداويا او والاشي مې هغه ته ورکول، خو اوس به هغه له دغو دوو ښکلو ولايتونو نه بې برخې وي، هغه کولای شول دغه دوه ولايتونه خپلې امپراتوری پورې وتړي او د خپلې واکمنۍ لمنه د بوتني له سمندرګی نه د دانيوب تر غاړو پراخه کړي...

هغه د خپلې ژبې ټُوندوالی لا ټُونداوه، هغه چې په کوټه کې ګرځېده راګرځېده، هماغه خبرې يې چې په تيلزيت کې خپله الکساندر ته کړې وې، ټولې اوس بيا بالاشوف ته تکرارولې، هغه وويل:

- سترې کاترينې به هم له دې نه زيات څه نه وای ګټلي، هغه به له ما سره د دوستۍ له برکته دا ټول تر لاسه کړي وای.

هغه څو ځله تکرار کړه:

څه واکمني به وه، څه واکمني ! هوکې څه واکمني !

ودريد او خپله د سرزرو تنباکمروړه يې له جيبه راووېست او په ژوره توګه يې هغه بوی کړه.

د الکساندر واکمني به څه پرتمينه شوې وای !

هغه په خواشينۍ سره بالاشوف ته وکتل او همدا چې بالاشوف بيا د څه ويلو تکل وکړ، په چټکۍ يې د هغه خبرې پرې کړې او وې ويل:

هغه به څه غوښتل او لټول، چې زما په دوستۍ کې به يې موندای نه شول؟

ناپليون، د شک او ګمان په نښه خپلې اوږې کښکودې او وې ويل:

-خو، نه، نه، هغه زما تر ټولو نه ستر دښمنان پر ځان راټول کړل، هغه هم څه کسان؟ هغه هم لکه شتاينوف، ارمفيلدوف، فينځينګېرد، بينيګسينوف. شتاينوف له خپل وطنه د خيانت په تورشړل شوی دی، آرمفيلدوف يو هوسباز دوکه مار دی، فينيځينګېرد د يو فرانسوي کډوال او بينيګسينوف يو څه تر نورو نښه پوځي (خو بيا هم ناپوهه سړی دی) په ۱۸۰۷ کال کې د هغه هېڅ له لاسه ونه شول او الکساندر ته بايد ترخه يادونه وريادکړي.. هغه دوام ورکړ.. يوازې باګراتيون د مېرانې او جګړې سړی دی، که څه هم هغه ځيرک نه دی، خو د نښې تجربې خاوند دی، هغه نښه سنجش لري او د غوځ تکل سړی دی.. يوه اونۍ کېږي چې جګړه پيل شوې ده، خو تاسو آن ددې توان نه لرئ چې د ويلنا ساتنه وکړئ. په آسانۍ مو وکولای شو، چې پوځ مو په دوو برخو جلا کړئ، د پولند نه مو وباسو او د پوځ غږ مو هم پورته نه شو.

بالاشوف په خوراسختۍ، هغه څه ياد ته وسپارل چې ده ته ويل

کېدل او تر هغه نه يې لا په سختۍ کولای شو نور نو دغو خبرو ته غوږ ونيسي، هغه وويل:

- اعليحضرتا ! زما پوځيان د جګړه له مستۍ نه ..

ناپليون د هغه خبره پرېکړه:

- زه په هر څه پوهېږم ! زه په هر څه خبر يم، زه ستاسو له پوځي ټولیو نه په هماغه شان پوره خبر يم لکه له خپلو نه. ستاسو د پوځ شمېر دوه سوه زرو ته نه رسېږي، خو زما د هغه درې برابر سرتېري دي. تاسو ته قسم خورم او په ډاګه وايم .. او هغه هېرکړي و چې د هغه قسم خوړل هېڅ اعتبار نه لري، قسم خورم چې د ويسلا د سيمې په شا اوخوا کې پنځه سوه ديرش زره پوځيان لرم. ترکان هېڅکه ستاسې مرستين کېدای نه شي، هغه مو هېڅ په درد نه خوري. هغوی دا خبره له تاسو سره د روغې د ټرون په لاسليکولو په ډاګه کړه، خو سويدنيان ! د هغو قسمت خدای داسې پيدا کړی دی، چې لېوني ټولواکان ولري، د هغو ټول پاچايان لېونيان وو. برنادت يې پاچا کړ، خو هغه همدا چې پر تخت کېناست لېونی شو. يوازې لېوني سويدنيان کولای شي، له روسانو سره ملګرتوب وکړي. ناپليون له زهره ډکه وموسېد او بيا يې تنباکمروړه پزه ته ونيوله او بوی يې کړه.

بالاشوف د ناپليون هرې خبرې ته غوږ لاره، غوښتل يې او کولای شول،

چې څه ورته ووايي خو هر وار يې ناپليون خبرې پرې کولې. بالاشوف، د ناپليون ددې دعوا په وړاندې چې سويدنيان لېوني دي، غوښتل ووايي چې سويدن د روسيې په ملګرتيا هغسې و چې پاتې کېږي، چې د هغه ايل کولو خورا ګران دی، خو ناپليون په خواشينۍ سره ددې لپاره چغه کړل، چې د هغه آواز خاموشه کړي، ناپليون د

عصـبانیت هغـه حالـت درلـود چې پـه هغـه کې سړی د دې لپـاره بایـد وغږېږي، وغږېږي او وغږېږي او تر هغه وغږېږي چې ځان لپـاره دا ثابتـه کـړی چې دی برحقـه دی. بالاشـوف تـه ګرانـه تمامېـده، هغـه د روسـي ټولواک استازی و، له دې کبله ډاریده چې دی به په چوپتیـا خپـل دریځ ته تاوان ورسوي. هغه سخته دا وړتیا احساسوله چې ځواب ووایي، خو د یوه انسان په توګه یې له دې کبله چې سیال یې بې دلیله داسې له حالـه وتلـی دی، ځـان پـه لـوی لاس لـه نانـدریو نـه ژغـوره. هغـه پـه دې پوهېده، هغه څه چې اوس ناپلیون هغه وایي، هېڅ اهمیت نه لري او په دې یې هم باور درلود، چې لکه ناپلیون لږ څه په حال شي لـه خپلو دغـو خبـرو نـه بـه خپلـه شـرمېږي. بالاشـوف ودریـد، سـترګې یـې ښـکته واچولې، د ناپلیون دخوږې پښې خو ځېدو تـه یې کتـل، خو هڅـه یې کوله خپل غلچک له هغه سره مخامخ نه کړي. ناپلیون ویل:

-ښه نو، نو ستاسو ملګري چې هر څوک دي، وي دې، هغـه څه معنـا لري؟ پولنديان لـه مـا سره دي، شـمېر یې اتیـا زرو تـه رسـېږي، داسې جنګېږي لکـه زمریـان او کېـدای شـي شـمېر یـې دوسـو زرو تـه هـم ورسېږي.

هغه چې دا وویل، کېدای شي دی خپله، خپلې دې خبرې تـه حیـران شـوی وي، داسې برېښـېده چې هغـه رښـتیا نـه دي ویلي، کلـه چې یـې بالاشوف تر دې خبرې نه وروسته چوپـه خولـه او آرام ولیـد، واک یې لـه لاسه ورکړ، په چټکی او نابېره شا تـه راوګرځېـد، مخـامخ بالاشـوف تـه ودریـد او تر مخې یې ودریـد، خپل سپین لاسونه یې په خورا چټکی او قهر خوځول او چغې یې وهلې:

- پـوهېږئ! کـه پـروس زمـا پـه وړانـدې ولمسـوي او هغـوی راوپاروي، د هغو نقشه به د اروپا له نقشې نه پاکه کړم!

ددې خبرې د ویلو په وخت کې یې رنګ تک سپین الوتی و، پر څېرې یې د قهر کرښې راخوریدې او خپل ښکلی لاس یې پر بل لاس ټکاوه:

- تاسو هم د دونیا او دني پیر له سیندو نه آپلو شاه ته تمبه کوم، بیا مې تر مخې پوله جوړوم، هغه پوله چې اروپا د هغه د جوړولو ځیرکتیا نه درلوده او جنایت یې وکړ چې هغه پوله ورانه کړي. له تاسو سره باید دغه شان معامله وشي. دا هغه ګټه وه چې زما له لرې کېدو نه مو تر لاسه کړې وه، ده دا خبرې کولې، څو واره په کوټه کې تاو راتاو شو، خپل دسرو زرو تمباکمروړه یې په جیب کې کېښوده، بیا یې هغه راووبسته، څو واریې پزې ته ورنږدې کړه اوبیا بالاشوف ته مخامخ ودریدل. هغه چوپ شو، په ملنډود بالاشوف سترګو ته ځیر شو او په کراره آواز یې وویل:

- او تصور یې وکړئ چې ټولواک مو کولای شول څه ښکلې واکمنې ولري!

بالاشوف چې ځواب ورکولو ته سخته اړتیا لیدله، وویل چې روسي ټولواک حالاتو ته داسې په خواشینۍ نه ګوري.

ناپلیون چوپ پاتې شو او همداسې په ملنډو بالاشوف ته ځیر و. داسې برېښېده چې اصلا د بالاشوف خبرې نه اوري. بالاشوف وویل چې په روسیه کې ټول د جګړې د بري هیله لري.

ناپلیون په درناوي سروښوراوه، ګواکې غواړي ووایي:

- پوهېږم! تاسو دنده لرئ او سپارښتنه درته شوې ده چې داسې ووایئ، ولې خپله په دې پوهېږئ په هغه څه باور نه لرئ چې خپله یې وایئ، تاسو زما پر خبرو باور لرئ.

د بالاشوف تر خبرو وروسته ناپلیون بیا خپله تنباکمروړه

راووښـته، هغـه يې بـوی کړه او پـه کومـه نښـه يې دوه واره، پښـه پـر ځمکه وډبوله. د ځمکې د ډبولو سره دروازه راپرانستل شوه او يـو يـاور په ډډ درنـاوي د هغـه خولې او دستکش هغـه تـه راوړل او يـو بـل يـاور هغه ته د هغه دستمال وروړاندې کړ. نـاپليون پرتـه لـه هغـه چې هغـو تـه وګوري خولې يې واخښته او بالاشوف ته يې وويل:

- زما له خوا ټولواک الکساندر ته ډاډ ورکړئ، چې د پخوا پـه شـان هغه ته وفادار يم... هغه ښه پېژنم او د هغه ښېګڼو ته درنـاوی لرم. نـور نو تاسو نه ځنډوم، تاسو به د ټولواک په نامه زما ليک تر لاسـه کړئ او نـاپليون په چټکې د دروازې پلو لاړ. ټول هغـو کسـانو چې پـه تـالار کې و، وړاندې وغځاستل او په چټکې پر زينو ورشبوه شول.

۷

تر ټولو هغو خبرو وروسته چې ناپلیون هغه ته ویلې وې، ددغه غضبناکه حالته، وروسته له هغو ترخو خبرو او سړو نه چې ده ته شوې وې:

- جنراله ! نور نو تاسو نه ځنډوم، د ټولواک په نامه به زما لیک تاسوته درکړي.

نور نو بالاشوف پوه او په دې پاڼه شو چې ناپلیون نه یوازې د هغه د دیدن لپواله نه دی، بلکې هڅه کوي چې د دښمن دغه خوابدی استازی په تبره بیا دده د غضب او قهر شاهد ،ونه وینې، خو په تعجب او حیرت یې د ټولواک له خوا د دیورک له لاسه هغه بلنلیک تر لاسه کړ چې هماغه ورځ له ټولواک سره ډوډۍ ته وربلل شوي و.

هغې غرمنۍ ته، بس یر، کولن کور او بیرتیه هم وربلل شوي وو.

ناپلیون په ورین تندي او خوشالۍ د بالاشوف هرکلی وکړ. د هغه په کړو وړو کې نه یوازې د هغه د سهارنې غضب نه ډکو خبرو څه شرم او پرتیا نه لیدل کېده، بلکې هڅه یې کوله چې له بالاشوف سره خواخوږي وښیي. هغه له پخوا نه په دې پاڼمن شوی و چې دی له تیروتنو خالي او هر هغه څه چې کوي د ستاینې وړ دی، ځکه د هغه لپاره ټول هغه څه چې

ده کول، نه له دې کبله ښه و چې د ښو او بدو لـه معیاروسره سم، بلکې له دې کبله چې ده سرته رسول.

ټولواک ناپلیون له دې کبله په بې ساري توګه خوشاله و چې د ویلنا په ښار کې دده د ګرځېدو په وخت کې خلکو ډله ډله پـه مینـه دده تـود هرکلی او بیا بدرګه کړي و. د ټولو هغو کوڅو نـه چې دی تېریـده کړکۍ یې پـه قـایلینو ګانې شـوي وې، بیرقونـه پـه کې رپیـدل، دده ځـانګړې نښې پـه کې راځړونـدې وې او پولنـدي ښـځو دسـتمال پـه لاس ده تـه لاسونه ښورولي وو.

د غرمنۍ په وخت کې هغه بالاشوف تر خپـل څنګه کښاوه، لـه هغـه سره یې نـه یـوازې پـه نـاز او خواخـوږۍ خبرې کـولې، بلکې هغـه یـې ګـواکې د خپلـو هغـو دربارپـانو لـه ډلـې ګانـه چـې دده کـړنلارې یـې احساسولې او باید دده له بریو نه خوشاله واوسي. د خبرو اترو په لړ کې هغـه د مسـکو پـه اړه هـم وغږیـد او لـه بالاشـوف نـه یـې د روسـیې د پلازمېنې پـه هکلـه پوښـتنې وکـړې، خـو نـه د یـوه ځیـرک او پلټونکي سیلاني پـه توګـه چې د کـوم ښـار د کتنـو تکـل لـري بلکې داسې چې بالاشوف لکه د یو روس په شان باید پـه دې وویـاړي چې دده لـه هېـواد سره داسې لېوالتیا ښودل کېږي. ناپلیون وپوښتل:

-پـه ماسکو کې څومره خلک اوسئ؟ څه شمېره کورونـه لرئ؟ آیـا دا رښتیا دي چې مسکو سپېڅلی ښار ګڼل کېږي؟ پـه مسـکو کې څومره کلیساوې شته دي؟

د هغـه ځـواب پـه وړانـدې چې پـه مسـکو کـې لـه دووسـوو زیـاتې کلیساوې دي، هغه وویل:

-ولې دومره بې شمېره کلیساوې؟

بالاشوف ځواب ورکړ:

- روسان خورا دیندار خلک دي.

ناپلیون چې د خپلو خبرو د تصدیق په هیله پرله پسې، کولین کور ته ورکتل وویل:

- البته د کلیساوې او صومعو زیاتوالی تل د خلکو د ببرته پاتې والي نښه ده.

بالاشوف په درناوی ځانته اجازه ورکړی وه، د فرانسوي ټولواک دا خبره ونه منې او وې ویل:

- هر هېواد خپل ځانګړی دود دستور لري.

ناپلیون وویل: خو د اروپا په یوه هېواد کې ده ته ورته څه نه وینو.

بالاشوف وویل:

اعلیحضرتا ! زه ستاسو له حضوره بښنه غواړم، خو له روسیې نه پرته، په هسپانیا کې هم دې ته ورته صومعې او کلیساوې شته دي.

بالاشوف چې دغه ځواب یې په هسپانیا کې یې د فرانسویانو وروستۍ ماتې ته اشاره وه، کله چې یې بیا د الکساندر په دربار کې د هغه کیسه کوله د خورا ستاینو وړ وګڼل شو، خو د ناپلیون په غرمنۍ کې اوس له هغه سره لېوالتیا ونه ښودل شوه او هسې په بې پروایۍ ټبر شو. د ښاغلي مارشالانو له بې پروایۍ او نه پوهېدنې نه داسې برېښېده چې هغوی هغې نازکې کنایې ته چې د بالاشوف په وینا کې راغلې وه، پام شوی نه دی او یا پرې پوه شوی نه دي. په بشره کې یې دا له ورایه څرګنده وه چې وایي:

- که په ربنتیا دغه شان یو اشاره وه ،موږ پرې پوه شوي نه یو، یا بالکل هسې د نه اوریدو خیال و.

د بالاشوف دا ځواب هسې نا اوریدلی پاتې او ناپلیون آن هغه ته پاملرنه هم ونه کړه او په سادګۍ یې له هغه په دې اړه وپوښتل چې

مسکو ته رسېدونکې لارې له کومو ښارونو نه تېرېږي. بالاشوف چې دغرمنۍ په ټوله موده کې په ځیرغوږو ځواب یې ورکړ:

- هماغـه شـان چې متـل دی او وایـي، ټـولې لارې پـر روم ورخـڅې، همدا سې هم ټولې لارې مسکو ته رسېږي. یعنې ډېرې لارې او د هغـو لـه ډلې نه هغه لاره چې له پالتاوا نه تېرېږي او دا هماغه لاره ده چې دولسم شارل ټاکلې وه.

بالاشوف له خپل دې ځواب نه خوند واخېست او ناڅاپـه لږ پـه قهـر هم شو، خـو د خپـل ځواب وروسـتې کلمـه یـې لا نـه وه ویلې چې کولن کور، د پترزبـورګ نـه مسـکو تـه د تلونکې لارې د خرابـۍ پـه اړه خبرې پیل کړې او خپلې هغه خاطرې یې رایـادې کړې چې پـه پترزبـورګ کې پرې تېرې شوې وې.

تر غرمنۍ وروسته د قهوې د څکلو لپاره د ناپلیون کوټې ته راغلل. څلـور ورځـې مخکـې دا کوټـه د ټولـواک الکسـاندر د ناسـتې کوټـه وه. ناپلیون کښاست او هممهالـه یـې د خپلې قهـوې پرچینایې پیالې چې پاریس ته نېږدې په سور نومي ښارګوټی کې د چینایانو لـه خوا جوړه شوې وه، لاس واهه، بالاشـوف تـه یـې پـه خپـل څنګ کې د ناسـتې بلنـه ورکړه.

په انسان کې د ډوډۍ تر خوړلو وروسته یو معلوم روحي حالت پیدا کېږي چې د بل هر عقلي دلیل نه اغېزمن او قوي دی چې بې له ارادې نـه هغه دې ته اړ باسي چې له ځانـه پـوره راضـي او خوشـاله واوسـي او نـور ټول هم خپل دوستان وګڼي.

نـاپلیون هـم لـه همـدې کبلـه پـه دغـه حالـت کـې و. هغـه تـه داسـې برېښېده، چې دی له ده نه چاپیر شویو خلکو ته تر لېونتوبه پـورې ګـران دی. هغـه دا بـاور هـم لاره چـې تـر غرمنـۍ وروسـته، بالاشـوف هـم دده

ملګری او لېوالو دی. ناپلیون چې خوښه، نرمه او ځیرکه اوله ملنډو سره مل موسکا یې پر شونډو خوره وه، بالاشوف ته مخ وروړاوه او وې ویل:

د هغو ویناله مخې چې ماته یې ویلي دي، دا هغه کوټه ده، چې ټولواک الکساندر په کې اوسېده، عجیبه ده، همداسې نه ده جنرالە؟

هغه دا خبره په داسې یوه ژبه وکړه چې باور یې لاره هغه د بالاشوف خوښه شي، ځکه هغې دا معنا لرله چې دا پر الکساندر د ناپلیون د بري دلیل دی.

بالاشوف نه شو کولای د هغه ځواب ووایي او په پټه خوله یې سر وښوراوه. ناپلیون چې هماغه له ډاډ او ملنډو مل موسکا یې پر شونډو خوره وه، زیاته کړه:

-هوکې، څلـــورورځې دمخه، دلتـــه پـــه هـــم دې کوټـــه کې، وینځینګبرد اوشتاین الکساند ر سره غږیدل، خو په یوه څه زه نه پوهېږم. هغه دا چې څنګه الکساندر زما ستر دښمنان پر ځان راټول کړي دي. په دې خبره... زما سر نه خلاصېږي. هغه بیا بالاشوف ته مخ وروړاوه او وې پوښتل:

- خو هغه دا فکر نه دی کړی، چې زه هم همداسې کولای شم؟ او همدې خبرې، ده ته د سهار هماغه له قهره ډک حالت، چې په خیالو کې یې لاژوندی و، ور په یاد کړ.

ناپلیون پاځېد، له خپلې مخې یې خپله د قهوې پیاله لرې کړه، او وې ویل:

- پرېږده چې هغه پوه شي، چې زه هم همداسې کولای شم، زه به د هغه ټول خپلوان لـه جرمنـي نـه وباسـم، د ورتمبرګ، دبادینسـکي او ویمارسکیان، هوکې د هغه خپلوان، ټول خپلوان بـه وباسم، پرېږده چې

بيا ټولو ته په روسيې کې ځای ورکړي.

بالاشوف سرښکته واچاوه، داسې برښېده چې غواړې کوڼ شي او يوازې هغه له دې کبله غوږ ونيسي چې نه شي کولای هغه څه ته غوږ نه شي چې ده ته يې وايي.

ناپليون د غه حالت احساسولای نه شو، هغه له بالاشوف سره نه د دښمن د يو سفير او استازی په توګه، بلکې د داسې يو چا په توګه چې چور دده نه ځان ځاروي او د خپل پخواني بادار په سپکاوي او بربادۍ خوشاله شي.

- ټولواک الکساندر ولې د پوځ مشري واخېسته؟ دا ولې؟ جګړه زما مسلک دی او د هغه مسلک پاچاهي کول دي، نه د پوځ قوماندانی. ولې هغه داسې يو درونده پيټی جګ کړی دی؟ ناپليون بيا تنباکمروړه راواخېسته، څو ځله پټه خوله په کوټه کې وګرځېد او ناڅاپه بالاشوف ته وروړاندې شو او نرمه موسکايې پرشونډو خوره شوه، په چټکۍ سادګۍ او په دې ډاډ، چې بالاشوف ته نه ګوانښ، بلکې غوره کار کوي، خپل لاس يې د هغه څلويښت کلن روسي جنرال مخ ته ورپورته کړ، هغه يې له غوږ نه راونيو او په داسې حال کې چې موسکا يې يوازې پرشونډو کې پاتې وه، په کراره يې د هغه نيولی غوږ کېښکود. په فرانسوی دربار کې د ټولواک په نازکو لاسونو د غوږ کېښکودل د ناپليون له خوا وړيا منو مهربانيو نه ګڼل کېدل.

ناپليون وويل: ښه، دا څنګه او ولې پټه خوله ياستئ او څه نه وايئ، تاسو خو د الکساندر د دربار يو مخور او د هغه پالونکی ياستئ. د هغه ژبه داسې وه، چې د هغه په مخکې له ناپليونه پرته د بل چا پالولنه، له چاسره لېوالتيا او يا ستايل خوا د ملنډو وړ برښېدل.

هغه بالاشوف ته د درناوۍ په نښه سر لږ ښکته کړ او وې ويل:

- د جنرال لپاره آسونه چمتو شوی دی؟ زما د آسونو نه یې ورته ورکړئ، هغه لرې روان دی.

د بالاشوف په لاس راوړل شوی لیک، د ناپلیون له خوا الکساندر ته وروستی لیک و. په هغه کې هغه ټولې وینا وې راغلې وې چې ویل شوي وې. او جګړه پیل شوه.

۸

سرداراندرې په مسکو کې له پېير سره ترکتنې وروسته، لکه هغه شان چې ده خپلو خپلوانو ته ويل د ځېنو چارو د سرته رسولو لپاره پترزبورګ ته وخوځېد، خو په اصل کې هغه غوښتل چې له شهزاده اناتول کوراګين سره چې ده يې ليدل د ځان لپاره ډېر وړ بلل، وګوري.

سرداراندرې، چې کله پترزبورګ ته ورسېد، کوراګين د هغه له راتګ نه مخکې له ښاره وتلی و. پېير خپل اوښي (کوراګين) ته خبر ورکړی و چې سرداراندرې دده په لټه پسې راروان دی. اناتول کوراګين د دفاع وزير له خوا مقرر او په ملداويا کې سرحدي قطعې ته تللی و. سرداراندرې په پترزبورګ کې خپل پخوانی قوماندان کوتوزوف، چې تل يې له ده سره خواخوږي لرله، وليد. کوتوزوف چې د ملداويا د پوځ قوماندان ټاکل شوی و، له ده هيله وکړه چې له هغه سره هلته لاړ شي. سرداراندرې چې دغه ټاکنه ترلاسه کړه، د کوتوزوف سترې قوماندانۍ ته ولېږديد او ترکيه ته لاړ.

سرداراندرې، ځانته دا ښه نه ګڼله چې کوراګين ته ليک وليکي او هغه ته د دويل بلنه ورکړي. هغه تصور کاوه که د وروستۍ پېښې له امله هغه دويل ته وغواړي، دا به ګرافيني رستوفي ته سپکاوی وي، نو ځکه مخامخ له کوراګين سره د ليدو په لټه و، چې د هغه په لړ کې د دويل لپاره نوې شخړه او پلمه پيدا کړي. سرداراندرې په ترکيه کې هم

ونـه شـو کـولای، د روسـيې پـه مېشـتو پوځونـو کـې کـوراګين پيـدا کړي، ځکه چې ترکيې ته د اندرې تر راتګه وروسته هغـه ببرتـه روسـيې ته ستون شوی و. سردار اندرې په نوي هېواد او د ژوند په نويو شرايطو کې ژوند ښه زغمه. د کوژدنې تر بې وفايۍ نه وروسته چې څومره ده پر دغې بې وفايۍ سترګې پټولې، پـه هماغـه انـدازه ددغـه درد زغـم ورتـه ګرانېده... څومره به چې د هغه پخوانې يادونـه تتبـدل، هومره بـه دده لـه اوسنې ژوند سره مينه زياتېده. داسې تصور يې کاوه چې دغـه بې پايـه او لرې آسماني ګنبد چې پخوا به يې پر سر ولاړ و، ناڅاپـه پـه يـوه ټيټ او ټاکلي چت بدل شوی و، چې هغـه تـر هغـه لانـدې ځـان کېښـکودلی احساساوه.

هغه د کوتوزوف په قوماندانۍ کې د جنرال پـه بسـت کـې پـه خورا مينې او لېوالتيا کار کاوه. کـار تـه دده پـاملرنې او لېوالتيـا کوتـوزوف هم حيرانـاوه. کـوراګين يې پـه ملـداويا کـې هـم پيـدا نـه کړ، ځکـه هغـه ملداويا ته د سردار په رسېدو سره هغه ببرته روسيې تـه تللی و. سـردار دا هم ښـه نـه ګڼله چې هغـه پسـې روسـيې تـه سـتون شـي... هغـه دا هيلـه لرله، چې يو ورځ نه يو ورځ به هغه ووينې او دويل تـه يې وروبولي. دده تلوسه دداسې يوه چا لوړې ته ورته وه چې له لوړې مرګ تـه نېږدې وي، ډوډۍ ووينې او په لېوالتيا ځان پرې وانه چوي. دهغـه پـه زړه کـې لا د غچ اخېستو او کرکې وينه اېشېده...

پـه ۱۸۱۲ کـال کـې چې لـه نـاپليون سره د جګړې خبر بخارست تـه ورسېد (کوتوزوف له دوو مياشتو راهيسې هلته مېشت او شپه او ورځ يې له خپلې معشوقې سره تېرول) سردار اندرې، له هغه هيله وکړه چې دی لوديز جبهې تـه وګمـاري. کوتـوزوف چې د بالکـان پـه سـيمه کـې لـه خپلو کړو نه ستومانه شوی و، ډېر ژر يې سردار اندرې تـه چې د هغـه پـر

هڅو او هاند ښه خبر و ، اجازه ورکړه چې هتله وګمارل شي.

سردار اندرې، مخکې تر هغه چې د مې په میاشت کې د دریسا ، په سیمه کې په لودیز پوځ کې مبشت شي، په خپله لاره کې، یو وار لیسه ګوري ته چې د سمولینسک د لارې په درې ورستې کې پرته وه، ورغی. هغه دژوند په تبرو درې کلونو کې دډبرو بدلونونو شاهد و او له لودیزه ختیځ ته په سفر کې یې خورا زیات څیزونه لیدلي او بې ساري احساسات یې په زړه کې رالمسېدلي وو ، خو لیسه ګوري ته په رارسېدو کې یې پام شو ، چې دلته په هماغه اندازه هر څه، تر خورا وړو شیانو پورې په خپل ځای او بې بدلونه پاتې دي. د هغو په ژوند کې هېڅ بدلون نه و راغلی. هغه دې حالت سخت حیران کړی و. کله چې هغه خپل جاید ادو ته پر داسې واټ چې دواړو خوا ته یې ونې ولاړې وې، ور روان شو د تیږو نه جوړې دروازې نه ورتېر شو ، داسې یې احساس کړه چې یو کوډ کړل شوي او خوب وړې ښارته ورننوتلی دی. په کور کې هماغه درناوی، هماغه پاکې او سپېڅلوالی، هماغه چوپتیا ، هماغه میزاوڅوکۍ ، هماغه دیوالونه، هماغه آوازونه، هماغه بوی، هماغه ویرونکې او خواشینې څېرې، خو لږې زړې شوې، ټول ټول هماغه وو. د شهزادګۍ ماریا ، ټوله هماغه شان ویرونکې نابښکلې، زړه پېغله، په ډار او ابدي ریاضت او په خپلو اندېښنو کې ډوبه وه او د خپل ژوند خورا ښکلي کلونه یې بې ګټې او بې لذته تېرول. بوري ین، هماغه د پخوا په شان مسته، چټه او زړه ورونکې وه. هغې چې د ژوند له هرې شېبې خوند اخېست. زړه یې له غوړونکو هیلو ډک و او نازونه یې کول. هغه په دې ډاډه شوې وه چې د اندرې تر سترګو تر پخوا ښه برېښي. دوسال، هغه روزونکی چې ده له سویس نه د خپل زوی د روزنې لپاره له ځانسره راوستی و ، له روسي چوپړانو سره یې ګډه وډه روسي ویله،

هغه روزونکی، هماغه شان، په هر څه پوه، اندیښمن او مهربانه پاتې و. بوډا سردار هم چې هماغه و، هماغه پاتې و، خو په دې توپیر چې بشړه یې له دې کبله بدله شوې وه چې د هغه دلویدلو غاښونو ځایونه د خولې له کنجه ښکاریدل، طبیعت یې د پخوا په شان و، خو یوازې یې کرکه او بدګمانۍ د هغه څه په وړاندې چې په نړۍ کې تېرېدل، زیات شوي وو. ددغو ټولو په مینځ کې یوازې نیکولای جان غوړیده او پریږده، مخ یې سور، څنې یې توریږ او ګونځې ګونځې او د هغه پاسنۍ شونډه د موسېدا او خندا په وخت کې بې له هغه چې دی خپله پوه شي، کټ مټ لکه د هغې د خدای ښېلې مور، کمکۍ شهزادګۍ د ښکلې خولې د پاسنۍ شوندې په شان پورته کېده. یوازې دی و چې ددغه کوډو کړل شوي او خوب وړي ښار له قانونه یې سرغړونه کوله. که څه هم د هر چا او هر څه ښه هماغه د پخوا په شان و، خو ددغو خلکو معنوي کړه وړه له هغه وخته چې سردار اندرې هغوی نه ولیدلي، خورا بدل شوي و. د کورنۍ غړي په دوو ډلو ویشل شوي وو، چې په خپل منځ کې یې پردیتوب او دښمني کوله، خو دده تر مخې به یې د خپل ورځنۍ ژوند بهیر دده لپاره بدلاوه. مشر بوډا سردار، بوري ین او معمار په یوه ډله کې وو او شهزادګۍ ماریا، دوسال، نیکولای جان، ټولې مینځې او چوپړان په بله ډله کې وو.

په ټوله هغه موده کې چې هغه په لیسه ګورې کې و، د کورنۍ ټولو غړو یو ځای ډوډۍ خوړله، خو د هغو ناآرامي په هر څه کې څرګند و. سردار اندرې هم داسې انګېرله چې په خپل کور کې مېلمه دی او دده تر مخې ټول دده له کبله د ژوند بهیر بدلوي. نو ځکه یې خپل شتوالی د ټولو پر اوږو پیټی ګانه. سردار اندرې لا لومړي ورځ په غرمنۍ کې دغه حالت بې له ارادې احساس کړ، خو چوپ پاتې شو او بوډا سردار د هغه

پـر دغـې غيـر طبيعـي چوپتيـا پـوه شـو. هغـه هـم پـه خواشـينۍ اوکـاږه اوربوز چوپ پاتې و او تـر غرمنـۍ سمدلاسـه وروسـته پاځـېد او خپلـې کوټې ته لاړ. سردار اندرې چې کله مـازديګر قضـا لـه خپلـې کـوټې نـه، د هغه ديدن ته ورغی او له هغه سره د خبرو د پيل په پلمـه د جګړې پـه اړه وغږيـد ،د ځـوان ګـراف کامنسـکي د پښتـو کيسـې يـې هغـه تـه وويلـه، بوډا سردار د هغې خبرې پرې کړې او ناڅاپـه يـې د شـهزادګۍ ماريـا پـه اړه خبرې پيل کړې، هغه يې د هغې د موهوم پالنې، له بورې يـن (دده پـه وينـا دده يـو ازينـۍ رښـتينې پـالونکې او خواخوږې) سـره د دښـمنۍ لـه کبله سخته غندله.

بوډا سردار ويل:

- کـه هغـه نـاروغه دی، يـو ازې د شـهزادګۍ ماريـا لـه لاسـه دی، هغـه پـه لوی لاس دا زوروي او خپه کوي يـې، هغـه پـه خپلـو بـې ځايـه نـازولو او احمقانـه وينـاو کمکـی نيکـولای هـم خرابـه وي. بوډا سـردار پـه دې ښـه پوهېـده چې خپلـه لـور زوروي، د هغـه ژونـد کړکيچنـه وي، خـو پـه دې هـم پوهېـده چـې نـه شـي کـولای هغـه ونـه زوروي، ځکـه هغـه خپلـه لـور د زوريدو وړ ګڼله. بوډا سردار په زړه کې ويل:

- دا سـردار اندرې چـې دا ټـول پـه خپلـو سـترګو وينـي، ولـې د خپلـې خور په هکله له ما سره نه غږېږئ ؟ څه فکر کـوئ؟ هغـه څـه وايـي چـې زه ظالم او زوړ احمق يم، چې له کوم دليله پرته، خپله لور لـه ځانـه لـرې کـوم اودا فرانسـوي نجلـۍ ځانتـه رانېـږدې کـوم؟ هغـه نـه پوهېږي، نـو ځکـه هغې ته بايد په ډاګه شي، ورته وويـل شـي، بايـد ،چې هغـه واوري، هغـه لږ فکر وکړاو په دې يې پيـل وکـړ چـې ولـې نـه شـي کـولای، د خپلـې لـور موهوم اخلاق وزغمي.

سردار اندرې پرته له هغه چې پـلار تـه وګـوري (دا لـومړی ځـل و چـې

سردار اندړۍ خپل پلار په ډاګه غنده) وویل:

- که تاسو له ما غواړۍ چې په دې اړه وغږېږم، ما نه غوښتل چې په دې هکله څه ووایم، خو اوس چې تاسو له ما پوښتئ، غواړم په ډاګه ددې ټولو په اړه وغږېږم او ووایم:

-که تاسو او د ماشې (شهزادګۍ ماریا) تر منځ کومه خوابدي یا ګمان شته، زه په هېڅ ډول هغه ګناهکاره نه ګڼم. زه په دې پوهېږم چې تاسو هغې ته څومره ګران او تاسو ته څنګه درناوی لري. که تاسو له ما پوښتئ...

(له قهره په ډکه ژبه، په دې وروستیو وختو کې هغه تل په قهریده) سردار اندړۍ له قهره په ډکه ژبه دوام ورکړ:

- کولای شم یوازې یو څه ووایم، که ستاسو ترمنځ کومه خوابدي شته، د هغه دلیل دغه سپکه او ناسیاله ښځه ده، دغه بوري ین، چې باید له پیله زما د خور خورلنډه نه وای.

بوډا سردار لومړی په ناخوښۍ ونکو سترګو زوی ته کتل او د یوې لاسي موسکا له امله یې خوله وازه شوه، داسې وازه چې له ورایه یې د لویدلو غاښونو ځای راښکاره شو، هغه ځایونه، چې سردار اندړۍ یې لا لیدو سره عادت شوی نه و.

- کومه خورلنډه ګرانه؟ اخ؟ فکر کوم زیات وغږیدلې، پوه شوئ؟

سردار اندړۍ په سپین سترګۍ او له ملنډو په دکې موسکا وویل:

- پلارجانه، ما نه غوښتل قضاوت وکړم، خو تاسو په خپله دې کار ته وهڅولم او ما هم درته وویل او تل به یې درته ووایم، چې شهزادګۍ ماریا ګناهکاره نه ده... او ګناهکاره دغه فرانسوي ښځه ده.

بوډا سردار په کرار او هغه شان چې سردار اندړۍ ته وبرېښېده په شرم ډوله آواز وویل:

-هو ، قضاوت دې وکړ، قضاوت !

-خو هغه، ناڅاپه ودانګل او چغه يې کړل:

- ځه ورکېږه ! وځه ورکېږه ! چې ارواح دې هم دلته ونه وينم.

سردار اندرې غوښتل چې هماغه شېبه لاړ شي، خو شهزادګۍ ماريا له هغه هيله وکړه چې يوه ورځ نور هم پاتې شي. سردار اندرې په هغه ورځ له پلار سره چې له خپلې کوټې نه راوتو نه ليدل، ځکه هغه له پېغلې بوري ين او تيغون نه پرته بل څوک ځانته نه ورپرېښودل، خو څو ځله يې وپوښتل آيا زوی يې تللی او کنه؟ بله ورځ سردار اندرې د خپل زوی ديدن ته ورغی. دغه رک روغ او د مور له خوا ګونځ څېنی ماشوم دده په ځنګنو کېناست، سردار اندرې هغه ته د شين ږيرې مشر، نقل راپيل کړ، خو هغه يې لا پای ته نه و رسولی چې په چرت کې لاړ، هغه په دې وخت کې نه د ماشوم په اړه چې په ځنګنو يې ناست و ،بلکې د ځان په اړه يې فکر کاوه. هغه له ځانه پوښتنې کولې، خو په حيرانۍ پوهېده چې د پلار له عصبي کولو پښيمانه نه دی. هغه په دې هم پښيمانه نه و چې د لومړي ځل لپاره له پلار سره تر ناندرۍ وروسته او خپه له کوره ځي، خو تر ټولو نه په زړه پورې لا دا وه چې هغه خپل زوی چې په ځنګانه يې کينولی و ،نازوه يې، مګر هغه پخوانۍ مينه او خواخوږي يې نه شو پيدا کوله.

زوی يې ويل: ښه، نو نقل راته کوه...

سردار اندرې د هغه ځواب ونه وايه، هغه يې له ځنګنو نه پاڅاوه او له کوټې نه ووت.

سردار اندرې همدا چې له خپلو ورځنيو چارونه وزګار شو ، هغه ته پخواني يادونه وريادشول، په تېره بيا چې هغه ته د خپل پخواني ژوند بهير، هغه بهير چې دی په کې نيکمرغه و ،وريادشو ،د ژوند غمونو په

هماغه خپل پخواني قوت له هغه چاپیرشول، نو ده له همدې یادونو نه د تښتېدو په هیله غوښتل چې ژر تر ژره کوم یو کار پیل کړي.

خو یې تړې وپوښتل:

اندړې ! تا، نو په غوڅه پریکړه کړې ده، چې ځئ ؟

سردار اندړې وویل:

- د خدای شکر دی، چې تلای شم، خو افسوس کوم چې ته نه شې تلای.

شهزادګی ماریا وویل:

-ته ولې داسې وایې؟ نه، ته ولې داسې وایې، هغه هم په هغه شېبه کې چې ته دې وحشتناکې جګړې ته روان یې او هغه هم داسې عمر خوړلی دی.

-پیغلې بوري ین وویل چې هغه دې څو ځله پوښتنه کړې ده.

هغه وویل:

او خدایه ! اوه زما خدایه !

او بیا یې په قهر چې شهزادګی ماریا یې حیرانه کړه وویل:

-کله چې فکر کوئ، څوک، څنګه او کوم سپک خلک کولای شي، د خلکو د بدمرغۍ سبب شي.

او شهزادګی ماریا په دې پوه شوه چې د سپکو خلکو نه د هغې د ورور د یادونې موخه، نه یوازې پېغله بوري ین و چې دا یې (شهزادګی ماریا) بدمرغه کړې وه، بلکې هغه سړی هم و چې دده نیکمرغۍ یې هم وژلې وه. ماریا په ناز ورور ته لاس ورور، او له سترګو یې ځلېدونکې اوښکې را تویدلې، هغه ته په کتوکتو کې وویل:

- اندړې، زه له تا نه یوه هیله لرم، زاری درته کوم، زه په تا ښه پوهېږم (شهزادګی ماریا سترګې ښکته واچولې) فکر مه کوه چې

خلـک د غـم راوړونکـي دي، خلـک يـوازې د خـدای د خوښـي سـرته رسوونکي دي.

هغې د سردار اندړې له سره لږ پورته ځای ته پـه داسې ډاډمن او عادي غلچک ځيره شوه، لکه چې څوک کوم آشنا تصوير ته ګوري،

- غم د هغه د ارادې زېږنده ده، نه د خلکو د کړو پايله. خلک د هغه د خوښی د سرته رسولو وسيله دی، هغه ملامت نه دی. که تـا تـه برېښـي چې څوک د تا په وړاندې ملامته دي، هغه هېر کړه او وې ښښه. مورږ د چا د جزا ورکولو حق نه لرو، وښښه او بيا د ښښې په نيکمرغۍ پوه شه.

سردار اندړې وويل:

- ماريـا ! کـه زه ښـځه وای، مـا بـه دا کـار کـړای وای، دا د ښـځو خواخوږي او زړه سوی دی. خو نارينـه نـه بايـد څـوک وښـي او نـه يـې کولای شي.

که څه هم هغه تر دې شېبې پورې د کوراګين په اړه فکر نه کاوه، خو ناڅاپه د هغه په ګوګل کې کرکجنـه کرکـه راولمسـېده او پـه زړه کـې يـې وويل:

- کـه شهزادګۍ ماريا غواړي ما پـه دې قـانع کـړي، چې هغـه وښـم، ما بايد له وخته هغه ته ښودلي وای، چې يو من څو پتيرۍ کېږي. هغـه د شهزادګۍ ماريا ځواب ونه وايي او د هغه شېبې له کرکې او قهر نـه يـې خوند اخيست چې دی به له کوراګين سره مخامخ کېږي، هغـه کوراګين چې دی پوهېده چې په پوځ کې دی.

شهزادګۍ ماريا خپل ورورته زارۍ کولې چې يوه ورځ نور هم پـاتې شي، هغې ورته ويل که پلار سره له پخلاينې پرتـه لاړ شي، پـلار بـه زر مات او بدمرغه شي، خو سردار اندړې ځواب ورکړ:

- شـايد ډېر ژر بـه، ببرتـه لـه پوځـه راسـتون شـي، هرومـرو بـه پلارتـه

لیـک ولیکـي او اوس چې څومره دلتـه زیـات پـاتې کـېږي، پـه هماغـه اندازه به دغه خوابدی لا زیاتیږي.

هغه له خپلې خور نه د مخه ښې په شپېه کې دا خبرې واورېدې:

- د خدای په امان اندرې ! خو دا په یـاد لـره چې بدمرغی له خدایـه راځي او هېڅکله په دې کې خلک ګناهکاره او ملامت نه دي.

سردار اندرې چې د لیسه ګورې نه پر وتلي وا تې روان و، لـه ځانسره سره وویل:

- افسوس ! پر هغې افسوس !

بوډا ښه پوهېږي چې ملامته دی، خو نه شي کولای ځان بدل کړي، زما زوی هم رالوېږي، هغه له ژوند نه خوند اخلي، هغـه بـه پـه دې ژوند کې د ټولو په شان یا غولېږي یا به دی نور غولـوي. زه پـوځ تـه روان یـم، ولې؟ زه خپله هم نه پوهېږم او هیله لرم هغـه سړی، چې خـوار او سـپک یې ګڼم پیـدا کړم، هغـه تـه وخت ورکړم چې مـا ووژنـي، پـه مـا ملنډې ووهي او وخاندي. د ژوند شـرایط پخـوا هـم همدغـه شـان و، خـو پـه دې توپیر چې پخوا هر څه پـه خپـل منځ کې سره غوټـه کېـدل او اوس سره شلېږي. اوس ټولې او له هر ډول اړیکـو نـه پرتـه پېښـې، پـه پرلـه پسـې توګه د سردار اندرې تصور ته ورتللې.

۹

سردار اندړۍ د جون د میاشتې په پای کې د ستړې قوماندانۍ قرارګاه ته ورسېد. هغه لومړنۍ قطعه چې ټولواک او د هغه ملګرو د هغه څارنه کوله، د دریسا د رود پرغاړه په یوه ټینګه کلا کې ځای پر ځای شوې وه. دویمه قطعه چې ویل کېده، اړیکي یې د فرانسوي پیاوړي پوځ له خوا له لومړۍ هغې سره پرې کړل شوې و، د شا ته تګ په لړ کې یې هڅه کوله، بیا له هغه سره یوځای شي. په روسي پوځ کې ټول له ټولو جګړیزو کړو نه ناراضه و، خو بیا هم چا داسې تصور نه شو کولای چې د دښمن له خوا د روسیې د ولایاتو د لاندې کولو ګواښ شته دی او آن د چا په خیال کې هم دا نه ګرځېده چې جګړې دې د پولنډ لودیزو ولایاتو ته ورخوره شي.

سردار اندړۍ چې د بارکلي دوتولي، په قوماندانۍ کې ټاکل شوی و، هغه یې د دریسا د سیند پرغاړه وموند. له دې کبله چې د مېشته پوځ په شاوخوا کې هېڅ کلی او لویه آبادي نه وه، یو زیات شمېر جنرالان او درباریان چې له ټولواک سره جبهې ته راغلي وو، په یوه سیمه کې چې لس ورسته له دې ځایه لرې و، د کلی په خورا ښو کورونو یا د رود پر هغه غاړه مېشت شوي وو. په هغه کور چې بارکلي دوتولي، په کې مېشت شوی و، د ټولواک د آستوګنځي نه یې څلور ورسته واټن

لاره. هغه د بالکونسکي ډېر سور هرکلی وکړ او په خپله جرمنۍ لهجه يې هغه ته وويل چې دی به دده د ټاکنې په اړه له ټولواک سره وغږېږي، چې ده ته ټاکلې دنده وټاکل شي او ده نه يې هيله وکړه چې تر دغې ټاکنې پورې دده په قوماندانۍ کې پاتې شي. اناتول کوراګين چې سردار اندرې د هغه د پيدا کولو هيله لرله، په پوځ کې نه و او پترزبورګ ته تللی و. بالکونسکي د دغه خبر له اوريدو نه خوشاله شو. د لويې جګړې په اړه فکر کولو د هغه ټول خيالونه بوخت کړي وو او په دې خوشاله و چې په دې توګه به يو څه موده له کوراګين نه چې دده ټول خيالونه يې تر اخېستي و، لرې کېږي. په لومړيو څلورو ورځو کې چې هغه ته هېڅ چېرې ارټيا نه ليدله کېده، بالکونسکي په ټوله قشله کې وګرځېده، د خپلې پوهې له برکته او له خلکو سره د غږيدا له لارې يې هڅه کوله د حالتو پوره او بشپړ معلومات تر لاسه کړي، خو د سردار اندرې لپاره دا خبره چې دا قشله ښه ده او که بده، هماغه شان ناآواره پاتې شوه. د خپلو جګړيزو تجربو نه په دې پوه شوی و چې کله کله د جګړې خورا ډېرې ښې نقشې چې په خورا ځير جوړې شوې وي، په درد نه خوري. (ده ته دا تجربه د اوسترليڅ په جګړه کې شوې وه). د هغه لپاره ټول دې پورې اړه درلود چې څنګه د دښمن د ناڅاپي برید مخه ونيول شي يعنې هر څه دې پورې اړه لرله چې د جګړه لا رښود نه څنګه او د چا له خوا کېږي...

هغه وخت چې ټولواک لا په ويلنا کې و، وسله وال پوځ په درې برخوويشل شوي، وو:

دلومړي پوځ، مشري بارکلي دوتولي کوله، باګراتيون د دويم پوځ قوماندان و او د دربيم پوځ لا رښوونه تورماسوف، ته سپارل شوې وه. خپله ټولواک له لومړي پوځ سره و، خو نه د قوماندان په توګه. په هغه

فرمان کې چې په دې اړه ټولواک لیکلی و ، راغلی و چې پوځي چارې به دده تر څارنې نه تر قوماندې لاندې سره کېږي. دی به دده غوښتنې قوماندان وي، هلته لیکل شوي و ، چې دی به له لومړي پوځ سره وي. دغه راز ټولواک داسې قوماندانې چې ددې وړتیا ولري هم نه درلوده، بلکې هغه قوماندانې خپل ګارد و. ددې دځانګړي پوځ قوماندانی جنرال شهزاده والکونسکي کوله چې د ټولو یاورانو قوماندان هم و ،دغه پوځ،له جنرالانو ، پوځي یاورانو ،ځانګړو یاورانو ،د دیپلماسۍ د چارو له مشاورانو او بې شمېره بهرنیانو نه جوړ و. دغه راز د دفاع پخوانی وزیر اراکچییوف،درستیزوال ګراف بینیګسین،والاحضرت شهزاده څیسارووېچ، کانستا نتینوویچ پاوولویچ،د دفتر مشر ګراف رومانځوف،د پروس پخوانی وزیر شتاین، سویدنې جنرال آرمفیلد ،د جګړې د غوره کړنلارې خاوند پفول،مشاورجنرال پاولوچي، فولځیګین او نور ډېر مخور ددې ډلې غړي وو. که څه هم دغو کسانو هېڅ ډول رسمي دنده نه لرله، خو د خپل ټولنیز دریځ او نامه له کبله د خورا ډېر اغېز خاوندان وو. او د پوځ زیاتره قوماندانان او کله ناکله خو ستر قوماندان په دې نه پوهېده، چې د ساري په توګه بینیګسین یا والاحضرت، یا اراکچییوف، یا شهزاده والکونسکي د کوم دریځ او واک له مخې، له دوی پوښتنې یا سپارښتنې کوي، هغوی په دې نه پوهېدل چې د هغوی سپارښتنې د دوی خپلې ځانګړې دي او یا د دوی دغه سپارښتنه د ټولواک ده، چې دوی یې هغو ته اوروي... خو دا د خبرې ظاهري بڼه وه او د درباریانو له نظره (هر چېرې چې تولواک وي هلته ټول درباریان کېږي) هر څه په ډاګه او څرګنده و. ټولواک اعلی قوماندانې نه منله، خو په اصل کې ټولو پوځونو د هغه فرمانونو ته کتل، مل کسانو یې له هغه سره مرسته

کولـه، آراکچیـوف د نظم څـارونکی او د هغـه ځـانګړی سـاتونکی و. بینیګسین د ویلن د ولایت د والي د دربار کوربه و ،داسې برېښېده چې د ټولواک او د هغه د ملګرو د هرکلی دنده یې لرله، خو هغـه پـه حقیقت کې ځیرک سردار، پـر کـار پـوه او یـو خـورا ګټـور مشـاور و او ټولـواک هغه تل د دې لپاره چمتو ساتلی و چې د اړتیا په وخت کې یې د بارکلي دوتولي پر ځای وګماري. ستر شهزاده ځکه هلتـه و چې د هغـه پـه خپله ګټه وه. پخوانی وزیر شتاین ځکه هلته و ، چې ښـه مشـاور و او ټولـواک د هغه ځانګړو ځانګړتیاو ته درناوی درلود. آرمفیلد لـه نـاپلیون سره د سختې کرکې او په ځان ډاډمن جنرال چې تل یې پر الکساندر اغېزلاره. پـاولوچي، هلتـه ځکـه و چې زړور و او پـه ډاګـه یې هر څـه ویـل. یـاور جنرال ځکه هلته و ، چې چېرې ټولواک و ، هغه تـل او هرومرو هلتـه و او تر ټولـو لا غـوره پفـول ځکـه هلتـه و ، چـې هغـه د نـاپلیون پـه وړاندې د جګړې خریطه او کړنلاره جوړه کړې او پـر ټولـواک یې دا منلې وه چې دده وړاندیز تر ټولـو ګټـور منطقي او غـوره دی، نـو ځکـه دی د جګړې لارښـوونه کـوي. ولـخـوګین لـه پفـول سـره و. هغـه د هغـه خیالونـه او اند ښېنې په خورا غوره او سپینه توګه او آن تر پفول نه هم ښه څرګندول. مګر پفـول یـوازې پـه کوټـو کـې دا مهـارت درلـود او هـم یې د نـورو پـه سپکاوی کې خبرې کولای شوې.

دغه کسـان، لـه روسـانو تـر پردیـو پـورې چې یـاد شـول (پـه تبـره بیـا پـردي او بهرنیـان چې دوی تـه یـې پـه ناآشـنا چاپیریـال کـې پـه خـورا زړورتیـا هـر ورځ نـوي خیالونـه او افکـار وړاندې کـول) بې شـمېره نـور کسـان هم په پوځ کې و چې تر دوی نه یې کمـه غورتیـا لرلـه، خـو د جبهـو مشری یې کوله.

سردار اندرې د ټولـو دغـو انـد ښـنـو او عقیـدو نـه چې پـه دغـو لویـو

ناکراره او غوره ډلو کې یو له بل سره راټول او په سیالۍ کې و ، جلا جلا بهیرونه او ډلې پېژندلې.

لومړې ډله، د پفول او د هغه د ملګرو ډله وه چې د جګړې د پوهې ډله وه. هغوی په دې باور درلود چې جګړه ځانته قانون لري او دا پوهه خپل نه بدلیدونکي اصول او هغه د پوهې او څرګندونې او دې ته ورته قوانین دي. پفول او ډله یې د غوره قوانینو پر بنسټ، خپلې خاورې ته وړاندې د ننه، د شاتګ غوښتنه کوله او د خپلې جګړیزې پوهنې له مخې یې، له خپلو نظریو نه اوښتل د وحشت، بربریت او جهالت نښې ګڼلې. شهزاده ولځوګین او وینځینګیورد او نور چې په خټه آلماني وو ، له دغې ډلې نه ملاتړ کاوه.

دویمه ډله، د لومړنۍ هغې په وړاندې سیاله ډله وه، لکه تل چې همدا سې وي، د یو تند لارې په وړاندې د بل اړخ تندلاري راپیدا کېږي. د دغې ډلې پلویانو ویل چې د پخوا نه د کومې جوړې شوې خریطې او کړنلارې نه پرته، باید له هماغه ویلنا نه پر پولند یو تالانګر یرغل وشي. دوی نه یوازې زړورتیا ستایله، بلکې ناسیونالسته هم وو ، نو ځکه دوی په خبرو اترو کې پېښلي (طرفدار) غږیدل. دا ډله روسان وو. باګراتیون او یرمولوف چې تازه یې پېژندګلوي پیدا کوله او ځښې نور د همدې ډلې غړي وو. په هغو شپو ورځو کې د یوې ټوکې آوازه خپره شوې وه چې ویل یې، یرمولوف هسې له ټولو اک نه هیله کړې ده چې هغه ته ویاړ وروبښي او هغه د المانې په نامه وپېژني. د دغې ډلې پلویانو د سوروف یادونې کولې او ویل یې چې په جګړه کې وخت او تفکر باید هېر نه شي، نقشې ونه ګنډو ، باید په مېړانه سرښندنه وشي، د دښمن لښکر مات شي، د روسیې خاورې ته یې د راننوتلو مخه ونیول شي او د پوځ مورال خرابه نه شي.

دربیمه ډله چې ټولواک له بلې هرې یوې نه پر هغه زیات باور درلود ، هغه درباریان وو. دوی د دوو لومړنیو ډلو د نبردې والي غوښتنه یې کوله. ددې ډلې زیاتره غړي غیرپوځي کسان و ، اراکچییوف هم له همدې ډلې نه و. دوی هغه کسانو ته ورته و چې ډېرې عادي خبرې یې کولې، هغه شان خبرې، چې عادي خلک یې کوي، هغه خلک چې عقیده نه لري، خو هیله لري داسې وښیي چې لري یې. هغوی ویل چې بې شکه جګړه هغه هم له دغه شان نابغه لکه بناپارت (هغو بیا هم هغه د بناپارت په نامه یاداوه) سره، د جګړې په پوهنې کې له ژور تفکر، غوره پوهې او ځیرکتیا نه پرته، ناشونې ده. او په دې برخه کې پفول خپله یو نابغه دی. نو له دې سره سره نه شو کولای ونه وایو چې تیوریتیکان زیاتره وخت یو ارخیزه فکر کوي. دهمدې دلیل له مخې باید په پټو سترګو هغو ته کارونه ونه سپارل شي. د هغو مخالفانو ته هم پاملرنه وشي، یعنې د پفول مخالفانو او نورو هغو کسانو ته چې د جګړې لپاره د عملي چارو پیاوړتیا په تېره بیا تجربه لري، غوره ونیول شي. سمه او غوره لاره باید د هغو په منځ کې ولټول شي. ..

دځلورمې ډلې ترټولو غوره استازی ولیعهد والا حضرت څاریوویچ و چې یوه شببه یې هم نه شو کولای د اوسترلیځ د جګړې ماته هېره کړي .. هغه په دې جګړه کې د دښمن پر لښکر داسې وردانګلي و چې ته به وایې پریټ ته روان دی، هغه غوښتل چې په یوه شبخون دښمن تالان کړي، خو ناڅاپه د جبهې له لومړۍ کرښې راوتلی او په خورا سختۍ یې ځان له هغې بدمرغۍ او د تښتېدلو کسانو له منځه ژوندی راوبستلی و. ددې ډلې غړي په خپلو کړو او عقایدو کې صداقت او رښتینتوب او هم نیمګړتیاوې لرلې. هغوی له ناپلیونه ډاریدل. ناپلیون یې قوي او ځان یې کمزوری ګانه. دوی دغه خبره په ډاګه منله. هغوی

ویل:

- دا جګړه له ویر، غم، رسوایي او تباهۍ نه پرته مور ته بل څه نه راکوي. ویلنا مو دښمن ته ورپرښوده، ویتیبسک مو هم پرښود. دریسار به هم هغو ته ورکړو. یوازینی ښه کار چې مور اوس کولی شو، هغه د روغې د منلو لاره ده. هغه هم ژر تر ژره او مخکې له هغه چې مور له پترزبورګ پسې وانخلي. دغه نظر د پوځ په لوړپوړو چارواکو کې خورا ډېر پلویان لرل. په پترزبورګ کې یې هم پلویان کم نه و آن رومیانځوف د دفتر مشر، که څه هم د سیاسي عقاید و له مخې د سولې او روغې غوښتونکی و، خو بیا یې هم د دوی پلوي کوله.

پنځمه ډله د بارکلي دوتولي پلویان وو، هغه او د هغه نظر ته، نه د یو مخور بلکې د دفاع وزیر په توګه په درنه سترګه کتل کېدل. خلکو به ویل:

-هر څنګه چې وي (هغوی به خپلې خبرې داسې پیل کولې) هغه ښه او د ژبې سړی دی. او تر هغه ښه غوره څوک نه لرو. هغه ته رښتینی واک ورکړل شوی دی، ځکه جګړه تر رښتینیتوب او یوې مشرۍ نه پرته نه ګټل کېږي. هغه به وښئ چې څه واک او مهارت لري لکه هغه شان چې یې په فنلند کې وښودل. هغوی په دې باور درلود، که زما پوځ پیاوړی او منظم دی او دا توان یې لرلی چې له مرګ ژوبلې پرته تر دریسا پورې شاته لاړ شي، دا ټول، د بارکلي دوتولي له برکته دی. که اوس بینیګسین د هغه پر ځای قوماندانۍ ته وګمارل شي له ماتې او تباهۍ نه پرته به بل څه زمور په برخه نه شي، ځکه بینیګسین خپله ناتوانۍ لا په ۱۸۰۷ کال کې ښودلې ده.

شپږمه ډله د بینیګسین پلویان وو او دا عقیده یې لرله چې د پنځمې ډلې د نظر برخلاف به یې ویل چې تر بینیګسین نه پیاوړی او

تجربه لرونکی بل څوک نه شته. هغه هره چاره هر اړخیزه څېړي. تر هغه بل غوره څوک به څوک پیدا نه کړي. د هغوی د دلایلو له مخې تر دریسا پورې د پوځ شاته راتګ تر ټولو ستره بې ننګي او د شرم وړ ماتې ده چې د پرله پسې تېروتنې پایله وه. هغه به ویل:

- څومره چې دغه تېروتنې زیاتېږي، هومره ګټه لري، ځکه له دې لارې لږ تر لږه ژر پوهېږی چې داسې نور نو هر څه ناشوني دي. د دوی د پوځ د مشرۍ لپاره کوم یو سړی لکه بارکلي په کار نه دی، بلکې داسې یو سړی په کار دی لکه بینیګسین، چې لا په ۱۸۰۷ کال کې خپله پیاوړتیا وښودله او خپله ناپلیون هغه برحقه وګانه د پوځ مشري باید هغه چا ته ورکړل شي، چې ټول یې په خورا لږ والتیا واک ته غاړه کېږدي او دغه شان سړی یوازې بینیګسین دی.

اوومه ډله هغه کسان و چې تل هر چېرې په تېره بیا د ځوان ټولواک او شهزادګانو په شاوخوا راټول وو. او د ټولواک الکساندر په شاوخوا کې خو داسې پریمانه وو چې مه کوه پوښتنه. هغه جنرالان او یاوران چې نه ټولواک بلکې په خپله له الکساندر سره، د هغه له صداقت او خواخوږۍ سره یې لېونۍ مینه لرله. لکه رستوف چې ۱۸۰۵ کال کې هغه ته د زړه له کومې درناوی کاوه، زړه یې پرې بایللی و، بلکې ټولې انساني ښېګڼې یې د هغه ځانګړې کولې. دغو کسانو که څه هم د ټولواک هغه کمیني چې د پوځ دسترې قوماندانۍ له منلو نه یې ډډه کوله، ستایله، خو په کمینۍ کې یې د هغه زیاتوالی نه مانه. هغوی یوه هیله لرله او پر هغې ټینګار هم کاوه او هغه دا چې د دوی د زړه خوښې ټولواک پر ځان بې باوري پربږدي او په ډاګه ووایي چې دی د وسله وال پوځ ستر قوماندان دی. باید چې ستره قوماندانې جوړه او هر چېرې او له هر چا نه چې تجربه او وړتیا لري، مشوره واخلي، خپله د پوځ

مشري واخلي، چې د نورو د لېوالتيا او لمسون سبب شي.

اتمه ډله خو د شمېر له مخې تر ټولو نه ګڼ شمېره ډله وه، چې په سلو کې ۹۹ يې جوړوله. دوی هغه وګړي و چې نه د جګړې لېوالە و او نه يې له روغې سره جوړه وه، نه د يرغل پلويان و او نه د دفاع غوښتونکي. نه يې د دريسا په سيمه کې د پاتې کېدو وړاندیز کاوه، نه د بل کوم ځای. نه يې بارکلي د پوځ د مشري وړ ګڼه او نه ټولواک، نه پفول او نه بينيګسين، خو هغوی يوازې د يو څه ډېر هيله مند او هغه خورا د اهميت وړ و، هغه د ځان لپاره ډېره ګټه، خوند او لذت و. د ټولواک په اداره کې د فساد ،شوکو او دوکو داسې له تصور نه لوړې چارې تر سره کېدای چې په بل وخت او ځای کې يې چا تصور هم نه شو کولای. يو چا نه غوښتل خپل ګټور منصب له لاسه ورکړي، نن به د پفول تر څنګ ولاړ و او سبا به يې بيا د هغه د سيالانو خوا نيولې وه، بله سبا به يې بيا ويل چې په دې اړه کوم ځانګړی نظر نه لري، هغه هم له دې کبله چې کوم مسوولیت ورانه وړي او د ټولواک مينه هم تر لاسه کړي. بل به د دې لپاره چې ګټه تر لاسه کړي بيا داسې چغې وهلې، چې ځانته د ټولواک پام وراوړي. هغه څه به يې ويل چې ټولواک پرون هغه ته اشاره کړې وه. ټټر به يې ډباوه چې د ملت لپاره هرې سر ښندنې ته چمتو دی. درېيم به په شورا کې د سيالانو د ناسولې نه په ګټې اخېستو سره، د خپل خدمت ستاينه کوله او انعام به يې غوښته. هغه هم په داسې وخت کې چې پوهېده که همدا اوس کوم امتياز وغواړي، هرومرو يې ورکوي. ځلورم به بيا هڅه کوله چې له ټولواک سره مخامخ شي او ځان له کارونو ستومانه وښيي. پنځم به بيا د دې لپاره چې خپل ارمان تر لاسه کړي، په حق او ناحق هڅه کوله له ټولواک سره په غرمنۍ کې په ټينګار سره د نويو پيدا شويو نظريو حق او ناحق ثابت کړي او د دې کار لپاره

ددې فکر ډېر قوي دلايل او لږ څه قوي دلايل راوړل.

ددې ډلې غړي ټول د پيسو ،زرو ، منصبونو پـه لاس تـه راوړلـو اختـه وو او د ټولواک لطف او مرحمت ته يې سترګې ګنډلې وې. دوی لکه د دربار خيرات خواره ، دهغه د خير وړمې ته کتل او چې پام به يې شو چې د رحمت پله بله خوا اوښتې ، دغو خيرات خورو به ټولو په هماغـه شـېبه کې بـل پلـو مـخ واړاوه ، داسې اوښـتل چې د ټولـواک لپـاره بـه داسې بدلون ګران و. پـه هغـو ګډوډو پـوځي حالاتو ، ناڅرګندو او کړکيچنـو پېښو کې ، چې له هر څه نه ګوابس ورپېښ و ، د دوکـو او ځانغوښـتنو پـه اړودوړ کې او د ټولـواک پـر شـاوخوا د راټولـو شـويو کسـانو د ګټـو ، خيالاتو او احساساتو په ټکر کې چې هر چا يـو خيـال او جلا ژبـه لرلـه، دغـې ډلـې لـه خپلـو ځانګړو ګټـو نـه پرتـه د بـل څـه پـه اړه فکـر نـه کـاوه. هغـوی، دغـې بـې شـمېرې ډلـې هـر چيـرې اوبـه خړولـې او د هـرې چـارې لارې يې بې لارې کولې. هر کله به چې هره نوې خبره راپاځېده ، پرتـه لـه هغـه چې دوی پخواني شخړې آوارې کړې وای ، دوی به لکه د ميـاشو يـا مچيـو پـه شـان پـه خـوړو ، داسې شروشـور جـوړ کـړ چـې پـه خپـل دغـه شروشور کې به يې د ربښتينو کسانو د زيار او د کار آوازونـه تـت يـا چـور چپ کړل.

کله چې سردارانـدرې پـوځ تـه ورسـېد ، ددغـو ډلـو تـر ځنګ يـوه بلـه ډلـه هم راپيدا شوه ، نهمه ډله ، هغې هم خپل غږ راپورته کړ. پـه دغـه ډلـه کې زاړه ، هوښيار په دولتي چارو کې د تجربې لرونکي او مـاهران و. دوی پرتـه لـه هغـه چې د نـورو ډلـو سـيالـيو او نانـدريو تـه پـام وکـړي ، د هغـو ستونزو او خنډونو د آواری لپـاره هـر هغـه څـه ښـه ځېـړل چې پـه سـتره قوماندانۍ کې تېريدل.

ددې ډلې پلويانو په دې باور لاره چې په پوځ کې د ټولواک او د هغـه

د سلاکارانو حضور، د اړ دوړ او بې نظمۍ سبب دی. دده حضور په پوځ کې هغه نالیکل شوې مشورې او خبرې دود کړي، چې په دربار کې د هغو اجازه شته، خو په پوځي چارو کې هغه پوځ ته خورا تاوان رسوي. ټولواک باید پاچاهي وکړي، نه د پوځ لارښوونه. ددې شخړې نه د ژغورنې یوازنۍ لاره دا ده چې ټولواک د پوځ نه ارګ ته لاړ شي. د هغه شته والی پوځ ځکه شنډ کړی دی چې یوازې د هغه د ساتنې او پالنې لپاره پنځوس زره سرتېري په کار لګیا دي.

د پوځ خورا ناپوه قوماندان که په خپلو چارواکو آزاد وي، تر هغه قوماندان نه چې د واک او ټولواک تر څارنې لاندې وي، ښه دی.

هغه وخت چې سردار اندرې بې له کومې ګمارل شوې دندې، په دربار کې وخت تېراوه، د ټولواک یو مشر وزیر شیتکوف او د دغې ډلې یو مشر، ټولواک ته یو لیک ولیکه. دغه لیک بالاشوف او آراکچییوف هم لاسلیک کړی و. هغه په دې لیک کې د هغه اجازې له مخې چې ټولواک ورته ورکړې وه، د چارو د ټولنیز بهیر په اړه خپل اند څرګند کړی و او په دې پلمه چې د ملت، د هېواد پالنې او په خلکو کې د جګړې د پارونې لپاره، دده حضور ته په پلازمېنې کې ارتیا لیدله کېږي، هغه ته په ډېر درناوي وړاندیز شوی و چې پوځ پرېږدي او پلازمېنې ته لاړ شي.

له هېواد نه د دفاع او د ملي ګټو د ستانې لپاره د خلکو او ملت هڅونه او لمسونه چاره ټولواک ته وسپارل شوه او همدغه هڅونه وه (څو ځله خو په مسکو کې دغه شان هڅونې او لمسونې د ټولواک په حضور کې تر سره شوې وې) چې د روسیې د بري اصلي علت شو. ټولواک هم د ببرته ستنېدو لپاره دغه وړاندیز ښه پلمه وبلله.

۱۰

ټولواک ته لا لیک سپارل شوی نه و چې بارکلي د غرمنۍ په وخت کې، بالکونسکي ته خبر ورکړ چې ټولواک غواړي، دی، ددې لپاره ووینې چې د ترکیې د حالاتو جاج ترې واخلي، نو له دې کبله دی باید د مانبام په شپږو بجو د بینیګسین قوماندانۍ ته ورشي. په همدې ورځ د ناپلیون د نوې خوځښت خبر چې کښدای شو، د پوځ لپاره خورا ګوانښمن وی، دربار ته رسېدلای و، خو وروسته څرګنده شوه چې دا خبر ناسم دی.

د هماغې ورځې پر سهار ډګروال میشو له ټولواک سره د دریسا په ښارګوټي کې، د سنګرونو او په هغه کې د استحکاماتو د کتلو لپاره تللی و. دغه ډګروال هڅه کړې وه چې دغه استحکامات چې د پفول د وړاندیزونو له مخې جوړ شوي او تاکتیکي شهکارونه ګڼل کېدل او د هغو د جوړونکي د وینالە مخې یې کولای شول د ناپلیون پوځ تالا والا کړي، یوه هسې خبره ګڼله او ویل یې چې دا به په خپله د روسیې د پوځ د ماتې سبب شي.

سردار اندرې د جنرال بینیګسین قوماندانۍ ته چې د سیند پرغاړه په یوه چندان نه لوی کور کې چې پخوا یې کوم خان پورې اړه لرله، ورغی. نه بینیګسین او نه هم ټولواک هلته نه و. د ټولواک یاور

چورنيشوف د هغـه هرکلی وکړ او ورتـه وې ويـل چې ټولـواک، جنـرال بينيګسين او مارکي دوپاولو، چې په ګډه د دويـم ځل لپـاره د دريسـا د مورچلونو د کتلو لپاره ځکه لاړل چې د دغـو مورچلونـو ګټورتوب ورځ په ورځ شکمن کېږي.

چورنيشوف، چې يـو فرانسـوي رومـان يې پـه لاس کې و، د لـومړنې کوټې د کړکۍ څنګ ته ناست و. داسې برېښېده چې دا کوټه پخـوا کـوم تالار و. په هغه کې يوه پيانو ايښې وه چې پر هغې څه قايلينې پرتې وې او په يوه کنج کې يې، د جنرال بينيګسين سفري کټ هم ولاړ و. خپلـه ياور هم همالتـه و. داسې ښکاريده چې د زيـات کـار او يـا هم لـه زيـاتو خوړو نه ستومانه شوی او په خپل غوچ او ټيټ کټ کې ناست او چرت يـې واهـه. دې تـالار دوې دروازې لرلـې، يـوه دروازه يـې مخـامخ مېلمستون ته وروتله او بله يې ښي څنګ ته يو دفتـر تـه ورخلاصـېده. د لـومړۍ دروازې لـه شـا نـه پـه المـاني ژبـه د غږيـدو او کلـه کلـه هـم پـه فرانسوي ژبې د غږيدا غږ راته. څو تنـه چې پـه دغـو کړکيچونـو حالاتو کې ټولواک دهغو دنظرياتو د اوږدلو لېواله و، خو نه د جګړيزې جرګـه ګـډ پـه نامـه (د ټولـواک ناڅرګنـد حـالات خوښـېدل) پـه پخـوانی مېلمسـتون کې راټول شـوي وو. دا پـوځي جرګـه نـه وه، دا يـو ډول لويـه جرګه وه چې په هغه کې ځېنې سپين ږيري او مخـور د حالاتو د سپړنې او مشـورې لپـاره رابلـل شـوي وو. لـويې جرګـې تـه دورتـه شـورا غـړي سويدني جنرال آرمفيلد، يـاورجنرال فـالځوګين، جنـرال فينځينګيـرود دي، چې ناپليون هغه فراري کډوال بلل، ميشو، چور غير پوځي سړی، ګراف شتاين او په پای کې خپله پفول، لکه هغه شان چې سردار اندرې اوريدلی و د واک اصلي ستنه بلل کېدل. سردار اندرې وخت پيدا کړی و چې هغه ښه وګوري، ځکـه ډېر ژر پفـول ده پسـې مېلمسـتون تـه راغـی،

ودريد او يوه شېبه له چورنيشوف سره وغږيد...

پفول يو تيټ ونى، خورا ډنګر خو غټ اډوکى و، تانده، خو له قهره ډکه څېره لرله.. بشره يې ډېره ګونځې او سترګې يې لويدلې وې. د هغه څنې پر تندي او پر شقيقو په تلوار ډمنځ شوې او پاکې، خو د څټ هغه يې جړې وړې وې. په پريشانۍ او خواشينۍ يې دې خوا هاخوا وکتل او کوټې ته راننوت. داسې برېښېده چې هغه په دغې لويې کوټه کې له هر څه نه ډاربېږي. په يوې ناڅاپه خوځېدا يې خپله توره لږ شاته پورته کړه او په المانې يې له چورنيشوف نه وپوښتل چې ټولواک چېرې دى. داسې برېښېده چې څومره ژر کېږي، ستړى مشې خواره مشې پاى ته ورسوي، له کوټې نه تېر شي، د نقشې مخې ته هلته چې تر بل هر ځاى، نه ځان په کراره احساسوي کيني او خپل کار پيل کړي. په تلوار او د سر په نښوريدو يې، هغه څه ته چې چورنيشوف ورته ويلي و، ځواب ورکړ او ددې خبرې له اوريدو چې ټولواک ددې تر لارښوونې او دده په خوښې جوړ شوي مورچلو نه کتلي، له ملنډو ډکه موسکا وکړه. په داسې ځيرې او ډډه ژبه لکه چې ځانستايونکي او په ځان ډاډمن المانيان غږيږي، له ځانسره وويل:

-حماقت، بلا ورپسې.. اوس به يې ګورئ..

سردار اندرې څه وانه وربدل او غوښتل يې وړاندې تېر شي، خو چورنيشوف هغه له پفول سره آشنا کړ، ځکه په دې پوه شو چې هغه له ترکيې راغلى او هلته جګړه په نيکمرغۍ پاتې ته رسېدلې ده. پفول سردار اندرې ته وکتل، خو هغه ته يې داسې کتل، چې ګواکې نه ده ته، بلکې د هغه نه شاته ګوري، وې خندل او په المانې ژبې يې وويل:

- دا هم بايد همداسې واى، نېه تاکتيکي جګړه به وه.

په سپکاوى يې وخندل او هغې کوټې ته چې د غږيدا غږ تر اړه

ولاړ. پفول چې تل ملنډو او قهريدو ته چمتووالی لاره، نن په ډاګه په قهر برښېده، ځکه ځېنو ځان ته دا حق ورکړی و، چې دده له حضوره پرته، دده له خوا د جوړشويو مورچلو کتنه او بيا پر هغو قضاوت وکړي. سردار اندرې د اوسترليخ له جګړې نه د خپلو يادونو په مرسته، له دغه سړي سره د لنډې کتنې په اوږدو کې، دځان لپاره د هغه د شخصيت يو تصور انځور کړ. پفول چې بدلون ته يې هېڅ هيله نه و، يو له هغو کسانو نه و چې په ځان ډاډمنتوب يې د شهادت د عذاب تر کچې رسولی و، هغه کار چې يوازې المانيان هغه شان کولای شي، ځکه يوازې المانيان دي چې په خورا ډاډ پر هغو وچو اندښنو چې علم يادېږي، ولاړه دي او د هغه له برکته، ځان د بشپړې رښتيا خاوندان ګڼي.

فرانسويان ځان ځکه ډاډمن ګڼي چې هغوی نارينه او ښځې ځان له عقلي او جسمي پلوه په نه لاس ته راوړونکی بڼه، زړه راښکونکي ګڼي، چې دهغه په وړاندې تېنګېدای نه شي. په انګريزانو کې پر ځان د ډاډمنتوب احساس له دې کبله پياوړی دی چې هغه په نړۍ کې د يوه نيکمرغۍ هېواد هېوادوال دي او هغه هم له دې کبله چې هغوی د انګريز په شان تل په دې پوهېږي، چې بايد د يو انګريز په توګه څه وکړي، البته د يو انګريز په شان ډاډمن دي، چې هر څه کوي، هغه غوره دی. ايتالويان له دې کبله په ځان ډاډمن دي چې هغوی په خپلو احساساتو کې ډوب او په دې احساساتو کې هم ځان او هم نور هېروي. روسان له دې کبله په ځان ډاډمن دي چې په هېڅ نه پوهېږي او نه غواړي په څه پوه شي، ځکه هغه په دې ډاډ نه لري چې کله به په کوم شی پوه شي، خو د المانيانو پر ځان ډاډمنتوب ځکه تر ټولو ناوړه، تر ټولو د اندښنې وړ او تر ټولو کرکجن دی چې هغوی تصور کوي چې رښتيا

يې موندلې ده، پوهه يې پيدا کړې او يوازې دوی پورې اړه لري او رښتيا ددوی لپاره مطلقه ده. داسې ښکاري چې پفول هم همدغه شان يو الماني ځان ګانې. هغه پوهان و او د هغه پوهه د جګړيزې خوځښدا نظريات و چې د ستر فردريک د جګړو د تاريخ له څېړنې نه يې زده کړې وو، نو له دې کبله هر هغه څه سره چې په اوسني پوځي تاريخ کې ورسره مخامخېده هغه ته بې معنا، بربري، هسې ګډوډ او له اخ او ډبه ډک برېښېده. د غه جګړه، نور نو جګړه نه شوه ګڼل کېدای. ، ځکه هغه دده د نظرياتو په تله کې، تلل(وزن) کېدای نه شوه او په علمي څېړنو کې ورته ځای نه پيدا کېده. پفول په ۱۸۰۲ کال کې، د هغې جګړې د طراحانو له ډلې نه يو تن و چې په يونين او آورشت کې له ماتې سره مخامخ شوه، خو د دغې جګړې د ماتې سره سره يې په خپلو نظرياتو کې يو ټکی هم ناسم نه ګانې. برعکس، د جګړې د بايلو دو علت هغه دا ګانې چې روسانو دده نظريات په سمه توګه عملي کړي نه دي، لکه هغه شان چې دده د الماني ختې ځانګړتيا وه، په ملنډو ملنډو او خوښۍ يې ويل:

- ما خو ويلي و چې هر څه به تالاوالا او خراب شي !

پفول له هغو نظريه جوړونکو نه و چې خپلو نظريو به دومره ورته ارزښت لاره چې کله ناکله به يې له ډېر ګرانښته دخپلو نظريو موخه هم هېروله. هغه له خپلو نظريو سره د بې ساري مينې له کبله له هر ډول کړو سره کرکه لرله او نه يې غوښتل پر هغو يې سر خلاص شي. دی په دې لاره کې دومره تند لاری و چې د عملياتو له ماتې او ناکامۍ نه به ځکه خوشالېده چې هغه د خپلو نظرياتو سموالی او له هغو نه سرغړونه بلله.

هغه دروانې جګړې په اړه سرداراندړې او چورنيشوف سره څو خبرې وکړې، خو ژبه يې هغه چا ته ورته وه، چې ګواکې مخکې له

مخکې پوهېږي چې کاروران او دی د هغه له بهیر نه ناراضه دی. پر څټ جړې ګډوډې څنې او پر شقیقو په چټکی ږمنځ شوي ویښته یې په ډاګه دده د دغه نیت څرګندونه کوله.

بلې کوتې ته لاړ او د تګ سره سم له هغه ځایه دده د ډډ او بړبړ غږ، غږ واورېدل شو.

۱۱

سردار اندرې په کتو کتو کې لا پفول بدرګه کړې نه و چې ګراف بینیګسین کوټې ته راننوت. بالکونسکي ته يې سر وښوراوه، پرته له هغه چې په کوټه کې تم شي، دفتر ته ورتېر شو. خپل یاور ته يې څه سپارښتنې ورکړې. ټولواک هغه پسې را روان و خو بینیګسین ځکه مخې ته تللی و چې هلته کوم څه چمتو او بیا دده هرکلی ته راووزي. چیرنیشوف او سردار اندرې برنډې ته وروتل. ټولواک ستړی ستومانه له آسه راکوز شو. مارکیز پالوچي، ټولواک ته څه وویل. ټولواک سر کینې خواته واړاوه او په تریو تندي يې پالوچي، ته چې په خپلې خورا ځانګړې لېوالتیا غږیده، غوږ نیولی و. ټولواک په دې هیله چې خبرې پای ته ورسېږي، وړاندې وخوځېد، خو دغه ایتالوي چې خورا ګېنې اخېستی، احساساتي او په قهر و، له نزاکته لرې، بې له هغه چې خبرې پای ته ورسوي، هغه پسې روان و او ویل يې:

-د هغه چا لپاره چې د دریسا د پوځ وړاندیز يې کړی و...

په دې وخت کې چې ټولواک زینو ته رسېدلی و، سردار اندرې ته، چې لومړی يې نه و پېژندلی کتل. پاولوچي، چې نور نو له ګېنې نه سرسام و، دوام ورکړ:

- د هغه چا لپاره چې د دغه پوځ وړاندیز يې کړی و، د ټولواک لپاره به ښه وي چې هغه، هو زما په اند د هغه چا لپاره چې د دریسا د پوځ

وړاندیز یې کړی و ، یا لږ ونتون او یا هم په دار ځړول غوره کار دی.

خو ټولواک پرته له هغه چې د ایتالوي خبرې تر پایه واوري، یا یې اصلا هغه نه اوربدې، بالکونسکي وپېژاند او په خورا ورین تندي او مهربانۍ یې ورته وویل:

- ستا له لیدو خورا خوشاله یم، هلته به لاړشئ، هلته چې راټول شوي دي او ما ته به سترګه په لاره شئ. ټولواک خپل دفتر ته لاړ. هغه پسې شهزاده پیتر میخایلوویچ، والکونسکي او بارون شتاین هم ورننوتل او دروازه یې ځان پسې وتړله. سردار اندرې د ټولواک د اجازې نه په ګټه اخبستنې له پاولوچي، سره یو ځای، چې د ترکیې له وختونو راهیسې یې پیژاند ، مبلمستون ته چې د شورا غړي هلته راټول و ، ورغلل.

شهزاده پیتر میخایلوویچ والکونسکي د ټولواک په دربار کې ګواکې د لوی درستیز دنده لرله. والکونسکي له دفتره راووت، مبلمستون ته راغی، دهغه څو نقشې یې په لاس کې وې، هغه یې پر میز وغوړولې او راټولو شویو کسانو نه یې څو پوښتنې وکړې، دی د دې پوښتنو په هکله د هغو د خیال او اند د پوهېدو غوښتونکی و. خبره په دې کې و چې پرون شپه د ناپلیون د نوې خوځښدا خبر چې کېدای شو د دوی پوځ ته ګواښمن واوسي، دربار ته رسېدلای و ، که څه هم وروسته ښکاره شوه چې هغه دروغ دی.

تر هر چا د مخه جنرال آرمفلد خبرې پیل او ناڅاپه یې د اوسنۍ ستونزې د آرامۍ لپاره چورنوی دریځ، چې په هېڅ ډول د منلو وړ نه و (د دغه دریځ د وړاندې کولو موخه دا و چې هغه هم کولای شي په دې اړه خپل دریځ ولري). د هغه د وړاندیز له مخې پوځ باید په هغو لارو کې چې پترزبورګ او مسکو ته غځېدلي دي، لرې، لرې ځای پر ځای شي،

نورپوځونه دې هم له هغو سره یو ځای او هلته دې د دښمن د رارسېدو ځارنه وکړي .. دا یو له میلیونو میلیونو وړاندیزونو او دریځونو نه و چې خپل سموالی یې درلود او د جګړې د بهیر له پوهېدو نه وروسته کېدای شوای وخېړل شي.

یو شمېر کسانو د هغه وړاندیز ته څه ګوت نیوکې وکړې او یو شمېر هم د هغه ملاتړ وکړ. ځوان ډګروال تول، په خورا احساساتي توګه د سویدني جنرال وړاندیز غانده او د خبرو په لړ کې یې له خپل څنګېز جیب نه یو له پیل نه تر پایه لیکل شوې کتابچه راووېسته او اجازه یې وغوښته هغه ولولي. تول، یو بل وړاندیز چې چورد آرمفلد او د پفول د وړاندیزونو سره توپیر درلود، وړاندې کړ. پاولوچي، بیا دغه د تول، وړاندیز د نه منلو وړ وګانه. هغه یو داسې وړاندیز وړاندې کړ چې تصور یې کاوه دغه د مخ ته تګ وړاندیز کولای شي مورِ له دغه نامعلوم حالات او اېښودل شوي دام نه (د هغه موخه د دام نه د دریسا استحکامات و) چې په کې راګیر یو وژغوري. ددغو خبرو په اوږدو کې پفول او د هغه ژباړونکی ولخوګین (دغه ژباړونکی دده او دربار ترمنځ د اړیکو ساتونکی هم و) خاموشه وو. هغه (پفول) یوازې له ملنډو او سپکاوي نه په ډکه بڼه پخ وهل، شا اوخوا ته یې سر اړاوه او په دې توګه یې غوښتل وښیي چې هغه به ځان هېڅکله دومره سپک نه کړي چې ددغو چټیاتو ځواب ووایي، چې دلته یې اوس اوري، خو کله چې د غونډې مشر، شهزاده والکونسکي له هغه نه د خپل نظر د ویلو غوښتنه وکړه، هغه دومره وویل:

- له ما نه څه پوښتنې کوئ؟ جنرال آرمفلد خورا ښه وړاندیز کوي او وایي چې د پوځ شا پرته له هر ډول دفاع نه خالي کړئ، یا ددې ښاغلي ایتالوي د یرغل وړاندیز ! خورا لوړ او پرځای دی، یا چور شاتګ، دا

هم لوړ وړاندیز دی، له ما نه ولې پوښتئ؟ تاسو خو له مانه په هر څه خپله ښه پوهیږئ، خو کله چې والکونسکي په تریو تندي وویل چې هغه د ټولو اک له خوا د هغه د نظر غوښتونکی دی نو پفول پاڅېد او ناڅاپه یې په خورا پیاوړتیا او شور خبرې پیل کړې:

- هر څه یې سره خراب کړل، هر څه یې سره ګډوډ کړل، ټولو داسې ګنله چې ترما ښه او غوره پوهیږي، اوس راغلل او ما نه پوښتي چې څنګه یې راسمه کړو؟ د راسمبدو څه پاتې نه دي.

هغه چې په خپله نرۍ اډکویزې ګوتې میز ټکاوه، خبرو ته دوام ورکړ:

- ستونزه په څه کې ده؟ د ماشومانو لوبه. هغه نقشې ته ورنږدې شو، خبرې یې لا چټکې شوې، په وچو ګوتو یې نقشه ټکوله او دا یې ثابتوله چې هېڅ څه او کړه نه شي کولای د دیسارد مورچل سموالی له ګوابښ سره مخامخ کړي. په دې جبهه کې هر څه په هر اړخیزه ډول اټکل شوي دي. که دښمن له هغه د راتاویدو تکل وکړ، هغه به خپله تالاوالا شي. پاولوچي، چې په المانې نه پوهېده، له هغه یې په فرانسوي ژبه پوښتنې پیل کړې. ولځوګین د خپل مشر مرستې ته ځکه ورو دانګل چې هغه په فرانسوي نه پوهېده. د پاولوچي، خبرې یې هغه ته وژباړلې. هغه په ژباړه کې وروسته وروسته پاتې کېده، ځکه پفول ژر ژر خبرې کولې او ثابتول یې چې ټول او ټول، نه یوازې هغه څه چې پښې شوي دي، بلکې هغه څه چې کېدای شي پښې شي، ټول او ټول دده په وړاندیز اټکل شوي دي او که اوس کومه ستونزه پیدا شوي وي، نو ټوله نیمګړتیا یوازې په دې کې وه چې ټول هغه شان چې باید په بشپړه او ځیر ترسره شوي وای، ترسره شوي نه دي. د هغه له ملنډو نه ډکه موسکا پرشونډو خوره وه، ثابتول یې او په پای کې یې په سپکاوی د

هغه رياضي پوه په شان چې له يوې لارې يوه معادله حل او له نورو لارو د هغې لـه حـل نـه سـترګې پټـې کـړې، د خپلـو دلايلـو لـه ويلـو لاس واخيست. ولځوګين د هغـه پرځای ودريد او پـه فرانسـوي يې د هغـه د خبرو ژباړه پيل کړه، خو کله ناکله به يې هغه ته (پفـول تـه) مـخ وړواړاوه او ورته وبه يې ويل: همداسې ده جلالتمابه !

پفول د هغه سيال په شان چې کله کله په جګړه کې له خپلو ملګرو نه هم يو ګړز جګوي، له قهره چغه کړل او په المانې يې وويل:

- څرګنده ده چې همداسې ده، نو دا پوښتنې د څه لپاره؟

پاولوچي، او ميشو، دواړه په ګډه پـه فرانسـوي ژبـه، ولځوګين تر بريد لاندې ونيـو. آرمفلد پـه المـاني ژبـه لـه پفـول سره غږيده. تـول او شهزاده والکونسکي هر څه پـه روسـي ژبې ويـل. سـردار اندرې پـه پټـه خولـه هر څه اوريـدل او څارل، خـو پـه دې ټولـو کـې تـر هر چا نـه زيـات پفول، په خپـل کـرکجن، غـوځ او پـر ځـان ډاډمـن دريـځ پـر سـردار اندرې اغيز کاوه. هغه د دغو ټولو راټول شويو کسانو په منځ کې پفول يـوازنی څوک ګڼه چې د ځان لپاره څه نه غواړي، له چا سره د دښمنۍ پـه تکـل کې نه دی، هغه يو شی غوښتل او هغه دا و چې هغـه وړانديز چې دده د کلونو تجربو او رنځ پر بنسټ جوړ شوی دی، سم عملي شي. هغه د خندا وړ و او د خپلو ملنډو له کبله د کرکې وړ برښـنده، خـو سره لـه هغـه يې هم خپلو نظرياتو تـه د وفـاداری لـه املـه پـه انسـان کې ځـان تـه درنـاوی راپاراوه. د دې ترځنګ له پفول نه پرته د ټولو ويناوالو، پـه ويناووکـې، يوه ځانګړتيا، هغه ځانګړتيا چې لا ۱۸۰۵ کال راهبسې دود شوې وه او هغـه د نـاپليون لـه جګړيـز نبـوغ نـه د هغـو يـو لبـونی او پـټ وحشـت و، اوريدله کېده. ټولو د ناپليون له پلوه هر څه شوني ګڼل، لـه هرې خـوا نـه يې د هغـه د راتـګ ګمـان کـاوه او د هغـه لـه نامـه وحشـت د دوی هر ډول

وړاندیز برباد اوه. یوازې پفول و چې ناپلیون یې د نورو هغو کسانو په څېر چې دده له نظر سره تربګنی کوي، تالانګر او بربر ګانه. پفول د سردارانو دې په زړه کې نه یوازې درناوی راپاراوه، بلکې پر هغه یې زړه هم خوږیده. له هغې ژبې نه چې درباریان له هغه سره غږیدل، له هغه څه نه چې پاولو چې، په زړورتیا دده په اړه ټولواک ته ویلي و او له ټولو نه لابده دا چې د هغه ناهیلی نه چې د پفول په خپلو خبرو کې احساسېده، چې دی او نور ټول پوهېږي، چې د هغه د راپرزیدو ورځې رالنډې دي. سره له هغه ډاډه چې ده پر ځان لاره، سره له هغه المانې ځانګړتیا نه چې خبرې یې له ملنډو او سپکاوی نه ډکې وې، سره له هغو ګنډو او ږمنځ شویو څېړو نه چې د هغه پر شقیقو راخورې وې، بشړه یې ډېره د زړه خوږی وړ وه. د هغه د خواشینۍ اصلي علت په دې کې و چې ټولې نړۍ ته یې په لوی عملي ډګر کې د خپلې تیورۍ د آزموینې یوازینی وخت له لاسه ورکاوه، خو بیا هم ده هڅه کوله هغه د قهر او سپکاوی تر پردې لاندې پټه کړي.

خبرې اترې ډېرې اوږدې شوې وې او څومره چې اوږدیدې په هماغه کچه ترخې کېدې، دومره ترخې چې خبرې چغو او ښکنځلو ته رسېدې او ددې امکان چې له هغو نه کومه پایله تر لاسه شي، دم په دم کمېده. سردارانو دې دغه شورماشور، وړاندیزونو، پریو بل سپکاوي او چغو ته غوږ نیولی او حیران پاتې و چې هغوی یو بل ته څه وایي. هغه خیالونه یې پر ذهن راخوره شول چې د خپل پوځي خدمت په موده کې یې تجربه کړي و ،هغه خیالونه چې د هغو له مخې داسې وشي چې هغه جګړیز علم وګنډل شي، نه شته او نه شي کولای واوسي، نو له دې کبله داسې شي چې هغه جګړیز نبوغ وګنډل شي، هسې بابیزه خبره ده. او دغه خیال دم په دم دده په ذهن کې دیو ډاګیزه حقیقت په شان ځان

راځرګندا وه. په هغې چارې کې علم او تیوري له کومه پیدا کولی شو، چې شرایط او حالات یې ناځرګند او نه شي کېدای هغه مخکې له مخکې څرګند کړل شي. له دې لا د پام وړ خبره داده چې په هغه کې د جګړمارو توان خورا ناځرګند وي. نو بیا دلته څنګه څوک کولای شي د علم او تیوري خبرې وکړو؟ هېڅڅوک نه شي کولای په دې پوه شي چې زمونږ او د دښمن پوځ به سبا ته په څه حال او چېرې وي، هېڅڅوک نه شو کولای په دې پوه شي، چې ددې یا هغې ډلې ځای به چېرې وي، کله خو کوم ډارن مخکې شي او نارې وهي:

- زمونږ اړیکي پرې شوي دي!

او خپله وتښتي. یا برعکس یو خوشاله او زړور سرښندونکی ځوان وړاندې کېږي او چغه کوي:

- هورا!

یو پنځه زریزه ډله، بله هغه دیرش زریزه پیدا کوي، لکه هغه شان چې د شونګرابن په سیمه کې یې پیدا کړه او کله بیا پنځوس زري پوځ د دښمن له اته زریزه پوځه تښتي. لکه هغه شان چې او سترلیځ کې همدا سې تېښته وشوه...

آرمفلد، وایي چې زمونږ اړیکي له هر چا سره شلیدلي دي، پاولوچي، بیا وایي چې دوی، فرانسوي پوځ له دواړو خواوونه په لمبو کې رااېسار کړی دی، میشو، بیا په دې باور دی چې د دریسا، مورچلو نه ځکه هېڅ د ګټې وړ نه دي، چې تر شایې سیند تېرېږي، حال دا چې پفول، بیا همدا سیند ددې مورچلونو د امنیت او استحکام اصلي ښه والی ګڼي. تول، یو وړاندیز لري او آرمفلد بیا بله نقشه. ټول دغه وړاندیزونه هم ښه دي او هم بد. د یوه وړاندیز ښه والی او بدوالی هغه وخت په ډاګه کېږي چې کومه پېښه پېښه شي، نو ولې ټول د

جګړيز نبوغ په هکله خبرې کوي؟

آيا جګړمار نابغه هغه چا ته وايي چې خپل پوځ ته په خپل وخت ډوډۍ ورسوي او يا هغه چا ته چې ښې او چپې خوا ته لارښوونه وکړي؟ ځينو کسانو ته نابغه ځکه ويل کېږي، چې هغو ته ستر واک او پرتم وربښل شوی دی او نور دا چې غوړمان او ډارن د واک ستاينه کوي او د واک څښتن ته هغه ستاينې وړپيرزو کوي چې نه يې لري او بيا هغه نابغه ونوموي. برعکس هغه ښه جنرالان چې زه يې پېژنم، خورا احمق او پريشان حاله خلک دي. د هغو تر ټولو نه غوره هغه يې باګراتيون دی چې خپله ناپليون هغه ته درناوی لري، پوهېږي خپله بناپارت. زما، د هغه په ځان ډاډمنه او ځان خوښوونکې ځېره چې د استرليڅ په دښته کې ليدلې وه، تر اوسه ښه په ياد ده. يو ښه جنګيالی نه يوازې نويو ځانګړتياوو او نبوغ ته اړتيا نه لري بلکې هغه بايد د انساني غوره ځانګړتياوو لکه مينه، د شعر احساس، تاندوالی، فيلسوفانه شک او ترديد نه هم بايد بې برخې اوسي. هغه بايد ډېر لږ فکری او پر هغه څه چې دی يې کوي ډېر ډاډمن واوسي، چې دا ټول هغه، خورا اغېزمن دي، (کنه پرته له دې به دی د کارونو د پای ته رسېدلو حوصله ونه لري) يوازې په دغو حالاتو کې کېدای شي، هغه غوره جنګيالی واوسي. خدای دې نه کوي چې دغه شان څوک، په ژښتينو انساني ښېګڼو ګاڼل شوی او څوک ورته ګران واوسي، يا يې پر چا زړه خوږ شي او يا خدای مه کړه د ښو او بدو يا عدل او ستم په اړه فکر وکړي. د تعجب وړ نه ده چې د نبوغ غير واقعي تيوري له پخوا ددغه کسانو د خوشالۍ لپاره رامنځ ته کړل شوې ده، ځکه دغه شان کسان د واک اصلي خبرې دي. په جګړه کې بری يا ماته د هغو کار نه دی، بلکې د هغو نوم ورکو کسانو کار دی چې په ټيټو کرښو کې

خدمت کوي، ډارېږي او چغې وهي: کرښې مو ماتې شوي، تښتئ ! یا هورا ! یوازې په دغو کرښو کې کولای شی پر ځان ډاډمن واوسئ، او کېدای شي ګټور واوسئ.

سردار اندرې ددغو سترو پوځیانو د خبرو اترو په وخت کې، په همدې خیالونو کې ډوب و او هلته را په حال شو چې پاولوچي، ورغږ کړ او دا هغه وخت و چې د جرګې غړي له غونډې نه وروسته سره وتل.

بله ورځ کله چې ټولواک د پریټ نند اره کولـه لـه سردار اندرې نه یې وپوښتل: ستا څه هیله ده چې چېرې خدمت وکړئ؟

هغه ددې پر ځای چې ووایي چې د ټولواک په دربار کې د خدمت غوښتنه وکړي، وې ویل چې هیله لري په پوځ کې خدمت وکړي.

۱۲

رستوف (نیکولای) د جګړې تر پیله مخکې له پلار او مور نه یو لیک تر لاسه کړ. په دې لیک کې په لنډه توګه د ناتاشا د ناروغۍ او له سردار اندرې سره د هغه د کوژدنې د ختمولو (په دې لیک کې د دې ختمولو علت، د ناتاشې له خوا له دغو اړیکو سره ناهیله څرګنده شوې وه) خبر ورکړ شوی و. په لیک کې له ده نه یو ځل بیا غوښتنه شوې وه چې له پوځ نه استعفا وکړي او کورته راستون شي.

نیکولای، چې دا لیک تر لاسه کړ، نه یې د رخصتۍ هڅه وکړه او نه یې استعفا وکړه. هغه، خپلې مور او خپل پلار ته په ځواب کې ولیکل چې د ناتاشا په ناروغۍ او له سردار اندرې سره د هغې د اړیکو په شلیدو خورا خواشینی دی او ډېره هڅه به وکړي چې د هغو هغه هیله چې دی له پوځه استعفا وکړی، تر سره شي. هغه سونیا ته جلا لیک ولیکه، هغه لیکلی و:

«د لمانځنې ورځ د زړه سرې! له ویاړ پرته، نه شي کولای، کلي ته د ستنېدو تکل وکړي. که د جګړې تر پیله مخکې مې خپله نیکمرغي د وطن له مینې ځار کړی نه وای، اوس به مې نه یوازې ځان د خپلو ملګرو په وړاندې بدمرغه ګانه، بلکې د وجدان ناآرامۍ به هم لېونی کړی وای، دا زموږ وروستی بېلتون دی. باور وکړه، هغه شېبه چې جګړه پای ته ورسېږي، که زه ژوندی پاتې شم، که زه لا تا ته ګران واوسم، هر څه پرېږدم او په خوښۍ خوښۍ به لکه مرغۍ د اسې ځکه درالوزم چې د تل لپاره تا په خپل اورني ګوګل کېکارم.»

په رښتیا هم یوازې د جګړې پیل رستوف په پوځ کې ساته، کلي ته

يې د هغه د ستنبدو مخنوی کاوه او نه يې پرېښودل چې له سونيا سره د راګرځېدو او واده وعده پرځای کړي. د اترادنيا د کلي د مني ښکلا، د هغه په شاوخوا کې ښکار، ژمی، د نوي کال اخترونه، د سونيا مينه، د بډايانو له نيکمرغۍ، ارامۍ او خوشالۍ نه د ډک کليوال ژوند يادونه چې ده پخوا هومره خوند نه ترې اخېسته، په زړه ورخوريدل. ده ته وريادېدل او اوس يې هم دی په يادونو کې دځان خوا ته ورغوښت.، هغه په زړه کې ويل:

- ديوې ښکلې او مهربانې ښځې او ماشومانو تر څنګ ژوند کول، لس دولس تازي سپيان، جايدادونه، ګاونډيان او چېرته په خوښه ويارمنه کار، دا ټول څه ښکلي دي، خو اوس جګړه پيل شوې ده او زه بايد په پوځ کې پاتې شم.

له دې پرته، بله چاره هم نه وه. نيکولای رستوف د خپل طبيعت له مخې هم له دغه شان ژوند نه چې په پوځ کې يې درلود راضي و او وې کولای شول، دغه ژوند دځان لپاره لا په زړه پورې کړي.

د رخصتيو تر تېريدو وروسته چې راستون شو، ملګرو او انډيوالانو په خوشالۍ د هغه تود هرکلی وکړ. هغه يې کمکۍ روسيې (اوکراين) ته ولېږه او هغه له هغه ځايه بې ساري ښه آسونه چې هم يې دده ملګري خوشاله کړل او هم مشرانو وستايل، راوستل. دده د غيابت په وخت کې هغه ته د تورن يې رتبه ورکړ شوه او کله چې غونډ سفربرۍ ته چمتو شو هغه بيا د خپلو پخوانو سورو مشرو ټاکل شو.

د جګړې په پيل کې د هغه غونډ پولنډ ته ولېږل شو، دندې دوه برابره شوې، غونډ ته نوي افسران او سرتېري راغلل او د اسونو شمېر يې هم زيات شو، خو له ټولو نه غوره دا وه چې د جګړې د پيل خوښي او مستي هم پر پوځيانو راخوره شوه. رستوف سره له هغه چې ښه

پوهېده، اول وي که وروسته، د پوځ پرېښودل يې تر مخه دي، خو په غونډ کې پر خپل ګټور دريځ ښه پوهېده او ځان يې ټول د پوځي خوندونو غېږې ته وسپاره.

پوځونو د ببلابېلو پېچلو دولتي، سياسي او تاکتيکي دلايلو له مخې، د ويلنالـه سيمې په شا شوي وو. د شاتګ هرګام په ستره قوماندانۍ کې د ګټو د کړکيچنو لوبو او د دلايلو له ټکر سره مل و، خو د پاولګراد سواره پوځ ته چې پوره خواړه او کالي يې لرل، دغه شاتګ د يوه ساده اوړنې خوښ سفر بڼه لرله. پريشاني، خپتيان او دوکه ماري يوازې او يوازې په سترې قوماندانۍ کې وو، د پوځ په زړه کې څوک په دې خيال کې نه و چې دا سفر چېرې او د څه لپاره دی؟ او که شاته تګ کومه خواشيني رامنځ ته کوله، له دې کبله و چې بايد پرتمين کور پرېږدي او له نازولې نه جلا شي. که د چا طبيعت په دې خراب شوی وي چې جګړيزې چارې خرابې روانې دي، هڅه يې کوله لکه هغه شان چې د زړورو پوځيانو او سردارانو ځانګړتيا ده، طبيعت جوړ او ځان خوشاله وښيي. د جګړې او پرخپلو ځانګړو چارو اخته شي. لومړی هغو په ويلنا کې په خوښی ځای پر ځای و. د پولند له بډايانو او مشرانو سره يې ګوتې خوږې کړې. ټولواک او لوړپوړو قوماندانانو ته سترګې په لاره وو، خو بيا سپارښتنه راورسېده له چې د سوينځين پلو ته په شا او هغه خواړه کالي چې نه شي کولای، له ځان سره يوسي، همالته له منځه يوسي. د سوينځين خاطره د سورو پوځيانو لپاره ځکه نه هېريدونکې وه، چې د غه سيمې (د مستۍ د دبرې) په نامه پېژندل شوې وې. دا هغه نوم و چې همدې پوځيانو هغه ته ورکړی و. په سوينځين کې د پوځ له خوا، له ظلم نه د خلکو چغې اسمانو ته رسېدلې وې، ځکه هغوی د هغه فرمان د سرته رسولو لپاره چې د پوځ خواړه او

کـالي بايـد پـوره شـي، پـه ګټې اخېسـتو سـره، د پولنـديانو، آسـونه، ګاډی، فرشـونه، کـالي او شـتمنی خپلـه شـتمني ګڼلـه او پـر هغـوی يـې تالان جوړاوه، خو رستوف ته د سوينځين سيمه ځکه د تـل لپـاره پـه يـاد پاتې شوه چې هلته د لـومړی ورځې پـه رسـېدو سره يـې، د سـورو مشـر بـدل کړ او د هغـو کسـانو مخـه يـې ونـه شـوه نيـولای، چې پنځـه قطـی (درجنـه) شـراب يـې پټ کړي او ټول لـه نشـې نـه مسـت او لېـوني وو. د ويلنا نه د شاتګ په وخت کې له سوينځين نه هم تېر شول او دريسـا تـه لاړل. هلته هم پاتې نه شول، همداسې يې تګ ته دوام ورکړ او د روسيې پولو ته نېږدې شول.

د جون په ديارلسمه د پاولګراد د سوروغونډ د لومړي ځل لپـاره پـه جګړه کې کېوت.

د جـون د دولسـمې نېټې پـه شـپې، يـوه شـپه د جګړې نـه مخکـې، سخت باد او باران او هوا په بې ساري ډول توفاني وه. د ۱۸۱۲ کال اوړی ټول همداسې له بادوباران او توفانونه ډک اوړی و.

دوسورو سرتېرو دکروندې په يوې ويالې کې، ځانونه پټ کړي وو، هلتـه د وربشـو کـودې د آسـونو او نوروځـارويو تـر پښـو لانـدې، لانـدې شوې وې. بې ساری بادو باران روان وو. رستوف له يـو ځوان افسـر سـره چې ايلين نومېـده، ددە ملاتړ او ملګرتيـا هم ورسـره وه تـر يـوې څپـرې لانـدې چې په منډه يې جوړه کړې وه، پټ شوي وو. د غونډ، يو افسر چې ګڼ بريتونه يې تر غومبورو پورې رسېدلي، سترې قوماندانې تـه تللـی و او د راسـتنېدو پـه مهـال لـه تالنـدې او بـاران سـره مخـامخ شـوی و، د دوی څپرې ته راننوت. هغه وويل:

-ګرافه ! زه له سترې قوماندانې نه را روان يم، تاسو د رايوفسکي د سرښندنې کيسې اوريدلې دي؟

او د سالتانوکا، په سیمه کې یې د پښې شویو پښو کیسې، هغه شان پیل کړه لکه ده چې خپله د هغو په اړه په قوماندانۍ کې اوریدلي و.

رستوف خپل باران وهلې غاړه په اوږو کې خښه کړې وه او پرته له هغه چې هغه ته پام وکړي، خپل پیپ یې خښاوه او په څنګ کې ناست ځوان افسر ایلین ته یې کتل. دغه افسر یو شپاړلس کلن ځوان و چې نوی غونډ ته راغلی و، هغه نیکولای ته داسې کتل، لکه هغه چې اوه کاله مخکې یې دینیسوف ته کتل. ایلین هڅه کوله په هره چاره کې، د رستوف پښې وکړي او لکه یوه ښځه په هغه مین شوی و.

د ګنو بریتو خاوند افسر چې زدرژینسکي، نومبده په خورا خوند او رنګ او ځانښودنې یې ویل چې دغه تنګه، سالتانوکا د روسانو لپاره د لرغوني یونان د فرمو پیل (هغه تنګه دره چې تر وروستي پوځي پورې د هغه د دفاع لپاره ووژل شول) په تنګه بدله شوې وه. جنرال رایوفسکي خپله بې ساري زړورتیا د لرغوني یونان د پهلوانانو په څېر ښودلې وه. زدرژنسکي کیسه کوله چې رایوفسکي څنګه خپل دوه زامن، دښمن د ګوزارونو تر اور لاندې دغې تنګې ته بولي او په ګډه یې پر دښمن یرغل کړی و. رستوف د رایوفسکي د سرښندنو کیسو ته غوږ نیولی و، نه یوازې دا چې د زدرژینسکي د مېړانو په اړه یې څه نه ویل، بلکې د هغه حالت داسې و چې له ټولو هغو خبرو نه چې اوري یې، شرمېږي. رستوف د استرلیڅ او د ۱۸۰۷کال د جګړې د تجربو نه داسې پوهېده چې هغه کسان چې د جګړې په اړه کیسې کوي، تل زیاتې وایي..

د ایلین دې ته پام شوی و، چې د زدرژینسکي خبرې چنداں د رستوف نه خوښېږي، وې ویل:

- نور نو زه د دې زغم نه لرم، جورابې، کمیس او ټول ځان مې لوند شوی دی، ځم، کېدای شي تر دې نه د پټیدو کوم ښه ځای پیدا کړم. داسې بربښې چې باران کرار شوی دی. هغه د باندې ووت او زدرژینسکي هغه هم پربښود چې لرې شي.

پنځه دقیقې وروسته ایلین په خټو کې تر زنګنو ډوب خپلې وړې جونګړې ته راغی او وې ویل:

- هورا ! رستوف، درځه ژر به ځو ! پیدامې کړه، پیدا. همدلته سل دوسوه ګامه وړاندې یو قهوه خانه شته، زموږ هلکانو لا د وخته ځان ورسولی دی. لږ تر لږه ځانونه خو به وچ کړو، وای، ماریا ګنریخونا، هم همالته ده.

ماریا ګنریخونا، د غونډ د ډاکتر ښځه وه. هغه په خټه آلماني ښکلې ښځه وه چې دغه پولندي ډاکتر له هغې سره واده کړی و. ډاکتر یا له دې کبله چې د بې وزلۍ له کبله یې خپلې ښځې ته خرڅ نه شو رسولی او یا له دې کبله چې د واده په لومړیو وختونو کې نه شو کولای له هغې نه لرې پاتې شي، هغه یې تل ځانسره ګرځوله او هر چېرې به چې غونډ لېږدیده، هغه به ورسره وه، خو له خپلې ښځې سره د ډاکتر رخه په ټول غونډ کې په یوه ټوکه بدله شوې وه.

رستوف کوټ په اوږو واچاوه، او لاورشکا ته یې غږ وکړ چې شیان یې ورسره واخلي او له ایلین سره وخوځېد. په تته تیاره، خټو او د باران د اوبو په ډنډونو کې، کاږه واږه خوځېدل، کله ناکله به د تالندې او بربښنا رڼا راخوره شوه، ایلین به غږ وکړ:

- رستوفه چېرې یې؟

او رستوف به چغه کړل:

- دلته، وینئ، څه تالنده او بربښنا لګي.

۱۳

لـه هغـې کـافي نـه چې د داکتـر، ګـاډۍ ګوتې يـې ترمخـې ولاړه وه، پنځه تنه افسران ورسره يو ځای شوي وو. ماريا ګنريخوفنا څوربه، ژيړ څنې المانې ښځه، ارت کميس يې پرغاړه، خولې پر سر، پـه يـوه ګوښـه کې پر پراخې څوکۍ ناسته او مېړه يې، هغه ډاکټر، د هغې ترشا ويـده و. رستوف او ايلين چې کوتې ته راننوتل، ناسـتو کسـانو پـه خوښـۍ او بـې سـارې لېوالتيـا د هغـو تـود هرکلـی وکړ، رسـتوف چـې موسـېده، وويل:

اې، هوکې، ښه مسته ډله مو ده.

- او تاسو چېرې خوب وړې وئ؟

- ډېر ښه ! څنګه له هغه نه څاځکې څښـې ! چې زمـوږ مېلمسـتون رالوند نه کړي.

څو غږونه يو ځای واوريدل شول:

- چې د ماريا ګنريخوفنا کميس ورداغ نه کړئ.

رستوف او ايلين تلوار کاوه چې کومـه څنډه پيـدا کړي او پرتـه لـه هغه چې د ماريا ګنريخوفنا، حيا ته بې حيايی وکړي خپلې لمدې شوې جـامې، بـدلې کـړي. هغـوی د پـردې شـا تـه لاړل چـې هلتـه کـالي بـدل کړي، خو د قهوه خانې په تحويلخانه کې چې ډکه وه، درې افسره پـر يـوه خالي صندوق ناست او د يوې شمعې رڼا ته يې قطعې کولې. هلتـه هـېڅ

تش ځای نه و او دغه افسرانو هم په هېڅ ډول د ځای د پربښودو تکل نه لاره. ماریا ګنریخوفنا هغو ته یوه لمن ورکړه چې هغه د پردې په توګه وکاروي او تر شا یې جامې بدلې کړي. رستوف او ایلین د دغې پردې تر شا د لاوروشکا په مرسته چې له دوی سره یې د هغو کالي راوړي و، خپلې لمدې جامې ووېستې او وچې هغه یې واغوستې.

د قهوه خانې په ماته بخاري کې یې اور بل کړ. یوه دړه یې پر ځمکه د آس په دو زینونو کېښوده، پر هغې یې د آس ځل آوار کړ، سماوار یې راوړ او چای یې سره دم کړ. نیم بوتل رم نومي شراب یې هم راوړل او له ماریا ګنریخوفنا ،نه یې هیله وکړه چې کوربنه او د میز مشره شي. ټول تري راټول شول. کوم یو پاک دستمال یې هغې ته ورکړ چې خپل ښکلي لاسونه پرې پاک کړي، یو بل خپل جمپر یې د هغې تر پښو لاندې آوار کړ چې په خاورو نه شي، هغه بل بیا خپل کوټ هغې ته نېږدې کړ کې ته ځړوند کړ چې باد پرې ونه لګېږي او څلورم یې د مېړه له مخه مچان شړل چې راوېښ یې نه کړي.

ماریا ګنریخوفنا په خوښۍ او نیکمرغۍ، په احساس وویل: پرېږدئ، هغه دشپې تر شوګېرۍ او بې خوبۍ نه وروسته، داسې ښه ویده دی، راوېښ نه شي.

افسر ځواب ورکړ: نه، نه ماریا ګنریخوفنا ،باید د داکتر خواخوږي وشي، غم یې وخوړل شي، کېدای شي سبا ته زما لاس یا پښه هغه پرې کړي او په دې توګه د هغه زړه پر ما وسوځي.

ګیلاسونه درې دانې وو، اوبه داسې خړې او ناولې وې چې څوک نه پوهېدل چای ټینګ که نري دی. په سماوار کې هم له شپږو ګیلاسونو زیاتې اوبه نه ځاېیدې، خو سره له دې هم د ماریا ګنریخوفنا د پاکو ،څوربو، لنډو خوځه ناپاکو نوکونو لرونکو لاسونو نه، مشرکشر

ته په پام سره دګيلاس ترلاس کولو څه خوند کاوه. په هغه شيبه داسې بربښېده چې ټول افسران په ماريا ګنريخوفنا مين دي. آن هغه افسران چې هلته يې پر صندوقونو په تحويلخانه کې قطعې کولې، خپله لوبه پربښوده، د سماوار خواته راغلل او ځان يې د ټولو بنډار، طبيعت او مينتوب ته وسپاره او له ماريا ګنريخوفنا سره يې زړه رابښکوونکی خواخوږي پيل کړه.

ماريا ګنريخوفنا، چې دغه ښکلي، مست او لېوال ځوانان، دهغو خواخوږي او مهربانۍ ولېدلې، که څه هم د خپل خوبولی مېړه هرې خوځېدا هغه ناآرامولې، خو بيا يې هم نه شو کولای، د هغه نيکمرغۍ ځلا او خوښی پټې کړي، چې دې ترلاسه کول.

سره له هغه چې قند پريمانه و، خو د چای کاچوغه يوه وه، هر چا نه شو کولای، په خپل ګيلاس کې کاچوغه وښوروي، نو ځکه کوربنه دې ته اړيده چې په وار سره په ګيلاسونو کې کاچوغه وښوروي، رستوف ته چې د ګيلاس وار ورسېد، په چای کې يې لږ شراب ورګډ کړل او له ماريا ګنريخوفنا، نه يې هيله وکړه چې په هغه کې کاچوغه وښوروي.

هغه وموسېده، داسې بربښېده چې څه هغه وايي او نه وايي، خو دهغې ويلو د نورو له ويلو او ناويلو نه توپير لري، د خندا وړ دی او له خپلې اصلي معنا نه کومه بله معنا هم لري، هغې رستوف ته وويل:

- هوکې، ستا چای خو بې قنده دی؟

- هوکې، زما لپاره قند په کار نه دی، زما لپاره چای همدا خوږه وي، چې ته خپلې ګوتې په کې وښوروې.

ماريا ګنريخوفنا ته دې خبرې خوند ورکړ او د کاچوغې په لټه شوه، ځکه هغه بل چا اخېستې وه.

رستوف وويل: کاچوغه ته اړتيا نه شته، که ته خپله ګوته په کې

وښوروي، هغه به لا خوږ شي.

ماریا ګنریخوفنا چې له خونده تکه سره شوه وې ویل:

- ډېر سور دی.

ایلین پاڅېد د اوبو سطل یې راواخېست، څوڅاڅکې رم نومي شراب یې په کې واچول، ماریا ګنریخوفنا ته ورستون شو او له هغې نه یې هیله وکړه چې خپله ګوته په کې وښوروي، هغه وویل:

- دا زما ګیلاس دی، که یوازې خپله ګوته په کې وښوروې، زه به هغه ټول وڅکم.

کله چې په سماوار کې اوبه خلاصې شوې چای څکل پای ته ورسېدل، رستوف قطعې راواخېستې او ماریا ګنریخوفنا ته یې وړاندیز وکړ چې د پاچا وزیر لوبه سره وکړي. هغو پچه واچوله، چې څوک به له ماریا ګنریخوفنا سره لوبه کوي، د رستوف په وړاندیز هر هغه څوک چې پاچا کېده، باید د ماریا ګنریخوفنا لاس ښکل کړي، او هر چا چې بایلوده هغه باید د داکتر لپاره چې راویښېږي، سماوار را ډک کړي او هغه ولګوي.

ایلین وویل: او که ماریا ګنریخوفنا ملکه شي؟

- هغه اوس هم ملکه ده، او فرمان یې چلېږي.

همدا چې لوبه پیل شوه، د ماریا ګنریخوفنا له شا نه د داکتر جړو څنډو سر راپورته کړ. داسې برېښېده چې هغه له پخوا راویښ شوی او هغه څه چې افسرانو ویلي دي اوریدلي او څرګنده وه چې د هغو په کړو وړو کې یې د خندا، یا خوښۍ او یا هم د خوند څه نه موندل. تندی یې تریو و، پرته له هغه چې له چا سره سلام ستړی مشي وکړي، د باندې وتلو اجازه یې هم ځکه وغوښته چې دده د وتلو مخه یې نیولې وه. د هغه د وتلو سره سم، افسرانو په لالوړه او کړس کړس وخندل، خو ماریا

ګنريخوفنا داسې تکه سره شوه چې نېږدې وه له سترګو يې اوښکې يې راتويې شي،دې کار هغـه د افسرانو تر سترګ،لاپسې ښکلې او زړه رابنکوونکې کړه. داکتر چې ببرته راستون شو ،ښځې تـه يې (نور هغـه شان له خوښۍ نه نيکمرغه نه ځلېده، په ډار ډار يې مېړه ته کتل چې څه وايي) وويل چې باران وريدلی او ښه بـه دا وي چې خپلې ځپړې تـه لاړ شي، کنه، د هغه ټول شته به تالا والا شي.

رستوف وويل: دا څه وايي ډاکټره ! غواړئ دوه پېره دار به درولېږم.

ايلين زياته کړه: زه خپله به ورته پېره دار شم.

داکتر په تريو تندی له ښځې نه لرې کېناست او وې ويل:

- نه ښاغلو ! تاسو خو ټولو ښه خوبونه کړي دي، زه دوه شپې کېږي چې ويده شوی نه يم.

افسرانو چې کله د داکتر تريو تندی او ښځې ته له قهره ډک غلچک ته کتل، له مخکې نه لاپسې خوشاله او پـه ټوکو شول، ځېنې خو لا د خپلو خندا وو مخنوی نه شو کولای او هڅه يې کوله د خپلې خندا لپاره پلمه ولټوي. کله چې داکتر لاړ، خپله ښځه يې هم له ځانسره بوتله. او په خپله ځپړی کې ځای پر ځای شول، افسرانو هم هر يو خپل لامده کوټونه په سرو اچول او هر يو يوې خواته ولويدل. تر ډېرو پورې هغوی ته خوب ورنغی. کله به سره غږيدل، د داکتر ډار او يـا د هغـه د ښځې لـه خوښۍ ډک او ورين تندی به يې سره رايادا وه او کله بـه يـو چا د قهـوه خانې تر زينو پورې منډه کړل او په هغه ځای کې لـه تېريدونکو پېښـو نـه بـه يـې کوم يو خبر راوړ. رستوف چې سر په کوټ کې ومروړه، غوښتل يې چې ويده شي،خو بيا به د کوم افسر ټوکود هغه خوب وتښتاوه، خبرې اترې به پيل شوې او يا به د ټولـو هسې ماشوم ډولـه او لـه خوښۍ نـه د ډکې خندا آواز او کړسهارې خپور شو.

۱۴

د شپې تر دوو بجو نه اوښتې وې، خو هیڅ څوک لا یو څوک ویده شوی نه و. یو بریدګی راغی او ټولو ته یې د اوستروفانی سیمې ته د خوځېدا فرمان راوړ.

افسران هماغه شان په خندا، خوشالۍ خو په تلوار پاڅېدل چې ځان چمتو کړي، هغوی بیا په سماوار کې هماغه مرداري اوبه واچولې او هغه یې ولګاوه، خو رستوف پرته له هغه چې چای ته ستر ګه په لاره شي، خپلو سورو ته ورغی. سپېدې لګېدلې، باران وریدلی او وریځې په خوریدو وې. هوا تیاره او سړه وه، په تېره بیا له هغو لمدو جامو سره. رستوف او ایلین له قهوه خانې نه راووتل. دواړو د سپېدو په تته هوا کې د داکتر د ګاډۍ ګوتې خوا ته چې د باران او سپېدو له رڼا نه ځلېدله، په ګډه وکتل. د داکتر پښې د ربړینې پردې لاندې راوتلې وې، د ښځې خولۍ یې پر سپین بالښت له ورایه څرګنده او د ویدو شویو کسانو د سا ایستلو آواز تر غوږه کېده.

رستوف ایلین ته چې له ده سره یو ځای وتلی و، وویل:

- په رښتیا، هغه خورا مهربانه او ښکلې ښځه ده!

ایلین د شپاړلس کلنۍ ځوانۍ په احساساتو ځواب ورکړ:

- څه ښځه ده، څه ښکلې!

نیم ساعت وروسته سواره بیا په کرښو کې ولاړ وو. د قوماندې غږ تر غوږه شو:

- سپاره شئ !

سرتېرو پر سر او تېتر صلیبونو ووېشل او آسونه ته یې ورو ځغاستل. رستوف مخې ته شو او قوماندې یې تر لاسه کړه: مارش، مارش

پـر لمـده ځمکـه د آسـونو د پښـو ټکهـاری او پـه هـوا کې د تـورو شرنګهاری پورته شو. سواره چې کرار کرار یو لـه بل سره غږیدل په څلور کسیزو کرښو کې ودریدل او پـه هغـه لارې چې دواړو خوا تـه یې چنارونه ولاړ وو، روانو، پلیو او توپونو پسې روان شول.

بادونه، سربخونې کنډک کنډک وریځې، چې د سپېدو لـه رڼا نـه لاپسې سره کېدې، تاوولې او راتاوولې. هوا کرار کرار رڼا کېده. ګونځ شوې وا ښه او شینلې چې زیاتره د کلیو پـه لارو کې، دا خوا هغـه خوا پراتـه وو، د پرونـۍ شـپې د اورښـت نـه لامـده شـوې وو، لـه ورایـه ښکاریدل. د وحشي ونو له باده او بارانه په ډکو ونو بادونو لوبې کولې او رانه رانه څاڅکې تـرې څڅېدل. د سرتېرو څېرې دم پـه دم د لیدو او پېژندو کېدې. رستوف څنګ په څنګ له ایلین سره چې هېڅ نه تـرې لرې کېده، پـه هغـه لاره چې د چنارونو د دووکتارونو پـه منځ کې غځېدلې وه، روان وو.

رستوف د عملیاتو په موده کې ځان تـه دا اجازه ورکولـه، چې نـه د سورلۍ، بلکې پـر خپـل قزاقـي آس سپورشي. هغـه چې خپلـه د آس د سورلۍ لېوال، آس پېژندونکي او ماهر ښکاري و، څو موده پخوا یـې، ځانتـه، یـو اصـیل سپین یـالی، مهربانـه، خـو د اور پـه شـان الوتونکي (دونسکی = قزاقي) آس اخېستی و. کله به چې دی پـر هغـه سپور شو، بیا نو څوک پسې رسېدلی نـه شو. پـر دې آس سورلي د هغـه لپـاره پـه

خوندونو کې زنګېدل و. هغه د آس، د شنه سهار او د داکتر د ښځې په خیالو کې ډوب و او د هغه ګوانښ په اړه یې یو وار هم فکر ونه کړ چې ور د مخه و.

پخوا به تر جګړې نه مخکې د رستوف زړه ریږدیده، خو اوس یې هېڅ ډول ویرې زړه ته لاره نه کوله. هغه نه له دې کبله چې اوس له اوره او ګوانښ سره ږدی شوی و (ګوانښ سره څوک هېڅکله نه ږدی کېږي) نه ډاریده، بلکې له دې کبله چې هغه د ګوانښ په وړاندې پر خپل روح لاسبری زده کړی و. هغه له دې سره ږدی شوی و چې کله جګړې ته ځي، له هغه ګوانښ نه پرته چې ده ته تر مخې ده، بل د هر څه په اړه فکر و کړي. د خدمت په لومړیو کلونو کې به چې څومره ده د خپل ډارنتوب له املهځان ملامتاوه، بیا به یې هم نه شو کولای پر خپلې ویرې بریالی شي. ،خو د کلونو په تېریدو سره اوس دا کار خپله ترسره کېده. هغه اوس له ایلین سره اوږو په اوږو د چنارونو د کتارونو په منځ کې راون و، کله ناکله به چې د ونې کومه څانګه په مخه ورغله، پاڼه به یې تړې راوشکوله، کله به یې آس په پښه په ګېډه ووا هه، کله به یې په خورا بې غمۍ او آرامۍ پرته له هغه چې شا ته وګوری، خپل څنګول شوی پیپ ده پسې راروان سواره ته ورکړ، چې ګواکې چکر ته روان دی. کله به یې چې د ایلین خواشینې او له ډاره ډکې څېړې ته چې له غمه ډېر غږیده، وکتل، زړه به یې سخت پرې وخوږید. هغه د خپلې تجربې نه د هغه ډار او عذاب او د مرګ د ګوانښ اټکل کاوه، چې د غه ځوان بریدګی ورسره لاس و ګریوان و، خو له هغه سره یې هېڅ ډول مرسته ځکه نه شوه کولای چې د وخت له تېریدو پرته، د غه درد، بل دارو نه لري.

همدا چې د افق په لمنه کې د شنه آسمان په برخه کې لمر راوځلېده، باد آرام شو. داسې برېښېده چې ویرونکې توفاني توري شپې نه

وروسته هغه ددې توان نه لري چې دغه ښکلی اوږنی سهار خرابه کړي. څاڅکې له څاڅکو لا هماغه شان له څانګو را څڅېدل او هر څه آرامه و. لمر ټول راهسک او د افق په لمنه کې رانښکاره شو، د اوږدې نرۍ وریځې لاندې راغی، خو څو شېبې وروسته لمر په لا زړورتیا د وریځو برسر کې غاړه وغړولە او له پخوا نه لا ځلېدونکي وځلېد. هر څه رانه او ځلېدونکي شول. دی همدې رنا او ځلېدونکې ځلا سره مل، چې هر څه يې رانه کړي و، ګواکې ددې په ځواب کې چېرته وړاندې د توپونو د ډزو غږ واوریدل شو.

رستوف ددې وخت پیدا نه کړ، چې فکر وکړي او د اورځای په ننبه کړي، ځکه د ویتیبسک له سیمې نه د ګراف اوستیرمن تولستوی یو یاور دده خواته په یرغه راروان و او د قوماندان هغه، فرمان چې په هماغه لاره به پر مخ ځي، ده ته وسپاره.

د پلي پوځ څو سپاره خپله چټکي لاپسې زیاته کړه، تر ټولو د مخه شول، د غونډۍ پر ټټر ورشېوه شول، هغوی له داسې یوې کنډوالي چې د ژوند ننبه يې هم نه لرله وروا وښتل او بیا غونډۍ ته وروختل. آسونه يې له خولو لامده لامده او وګړي يې تک سره شوي وو.

د پوځ د لښکر د قوماندان غږ مخکې چېرى واوریدل شو:

- پر کرښې دریش ! مخ وړاندې یو قدم !

قوماندان زیاته کړه: چپه اوږه وړاندې ! یو قدم وړاندې !

سواره د پلیو له څنګه تېر شول، چې خوا ته لاړل او د اولانو شاته چې په لومړې کرښې کې ولاړ و، ودریدل. د هغو ښې لاس ته د پلیو د احتیاط څو ډلې ولاړې وې. له هغو بر، پر غونډۍ د افق په لمن کې د سباوون په پاکې هوا کې، د لمر تر رڼو شغلو لاندې زمور توپونه له ورایه ښکاریدل. وړاندې، د شپلی آپلو د دښمن پوځونه او توپونه لیدل

کېدل. د درې په منځ کې زمونږ د پوځونو کرښې څرګندې او د هغو د ډزو زړه خوښوونکي آوازونه اوریدل کېدل.

رستوف په زړه کې د دغو ډزو له آوازونو نه، د اسې وپاریدا او د خوښۍ احساس یې وکړ چې کله له خورا خوښۍ ښېنونکې موسیقۍ نه، چې ډېره موده یې نه وي اوریدلې، خوند اخلي. ډزو ډوز، ټراق و ټروق، کله ژر او کله په ځنډ او کله هم پرله پسې اوریدل کېدل. کله به ډزې چور بندې شوې او کله به بیا څو پرله پسې د اسې چاودنې تر غوږ شوې، چې ګواکې څوک په پتاقیو روان وي. سواره پوځونه د یو ساعت په اوږدو کې ځای پر ځای پاتې شول، توپونو هم په ډزو پیل وکړ. ګراف اوستریمن سره له خپلو چوپړانو د غونډ له قوماندان سره یو څو خبرې وکړې، بیا د سورو له شا تېر شو او د توپخانې پلو ته چې د غونډۍ پر سرځای پر ځای شوی و... وروا وښت.

د اوستریمن تر تګه وروسته د اولانانو له خوا د قوماندې غږ واوریدل شو:

- اوربل، پر پوځونو اوربل!

د هغو د مخې پلې ډلې ددې لپاره په دوو برخو وویشل شوې چې سورو ته لاره پرېږدي. اولانان وخوځېدل، د هغو د نیزو څوکې په ځلېدو شوې او په خورا یرغه او په چټکۍ د غونډۍ لمنو ته د فرانسوي سورو خواته ورشېوه شول.

همدا چې اولانان، د غونډۍ لمن ته ورسېدل، سورو ته یې قومانده ورکړه چې د توپچي قوتونو نه د ساتنې په خاطر غونډۍ ته ورپورته شي. کله چې سواره د اولانانو په موضع کې ځای پر ځای شول، د دښمن خطا او لرې ویشتونکې ډزې، چې له ډزو یې غوږونه کنېدل، دده له سره تېرېدې، د توپونه غړمباهاري چې ډېره موده یې نه وه اوریدلي، د

توپک له ټرک و ټروک چې تر دغو ډزو مخکې لوړې ورته برېښېدې، زیات د هغه په زړه کې د خوښۍ څپې راخورولې او هغه یې لا پسې پوځي مینې ته پاراوه. هغه غاړه لوړه کړه، ټټر یې ووېست او د جګړې ټولې اورنۍ لمنې ته چې دده شاوخوا او تر مخې غوړیدلې وه وکتل، ودرید، د هغه احساس د یرغل کوونکو اولانانو له احساس سره مل و. اولانانو د فرانسوي دراګانانو منځ ته لاره وکړه او هر څه په ګڼ لوګي کې ورک شول. پنځه دقیقې وروسته اولانان، ببرته په هماغه ځای کې چې ولاړ و، راستانه شول، خو نه پوره هغه ځای ته، بلکې لږ چپې خوا ته.

د نارنجي جامو اولانانو په منځ کې چې په سره بخونو آسونو سواره وو او د هغو شا ته د فرانسوي دراګانانو بې پایه ډلې چې شنې دریشې یې اغوستې او پر برګو آسونو سپاره وو، لیدل کېدل.

۱۵

رستوف په خپلو ښکاري او ژر لیدونکو سترګو یو له هغو لومړیو کسانو نه و چې شین جامې د راګونان یې چې روسي اولانان یې پسې اخیستي و ، ولیدل. ډله ډله اولانان او فرانسوي د راګونان چې پسې روان و یو بل ته نږدې کېدل.

اوس وګړي چې د غونډې په لمن کې واړه واړه برېښېدل، په څرګنده ډول لیدل کېدل او ښکاریدل چې لاس او ګریوان و ، پر یو بل یې یرغل کاوه، یو له بله مخکې کېدل، خپل لاسونه یا توري یې ښورولې.

رستوف هر هغه څه چې ترمخې یې پېښېدل له ځار ځایه، ځارل. د هغه زړه ورته ویل چې که همدا اوس له خپلو سورو سره پر دغو فرانسوي د راګانانو یرغل وکړي، هغو به ځان ټینګ نه شي کړای، خو که یرغل کېږي باید سمدلاسه وشي. همدا شېبه او که نه بیا به ناوخته شوې وي. هغه خپل شاو خوا ته وکتل، یو بریدګی یې تر څنګ ولاړ و او کتې مټې یې دده په شان فرانسوي سورو ته چې له ښکته خوا نه راروان و ، کتل.

رستوف وویل: اندرې سیفاستیانیچ، ګورې به یې، موږ به هغوی وځپوو.

بریدګي وویل: ډېره به ښه شي.

رستوف تر پایه هغه ته غوږ ونیو ،د آس له ډډه یې ګرز پورته کړ او د نورو سورو تر مخې یې وړاندې ودانګل او قوماندې یې لا پوره ورکړې نه وه چې ټولو سورو چې هماغه شان دده احساس یې احساساوه، لکه بربښنا ده پسې مخ ښکته ور ودانګل. رستوف خپله هم نه پوهېده چې څنګه او د څه لپاره یې داسې وکړل، داسې یې انګېرله چې ښکار ځای کې دی، نه یې په دې اړه فکر کاوه او نه یې دلایل ویل، هغه لیدل چې درګونان رانېږدې او په ګډوډو کرښو کې وړاندې را روان دي. هغه پوهېده چې هغوی به ځان ټینګ نه شي کړای، هغه په دې پوهېده چې دی ټول یوه دقیقه وخت لري او باید هسې یې له لاسه ورنه کړي، شا او خوا یې د ګولیو باران جوړ او د هغو شرنګهاری یې شور او مستي زیاتوله، آس یې هم په لېونۍ مستۍ داسې وړاندې ځغاستل چې هغه یې راټینګولی نه شو. هغه آس یرغه کړ، هه یې کړل، قوماندې یې ورکړه او په هماغه شېبه کې یې د شاو خوا د خپلو سورو د آسونو هغه شان غږ اوریده چې د هغو منظمې کرښې خوږېږي او په چټکۍ د غونډۍ له لمنې نه د دراګان خوا ته راخېژي، څومره چې د غونډۍ لمنې ته نېږدې کېدل، هومره چټکېدل... دراګانان رانېږدې شوي وو ،هغه څوک چې مخې کې و ، د سورو په کتنه او ببرته په راستنېدو شول او هغه څوک چې تر شا و ، ودریدل. رستوف په هماغه احساس چې په ښکار کې، د لېوه د مخې د بندولو لپاره یې وړاندې دانګل، خپل اصیل دانځ نومي آس یې ددې لپاره یرغه کړ چې د فرانسوي بې نظمه شویو دراګانانو مخه بنده کړي، یو اولان ودرید ، بل هغه په ویاله کې وغځېد چې د آسونو تر پښو لاندې نه شي، یو بې سواره پاتې آس له سورو سره یو ځای شو ، څه کم ټول فرانسوي دراګانان شا ته په تېښته شول. رستوف هغه یو تن چې پر آس سپور و ، په ننبه او پسې ور، هه کړل. څه لوړ بوتې

يې په لاره کې په مخه ورغلل، خو د هغه اصيل آس پرې ورو دانګل، د آس تر دې دانګلو وروسته چې نيکولاي ببرته په خپل زين ځان ټينګ کړ، پوه شو چې څو شېبې نور به خپل په نښه شوي آس ته ورسېږي. د دغه فرانسوي له دريشي نه داسې ښکاريده چې افسر وي. هغه پر خپل خړ آس ورخم شوی و او د توري په ګوابنلو يې هغه چټکی ته هڅاوه. څو شېبې وروسته د رستوف د ټټر آس د دغه افسر د آس له ټټر سره ولګېد او نېږدې و چې هغه له پښو راوپرزوي. له دې سره هممهاله پرته له هغه چې رستوف پوه شي ولې يې خپله توره پورته کړې، فرانسوي ته يې ګوزار ورکړ.

همدا چې ده فرانسوي ته ګوزار وکړ، په همدې شېبه کې ناڅاپه د رستوف ټوله لېوالتيا ورکه شوه، فرانسوي ولوېد، خو د هغه لويدل هومره نه د توري له ګوزاره بلکې چې د آس له ټکانه او د ځان له ويرې و. رستوف خپل آس راونيو او هڅه يې کوله د خپل دښمن څېرې ته وګوري او پوه شي چې پر چا يې بری موندلی دی. د فرانسوي دراګان افسر يو پښه په رکاب کې بنده وه او بله هغه يې پر ځمکه څنګېدله، له وحشته يې سترګې راوتلې وې او د بل ګوزار ويره يې لرله. هغه چې له ويرې په وحشت کې له ښکته پورته رستوف ته ورکتل، رنګ الوتی بشره يې، په ختو ککړه وه، مګر، ژيړې څېې، ځلېدونکې شنې سترګې، د زنې مالګين غوچوړی، يوه يې هم د دښمنۍ نښه نه لرله او د جګړې او جګړه ماری سره يې نه لګېدله. د هغه ساده څېره زياته د کور د سړی ژوند ته ورته وه، مخکې له هغه چې رستوف پريکړه وکړي چې له هغه سره څه وکړي، هغه چغه کړې:- تسليم يم !

هغه تلوار درلود چې څومره ژر کېږي پښه له رکابه راخوشې کړي، خو نه يې شو کولای. شنې رنې سترګې يې همداسې رستوف ته نيولې

وې. روسي سواره راورسېدل، د هغه پښه يې راخوشې کړه او هغه يې ببرته پر خپل زين کښاوه. نور سواره په شاوخوا کې له دراګانانو سره لاس او ګريوان وو. يو تن ټپي و، له مخه يې وينې څڅېدې، خو خپل آس يې نه ورکاوه، بل تن د يوه سواره شاته پر آس ناست و او خپل لاسونه يې د هغه تر له ملا نه کړي کړي وو. درېيم بيا د يوه سواره په مرسته آس ته ورپورته کېده. فرانسوي پلي وړاندې راروان او پرله پسې ډزې يې کولې. روسي سورو خپل اسيران راپورته کول او په تلوار ببرته ستنېدل. رستوف هم له نورو سره مل راستنېده، خو خوا يې خورا شنه وه. د دغه فرانسوي د ټپي کولو او اسيرولو نه وروسته يوه ناڅرګند او زورونکی خواشينی غم چې دی هېڅ نه پرې پوهېده زوراوه.

ګراف اوستريمن تولستوی، راستانه شوي سواره وليدل او رستوف يې ځان ته وروغوښت، له هغه نه يې مننه وکړه او ورته يې ويل چې دده د غې مېړانې او سرښندنې خبر به ټولواک ته ورسوي او ده ته به د ګيورګي د نښان وړاندیز وکړي. کله چې يې هغه اوستريمن ته سره وروغوښت، هغه ته وريا د شول چې دده دغه يرغل خو د قوماندان له قوماندې پرته شوی دی، نو ځکه يې پوره باور درلود، چې هغه اوستريمن ځکه ورغوښتی، چې دده د دغو پر خپل سرکړو له کبله جزا ورته ورکړي، نو ځکه دغې مننې او د نښان وړاندیز بايد دی خوشاله کړای وای، خو دی هماغه ناڅرګند زورونکی درد، هماغه شان زوراوه، کله چې له جنرال نه ببرته راستون شو، په زړه کې يې له ځانسره وويل:- دا څه مې زړه زوروي؟ ايلين؟ نه هغه خو روغ رمټ دی. کوم بې شرمه کار مې کړی دی؟ نه، نه، کوم بېشرمه کار؟ نه، نه، کوم څه شوي دي. کوم بل شی مې زوروي، کوم د پېښمانی کار؟ يا د دغه فرانسوي افسر له لاسه، د هغه د څنګلې د ټپي کېدو له املې، نه مې يادېږي چې پر

هغه مې د ګوزار لاس پورته کړ، لاس مې همداسې په نیمایي کې پاتې شو.

رستوف ولیدل، چې اسیران کومې خواته بیایي، هغو پسې یې ورمنډه کړه، خو هغه غوښتل خپل فرانسوي او د هغه د زنې غوچوړي وویني، هغه چې عجیبه غریب دریشی یې اغوستې وه، دیوه سواره سره پر آس ناست او په ناآرامۍ یې خپل شاوخوا ته کتل. د هغه د لاس ټپ هسې ټپ نه و، هغه چې رستوف ولید هغه ته یې یوه لاسي موسکا وکړه او د سلام په نښه یې هغه ته لاس وښوراوه. رستوف هماغه شان نارامه او یو ناڅرګند څه زوراوه.

همدا او بله ورځ د رستوف ملګرو دې ته پام و چې هغه که څه هم خواشینی او غمجن نه دی، خو چوپ، چرتې او خیالونو کې ډوب دی. شرابو ته یې زړه نه کښده او هڅه یې کوله چې یوازې پاتې شي او تل چرتې برېښېده.

رستوف د خپلې دغې سرښندنې او مېړانه په اړه فکر کاوه چې ده ته یې د ګیورګي په نامه ویاړمن نښان ور په برخه کړی و. هغه خپلې دغې سرښندنې ته چې دی یې په یو زړور سړی مشهور کړی و، حیران و او په کوم څه شي یې سر نه خلاصېده، له ځانسره یې ویل:

- ښکاري چې هغه تر مورِ لازیات ډارېږي! ښه نو! دا، همدغه هغه څه دی، چې مېړانه نومېږي؟ خو هغه د زنې له خپل غوچوړی او شنو ځلېدونکو سترګو سره څه ملامت دی؟ څنګه هغه ډار شوی و! هغه فکر وکړ، چې زه هغه وژنم. زه ولې او په څه هغه ووژنم؟ لاس مې هسې په هوا کې وچ شو! او ما ته یې د ګیورګي نښان راکړ، نه پوهېږم په هېڅ نه پوهېږم!

نیکولای چې لا په دغو خیالو کې ډوب و او نه یې شو کولای د هغه

څه علت پیدا کړي چې دی دا سې په زورونکي ډول زوروي، په خدمت کې هغه نیکمرغه کړي، لکه هغه شان چې زیاتره وخت پېښېږي، دده په ګټه یې چورلیدل پیل کړي و. د آستروفنسکي تر جګړې وروسته یې رتبه لوړه شوه، هغه ته یې د سورو د کنډک قوماندانۍ ورکړه او هر کله به چې کوم زړور افسر ته ارتیا پیدا شوه، دده سپارښتنه به کېده.

۱۲

ګرافینې رستوفې چې د ناتاشې د ناروغۍ خبر تر لاسه کړ، خپله لا پوره روغه شوې نه وه، له پیتیا او د کورنۍ له نورو ټولو غړو سره مسکو ته راوخوځېده. د خپلې کورنۍ نور غړي یې هم د ماریا دیمتریوفنا له کوره راوا خېستل او د مسکو په خپل کور کې مېشت شول.

د ناتاشا ناروغي داسې کلکه ناروغي وه چې د هغې د نیکمرغۍ او د هغې د کورنۍ د نیکمرغۍ په اړه او د ټولو هغو علتونو په اړه چې له کوژدنې سره یې ددې د اړیکو شلول وو، چور له ټولو هېر کړي و. هغه داسې کلکه ناروغه وه چې آن په دې اړه فکر کول چې هغه په دې پېښه کې څومره ملامته ده، هم ناروا و او له دې کبله چې هغې نه څه خوړل، نه یې خوب درلود، له ورایه ښکاریده چې خواره شوې، ټوخېږي او لکه څنګه چې ډاکټر ویل له ګوانې سره مخامخ وه. یوازې په دې اړه فکر شوی و چې څنګه له هغې سره مرسته وشي. ډاکټران هر یو جلا جلا هغې ته ورتلل او بیا به ټولو په ګډه د هغې د ناروغۍ په اړه سره غږېدل. په فرانسوي، المانې او لاتیني یې خبرې کولې، یو د بل نظر یې نه مانه، ډول، ډول داروګان یې د هغو ناروغیو لپاره چې دوی پېژندل، لیکل، خو هغه ټول یوه څه زورول او هغه دا چې دوی کېدای شي د

هغې نا روغۍ په علت پوه نه شي، چې ناتاشه پرې اخته ده.. د دې نا روغۍ د هغو نا روغيو په ډله کې نه راځي چې په کتابونو کې يې علاج راغلی دی.. سونيا او ګراف به څه کولای شو ،څنګه به يې کولای شول کينې او ډنګر شوې او خوارې شوې ناتاشې ته وګوري.. ګراف به څنګه د خپلې ګرانې لور ناتاشې دا نا روغي زغملې وای.

مشرې ګرافينې څه کولای شول؟ هغې نه شو کولای ناتاشه له دې کبله ملامته کړي چې ولې د داکترانو سپارښتنې، ټولې نه پرځای کوي؟هغې لور ته ويل:

- که د داکترانو خبرو ته غوږ نه شي او خپل دارو درمل په خپل وخت ونه خوري، هېڅ کله به جوړه نه شي. نا روغي خو ټوکې نه دي، خو ته نه پوهېږئ چې د بډوډو د يخ وهلو امکان شته؟..

سونيا نو نور څه کولای شول چې د دې د نا روغۍ په پيل کې يې درې ورځې جامې له دې کبله نه بدلولې چې تل د داکترانو د سپارښتنو پر ځای کولو لپاره چمتو واوسي؟آن خپله ناتاشا که څه هم ويل چې هېڅ ډول دارو به يې نا روغي جوړه نه شي کړای، د نا روغانو ټولې خبرې هسې اپلتې ګڼلې، خو کله يې چې ليدل، ټول د دې لپاره زور ږې او دې ته وايي چې دا هغه دارو څنګه او څه وخت وخوري، خوشاله وه او آن په دې هم خوشالېده چې دا خپله د داکترانو خبرې نه اوري، او داسې ښودله چې خپله نا روغي هسې نه جوړيدونکې نه ګڼي او نور له ژونده بېزاره شوې ده.

داکتر هره ورځ د هغې ليدو ته راته، د هغې د الوتي رنګ او ماتې بشرې سره سره يې د هغې نبض اندازه کاوه، ژبه يې ورته کتله او له هغې سره به يې ټوکې ټکالې کولې، خو کله به چې له کوټې نه ووت، مشره ګرافينه به هم په تلوار پسې وروته، داکتر به ځان ډډ کړ، سر به

يې وښوراوه، چرتي به شو او ويل به يې، که څه هم ګوابښ پاتې دی، خو بيا هم دی ددغو وروستيو درملو اغېز ته هيله مند دی، بايد صبر وکړو او وګورو، ځکه دا ناروغي زياتره روحي ناروغي ده او...

ګرافينې د سرو زرو سکه، د اسې د داکتر لاس کې ورکېښودله چې ګواکې خپل دغه کړه د هغه او ځان نه پټ کړي او بيا به تر خپل دغه کار نه وروسته په آرام زړه ببرته ناروغې ته راستنه شوه.

د ناتاشې د ناروغۍ نښې دا وې چې هغې لږ خوړل، خوب يې لږ و، ټوخېده، او تل مړاوې وه. داکترانو ويل چې ناورغ بايد بې طبيبو مرستو پاتې نه شي، نو ځکه يې هغه د ښار په تنګه او ناولې هوا کې ساتله. او له همدې کبله د رستوف کورنۍ د ۱۸۱۲ کال په اوړي کې کلي ته نه لاړل.

د خورا ترخو ګولیو، شربتونو، په بيلابيلو کوتيو کې د پودرونو تر څنګ، چې د مېرمن شوسن، خوښېدل او ناتاشې ته ورکړل شوي وو، سره له هغه چې ناتاشا د کلي له پاکې او سپېڅلې هوا نه چې دا ورسره عادت وه، بې برخې شوې وه، د ناتاشا عمر او ځوانۍ خپل اغېز وکړ او د داکترانو پر کوډو بريالی شوه. د ناتاشا غمونه او اندېښنې کرار کرار د ژوند داغېز تر لاندې پټېدل، نور نو بې سارو غمونو دهغې پر زړه منګولې نه خښولې او دا دردونه په پرون او هېر شويو زمانو بدليدل او د ناتاشا ځان ببرته تانديده.

۱۷

ناتاشا که څه هم آرامه وه، خو خوشالي تري کډه شوې وه، هغې نه يـوازې ځـان لـه ټولـو خوشـاليو، د نځـا لـه بنـډارونو، لـه چکرونـو، کنسرتونو، او تياتر نه بې برخې کړې و، بلکې هېڅ وار يې هم داسې نه و چې وخانـدي او پـه هغـه کـې غـم، دغـم اوښـکې او زوريـدنې ننښـې څرګندې نه وې. هغې نور نو سندرې ويلې نه شوې. که به هغې وخندل او يا کله چې به يې په يوازيتوب کې آواز سندريز کړ، د هغې خندا او يا سندريز غږ به په اوښکو کې ډوب شو. د پرېښـانۍ اوښـکې، د سـادګۍ او معصـوميت د هغـه وخـت د يـادولو اوښـکې چـې نـه راګرځېـدونکی وې، د قهـر او خواشـينۍ اوښـکې، د هغـه قهـر او خواشـينۍ اوښـکې چې، د خپلې ښکلې ځوانۍ د بربـادولو لـه املـه راتويدې، سـندرې او خوشالۍ دې ته پر خپل غم ملنډې برېښېدې. د نازو نخرو پـه اړه يې يـو وار هم فکر نه و کړی، نو ځکه يې د هغه د مخنوي هڅه هم نه کوله. هغې ويل چې هغه اوس ټول نارينو تـه پـه هغـه سترګه ګوري، لکـه دې چې د خپل پلار، مينځې اناستيسيا ايوانوا، ته کتل. د هغې پـه وړاندې د هر ډول خوښۍ ټولې لارې تړلې وې. هوکې او لـه ژوند سره د هغې د ټولـو پخوانيو لېوالتياو نه هم څه پاتې نه و، د هغې د پېغلتوب د ببغمۍ نـه چې ژوند ته يې په هيله مندو سترګو کتل، يوه ننښـه هم نـه ليـدل کېـده.، تر هر څه زيات او په خورا خواشينۍ هغې ته، د مني د فصل بادونه، پـه

اترادنیا کې د نیکولای تر څنګ ښکار، کاکاجان او د نوي کال جشنونه وریادیدل. هغـه چمتـو وه، ټـول هغـه څـه ددې بـدل کـې ورکـړې چـې د پخوانیو خوږو ورځو نه یو ورځ بیا ددې په برخه شي، خو دا ورځې د تـل لپـاره تللـې وې او ببرتـه نـه راسـتنېدې. هغـې دا احساسـوله او دې احساس دا نه دوکه کوله چې هغه آزادۍ، مستۍ او ټولې خوښۍ بیا نه راګرځېدونکی دي، هسې ټوکـه نـه ده، خـو ژونـد بایـد دوام پیـدا کـړي وای.

دهغې اوس هم، دپخوا په شان دا نه خوښـېده چې تصور وکړي چې هغه، نه تر ټولو غوره بلکې بده او تر ټولـو بـده ده، دا لا څه چې هغـه په دې پوهېده او له ځانه یې پوښتل:

ښه نور څه؟ خو نور څه نه و.

ژوند له ټولو خوښیو بې برخې او تېریدونکی و. داسې برېښـېده چې ناتاشا هڅه کوله، د چا د اوږو پېټی نه شي، چا تـه خنډ نـه وي، خـو دځان لپاره یې د هـېڅ شي هیلـه نـه لرلـه. لـه کمکـي ورور نـه پرتـه یـې، د کورنۍ له ټولو غړو نه یې ځان لرې کاوه، هغې یوازې له پیتیا سره ځـان آرام ګانـه. هغـې هڅـه کولـه تـر نـورو نـه زیـات وخـت لـه دغـه ورور سـره واوسي، آن تر دې چې کله به هغه له ورور سره و، خندل بـه یـې هـم. هغـه هېڅ له کوره نه وتله او دهغو کسانو له ډلې نـه چې هر څوک ددې دیدن ته راتله، یوازې د پېیر، له دیدن نه خوشالېده... تر پېیر بیزاوخوفه، لـه هغـې سره څوک، ښـه، مهربانـه او مینـه ناکـه او هـم مهالـه جدي نـه وه. ناتاشا پرته له هغه چې دې خبرې تـه زیـات پـام وکړي، دغـه مهربـاني او خواخوږي احساسوله او د هغه لـه زړه خوالې نـه یـې خوند اخیسـت، خـو هغې د هغـه لـه دغـې خواخوږۍ نه د مننې تکل نـه لاره. هغـې تـه داسې برېښېده چې د پېیر پـه کـړو وړو کـې کـوم ځانګړي څه چې د قدردانۍ

لپاره وي، نه شته، ځکه هغه له ټولو سره په کړو وړو کې همداسې دی. ناتاشا دا احساسوله چې هغه کله ناکله له دې سره په خبرو کې ځکه چوپېږي چې کومه داسې خبره چې د دې د شرمېدو سبب شي، د دوی په خبرو کې رایاده نه شي، هغه هم په هغه وخت کې چې هغه به دې ته کوم ښه څه کول، چې ناتاشې ته به د ترخو خاطرو د وریادیدو سبب شوی وای. وروسته له هغو خبرونه چې د ناتاشې په پریشانه او غمجنو شېبو کې یې بې ارادې هغې ته ویلي و، که دی آزاده وای، د دې په وړاندې به ځکه په ګونډو شوی وای، چې دی په خپله د ځان لپاره د هغې ریبار شي، د واده او مینې غوښتنه وکړي. پېیر، نور هېڅکله د ناتاشې په وړاندې د خپل احساس په اړه نه غږیده، ناتاشا په دې باور درلود چې پېیر دې ته په هغو ترخو شېبو کې د غه خبرې یوازې له هغې سره د خواخوږۍ له امله کړې وې او هغه خبرې یوازې هسې د هغو په هوا تللیو خبرو په څېر دي، چې څوک یې د یوه ژړیدونکي ناآرامه ماشوم د آرامۍ لپاره کوي. دې هېڅکله دا تصور هم نه شو کولای چې له پېیر سره د دې اړیکي د دې له خوا له هغه سره په مینې بدل شي او په زړه پورې لا دا چې د پېیر له خوا د دې سره د مینې څرګندول او یا د ښځې او نارینه ترمنځ په داسې خواخوږۍ او شاعرانه کړو وړو پای ته ورسېږي، چې هغې یې څو ببلګې پخوا لیدلې وې. د دې دا نه تصور، نه له دې کبله و چې پېیر ښځه لرله، بلکې د هغه اخلاقي او روحي حجاب له امله و چې د ناتاشې او پېیر ترمنځ ولاړ و. هغه څه چې دې د ځان او کوراګین ترمنځ نه لیده.

د پتروفسکو د روژې (روسان څلویښت ورځې روژه نیسي) په پای کې د اترادنیا په کلي کې د رستوف د کورنۍ ګاونډۍ، ګرافینا ایوانوفنا بیلوفا، د سپېڅلو زیارتونو د لیدو لپاره مسکو ته راغله.

هغې له ناتاشې هیله وکړه چې له دې سره زیارتونو ته د دعاګانو لپاره لاړه شي.

سره له هغه چې داکترانو ، هغه منع کړې وه چې له کوره ووزي، خو بیا هم ناتاشا د هغې دغه بلنه په ورین تندي ومنله. ناتاشا په دې ټینګار کاوه چې دعا او لمانځنه باید په غوره توګه، نه هغه شان چې دوی یې په کور کې کوي، تر سره شي. درې واره په کور کې دعا ولوستل شي. نه یوازې دوی ورته غوږ شي، بلکې دعا او لمانځنه باید داسې وي، لکه چې ګرافینه ایوانوفنا یې کوي. ټوله اونۍ هره ورځ درې واره، سهار، غرمه او مابنام کلیسا ته ځي او د سهار، ماسپښین او مابنام په لمانځنه او دعا کې ګډون کوي.

مشره ګرافینه، له مذهبي کړووړ سره د ناتاشې له دغې لېوالتیا نه خورا خوشاله شوه او په زړه کې یې وویل چې د داکترانو د هغو ناکامو هڅو نه وروسته، د دعا له لارې خدای ته پناه وروړل به خورا اغېزمن وي. که څه هم د ډاکترانو له ویرې نه یې دا خبره له هغو پټه کړه، د لور خبره یې ومنله او هغه یې ګرافینا ایوانوفنا بیلوفنا ، ته وسپارله. ګرافینا ایوانوفنا به هره شپه درې بجې د شپې راتله او له نیکمرغه به یې لیدله چې هغه ویښه ده. ناتاشا به ډاریده چې خوب یې یو نه سي او د سهارنۍ لمانځنې نه بې برخې نه شي. هغه به مخ او لاس پرې مینځل او له کمینۍ نه به یې خپل خورا زوړ او بدرنګه کمیس واغوست، تر ټولو نه په خورا زاړه شال کې به یې سر ومروړه او پر اوږو به یې هم یو زوړ شال واچاوه. ناتاشا به له تشو کوڅو چې د سپبده داغ پلوشو رڼا کولې تېریده. ناتاشا د ګرافینا ایوانوفنا په سپارښتنې دخپل کور نېږدې کلیسا ته نه تله، بلکې هغې کلیسا ته بو ورتله چې د هغې د وینا له مخې یې پاپ خورا پرهیزګار او په دیني چاروکې خورا ټینګ سړی.

و. په کلیسا کې به خلک تل کم و. ناتاشا او ګرافینا ایوانوفنا به د سپېځلي مریمې د شمایل په وړاندې چې د دعا لوستونکو تر شا راځړوند و، په خپل ځای کې دریدل. ناتاشا به چې په هغه شنه سهار کې، د سپېځلي مریمې سپېځلي خړ رنګه شمایل ته چې د سپېدې داغ پلوشې به له دریځو پرې رالویدې، کتل او د دعا ویونکو سندریزو دعاوو ته به یې غوږ نیو او هڅه یې کوله د هغو د دعاوو په کلمو ځان پوه کړي. کله به چې د دعا په کلمو پوه شوه، ددې ځانګړي احساسات به له دعا سره ګډ شول او کله به یې چې د دعا د کلماتو په معنا سرخلاص نه شو، احساس به یې لا په زړه پورې و، نو ځکه به یې په زړه کې ویل:

- پر ټولو څه د پوهېدنې هیله، د کبرخبره ده او زموږ د ناقص عقل لپاره د هغو پوهېدل ناشوني دي، یوازې پر خدای باید ایمان راوړو او هغه ته تسلیم شو. دا هغه څه و چې په هغو شېبو کې به هغې احساسوله او لوی خدای ته به یې ځان سپاره. هغې به پر ټټر او تندی صلیب ووېست. د شمایلو په وړاندې به یې سرټیټ کړ، کله به چې د کلماتو په معنا او موخه پوه نه شوه، د خواري احساس به یې کاوه، له خدای نه به یې بښنه غوښته، د ټولو ګناهانو، د ټولو په خاطر بښنه. د دعاګانو په منځ کې به دې، تر ټولو نه زیاته د پېښمانۍ او توبې دعاویله. هغه به چې هر شین سهار له کلیسا نه راستنېده، د کارګرو او له هغو کسانو نه پرته چې د کورونو مخې یې پاکولې بل څوک به په لارو کوڅو کې نه وو، د خلکو د کورونو څراغونه به ځکه مړه وو، چې ټول به لا ویده وو، دې به په زړه کې د ځان د سپېځلتیا نوی او تازه آزمایښت احساساوه، له عیبونو او ګناهانو نه د نوي ژوند لپاره، د ژغورنې احساس داسې احساس چې د پاک او نیکمرغه ژوند احساس و، احساساوه.

اونۍ ټوله په دې شان تېره شوه او دغه احساس ورځ تر ورځې په

هغې کې زیاتېده. له خدای سره د بیا وعدې، د ګرافینا ایوانوفنا په وینا، له پاک پروردګار سره ددې ټینګو اړیکو لپاره ور پرانستنه، د هغې لپاره دومره سپېځلي او ستر برېښېدل، چې هغه به د دغې نیکمرغۍ له نیکمرغۍ نه تر راتلونکې سپېځلي یکشنبې (د روسانو د روژې وروستی یکشنبې) پورې ژوندی پاتې نه شي.

خو دغه د نیکمرغۍ ورځ راورسېده. کله چې ناتاشا ددې لپاره په دغې نه هېریدونکې یکشنبې په سپین جالۍ نازک کمیس کې له لمانځنې نه راستنه شوه، هغې تر څو میاشتو وروسته د زړه په تل کې د آرامۍ احساس وکړ او نور ژوند، د هغې لپاره پر اوږو بار پېټۍ نه و.

ډاکټر چې په هغه ورځ د هغې کتو ته راغی، د هغې تر کتنې نه یې وروسته یې سپارښتنه وکړه، هغه پودر چې دوه اونۍ د مخه ده، هغې ته لیکلی و، یو وار بیا تکرار کړي. هغه چې له خپلو کړو نه خورا ډاډه او راضي برېښېده وویل:

- هرومرو به یې د نسخې له مخې، سهار او مانښام هغې ته ورکوئ، خو تر پخوا لا په زیات پام سره. مشرې ګرافینې چې د سرو زرو سکه د هغه په رغوي کې ورکېښوده، هغه په خورا ځیرکتیا او مهارت یې ځای پر ځای کړه او بیا یې په ټوکیزې ژبې وویل:

- ډېر ژر به بیا په سندرو او نڅاوو راشي. هغه وروستي دارو یې چې ورکړل شوي دي، خورا اغېزمن او ګټور دي. هغه خورا تانده او تازه برېښي.

ګرافینې، د خپلو ګوتو نوکانو ته وکتل (روسان د شوګون په بڼه، له دې کبله نوکانو ته ګوري او بیا لاړې تو کوي چې خدای دې خیر کوي چې نۍ ر نه شي) لاړې یې تو کړې، او په خورا ښه طبیعت او موسکا مېلمستون ته راستنه شوه.

۱۸

د جولای د میاشتې په سر کې د جګړې د پیل ګوابنمنې آوازې په مسکو کې ورځ تر ورځې زیاتیدې. ولس ته د هېواد د ساتنې د بلنې او له پوځ نه مسکو ته د ټولواک دراستنېدلو په اړه د خلکو په منځ کې خبرې روانې وې. د ملت په نامه جګړې ته د بلنې وینا لا د جولای تر یوولسمې نه وه رسېدلې، نو ځکه د هغې او د جګړې په اړه ډولاډول مبالغې خوریدې. ځینو ویل چې ټولواک ځکه له پوځ نه راستون شوی دی چې پوځ له ګوابنې سره مخامخ دی. ویل کېدل چې د روسیې د سمولینسک ښار لا د وخته تسلیم شوی دی. آوازې وې چې د ناپلیون د پوځ شمېر یو میلیون تنه دی او ویل کېدل چې یوازې یوه معجزه کولای شي روسیه وژغوري.

د جولای په یوولسمه د شنبې په ورځ وینا راورسېده. خو لا خپره شوې نه وه، پېیر چې د رستوفیانو په کور کې مېلمه و، وعده وکړه چې سبا ته د یکشنبې په ورځ، د غرمنۍ لپاره راستون شي، له ګراف راستوپچین نه د ټولواک خپره شوې وینا راواخلي او له ځانسره یې راوړي.

په هغې یکشنبې رستوفیان د رزموفسکي کره لاړل چې د دود سره سم د هغوی په ځانګړې کلیسا کې په پسرلنۍ لمانځنه وکړي. د جون د میاشتې یوه معمولي توده ورځ وه. لا د سهار په هماغه لسو بجو چې د

رستوف د کورنۍ غړي د کلیسا تر مخې له ګاډۍ نه راښکته شول، په هغې تودې او سوځوونکې هوا کې او د سوداګرو له شروشوره نه په ډکه ګډه ګوډه کې د خلکو په نریو اوړنیو او رنګینو جامو کې، د واټونو د ونو په دوړو وهلو پاڼو کې، د یوه پوځي کنډک د سرتېرو موزیک انګازه کوله او د سرتېرو د سپینو پطلنونو په شغهار کې، په پریټ روان وو، پر واټ د فرش شویو تېرو ترسوځونکي لمر لاندې د ګاډیو او کراچیو د خوځېدا شروشور، په هرځه هرځه کې د اوړي سستي او ناتواني نغښتې وه، د غه خوند او ناخوندي په تېره بیا د ښار په هغه لمر او ځلېدونکې توده هوا کې ښه محسوسېده. د رزموفسکي د کورنۍ په کلیسا کې د مسکو له پېژندلو شویو مخورو او د رستوف د کورنۍ له آشنایانو نه ډکه وه (سږ کال خورا ډېرې بډایې کورنۍ د کومې پېښې د پېښېدو د ګوابس له امله په مسکو کې پاتې شوې وې) ناتاشا او مور یې چې د ځانګړو جامو یو چوپړ پسې چې د خلکو په ګډه ګوډه کې یې لاره پرانسته، روان وو، هغوی د ناتاشا په اړه د یو ځوان پټه پټه غږیدا، چې هومره هم کراره نه وه، اوریدله:

- دا هماغه رستوفه ده، په خپله هغه..

- څنګه ډنګره شوې، خو بیا هماغه شان ښکلې...

هغې واوریدل یا یې داسې تصور وکړ چې چا د کوراګین او بالکونسکي نومونه یاد شول، لنډه دا چې هغې ته تل داسې برېښېده، هغې ته تل داسې برېښېده چې کله څوک دې ته ګوري، ټول یوازې په دې اړه فکر کوي چې هغې ته څه ورپېښ شوي دي. ګډه ګوډه تل د هغې لپاره روحي عذاب و. ناتاشا چې ځیګري وریښمین کمیس یې اغوستی و او توره چورمه او پتاري یې پرې ګاڼلې وې، د تل په شان داسې د ګڼې ګوڼې په منځ کې په آرامو نخرو روانه وه چې یوازې

ښځې کولای شي هسې روانې شي. هر څومره به يې چې زړه غـم لړلی او روح ناآرامه و ، په هماغه کچه به يې تګ آرامه او پرتمين برېښېده. هغه پوهېده او تېر وتلې نه وه چې هغه ښکلې ده ، خو اوس دې خبرې هغه د پخوا په شان نه يوازې نه خوشالوله ، بلکې هغه يې په دې وروستيو وختونو په تېره بيا د ښار د اوړې په دې تودو لمريزو ورځو کې لا پسې زوروله او په عذابوله. هغې ته وريادېدل چې تېره يکشنبې هم همدلته وه ، په زړه کې به يې ويل:

- بيا هم يوه بله يکشنبه ! يوه بله اونۍ هم پای ته ورسېده ، هماغه ژوند چې مرګ ته ورته دی ، هماغه پخوانی حالت چې ژوند په کې خوند او آرامه و ! هغې به ويل:

- هو کې ، ښکلې يم ، ځوانه يم او اوس مهربانه يم ، مخکې ساده وم خو اوس مهربانه يم ، پوهېږم ! او په دې ډول مې د ژوند خورا ښکلي کلونه ، هسې تېرېږي او هېڅ چا ته يې ګټه نه رسېږي.

د مور تر څنګه يې ودريده او خپل يوه آشنا ته يې ، چې هغوی ته نېږدې ولاړ و ، سر وښوراوه ، هغې د عادت له مخې د ټولو ښځو جامې ښې څارلې ، په زړه کې يې د هغې تر څنګ د ولاړې ښځې په صليب ابستلو چې د زړه له کومې نه و ، نيوکې وکړې ، خو بيا په خواشينۍ وريادشول چې نور بيا ددې پر کړووړو نيوکې او قضاوت کوي ، دا هم له نورو نه توپير نه لري ، خو ناڅاپه يې د دعا د غږ په اوريدو د ځان له خوا نورو ته په سپکو کتنو او له دې کبله چې پخوانی سپېڅلوالی يې له زړه وتلی و ، وحشت وکړ.

مهربان او زړه راښکونکي غمر خوړلي پاپ په داسې اخلاص او په داسې نرمۍ او پرتم لمانځنه تر سره کوله چې د ټولو لمنځګذارو زړونو ته يې آرامي ښښله. د هغه محراب دروازه چې پاپ په کې ولاړ و ، پورې

شوه او پردې يې په آرامۍ او کرار کرار رابښکته شوې، د دروازې له شا نه چې د ويل کېدونکې دعا، چې په رازمنه ډوله ويل کېده غږ اوريدل کېده. د ناتاشا لپاره نه پوهېدونکي، اوښکې د هغې د زړه پر سر ولاړې وې، ګوګل يې تنګي کوله، د خوښۍ او عذاب په احساس سره يې خپله ګېنۍ احساسوله، هغې په زړه کې له خدای سره ويل:

- رازده کړه، راوښيه، څه وکړم؟ راوښيه څنګه ژوند وکړم؟ څنګه د تل لپاره ځان د خدای لارې ته سم کړم؟ د تل لپاره !

د پاپ مرستيال د موعظې محراب ته ودريد، په پراخو منګلو يې خپلې لورې ګنې ځنې يې د خپل اوږده کميس له غاړې راووېستې، پر ټټر يې صليب وکېښ، په پرتم او لوړ آواز يې د دعا په ويلو پيل وکړ:

- په سپېڅلو زړونو د لوی خدای لوی دربار ته دعا کوو !

ناتاشا په زړه کې وويل:

- ټول په ګډه په پاکو زړونو له دنيايي ګټو پرته، له ناولتيا او شر نه په پاکو زړونو، په وروګلوی يو ځای لاس پورته کوو او دعا کوو.

- خدايه ! زموږ ناولي زړونه په آسماني رڼاوو، روښانه کړې او زموږ دغه خوار روح وژغوره !

ناتاشا په زړه کې ويل:

- د ښاپېرو ملکو او ملکوتي ارواحو عالم ته مې ورلوړ کړه !

کله چې دعا جنګيالانو ته ورسېده، هغې ته نيکولای او دينيسوف وريادشول، کله چې هغه لامبوزنو پوځيانو او مسافرانو ته لاس پورته کړل، هغې ته سردار اندرې ورپه زړه شو، اندرې ته يې دعاوې وکړې او ځان ته يې له لويه خدايه د هغو بديو له کبله ښښنه وغوښته چې دې د سردار اندرې په حق کې کړې وې. خدای ته يې زاری وکړې، چې دا وښښي. کله چې وار هغو کسانو ته ورسېد چې موږ ورته ګران يو، د

کورنۍ غړي، مور او پلار او سونيا ته يې دعا وکړې او د لومړي ځل لپاره په دې پوه شوه چې دې د هغو په حق کې بدۍ کړي دي، دا د هغو د حق پوروړيې ده او د خپلې مينې احساس يې د هغو په وړاندې احساس کړ او کله چې يې بايد خپلو سيالانو او دښمنانو ته دعا کړې واى، ځان ته يې دښمنان وانګېرل چې هغوى ته دعا وکړي، هغه د خپل پلار پوروړي يا هغه کسان چې په يو ډول نه يو ډول يې د دې له پلار سره کار درلود، د پلار سيالان يې ګڼل، هر وار چې به يې خپل دښمنان او هغه کسان چې کرکه يې ورسره لرله وريادول، دې ته به اناتول وريايده. هغه اناتول چې دې ته يې دومره بدمرغي ورپه برخه کړې وه. که څه هم اناتول له هغې سره کرکه نه لرله، خو دې هغه ته په خورا خوښۍ د دښمن په توګه دعا کولې. يوازې د دعا په وخت کې هغې کولى شو، چې سرداراندرې او اناتول په پوره او آرامه توګه ورياد شي، ځکه هغه احساس چې دغو دواړو په دغه وخت کې د دې په ګوګل کې راپارو، د هغه احساس تقوا او سپېڅلتيا په وړاندې له هېڅ سره برابر وه چې د دعا په وخت کې دې ته پيدا کېده. کله چې به يې سلطنتي کورنۍ ته دعا کوله، هغه په ځانګړي توګه تر وخته زياته خمېده او پر ټټر او تندي به يې صليب وبست. په زړه کې به ويل چې که په ځېنو خبرو نه پوهېږي، هېڅ پروا نه لري هغه د زړه له کومې روحانيونو ته دعا کولې. کله چې دعا پاى ته ورسېده، د پاپ مرستيال، هغه پټاره چې د يوه شال په شان يې تر غاړې تاو کړې وه، پر ټټر لکه صليب داسې راتاو کړ او وې ويل:

- خپل ځان او خپله ټوله هستي، ټول د حضرت مسيح خداى ته ښښم!

ناتاشا د زړه له کومې وويل:

- هرڅه له خپله خدایه ځاروم، لویه خدایه خپل ځان ستا ارادې ته سپارم، نه څه غواړم، نه د څه هیله لرم، لویه خدایه ! ما ته لاربښوونه وکړه، چې څه وکړم، خپله اراده چې او په څه کې وکاروم؟ خدایه زما اختیار او واک ستا په لاس کې دی. ما هر څه تا ته سپارلي دي.

هغه په ګوګل کې په نه آرامبدونکې بې صبرۍ غږیدله، پر ځان یې صلیب نه وبسته، خپل نري لاسونه یې ځړولي وو، داسې بربښبده چې هغه یو ناڅرګند واک ور واخلي او له ځان نه له خپلو هیلو، له خپلو پښېمانیو، له خپلو عیبونو او خپلو ځانګړتیاوو نه وژغوري.

مشرې ګرافینې د دعا په لړکې څو واره، د خپلې لور څېرې ته چې د ایمان له رڼا او د زړه له خواخوږۍ نه ځلبده وروکتل او له خدایه نه یې شکر وکړ، چې له هغې سره یې مرسته کړې ده.

د دعاکوونکو له ډلې نه یو چوپړ ناڅاپه، د لمانځنې او دعا د مراسمو له دوده پرته هغو مراسمو چې ناتاشا له هغو سره ښه آشنا وه، یوه وړه لنډه څوکۍ، هماغه څوکۍ چې د لمانځنې او مذهبي جشن په وخت کې یې تر پښو لاندې ږدي، وړاندې راوړه او د محراب تر مخې یې پر ځمکه کښېنوده، پاپ چې ګلابي بخملي خولۍ یې پر سر وه رانغوت، تر اوږو پورې اوږدې څنې یې راسمې کړې او په خورا سختۍ یې پر دغې وړې څوکۍ ګونډه ووهله. ټولو د هغه پېښې وکړې، خو په حیرت یې یو بل ته کتل. دغه کار د هغې دعا د ویلو د مراسمو لپاره شوی و، چې هماغه شېبه د روحانیونو شورا جوړه او د دښمن له یرغل نه یې د روسیې د ژغورنې هیله کوله.

پاپ په درانه، ځپونکي زړه رابښکونکي او ځرګند غږ چې د ارتدوکسه کشیشانو ځانګړتیا ده او په حیرانوونکي ډول د روسانو پر زړه اغېز کوي، دعا پیل کړه او وې ویل:

- لويه خدايه ! د قدرتونو ربه ! زمونږ د ژغورنې خالقه ! نن په خپلې مهربانۍ او بې پايه رحم د خپلې دغې زمانې پريښانه بندګانو ته، چې مونږ يو، نظر وکړه او بندګانو ته د مهربانۍ له مخې زما زارۍ واوره، پر مونږ ورحمږه او مونږ ته پناه راکړه. دغه بدمرغه تور دښمن چې ستا پر ځمکه شر خپروي او فساد کوي، نړۍ سوځي، پر مونږ رادانګي، دغه ياغيان چې ستا د نعمتونو د لاندې کولو لپاره راپاڅېدلي، ستا سپېځلی کور، پاکه روسيه دا زمونږ د ايمان ځاله ورانوي، د هغه سپېځلي بريدونه ناولې کوي، ستا د لمانځنې سپيڅلي ځايونه راپرزوي، زيارتونه ته يې بې احترامي کوي، په خپل برکت دا له مونږ نه واخله. لويه خدايه ! ترڅو به دغو ګنهکارانو ته نيکمرغي ور په برخه کوئ ؟ ترڅو به هغو ته د قانون د ماتولو توان ورکوئ؟

پروردګاره ! زمونږ غږ او نارې چې له نياز او اړتيا سره ستا دربار ته وړاندې کوو واوره ! تا ته زارۍ کوو چې زمونږ له با تقوا، ستر واکمن همايوني ټولواک الکساندر پاولوويچ نه خپل رحم مه سپموه. هغه ته خپل سپېځلی قدرت او پياوړتيا وروبښه. خپله مهرباني، او محبت پر خپلو بندګانو چې مونږ يو پيرزو لره او د خپل رحمت سيوری د هغه له سره مه لرې کوه. د هغه پربکړې مبارکې، مټې يې پياوړې او واک يې په خپل پياوړي واک سره بريالی کړه، لکه هغه شان دې چې موسی پر عمالیق او جدعون دې پر مديان او داوود دې پر جالوت بريالي کړي. ..

ای زمونږ د پلرونو پروردګاره ! مونږ ته رايادکړه چې خپل د رحمت او نعمتونو بې پايه باران دې له پيل نه په مونږ وروليو او تر ابده پورې به يې ور وروي. مونږ له خپله درباره مه شړه، مونږ په بدمرغيو کې يوازې مه پرېږده ! او په خپل بې پايه رحمت سره مونږ بدمرغه ګنهکاران وبښه، زمونږ زړونه په خپل ځلبدونکي نور پاک او په مونږ کې د

رښتينولی روح راوپاروه او زمونږ ايمان پرځان لاپسې ټينګ کړه...

پاکه پروردګاره ! مونږ په تا ايمان لرو، هيله مو تاسو ته ده، له خپلو ګناهونو نه مونږ شرمېدلي، له خپل رحمته مه بې برخه کوه، له مونږ نه د خپلې يارۍ او ملاتړ نښې څرګندې کړه چې زمونږ سيالان او هغه کسان چې زمونږ له پاکې وعدې نه سرغړوي، شرمساره او تالاوالا شي.. پاکه خدايه ! نن دې خپله د رحمت ملکه پر مونږ رانازله کړه، له مونږ نه د روغتيا نعمت مه سپموه...

په هغه حالت کې چې د ناتاشا روح مننې ته چمتو و، دغې دعا پر هغه خورا ښه اغېز وکړ.. هر څه يې د زړه په غوږو اوريدل، په خورا کمينۍ او د زړه له کومې يې د خدای دربار ته لاسونه پورته کول، خو په دې سمه نه پوهېده چې له خدای نه يې څه وغوښتل. هغې په ټول خلوص په زاريو غوښتل چې روح او روان يې د رحمت په رڼا رون او د رښتيا زړۍ يې په زړه کې زرغون، ايمان يې ټينګ او ځان يې په مينه کې ډوب اوسي، خو هغې نه شو کولای داسې دعا او ښېرا وکړي چې په هغه کې د دښمنانو پرزيدل، او تر پښو لاندې کولو کې له نورو سره يو ځای شي، ځکه څو شېبې مخکې هغې له خدايه غوښتي و، چې شمېر يې زيات شي، چې دا هغوی ته دعا وکړي او وکولای شي هغوی ورته ګران واوسي.

د تقوا او پرهيز ډار، هغه د ګناهانو له جزا په تېره بيا د خپلو ګناهانو له جزا، د هغې په زړه کې ډار پيدا کاوه. له خدای نه يې د ټولو بندګانو او له هغه ډلې نه د ځان لپاره بښنه غوښته، هغې هيله لرله چې پر ټولو خلکو او پر دې هم د ژوند آرامۍ او نيکمرغۍ پيرزو شي او داسې دې ته برېښېده چې خدای يې هيلې او غوښتنې منلي دي.

۱۹

له هغې ورځې چې پېيږ د رستوفيانو له کوره راوتلی و ، دناتاشا له مننې ډک غلچک وريادیده ، په آسمان کې يې هغه ولاړ رښا ځړونکی لکۍ لرونکی ستوري ته وکتل ، داسې يې وانګېرله چې هغه ته څه نوي ورپه برخه شوي دي او نور نو هغه ، هغه عذاب او درد نه احساساوه چې د دنيايي چارو په اړه له پوښتنو ده ته پيدا کېده. هغه ويرونکي پوښتنې ، ولې؟ چې پخوا د هرې چارې په منځ کې ورته پيدا کېدې ، سره له هغه چې نه يې ځواب پيدا کړی او نه يې بلې پوښتنې ته ځای پرېښی و ، هغه د ناتاشا خيال او تصور و. کله به يې چې چا ته غوږ نيوه يا به يې خپله له چاسره خبرې پيل کړې ، يا به د چا د دوه مخې او حماقت نه خبر شو ، يا به له ده نه کومه ناوړه چاره ترسره شوه ، نور يې نو د پخوا په شان اور نه اخېست ، وحشت يې نه کاوه او نه به يې ويل:

-دا خلک ولې داسې په تلوار او ګېنې کې دي ، حال دا چې دا ژوند داسې لنډ او مرموزه دی؟ هغه ته به ناتاشا وريادیده ، هغه شان به وريادیده ، لکه وروستی ځل يې چې ليدلې وه ، ددې لپاره همداسې وه ، همدا ياد و ، چې د شک لمنه يې له زړه ورتوله ، هغه هم نه له دې کبله چې ناتاشې د هغه تولو پوښتنو ته ځواب وايه ، چې دی ورسره مخامخېده ، بلکې له دې کبله چې د هغه خيال او تصور د هغه د

خيـالونو څپې او شـببې بـدلولې. هغـه يـې د رڼا او روحـي آرامـي پلـو وربالـه او په يوه شببه کې هغې دنياګې ته رسـاوه چې پـه هغـه کې د ښه او نابنه پوښتنې نه وې. هلته ښکلا وه، مينه وه، هغه څه چې ژوند هغـه ته ښبل ارزيدل. که به کله په ورځنۍ ژوند کې کومې سترې نـاڅوانۍ او دغلۍ سره مخامخ شو، له ځانسره به يې ويل:

- څه وکړم چې پلانـی د دولت او باچا شـتمنۍ غـلا کـوي، دولت او ټولواک ددې پر ځای چې هغه تـه جزا ورکړي، هغـه لاپسې پـالي، لويـه وي يې، پريږده، پريږده کوي دې.

هغه فکر وکړ:

-زما يې پر هغو څه ! هغې پـرون شـپه مـا تـه وخندل او لـه مـا نـه يې هيله وکړه چې ددې کورته راشم، هغه ماته ګرانه ده. داسې ګرانـه ده چې هېڅڅوک به هېڅکله له دې مينې نه خبر نه شي.

پېير هماغـه شان د اعيـانو بنډارونو تـه تګ راتګ کـاوه، ډېر يې ځکل، او وخت يې همداسې، پـه جشـنونو او کله کله پـه غفلتونـو کې تېراوه. پرته له هغه وخته چې ده د رستوف په کورنۍ کې تېراوه، دې تـه اړ کړل شوی و چې له مسکوي ژوند سره، د هغو له دود سره، ځان ږدی او له هغو آشنايانو سره تـګ راتـګ وکړي چې ده پـه دې ښـار کې پيدا کړي وو ،خو په دې وروستيو وختونو کې چې د جګړې ګواښمن خبرونه ورځ پـه ورځ زياتېدل،لـه بلـه پلوه د ناتاشـا د روغتيـا د ښـه کېدو هيلـه زياتېـده او دده پـه زړه کې يې د هغې پـه وړاندې د رحم او زړه خوږي احساس نه راپاروه، خو پـه دې کې تر هغـه نـه لا ناڅرګند او کړکيچن خيالونه راپاريدل. هغه داسې انګېرله چې دغه حالت بـه زيـات دوام ونـه کړي. هغه رارسېدونکې بدمرغي احساسوله، داسې بدمرغي چې دده د ژونـد ټول بهيـر بـه بـدل کـړي، هـرې خـوا کـه يـې د دغـې بـدمرغۍ د

رارسېدو نښې لټولې. پېيرته يو ماسون له يوحينا نه د هغه فال خبرې په ډاګه کړې، چې د ناپليون په اړه يې راوېستلې وې.

د يوحناد ديارلسم څپرکی، په اتلسمه آيه (شعر) کې راغلی دی:

«دلته حکمت دی، نو که هر څو درک او عقل لري، هغه دې وحشي شمېر وشمېرې. ځکه شمېره انسان دی او شمېره يې شپږ سوه شپږ شپيته ده».

پنځم آيه هم په دې اړه داسې ده:

«او هغه ته خوله ورکړل شوه، چې په کبر او کفر وغږېږي او هغه ته يې واک ورکړ چې دوه څلويښت مياشتې کړه وکړي».

کـه د فرانسوي تورو الفبې ته هم د عبري الفبې په شان، شمېرنه ورکړو (ابجد) نهه لومړي شمېرنه يې يو ګړي او دويمه لسيزه هغه يې په ډول دو ګړي دي:

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u v w x y z

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰ ۶۰ ۷۰ ۸۰ ۹۰ ۱۰۰ ۱۱۰ ۱۲۰ ۱۳۰ ۱۴۰ ۱۵۰ ۱۶۰

کـه د Empereur Napoleon د کلماتو د حروفو اړوند شمېر وشمېرې، ټول ۶۶۶ کېږي او په دې توګه د ناپليون نوم، هماغه ځناور څارونی دی چې په يوحنا کې يې اټکل شوی و.

دغه راز که د quarante deux (دوځلويښت) نه هم شمېرنه وکړو (او دا هغه موده ده چې ځناور ته د کبر د ويلو واک ورکړ شوی دی) بيا هم ۶۶۶ کېږي. پايله يې دا ده چې دا ټول ۱۸۱۲ کېږي او دا هماغه کال دی، چې د ناپليون د بخت ستوری بايد ولوېږي او په دې کال دی ۴۲ کلن کېږي. دغه اټکل په بې ساري توګه د پېيرحيرت راوپاراوه، هغه تل په دې اند ښښنه کې و چې څه شی به د دې سبب شي چې دغه ځناور يعنې

ناپلیون راوپرزوي. هغه د همدې شمېرونو د الفبې د تورو او دهغه په بیا بیا شمېرنې هڅه کوله، چې خپلو پوښتنو ته ځواب پیدا کړي. ددې ځواب د پیدا کولو لپاره یې د «ټولواک الکساندر» او د «روس ملت» کلمې هم په دې ډول وشمېرلې، د هغو شمېرې وشمېره، خو هر وار د هغو شمېر یا له ۶۶۶ نه ډېر زیات او یا هم خورا لږ و... له ناتاشې سره لېوالتیا ،د دجال (ناپلیون) پیدا ایښت، د بناپارت د پوځ له خوا د روسیې لاندې کول، د لکې لرونکي ستوري پیدا ایښت، د ۶۶۶ شمېر... دا ټولې، په ګډه هغه څه وو ،چې د وخت په تېریدو سره کرار کرار باید پاخه شوي وای. داسې پاخه، چې دده په ژوند کې په یوه بدلون او چاودنې بدل شوي وای، چې هغه یې د مسکو له لنډ پاري، کوډ کړل شوي او سپک کړل شوي چاپېریال نه چې ځان یې په هغه کې راګیر شوی ګانه، ځان یو لوی نیکمرغه او د سترې بري لارې ته برابر کړای وای.

د تېرې یکشنبې په درشل کې، چې په کلیسا کې دعا او لمانځنه تر سره کېده، پېیر رستوفیانو ته وعده ورکړه ،چې له ګراف راستوپچین، د مسکو له قوماندان نه، د ټولواک هغه وینا راوړي چې د ملت او د نه د مسکویانو لپاره خپره شوې وه، دغه قوماندان دغه وینا پېیر ته ورکړه. پېیر ددغه وینا وو او سپارښتنو د لوستلو په لړ کې، ولیدل، چې هلته د مړو، ټپیانو، ترفیع کړو او نښانونو د ګټونکو نومونه راغلي وو، ده هلته د نیکولای نوم ولید. نیکولای د استروفسکي په جګړو کې د مېرانې او سرښندنې په خاطر د ګیورکي ۴ درجه نښان ګټلی و. په همدې پانو او فرمانونو کې یې لوستل چې اندرې بالکونسکي د ښکاري غوندې قوماندان ټاکل شوی و. هغه نه شو کولای د رستوف پر موروپلار او کورنۍ زیری ونه کړي، چې زوی یې

نښـان اخښـتی دی، ویـنـاوې اود ټولـواک سپارښـتنې یـې لـه ځانسـره پرېښودې، خو د نیکولای د نښان اخښستو فرمان یې سمدلاسه هغـو تـه ورولېږه...

په نورو ویناو کې، د جګړې هغه آوازې چې جاسوسانو خپرولې هم راغلې وې، هغه دا چې ناپلیون خپلو پوځونو ته وعده ورکړې ده چې تر مني مخکې د روسیې دواړه پلازمینې لاندې کړي...

پېیر له ډېر پخوا نه هیله لرله چې پوځ ته لاړشي، که ده دوه ستونزې نه لرلای، ده به دا کار کړی وای. یوه ستونزه دا چې، هغه د فراماسون لـه ډلې سره ژبـه وه. دغـې ډلې د ابـدي سولې او د جګړې د نـابودۍ خبـره کوله او بله د هغـو مسـکویانو یـاد و چې پـوځي جامې یـې اغوسـتې، د هېواد پالنې خبرې یې کولې، خو پرته له هغه چې پوه وی، بیا شرمېږي، خو پوځ ته دده د تګ اصلي علت دا و چې دده نوم روسي بیزاوخوف د کلمې د شمېرنې شمېر هم د وحشي ځناور د شمېر ۶۶۶ سره برابریده. بلـه داچې د هغـه ونـډه د دغـه سـترې چارې یعنـې د وحشـي ځنـاور د واک د پای ته رسېدو په چاره کې چې په کبر او کفر غږېږي، له ازله ټاکل شوې وه، هغه حق نه درلود په خپل سر کوم کـار وکړي. نوځکـه هغـه، هغـه څـه ته سترګې په لاره و، چې باید تر سره شي.

۲۰

د رستوف په کورنۍ کې دبلې هرې یکشنبې په شان یو نیم آشنا غرمنۍ کوله.

پیر، خورا وخته ځکه راغی، چې هغوی یوازې وویني.

پیر، سړکال نورهم څورب شوی و، که د هغه جګه ونه، پراخ ستر ټټر، سوروې اوږې او قوت نه وای، چې د هغه ددې سترې څوربۍ پیټۍ یې وړی وای، هرومرو به یې اندام خورا بد برښېدای. هغه چې پر زینه خوت، تر شونډو لاندې یې کوم څه ویل او بنګېده. ګاډیوان چې نور نو له هغه نه، نه پوښتل چې هغه ته سترګو په لاره شي او کنه؟ ځکه هغه په دې پوهېده چې کله پیر، د ګراف رستوف کورنۍ ته د غرمنۍ لپاره راځي بیا تر نیمو شپو پورې هرومرو همالته پاتې کېږي. چوپړانو په خورا خوشالۍ د هغه هرکلي ته ورودانګل. ،چا کوټ ترې اخیست ،چالکړه او چاخولۍ. هغه د عادت له مخې خپله لکړه او خولۍ په دالان کې پرېښودل.

د رستوف د کورنۍ له غړونه لومړی څوک چې پیر یې ولیده، هغه ناتاشا وه. مخکې تر هغه چې دی هغه وویني، ده لا په دالان کې د کوټ د اېستلو په وخت کې د هغې آواز واورید. هغې په تالار کې سولفژ (د موسیقي آله) غږوله. پیر په دې پوهېده چې ناتاشا تر نارونۍ وروسته، بیا سندرې نه وې ویلې، نو ځکه د هغې د آواز په اوریدو هم

خوشاله شو او هم يې تعجب وکړ. د تالار دروازه يې په کراره راخلاصه کړه، هغه يې په هماغه ګلابي کميس کې چې په کليسا کې يې اغوستی و، ولیده. هغه په تالار کې ګرځېده او آواز يې وايه. کله چې پېير دروازه خلاصه کړه، ناتاشا دهغه خوا ته را روانه وه، خو کله چې هغې ناڅاپه مخ راواړاوه او د هغه څوربه او حيرت وهلې څېره يې ولیدله، تکه سره شوه او په چټکۍ هغه ته ورنېږدې شوه.

هغې وويل:

- غواړم بيا سندرې ويل وآزمايم.

داسې چې ګواکې له هغه نه ښښنه غواړي، زياته يې کړه:

- دا هم يو کار دی.

- خورا ښه کار دی.

ناتاشې، په هماغه پخوانۍ لېوالتيا، هغه ته، چې له ډېرې مودې راهيسې نه وه ليدلی، وويل:

- پوهېږئ څنګه، څنګه خوشاله شوم چې ته راغلې. نن ډېره نيکمرغه يم. پوهېږئ ! نيکولای د ګيورکي په نښان ويارمن شوی دی. زه په هغه ويارم.

- هوکې، پوهېږم څنګه نه پوهېږم، خو ما د هغه فرمان تاسو ته رالېږلی و.

هغه زياته کړه:

-ښه، نور نو مزاحمت نه درته کوم.

هغه غوښتل چې مبلمستون ته لاړ شي.

ناتاشا هغه ودراوه او وې پوښتل:

- ګرافه ! دا خو به ډېره سادګي نه وي چې زه سندرې وايم؟

تکه سره شوه او په پوښتنيز غلچک يې پېير ته وکتل.

- نه، څه وایئ، ولې سادګي وي؟ برعکس .. مګر دا پوښتنه ولې له ما نه کوئ؟

ناتاشا په چټکۍ ځواب ورکړ:

- زه خپله هم نه پوهېږم ،خو ما به هیله لرلای هېڅ هغه څه ونه کړم، چې ستاسو نه خوښېږي. زه په هر څه کې په تاسو باور لرم. تاسو نه پوهېږئ چې زه څومره تاسو ته درناوي لرم، تاسو څومره له ما سره مرسته کړې ده.

ناتاشا ،ژر ژر غږیده ،خو دې ته یې پام نه شو ،چې پېیر ددې خبرو په اوریدو څنګه تک سور شو. پوهېږئ په هماغه پانه کې، هماغه د نیکولای د فرمان په پانه کې مې ولیدل، چې هغه، بالکونسکي (هغې په چټکۍ خو بنګن ډول دا کلمه وویله) بیا په روسیه کې دی او پوځ ته تللی دی. په ټُنده ژبه او په تلوارغږیده، داسې چې ګواکې ډاربړي، ددې ټولو خبرو د ویلو لپاره یې زور نه شته، هغې وویل:

- تاسو څه فکر کوئ؟ داسې وخت به راشي چې هغه ما وبښي؟ آیا داسې وخت به راشي چې له ما نه کرکه ونه لري؟ تاسو څه فکر کوئ؟ تاسو څه فکر کوئ؟

پېیر وویل:

- زه فکر کوم .. د بښنې وړ څه نه شته، که زه د هغه پر ځای وای ..

هغه په یوه شېبه کې د خپل خیال مرغه، هغو وختونو او پلو ته والوزو، چې ددې د آرامۍ او دلاسایني لپاره یې ویلي و:

که زه هغه څه چې یم، نه وای، او د نړۍ تر ټولو ښه سړی او آزاد وای، زه به ستا په وړاندې ګونډه شوی وای، ستا ریباري به مې کړی وای، او له تاسو نه به مې د واده هیله کړې وای.

او هماغه د رحم احساس او د مینې دمهرباني یې په څېره کې

وځلېده او هماغه خبرې يې پرشونډو راخورې شوې، خو ناتاشا وخت ورنه کړ، چې هغه څه ووايي، هغې وې ويل:

- هوکې، تاسو، تاسو، هغې په يو خوند او ذوق د «تاسو» کلمه وويله او زياته يې کړه:

- تاسو، تاسو بله خبره ده.

دوام يې ورکړ:

- زه تر تاسو پاک زړې، لوړ، مهربانه او ښه سړی په نړۍ کې نه پېژنم او نه شته. که تاسو هغه وخت او اوس نه وای، زه نه پوهېږم، په ما به څه شوي وای، ځکه..

او ناڅاپه يې له سترګو نه اوښکې راشېوه شوې، هغه ببرته ستنه شوه، د موسيقۍ يادداښت راواخېست او سترګو ته يې ونيو، سندرې يې پيل او بيا په تالار کې په ګړځېدا شوه.

په دې وخت کې له مېلمستون نه په منډه منډه پيتيا راووت. پيتيا اوس پنځلس کلن ښکلی او تک سور زلمی و او ناتاشې ته ورته څوربې سرې شونډې لرلې. هغه پوهنتون ته د تګ لپاره چمتوالی کاوه، خو په دې وروستيو وختونو کې يې له خپل اوبولبنسکي نومي انډيوال سره سواره پوځ ته د ورتګ پريکړه کړې وه.

پيتيا، خپل هم نامه ته (پېير ته) ددې لپاره ورمنډه کړل، چې په دې اړه ورسره وغږېږي. هغه له هغه نه وپوښتل چې آيا دی به، دوی په سواره پوځ کې ونيسي.

پېير چې مېلمستون کې روان و، د پيتيا دا خبرې يې وانه اوريدې.

پيتيا، ددې لپاره چې د پېير پام ځانته راواړوي، هغه يې له لستونۍ نه راونيو او وې ويل:

- ښه زما کار څنګه شو؟ پيتر کيريلوويچ، د خدای لپاره! زما هيله

یوازې تاسو ته ده.

- هوکې، هوکې، ستاکار ! غواړئ چې سواره پوځ ته لاړ شئ؟ کېږي، درته وایم، وایم نن به درته ووایم.

مشر ګراف راورسېد او وې پوښتل:

- ښه ګرانه ! نو څه دې وکړل؟ څه خبرې؟ وینا دې پیدا کړه؟ زما نازولې ګرافینې خو د رزموفسکي دوی کورته د دعا او لمانځنې لپاره تللې وه، نوې دعاګانې شوې دي، وایي چې خورا ښې دعاګانې وې.

پېیر ځواب ورکړ:

- هوکې وینا مې پیدا کړه، را مې وړه، ټولواک سبا ته راځي. د مشرانو جرګه جوړېږي، وایي چې سرتېري ټولوي، له هرو لسو زرو تنو نه لس تنه لېږي، ښاغلیه ګرافه ! مبارکی درته وایم.

- هوکې، هوکې ! د خدای شکر دی، مننه، د پوځ په اړه څه اورئ؟

پېیر ځواب ورکړ:

- زموږ پوځ بیا په شا راروان دی. وایي د سمولینسک دښارځنډو ته رارسېدلی دی.

مشر ګراف وویل:

خدایه ! خدایه، وینا چېرته ده، تاسو ته وایم وینا؟

-د ټولواک وینا یادوې؟

او د خپلو جیبونو په لټول یې پیل وکړ، خو هغه یې پیدا کولای نه شوه. په داسې حال کې چې خپل جیبونه یې لټول، د راغلې ګرافینې لاس یې ښکل کړل او په خواشینۍ یې دا خوا هغه خوا څارل او داسې ښکاریده، چې د ناتاشا د راتګ لاره څاري. ځکه نور نو نه د هغې آواز راته او نه لا مبلمستون ته راغلې وه.

پېیر وویل:

- خدای پوهېږي چې وینا مې څه کړه؟

ګرافینې وویل:

- هوکې، تل هر څه ورک کوئ.

ناتاشا په نرمۍ، خو ګښې اخېستې بڼه راننوته، کېناسته او په چوپه خوله يې ځير ځير پېير ته کتل. د ناتاشا د راننوتو سره د پېير ځېره چې تر اوسه يې هم جيبونه لټول، وغوړيده، څو ځله يې ناتاشې ته وکتل.

- خدای بڼه پوهېږي فکر کوم، ښکاري چې په کور کې مې هېره کړې ده، بايد ېرته لاړ شم..

- ناوخته ده، غرمنۍ ته رارسېدای نه شې.

- اخ، ګاډۍ هم تللې ده.

خو سونيا چې د کاغذونو لټول يې پيل کړي و، هغه په دالان کې د پېير په خولۍ کې پيدا کړل. وينا په خورا ځير مرورل شوې او په خولۍ کې اېښودل شوې وه. پېير غوښتل هغه ولولي، خو مشر ګراف چې غوښتل له هغې لا بڼه خوند واخلي، وويل چې لومړی به غرمنۍ وخورو او تر هغه وروسته به بيا دا وينا واورو..

په غرمنۍ کې جامونه پورته شول او دا جامونه ټول، د ګيورکي د نښان د نوي ګټونکی نيکولای په ويار پورته کېدل. دغه راز شينشين، د ښار وروستي خبرونه رايادکړل او د ګرجي زاړه شهزاده د ناروغۍ خبره يې وکړه او وې ويل چې ميتيا له مسکو نه لا درکه شوی دی. هغه دا هم يادە کړه چې راستوپچين، ته يې يو ماني راوستلی، چې دا جاسوس دی (شينشين، ټينګار کاوه چې دا په خپله دراستوپچين خبره ده) خو راستوپچين ويلي، چې هغه پرېږدئ چې لاړ شي، ځکه هغه خلکو ته ويلي چې دا جاسوس نه دی، هسې زوړ عمر

خوړلی مرخیږی دی.

ګراف وویل:

- نیول، نیول پیل شوي دي، خدای دې خیر کوي، ما هم ګرافینې ته وویل چې فرانسوي مه غږیږئ، اوس په فرانسوي ژبې د غږېدو وخت نه دی.

شینشین وویل:

- اوریدلي مو دي او کنه؟ شهزاده ګولیشین ته یې د روسي ژبې ښوونکی ګمارلی دی، روسي زده کوي، په کوڅو کې فرانسوي غږیدل، خورا خطرناکه شوي دي.

بوډا ګراف پېیر ته مخ وروړاوه او وې ویل:

- ښه ګرانه پیتر کیریلییچ ! کله چې عمومي جلب پیل شي، تاسو هم باید ځان ته آس پیدا کړئ.

د دغې غرمنۍ په اوږدو کې، پېیر چې او په خیالو کې ډوب و او هېڅ یې نه ویل، خو کله یې چې له ګرافه دغه پوښتنه واوریده، ګواکې چې په خبره یې پوه شوی نه وي، ږدږدې یې هغه ته وکتل، هغه وویل:

- هو کې، هو کې جګړه ! نه، نه زه او جګړه، خو عجبه ده، د دنیا چارې هم عجبي دي، هېڅ مې سر نه خلاصېږي، نه پوهېږم. زه د جګړیزو چارو نه خورا لرې پاتې شوی یم، خو نن، سبا څوک د ځان واک لري؟

ګراف تر غرمنۍ وروسته پر خپلې څوکۍ کې ښه ځان جوړ کړ او په خورا زغرده یې له سونیانه، چې ټول پوهېدل چې هغه د لوستنې لویه ماهره ده وغوښتل، چې وینا ولولي.

- د مسکو، زموږ د لرغونې پلازمینې او سېدونکو !

دښمن له خپل لوی لښکر سره، د روسیې پر پولو تېری کړی دی،

هغه غواړي چې زمونږ ګرانه مېنه په کنډوالو بدله کړي.

ګراف سترګې تړلې وې، غوږونه یې غوږول او ساړه اسویلي یې وېستل.

ناتاشا نیغه ناسته وه، کله به یې پلار او کله به یې هم پېښیر ته کتل.

پېښیر د هغې کتل احساسول او هڅه یې کوله، هغې ته ونه ګوري. ګرافینې د وینا دهرې پارونکې جملې په اوریدو، په قهر او غندنې سر ښوراوه، هغې په ټولو دې جملو او خبرو کې یوه خبره موندله او هغه دا چې هغه ګوابښ، چې د دې زوی ورسره مخامخ دی، داسې ژر پای ته نه رسېږي. شینشین په یوې ملنډیزې موسکا شوند یې کېښکودلې وې او داسې برېښېده چې د دې لپاره ځان چمتو کوي چې کومې وړې خبرې یا د سونیا پر لوستلو، یا د ګراف پر څرګندونو او یا هم که کومه پلمه پیدا نه شي، د وینا په کوم یو ټکي وخاندي.

سونیا وروسته له هغه چې د وینا هغه ټکي چې روسیې ته د ګوابنونو او هغه هیلې چې ټولواک له مسکو، په تېره بیا د هغه د اعیانو او مخورو نه خبرې په کې راغلې وې ولوستل، داوریدونکو دزیاتې پاملرنې نه یې آوازپه ریږدیدو شو، خ د وینا وروستي ټکي یې داسې یاد کړل:

- مونږ به ډېر ژر په خپله، څه په دې پلازمېنه کې او څه د خپلې امپراطورۍ په نورو برخو کې، له ټولو جنګیالو سره د خبرو اترو او جرګو لپاره د خلکو مینځ ته ورشو، او له هغو جنګیالیو یوځای شو، چې همدا اوس د دوکمار او ظالم دښمن په وړاندې ولاړ دي او سرښندنه کوي او یا هغه چې په راتلونکې کې سره راټولېږي او پر دښمن وردانګي.. هوکې د هغو درناوي ته وردرومو. نه یوازې په دې هیله چې ټول په ګډه، د هغې بدمرغۍ مخنوی وکړي چې پر مونږ یې د راوستلو لپاره تکل شوی، بلکې ببرته دغه بلا پر هغو وروپرزوي، چې

پـر نړۍ يـې د راوسـتلو تکـل کـړی دی، دغـه جنګيـالي بايـد اورپـا لـه مرييتوبه وژغوري او د روسيې نوم ستر او ويارمن کړي.

مشر ګراف چې لـه اوښکو ډکې سـترګې پرانسـتې او پـه داسې غـږ چې ګواکې چا د هغه سپږمو ته د خورا تندی سرکې بوتل پرانستی دی، په ساندو ساندو پرې پرې وويل:

- آفـرين، شـابس ! زمـوږ لپـاره همـدا بس دی چې ټولـواک شـونډې وښـوروي، مـوږ خپـل هـر څـه تـرې ځـارو او هـېڅ شـي نـه تـرې سـپمو.

شينشين د ګراف پر هېواد پالنې د چمتو شوې ټوکې د ويلو لپـاره ځکـه وخت پيدا نه کړ چې ناتاشا له ځايه پاڅېده، د پلار خواته ورغله او هغه يې ښکل کړ او وې ويل:

- دغـه تـه پـلار وايـي ! زمـوږ پـلار جان جوړه نـه لـري. او بيـا يـې پـه همـاغې پخـوانۍ لـه نـازډکـه ادا او زړه راښـکون غلچـک پېيـر تـه وروکتل.

شينشين وويل:

- دغه ته هېواد پالنه وايي، وګورئ، هېواد پالنه !

ناتاشا په خواشينۍ ځواب ورکړ:

- د څه شي هېواد پالنه، خبره د هېواد پالنې نه ده... خو تاسې هم، پـه هر څه ملنډې وهې، خو اوس د ټوکو او ملنډو وخت نه دی.

ګراف وويل:

- د څـه شـي ټـوکې ! کـه ټولـواک يـوه خبـره وکـړي، مـوږ ټـول خوځېږو، موږ خو څه... المانيان نه يو...

پېير وويل:

-ستاسو پام شو، چې په وينا کې څه راغلي دي؟ دجرګې لپـاره څـه ويل شوي دي..

- هر څه چې وي، مورږ ورته چمتو یو..

په دې وخت کې پیتیا، چې هېڅچا هغه ته پام نه کاوه، راوړاندې شو، په تکه سره بشره، په ډډ او مالګین آواز وویل:

- پلار جانه ! اوس نو په ډاګه او په غوڅه وایم، مور ته مې هم همداسې وایم، پرې مې ږدئ چې پوځ ته لاړ شم، ځکه نور نو نه شم کولای.. بس همدا.. هوکې همدا وایم..

ګرافینې سترګې آسمان پلو پورته کړئ، له خورا ناهیلۍ یې لاسونه وښورول، مېړه ته یې مخ وروړاوه او وې ویل:

- ورته ګوره، زړه یې تش کړ.

خو ګراف په هماغه شېبه کې پر خپلې ګېنۍ لاسبری او آرام شو، وې ویل:

-دا دی یو بل جنګیالی ! سادګي پریږده، ته باید زده کړې وکړې.

-سادګي نه کوم پلارجانه ! ته ګوره فدیا او بالکونسکي چې تر ما کمکی دی، جګړې ته روان دی. او بیا که ووایو، ددې خبرو وخت تېر شوی دی، تاسو خپله ووایئ، په دې حال کې زده کړې کېږي؟ پیتیا تر دې خبرو وروسته یوه شېبه چپ شو، تک سور واوښت، خولې یې پر بشړې راماتې شوې او زیاته یې کړه:

-په هر حال کله چې هېواد ته ګوانښ ورپېښ دی، زه نه شم کولی، زده کړې وکړم.

-دا پوره، پوره حماقت دی.

-تاسو په خپله همدا اوس وویل، چې هر څه له هېواد ځارووو.

ګراف چې پرله پسې، خپلې رنګ الوتې او ګېنۍ اخېستې نښځې ته چې خپل کمکي زوی ته چرت ورې وه، کتل، چغه کړل:

-پیتیا تا ته وایم چپ شه !

-زه هم وايم، او راځی دا پيوتر کيريليبيچ وپوښتئ..

-درته مې ويل، ملنډې مه وايه، سادګي مه کوه، تر اوسه يې لا له خولې نه د شودو بوی راځي او دی غواړي جګړې ته لاړ شي. پريږده، درته ومې ويل چې خوله بنده او چوپ شه !

ګراف وينا پاتې، چې ګمان کېده، يو وار بيا يې په خپله کوټه کې په کراره لوستل غوښتل، پورته کړې، د دروازې پلو وخوځېد او وې ويل:

-پيوتر کيريليبيچ درځه چې، سګرت ووهو.

پېير پريښانه او زړه نازړه و، د دې علت د ناتاشې سترګې وې، چې ده ته يې په غير عادي ملال ملال او خوند خوند ورکتل او په بې ساري توګه يې دی دخپلو غلچکو په غېږه کې نازاوه.

پېير وويل:

- نه، نه، ښکاري زه به کورته لاړ شم..

ګراف وويل: څنګه؟ ښکاري چې کورته لاړشئ، تاسو خو ويل چې مانښامنۍ به له موږ سره تېره کړې، دا زما نازولې.. په مهربانۍ يې ناتاشې ته اشاره وکړه او وې ويل:

- يو ازې هغه وخت خوشاله وي، چې ته زموږ په کور کې وې.

پېير په تلوار وويل: ما هېر کړي وو.. زه بايد هرومرو لاړ شم، يو څه کارونه دي.. کارونه..

ګراف چې له کوټې نه وت، وې ويل: چې داسې ده، تر ليدو پورې !

ناتاشې، چې له بلنې نه په ډک غلچک د پېير سترګو ته کتل وې ويل:

-ولې ځئ؟ ولې داسې ناآرامه ياستئ؟ ولې؟

پېير غوښتل ووايي: له دې چې راته ګرانه يې !

خو پرته له هغه چې څه ووايي، تک سور شو او په سترګو کې يې

اوښکې راپیدا شوې، هغه وویل:

-له دې چې باید تاسو کره لږ راشم، نه، نه، یوازې له دې کبله چې کار لرم.

ناتاشا په تینګه وویل: نه، ولې، ووایه، رښتیا ووایئ، ولې؟

خو ناڅاپه چوپه شوه، دواړو په ویرې او ګڼې یو بل ته کتل، پییر هڅه کوله وموسېږي، خو وې نه شو کولای، په موسکا کې یې غم نغښتی و. په چوپه خوله یې د هغې لاس ښکل کړ او ووت.

پییر له ځانسره خپله پریکړه وکړه، چې بیا د رستوف کورته لاړ نه شي.

۲۱

وروسته له هغه چې د پیتیا وړاندیز په غوڅه چا ونه مانه، خپلې کوټې ته لاړ، ځان پسې یې دروازه وتړله، په کوټه کې پټ او په ساندو ساندو یې وژړل، خوکله چې تر دې نه وروسته، هغه په تریو تندی له ژړا نه په سرو سترګو او له خبرو ستړی، د چای لپاره راغی، ټولو داسې وښودله چې هغه نه چا لیدلی او نه یې اوریدلی دی.

بله ورځ ټولواک راورسېد، د رستوف د کورنۍ څو تنو چوپړانو اجازه واخیسته د پاچا د دیدن لپاره ورشي. پر دغه سهار پیتیا ډیر وخت په کالو اغستلو، د څنو په جوړولو تېر کړ او د کمیس غاړه یې لکه د لویانو په شان ولاړه او جګه جوړه کړه. د هیندارې تر مخې ودرید، په تریو تندي او بړوسې څېرې یې، په هیندارې کې وکتل، اوږې یې پورته پورته واچولې او پرته له هغه چې چاته څه ووایي، په پای کې یې خولۍ پرسر کړه او د ددې لپاره چې د چا ورته پام نه شي، د ودانۍ د شا د دروازې له لارې د باندې ووت. هغه پریکړه کړې وه، مخامخ هغه ځای ته چې ټولواک مېشت شوی و، ورشي او په خپله په ډاګه د هغه د کوم یوه یاور ته (پیتیا داسې انګېرله چې له ټولواک سره مل څو تنه ملګري وي) ووایي چې دی، ګراف رستوف که څه هم تر اوسه پورې خورا زلمی دی، غواړي وطن ته د خدمت په هیله پوځ ته لاړ شي. دی هغوی ته ووایي چې ځواني او زلمیتوب باید له وطنه، د هغه د ځاریدنې او سرښندنې خنډ نه شي. پیتیا خپل دغه کار ته د چمتو کېدو په وخت کې

د ویلو لپاره خورا ښې کلمې جوړې کړې چې بیا یې یاورته ووایي. هغه له ځان سره تصور کړی و ، چې د ټولواک په وړاندې به دده د خبرو ځکه ښه ملاتړ وشي چې دی یوتنکی زلمی دی. (آن دا تصور یې هم کړی و چې دده زلمیتوب به ټول حیران کړي) خو له دې سره سره یې خپل ګریوان، څنې او آن خوځېدا ځکه ښه جوړ کړل، چې وښیي چې دی ښه ځوان دی، خو څومره چې به وړاندې ته او د کرملین خواته تلونکو خلکو ته به یې کتل، مشرانو ته به یې د خپل ورته تګ، کالو او څنو حال هېراوه، کرملین ته چې ورسېد ، نور نو په دې غم کې و چې تر پښو لاندې نه شي او په غوڅه یې خپلې څنګلې دې ته اړم کړې، چې د ګنې ګونې مخه ونیسي، په پوځي ډوله او جنګیالي تګ چې دهغه دټینګ تکل څرګندونه یې کوله، وړاندې روان و. خو د یوې کوڅې په ګرځنې کې هم د خلکو په داسې یوې ګنه ګونې کې چې دده په ګوګل کې د هېواد پالنې له را الوتلی توفان نه خبر نه و ،او دا ګنه ګونه په دې نه پوهېده چې له سپېڅلو هیلو سره د کرملین پلو روان دی. دی، خلکو داسې د کرملین دیوال ته ور کېښکوده چې دده د ټولو هلو ځلو او غوڅ تکل سره سره یې پریکړه وکړه، غاړه کېږدي او ددې لپاره ودرېږي چې کرملین ته د روانو ګاډیو لپاره چې له چت لرونکو دروازو لاندې یې تېرېدو انګازې خپرولې،لاره پرېږدي. پیتیا د یوې ښځې،د هغې د چوپړانو او سوداګرو او پیره دارو سرتېرو په منځ کې راایسار شوی و. په ګرځنې کې تر څو شېبو دریدو وروسته، پرته له هغه چې د رسمي ګاډیو تېریدو ته ستر ګه په لاره شي، هڅه وکړه تر ټولو د مخه وخوځېږي، د خپلو څنګلو په خوځېدو یې په ګنه ګونه کې ځان ته د لارې د پیدا کولو تکل وکړ، خو هغه ښځه چې دده ترڅنګه ولاړ وه، تر هر چا نه لومړی د پیتیا له څنګلونه په عذاب شوه او په خواشینۍ یې

چغه کړل:

-څه در شوي زلميه ! څه زورونه وهئ ! ټول ولاړ دي، کومې خواته ځئ؟

چوپړ هم خپلې څنګلې وخوځولې، ځانته يې د لاړې د پيدا کولو هڅه وکړه او وې ويل:

-ټول همدا سې زورونه وهي ! او پيتيا يې په يو وار پورې وهلو د دروازې يو ګوښې پلو، چې يو خوسا بوی تړې راته، ورکښکود.

پيتيا هغه خولې چې پر مخ يې رارواني وې، په لاس پاکې کړې او د کميس هغه غاړه يې چې په کور کې په خورا زيار د مشرانو په څېر جوړه کړې وه او اوس د خولو له لاسه لمده او ګونځه شوې وه، بيا جوړه کړه.

داسې يې انګېرله چې ښه نه ښکاري او پريښانه و، که په دې حال ياورانو ته ور نېږدې شي، هغه به څوک ټولواک ته ورپرې نه ږدي، خو ګڼه ګوڼه داسې بې ساړې وه چې هغه نه ځان جوړولي شو اونه کومې بلې خوا ته تلای شو... همدا چې ګاډی ټولې تېرې شوې، خلک په خوځېدا شول او د ګڼه ګوڼې په څپو کې يې پيتيا هغه لوی ډګر ته يوړ چې له خلکو ډک و، نه يوازې ډګر بلکې د هغه په شاوخوا غونډيو، د کورونو پر بامونو او په ټولو ځايونو کې د خلکو د ګڼې ګوڼې، د غږېدا شروشور او د کليسا زنګونو انګازې کولې او ده په ښه توګه د خلکو له خوښۍ نه ډک غږونه او د زنګونو آوازونه اوريدل. په کومه شېبه کې يې داسې وانګېرله چې مخه يې پرانستل شوې، خو ناڅاپه ټولو خولې له سره لرې کړې او وړاندې يې ودانګل. پيتيا يې داسې سره راايسار او کښکوده، چې ساه يې هم اېستلې نه شوه، خو خلکو چغې وهلې:

-هورا ! هورا ! هورا !

پيتيا د پښو پر منګلو دريده، پورې وهل کېده، کښکودل

کېده، خو خپلې شا و خوا ته يې ټولاړو خلکو د ګڼې ګونې له کبله هېڅ څه لیدلای نه شو. په ټولو څېرو کې يوه ګډه ننبنه او يو احساس، له ټولو اک سره د مينې او لېوالتيا احساس ليدل کېده. يو کسبګره ښځه چې د پيتيا تر څنګ ولاړه وه، ساندې يې وهلې او اوښکې يې له سترګو راڅڅېدې، هغې ژړل او په ګوتو اوښکې پاکولې، هغې ويل:

-زمونږ پلار ! زمونږ ملکه، زمونږ بابا !

له هرې خوا نه چغې نارې وې: هورا !

د يوې شېبې لپاره دا د خلکو څپه ځای پر ځای ودريده، خو وروسته بيا يو ځای وړاندې وخوځېدل.

پيتيا، خپله خپل ځان نه پېژانده، غاښونه يې سره کېښکودل او سترګې يې لکه د ځناور راووتې، لاسونه او څنګلې يې وهلې او چغې يې پورته وې.

-هورا !

-هغه داسې چغې وهلې، چې ګواکې چمتو و، په هغه شېبه کې ځان او نور تر هر څه ځار کړي، خو د هغه له څنګ او شاوخوا نه، ده ته ورته نورو وګړو هم له وحشته په ډکو څېرو همداسې چغې او نارې وهلې او ويل يې:

- هورا !

پيتيا له ځان سره ويل:

-دې ته وايي ټولواک ! نه، نه هغه ته ورتګ، ورورانديې کېدل، زما کار نه دی، دغه کار خورا زړورتيا غواړي، پيتيا ددې خبرو سره سره بيا هم هماغه شان په ناهيلي ورانديې زور واهه او هڅه يې کوله د خلکو په ګڼه ګونه کې ځان ته د مخ تګ لاره پيدا کړي. تر ده نه ورانديې ډلې، ترشا يې يو ځای تش وليد، په يوه شېبه کې يې د پراخې ځمکې

سوروالی تر سترګو شو، خو په دې وخت کې د خلکو څپه وخوځېده او دشا پلو وتمبول شوه. (پولیسو خلک چې ټولو د ټولواک پلو یو بل پورې وهل، شا ته تمبه کړل او ټولواک له خپلې مانۍ نه د اوسپینسکي کلیسا ته ورغی). په دې وخت کې ناڅاپه د پیتیا پر ککرې څو سوتې او ګوزارونه ولګېدل او داسې سرسام شو چې سترګې یې تورې او بېسده شو. کله چې بېرته په سد شو، یو روحاني سړی یې پر سر ولاړ و، هغه چې اوږدې خړې کوڅې یې له څټه ښکاریدې، اوږد ځانګړی شین بخون کمیس یې پرغاړه، ګمان کېده چې د پاپ مرستیال و. دغه سړي په یوه لاس هغه، ترتخرګ لاندې ونیو او په بل لاس یې د خلکو د پورې وهلو مخه بنده کړه. دغه سړي وویل:

- دا زلمی مو لاندې کړ. دا څه حال دی، ترپښو لاندې شو، سا به یې وخېژي !...

ټولواک د اوسپینسکي کلیسا ته لاړ، د خلکو ګنډه ګوڼه بېرته لږ آواره غوندې شوه. هغه روحاني سړي، پیتیا چې سخت یې رنګ الوتی او په سختۍ یې سا اېستله، د هغه توپ خواته چې د کرملین مانۍ ته نېږدې ولاړ و (شاه توپ) یوور. د یو څو تنو په پیتیا زړه خوږ شو، خو ناڅاپه د ټولو خلکو پام وروا وښت او د هغه شاوخوا ته لویه ګنډه ګوڼه جوړه شوه. یو څوک چې نېږدې ورته ولاړ و، د هغه لاس راونیو اویو چا یې د کالیو تنۍ خلاصولې. هغه یې پر توپ کېناوه او د نامعلوم دښمن په نامه یې کوم چا ته چې دغه زلمی یې ترپښو لاندې کړی و، ښکنځلې پیل کړې.

یو چا ویل:

- هېڅ نه پوهېږئ چې څه کوئ؟ دا خو ارکی ماشوم یې لاندې کړی.. دا څه حال دی، وژل دي.. ورته ګوره ! رنګ یې سپین تښتېدلی دی.

پیتیا ډیر ژر په سد شو، اننګو ته یې وینه راورسېده. دردونه یې کم شول او د ددې رنځونو په بدل کې یې د لوی توپ پر سر یې نښه ځای پیدا کړ، هغه ځای چې له هغه نه یې غوښتل ټولواک چې اوس باید ببرته له کلیسا نه راستون شوی و، وګوري. پیتیا نور ټولواک ته د خپل وړاندیز د وړاندې کولو حال هېر کړی و، د هغه ټوله نیکمرغي په دې کې و چې لږ تر لږه یو وار ټولواک وویني...

د اوسپینسکي په کلیسا کې د ټولواک د راتګ په ویاړ ځانګړې دعا او له ترکانو سره د روغې د ترون له املې د شکر او مننې پر ځای کولو په وخت کې خلک لږ څه، خواره واره شول. د کوآس (د اوربشو او ډوډۍ نه جوړې شوې شربت) او پتېرو خرڅوونکي، چې د پیتیا هغه ډېرې خوښېدې، په لوړ اواز د خرڅلاو غږ کاوه او کرار کرار لرې کېدل. یوې ښځې خپل څېرې شوی شال ښوده او ویل یې چې هغه یې خورا په لوړ بیه اخېستی و... بل ویل چې وریښمینې ټوټې. خو هسې هم ډېرې ګرانې دي. د پاپ مرستیال، چې پیتیا یې ژغورلی و، د هغه ورځې د لمانځنې په اړه خلکو ته غږېده... او څو ځله یې په خپلو خبرو کې دا سې کلمې ادا کړې، چې پیتیا نه پرې پوهېده...

ناڅاپه د رود له غاړې نه د توپ د ډزو آواز واوریدل شو. (دا ډزې له ترکانو سره د روغې په ویاړ کېدې) د خلکو څپه په تلوار او ګېنې سره د رود د غاړې پلو ور وخوځېده او ټولو دې ته کتل، چې توپونه څنګه ډزې کوي. پیتیا هم هغه خوا د دانګلو تلوسه وکړه، خو د پاپ مرستیال، چې هغه یې تر څارنې لاندې نیولی و، هغه پرې نښود. د توپونو ډزې لا همدا سې روانې وې چې افسران، جنرالان او یاوران په چټکۍ له کلیسا نه راووتل، تر هغه نه وروسته ځښې نور کسان، خو نه چندان په چټکۍ. هغو پسې راووتل او هغه خلک چې د توپونو د ډزو

نند اړي ته تللي وو ، ببرتـه راستانه شول. او پـه پـای کـې ځلور تنـه نور کسان، چې دريشي يې اغوستې او پر ټټر يې نښانو او صليبونه ځړوند وو ، له کليسا نه راووتل او بيا يې نارې يې وهلې:

- هورا ! هورا ! هورا !

پيتيـا چې غـږ يـې سـاندو اخبسـتی و ، لـه هغـو کسـانو نـه چې دده شاوخوا ته ولاړ وو ، وويل:

- کوم يو دی؟ کوم يو دی؟ خو چا ځکـه ځواب نـه ورکـاوه چې ټول د ټولواک د ليدو په خيال کې ډوب وو. پيتيا چې سترګې يې د خوښۍ لـه اوښکو ډکې وې، د اوښکو د تتې پردې لـه شـا نـه يـې يـو تـن ځانتـه د ټولواک په ګمان په نښه کړ ، که څه هم هغه ټولـواک نـه و ، خو خپلـه ټولـه لېوالتيا يې وروبښله او له شوق او لېوالتيا نه يې چغې وهلې:

- هورا ! هورا !

هغه داسې چغې وهلې چې نور يې غـږ خپل غـږ ته ورته نه و ، هورا يـې وبسټلې او پريکړه وکړه چې بل ورځ به هرومرو پوځ ته ځي.

د خلکو څپې ټولـواک پسـې منډې وهلې، هغـه يـې تـر مـانۍ پـورې بدرګـه کړ او بيـا سره خـواره واره شـول. کـه څـه هـم وخـت نـاوخـتـه و ، خـو پيتيا لا ځکـه هـم نـه وه کړې، خـولې يـې لـه سـروځان نـه ځځبـدلې، هغـه کورته نه لاړ او له هغو خلکو سره که څه هم څه يـې خواره واره شـوې وي خـو د پـاتې شـويو شـمېر هـم لا کـم نـه و ، د مـانۍ تـر مخـې، هلتـه چې ټولواک دغرمنۍ لپاره ننوتلی و ، ودريـد او همداسې چې ګـواکې کـوم څه ته سترګه په لاره وي، د مانۍ کړکيو ته کتل..

د غرمنۍ په وخت کې ولييوف، لـه کړکـۍ نـه د باندې وکتـل او وې ويل:

- خلک لا ددې هيله مند دي چې ستاسو مبارک حضور وويني !

غرمنۍ پای ته ورسېده او شاه چې یوه پتیره یې په لاس کې وه، خوړه یې او برنډې ته ووت. خلک او د هغو په ډله کې پیتیا د برنډې خواته ورودانګل.

خلکو او له هغو سره پیتیا ناڑې وهلې:

- زمونږ ملکه ! زمونږ پلاره ! هورا باباجانه !

او بیا ښځو، څو تنو نارینو چې په زړه نري وو او پیتیا له نیکمرغۍ نه وژړل، د ټولواک په لاس کې د پتیره یوه لویه ټوټه چې ماته شوې وه، دغه پتیره دهغه له لاسه د برنډې په کټارې او له کټارې نه پر ځمکې ولویده. واسکټ پرغاړه ګاډیوان چې تر نورو نه نږدې برنډې ته ولاړو، هغې خواته ورمنډه کړل، ټولواک چې دا حال ولید، هیله یې وکړه چې د پتیرو قاب راوړي او هغه یې له برنډې نه ښکته واچولې، د پیتیا سترګې لکه وینې داسې سرې شوې وې، که څه هم دې ویرې چې بیا ترپښو لاندې نه شي پسې اخښتی و، خو بیا یې هم پتیرې پسې ورودانګل. هغه خپله نه پوهېده ولې، خو بیا یې هم دا غوره ګڼله چې د ټولواک د لاس پتیره تر لاسه کړي. هغه چې ودانګل، هغه د یوې بوډۍ پښه تر پښو لاندې کړه چې هڅه یې کوله، پتیره تر لاسه کړي. که څه هم ښځه پر ځمکې لویدلې وه، بیا یې هم د پتیرې د لاس ته راوړلو هڅه کوله. پیتیا په زنګانه د هغې لاس پورې واهه، پتیره یې راپورته کړه، او ګواکې له دې ډاریده چې ببرته پاتې نه شي، بیا یې په رمبړو چغې کړې: هورا ! هورا !

ټولواک لاړ او تر دې نه وروسته، د خلکو زیاتره شمېر خواره واره شول. له هرې خوا نه د خلکو ببلابېل او په لوړ آواز غږونه اوریدل کېدل:

- ما خو ویل چې باید صبرو کړو.

پيتيا که څه هم ډېر نيکمرغه و ، خو کورته د تګ او دې خيال چې د هغې ورځې نيکمرغۍ پای ته رسېږي، دده پر زړه د غم څپه راخورولـه. نو هماغـه و چې د کرملين نـه وروسـته دی،نـه خپـل کـور بلکې د خپـل اندېوال ۱۳ کلن ابولينسکي چې غوښتل يې پوځ ته لاړ شي، ورغی. خو کله چې خپل کورته ورسېد په ډاګه يې وويل که دی څوک پـوځ تـه پـرې نه ږدي، دی به له کوره وتښتي. بله ورځ ګراف ايليـا انـدريوويچ سره لـه هغه چې لا پوځ ته د زوی غوښتنې يې پوره نه وې منلې، پـه دې لټـه کـې شو چې پيتيا د پوځ په داسې ځای کې، چې ګوانې يې لږ دی وګماري.

۲۲

درېیمه ورځ د میاشتې په ۱۵ مه نېټه د سلابود سکي مانې تر مخې بې شمېره ګاډي ولاړې وې.

د مانې صالونونه ټول ډک وو، په لومړي تالار کې په رسمیو دریشیو کې اعیان راټول وو، په دویم تالار کې شین جامې ډیرور سوداګر چې ټټرونه په نښانونو ګانلي و، د اعیانو او مخورو په تالار کې خوځېدا او شروشور ډېر وو. لومړي کچه لوړ چارواکي، د ټولواک ترانځور لاندې، یوه ګرد میز شاوخوا ته په داسې څوکیو چې لوړې شایې لرلې ناست وو، خو د دغې ډلې زیاترو هغو په تالار کې چکر واهه.

ټول اعیان، هماغه کسان چې پېیر هره ورځ، یا په کلو کلو بیا هغه لیدلي وو، ټولو رسمي جامې اغوستې وې، ځینو یې د ایکاترینې د دربار، ځینو یې د پالاسکي د دربار، یوې ډلې بیا د الکساندر د زمانې او چا هسې درباري کالي اغوستي و. دغو یو ډول رسمي جامو (ټولو رسمي جامې اغوستې وې) ددغو سره ناورته او په عمر کې زیات توپیر لرونکو خو ټولو سره آشنا خلکو پرغاړه، هغو ته یو عجیب او پارونکې بڼه ورښلله. د عمر خوړولو څېړې تر ټولو نه په زړه پورې وې. یو ړوند، بل بې غاښو، بل بیا تک شین سر، د بل تن بیا تکه ژیړه څېره، هغه دبل بیا پرسبدلې، خو رنګ الوتې بشره، یو نیم یې ډنګر او

مخ يې ګونځې ګونځې وو. د دوی زياتره ناست او چپ وو، يو نيم به ګرځېده راګرځېده او تر ځان نه له ځوانانو سره به غږيدل. دلته هم د ټولو په څېرو کې، لکه هغه شان چې پيتيا له کرملين سره د ولاړو خلکو په څېرو کې ليدلې وو، يو ډول حيرانوونکی تضاد څرګند و. د کومې عمومي رسمي يا عادي پېښې د پېښېدو انتظار يا د باستون د لوبې د پرونۍ بايلودې خبره، يا د آشپز پتروشکا غمونه، يا د زينايېدا د روغتيا خبرې او يا هم...

پېير هم له سهاره، هماغه د سرداری جامې چې نور نو ورته تنګې بربنېدې اغوستې وې او دده آزاده خوځېدا يې آزارولـه، په هماغه تالار کې ګرځېده راګرځېده. هغه خورا ګڼې او ناآرامۍ پسې اخېستې و... د هغه پام ،ملت ته د بلنې په وينا کې، دې خبرو ډېر وراړولی و، چې په کې ليکل شوې وې:

-ټولواک ددې لپاره پلازمېنې ته راځي چې له خلکو سره خبرې اترې وکړي.

دهغه دا خبره ډېره خوښه شوې وه. هغه د يوې سترې پېښې، پېښېدو ته سترګه په لاره و، هغه چې د ملت په نامه د ټولواک وينا ولوستله شوه، شروشور ګډ شو او بيا ټول خواره او ډله ډله شول،هر ډلې په جلا توګه خبرې اترې پيل کړې. پېير ،ټول هغه څه چې ويل کېدل،اوريدل. له ورځنيو خبرو چې تېر شو ،دا خبره هم څېړل کېده، چې د ټولواک درانوتلو په وخت کې داعيانو مشران چېرې ودرېږي،د هغه په ويار جوړيد ونکی د نڅا بندار بايد په کومه نېټه جوړ شي،مبلمانه بايد په څو ډلو وويشل شي يا د مسکو ټول سرداران او مخورپه يوه ځای کې ودرېږي او داسې نورې نورې خبرې.. خو کله چې به خبره د جګړې شوه، د هغه څه لپاره چې اعيان او مخور راټول شوي وو، ټول به

د خپلو خرګندونو په خرګندولو کې حیران پاتې کېدل او یا به یې په خپلو خبرو کې شکمن او نا ټاکل کېدل، نو له دې کبله به دوی زیاتره هیله کوله ونه غږېږي او یوازې غوږ ونیسي.

د منځنۍ عمر یو سړي، مېرنی، ښکلی چې د سمندري پوځ د متقاعد افسر دریشي یې اغوستې وه، په یوه تالار کې ناست و، غږیده او پر هغه خلک ورټول شوي وو. پېیر همدغې ډلې ته ورنږدې او هغوی ته غوږ شو. ایلیا اندریوویچ چې د ایکاترینې د زمانې ځانګړې جامې یې پرغاړهوې ،له ټولو سره آشنا و او د خلکو په منځ کې ښکته پورته ګرځېده، خوږه موسکا یې پرشونډو وه، همدې ډلې ته ورنږدې شو، همالته ودرید او د خپل عادت له مخې یې په ورین تندي او خوږه خندا د اوریدونکي خبرو ته غوږ ونیو ،دمننې په ننبه یې سر ښورا وه. د سمندري پوځ متقاعد افسر په زغرده او زړور غږیده، دغه حالت نه یوازې د هغه د اوریدونکو له بشرو نه خرګند و، بلکې د ځینو هغو کسانو له حالته چې پېیر په آرامۍ هغو ته کتل او هغوی په کرار یا مخ ترې اړاوه او یا ترې تلل هم له ورایه ښکارېده. پېیر د خلکو په ګڼه ګوڼه کې ورانده لاړ. په خورا ځیر یې هغه ته غوږ ونیو او پوه شو چې ویناوال د لیبرال په اړه د هغه تصورنه چې ده درلود، بل ډول رښتینی لیبرال دی،دغه د سمندري پوځ متقاعد افسر په خپل سندریز صاف غږ چې اعیان یې لري، په هغې خوږې غږیدا چې د «ر» توری لږ څه غوړ ادا کوي او ځینې بیواک غږونه لنډوي غږیده. هغه شان چې دوی په کافي یا هوټل کې سپارښتنه کولې: (چای مې راوړه – پیپ مې ولګوه) او داسې نور. هغه په پیاوړي غږ او سندریزې بڼې چې دده خپل عادت و، غږیده او ویل یې:

- زمونږ یې څه چې د سمولینسک خلک ټولواک ته سړي ورکوي،

مګر د سمولینسک خلک زمونږ برخلیک ټاکي که څنګه؟ که د مسکو نجیب اعیان وغواړي، کولای شي خپله سرښندنه په بل ډول ټولواک ته څرګنده کړي. آیا مونږ د ۱۸۰۷ کال د جنګیالو ټولول او لېږل هېر کړي دي؟ یوازې کشیش (هغه کشیشان په دې نامه یادیدل چې د سړو په ټولولو او جګړې ته لېږلو کې یې ګډون درلود) غله او تالانګران په دې بهیر کې خپلې مزې او ګټې کوي.

ایلیا اندریوویچ چې خوږه موسکا یې پرشونډو خوره وه، د مننې په ننښه یې سر ښورا وه.

- اوس نو ستاسو دغو داوطلبو جنګیالو سړو دولت ته څه ګټه رسولې ده؟ هېڅ ! څه ګټه، هغوی یوازې او یوازې زمونږ اقتصاد تالا والا کړ. تر هغو نه همدا خپل جلبیان ښه دي. ستاسو دا داوطلب جنګیالي چې ببرته راستنېږي، هغه به نه سرتېري وي او نه رعیت، یاغي باغي به وي او چوروتالان به جوړوي. زمونږ اعیان او مخور دې ته چمتو دي، چې تر خپل ټولواک نه ځان ځار کړي. مونږ خپله ځو او نوي سرتېرو راجلبوو، په خورا لېوالتیا او مینې یې وویل:

- ټولواک دې مونږ ته یوه اشاره وکړئ، مونږ ترې ځاربرو !

ایلیا اندریوویچ په خون، خوندلاړې تر ستونې تېرې کړې، پېیر یې پورې واهه، خو پېیر غوښتل خپله څه ووایي. هغه لږ وړاندې لاړ، مګر لا نه پوهېده چې ولې او له څه نه ځان پیاوړی احساسوي او څه ووایي. همدا چې هغه خوله پرانسته چې څه ووایي، یو سناتور چې یو غاښ یې هم په خوله کې نه و او دده تر څنګ ولاړ و او څېره یې ځیرکه او خواشینی ښکاریده، د پېیر خبرې پرې کړې. داسې برېښېده چې په اداره، خبرو اترو، لارښوونو، سپارښتنو، پوښتنو او ځوابونو کې پوره تجربه لري. هغه چې خوله یې له غاښو تشه وه، په آرام خو اوریدونکي

غږ يې وويل:

- ښاغلی جنابه ! زه داسې تصور کوم چې او سنيو شرايطو ته په پام، مورږ د دې لپاره دلته نه يو راغلي چې د دولت د ګټو په اړه وغږيږو او په دې هکلـه وغږيـږو چـې د کـوم پـوځ جـوړول ښـه دي، د داوطلبـو جنګيالو، که د عادي جلبي سرتېرو؟ مورږ دلتـه راغلي يـو چې ټولـواک ويار رابښلی او مورږ يې رابللي يو. پريکړه او قضاوت په دې اړه چې د پوځ پياوړتيا له کومې لارې او څنګه وشي، هغه خبره ده چې هغـه بايد لوړو چارواکو ته پرېږدو.

پېير، دخپلو تلوسو لپاره دخرګندولو لاره پيدا کړه او پرسناتور يې چې د اعيانو، ويناوو لپاره يې لاره جوړه کړې وه او غوښتل خپلې تنده لارې اند ښښې پر نورو وروتپي، وروانګل، وروړاندې شو او د هغـه خبرې يې پرې کړې. پېير خپله هم نه پوهېده چې څه غواړي ووايي، هغه چې خپلې کتابي روسي سوچه خبرې کله ناکله له فرانسوي سره ګډولې او په خورا شوق يې خبرې پيل کړې:

- جناب عالي به ما وبښي !

(پېير دغه سناتور ښه پېژاند، خو دلتـه يې ښـه وګڼله چې پـه خورا رسمي بڼه هغه ياد کړي) که څه هم زه ددغـه ښـاغلي دا خبرې نـه منم (لږ وځنډيد، ځکه غوښتل يې ووايي، ترمانه دمخکې ښاغلي ويناوال) له دغه ښاغلي سره چې د هغه د آشنايۍ ويار نه لرم، موافق نـه يـم، خو پـه دې باور يم چې مورږ يوازې د خواخوږۍ او د احساساتو د څرګندولو لپاره دلتـه نه يو رابلل شوي، بلکې بايد هغـه خبرې وخبرو چې څنګـه د خپل هېواد د ژغورنې لپاره د مرستې لارې ولټوو، هغـه پـه لا لېوالتيا دوام ورکړ:

- زه داسې انګېرم چې ټولـواک بـه خپلـه لـه دې راضـي نـه وای چې،

مورِ د رعیت او شتمنیو خاوندان یوازې هغه ته سړي برابر کړو ، هغه ته یې وسپارو ، توپونو ته یې غوښه برابره کړو ، بلکې ده ،مورِ مشورې ته راغوښتي یو.

د دغې ډلې ډیرو اوریدونکو چې د سناتور له ملنډو ډکه موسکا ولیدله، د پیر خبرې یې خورا آزادې وګڼلې، کرار کرار خواره شول، خو یوازې ایلیا اندریوویچ د پیر خبرې خوښې کړې، هماغه شان چې د سمندري پوځ د مامنو خبرې یې خوښې شوې وې. د سناتور خبرې یې هم خوښې شوې وې، ځکه هغه د هر ویناوال، د وینا وروستۍ خبرې د خپل طبیعت سره برابرې ګڼلې.

پیر دوام ورکړ:

- زه په دې باور یم، مخکې له هغه چې ددې خبرو پـه اړه وغږیږو ، لـه ټولواک نه هیله وکړو ، په خورا درناوي له ټولواک نه پوښتنه وکړو چې زمورِ د پوځ اوسنی شمیر او حالت مورِ ته څرګند کړي او بیا هغـه وخت. .. خو پیر خپلې خبرې ځکه پـای تـه ونـه شـوې رسـولې، چې ناڅاپـه لـه هرې خوا تر غندنې لاندې راغی. تر ټولو نه زیات پر هغه د هغـه پخـوانې ملګرې، د باستون د لوبو ښه ماهر، ستیپان ستیپانوویچ اپراکاسین، سخت ګوزارونه کول. هغه، تل له هغه سره ښه اړیکي او خواخوږي لرلـه. په هغه ورځ هغه رسمي دریشي اغوستې وه. هغه د دغې رسمي جامو او کـه د بـل کـوم څـه لـه املـه، داسې بـدل شـوی و چې پیر پـه هغـه کې د پخـوانې ملګرتـوب یـوه نښـه هـم پیـدا کـولای نـه شـوه. د سـتیپان ستیپانوویچ پر څېرې د زړښت ګونځې او د قهر پرده راخوره شوې وه او پر پیر یې همداسې چغې وهلې:

- تر هر څه لومړی ستاسو حضور ته غواړم څرګنده کړم، مورِ دا حق نه لرو چې له ټولواکه پوښتنه وکړو. دویـم دا چې کـه د روس اعیـانو او

مخورو دا حق لرلای، ټولواک نه شو کولای موږ ته ځواب راکړي. پوځ تـل په خوښـدا کـې دی. د هغـه خوښـدا د دښـمن، خوښـدا پـورې اړه لري، وژل کېږي، ټپي کېږي او نوي قوتونه ورته راځي...

یـو بـل غـږ، داسې د ځلویښـتو کـالو د یـوه منځنـی ونې سړی، چې پېیر، هغه پخوا هم د جټانو په کـور کـې لیـدلای و، پـه دې پوهېـده چې هغه د پانو په لوبه کې خورا سست دی، اوس یې رسمي جامې اغوستې او پـه ناپېژنـدونکي بڼـه یـې کـړه وړه بـدل شـوي دي، د پېیـر خواتـه راوړاندې شو، د اپراکسین خبرې یې پرې او په لوړ آواز یې وویل:

- هوکې ! اوس د خبرو اترو وخت نه دی، اوس د کړو وار دی. جګړه روسیې ته راننوتلې ده. زمـوږ دښـمن د روسـیې د وځلـو پـه تکـل راروان دی، راروان دی چې زمـوږ د پلرونـو اډیروتـه سـپکاوی وکـړي، راغلـی دی چې زمـوږ ښځې او ماشومان یرغمل او وتښتوي.

هغه خپل ټټرو ډباوه، د سترګې کاسې یې داسې سرې وې چې تـا بـه ویل له وینو ډکې دي، هغه چغې وهلې:

- مـوږ به ټول پاڅو ! ټول به د پښـو پـر ځـای پـر سـر وخوځېږو، ټـول د ټولواک بابا په خاطر !

یـو څـو داسې آوازونـه چې دغـه خبـرې یـې منلې، لـه ګڼـه ګـونې نـه واوریدل شول:

- مـوږ روسان یو او خپله وینه، ځان او سر لـه ایمـان، تخت او هېـواد نه ځارو. که مـوږ رښـتیا د خپلې مېنې رښـتینې بچیـان یـو، بایـد اپلتې پرېږدو او ټـولې اروپاتـه وښـیو چې روسـیه څنګـه لـه روسـیې نـه ځـان ځاروي، پاڅېږي او ساتنه یې کوئ.

پېیـر، غوښـتل چې ځـواب یـې ووایـي، خـو ونـه یـې کـولای شـو یـوه کلمه هم ووایي. هغه داسې وانګېرله چې د هغه د وینا غږ، هره غوښـتنه

چې په کې ونغښتل شي، د دغه اعیان تر لېوالتیا نه ډکو ویناوو نه به سندریزه او لوړه نه وي.

ایلیا اندریوویچ، د دغې ډلې شاته ولاړو او هماغه شان یې د ویناوال خبرو ته د منني په نښه سر ښوراوه، ځینو خو په خورا زړورتیا د ویناوال پلو ته مخ وررااړاوه او تر هرې خبرې نه وروسته به یې چغې کړې: سمه ده، همداسې ده !

پېیر، غوښتل ووایي چې دی چمتو دی خپله شتمني، خپل ځان او خپل وګړي او هر څه هر څه ځار کړي، خو د دغو مرستو لپاره لومړی باید پوه شي، حالات څنګه دي، خو هغه چا نه پرېښود وغږېږي. دې سره هممهاله ډېرو خلکو چغې وهلې او خبرې یې کولې، لکه هغه شان چې ایلیا اندریوویچ نه شو کولای ټولو ته سر وښوروي. خلک د دې ډلې خوا ته راټولیدل او بېرته خوریدل، بیا ټولیدل او بیا خوریدل، خو په پای کې د یو ستر شرو شور نه وروسته د خوځېدو په یوې چټکۍ څېړې د هغه لوی میز خواته چې په لوی تالار کې اېښودل شوی و، ورغلل. پېیر نه یوازې خپله هغه خبره چې غوښتل یې وکړي، ونه شو کړای، بلکې هر وار به یې چې د خبرو تکل وکړ، په تربګنۍ به یې د هغه خبرې پرې کړې او په کرکه کرکه به یې مخ ترې وااړاوه... تر هغه اعیانه وروسته ډېرو ویناوالو وینا واورولې او ټولو په هماغه ژبې او د هغه په ملاتړ یې خبرې کولې. د هغه زیاترو خورا ښې او ځینو خو ډېرې نوې خبرې کولې.

د «روسي ویستنیک» د مجلې مدیر ګینکا، (چې ځینو هغه پېژندلی و، ځکه د خلکو له منځه دغږونو انګازه شوه، چې نارې یې وهلې: لیکوال، ها لیکوال !) وویل: د دوزخ ځواب باید په دوزخ ورکړو او یادونه یې وکړه چې ماشوم د تالندې د بربښنا لیدو ته

خوشالېږي او خاندي، خو موږ به د هغه ماشوم په څېر ونه اوسو.

د تالار په وروستيو کتارونو کې چا تکرار کړه: سمه ده، سمه ده، تالنده، د تالندې غږ !

د خلکو څپه، لوی میز ته چې رسمي دريشي کړي سپين ږيري، عمر خوړلي مخور اویاکلن چې څه کم د ټولو پر ټټرونو ننباتونه یا صلیبونه راځړوند وو، ناست وو. پېير نېږدې ټول یا د هغو په کورونو کې، یا له خپلو نوکرانو یاورانوسره، یا په کلوب کې او یا د باستون په لوبه کې لیدلي او پېژندل. د خلکو څپه نور چور میز ته ورنېږدې او شروشور همداسې دوام درلود. ویناوال یو په بل او کله هم په ګډه غږېدل. شاته ولاړو ځینو کسانو به چې کله د ویناوالو غږ وانه وریدو یا به پوه شول، چې خبره سمه ویل شوې نه ده، په تلوار به یې د ویناوال ناویل شوې یا ناسمه خبره تکرار کړه... پېير سخت په قهر او ګڼې اخبستی و... هغه که څه هم له خپل خیاله منکر نه و، خو په زړه کې یې ځان ګنهکار انګېره، مګر بیا یې هم ځان برحقه ګاڼه. هغه داسې چغه کړه، چې ګواکې غواړي د نورو غږونو او چغو په منځ کې خپل غږ، ترخلکو پورې ورسوي او وې ویل:

- زما موخه یوازې دا وه چې، که موږ په ارتیاو پوه شو، زموږ د شتمنیو او سرغاړول به لاګټور وي.

هغه ته نېږدې یوه بوډا هغه ته وکتل، خو سمدلاسه یې هغه بل غږ ته پام وروړاوه چې د میز له بله سره راپورته شو. یو بل چغې وهلې:

- مسکو به تسلیم شئ ! مسکو به د خپلو ګناهانو کفاره ورکوئ.

بل بیا چغې وهلې:

- هغه د بشر دښمن دی ! اجازه راکړئ خبره مې وکړم. هغه لا پسې چغې کړې ! ګورئ ! او ښاغلو ! پښو لاندې مو کړم !

۲۳

په دې وخت کې ګراف راستو پچين، چې جنرالي دريشي پرغاړه وه، صليب يې پر ټټرو، پليټونه او ستوري پر اوږو، په برند ځير ځير غلچک او په چټکو ګامونو د اعيانو په ډله کې، چې لاره يې ورته پرانسته رانانوت.، هغه وويل:

- ټولواک به اوس راورسېږي ! زه همدا اوس د هغه له حضوره راغلم. زه داسې تصور کوم، په هغه حالت کې چې اوس موږ يو، ډېرو خبرو ته اړتيا نه شته.

راستو پچين زياته کړه:

- ټولواک ويار رابښلی، موږ او سوداګر يې رابللي يو.

هغه چې د سوداګرو دا ټول شوي تالار ته اشاره کوله، وې ويل:

- له هغه پلوه په ميليونو نو پيسې راځي، زموږ دنده دا ده چې سړي او داوطلب ورکړو او سر او مال له هغه نه ونه ژغورو. لږ تر لږه دا هغه څه دي چې موږ يې کولای شو.

خبرې اتري يوازې د هغو بوډاګانو ترمنځ چې د ميز شاوخوا ته ناست وو، پيل شوې، دغه مشورې او خبرې له هغه څه نه چې امکان يې لاره، په چوپتيا او کراري کې وشوې. دغو مرکو ځکه غمجنه بڼه لرله، چې تر کوم غږ او شور نه وروسته به، کله ناکله کوم بوډا په لړزيدلي

آواز وویل:

-زه یې منم !

هغه بل به بیا ګواکې د نوښت لپاره غږ وکړ:

-زه هم داسې انګېرمه ! او داسې نور نور...

منشي ته سپارښتنه شوې وه. داسې پریکړه لیک ولیکي چې، مسکویان هم د سمولینسکیانو په څېر له هر زرو تنو نه لس تنه سړي، د هغو د ټولو اړوړتیا سره ورکوي. په غونډه کې ناستو کسانو د هوساینې لپاره خپلې څوکۍ سره وړاندې وروسته کړې، پاڅېدل او ګواکې د شخۍ د وېستلو لپاره په تالار کې وګرځېدل، یا به یو بل ته سره نېږدې شول، لاسونه به یې سره کښېښکودل او خبرې به یې سره پیل کړې.

ناڅا په په تالار کې ددې غږ انګازه خپره شوه:

- ټولواک ! ټولواک. او ټول د دروازې خوا ته وخوځېدل.

ټولواک په هغه لویه لاره چې اعیانو او مخورو د خپلو دوو کتارونو په منځ کې ورته پرانسته، تالار ته راننوت.

په ټولو څېرو کې د ویرې او هیله مندۍ نښې ځرګندې وې. پېیر له ټولواکه پوره، لرې ولاړو او نه یې شو کولای د هغه ټولې خبرې واوري، خو د هغو لږو خبرو نه چې هغه اوریدې، دومره پوه شو چې ټولواک له هغه ګوانبه چې روسیه ورسره مخامخ ده او له هغو هیلو نه چې دی، د مسکو اعیان او مخورې لري، لرې غږېږي.

یو چا ټولواک ته هغه پریکړه لیک واوروه چې څو شېبې مخکې دغو اعیانو او مخورو، لیکلی و.

د ټولواک ریږدید ونکی غږ پورته شو او وې ویل:

- ښاغلو !

هغه شروشور چې په تالار کې خپور شوی و ، ببرته چپ او پېير د ټولواک له خونده ډک، انساني او اغېزمن غږ په ښه توګه واوريد ، چې وويل:

- ما هېڅکله د روس د اعيانو او مخورو پر مېړانه شک نه لاره، خو نن مېړانې ته، ستاسو لېوالتيا تر هغه نه هم زياته ده چې ما يې هيله لرله. زه د وطن په نامه له تاسو نه مننه کوم. ښاغلو ! د کړو وخت رارسېدلی دی. وخت سره زر دي. ..

ټولواک چپ شو او خلک، لاپسې د هغه شاوخوا ته ورنېږدې شول، له هرې خوا نه د شعارونو ناري او غږونه پورته شول.

يوغږ د شا له کتارونونه واوريدل شو:

-هوکې ! تر ټولو ګران څه، د ټولواک خبرې دي.

ايليا اندريوويچ، هېڅ نه و اوريدلي، خو په خپله ښه په هر څه پوه شوی و.

ټولواک د اعيانو له تالاره د سوداګرو هغه ته ورغی. هغه لس دقيقې هلته پاتې شو. هغه شان چې وروسته څرګنده شوې وه، همدا چې ټولواک له سوداګرو سره خبرې پيل کړې وې، اوښکې يې له سترګو راشبوه شوې او د ژړا په حال کې يې خپله وينا اورولې وه. پېير ټولواک هغه وخت وليد چې له دوو سوداګرو سره مل له تالاره وت. د هغو يو تن چې څورب، خيټه ور و ، پېير پېژانده او بل هغه يې خوار، ډنګر ژيړ مخی او داسې کوسه و ، چې ږيره يې يوازې د زنې پر سر وه. هماغه د سوداګرو د جرګې مشر و. دواړو وژړل. د ډنګر په سترګو کې اوښکې ښکاريدې، خو څورب هغه لکه ماشوم داسې ساندې وهلې او همداسې يې ويل:

- ستاسو اعليحضرت نه مو ، مال او ځان قربان دي !

پېير په دې شېبه کې له دې احساسه پرته چې چمتو دی، هر هغـه څه چې لري، ټول قربان کړي، بـل څه نـه احساسول. ځـان يـې د خپلې هغې وينا له کبله چې څو شېبې مخکې يې کړی وه، لـږ قـانوني رنـګ يـې لاره ملامت ګاڼه او دې ته سترګه په لاره و چې د هغه کفاره وکړي. پېير چې د ګراف مامونوف، له دې پرېکړه چې يو غوندې به ټولواک تـه ښـي، خبر شو، همالته يې راستو پچين ته څرګنده کړه چې هغـه زر تنـه اربکي، د هغو له ټولو اړتياو او خرڅ سره برابروي.

بوډا ګراف رستوف، نه شو کولای بې له ژړا او ساندو هغه څه خپلې ښځې ته ووايي چې اوريدلي او ليدلي و، او سمدلاسه يې د خپل زلمي زوی هغه هيله چې پوځ ته ځي ومنله او په خپله لاړ چې هغه پـه پـوځ کې ځېره کړي.

ټولـواک بلـه ورځ لـه مسـکوه لاړ، اعيـانو ببرتـه رسـمي دريشـی او جـامې ووېسـتې او ببرتـه پـه خپلـو کورونـو، بنـدارونو او کلوبونـو کې سره اختـه شول او لـه هغـه سره هممهالـه يې، خپلـو سړو تـه د اربکيـو د راټولولو او لېږلو سپارښتنه وکړه او خپلـو هغـو کړو تـه هـک حيـران و چې دوی ترسره کړي وو.

دریم کتاب

دویمه برخه

۱

ناپلیون له دې کبله له روسیې سره جګړه پیل کړه چې هغه نه شو کولای د درزدین سیمې ته له تګه ډډه وکړي. هغه نه شو کولای د هغه ویاړه مست نه شي، چې ده ته وربښل شوی دی، هغه نه شو کولای د پولیند د پوځي دریشی له اغوستنې ډډه وکړي او د اوړي سهارنی کوډو ته غاړه کینږدي او هغه نه شو کولای د کوراګین او بالاشوف، په وړاندې خپله کرکه ونه ښیي. ټولواک الکساندر، هېڅ ډول روغې ته ځکه غاړه نه کښښوده چې انګېرله یې ده ته سپکاوی شوی دی. بارکلي دیتولی، هڅه کوله په خورا ښه توګه د پوځ لارښوونه وکړي، خپلې دندې په ښه ښه ترسره کړي او ځان ته د غوره پوځي قوماندان نوم او ویاړنه وګټي. رستوف پر فرانسویانو په یرغل کې ځکه مېړانه ښودله چې نه یې شو کولای په آواره ځمکه او کراره ژوند آس یرغه کړي. په دې توګه په دې جګړه کې ټولو بې شمېره ښکیل کسانو د خپلو ځانګړتیاوو، ځانګړو عادتونو، خپلو موخو او شرایطو پر بنسټ خپلې هڅه کولې. هغوی ډاریدل، ځانښودنه او پېژندګلوي یې غوښته، خوښی کولې، په قهریدل، قضاوت یې کاوه او تصور یې کاوه چې هغوی په هغه څه پوهېږي، چې باید پوه شي او په خپله خوښه خپلو اهداف ته ور روان دي، حال دا چې دوی ټول د تاریخ په چوپړ کې بې ارادې وسیلې وې او هغه چارې یې سرته رسولې، چې دوی خپله هم نه

پرې پوهېدل، خو مورږته، د اوسنۍ زمانې وکړو ته د پوهېدو وړ ده. دا د ټولو چارواکو نه بدلیدونکی برخلیک دی. هر څومره چې هغوی د واک په لوړو کچو کې ولاړ وي. په هماغه اندازه یې آزادي او خپلواکي کمه وي.

اوس، د ۱۸۱۲ کال چارواکي، لا پخوا پخوا له خپلو چارو نه او دریځونو لرې شوي، د هغوی د خپلو ځانګړو ګټو آن کومه نښه هم پاتې نه ده، خو یوازې د هغې زمانې نه راپاتې پایلې زمورږ مخې ته پرتې دي.

فرضا د اروپا وګړي باید د ناپلیون په مشرۍ د روسیې زړه ته ننوتلي وای. هلته مړه شوي وای او خپله یې پر ځان خپله بلا راوستې وای، د وګړو بې معنی او زورونکي کړه اوس زمورږ لپاره د دغې جګړې د ګډونکوونکو نیت نښه څرګندوی. تقدیر ټول دغه خلک دې ته اړول، چې هممهاله د خپلو ځانګړو ارمانونو د لاس ته راوړلو تر څنګ یوې سترې پایلې ته د رسېدو لپاره هم هڅې وکړي، هغه پایله چې له هغو یو هم (نه ناپلیون او نه الکساندر او نه بل هېڅ یو، د دغې جګړې له ګډونکوونکو نه) د هغې نه هېڅ تصور هم نه درلود. نن مورږ ته دا نښه په ډاګه شوې ده، چې په ۱۸۱۲ کال کې د فرانسوي پوځ د تالان او بربادۍ علتونه څه وو. هېڅوک له دې نه انکار نه کوي چې د فرانسوي پوځ د نابودۍ علت له یوې خوا خورا ناوخته، هغه هم بې له هر ډول چمتوالي په ساړه ژمي کې د روسیې په زړه کې د جګړې پیل و او له بلې خوا د روسیې ښارونو ته د اور اچولو اغېز او د هغه له کبله د خلکو په زړونو کې د دښمن په وړاندې د کرکې راپاریدل، و. خو هغه وخت نه یوازې چا دا اټکل نه شو کولای (هغه څه چې اوس څرګند دي) په نړۍ کې تر ټولو نه خورا ښه اته سوه زریزه، په غوره او ښو جنګیالو قوماندانانو سمبال پوځ به د روسیې پوځ په وړاندې، هغه خوار په جګړیزو چارو کې بې

تجربې، د شمېر له پلوه تر دښمنه دو واره کم او ناپوهه قوماندانو پوځ په وړاندې ماته وخوري او تالا والا به شي. نه یوازې هغه وخت چا دا اټکل نه شو کولای، بلکې د روسانو له خوا ټولې هڅې ددې لپاره وې چې یوازې یو بری او چاره ولري او هغه دا چې څنګه روسیه وژغوري. د فرانسویانو هڅې د هغو د ټولې پوځي تجربې او ګوا کې له خپل پوځي نابغه ناپلیون سره سره، ټولې ددې لپاره وې چې د اوړي تر پایه مسکو ته راورسېږي، یعنې هغه څه وکړي چې د دوی پوځ تالا شي.

په هغو لیکنو کې چې د ۱۸۱۲ کال د تاریخي پېښو په اړه لیکل شوي دي، د فرانسوي لیکوالو دا ډېره خوښېږي چې ووایي، چې ناپلیون څومره دخپلو پوځونو د سیمې له پراخېدو نه ویره لرله، څومره د جګړې لېوالە و او څنګه د هغه مارشالانو مشوره ورکوله، چې په سمولینسک کې پاتې شي. او نور دې ته ورته ډېر دلایل راوړي چې ثابته کړي، د جګړې ګوابنې له هماغو لومړیو ورځو نه په هر څه لاس بری و. روسي لیکوال دوی نه لا زیات ددې لېوالە دي دا ووایي چې د جګړې تګلوره له پیل نه د سکیفسکي، د قبیلو د جګړې په بڼه جوړ شوی و (د روس د دولت د جوړېدو نه د مخه د سکیفسکی قبیلو د اوسنۍ روسیې او اوکراین پر زیاترو سیمو واکمني لرله او واک یې د داړومارو ډلو په شان، د غلچکو بریدونو له لارو ټینګاوه) دا په دې معنا چې دښمن وغولوي او د روسیې زړه ته یې ننباسي او بیا یرغل پرې وکړي. څوک تګلوره د پفول، تګلوره ګڼي، څوک یې په خپله د ټولواک الکساندر نوښت بولي او آن د خپلو نظریاتو د تاییدِ لپاره ځېنې سندونه او لیکونه هم وړاندې کوي، چې په هغو کې د دغو شان جګړو د پېښېدو نښه موندی شو... خو که اوس د تاریخ بهیر بل پلو تللای وای او هغه څه چې پېښ شوي دي، نه وای پېښ شوي، نو دغه

اشارې او نښې به هم ټولې له مینځه تللي وای. هغه به هم د هغو زرګونو او میلیونونو اشارو او اټکلونو په څېر چې هغه وخت کېدې، ناسمې راوتلای او هېرې شوې وای. د پېښو د پېښېدو په اړه اټکلونو او اشارې تل دومره زیاتې او ډولا ډول دي چې پایلې ته له پامه پرته چې هر څه وي، داسې کسان پیدا کېږي چې ووایي، ما لا هماغه وخت ویلي و چې دا به همداسې وي، خو دوی دا هېروي چې د دوی د اټکلونو برخلاف هم بې شمېره اټکلونه وو... خو واقعیتونو ټول د هغه څه برخلاف دي چې روسانو او فرانسویانو د هغو اټکل کاوه، ځکه نه روسانو د ټولې جګړې په اوږدو کې د روسیې زړه ته د دښمن د راوستلو تکل لاره، ځکه هغوی د روسیې خاورې ته د فرانسویانو د راننوتلو له هماغې لومړي شېبې نه هڅه کوله د هغو مخه ونیسي او ناپلیون نه یوازې د خپلو پوځونو د سیمو د زیاتوالي نه ویره نه لرله، بلکې د هغه برخلاف یې د خپل پوځ له خوا د هر نوي ګام خاورې د لاندې کولو په وياړ جشنونه او بنډارونه نیول او له هغو نه خوړا خوښېده او دغه راز دا هڅه یې کوله چې د پخوا په شان له جګړو سره لاس او ګریوان نه شي.

د جګړې په پیل کې زمونږ پوځ ټوټه ټوټه شوې او زمونږ یوازینۍ هیله د هغو ټوټو یووالی و. هغه هم لږ تر لږه ددې لپاره چې په منظمه توګه شاته لاړ شو، خو که مونږ غوښتی چې د دښمن پوځ د خپلې خاورې زړه ته راننباسو، نو د پوځ یووالی بې ګټې و. ټولواک هم د پوځ د لمسون او په سرتېرو کې د هېواد د مینې د راژوندي کولو لپاره جبهې ته راغلی و، نه ددې لپاره چې هغوی شاتمبولو ته وهڅوي. که روسانو د پفول د تکل له مخې، هغه ټول مورچلونه د دریسا پرغاړه جوړه کړل، نه د شاته راتګ لپاره بلکې د شاتګ د درولو لپاره و. ټولواک خپل

قوماندانان د هر ګام شاته تګ له املـه ښکنځل او غندل. د ټولـواک پـه تصور کې خو آن د سمولینسک لاندې کېدل نه ځاییدل، بیا د مسکو سوځېدل خو څه کوې. کله چې پوځ یو والی پیدا کړ ،ټولواک لـه دې کبلـه چـې سمولینسـک، پرته لـه زورورۍ جګـړې تسـلیم شـوی دی، سوځېدلی دی، سخته کرکه او نارضایت څرګند کړ.

ټولواک داسې انګېرل، خو د روسیې قوماندانانو او د ټول روسیې ملت، شرم د روسیې زړه ته د پوځ د شاته راتګ له املـه لـه دې هم زیـات و...

رښتیا او څرګنده خبره دا ده چې د مسکو پلو تـه پـه خپـل پرمختـګ کې ناپلیون خورا لوی ګوابښ نه لیده، نه ټولواک الکساندر اونه روسي قوماندانانویوه هم. الکساندر او روسي قوماندانانو هېڅکه دا تکل نـه لاره، چې ناپلیون وغولوي او د روسیې زړه ته یې راوهڅوي. د نـاپلیون بې لارې کول او روسیې تـه د هغـه رانـنوتـل، بې لـه هر ډول تګلارې او تکله ترسره شول (هېڅ چا د دغې پېښې د پېښېدو اټکل نه کاوه) بلکې دغـه پېښـه، د پېچلو لوبو، کرکو، هیلـو پـه جګړه کـې د خلکـو د ګډون کولو د ارمانو پایله وه، د هغو خلکو او جنګیـالو چې لـه هر هغـه څـه نـه ناخبره و چې وړاندې به پېښېدل، هغـوی یـې پـه هـېڅ ډول اټکـل نـه شـو کولای او په دې نه پوهېده چې د روسیې د ژغورنې لاره کومه ده. هر څه تصادفا پېښېدل. د پوځونو ترمنځ اړیکي لـه هماغـه پیلـه وشلېدلې او مورِ په څرګنده له دښمن سره د ننبتې او دهغه دیرغـل د مخنـوي لپـاره د خپلـو پوځونـو د یـووالي تکـل کې شـو، خـو دا چې د ښـمن خـورا زورور و، مورِ له جګړې مخ واړاوه او په چټکۍ شاته لاړوو او پـه دې توګـه مـو د سمیلیسک پلو ته د تګ لاره پرنسته...

... بارکلي دیتولی د روسي پوځ یو قوماندان له دې کبلـه چې بهرنـی

دی په پوځ کې هومره ګران نه دی .. باګراتیون د روس دویم پوځ قوماندان له هغه نه کرکه لري .. او د هغه له هغو سپارښتنو نه چې پوځونه دې سره یو شي، سرغړونه کوي، شاته راځي ..

ټولواک جبهې ته راغلی چې په خپل پوځ کې د هېواد پالنې روحیه راوپاروي ... په پای کې هغه په دې پلمه چې د پلازمېنې خلک هېواد پالنې ته وهڅوي له جبهې نه ځي او مسکو ته روانېږي ..

روسان د راتلونکې جګړې لپاره په خپلو سیالیو، تکلونو، دوکو او چمتوالي بوخت دي، تر هغو چې هغوی، فرانسویان په هغو ځایو کې چې نشته لټوي، هغوی د نیکیفروفسکي پر قطعې برید کوي، هغه تالان او د سمولینسک دیوالونو ته رارسېږي.

باید د سمولینسک ناڅاپې جګړه ومنو، ځکه هغه ومنو چې لږ تر لږه دخپلو اړیکو رښتیاوالی ثابت کړو. په دې تو ګه جګړه پېښېږي او په هغې کې له دواړو خواو نه په زرګونه خلک وژل کېږي او ژوند له لاسه ورکوي. سمولینسک د ټولواک او د روس د ټول ملت له ارادې پرته دښمن ته تسلیمېږي، خو د هغه ښار خلک چې پوهېږي د دوی والي دوی غولولي او دوکه کړې یې دي، په خپل لاس ښار ته اور ورته کوي، پر خوار او زار حالت، تش لاس په داسې حال کې چې د خپلې ماتې او ورکو په اړه فکر کوي، له دښمن سره د کرکې احساس سره مل د مسکو پلو راخوځېږي. ناپلیون وړاندې او مورِ شاته درومو او هغه څه کېږي، چې ناپلیون باید د بري جنډه رپولې وای.

۲

سردار نیکولای اندریوویچ د خپل زوی تر تګه، یوه ورځ وروسته شهزادګی ماریا ځانته وروغوښته او هغې ته یې وویل:

- نو څنګه اوس دې زړه تش شو؟ له زوی سره دې واچولوم، خوشاله یئ؟ ښه رضایئ؟ زړه مې خوږېږي، زورېږم زه زور، ناتوانه او تا داسې غوښتل. ښه ده، ښه ده، اوس نو خوشالی کوه، خوشالی !

تر دې وروسته د یوې اونۍ په اوږدو کې بیا شهزادګی ماریا له خپل پلار سره ونه لیدل. هغه ناروغه و او له خپلې کوټې نه د باندې نه راوت.

د شهزادګی ماریا په حیرانۍ دې ته پام شو چې په دې موده کې مشر سردار، پېغله بوري ین هم نه ده منلې او یوازې چا چې کوټې ته تګ راتګ ورسره کاوه، هغه تیخون و.

تر یوې اونۍ وروسته سردار بیا له کوټې راووت، او بیا یې خپل پخوانی ژوند پیل او په تېره بیا د ودانیو د جوړولو څارنه او باغواني یې کوله. له پېغلې بوری ین سره یې ټولې پخواني اړیکي شلولي وو. له شهزادګی ماریا سره یې په خبرو کې ژبه سړه او دا ننبې په کې څرګندې وې چې ګواکې وایي:

- ګوره وینئ ! تا زما په اړه څه خبرې څه جوړې نه کړې؟ تا مې زوی،

سردارانډرې په اړه څه دروغجنې خبرې ونه کړې، چې ګواکې مـا لـه دې فرانسوي سره ګوتې خوړې کړي دي؟ له هغه سره دې خوابدی کړم، خو اوس ګورئ چې نه مې ته په کار یې نه هغه فرانسوي ګکې.

شهزادګی ماریا نیمه ورځ د خپل وراره، لـه نیکولای، جان سره په کوټه کې تېروله، د هغه سبقونه یې څارل، خپله یې هغه ته د روسي ژبې او موسیقۍ زده کړې ورکـولې، د هغـه لـه روزونکي دوسـال سـره بـه غږیده او نیمه ورځ بـه یې خپل کتابونـه لوستل، وخت بـه یې لـه بـوډۍ مینځې او له هغو خدایي خدمتګارانو سره چې په پټه به د ودانۍ د شا له خوا نه، ددې دیدن ته راتلل، تېراوه. د جګړې په اړه شهزادګی ماریا هماغه شان فکر کاوه، لکه ټولې ښځې یې چې کوي. جګړې تـه د خپل تللی ورور له کبله خورا خواشینې وه. هغه له جګړې او د هغې له وحشت نه ډاریده او په دې نه پوهېده او دې ته حیرانه وه چې څنګه خلک په بې رحمۍ د یو بل وژلو ته اړباسي، هغه ددې جګړې پـه اهمیت نـه پوهېده او هغـه یې د پخوانیو جګړو پـه څېر یـوه جګړه ګڼله. سره لـه هغـه چې دوسال، د هغـه همیشـنی مرکچې د جګړې پـه لېوالتیـا د جګړې بهیر څاره، په خورا شوق یې د هغې په اړه خپل عقاید څرګندول، سره له هغه چې ددوی دیدن تـه راتلونکي خدمتګارانو، پـه خورا وحشت، هر یـو جلاجلا، په خپله بڼه د جګړې د آوازو او د پیدا شوي کـافر او عیسـویت ضد او روسیې ته د هغه د راتګ په هکله د خلکو خبرې او کیسې ورتـه کـولې او سره لـه دې چې ژولۍ، چې اوس پـه شـهزادګی درو بتڅکایـا بدله شوې وه او بیا یې له دې سره خورلندې پیل کړې وه او دې ته یې لـه مسکو نه د هېواد پالنې نه ډک لیکونه لیکل، بیا هم دې ته جګړه جګړه وه، هېڅ اهمیت یې نه لاره او نه پرې پوهېده.

ژولی هغې ته لیکل:

ماته ګراني خورلندې ! زه تاسو ته په روسي ژبه ليک ليکم، ځکه زه ټولو فرانسويانو او په هماغه اندازه د هغو له ژبې نه کرکه لرم. زه هغه نه ويلی او نه يې اوريدلی شم.

مورږ مسکويان د خپل ټولواک له مينې نه چې د لمانځنې او بې ساري درناوی ورږ دی، د مينې د اور په لمبو کې سوځو.

زما خوار مېړه د يهودانو په مسافرتونو کې د زوريدو او لوږو له زغم نه لېونی او ستړی شوی دی. دا لا څه کوي ،هغه خبرونه چې ما ته رارسېږي له دې مې لا زيات په عذاب اخته کوي.

هرومرو به مو د اريوفسکی د مېړانې او سرښندنې په اړه اوريدلي چې له خپلو دوو زامنو نه يې غږ تاو کړې او ورته ويلی دي:

- له هغو سره به يو ځای مرم ا و بې پتې به نه منو.. او په رښتيا چې ددښمن قوت دوه برابره شو ، خو مورږ ورته سست نه شو. دا هم تېريږي خو د جګړې وختونه بايد لکه د جګړې د وختونو په څېر ومنو او تېر يې کړو. شهزادګی ايلينا او شهزادګی صوفيا ، ټوله ورځ راسره ناستې وي. مورږ خواري هغه کونډې يو ،چې مېړونه مو ژوندي، خو مورږ کونډې يو ، په زغنو اوبدلو لګيا يو او په خورږو خورږو کيسو وختونه تېروو.

يوازې او يوازې زمورږ تر څنګ ستاسو ځای تش دی.. او داسې او داسې نور دې ته ورته ليکونه "

شهزادګی ماريا ،ځکه ددې جګړې په اهميت نه پوهېده چې بوډا سردار هېڅکله د هغې په اړه نه غږېده، هغه يې نه منله او کری ورځ به يې له دوسال سره چې ميز ته به ناست و ،او خدای خبر څه به يې ويل، خندېدل به او ژبه به يې داسې ارامه او ډاډمنه وه چې شهزادګی ماريا ته به د خبرو وخت نه پاتې کېده او د جګړې په اړه به يې د پلار جاج نه

اخښست.

د جولای د میاشتې په اوږدو کې بوډا سردار خورا ګرځنده او آن چې تاند و تازه و. د نوي باغ او چوپړانو ته د نوې ودانۍ جوړل یې پیل کړي وو. هغه یوازینی شی چې شهزادګۍ ماریا پرې زوریدله، هغه یې د پلار بې خوبي وه. هغه خپل دا عادت چې د خپل کار کوټه کې ویده کېده، بدل کړی و او هره شپه به یو بل ځای ویده کېده. یوه ورځ به یې سپارښتنه وکړه چې د هغه سفري پالنګ په لویه لاره کې کېږدئ، بله ورځ به د مبلمستون پر لویه لاستي لرونکي اوږدې څوکۍ پاتې شو او کله به د هرکلو په کوټه کې پروت و او پرته له هغه چې جامې وباسي سترګې به یې پټې کړې او د پښغلې بوری ین پر ځای به د هغه پتروشکا نومي چوپړ ،کتابونه ورته لوستل او هماغسې ویده شو. خو کله کله به یې بیا په خوړنتون کې شپې سبا کولې.

د اګست په لومړي نېټې د سردار اندرې دویم لیک راورسېد. په لومړی لیک کې چې د هغه تر تګ نه ژر وروسته رارسېدلی و، په خورا درناوي سردار اندرې له خپل پلار نه له دې کبله بښنه غوښتې وه، چې ځان ته یې اجازه وکړې وه، له پلار سره مخالفت وکړي او له هغه نه یې غوښتنه کړې وه چې په ځان کې د پلار د مهربانۍ احساس راژوندی کړي. بوډا سردار د زوی لومړی لیک ته په خورامینه ناکه ژبې ځواب لیکلی و او تر همدی لیکه وروسته و چې هغه، فرانسوي پښغله له ځانه لرې کړې وه. دویم لیک سردار اندرې د ویتبیک له څنډو، لیکلی و، هغه دا لیک، تر هغه وروسته لیکلی و چې د غه ښار فرانسویانو لاندې کړی و او د دغې جګړې په اړه یې په لنډه توګه هلته لیکلي او د هغه نقشه یې هم هلته انځور کړې وه. هغه د جګړې د راتلونکې په اړه هم خپل نظریات لیکلي وو. سردار اندرې په لیک کې پلار ته د هغو

ستونزو په اړه چې د جګړې ډګرته دده د کور د نېږدې والی له امله ده ته ورپېښې وې، هم یادونې کړې وې. ده د جګړیزو عملیاتو د نېږدیوالي له امله ډېره خواشیني څرګنده کړې وه او پلار ته یې مشوره ورکړې وه چې مسکو ته لاړ شي.

هغه ورځ د غرمنۍ په وخت کې چې کله دوسال ویلي ویلي و چې: د آوازو له مخې فرانسویانو ویتیبسک هم لاندې کړی دی. هغه د خپل زوی سردار اندرې لیک وریاد شو. هغه شهزادګۍ ماریا ته مخ وروړاوه او وې ویل:

- نن د سردار اندرې لیک راغلی دی، هغه دې ولوست؟

شهزادګۍ ماریا په ډار وویل:

- نه بابا جانه !

هغې نه شوکولای هغه لیک ولولي، چې هېڅ څوک یې آن له رارسېدو هم خبر نه و.

سردار له ملنډو نه په ډکې موسکا په هغې موسکا چې اوس د دغې جګړې په اړه د یادونې په وخت کې تل دده پر شونډو راخوریده، وویل:

- هغه د جګړې په اړه، د دغې جګړې په اړه لیکلي دي.

دوسال وویل: باید ډېر په زړه پورې وي، هغه خو خپله په جګړه کې دی.

پېغلې بوری ین وویل: اخ، هوکې، باید خورا په زړه پورې وي.

بوډا سردار مخ پېغلې بوری ین ته وروړاوه او وې ویل:

- پوهېږئ، د واړه میز پر سر، د اخبارونو تر دوسیې لاندې دي...

پېغله بوری ین په خوښۍ له خپله ځایه ودانګل.

بوډا سردار تندی تریو او چغه کړل:

- اخ، نه، نه ! میخائیل ایوانوویچ، ته لاړ شه.

میخائیل ایوانوویچ پاڅېداو د هغه دفتر ته ورغی، خو همدا چې هغه ووت، بوډا سردار په خورا ناآرامۍ دې خوا، هغه خوا وکتل، کاغذي دستمال يې وارتېره، خپله لاړ او وې ويل:

- هېڅ څوک، هېڅ نه شي کولای. هر څه يې سره ګډوډ کړل.

دده تر راستنېدو پورې، شهزادګۍ ماریا، دوسال، پېغله بوری ین او آن نیکولای جان په چوپتیا چوپتیا کې یو بل ته سره کتل.

بوډا سردار مخکې او میخائیل ایوانوویچ پسې چې لیک او یوه نقشه يې په لاس کې و، په چټکو چټکو ګامونو راستانه شول. هغه لیک او نقشه يې پر میز، تر خپل څنګ کېښودل او د ډوډۍ تر پایه يې هغه چاته ورنه کړل، چې وې لولي. همدا چې مېلمستون ته لاړل، هغه لیک يې شهزادګۍ ماریا ته ورکړ او د نوې ودانۍ نقشه يې تر مخې وغوړوله، پر نقشې يې ستر ګې خښې کړې او لور ته يې سپارښتنه وکړه چې لیک په لوړ آواز ولولي. شهزادګۍ ماریا د لیک لوستل پیل او په پوښتنیز غلچک يې پلار ته وکتل.

ده خپله نقشې ته کتل، خو داسې ښکاریده چې په خپلو غمونو کې ډوب وي. دوسال ځانته دا حق ورکړ چې وپوښتي:

- سردار صاحب، تاسو په دې اړه څه فکر کوئ؟

بوډا لکه چې په بې خوندۍ له خوبه راویښ شوی و، پرته له هغه چې د ودانۍ له نقشې نه ستر ګې بل پلو وغړوي، وویل:

- زه؟ زه؟ ډېر امکان لري، چې د جګړې کرښه دومره مور ته رانېږدې شي چې...

سردار وویل:

- هه، هو، هه، د جګړې کرښه ! ما ویلي او اوس هم وایم، چې د جګړې ډګر په پولند کې و او دښمن به هېڅکله ونه شي کولای، چې د

نی مان له سینده راتېر شي.

دوسال، په حیرانۍ بوډا ته ځکه کتل چې هغه د نی مان نه د نه را اوښتلو خبرې کولې، حال دا چې دښمن لا د وخته د نی پیر، سیند ته رارسېدلی و. خو شهزادګۍ ماریا چې د نی مان ،جغرافیاوی موقعیت کې تېروتلې وه، داسې فکر کاوه چې پلار یې برحقه دی.

سردار چې برېښېده لا د ۱۸۰۷ کال د جګړو په خیالو کې دی او د هغې جګړې یادونه او پېښې ورته نوې برېښېدی، وویل:

- د واورو په ویلیدو سره به ټول د پولنډ په جبو کې ډوب شي، یوازې هغوی دي چې په دې خبره یې سر نه خلاصېږي. که بینیګسین، لا د مخه خوځېدلای او پروس ته ننوتلای وای او سنۍ چارې به په بل ډول وای.

دوسال په ویرې وېرې وویل:

- جنابه سرداره !

په لیک کې د وینیبسک خبرې کېږي او تاسو...

سردار په خواشنۍ وویل: په لیک کې، هو !هو !هو کې په لیک کې.

د هغه بشړې له خواشینۍ نه ګونځې ګونځې او خواشینۍ بڼه یې غوره کړه او چپ شو او بیا یې وویل:

- هوکې، نو فرانسویانو د کوم سیند په څنډو ماته خوړلې ده؟

دوسال سترګې ښکته واچولې او په کراره یې وویل:

- جناب سردار ! په لیک کې هېڅ چېرې د فرانسویانو د ماتې یادونه نه ده شوې.

- آیا هغه نه دي لیکلي چې فرانسویانو ماته خوړلې ده؟ عجیبه ده ! نو ما خو، خپله داسې فکر نه شو کولای.

او ټول تر ډبرو پورې چوپ وو.

هغه ناڅاپه سر راپورته کړ، د نوې ودانۍ نقشې ته يې اشاره وکړه او وې ويل:

- ښه، ښه ! ښه ميخائيل ايوانوويچه ! راته ووايه، ته څنګه کولای شې دغه بدل کړئ؟

ميخائيل ايوانوويچ نقشې ته ورنږدې شو، يو څو شېبې سردار له هغه سره د نقشې په اړه وغږيد، بيا يې برند برند او له قهره په ډک غلچک شهزادګۍ ماريا او دوسال ته وکتل. او خپل دفتر لاړ.

شهزادګۍ ماريا خپل پلار ته د دوسال له حيرت نه ډک او پريشان غلچک ولېد، د هغه سکوت ته يې پام شو او خپله هم له دې نه په حيرت کې شوه چې څنګه يې پلار د اندرې ليک په مېلمستون کې د ميز پر سر هېر کړی و، خو هغه نه يوازې د دوسال د پرېښانۍ او سکوت د علت په اړه له هغه سره د خبرو نه، نه ويريده، بلکې د هغه په اړه فکر کولو نه هم ډاريده له.

مانبام، ميخائيل ايوانوويچ د سردار د سپارښتنې له مخې شهزادګۍ ماريا ته راغی او له هغې نه يې په مېلمستون کې د سردار اندرې د هېر شوي ليک غوښتنه وکړه. شهزادګۍ ماريا ليک هغه ته ورکړ.

که څه هم د هغې دا نه خوښېده، هغې ځان ته دا حق ورکړ چې ميخائيل ايوانوويچ نه وپوښتي، پلار يې څه کوئ؟

ميخائيل ايوانوويچ له درناوی نه په ډکې خو له ملنډو مل موسکا سره وويل:

- هسې خوځښې راخوځښې، دی د دې نوې ودانۍ له املې ډېر نا ارامه دی. يو څه وخت يې کتاب ولوست او اوس... ميخائيل

ایوانوویچ خپل آواز لږ ټیټ کړ او وې ویل:

- میز ته ناست دی. باید په خپل وصیت لیک لګیا وي (په دې وروستیو وختونو کې له کاغذو سره بوختیا د سردار یوه له خورا غوره بوختیاوو نه وه. هغه کاغذونه چې تر مرګه وروسته ده نه باید پاتې شي، هغه کاغذونه چې ده وصیت لیک نوماوه)

شهزادګی ماریا وپوښتل:

-آلپانیچ سمولینسک ته استوئ؟

- البته چې، له ډېرې مودې راهیسې سترګه په لاره دی.

۳

کلـه چـې میخائیـل ایوانـوویچ لـه لیـک سـره دفتـر تـه راسـتون شو، سردار عینکې په سترګو، د عینکو کړۍ پر تندي د شمعې تر رڼا لاندې د میز شاته ناست و او له کاغذو (هغه کاغذونه چې ده وصیت لیک نومول او باید دده تر مرګه وروسته ټولواک ته لېږل شوي وای) سره اخته و، هغه یې له سترګو لرې نیول او په خورا خوند یې لوستل. کله چې میخائیل ایوانوویچ رانغوت، د هغه سترګو د هغو خاطراتو له لوستلو نه وروسته له اوښکو ډکې وې چې ده په ځوانۍ کې لیکلې وې او اوس یې لوستې. هغه د میخائیل ایوانوویچ نه لیک واخیست، هغه یې په جیب کې کېښود، کاغذونه یې یوې خواته کېښودل او الپانیچ یې چې ډېره موده ورته انتظار پاتې شوی و، ځان ته راوغوښت.

هغه پر یوې پانې هغه څه لیکلې و چې سمولینسک کې اړتیا ورته لیدل کېده، هغه په کوتـه کې ښکته پورتـه ګرځېده او هر وار بـه چې د الپانیچ له څنګه چې ده ته یې د دروازې تر څنګ انتظار وبست تېریده، هغه ته یې خپلې سپارښتنې ویلې:

- لومړی پوستي کاغذ، تاته وایم اوري، اته ګډې، د دغې ښلګې له مخې، زرین رنګ، دغه ښلګه یې یوسه، چې کټ مټ هماغه واخلئ.

بيـا شـرش، مـوم، هـوکې د کاغـذونو د مهرولـو لپـاره د ميخائيـل ايوانوويچ د وړاندیز له مخې.

هغه په کوټه کې وګرځېد ،خپلو يادداښتونو ته يې وکتل او وې ويل:

بيا به د سرتېرو د جلب دغه ليک، والي ته سپارئ..

الپاتيچ ته د سردار سپارښتنو دوه ساعته وخت ونيو ،خو بيا هم هغه ته د سردار خبرې پای ته نه وې رسېدلې. هغه کښناست، چرت کې لاړ، سترګې يې سره ورغلې، ويده شو او الپاتيچ وښورید.

- نو ، ځه خوځېږه ،خوځېږه ،که څه شی په کار و ، در وبه يې لېږم.

الپـاتيچ ووت. سـردار بېرتـه خپـل ميـز تـه ورغی ،خپـل ميـز يـې وڅاره ،په خپلو کاغذونو يې لاس وواهه ،بيا يې د خپل ميز جعبه وترلـه او د بل ميز شاته کښناست او والي ته يې د ليک ليکل پيل کړل. کله چې يې ليک مهر کړ او پاڅېد ،وخت له وخته تېر شوی و. هغه غوښتل ويـده شـي ،خو هغـه پوهېـده چـې خـوب نـه ورځـي او ګـډوډ لـه غمونـو ډک خيالونه يې خوب ته نه پرېږدي. هغه تيخون ته ورغړ کړل او لـه هغـه سره ددې لپاره بلې کوتې ته لاړ چې هغه ته ووايي، د هغه کټ چېرى کېږدي. هغه ګرد ګرځېده او کتل يې چې په کوم کنج کې يې کټ کېښـودل شـي. هره خوا هغه ته، ناوړه برېښېده ،خو له ټولو نه ناوړه ځای د هغه د کار په کوټه کې ا ښودل شوې لويه څوکۍ وه، چې پخوا دی پرې بيديده. پر هغې څوکۍ ببديدل، هغه ته په دې علت خورا وحشتناکه برېښېدل. دی له داسې خيالونو سره لاس او ګريوان شوی و ، چې دی يې ډېر زورولی و. په هېڅ څه يې تنده نه ماتېده، خو تر ټولو بنـه ځای هغـه تـه د پيـانو تر شا ولاړ څوکۍ ښکاريده. هغه تر اوسه پورې هېڅکله هلتـه ويـده شـوی نه و.

تيخون د يو چوپړ په مرسته د هغـه کټ راوړ او د هغـه پـه جوړولـو

لګيا شو.

سردار چغې کړل:

- نه، داسې نه، داسې نه، خپله يې يو لږ څه له ديوالـه نـه رادې خواتـه کړ او بيا يې بېرته څه ورنېږدې کړ.

سردار له ځانسره فکر وکړ: بالاخره مې هر څه بدل او جوړ کړل، اوس کولای شم ويده شم.

ودريد چې تيخون جامې تړې وباسي.

له هغه عذاب نه يې تندی تريو شو، چې له ده نـه د جـامو وبسـتلو پـه وخت کې تيخون پر ده زغملی و، پـه پـای کې هغـه جـامې ووبسـتې، پـه سختۍ په کټ کې پريوت او په شک او ګمان يې خپلو وچو ژيړو پښـو ته کتل. هغه پـه فکر کـې نـه و تللی، بلکې د هغـه کړاو پـه وړاندې لږ کرار شوی و، چې دغه پېښې څنګه راپورته او په کټ کې وغځوي.

هغه په زړه کې ويل:

-اخ، اخ چې څومره ګرانه ده، اخ، چې اوس ژر، ژر تـر ژره دا خـواري او عـذاب پـای تـه رسـېدلای وای او زه مـو پـه کـراره پرېښـی وای. هغـه شونډې کېښکودې او د شلم وار لپاره يې هغـه بيـا کېښـکودې او هڅـه يې وکړه چې ويـده شـي، خو هغـه لا سـم پـه کـټ کـې غځـېدلی نـه و چې ناڅاپـه، تر ده لاندې کټ پـه يـوه ټاکلی ګذار، وړاندې او وروسـته پـه خوځېدا شو، ګواکې دی پـه سـختۍ سـا باسـي او دانګي. دغـه حال هر شپه تکراريده. هغه خپلې پټېدونکې سترګې وغوړولې.

پـه خوراخواشينۍ يې خدا زده چاتـه پـه بنګېدو بنګېدو ښـکنځلې کولې اوويل يې:

- ويديدل ناشوني دی، لعنت دې وي پـر دوی ! کومـه د پـام وړ خبـره وه چې ما نبام ته مې، کټ ته مې پرېښې وه، د قفلونـو خبـره وه؟ نـه، نـه د

قفلونـو چـاره خـو مـې وکـړه، نـه، د مېلمسـتون. ،کـوم شـی خـو و؟ شهزادګی ماریا وه چې کومه بې ځایه خبره یې وکړه. دوسال هم کومه څه وویل. دا احمق سړی ! کوم څه مې په جیب کې کښنودل، پروا نه لري، نه رایاد ېږي !

- تیشکا تـه ووایی، د غرمنی په وخت کې مـو د څه پـه اړه خبرې کولې؟

- د سردار په اړه، د مخائیل په اړه...

سردار میز په سوک وواهه او وې ویل:

- چـپ شـه، چـپ شـه ! هـو کې پـوه شـوم، شـهزادګی ماریـا د سردار اندرې کیسـه، هغـه تـه ولوسته،دوسال د ویتیبسـک پـه اړه څـه وویل. اوس به یې ولولم. سپارښتنه یې وکړه چې تیخون دده له جیب نه، لیـک ده تـه ورکړي، لـه وړوکي میزسره د لیمو شربت او شمعې دده د کټ خواته راوړي. عینکې یې په سترګو کښنودې او د لیک لوستل یې پیل کړل. هماغه وخت و چې د شپې پـه چوپتیـا کې پـه داسې حال کې چې د چلچراغونو شنه رڼایي یې پر لاسونو خوریدلـه، ده لیـک ولوسـت او د لومړي ځل لپاره په یوه شېبه کې د هغه په معنا او ارزښت پوه شو.

فرانسویان په ویتیبسک کې دي، او دا امکان لري چې تر څلورو ګرځنو وروسته سمولینسک تـه ورسېږي او یـا کېدای شي اوس هلتـه رسېدلي وي.

- تیشکا ! او تیخون له ځایه پاڅېد. سردار چغې کړې:

- نه، نه، نه پوهېږم، دا ناشونې ده؟

لیک یې د شمعې تر ستنې لاندې پټ کړ، سترګې یې پټې کړې، دانیوب یې خیال ته راغی، او د لمر تر شغلو لاندې د هغه له نیبونو ډک ساحل، د روسي پوځ، د هغه ځوان جنرال، چې دی خپلـه و، هغـه ځوان

چې يوه ګونځه يې هم لا پر تندی نه لرله، مهربانه و، سره، ځلېدونکې څېره، چې د پاتيو مسکين(روسي جنرال) کېږدی ته ورننوزي، هغه ته ټولواکه، د خول خاونده مور، د روس دملت مهربانه انای، تر نظره ورغله، داسې تر نظره ورغله چې هغه ټيټ ونې او څوربه ده او ژېړ رنګه څېره يې لرله، له هغې سره يې په خپله لومړۍ کتنه کې خپله خوښه موسکا، مينه ناکي او له خواخوږی نه ډکې خبرې وريادې کړې. او بيا يې هماغه څېره، تر تابوت لاندې لويه درې چې د ګلو په درمندو کې ډوبه وه، وريادې شوه او بيا د تابوت تر څنګ له زوبوف سره د خول د ګرانې خاوندې د لاس د مچولو د لومړيتوب پر حق، ناندرې ور په ياد شوې. دا ټول او ټول سردار ته وريادېدل او وې ويل:

- څومره به ښه وه چې هغه وختونه بيا راستانه شوې وای، کاشکې دغه ننني بې ننګه وختونه ژر تر ژره پای ته رسېدلی وای او ای کاشکې يې زه آرام سره پرېښی وای.

۴

لیسه ګوړې، د سردار نیکولای اندریوویچ بالکونسکي ځمکې او باغونه د سمولینسک په شپیزه ورستي او مسکو ته د تلونکی واټ په دیرش ورستۍ، کې پراته وو.

په هماغه مانښام چې بوډا سردار، الپاتیچ ته خپلې سپارښتنې ورکړې، دوسال، له شهزادګۍ ماریا نه هیله وکړه چې دی د ځښنو خبرو لپاره ومني. هغه په دې کتنه کې هغې ته وویل، له دې چې د مشر سردار روغتیا خورا کړکیچنه ده او دا د ځان د ساتنې او پالنې لپاره، هېڅ نه کوي او د سردار اندرې له لیکه هم څرګند ېږي چې په لیسه ګوړې کې پاتې کېدل، هم لوی ګوانښ دی، نو هغه (دوسال) په خورا درناوي هیله کوي چې شهزادګۍ ماریا دې د والي په نامه یو لیک ولیکي. اوس چې الپاتیچ سمولینسک ته روان دی، هغه ته دې ورکړي، په لیک کې دې هغه ګوانښ څرګند کړي، چې د دوی کورنۍ ورسره مخامخ ده. دوسال په خپله دغه لیک کې ولیکل، شهزادګۍ ماریا لاسلیک کړ، الپاتیچ ته یې وسپاره، ورته وویل شول چې هغه والي ته وسپاري او د ګوانښ د زیاتېدو په وخت کې ژر تر ژره ببرته راستون شي.

آلپاتیچ چې دغه سپارښتنې او لیک تر لاسه کړ، د سپینو بهو نه جوړه شوې خولۍ (دا د شهزادګۍ ډالۍ وه) پر سر، ارباب ته ورته

لکړه په لاس د خپلې کورنۍ د غړو په بدرګه کې له کوره ووت، هغه ووت چې په هغه چرمینه ګاډۍ کې چې دوه سره بخون، تور یاله او اوږد لکۍ، آسونه ورته ترلي وو، سپور شي.

د آسونو په غاړه کې زنګونه ځړول شوي وو، زنګونه بیا په کاغذونو کې مروړل شوي، مشر سردار چا ته اجازه نه ورکوله چې په لیسه ګوري کې، د زنګونو غږ پورته شي، خو الپاتیچ په لرو لارو کې د زنګونو شرنګهاری ډېر خوښېده. د الپاتیچ چوپړانو، دولتي استازي، منشي، دوې مینځۍ توره او سپینه (په روسیه کې توري مینځې – کور پاکاوه او سپینې خواړه پخول) دوې بوډۍ، قزاق زلمي، ګاډیوان او د دربار نورو وګړو دی بدرګه کاوه.

د هغې لور، په چیټ پوښ بالښتونه، د هغه تر شا او ترپښو لاندې کښېنود. د هغې زړې نښې، یو دستمال په پټه په ګاډۍ کې ومانده. یو ګاډیوان هغه ترتخرګ لاندې ونیو او هغه یې په ګاډۍ کې کښاوه.

الپاتیچ بنګېده، په ګاډۍ کې کښاست او د سردار په څېر، ژر ژر وغږېد او وې ویل:

-خدای مودې، ددې ترینو له دې شرو شور نه ساتي او خدای دې مورِ ته ددې نښځو غم نه رابښيي.

وروسته له هغه یې د وړو کارونو په اړه، خپلو چوپړانو ته خپلې وروستنۍ سپارښتنې ورکړې. له خپل تک شین سر نه یې خولۍ پورته کړه (ددې دا کار په هېڅکله د سردار کارونو ته ورته نه دی) او درې وار یې پر ټټر صلیب رسم کړ.

د هغه نښځې په لوړ آواز وویل:

- میاکوف الپاتیچ ! که کومه خبره وه... ته او تا خدای راستانه شئ، پر مورِ رحم ولري، د هغې د نښې دغه زاری او هیلې له دې کبله

وې، چې د دغې جګړې آواز ې هر خوا خورې وې او لاپسې خوریدې.

الپـاتیچ وخوځـېد. دا خـوا هغـه خـوا یـې کتـل او د شـا خواتـه پرتـې دښتې ننداره یې کوله. هغه تر شونډو لاندې وویل:

- ښځې، ښځې، خدای مو دې له ښـځې ساتي ! د هغـو لـه غمونـو او خیالونو !

د تګ په لاره کې، یو ځای اوربشې مخ پـه ژیړې وې او چېرې یـې لا وړې شنه وو، چېرې لا ځمکه تکه او تـوره او نـوی کرنـه پـه کـې بیـا پیـل شوې وه. الپاتیچ روان و او د فصلونو پـر پریمـانۍ یـې شاباسـي وایـه. د اوربشو پټیو او په هغه کې ولاړ فصل تـه چې ځای ځای پـه کـې لـو پیـل شوی و، کتل...

وروسته له هغه چې دوه واره یې په لاره کې آسونو تـه وانښـه ورکړل، د اګست په څلورمه نښارته ورسېد.

الپاتیچ په لاره کې، لـه پـوځي کتـارونو او ګاډیو سره مخـامخ او یـا هم تر هغو نه مخکې کښده. سمولینسک ته په نږدې کښدو سره لـه لرې لرې د ډزو غږ اوریدل کښده، خو د هغه له اوریدو یې تعجب نه کـاوه، لـه هر څه زیات هغه دې خبرې حیران کړ چې پوځیانو د اوربشو په شنو پټـو کې کښږدې درولې وې او سر تبرو دغـه اوربشـې د وښـو پـه توګـه خپلـو آسونو لپاره کارولې، که څه هم دغـه کـار دده د تعجب وړ و، خـو د هغـه خپلـو غمونـو او خیـالونو هغـه بېرتـه پـه خپلـو څپـو کـې ډوب او دغـه حیرانتیا یې تر هېره کړه.

دا ده دیرش کالـه کښدل، چې د هغـه د ژونـد هر څه د هغـه د ارباب، سردار د هیلو له مخې وو او هغه هېڅکله د هغه له ارادې پرته بل څه نـه کول. هر هغـه څه چې د هغـه د سردار سپارښـتنو پـورې اړه نـه لرلـه، نـه یوازې نه تر سره کښدل، بلکې اصلا یې دده لپاره شتوالی نه لاره..

الپاتیچ، د اګست په څلورمه مانبام سمولینسک ته ورسېد، د دنیپر د سیند پر هغې غاړه کې د ګینچاسکي په سیمه کې لکه په دې وروستیو دیرشو کالو کې چې د هغه عادت شوی، په هغه مسافرتون کې، چې اوس یې فیراپانتوف، پورې اړه لرله، واړاول. دغه فیراپانتوف، چې پخوا سرایوان و، دولس کاله د مخه دده په مرسته له سرداره یو ځنګلکوتی واخېست، د الپاتیچ د مهربانیو له برکته یې په هغه کې کار او ژوند پیل او دا دی اوس یې هلته یو کور، مېلمستون او د وړو خرڅولو یو دکان جوړ کړی دی. فیراپانتوف یو څورب، تورځنی، سور مخی څلویښت کلن کلیوال و چې توري شونډې، پراخه وتلې پزه او همداسې پر تورو وتلو وروځو تندی او وتلې ګېډه لرله.

فیراپانتوف، چې واسکټ او تر هغه لاندې د چیټ کمیس یې اغوستی و، د خپل دکان مخکې ته ولاړ و، د الپاتیچ په لیدو د هغه خوا ته راغی او وې ویل:

- باکوف الپاتیچ ! ټول خلک له ښاره تښتي او ته ښار ته راغلې.

الپاتیچ وویل:

- پوه نه شوم، څنګه له ښاره تښتي !

- زه هم وایم، خلک احمقه دي، ټول له فرانسویانو ډارېږي.

الپاتیچ وویل:

- د ښځو خبرې، د ښځو خبرې، د ښځو خبرې دي.

- زه هم همدا خبره کوم، یاکوف الپاتیچ ! پوځي فرمان رارسېدلی دی چې لاره نه ورکوو، فرانسوي څوک نه پرېږدي، خلک داسې ګڼي. پسې اخېستي دي چې هر یو د خپلې ګاډۍ لپاره دري روبله غواړي، نه عقیده پاتې ده او نه ایمان.

یاکوف الپاتیچ، بې پروا هغه ته غوږ و. هغه سماوار او آس ته د

وښو غوښتنه وکړه. چای يې وڅښه او ځملاست.

تر سهاره پورې دده د مېشت ځای په وړاندې په کوڅه کې پوځونه تېريدل. الپاتيچ بله ورځ هغه کالي چې له ښاره پرته بل ځای نه اغوستل کېږي، واغوستل او د خپلو کارونو د سرته رسولو لپاره ښارته ووت. لمر له سهاره ځلېده او د سهار له اتو بجونه ورځ ښه توده وه. الپاتيچ په زړه کې ويل:

- دغه هوا د غنمو لولپاره ښه ورځ ده، خو لا له سهاره د ښار له څنډو نه د ډزو غږ اوريدل کېده.

د سهار له اتو بجو نه د توپکو له ډزو سره د توپونو ډزې هم يو ځای شوې. په کوڅو کې د خلکو ګڼه ګوڼه وه، خو دا نه څرګنديده، چې چېرې او کوم پلو تلوار کوي، سرتېرې هم ډېر ليدل کېدل. ګاډی هم بې شمېره وې، ښکته پورته روانې وې. سوداګرو او دکانداران د خپلو دکانونو مخې ته ولاړوو او په کليساوو کې لمانځې روانې وې. الپاتيچ د خپلو چارو د سرته رسولو لپاره، د مغازو، ادارو، ډاګځي او ولايت خواته ورغې. په بازار، په دکانونو، په ډاګځای او هر هر ځای کې د پوځ او جګړې خبرې وې. د دښمن خبرې، چې پر ښار يې يرغل پيل کړی و. توله يو له بله پوښتنې کولې او توله هڅه کوله يو بل آرامه کړي.

الپاتيچ د والي دکورمخې ته سخته ګڼه ګوڼه وليده، قزاقان، کارکوونکي، د والي ګاډيوانان، ساتونکي او نور ټول د هغه سړي اوچوپړان. الپاتيچ د کور مخې ته دوه اعيان وليدل، چې يو ده پېژانده. د هغه دغه پېژند ګلوی سړی د سيمې د پوليسو مشر و، چې خورا غوړ او ډډ غږيده او ويل يې:

- ګورئ ! دا څه توکې نه دي، اوس که يو څوک وای، يو ازې وای،

ښځه او ماشومان يې نه لرلای، يا هسې ګدا ،سوداګر او يا وږی وای، بيا يې هم پروا نه لرله، يو سر يو يې غم، خو هغه څوک چې د کورنۍ غړي يې د يارلس تنه دي، لاس يې هم تش، اوس به څه کوي؟ دا څه چاروا کې دي، په خلکو يې څه راوستي دي؟ ټول داړه مار او غله دي، چې دا خو يې په دار ځړولي وای !

بل وويل: څه وايې، نه پوهېږې چې...

د پوليس مشر ويل:

- زما يې څه، بلا پسې ! پرېږد ئ چې واورئ ! تر موږه سپي هم ښه دي

د الپاتيچ په ليدو يې زياته کړه: ياکوف الپاتيچ ته دلته څه کوئ؟

الپاتيچ په ويار سره سر پورته کړ، لاس يې د تل په شان د سردار د نوم د يادولو سره د تخرګ لاندې ونيو او وې ويل:

- د عاليجناب په سپارښتنه والي ته راغلی يم. سردار سپارښتنه کړې ده، اجازه راکړئ چې له حاله خبر شم.

هغه وويل:

- ځه لاړ شه، ځان خبر کړه، دا سې حال يې راوستی چې يوه کراچۍ هم نه پيدا کېږي. هغې خواته يې اشاره وکړه چې د ډزو غږ ترې راته، او وې ويل:

- اورئ، دښمن له ښاره هومره لرې نه دی.

هغه زياته کړه:

- دا سې حال يې راوستی دی، چې ټول به ووژل شي. غله، داړه مار !

دا يې وويل او پر زينو ورښکته شو.

الپاتيچ سر وښوراوه او پر زينو پورته وخوت. د انتظار په کوټه کې

سوداګر، دوکانداران، ښځې او مامورین هر څوک خورا بې شمېره وو. ټول چپ ناست او یو بل ته یې سره کتل. د والي د کوټې دروازه چې راخلاصه شوه، ټول پاڅېدل، او وړاندې ورغلل. له دروازې په تلوار یو مامور راووت، له سوداګرو سره یې څه وویل، یو ځوان مامور چې صلیب یې پرغاړه کې پروت و، ځان پسې دفتر ته وروبالـه او ببرته د دروازې تر شا پناه شو.

له ورایه بربښېده چې ځان له هغو ټولو غلچکونو نه پناه کوي، چې خلکو هغه ته په ځیر ځیر او پوښتنیز ډول ورلېږل. الپاتیچ دروازې ته ورنېږدې شو. او کله چې دا وار دغه مامور بیا راووت، پاڅېد، خپل لاس یې د خپل ټټر په ټرلې تنې کېښود، مخ یې هغه مامور ته وروارۅاوه، لیکونه یې هغه ته وروړاندې کړل، په لوړ خو ډډ آواز یې وویل:

- د جنرال آنشوف سردار بالکونسکي (په فرانسوي آنشوف یعنې مشر قوماندان) له خوا، جناب بارون آش ته.

غږ یې داسې پرتم لاره، چې مامور ارشو هغه ته مخ وروارۅاوي او لیکونه یې تر پ واخېستل. څو دقیقې وروسته، والي الپاتیچ ومانه او په تلوار یې ورته وویل:

- سردار او شهزادګۍ ته ووایی چې زه له هېڅ څه نه خبر نه یم. او ما د لوړو چارواکو د سپارښتنې له مخې دا کار کړی دی، مهرباني وکړئ. هغه کاغذونه، الپاتیچ ته ورکړل او خپلو خبرو ته یې دوام ورکړ:

- خو له دې کبله چې د سردار روغتیا ښه نه وه، زما هغه ته مشوره دا ده چې مسکو ته لاړ شي. زه خپله همدا اوس خوځېږم، سردار ته هم ووایئ.. خو والي خپلې خبرې پای ته ونه رسولې. له سر تر پښو په خارو دوړو یو لړلی افسر راننوت او په فرانسوي ژبې یې والي ته څه

وویل. د والي څېره له ډاره تکه سپینه شوه. سر يې الپاتيچ ته وښوراوه او هغه ته يې اشاره وکړه:

- ځه ! ژر کوه ! او له افسر نه يې پوښتنې پيل کړې. کله چې الپاتيچ د والي له کوټې راووت، د انتظار په کوټه کې د ناستو په تمه کسانو له ويرې او سترياني ډکې هيله مندې سترګې ټولې هغه ته وروا وښتې. الپاتيچ پرته له هغه چې څک شي، نور د ډزو غږونو ته چې دم په دم زياتېدل او رانږدې کېدل، غوږ و، په تلوار او ګبنۍ د مېلمستون پلو ته ستون شو. د پوځي اعلاميې هغه پاڼې چې والي الپاتيچ ته ورکړې وې، داسې په کې راغلي و:

- تاسو ته ډاډ درکوم چې د سمولينسک ښار لا هېڅ دول ګوابښ سره مخامخ نه دی او دا ګمان هم نه شته چې ښار ته دې ګوابښ ورپېښ شي. زه له يوې خوا او شهزاده باګراتيون له بلې خوا د ښار مخې ته سره يو ځای کېږو او دا يو ځای کېدل به د مياشتې په دوه ويشتمه نېټه تر سره کېږي. دغه دوه پوځونه به ددغه ولايتو د اوسېدونکو په ملتيا چې تاسو ته پرېښودل شوي دي، تر هغه وخته به دفاع وکړي چې دښمنان په شا تمبول شوي او مات نه وي او يا زمونږ مېړني سرښندونکي تر وروستي هغه پورې ځان قربان کړي نه وي. نو له دې کبله دا خورا پر ځای خبره ده چې د سمولينسک اوسېدونکو ته ډاډ ورکړ شي او ارام يې کړي، ځکه هغه کسان چې د ځان او دښمن د پوځ تر منځ د دوو پوځونو دغه شان کلک ديوال ويني، بايد په بري هم پوره ډاډ ولري.

(پوځي فرمان، د بارکلي دوتولي له خوا نه د سمولينسک والي بارون آش ته – ۱۸۱۲)

خلک پريشانه، او په کوڅو کې لالهانده وو، خپل کېږي، ميزونه، څوکۍ او د کور ټول څه يې په کراچيو بار له خپلو

کورونو نه راوتل او په کوڅو کې وړاندې تلل او ګڼه ګونه يې جوړه کړې وه. د فيراپانتوف آستوګنځي په ګاونډ کې څو کراچۍ ولاړې وې او دښځو غږ ترې راته. عذر زاري او زګپروی اوريدل کېدل. يو ډنګر سپی پرله پسې غپيده او د ګاډيو د آسونو مخې ته تاويده راتاويده. الپاتيچ له خپل عادت نه په چټکو ګامونو د مسافرځای انګړ ته راننوت او مخامخ د آسونو طويلې ته لاړ، ګاډيوان ويده شوی و. هغه يې راويښ کړ، او ورته وې ويل چې آسونه چمتو کړي او خپله د کور دالان ته ورتېر شو. د مسافرځای د څښتن له کوټې د يو ماشوم د ژړا، د يوې ښځې د ساندو د فيراپونتاف د چغو او غضب نه ډک آواز غوږو ته راتلل. کله چې آلپاتيچ دالان ته راننوت، د آشپزښځه له ويرې لکه ويريدلې چرګه ښکته پورته منډې وهلې.

- ښځه يې ووهله، داسې په مرګ يې ووهله، داسې يې ووهله او پر ډاګ يې کشوله.

الپاتيچ وپوښتل: ولې؟ د څه لپاره؟

- ښځې يې غوښتل چې له ده سره ګډه لاړه شي. د ښځو کار دی. هغې ټينګار کاوه چې دا هم له ځانسره بوزي، هيله يې کوله چې دا او ماشومان مرګ ته مه سپاره. هغې ويل:

- ټول لاړل، او مور څه ګناه لرو؟ داسې داسې يې ووهله، داسې چې په ځمکه يې همداسې څښوله.

الپاتيچ، له هغه سره داسې سر وښوراوه، ګواکې ده د هغه خبره تاييد کړې وه او خپله يې له دې املې چې نه غوښتل نور، نوڅه واوري. د مسافرځای د خاوند د کوټې مخامخ کوټې ته چې خپل اخښتل شوی شيان يې هلته ايښی و، ورغی.

په همدې شېبه کې يوه ډنګره، رنګ الوتې ښځه، چې ماشوم يې په

غږې کې نیولی و ، دستمال یې له سره لویدلی، لـه دروازې را ودانګل، انګړ تـه تلونکـو زینـو پلـو یـې منـډه کړې او چغـې یـې وهلې، ظالمـه، وژونکیه !

فیرا پونتاف،د هغې پسې له کوټې راووت، خو همدا چې الپـاتیـیچ یې ولید ،خپل واسکټ یې سم، لاس یې پر څنګو تېر، سترې ستومانه برېښېده. هغه پسې کوټې ته ورننوت او وې پوښتل:

- الپاتیچه غواړئ لاړ شئ؟

الپاتیـیچ، د هغه پوښتنې ته ځواب ورنه کړ، پرته له هغه چې هغـه تـه وګوري، خپل اخېستل شوی شیان یط را واخېستل او وې پوښتل چې، کرایه یې څومره شوه؟

فیرا پونتاف وویل:

- بیا به حساب کوو ، څنګه والي ته ورغلئ؟ څه پریکړه وشوه؟

الپاتیچ ځواب ورکړ چې والي د پریکړې په اړه ده ته هېڅ ونه ویل.

فیرا پونتاف وویل:

- دا ژوند او کار چې مور یې لرو ، آیا کولای شو لاړ شو؟ کډه کـول خو څه ټوکې نه دي؟. تر دارا ګابوژ پورې او ه روبله کرایه غواړي. دا چور له لارې وتلی، ایمان یې په پیسو بایللی دی ! میلیونوف، ښه اټکل کړی و ، لا د پنجشنبې په ورځ یې خپله د وړوو بوجۍ په اوه روبله پر پوځیانو وپلورله. هغه زیاته کړه:

- ښه نو ، ورکه وه یې، یو چای خو به وڅکې؟

تـر هغـه پـورې یـې چـې آسـونه، ګـاډیو پـورې تـړل، الپـاتیچ او فیرا پانتوف چای سره وڅکه، د غلې دانې په اړه سره وغږیدل او پـه دې اړه یې غوږې وکړې چې هوا د فصلونو د راټولو لپاره خورا ښه ده.

فیرا پانتوف چې درې پیالې چای یې وڅکه، پاڅېد او وې ویل:

- ډزې څه بندې غوندې شوې، ښايي زمونږ پوځ مخې ته لاړ، دوی ویلی دي چې دښمن به ښار ته نه پرېږدي، هرومرو به دوی پوهېدلي وي چې دومره زور لري چې داسې خبرې کوي. ...

الپاتیچ خپله سودا راواخېسته، هغه ګاډیوان ته یې ورکړه چې کوتې ته راننوت او د مسافر ځای له خاوند سره یې حسابونه خلاص کړل. د خوځېدونکو ګاډیو، د آسونو د سمونو او د هغو د غاړې د زنګونو د آوازونه شرنګهاری د کور د دروازې نه د وتلو یادونه کوله.

له غرمنۍ نه څو ساعته اوښتي و، سیورې د کوڅې تر نیمایي پورې راوړاندې شوي و، خو په پاتې نیمایي کې لا تود لمر ځلېده. الپاتیچ له کړکۍ نه د باندې وکتل او د دروازې پلوته ولاړ. ناڅاپه لرې بیادیو عجیب و غریب غږ، بیا ګړز پورته شو او تر هغه وروسته د ښار په فضا کې دتوپ دمرمیو د لویدو او دډز غږمبهاری خپور او هینداره یې وربرېدولې. الپاتیچ کوڅې ته ووت. دوه تنو د پل خواته منډې وهلې. پر ښار د اوریدونکو مرمیو، د هغو د لګېدو او چاودیدو غږونه له هرې خوا نه اوریدل کېدل، خو د غه غږونه د توپ د هغه غږونه په کچه چې له ښاره د باندې اوریدل کېدل او پر ښار یې مرمۍ راورولې، په هېڅ شمار وې. د دغو ډزو غږ د خلکو پام هومره ځانته نه وراړاوه، څه کم پنځه بجې ناپلیون سپارښتنه کړې وه، چې ښار د توپو تر اور لاندې راولي، یو سلو دیرشو توپونو پر ښار ګولۍ ورولې. په لومړی سر کې خلک هک حیران او په دې ډزو یې سر نه خلاصېده.

هغه ګولۍ چې پر ځمکه لګېدې، چاودیدې، په لومړي سر کې د هغو چاودونو د خلکو پاملرنه راپاروله، د فیرا پانتوف ښځې چې ژړا او زارۍ یې تر هغه وخته پورې د ننه له کوره اوریدل کېدې، چې شوه، ماشوم یې په غېږ کې د کور د دروازې پلو لاړه. او په پټه خوله یې د

خلکو نندارہ او د هغو غږ ته غوږ غوږ وه.

آشپز او دوړوو، پلورونکي کارګر هم د وره پلو ته راغلل. ټولو په خـورا خوشـالۍ او ځـانګړې پـاملرنې هڅـه کولـه د هغـو پـه سـر د تېریدونکو ګولیـو نندارہ وکړي، خو پـه دې وخت کې څو تنه چې په خورا مستۍ غږېدل، د کوڅې له یوه ګرځني نه راتاو شول.

یوه وویل:

- دغه ته زور وایي، بام او د کور چت یې تالاوالا کړل.

بل تن بیا غږ وکړ:

-ته ګوره چې ځمکه یې څنګه چول چول کړه.

درېیم تن وخندل او وې ویل:

- ډېر ښه وشو، ډېر ښه وشو. ښه ده چې لږ دې شاته ودانګل کنه اوس به دې د غوښو ټوټې له خاورو او ایرو سره یو ځای وې.

خلک ټول په دلته راټول شول. هغو کیسه کوله چې څنګه تر دوی لږ وړاندې یوه ګولۍ په یوه کور کې ولګېده. په دې وخت کې هم ګولۍ پرله پسې د خلکو لـه پاسـه تېرېدلې... خو یـوه هـم دوی تـه نېږدې نـه لګېـده، الپـاتیچ پـه کراچـۍ کـې سـپور شـو. د مسـافر ځـای خاونـد د دروازې په خوله کې ولاړو. پر هغې آشپزې ښځې چې لسـتونې یې بډه وهلې، سـره لمـن یـې اغوسـتې، خپـل بربنډ مړوندونـه یـې ښورول او د هغې ډلې خواته چې په یوه کنج کې راټول شوي وو، ددې لپاره ور روانه وه چې د هغو خبرو ته غوږ شي، غږ وکړ:

- چېرې ځئ؟ څه دې ورک کړئ؟

هغې وویل: عجیب سړی دی؟

خو همدا چې د خپل بادار غږ یې واورید، ببرتـه راستنه او خپله بډه وهلې لمن یې ښکته کړه.

بیا یو درومند غږ خو دا وار دوی ته د پر نښې دي، لکه د یوه مرغه چې ځان ځمکې ته راوارتېره، له آسمان نه راولویـد. په کوڅه کې اور ولګېد. چاودونه وشوه او په کوڅه کې لوګی خپور شو.

د مسافر ځای خاوند، د آشپزې پلو ورمنډه کړه او چغه یې کړل:

- بې رحمې، ته دلته څه کوئ؟ دا څه و؟

دې سره هممهاله د ښځو د ژړا او شروشور غږ له خو ځایه واوریدل شو، یو ماشوم په وحشت سره چغې وهلې، خو خلک په چوپه خوله او الوتو رنګونو د هغې آشپزې شاوخوا ته ورټول شول. په دې ګنډه ګوڼه کې د دغې بدمرغې ښځې آواز تر ټولو نه لوړ و.

- اوی، ګرانو، زما د زړه سرو، ځارم شم، قربان مو شم، مه پرېږدئ، مه پرېږدئ چې مړه شم، زما زړه ته ګرانو !

پنځه دقیقې وروسته په کوڅه کې هېڅوک هم پاتې نه شو. آشپزه یې چې ورون یې د بم له ټوټې نه ټپی او مات شوی و، پخلنځي ته یووړه.

الپاتیچ، ګاډیوان، د فیرا پانتواف ښځه او ماشومان سره له څوکېداره پر ځمکې ناست او غږونه یې ډزو اوریدو ته څک کړي وو، د توپونو غړمبهاری، د ګولیو ټک او ټوک، د آشپزې زورونکي زګیروي، چې په نورو آوازونو کې له ورایه څرګند و، یوه شېبه هم نه آرامېدل. د مسافرځی د خاوند د ښځې ماشوم چې کله به ډېر ناآرامه شو، په غېږ کې واخېست، هغه به یې ښوراوه او په خوږو خوږو او مهربانو خبرو به یې تسلاوه او کله ناکله به یې له هر هغه چا نه چې له کوڅې نه راته، د خپل مېړه چې په کوڅه کې پاتې و، جاج اخېست. د ورځې پلورونکو کارګر چې ځمځې ته راغی، هغې ته وویل چې بادار له نورو خلکو سره یو ځای د دې لپاره کلیسا ته تللی دی چې د مسیح

معجزه ښودونکی شمایل له سمولینسک نه ولېږدوي.

مانبام د توپونو ډزې آرامې شوې. د الپاتیچ کورنۍ له څمڅې نه راووته اوله دروازې سره ودریده. د مانبام پخوانی آسمان چې تک شین و ،اوس لوګیو پوښلی و. سپوږمۍ راختلې وه او ددغو لوګیو د پردو په منځ کې یې په زړه پورې ځلا لرله. د توپخانې د ډزو له هغه وحشته وروسته ښار په داسې یوې خاموشۍ کې ډوب شو ، چې یوازې د پښو د څښولو ، د چټکو ګامونو د اخبستو ،زاریو او زګیرویو ، د لرو لرو چغو او نارو او د اورونو دخړپهارې آواز هغه ماتوله. د آشپزې زګیروي اوس آرامه شوي وو. له دوو خوا نه دتینګو اورونو ،دتورو لوګیو کندکونه پورته کېدل او په هوا کې خوریدل. په کوڅو کې سرتېري،نه په منظمو کرښو بلکې د مېږټونو په څېر په ګډه وډه او ګڼه ګوڼه کې په رنګارنګو دریشیو کې له ببلابیلو خواو تلل راتلل. ددغو سرتېرو څو تنو د الپاتیچ تر مخې، د فیرا پونتاف انګړ ته ورمنډې کړې. الپاتیچ د دروازې خوا ته ورغی. د کوم ځپل شوي غونډ سرتېرو چې شاته تمبول شوي وو ، لاره بنده کړې وه.

افسر چې هغه د دروازې په درشل کې ولید ، ورته وې ویل:

- ښار ورته تسلیموئ، تښتئ، ځی ووزئ. او افسر پر سرتېرو غږ وکړ:

- زه به تاسو ته وښییم چې د خلکو کورونو ته ننوتل، څه معنا لري؟ الپاتیچ کورته راستون شو او ګاډیوان ته یې وویل چې ګاډی چمتو کړي. تر الپاتیچ او ګاډیوان نه وروسته د فیرا پونتاف د کورنۍ ټولې ښځې هم راووتې، ښځې چې تر هغه وخته پورې، د لوګیو او آن د اورونو د شغلو په لیدو چې د تیارو په خوریدو لاپسې ښې څر ګندېدې، ناڅاپه په ډزو اوشوروبې جوړ کړ. دې ته ورته ډزو او

سانډې د کوڅې په بل سر کې چې ګواکې، له دوی سره د سیالۍ لپاره جوړې شوې، هم اوریدل کېدې. الپاتیچ او ګاډیوان چې لاسونه یې ږېره دیدل، د آسونو افسارونو جړې او غوټه شوې لرې راخلاصولې. کله چې د الپاتیچ ګاډۍ د انګړ له دروازې نه وتله، هغه د فیرا پونتاف د دوکان له خلاصې پاتې شوې دروازې نه ولیدل چې څنګه لس دولس تنه سرتېرې د غنمو، وړوو او آفتاب پرست له دانو نه بوجۍ ډکوي. له دې سره هممهاله فیرا پانتوف له کوڅې نه راستون شو، د سرتېرو په لیدو یې غوښتل چغه کړي، خو ناڅاپه یې خپلې څنې په منګلو کې ټېنګې او په کړس کړس خندیدل یې پیل کړل. د هغه له خندا سره سانډې ملګرې شوې او وې ویل:

- هلکانو، وړیځ، تالان یې کړئ، دې ارمونو ته هېڅ څه پې نه ږدئ،. هغه خپله د وړو بوجۍ را اخېستې او کوڅې ته یې ور ارتېرلې. څو تنه سرتېرې چې ډار شوي وو، د باندې وتښتېدل، خو څو تنو نورو خپلې بوجۍ ډکولې. فیرا پانتوف چې الپاتیچ ولید، هغه ته یې مخ ورواړاوه او غږ یې پرې وکړ:

- د روسیې حال څرګند شو ! روسیه تالا شوه ! زه خپله اوس اور ورته ورته کوم، روسیه تباه شوه ! او فیرا پانتوف کوڅې ته منډه کړه. په کوڅې کې د سرتېرو پرله پسې بهیر داسې روان و چې الپاتیچ نه شو کولای، آپلو واوړي، هغه دې ته اړو چې ودرېږي او صبر وکړي، د فیرا پانتوف ښځه او بچیان هم په ګاډۍ کې ناست او دې ته ستړګه په لاره و، چې لاره خلاصه شي.

شپه خوره او د تیارو لمن غوړېدلې وه. ستوري رابرشوي وو او ځوانۍ سپوږمۍ هم کله ناکله د لوګو شا نه، سترګکونه وهل. د الپاتیچ کراچۍ او د فیرا پانتوف د ښځې ګاډۍ، چې د سرتېرو د ډلو په

ګڼه ګونه او دنورو ګاډيو او کراچيو په منځ کې نور نو وړاندې روانې وې، دې ته اړوتې چې د دنيپر د سيند د ساحل پرغاړه تم شي. څلور لارې ته نږدې چې لاره بنده شوې وه او ګاډی ټولې ولاړې وې، په يوې کوڅې کې يو يو کور او يوه دوکان اور اخښتی و، خو اور په مړ کښدو و. شغلې کله کراريدې او د تورګڼ لوګې په غږ کې پناه کښدې او کله به يې ناڅاپه لوړې شغلې پورته او په څلور لارو کې د ولاړو خلکو په څېرو يې له وړايه حيراني راڅرګنده کړه.

الپاتيچ چې د ځنډيدو له امله، له خپلې کراچۍ نه پلی شوی و، يوې تنګې کوڅې ته ورننوت، چې د اور ننداره وکړي. د اور اخښتل شوي کور تر مخې سرتېرو پرله پسې تګ راتګ کاوه، الپاتيچ دوه سرتېری وليدل، چې له هغو سره يو بل سړی چې شين بخون کوټ يې اغوستی و، د اور اخښتي کور نه اور اخښتی دستک راباسي، د لارې آپلو کورته يې وړل او ځينو نورو بيا هغې خواته وانښه وړل. الپاتيچ يو ډله خلکو ته چې د اور د شغلو په مخکې ولاړو، ورنږدې شو، اور د غنمو د انبار لوړ ديوالونه، ترشغلو لاندې کړل او تر هغو نه لوړ يې لمبې وهلې، او داور اخښتي چت لرګي د اور له کبله لاندې رالويدل. داسې ښکاريدل چې خلک دې ته سترګې په لاره وو چې چت ټول راولوېږي. الپاتيچ هم همدې ته سترګې په لاره و.

يو آشنا غږ راغې او بوډا ته يې غږ وکړ:

- الپاتيچ!

الپاتيچ چې په هماغه تپه تياره کې د خپل ځوان بادار غږ پېژندلی و، ځواب ورکړ:

- پلار جانه! بنا غليه، عاليجنابه!

سردار اندرې چې پوځي کوت يې پرغاړه او پر تور آس سپور و، د

خلکو له شانه الپاتیچ ته ځیر ځیر کتل او وې پوښتل:

- ته او دا ځایونه دلته څه کوئ؟

الپاتیچ چې سلګۍ وهلې ځواب ورکړ:

- ستاسو حضور عالیجنابه ! ستاسو حضور... مګر موږ ماتې خوړلې ده؟ پلار جانه... !

سردار اندرې بیا وپوښتل:

-ته دلته څه کوئ؟

په دې شېبې کې د اور لمبې لاپسې لوړې او زیاتې شوې او د الپاتیچ د ځوان بادار ستړې او تکه سپینه څېره یې ښه ښکاره او څرګنده کړه. الپاتیچ هغه ته وویل چې څنګه سمولینسک ته استول شوی او په څه سختیو هغه تر دې ځایه راغلی دی.

هغه بیا وپوښتل:

-ستاسو حضور، څه فکر کوي، موږ جګړه بایلو دې ده؟

سردار اندرې هغه ته ځواب ورنه کړ. هغه له جیبه د یادښت کتابچه راووېسته، په خپل زنګانه یې کېښوده، یوه پاڼه یې له کتابچې څېرې او په پنسل یې کوم څه لیکل پیل کړل.

هغه خپلې خوږ ته ولیکل:

- سمولینسک تسلیموي، یوه اونۍ وروسته به لیسه ګورې هم د دښمن لاس ته پریوزي، سمدلاسه مسکو ته وخوځېږئ، د خوځېدا سره سم یوریبار او سوباژ ته ولېږه، د خپل سفر حال سمدلاسه راته ولیکه.

کله چې یې لیک ولیکه او الپاتیچ ته یې ورکړ، هغه ته یې دا هم وویل چې څنګه د هغه د پلار سردار، د شهزادګۍ، کمکي سردار، د کمکي سردار ښوونکي، د تګ کړه وړه برابر کړي، څنګه د شویو کارونو په اړه ده ته سمدلاسه خبر ورکړي، خو هغه لا دغه سپارښتنې

پای ته نه وې رسولې، چې د سورو پوځونو د قوماندانۍ یو افسر او د هغه څو سرتېرو په خورا تلوار ده ته ځان راورساوه.

افسر په بهرنۍ لهجې، خو سردارانه ډې ته آشنا غږ چغه کړې:

- تاسو ډګروال یاستئ؟ د تاسو په مخ کې کورونو ته اور ورته کوي، تاسو ورته ګورئ او هېڅ نه وایي؟ دا څه معنا لري؟ تاسو به د خپلو دې کړو ځواب ووایئ !

دا ببرګ و. ببرګ اوس د لومړي پوځ د کین اړخ، د پلي پوځونو د قوماندان مرستیال و. هغه خپل دا منصب لوړ او خورا غوره ګانه، سردارانه ډې هغه ته وکتل، هېڅ یې ونه ویل، له الپاتیچ سره یې خپلو خبرو ته دوام ورکړ او وې ویل:

- هیله ده هغو ته ووایی چې تر لسمې نېټې پورې ځواب ته سترګې په لاره یم، که تر لسمې پورې ستاسو د خوځېدا ځواب را ونه رسېږي، زه به دې ته اړ وزم چې هر څه پرېږدم او لیسې ګورې ته درشم.

ببرګ، چې سردارانه ډې پېژندلی و، وویل:

- سرداره ! زه دا خبرې ځکه کوم چې تل غواړم سپارښتنې پر ځای کړم، ځکه زه تل هغه په ټینګه سر ته رسوم، هیله لرم تاسو به ما وبښئ. دا ښکاره نه شوه چې هغه څه غوښتل.

د اورونو د شغلو له مینځه یو ګړۍ راپورته شو. شغلې د یو څو شېبو لپاره آرامې شوې. د لوګو توري وریځې د چت لاندې راوخټېدې، د اور له مینځه بل یو ډارونکی آواز واوریدل شو او یو غټ شی راولوید.

د انبار د چت نه د رالویدلې دویمې غټې ټوټې آواز، واوریدل شو او له انباره د سوځېدلو غنمو د ډوډۍ بوی راته. د خلکو د ګڼه ګوڼې له منځه د شروشور او زګیروي غږ اوریدل کېده. لمبو او دهغو شغلو د آسمان پلو سرو بسته او د خلکو حیرانې، ګونځې شوې او ګبنۍ

اخبستې څېړې يې چې د اور نند اره يې کولـه لـه ورايـه څرګندولې. هغـه سړی چې شين بخون کوټ يې اغوستی و ، لاسونه پورتـه ټـک وهـل او چغه کړل:

- خورا ښه دی، خورا هر څه تالان شول. زلميانو ، هر څه تالان شول.

يو څه غږونه پورته شول:

-د غنمو د انبار خاوند دی، په خپلـه دی دی. سردار اندرې، الپـاتيچ ته مخ ورواړاوه او وې ويل:

- ښه ! ښه ! ټولې خبرې به همد اسې چې ما درته وويل، همد اسې بـه يې ورسوې.

او پرته له هغه چې ببرګ ته چې دده تر څنګـه چوپـه خولـه ولاړ و. يـوه خبره هم وکړې، وخوځېد ، خپل آس ته يې متروکه ورکړه او په کوخه کې پناه شو.

۵

پوځونو ،له سمولینسکه ،راوتلو ته دوام ورکړ او دښمن هم هغوی پسې را اخیستي او وړاندې را روان و. هغه غونډ چې د سردار اندرې تر قوماندې و ، د اګست په لسمه په شا ته راتګ کې ، د ونو منځ کې تېریدونکې لارې نه چې لیسې ګورې ته نېږدې تېریده ، مخکې روان و. دا درېیمه اونۍ وه چې تودوخۍ او د اوبو نشتوالي دوام درلود. هره ورځ په آسمان کې کنډک کنډک او څپه څپه وریځې اوښتې را اوښتې او کله ناکله به یې د لمر تبۍ هم پټه کړه ، خو د مازدیګر او مابنام تر منځ به بېرته آسمان تک شین شو. او لمر به د افق د سرو لړو تر شا ښکته ولوید. یوازې د شپې به شبنم په هوا کې اټنونه جوړول او ځمکه ته یې سپېځلتیا ښنله. ناریبل شوي غنم سوځېدل ، وږي یې تویدل ،. ډنډونه یې وچېدل. څارویو ځکه له لوږې رمبارې وهلې ، چې هغو په څړ ځایونو او په ځمکو کې نه شو کولای یو ډکی وانښه پیدا کړي. هوا ډېره توده او یوازې یوازې به د شپې له پلوه ، تر هغه وخته پورې چې شبنم به خور و ، په ځنګلونو کې به هوا لږه سړه وه ،خو په هغو واټونو کې ، په تېره بیا په هغو واټونو کې چې پوځیان به خوځېدل ، آن په هغو برخو کې چې له ځنګلونو تېریدل ، د کومې ښې هوا پته نه لګېده. شبنم به د سرتېرو له ګامونو نه .. د شګو او خاورو په پورته شویو دوړو کې ورکېده. همدا چې سهار وختي به د سرتېرو خوځېدا پیل شوه ، د کراچیو او توپخانو

د کاروان څرخونه، تر نیمایي په دوړو کې لړلي او پلي کسان به تر ښنګرو پورې په دغو دوړو او خاورو کې ډوب روان وو. د دغو ریګونو او شګو د دوړو یوه برخه به په پښو او څرخونو او بله برخه یې پورته په هوا کې، له وریځو سره ګډه، پر پوځونو ولاړه او ببرته به د هغو خلکو پر سترګو، څنډو، غوږونو، سپورږمو، په تبره بیا ګوګل او زړونو راپریوته چې په دې لاره روان وو. هرڅومره به چې لمر پورته کېده، د دغو دوړو لوړتیا لا پسې لوړیده او د دغو سوځوونکو دوړو د نازکې پردې له شا نه، کېدای شو په ساده سترګو لمر ولیدل شي، لمر لکه د یوه لوی او وریځ توپ په شان برېښېده. هېڅ ډول باد او وږمه نه لګېده او خلکو په دې تنګه هوا کې په منځنۍ کچه سا اېستله. هغوی خولې تړلې او پزه نیولې وړاندې روان وو او هر وخت به چې کلیو ته رسېدل، ټولو به ځان څاګانو ته رساوه. په اوبو به سره ورټول شول او د هرې څاه اوبه به یې تر چیکړو پورې څکلې.

سردار اندرې، د غونډ قوماندان و. د غونډ چارې، د هغه د غړو څارنه پالنه او د فرمانو اخېستل او ورکول د هغه ورځنۍ چارې وې. د سمولینسک د ښار اور اخېستل او دښمن ته د هغه پرېښودل د سردار په ژوند کې یو ستر او نه هېریدونکی پړاو و. د دښمن په وړاندې د کرکې نوی احساس دې ته اړ کړی و، چې خپل ویاړونه هېر کړي. هغه ټول د غونډ په چارو کې ډوب او د خپلو سرتېرو او افسرو لوی خواخوږی او د هغو پالونکی و. په غونډ کې هغه، ټولو: زمور سردار، په نامه یاداوه. په هغه ویاړیدل او ورته ګران وو، خو د هغه خواخوږي او مهرباني یوازې دده سرتېرو او افسرانو یعنې تیموخین او نور لاس لاندې وګړو پورې اړه لرله. یعنې په غونډ کې نویو او یا له هغو کسانو سره چې ده یې نه پېژانده، خو کله به یې چې خپل کوم یو

هېوادوال، یا د قوماندانیو کوم آشنا ولید ،هماغه شېبه به هر څه بدل شول، تندی به یې تریو او ژبه به یې ترخه شوه. بیا هر هغه څه چې په دې کې به یې تېر وختونه رایادول،له هغه نه یې کرکه لرله. نه له دې کبله یو ازینی هڅه یې دا وه، چې د تېر ژوند په اړو تربګنی و نه کړي او لږ تر لږه د هغې په وړاندې خپل پور په صداقت پرې کړي.

خو رښتیا خبره دا وه چې سردار اندړي ته هر څه په یوې غم لړلې او خواشینې پردې کې نغښتي برېښېدل، په تېره بیا دغه حالت هغه وخت لا پسې غم لړی شو ، چې سمولینسک دښمن ته پرېښودل شو (هغه ښار چې د هغه په اند باید ساتنه یې شوې وای). وروسته له هغه چې د اګست په شپږمه د هغه ناروغ پلار، خپله د خوښې لیسه ګوري(هغه سیمه چې په خپلو لاسو یې ودانه کړې وه) او د هغه ګران اوسېدونکي، تالانګرو ته پرېږدي او د مسکو تښتېدو ته اړوزي. سردار اندړي د خپل غوندې له برکته کولای شول، نه ددغو شخړو، نه د ځان ژغورنې لپاره، بلکې د بل څه په اړه فکر وکړي او دغه څه دده غوندې و. د اګست په لسمه هغه پوځ چې دده غوندې هم په کې و ، لیسه ګوري، ته ورسېد. سردار اندړي دوه ورځې مخکې خبر تر لاسه کړ چې دده پلار، خور او زوی مسکو ته ورسېدل. که څه هم سردار اندړي په لیسه ګوري کې هېڅ کار نه درلود ، خو د هغې تلوسې او د خپلو غمونو د ټپونو د تبلو لپاره، باید هلته ورغلی وای.

هغه سپارښتنه وکړه چې آس ورته زین کړي، چې دی لاړ شي او یو ځل د پلار مېنه وګوري. هغه ځای چې دی هلته پیدا شوی و ،خاپوړي یې په کې کړې وې او هلته یې خپل ماشومتوب تېر کړی و. له چې سپور،د کلي د چینو نه چېرې چې په لسګونو ښځو په مرکو جرګو کالي مینځل، تېر شو ، هلته یې هېڅوک نه لیدل. هغه دړې چې به تل

لـه چينـو سـره وهـل شـوې وې او د اوبـو مخـې تـه بـه ولاړې وې اوس خلاصې شوې او د اوبو منځ ته تللې او تر نيمايي په اوبو کې ډوبې وې. سردار اندرې د ساتونکو د کـوټې خواتـه ورغـی. د تيـرې ددروازې پـه خوله کې هېڅ څوک نه و او دروازه خلاصـه وه. د بـاغ پـه لارو کې، شـنه راپورته کېدونکي وو، آسونه او خوسکي په انګريز نومي پـارک کې ځريدل. سردار اندرې ګلخونې ته ورننوت، د هغې کړکۍ او ښيښې هم مـاتې وې. د ګلخـونې د ځېنـو ګلـدانيو، ګلان وبسـتل شـوي او لانـدې پراته وو او ځېنې وچ شوي وو. هغه تراس، نومي باغوان ته ورغـړ کړل، خو چا يې ځواب ورنه کړ. لـه ګلخونې ووت او وړاندې صفې تـه ورتېر شـو. وې ليدل چې لرګينې ستنې وهـل شـوي او تراشـل شـوي دي. او د زيتونو د راشکولو لپاره يې د هغې د ونـو څانګې هم راماتې کړې دي. زوړ بزګر (هغـه چې سـردار انـدرې بـه وړکتـوب کې، د دروازې مخکې ليده) پر يوې شنه بخونې اوږدې باغي څوکۍ ناست و. هغـه کـونډه او د سردار اندرې په راتګ خبر نه شـو. هغـه پـر هغـې اوږدې لرګينـې څوکۍ ناست و، چې د مشـر سـردار ناسـته پـرې خوښـېده. سـردار انـدرې د کـور خواتـه ورغی، وې ليدل چې پـه پخـوانې بـاغ کې هـم د زيتونـو څـو ونـې وهل شوي دي. يوه برګه آسپه، سره له خپل بيهان سره د سروګلو په منځ کې سرګردانه وه. کور تړلی و، خو د لاندې پـوړ يـوه کړکۍ خلاصـه وه. د يـوه چـوپړ زوی د سـردار انـدرې د ديـدن لپـاره کورتـه ورمنـډې کـړل. الپاتيچ خپله کورنۍ کوم امن ځای ته لېږلې وه او خپله يـوازې پـه ليسـه ګورې کې پاتې شوی و. هغه په کور کې ناست و او سـپېڅلی کتـاب يـې لوست. همدا چې د سردار له راتګ نه خبر شو، عينکې په پـوزه پاځېـد، په داسې حال کې چې تنۍ يې تړلې، له کوټې ووت، په چټکۍ د سـردار خواتـه ورغی، او پرتـه لـه هغـه چې څـه ووايـي د سـردار انـدرې زنګـون يـې

ورته مچ کړ.

بيا يې مخ واړاوه، او له خپلې ناتوانۍ نه په شرم شرم کې يې، هغه ته د حال جاج ووايه هر هغه څه چې قيمتي و او د ارزښت وړ و، باګوچاروا ته لېږدول شوي وو. په سلو کې څلورمه برخه غنم هم وړل شوي و. وچ وانبه او پسرلنۍ غلې دانې (الپاتيچ په وينا په هغه کال يې حاصل هم بې ساري و) سرتېرو لاشنه ريبلي او وړي وو. ولسي خلک تالاوالا او ديوالي شوي وو. ځېنې باګوچاروا ته کډه شوي او ځېنې هغه هم، خورا لږ شمېر همالته په ليسه ګورې کې پاتې وو.

سرداراندرې، تر پايه د هغه خبرو ته غوږ نه شو او وې ويل:

- څه وخت يې پلار او خور لاړل، او ښکاره خبره ده، چې څه وخت مسکو ته لاړل؟ الپاتيچ تصور کاوه چې د سردار موخه باګوچاروا ته د هغو د تک وخت پوښتنې، وويل چې د اګست په اوومه او بېرته يې د جايدادونو، ځمکو او باغونو په اړه خبرې پيل او په دغو چارو کې يې د لارښوونې غوښتنه وکړه. الپاتيچ وپوښتل:

- اجازه راکوئ چې د يادښت په بدل کې سرتېرو ته وانبه ورکړم؟ له مورِ سره لا خورا ډېر وانبه پاتې دي.

سرداراندرې، د دغه بوډا تک شنه سر ته چې د لمر تر شغلو لاندې ځلېده او د هغه د بشرې، حالت ته وکتل او په دې پوه شه، چې بوډا هم د خپلو پوښتو پر بې ځايتوب پوهېږي، خو بيا هم هغه يوازې د خپل غم د سړولو لپاره کوي، په زړه کې يې وويل:

-زه به هغه ته څه ووايم؟

-ښه ده، ښه ده وريې کړه !

الپاتيچ وويل:

-که تاسو باغ داسې تالاوالا ګډوډ وينئ، په دې کې مورِ ملامت نه

یو، هېڅ چاره نه وه، پوهېږئ، درې غونډه له دې ځایه تېریدل او د شپې همدلته تم شول، په تېره بیا درګانان. ما د هغو د قوماندان نوم او رتبه لیکلي، چې ښښنه وغواړي.

سردار اندرې ترې وپوښتل:

- ښه ! اوس ته بیا څه کوئ؟ که دښمن راشي او دا ځای لاندې کړي، بیا څه کوئ؟

الپاتیچ سردار اندرې ته مخ وروړاوه، هغه ته ځیر شو او په خورا پرتم یې لاسونه د آسمان پلو لورې کړل او وې ویل:

-زما ساتونکی هغه دی، هر څه چې د هغه اراده یې، هغه به کېږي.

یوه ډله کلیوال او چوپړان چې خولی یې له سره پورته کړې وې، په شنیلو کې مخ وړاندې را روان او سردار اندرې ته نېږدې کېدل.

سردار اندرې د الپاتیچ خوا ته ورخم شو او وې ویل:

-ښه د خدای په امان ! خپله هم ځه، هر څه چې وړې، وړه یې او نورو خلکو ته هم ووایئ چې ووزي او لاړ شي، یا دې د ریزان ښار ته لاړ شي او یا هم د مسکو څنډو ته. الپاتیچ د سردار اندرې پښه راونیوله او په ژړا شو. سردار اندرې هغه په نرمه پورې واهه، خپل آس یې وخوځاوه او همداسې چټک او یرغه د باغونو پلو ورشېوه شو.

کانډ بوډا هماغه شان له راغلي غم نه بې خبره، لکه پر ګران مړی ناست مچ، ناست و او مخې ته ولاړه ګُنده (د ونې ښخ) ته یې ګوزارونه ورکول.

دوو نجونو چې لمن یې له ګلخونې نه د راټولو شویو الوچو نه ډکې وې او له هغه ځایه لرې کېدې، له سردار اندرې سره مخامخ شوې. مشره نجلی د سردار اندرې په لیدو سخته وډاره شوه، د خپلې کمکۍ

خورلنډې لاس يې ونيو او پرته له هغه چې له لمنې نه تويې شوې الوچې راټولې کړې، له هغې سره د چنار د ونې شاته پټه شوه.

سردار اندرې په چټکۍ له دې ډاره، له هغو نه مخ واړاوه چې هغوی پوه نه شي، چې ده هغوی ليدلی دی. دده پر دغو ښو، خو ډار شويو نجونو خورا زړه خوږ شو. هغه له دې ډاريده چې هغو ته ور وګوري، خو هم مهاله يې ډېر زړه کيده چې هغوې ته ور وګوري.

يو نوی خوښونکی او ارامـه ونکی احساس پر ده لاس بری شو، يو چور پردی خو په هماغه کچه ده ته د انساني ګټو آشنا احساس، هغه څه چې دغو نجونو کول. دا څرګنده خبره وه، چې دغو نجونو يوه هيله لرله او هغـه دا چې دغـه شـنې آلـوچې وخـورې او څـوک هغـوی ونـه وينـي. سردار اندرې له هغوی سره خواخوږی و او پـه دې چاره کې يې د هغو بری يې غوښته. هغه نه شو کولای هغو ته ور ونه ګوري او بيا يې هغو ته وروکتل.

نجونو چې ځان له ګوابن لرې وګاڼه، له خپل څار ځای نه راووتلې، په نازکو آوازونه يې مرکه پيل، لمنې يې په منګلو کې کلکې، پـه خورا خوښۍ، لوڅې بربنډې لمر وهلې پښې پـه شـنيليو کې منډه کړل او لـه هغه ځايه لرې شوې.

سردار اندرې لـه دې کبلـه چې، د سرتېرو د تېريدو د لويې لارې له دوړونـه لږ لـرې شـوی و، ځـان آرامـه احساساوه، خو کلـه چې لـه ليسـه ګورې نه لږ لرې شو، بيا يې ځان دغې لارې ته ځکه برابر کړ چې لږ آرامـه شي، ځان يې خپل غونډ ته چې په يوه دره کې د يوې چينې خوا تـه ديره شوی و، ورساوه.

د ورځې يوه بجه او څو دقيقې وې، دلمر د سرې تبۍ شغلې لـه دوړو په نه زغمېدونکي ډول د خلکو پر تندی لګېدې او د هرچا شا يې ان د

کالیو لاندې سوځوله، دوړې همداسې زیاتې د ولاړو پوځیانو پر مرکو او غږېدا ، کېږدی درولې وه، باد نه لګېده. سردار اندرې د اوبو د بند له څنګه د تېریدو سره، یو بوی احساس کړ او د ډنډونو سره هوا یې په څېره ولګېده. زړه یې غوښتل ولامبي، هېڅ پروا یې نه لرله چې اوبه څنګه ککړې وي. د سیند نه د راجلا کېدونکو اوبو ډنډ ته یې وکتل او هلته یې د لوړو خندا او کړسهارې او د چغو غږ واورید. د ککړو اوبو او د نهرو شنو اوبو لوړتیا د لامبوونکو د شمېر د زیاتوالی له کبله لا لوړه شوې وه. د سرتېرو سپینو بربنډو ځانونه، د هغو لمر وهلي لاسونه، مخونه او څنګونه، چې له دې امله تک سره شوي وو ، له ورایه په اوبو کې ښکاریدل.

یو ځوان ژېړ څنګې سرتېرې، چې د درېیم ټولې و ، سردار اندرې هم هغه پېژانده. هغه چې د ښنګري نه یې تسمه ترلې وه، پر ټټر یې صلیب ووېست. د دې لپاره چې ښه ودانګي، شاته لاړ، منډه یې کړل او اوبو ته یې ورودانګل. یو بل افسر چې تورې ،خو تل جړې پریشانه څنې یې لرلې او تر ملا پورې په اوبو کې ډوب و ، خپل ځان یې کوږ وږ کاوه او په خپلو تر مړوندو تورو لاسونه یې پر ځان اوبه شیندلې. ..

افسر تیموخین چې سره پزه یې لرله، د نهر پرغاړه ولاړ و او ځان یې په ځان پاک وچاوه، که څه هم د سردار په لیدو وشرمېده، خو بیا یې هم وکولای شو ، هغه ته مخ وروړوي او ووایي:

- سخت خوند کوي، حضرت عالي، مهرباني به مو کړې وای.

سردار اندرې تندی ګونځ کړ او وې ویل: ککړې دي.

- سمدلاسه به یې درته پاکې کړو.

او تیموخین چې لا جامې نه وې اغوستې، منډه یې کړل چې نهر

پاک کړي، هغه وويل:

- حضرت سردار غواړي ولامبي.

څو آوازونه پورته شول:

- کوم؟ زمونږ کوم سردار؟

ټولو ډډ پر تلوار او الـه ګولـه جوړه کړه، چې سـردار خپلـه اړوت پـه سختۍ هغوی په کرار کړي. هغه دا ښه وګڼله چې همالتـه پـه سـرای کې پر ځان اوبه واچوي. هغه چې خپلو بربنډو غـړو تـه وکتـل، ورپرديد ،خو دغې رپرديدا ته، نه د سړوله وحشت او کرکې، چې د ناڅرګند حالتـه پـر ده راخوره شوې، بلکې د هغو بربنډو ځوانانو له لیدو نه و ، چې پـه هغـو ککړو اوبو کې لمبيدل، هغه په زړه کې وويل:

- د توپونو د خولې غوښې !

د اګسـت پـه اوومـه نېټـه شـهزاده بـاګراتيون لـه خپـل تـم ځـای، د میخائیلوفسکي له کلي نه چې د سمولینسک پر لاره پروت دی، داسې لیکلی و:

- ښاغلی عالیجناب ګراف الکسـې آراکچییـوف !(هغـه لیکنونـه د اراکچییوف په نامه لیکل، خو په دې پوهېده چې هغه هرومـرو ټولـواک هم لـولي، نو ځکـه ده پـوره هڅـه کولـه، چې هغـه پـه خـورا ځیـر او پـوره پاملرنې وليکي).

- تصور کـوم، چې وزیـر بـه پـر سمولینسـک د ولکې د درول را پـور ورکړی و. د غم او خواشینۍ وړ او پوځ خورا نـاهیلی دی چې دغـه شـان غوره ښار په داسې آسانۍ دښمن ته پرېښود ل شوی دی. ما پـه خپـل وار سره هڅه وکړه، چې هر څنګه کېږي هغه پـه دې قـانع کـړم،آن ورتـه ومـې لیکل، مګر هغه هېڅ خبرې او دلیل قانع نه کړ. زه پـه خپـل وجدان قسـم خورم چې ناپلیون هېڅکله داسې له ستونزو سره مخـامخ شـوی نـه و او

که هغه خپل نیم پوځ هم قربان کړی وای، بیا یې هم نه شو کولای پر سمولینسک داسې آسانه ولکه ټینګه کړي، زمونږ پوځونه داسې جنګېدل او داسې جنګېږي، چې هېڅکله داسې نه و جنګېدلي. ما له پنځلسو زرو سرتېرو سره، ۳۵ ساعته د دښمن د وړاندې تګ مخه ونیوله، او همداسې مو د هغو مخه نیولې وه او جنګېدو، خو هغه ۱۴ ساعته هم د چا مخه ونه نیوله. دا زمونږ د پوځ لپاره د شرم او بې ننګۍ خبره ده. ما ته داسې برېښي چې هغه هم باید ژوندی پاتې نه شي. که هغه ویلي چې مرګ خورا ډېر و، دروغ وایي، کېدای شي ۴ زره تنه وژل شوي وي، نه زیات، خو که مرګ ژوبله لسو زرو ته هم رسېدلای وای، رسېدلي دې وای، نو څه، جګړه ده، که زیات شوي وای د دښمن مرګ ژوبله به هم بې ساري شوې وای. څه کېده چې یو دوه ورځې نورې یې هم دفاع کړې وای؟ دا په ډاګه خبره وه، چې هغوی به خپله تېښتې ته اړ شوي وای. هغوی نه د ځکلو او نه آسونو ته د ورکولو او به لرلې. هغه سهار ژبه کړې وه، نه به تسلیمېږي، خو ناڅاپه یې سپارښتنه راورسېده چې په شا کېږي به. په دې حال جګړه نه شي کېدای، که داسې وي ډېر ژر به دښمن د مسکو په کوڅو کې وګورئ...

داسې آوازې خپرې شوي دي، چې تاسو د روغې جوړې خبرې کولې، خدای دې نه کوي. تر دومره قربانیو او تر دومره، شرموونکي شاته تګ نه وروسته به روغه ټوله روسیه ستاسو پر وړاندې ودروي او مونږ ټول به د پوځي دریشي له اغوستلو نه شرم کوو. او که په بله یې ووایو چې خبره داسې شوه، نو باید وجنګېږو او تر هغه وجنګېږو چې روسیه او د هغې خلک د دریدو توان لري.

مشري باید د یوه تن پرغاړه وي، نه د دوو تنو، ستا دا وزیر به کېدای شي وزیر وي، خو هغه نېسه قوماندان نه دی، نه یوازې نېسه

قوماندان نه دی، بلکه ډارن او بد قوماندان دی. تاسو هغه ته د خپل وطن برخلیک ورسپارلی دی، خو ربنتیا خبره دا ده چې زه له غمه لېونی کېږم، تاسو به ما له دغو سپوغو او سپیرو خبرو نه چې لیکم یې وبښی. دا ښکاره خبره ده چې هر هغه څوک چې سوله غواړي او هممهاله وزیر او ستر قوماندان واوسي، هغه ته نه یوازې ټولواک ګران نه دی، بلکې چې مورې ټول به تالاوالا کړي. زه تاسو ته ربنتیا ربنتیا لیکم. تاسو اربکي چمتو کړئ، ځکه داسې برېښې چې وزیر غواړي خپل مېلمانه په خورا ځیرکتیا ځان پسې، پلازمېنې ته راولي. د هغه یاور جنرال ولځوګین د ټول پوځ بد ایسي او شک پرې لري. خلک وایي چې هغه تر مورې زیات د ناپلیون خواخوږی دی، حال دا چې وزیر د هغه له مشورې پرته، بل هېڅ څه نه کوي. که څه هم زه تر وزیره مشر یم، خو په ټولو کړو وړو کې، د یو سرتېري په شان د هغه خبرې او سپارښتنې اورم. دا خبره خورا زورونکې ده، خو څه وکړم، ما ته مې خپل ټولواک ګران او بله چاره نه لرم. مګر دا د خواشینۍ خبره ده چې زمورې ټولواک دغه شان ویاړمن پوځ، دغه شان یو چا ته سپارلی دی. تاسو یې تصور کولای شی، چې مورې څه شمېر خلک یوازې له ستړیا نه له لاسه ورکړل او تر ۱۵ زرو تنو پورې مو، شا ته تګ ته اړ کړل. که شا ته تګ نه وای، دا یوه خبره به هم نه وه. ستاسو دې په خدای قسم وي، ووایئ، روسیه زمورې مور، زمورې وطن، که ووینئ چې مورې داسې په ډار او بې غیرتی، هغه داسې یو شمېر احمقانو او لېونیو ته سپارو او د خپلو وګړو په زړه کې د کرکې زړې کرو، څه به ووایی؟ ولې او له چا نه وډارېږو؟ زه ملامت نه یم چې وزیر، ډارن، ساده، وخت له لاسه ورکوونکی او تر ټولو بدې ځانګړتیاوې لري. ټول پوځ ژاړي او هغه ښکنځي.

۶

د ژوند د ټولنيز بې شمېره ويش لپاره چې کومې ډلبندۍ په پام کې نيول شوي دي، يوه ډله هغه ده چې منځپانګه يې پياوړي او بله يې هغه ده چې په هغو کې اډانه او بڼه غوره وي. د پترزبورګ په تېره بيا د هغه د اعيانو ژوند کېداى شي، په دويمه ډله کې وشمېرل شي، ځکه د هغو ژوند د کليو، باندو د ښارونو او آن د مسکو د بندارونو د ژوند په کچه بدلون او پر مختګ نه لاره.

مورږ له ۱۸۰۵ تر ۱۸۱۲ کاله پورې څو ځله له ناپليون سره روغه وکړه او بيا سره ونښتو. اساسي قوانين مو ومنل او بيا مو ببرته لغو کړل. د اناپاولوفنا او د ايلين بندارونو د يو دوو کالو پخوا په شان هماغه شان چې وو، هماغه دي. په هماغه شان د اناپاولوفنا، په بندارونو کې د بناپارت له بريو کرکه څرګنديده، د هغه بري او هغه ته د اروپا د شاهانو تسليمي او لاس په نامه دريدل، هغه لويه دوکه بلله کېده چې يوازينۍ موخه يې د هغه وګړو زورول او په قهرول و چې د اناپاولوفنا په مشرۍ يې له دربار سره اړيکي لرل. کټ مټ همدغه شان د ايلين په بندارونو کې چې رومیانخوف به ځان د هغه وړ او تل به په کې ښوريده، ايلين به يې بې ساري ښکلې او هوښياره ښځه بلله، په ۱۸۱۲ کال کې هم د ۱۸۰۸ کال په شان کټ مټ د ستر ملت، د ستر مشر په اړه غږيدل او له فرانسې سره يې د اړيکو په شلولو خواشيني څرګندوله او له هغې سره يې د

روغې هیله لرله.

په دې وروستیو وختونو کې له جبهې نه د ټولواک تر راګرځېدو وروسته په دې دواړه ډلو کې څه ناآرامي پیدا شوې وه او دواړه خواوو یو بل غندل او څه سپکې سپورې یې سره ویلې وې، خو د هغو لارې هماغه چې وې، وې.

د اناپاولوفنې په کړیو کې یوازې تند لارو لیژمینانو لاس بری لاره. دغه راز په هغو کې د هېواد پالنې خیالات خورا پیاوړي، ژور او ویل به یې چې باید فرانسوي تیاتر ته لاړ نه شو، ځکه د یوه تیاتر ساتنه لکه د یوه پوځ د ساتنې په اندازه خرڅ غواړي. دوی د جګړې حال احوال په خورا ځیر څاره او د خپل پوځ په پلوي به یې آوازې خپرولې. د ایلین او رومیانځوف په بنډارونو کې د فرانسوي پوځیانو د تالان او وژنې په اړه هومره خبرې نه کېدې، بلکې د هغه په پلوي، د ناپلیون د سوله ایز دریځ او د سولې لپاره د هغه د هلوځلو په اړه خبرې کېدې. .. د ببلبین وینا چې د ایلین د کور همیشنۍ مېلمه و (اوس په پترزبورګ کې هر هوښیار او ځیرک سړي د ایلین کور ته د تګ راتګ ویاړ موندلی و) اوس خورا دود شوې وه. هغه ویلي و:

- اوس نه باروت بلکې د هغه مخترعین به د جګړو لارې ټاکي. په دې ډله کې له ټولواک سره د مسکویانو د لېوالتیا په خبره چې له ټولواک سره ګډ پترزبورګ ته رارسېدلي وو، په خندا، مګر په احتیاط ملنډې وهل کېدې.

د اناپاولوفنا، په ډله کې، برعکس په داسې خوښۍ د دغو چارو هرکلی کېده لکه پلوتارک چې د لرغونو زمانو نه کاوه. شهزاده واسیلي چې په دولتي چارو کې خورا لوړې چارې لرلې، د دغو دوو ډلو د پیوند کړۍ جوړوله. هم د خپلې آشنا اناپاولوفنا کورته ورته او هم د خپلې لور

ډيپلوماتيک صالون ته دغو دوو مخالفو ښډارونو ته تګ راتګ به دی کله ناکله زړه نا زړه کړ او په پريکړو کې به تبر وتو ،چې چېرې کومه خبره وکړي. هغه د اناپاولوفنا په کور کې هغه ډول خبرې کولې چې بايد د ايلين په کور کې يې کړې وای او يا هم برعکس.

پترزبورګ ته د ټولواک،ترراستنېدو نه لږ وروسته، شهزاده واسيلي د اناپاولوفنا په ښډار کې د جګړې په اړه د خبرو په لړ کې بارکلي دوتولي، ښه غندل، خو حيران پاتې شوی و ، چې د هغه پر ځای څوک د جګړې ستر قوماندان وټاکل شي. له مېلمنو نه يو تن چې په خورا مخورتوب پېژندل کېده ، وويل ده نن دخزانه داری په ودانۍ کې د پترزبورګ د وسله والو اربکيو ټاکل شوی مشر کوتوزوف ليدلی چې د داوطلبو اربکيو د غونډې مشري يې کوله او څرګندونه يې کړې ده ، چې هغه د دغې مشرۍ لپاره غوره ځانګړتياوې لري.

اناپاولوفنا ، چې يو غمجنه موسکا يې پر شونډو خوره شوه ، يادونه وکړه چې: کوتوزوف لا تر اوسه له بدنامیو پرته ټولواک ته نور هېڅ کړي نه دي.

شهزاده واسيلي يې خبرې پرې کړې او وې ويل:

- ما د اعيانو په غونډه کې ډېر ټينګار وکړ، خو چا مې خبره وانه اوريده. ما وويل چې د اربکيو د مشر په توګه د هغه ټاکل به د ټولواک خوښ نه شي. هغو زما خبرې وانه اوريدلې.

يوه شېبه حيران پاتې شو ،آن هېره يې شوه چې د ايلين په کور کې بايد د مسکويانو پر هېواد پالنې وخاندې او د اناپاولوفنا په هغه بايد برعکس د هغو ستاينه وکړي. هغه زياته کړه:

- ټولې همدا د سيالۍ خبرې، خو دا سيالۍ له چا سره؟ خو په هماغه کې يې خپلې تبروتنې ته پام شو او زياته يې کړه:

- آیا د روسیې تر ټولو مشر او سپین ږیری جنرال ګراف کوتوزوف ته دا ښایي چې لاړ شي، په خزانه داری کې کینې او هلې ځلې یې هسې هدر لاړې شي؟ آیا دا امکان لري هغه څوک د پوځ ستر قوماندان وټاکل شي، چې پر آس هم کښاستی نه شي او د جګړې په جرګه کې یې خوب وړي؟ هغه څوک چې د خورا ناوړه اخلاقي ځانګړتیاوو خاوند دی. ښه ده چې په بخارست کې یې ځانته ښه نوم ګټلی دی. زه نه غواړم د هغه د جنرالۍ د ځانګړتیاوو په اړه څه ووایم، خو آیا دا ښایي چې زموږ په اوسني حالت کې دغه شان عاجز او ړوند بوډا د ټولو پوځونو ستر قوماندان وټاکل شي؟ هو کې چور ړوند؟ ړوند جنرال چا لیدلی؟ هغه هېڅ شی نه وینې. هغه به د پټ پټوني لوبه کوي، ځکه هغه خو څه نه وینې، هېڅ چا له دې خبرې سره مخالفت ونه ښود.

د جولای په څلورویشتمه دا خبرې ټولې رښتیا وې، خو د جولای په ۲۹ کوتوزوف ته د شهزاده د نامه ویاړ وروښل شو. کوتوزوف ته د شهزاده د نامه ویاړ وربښنه، کبدای شوه ددې لپاره و، چې هغه لرې او پوځ تړې بې غمه کړي. که څه هم هغه په خپل نظر ټینګار نه کاوه، خو بیا هم د هغه په اړه د شهزاده واسیلي قضاوت دوام درلوده.

د اګست په اتمه د فیلد مارشال انوجرګې د سالتیکوف، آراکچییوف، ویازمیتینوف، لوپوخین او کوچوبیه په ګډون غونډه وکړه او په هغه کې د جګړې پر بهیر خبرې اترې پیل شوې. د دغو خبرواترو او څېړنو پایله دا وه چې د جګړې د ماتې علت په قوماندانۍ کې، دوه واکیز او له کوتوزوف نه د ټولواک خوابدي وه، خو بیا هم تر لنډو څېړنو او خبرو اترو نه وروسته هغو کوتوزوف د پوځ د ستر قوماندان په توګه وټاکه. او په هماغه ورځ کوتوزوف د ټول پوځ د اعلی قوماندان او ټولو هغو سیمو مشر وټاکل شو، چې پوځ هلته مېشت و.

د اګست په نهمه سردار واسیلي، د اناپاولوفنا په کور کې بیا له هغه پېژندل شوي مخور سره مخامخ شو. هغه پېژندل شوي سړي هڅه کوله، ځکه اناپاولوفنا خوشاله وساتي چې غوښتل یې د ښځینه ښوونځی مدیر وټاکل شي. شهزاده واسیلي په ورین تندی خوشاله او مست لکه د هغه نیکمرغه په شان چې خدای یې ټولې غوښتنې منلې وي، تالار ته راننوت او وې ویل:

- تاسو خبر شوئ، نوی خبر مو واورید، کوتوزوف فیلد مارشال شو. ټولې سیالۍ پای ته رسېدلي دي. پوهېږی څومره نیکمرغه او خوشاله یم.

هغه په تالار کې ټول ناست کسان په ځیر ځیر وڅارل او وې ویل:

- بالاخره هغه څوک مو چې غوښته پیدا شو. دغه هماغه څوک دی.

هغه پېژندل شوی مخور، سره له هغه چې د نجونو د ښوونځی مدیریت ته د رسېدلو لېوالتیا یې لرله، خو نه یې شو کولای، سردار واسیلي ته د کوتوزوف په اړه د هغه پخوانۍ خبرې وریادې نه کړې. (دغه خبره هم د سردار واسیلي، هم د اناپاولوفنا او هم د کوربنې لپاره چې د کوتوزوف د خبرله اوریدو نه خورا خوشاله و، یو ډول سپکاوی و، خو بیا هم مخور سړي، ونه شو کولای، هغه ونه وایي).

هغه سړي د دې لپاره چې سردار واسیلي ته د هغه خبرې وریادې کړي وي، وویل:

- وایي چې هغه ړوند دی؟

سردار واسیلي په درانه ډډ غږ په تلوار او لاسي توخي، هغه ټوخي چې تل به یې د هغه په مرسته خپل دغه شان ستونزې آوارولې، وویل:

- دا چټیات دي، هغه پوره وینې، باور وکړئ، پوره، هغه تکرار کړه:

- هو کې چټیات دي، هغه پوره وینې، هر څه وینې، باور وکړئ او

هغه څه چې زما د لا خوشالۍ سبب کېږي، دا ده چې ټولواک هغه د ټول پوځ اعلی قوماندان او د ټولو هغو سیمو چې هلته پوځ مېشت دی، واکمن کړی دی. دا هغه واک دی، چې هېڅکه، هېڅ چا ته او یو قوماندان ته هم ورکړ شوی نه و. هغه خپلې خبرې له بري نه په ډکې یوې موسکا پای ته ورسولې او وې ویل:

- هغه اوس یو مطلق سلطان دی.

اناپاولوفنا وویل:

- د خدای شکر ! د خدای شکر ! خدای دې د هغه ساتندوی واوسي !

پېژندل شوي سړي، چې ښکاریده نوی یې دغو بنډارونو ته تګ راتګ پیل کړی دی او د دغو محافلو له کړووړو سره ناآشنا بربښېده، اناپاولوفنې ته په چوغلۍ چوغلۍ او ددې لپاره چې خپل پخوانی اند هم بدل کړی، وویل:

- سره وایی چې ټولواک زړه نا زړه دغه شان واک کوتوزوف ته سپارلی دی. ځکه وایي کله چې کوتوزوف ته دغه خبر ورکول کېده، چې ټولواک او هېواد، دغه شان ویاړ هغه ته وربښلی دی، د هغه پېغلوتې په شان تک سور شو، چې د ژوکوند کیسه یې اوریدلی وي.

اناپاولوفنې ځواب ورکړ:

- دې خبرې کې به څه زیاتی شوی وي.

سردار واسیلي په چټکۍ او خوند سره د اناپاولوفنا خبره تاییده او وې ویل:

- نه، نه، اوس ټولواک ته تر کوتوزوف نه نېږدې څوک نه شته. د سردار واسیلي په اند، کوتوزوف نه یوازې په خپله بې ساري قوماندان و، بلکې خلکو هم د لمانځنې تر کچې هغه ستایه. هغه زیاته کړې ده:

- دا خبره ناشونې ده، هغه ته لا پخوا او تل ډېره پاملرنه لرله.

اناپاولوفنا وویل:

- شـکر د خـدای دی، زه اوس لـه خدایـه یـوازې دا هیلـه لـرم چـې کوتوزوف په ربښتیا ټول واک ترلاسه کړي او هـېڅ چا تـه دا حق ورنـه کړي چې دهغه د چارو خنډ شي.

سردار واسیلي په هماغه شېبه کې پوه شو، چې دغه هېڅ چا، څوک دی او په بنګهاري یې وویل:

- زه په دې پوره خبر یم، چې کوتوزوف د پـوځ مشـري پـه دې شرط منلې ده، چې د ټولـواک ولیعهـد بـه پـه جبهـه کې نـه پـاتېږي. پـوهېږئ؟ هغه ټولواک ته څه ویلي دي؟ او د سردار واسیلی هغـه خبرې یې تکرار کړې وې، چې کوتوزوف به ګواکې ټولواک ته کړي وې:

- که تېر وتنه وکړئ، زه نه شم کولای هغه ورتم او که نېسه کـار وکـړي، هغه ستایلی او ویاړلی نه شم.

شهزاده کوتوزوف، خورا ځیـرک سړی دی، زه هغـه لـه ډېر پخـوا نـه پېژنم.

هغه پېژندل شوي مخور چې لا د اعیـانو پـه بنډارونو کې لـه خبرو کولو سره آشنا نه و، وویل:

- نېاغلی مبارک دا شرط هم وړاندې کړی و چې خپله اعلیحضرت ټولواک دې هم باید جبهې ته نه ورځي.

همدا چې دغه خبره یې وکړه، په هماغه شېبه کې سردار واسیلی او اناپاولوفنا له هغه نه مخونه واړاول، په خواشینۍ او ساړه اسویلي یې د هغه سادګۍ ته د حیرانۍ په ننبه یو بل ته وکتل.

۷

هغه وخت چې په پترزبورګ کې د غه پېښې تېرېدې، فرانسویان له سمولینسک راواوښتل او کرار کرار د مسکو خواته رانېږدې کېدل. د ناپلیون مورخ، تې یر، د ناپلیون د نورو مورخینو په شان چې د خپل اتل د کړو برحق والی هڅه کوي وایي چې د مسکو د دیوالونو زړه رابنکون ناپلیون بې اختیاره د ځان لپواله کړی و. هغه د نورو هغو مورخینو په شان چې د تاریخي پېښو پېښېدل د یو تن د ارادې پایله ګڼي، په خپل د غه قضاوت کې برحقه دی. هغه د روسي مورخینو په شان چې وایي ناپلیون د مسکو زړه رابنکون ته روسي سردارانو لپواله کړی و، برحقه دی. دلته له هغو قوانینو نه پرته چې ټولې پخوانۍ پېښې د اوسنیو پېښو سریزې بولي، د پدیدو د خپل منځي اغېز ونډه چې هر څه سره ګډ وده وي، هم په کار ده. د شطرنج ښه لوبغاړی چې لوبه بایلي، د زړه له کومې ډاډمن دی چې د هغه د لوبې د بایلودو علت هغه تېر وتنه ده، چې د لوبې په پیل کې یې کړې ده، خو هغه دا هېره وي، چې د ټولې لوبې په بهیر کې د هغه په هر ګام کې د غه شان تېر وتنې وې او یوه خوځېدا یې هم بې له تېر وتنو نه وه، مګر هغه تېروتنه چې دی هغه ته پام ورا ړوي، هغه ده، چې سیال یې له هغه نه ګټه اخېستی ده.

خو د جګړې لوبه که څه هم په ځانګړو ښکاره زماني شرایطو کې روانه وي، خو تر دې هغې ځکه خورا پېچلې ده چې په شطرنج کې بې

ځايه د يوه تن په ارادې، دانې وړاندې وروسته کېږي، خو په جګړه کې بې شمېره ارادې، د ګڼ شمېر ارادو په لارښوونه سره ټکر کېږي.

ناپليون، ترسمولينسکه وروسته غوښتل لومړی د دارګابوژ او يازوما د لاندې کولو او بيا په څاريوا-زايمشه کې له روسي پوځ سره وجنګېږي، خو تقدير داسې راوسته چې روسان د زياتو ډولاډولو ټکرونو تر اغېز لاندې، د بارادينا تر سيمې پورې چې د مسکو په يو سلو شل روستي کې پراته ونه شو کولای، له ناپليون سره مخامخ شي. ناپليون په يازوما کې خپلو پوځونو ته سپارښتنه او فرمان ورکړ چې مخامخ مسکو لور ته لاړ شي.

مسکو، د دغې سترې امپراتورۍ آسيايي پلازمېنه، د الکساندر د خلکو سپېځلی ښار، مسکو له خپلو بې شمېره کليساوو سره چيني معابدو ته ورته ښار، دغه مسکو د ناپليون خيالونه زنګول او هغه يې ناآرامه کړي و. ناپليون چې پر خپل توربخن سپين يال لرونکي آس سپور و، د ويازما له سيمې نه د څارو زايميشو، د واکمنۍ پلو ته روان و. هغه، د هغه بې شمېره ګارډ، ساتونکو، ياورانو او پاڼانو( )بدرګه کاوه.

د هغه د ګارد قوماندان جنرال بريته، د ډې لپاره شاته پاتې شوی و، چې په خپله د هغه روسي اسير پوښتنه وکړي چې د فرانسوي سورو منګلو ته ورغلی و، د هغه تر پوښتنې وروسته يې له خپل ژباړونکي (لونرم ديده ويل) سره ځان د ناپليون حضور ته ورساوه او په ورين تندي او خوشاله بشرې د هغه تر څنګ ودرېد. ناپليون وپوښتل:

- ښه، څه خبرې دي؟

د پلاتوف د پوځ يو قزاق وايي چې دده پوځي ډله غواړي، له لوی پوځ سره يو ځای شي. بله خبره دا ده چې ويل کېږي، کوتوزوف د پوځ

اعلی قوماندان تاکل شوی دی، خورا ځیرک او باتهو سړی دی.

ناپلیون وموسبد او وې ویل چې دغه قزاق ته یو آس ورکړئ او دده حضور ته یې راولي، هغه هیله څرګنده کړه چې خپله دې ورسره وغږبږي. څو تنه یاوران یرغه ولاړل او یو ساعت وروسته لاورشکا، هغه چوپړ چې دینیسوف نیکولای ته پرېښی و، هغه چې د ینشڅکوی نومي جمپر یې پرغاړه، د فرانسوي سورو پوځونو پر یو آس سپور، په ورین تندی موسکا پرشونډو، چې په بشړه کې یې د مستۍ او نشې نښې څرګندې وې، ناپلیون ته راوستل شو. ناپلیون حکم وکړ چې د هغه تر څنګه روان شي او له هغه نه یې پوښتنې پیل کړې:

- تاسو قزاق یاست؟

- هوکې قزاق یم، جلالتمابه، مهربانه!

تې یر، ددې پېښې په اړه لیکي:

قزاق نه پوهېده، د چا په رکاب کې پر آس سپور دی، ځکه د ناپلیون بشړه دومره ساده وه چې د ختیځ تخیل خاوند نه شو کولای، د هغه په دیدن تصور وکړي چې دا یو ټولواک دی. هغه په خورا ساده او خوږه ژبه له دغه قزاق سره د رښتنې جګړې په اړه خبرې کولې.

رښتیا هم لاورشکا، یوه ورځ د مخه پریمانه شراب څکلي و، سخت نشه شوی و، خپل ارباب یې وړی پریښی و، بیا یې ښه وهل خوړلي او کلي ته د چرګانو د رانیولو لپاره لېږل شوی و. هلته ده د چرګانو د غلا کولو تکل کړی و او د فرانسویانو لاس ته ورلویدلی و. لاورشکا له هغو ځیرکو، چالاکو، دوکمارو چوپړانو نه و چې د ژوند ډېرې خوږې ترخې او کړکیچونه یې لیدلی و. دی د هغو کسانو له ډلې نه و، چې په هره چاره کې ځان دوکماره وي، له ټولو چارو نه خبر وي او د بادار د هرې سپارښتنې سرته رسولو ته چمتو اوسي،... خو کله چې له

ناپليون سره مخامخ شو ، هغه يې ډېر ژر او په آسانۍ وپېژاند ، په هېڅ ډول ګبنۍ وانه خېست ، هغه پوهېده او هڅه يې کوله چې خپلو نويو بادارانو ته ځان وښيي او دهغو پام ځانته وروړوي. هغه په دې ښه پوهېده چې دا خپله ناپليون دی ، خو هغه شان چې له رستوف يا دلګی مشرنه ډارېده ، له ناپليونه ، ځکه نه ډاريده ، ځکه ده هسې څه نه لرل چې ناپليون به يا دلګي مشره به يې ترې واخلي.

هغه چې هر څه ويل دروغ و ، هغه به چوپړانو ته غوږ نيو او د هغو خبرې به يې بيا بيا کولې ، اپلتې به يې ويلې ، خو کله چې ناپليون له هغه وپوښتل ، روسان څه فکر کوي ، چې آيا ناپليون هغوی ماتولي شي او کنه؟ لاوروشکا سترګې ګونحې کړې او په چرت کې لاړ ، هغه په دې پوښتنه کې يوه نازکه ځيرکتيا او دوکه وليدله ، داسې چل او دوکه ، چې د لاوروشکا په څېر خلک يې تل ، هر چېرې او هر څه کې لټوي ، لږ وځنډيد او وې ويل:

- څه وايم ، که جګړه پيل شي ، دا چټکتيا پورې اړه لري ، دا همداسې ده ، که سمدلاسه جګړه پيل شي ، تاسو يې ګټۍ او که درې ورځې تېرې شي او بيا جګړه پيل شي ، نو بيا به کړکيچ رامنځ ته شي.

ليولورګين ديلادیول ، وموسېد او دا خبرې يې ناپليون ته داسې وژباړلې:

- که جګړه د درې راتلونکو ورځو په لړ کې پيل شي ، هغه به فرانسويان وګټي ، خو که تر درې ورځو وروسته پيل شي ، نو خدای پوهېږي چې څه به پېښ شي.

که څه هم د ناپليون طبيعت خوښ نه و ، خو ونه موسېد او حکم يې وکړ چې دغه خبرې بيا ورته وژباړي.

د لاوروشکا دې ته پام شو ، خو ددې لپاره چې ناپليون وخندوي ،

ځان يې په ټنګۍ ووا هه چې ګواکې ناپليون نه پېژني او وې پوښتل، دا څوک دی؟

هغه زياته کړه:

- مورږ پوهېږو چې تاسو بناپارت لرئ، هغه ټوله دنيا لاندې او ماته کړ، خو بايد ووايم چې زمورږ خبره بله ده. او خپله هم پوه نه شو، چې خبرو يې په پای کې د هېواد پالنې رنګ پيدا کړ. ژباړن د هغه خبرې کټ مټ ناپليون ته وژباړلې. او ناپليون وخندل او دې ځوان قزاق ناپليون دې ته اړ کړ، چې وخاندي.

ناپليون څو ګامه وړاندې لاړ، مخ يې جنرال بيرتيه ،ته وراړاوه او وې ويل:

- غواړئ چې د دن (ښار) د دغه ځوان بچي هغه احساس ووينې، چې کله پوه شي، له ده سره خپله ټولواک غږېږي، هماغه ټولواک چې د هغه ابدي او تل له بريو سره مل نوم، پر ابدي اهرامونو ليکل شوی دی.

لاوروشکا ته يې وويل چې دی له ناپليون سره غږېږي.

لاوروشکا چې پوه شو، دا کار هغوی د دې لپاره لاسي کړی دی چې دی حيران کړي (او ناپليون تصور کاوه چې هغه يې حيران کړي) د خپلو نويو بادارانو د خوشالۍ لپاره، ناڅاپه وښوده چې حيران او هک پک شوی دی. سترګې يې وغورولې او څېرې يې هغه بڼه پيدا کړه چې تل به يې د متروکو وهلو لپاره د وتلو په وخت کې پيدا کوله.

تې ير ليکلی: کله چې د ناپليون ژباړن خبرې پيل کړې، قزاق هک پک شو. نور له خبرو پاتې شو. د تګ وړاندیز يې وکړ. سترګې يې د هغه چاله ليدو، نه چې نړۍ لاندې کړې وه او آواز يې د ختيځ له ډاګونو نه لرې، تر ده پورې رارسېدلې او پر دې يې اغېز کړی و، برندې برندې وې.

نور يې له ناڅاپي هيبته خبرې نه شوې کولای او د هغه ټول احساس د سادګۍ په ستاينو او چوپتيا بدل شو. ناپليون هغه ته يوه ډالۍ ورکړه، ازاد يې کړ، داسې يې آزاد کړ، لکه هغه مرغه چې د خپلې لمنې غټه ورالوزي..

ناپليون مخکې روان و. د هغه مسکو په خيالونو کې ډوب و، چې دده ذهن يې لاندې کړی و، خو هغه، لکه هغه مرغه چې د خپلې مينې غټه ته پرېښودل شوی و، د روسي پوځ مخکښو مورچلونو پلوته يې ورودانګل. هغه، هغه داستانونه او کيسې جوړولې چې پېښ شوي نه و، هغه يې ددې لپاره جوړول، چې بيا يې خپلو انډيوالانو ته ووايي. هغه د هغو څه نقل نه کاوه چې په رښتيا پېښ شوی و، هغه رښتيا نه و، هغه د ويلو وړ نه برېښېدل. هغه خپلو قزاقانو ته ورغی. هغه د خپل غونډ چې د پلاتونوف د پوځ برخه و، پوښتنه وکړه چې چېرې دی. ماښام و چې خپل بادار، نيکولای رستوف يې چې د بانکووا په سيمه کې دريدلی و، پيدا کړ. رستوف په هماغه شېبه پر آس سپور شوی و، چې له ايلين سره د هغې سيمې کليو ته د چکر لپاره لاړ شي. رستوف لاوروشکا ته بل آس ورکړ او هغه يې هم له ځانسره بوت.

۸

دهغه څه برخلاف چې د شهزادګۍ ماریا وروړ، سردار اندرې تصور کاوه، دامسکو ته نه وه تللې او له ګوابنه ژغورل شوې نه وه.

لـه سمولینسـکه د الپـاتیچ تـر راسـتنېدو وروسـته، مشـر سـردار ګواکې ناڅاپه له خوبه راویښ شوی وي، سپارښتنه وکړه چې لـه کلیـو نه اربکې راټول او وسله ورکړ شي. هغه ستر قوماندان ته لیـک ولیکـه، هغـه تـه یې خبر ورکړ، چې ده پربکړه کړې ده، تـر پایـه پـورې د لیسـه ګورې ساتنه او د روس د یـوه ویـاړمن سـپین ږیـري پـوځي قوماندان د اسارت یا وژل کېدو د مخنوي پریکړه یې هغـه تـه (سـتر قوماندان تـه) پرې اینښې وه او خپلې کورنۍ ته یې هم سپارښتنه وکړه چې پـه لیسـه ګورې کې به پاتېږي.

که څه هم دی خپله په لیسه ګورې کې پـاتې شـو، خـو سپارښـتنه یې وکـړه چـې شـهزادګۍ مـاریـا، دوسـال او کمکـی سـردار (ددې لمسـی د اندرې زوی) بـه لـومړی باګوچاروا او لـه هغـه ځایـه مسـکو تـه لاړ شي. شـهزادګۍ مـاریـا چـې د پـلار پـه تنـد او شـوګیرو نـه ډک طبیعـت ښـه پوهېده او پـه دې هم پوهېده چې پـلار یې پـه چـارو کـې هغـه پخـوانۍ کراري پریښې، نـه شـو کـولای هغـه یـوازې پرېږدي، نـو لـه دې کبلـه پـه ژونـد کـې یـې د لـومړي ځـل لپـاره ځـان تـه اجـازه ورکـړه او دهغـه لـه

سپارښتنې نه يې غاړه وغړوله.

هغې له تګ نه ډډه وکړه، خو هماغه و چې د پلار د قهر او غضب ترسختو ښکنځلو او سپکو سپورو لاندې راغله. بوډا سردار هغې ته ټولې هغه ناروا يې وريادې کړې چې ده خپله پر هغې کړې وې او ورته وې ويل چې شهزادګۍ په خپلو کړو هغه ډېره زوروي او عذابوي. هغې ته يې وويل چې هغې، دې له زوی سره خوابدی کړی دی. دا يې هم ورته وويل چې پر دې شک او ګمان لري او دا چې ده ته يې پرته له رنځ او ستونزو په ژوند کې بل څه نه دي رسولي. هغه يې له خپل دفتر نه ووښته او ورته يې ويل چې که ځئ که نه ځئ، دا دده لپاره هېڅ د پام وړ خبره نه ده. هغه دا هم وويل چې بيا يې اصلا نوم ونه واوري او ګواښ وکړ چې هېڅکله بيا ورسره مخامخ نه شي. خو ښه دا و چې ونه يې ويل چې هغه له کوره وشړل شي او په زوره ولېږدول شي. شهزادګۍ ماريا، د دومره ملامتۍ له امله چې پردې راغلې، ډېره ډاريده چې له کوره يې ونه باسي، نو ځکه ددې خبرې په اوريدو چې بيا يې پر مخه ورنه شي، خوشاله شوه. هغه پوهېده چې دغه حال ددې ښودنه کوي چې پلار يې د زړه په تل کې په دې خورا خوشاله دی چې هغه له ده سره پاتې او تللې نه ده.

د نيکولای جان تر تګ نه يوه ورځ وروسته، بوډا سردار خپله پوځي رسمي دريشی واغوسته، ټول مډالونه او نښانونه يې پرې وتمبل او ستر قوماندان ته يې د تګ تکل وکړ. ګاډۍ لا د مخه چمتو شوې وه. شهزادګۍ ماريا، کتل چې څنګه يې پلار په پوځي جامو، نښانو او مډالونو کې له کوره، باغ ته ووت او د خپلو وګړو، ساتونکو، بزګرانو او چوپړانو چې ټول يې وسله وال کړي و، پريټ وګوري. شهزادګۍ ماريا په کړکۍ کې ناسته وه او د پلار هغه غږ ته چې له باغ نه يې، د

کوټو پلو انګازې کولې غوږ وه. په دې وخت کې ناڅاپه څو تنه له وحشت او ډاره په ډکو څېرو د باغ په لاره کې په منډو راښکاره شول.

شهزادګۍ ماریا، برنډې ته او له هغه ځایه د ګلو په منځ کې له جوړې شوې لارې نه د باغ لارې ته ورمنډې کړې. ماریا ته مخامخ د اربکیو او د دوی د چوپړانو یوه ګڼ شمېره ډله را روانه وه او د هغو په منځ کې څو تنو، زوړ او ډنګر بوډا چې پوځي دریشي اغوستې، نښانونه او مډالونه پرې تمبلي و، د تخرګ او لاسونو نه نیولی راکشکارۍ یې. شهزادګۍ ماریا هغه ته ورمنډه کړې خو د الوچو د ونو د ګنو څانګو او پانو نه د لمر د شغلو په منځ کې یې چې دده پر څېره ځلېدله نه شو کولای د هغه د بشرۍ بدلون وویني. خو هغه یوازینې څه چې دې ولیدل هغه دا و چې د هغه په څېرې کې د هغه دپخوانې جدي او غوڅ حالت ځای، اطاعت او تسلیمۍ نیولی و. د لور په لیدو یې بې ځایه شونډې وښوریدې او په خرهاری شو، خو د پوهېدو وړ نه و، چې څه یې غوښتل. هغه یې له تخرګ او لاسونو ونیو او راپورته یې کړ، خپلې کوټې ته یې یووړ او پر هغه کټ یې وغځاوه، چې دی په دې وروستیو وختونو کې ډېر تړې ډاریده.

هغه ډاکتر، چې دده کتنې ته یې راوستی و، د هغه د مراندو تر کتنې وروسته یې وویل چې د سردار نېي پلو سکته کړې ده.

په لیسه ګوري کې ژوند شېبه په شېبه ګوانښمن کېده. له سکتې یوه ورځ وروسته چې سردار یې باګو چارووا ته یوړ. ډاکتر هم ورسره یو ځای و. کله چې هغوی باګو چارووا ته راورسېدل، تر هغه د مخه، کمکی شهزاده او د هغه ښوونکی مسکو ته خوځېدلي و.

په هر حال، حال نه ښه او نه خرابیده او بوډا سردار درې اونۍ په داسې حال کې چې شنډوالي له خوځېدا اچولی و، په باچاګورووا کې د

سردار اندړې په نوی جوړ شوی کور کې پاتې شو. بوډا سردار ببسده او لکه مړی داسې پروت و. هغه پرله پسې شونډو لاندې څه غوښتل ویل، کله یې وروځې ښورولې او کله یې شونډې ژولې، خو په دې پوهېدل ګران و چې هغه په دې پوهېږي چې څه کېږي او څوک ورته ولاړ دی، مګر یو څه ښکاره و او هغه دا و چې دی زوریده او هڅه یې کوله، چې لا هم یو څه ووایي، خو هغه څه وه ؟ هېڅ څوک په دې نه پوهېدل. دا څه و؟ آیا د هغه ورځني نازونه او پلمې وې؟ آیا ورځنیو خبرو او چارو پورې یې اړه پیدا کوله یا د کورنۍ کومه خبره وه؟ هېڅڅوک نه پوهېدل.

داکتر ویل چې د ناروغ ناارامي او خوځېدا هېڅ معنا نه لري او د هغه د ناروغۍ علت دی، خو شهزادګۍ ماریا فکر کاوه چې (د هغه تر څنګ ددې شته والی هغه تل ناارامه و) دې ویل، هغه غواړي دې ته څه ووایي. خو دا ښکاره خبره وه چې د هغه ناآرامۍ، روحي او هم روغتیایي علت درلود.

د رغېدو تمه یې نه وه. وړل یې ناشوني و او که دا کار شوی وای او بیا په لاره کې مړ شوی وای، بیا څنګه کېدل؟ کله ناکله به شهزادګۍ ماریا فکر کاوه:

-دا به ښه نه وای چې هر څه پای ته رسېدلي وای، چور پای ته .. هغې شپه او ورځ، له خوب او ارامۍ پرته، د هغه څارنه کوله، ویل یې ګران دي، خو د هغې څارنه ددې په هیله نه وه چې د ښه والي او روغتیا ننبه په کې وویني، بلکې هغې هیله لرله چې په هغه کې د پای ننبې وویني.

که څه هم په شهزادګۍ ماریا کې ددغه احساس راپاریدل ګران و ،مګر بله لاره یې نه لرله، نو ځکه یې دا احساس په زړه کې و ،خو تر

دې نه شهزادګی ماریا ته وحشتناکه دا و چې د پلار د ناروغۍ له پیل نه (لا کېدای شو وایو تر هغه لاد مخه، آن هغه وخت چې د کومې پښې سپینېدو ته سترګه په لاره، دواړه یوازې پاتې شوي وو) د هغې په زړه کې خپلې ځانګړې ویدې شوې هیلې او خیالونه په راوښېدو شوي وو. هغه هیلې او ارمانونه چې کلونه کلونه ددې په خیال کې هم نه وو. د پلار له ابدي ډاره د آزاد ژوند خیال، آن د مینېدو او کورنۍ د جوړونې هیله او نور لکه شیطاني تلوسه ددې په زړه او خیالونو کې څپې وهلې. هغې به چې څومره هڅه کوله، په دې اړه فکر ونه کړي، خو بیا هم دې خیالونو نه پرېښوده، چې تر دغې پښې وروسته به خپل ژوند څنګه جوړوي، خو شهزادګی ماریا په دې پوهېدله، چې دا ټولې شیطاني وسوسې دي. هغه په دې پوهېده چې ددې رنځ یوازینی دارو، دعا ده، خدای ته پناه وړل دي. هغې هڅه کوله دعا وکړي، هغې به لاسونه پورته کول، سپېڅلو شمایلو ته به یې کتل، دعا به یې ویله، خو د زړه له تله به یې دعا کولای نه شوه. هغې دا سې انګېرله چې اوس د هغې لپاره بل ژوند پیل کېږي، د ورځنۍ ژوند نوی بهیر، د هڅې او هاند ژوند، هغه ژوند چې ددې تر پخوانۍ ژوند نه به چې په معنویت او روحانیت کې را ایساره وه، ډېر توپیر لري. له هغې وینا نه چې د هغې هر څه پر دعا ولاړ و، هغې نه دعا کولای شوه او نه یې ژړلای شو. د ورځنۍ ژوند خورا ناوړو شیانو د هغې پر زړه اغېز کړی و، په باګوچاروا کې یې هم ژوند ناشونی او ګوابښمن کېده. د فرانسې پوځیانو د رانېږدې کېدو خبرونه او آوازې هر پلو خپرې وې. د باګوچاروا په ۱۵ ورستۍ کې فرانسوي ډاره مارو د یوه خان کور تالا کړی و.

داکتر تېنګار کاوه چې سردار دجګړې له سیمې بلې خوا ته یوړل

شي. د ښار د اعیانو مشر، خپل استازی شهزادګی ماریا ته وروا ستوه چې هغه دې، خپل پلار ژر تر ژره له دې ځایه بلې خوا ته بوزي. د سیمې د پولیسو مشر چې باګاچاروا ته راغلی و ،هم په دې خبره ولاړ و او ویل یې چې فرانسوي پوځ د دوی ۴۰ ورستي ته رارسېدلی دی. هغوی په کلیو کې د خبرتیا پانې خپرولې او شهزادګی ماریا ته یې خبر ورکړی و که د میاشتې تر پنځلسمې پورې له هغه ځایه لاړ نه شي او بیا کومه پېښه وشي. دوی به خپله ملامته وي.

بالاخره شهزادګی پریکړه وکړه چې د میاشتې په پنځلسمه نېټه وخوځېږي. د هغې، پوره یوه ورځ سفر ته د چمتووالي او د هغو سپارښتنو په اورولو تېره شوه، چې ټول یې اوریدلو ته سترګه په لاره وو. له څلورلسمه، پنځلسم ته ټوله شپه هغې د تل په شان هماغه شان ورځنی جامې پرغاړه په هغې کوټې کې چې تر څنګ یې د پلار کوټه وه، تېره کړه، څو واره راویښه او د پلار زګیروی یې واوریده، د پلار د زګیروی تر څنګ د تیخون د ګامونه څښهاری او ددا کتر غږ چې دده پلار یې ارخ په ارخ اړاوه، راته. شهزادګی ماریا ویده کېدای نه شوه او څو واره د پلار د کوټې شا ته ورغله او غوږ غوږ شوه. هغې غوښتل چې کوټې ته ورننوزي، خو زړه یې نه شو کولای. که څه هم زوړ سردار غږیدای نه شو، خو شهزادګی ماریا په دې پوهېده او لیدل یې چې پلار له دې نه ډېر ناارامه دی چې نور د هغه له کبله نا آرامه وي. د شهزادګی دې ته ښه پام کېده، چې د پلار کوټې ته د هغې بې وخته او یا د شپې ورتګ څومره هغه نا آرامه وي.

د هغې هېڅکله پر هغه داسې زړه خوږ شوی نه و، هغه، هغې ته هېڅکله داسې وحشتناکه نه و... لکه د پلار له لاسه وتل. هغې ته له هغه سره خپل ټول ژوند وریاد شو، د هغه هره خبره، د هغه په هره خبره او

هرو کړوکې يې له ځانسره د هغه خپله مينه موندله. ددغو يادونو په لړ کې به کله ناکله ناڅاپه شيطاني تلوسې راوپارېدې، په هغو کې: هغه تصور چې د هغه له مرګه وروسته به ددې نوی ژوند څنګه شي؟ خپل خوار ژوند. هغې دغه شيطاني خيالونه،له دغو کرکو هغو سره د کرکې په ښودلو له سره وپستل. د سپېدو په لګېدو سردار آرام او شهزادګۍ ويده شوه.

شهزادګۍ هغه ورځ ناوخته راوښه شوه... د راوښېدو سره يې غوږ پر دروازې کېښود ،د هغه د زګيرو او سا وپستلو غږ يې واورېد ،سوړ اسويلی يې ووپست او په زړه کې يې وويل

- حال يې هماغه دی، چې و.

هغه په داسې حال کې چې له ځانه يې کرکه راتله چغې کړې:

- څه دې غوښتل؟ څه ته سترګه پرلاره وې؟ تاسو څه ويل؟ څه وشي؟ د هغه مرګ دې غوښته؟

کالي يې واغوستل، ځان يې وميندځ، دعا يې وکړه او برنډې ته ووتله. د برنډې مخې ته يې آسونو او ګاډۍ ولاړې وې. په هغو کې يې يو رنګه کالي بارول. سهار تود ، خو خړ و. شهزادګۍ ماريا په برنډه کې ولاړه وه، هماغه شان له خپلو شيطاني خيالونو سره لاس او ګريوان وه، هغې هڅه کوله ناروغ ته تر تګ نه د مخه، خپل خيالونه او اند ښښې له سره جوړ کړي.

داکتر په زينو کې رانښکته ،هغې ته ورنږدې شو او وې ويل:

- نن لږ ښه دی،زه تا لټوم. له هغه څه نه چې وايې يوه نيمه خبره يې د پوهېدو ده ،ذهن يې لږ څه سم دی،ورشه ،تاسو غواړي.

د شهزادګۍ ماريا ،زړه ددې خبر په اوريدو سخت خوږ شو ،دهغې رنګ والوت، نوځکه يې دروازې ته ډډه ولګوله چې ونه لوېږي. هغې

چې ټول ګوګل او روان يې، په شيطاني ولولو او تلوسو لړ شوی و، د خپل روح له ناولتيا نه په وحشت کې وه، د هغه ليدل، د ريدل او هغه ته کتل، نه يوازې هغې ته په زړه پورې نه و بلکې له هغه نه ډاريده هم.

شهزادګی ماريا د پلار کوټې ته ورننوته او د هغه کټ ته ودريده، هغه لوړ پر شا پروت و. د هغه واړه اډوکيز لاسونه چې د مرانډو نيلي رنګه غوټو پوښلي وو، پر پټو (څادر) پراته وو. د هغه چپه سترګه مخامخ کوم ځای ته ځير او بښی هغه يې کړه شوې وه. وروځې او شونډې يې بې له خوځښدا پاتې وې، هغه ټول ډنګر، وړوکی او سخت د رحم وړ و. د هغه بشره تا به ويل چې يا وچه شوې يا ويلې شوې او ډېره وړه شوې وه. شهزادګی ماريا ورنښېدې شوه او د هغه لاس يې ښکل کړ. پلار د هغې چپې منګولې، د هغې لاس يې د اسې کلک کښکود چې ښکاريده، له ډېره وخته ورته سترګې په لارې پاتې شوي دي. د هغې لاس يې د ځان پلو ورکش کړ. د هغه د شونډو او وروځو ښوريدا د هغه د زړه تنګی ښودنه کوله.

هغې په وېرې پلار ته کتل او هڅه يې کوله پوه شي، له دې نه څه غواړي، کله چې هغې ځای بدل کړ او د اسې ودريده چې څېره يې د پلار کينې سترګې ته برابره شوه. د سردار بشره ارامه او د څو شېبو لپاره يې له هغې نه سترګې لرې نه کړې. وروسته يې شونډې او ژبه وښوريدل، يو غږ واوريدل شو او هغه څه وويل، هغه، لور ته په خورا کمينی، زاريو او هيله مندی ځکه کتل، چې ډاريده، کېدای شي، لور يې د دې په خبرو پوه نه شي.

د شهزادګی ماريا په ټول قوت هغه ته پام و او ورته کتل يې. شهزادګی د ژبې د ښورولو لپاره د هغه د بې ځايه او بې پايه هڅو زغم ونه شو کړای، سترګې يې ښکته واچولې او هغه ساندې او ژړا يې چې

په ستوني کې را ایسارې کړې وې، راڅرګندې او په ژړا شوه. سردار څه وویل او څو واره يې هغه تکرار کړل، خو شهزادګۍ ماریا نه پوهېده چې هغه څه وایي. هغې هڅه کوله د پلار د خبرو تصور وکړي او په پوښتنیزه توګه يې د هغه خبرې تکرارولې.

هېڅوک د هغه په خبرو نه پوهېدل. داکتر تصور وکړ، چې دی د هغه په خبرو پوه شوی دی او وې ویل، د هغه خبرې يې تکرار کړې او وې پوښتل:

- شهزادګۍ ډارېږي؟

هغه د (نه) په نښه سر وښوراوه او بیا يې هماغه څه تکرار کړل.

شهزادګۍ د خپل تصور له مخې وویل:

- زړه (روح) زړه زړه دی، خوږېږي؟

د سردار له ګوګله، د هو غږ راپاڅېد. د هغې لاس يې راونیو او د خپل ټټر پر بیلابیلو ځایو يې داسې کېښکود، چې ګواکې غواړي تر ټولو غوره ځای ورته پیدا کړي.

وروسته له هغه چې په دې ډاډه شو، چې دده په خبرو پوهېږي تر پخوا نه نښه او څرګند غږېده، هغه وویل:

- زما ټول خیالونه د تا په اړه دي، خیالونه...

شهزادګۍ ماریا خپل سر د هغه پر لاسونو ورمنښه او هڅه يې کوله خپله ژړا او ساندې پټې کړې.

هغه، د شهزادګۍ په څنګ کې منګولې ښورولې او وې ویل:

- ما ټوله شپه تا پسې نارې وهلې.

شهزادګۍ ماریا په ژړا ژړا وویل:

- کاشکې زه پوهېدای... زه ډاریدم ستا کوټې ته راشم.

هغه د هغې لاس لاپسې کېښکود او وې ویل: ویده نه وې؟

شهزادګی ماریا وویل:

- نه، ویده نه وم. او د نه، په ښه یې سر وښوراوه. اوس یې بې ارادې پلار ته ورته غږېده، هر څه یې د هغه په شان داسې په اشارو او ښو ویل، چې تا به ویل هغه هم په آسانۍ ژبه ښورولی نه شي.

سردار وویل: د زړه سره !زما روحه !

شهزادګی نه شو کولای پوره پوه شي، چې هغه څه وایي، خو د هغه د بشړې او کتو له حالت نه دومره پوه شوه چې د نازولو او ګرانښت کومه خبره کوي، هغه خبرې چې هغه هېڅ کله نه کولې. هغه وویل:

- ولې رانغلئ ؟

شهزادګی ماریا وویل:

- او ما یې مرګ غوښت.

-او هغه چپ شو.

د هغه له سترګو اوښکې راشبوه شوې او وې ویل:

- له تا نه مننه ! لورکۍ، ګراني، زما د زړه سره، له هر څه، له ټولو ټولو له هر څه نه... ما به وبښئ... مننه، وبښه... مننه ! او همداسې یې له سترګو اوښکې راروانې وې. او ناڅاپه یې وویل:

- اندرې ته ورغږ کړئ.

او ددې هیلې سره هم مهاله یې په بشره کې ماشوم وزمه ناهیلۍ او نه ډاډ راخور شو. داسې بربښېده چې دی خپله پوهېده چې دده دا هیله بې معنا ده. که داسې نه وه، لږ تر لږه شهزادګی ماریا یې داسې تصور وکړ، چې همداسې ده.

شهزادګی ماریا ځواب ورکړ:

- ما ته یې یو لیک رالېږلی دی.

هغه په حیرانتیا خو ویرې وپوښتل:

- هغه خپله چېرته دی؟

- پلار جانه ! هغه په سمولینسک کې دی.

هغه ډېر ځند چې و. سترګې یې پټې کړې بیا یې د تاییـد په نښه ګواکې خپل شک او ګمان ته ځواب موندلی، په هر څه پوه شوی او هر څه وریاد شوي، سر وښوراوه او سترګې یې پرانستې، هغه په ډاګه، خو په کراره وویل:

- روسیه قرباني شوه ! هغه یې سره ووژله !

هغه بیا په ساندو شو او اوښکې یې له سترګو راشپوه شوې.

شهزادګی ماریا هم، نورځان ټینګ نه شو کړای، پلار ته یې کتل او په ژړا ژړا یې ژړل.

سردار بیا سترګې پټې کړې. ژړا یې ودریده، په لاس یې د سترګو پلو اشاره وکړه. تیخون پوه شوه او د هغه اوښکې یې پاکې کړې...

هغه لور ته وویل:

- خپل سپین کمیس واغونده، زما هغه خوښېږي.

شهزادګی چې د پلار په خبره پوه شوه، لاپسې ژړا واخیسته، داکتر هغه له څنګلې ونیوله، له کوټې یې د باندې برنډې ته بدرګه کړه، هڅه یې کوله چې آرامه یې کړي او هغه ډاډه او سفر ته چمتو کړي. تر هغه وروسته چې شهزادګی ماریا د سردار له کوټې ووتله. هغه بیا د زوی، د جګړې او د ټولواک په اړه څه وویل. له قهره یې وروځې برنډې او تندې تریو کړ، خپل غږ یې چې خرپهاري یې کاوه، لوړ کړ او د هغه پر زړه دویم ګذر راغی او دا وروستی ګذار و. شهزادګی ماریا په برنده کې ودریده، ټکنده غرمه و، لمر او تودخه وو، هغه د پلار له مینې پرته، په بل څه نه پوهېده، نه یې فکر کاوه او نه یې څه احساسول. هغې ته داسې بربښېده چې دې خپله هم دغه شان مینه نه پېژانده. په ژړا ژړا

يې دباغ پلوته منډه کړل، لـه هغې نړۍ لاړې نه چې سردار اندړې نوې جوړه کړې او دواړو خواوو ته يې د الوچو ونې کينولې وې، د دروازې پلو ته مخه کړه.

- هـوکې، دا زه وم، زه، زه، زه.. زه.. زه وم. مـا د هغـه مـرګ غوښت. هوکې ما غوښت چې ژر تر ژره هر څه پای ته ورسېږي. ما غوښتل چې زه ارامه شم.. اوس به څه کوم؟ اوس چې هغه نه وي، زما آرامه بـه څـه وي؟ له ځانسره په لوړ آواز بنګېده. هغه چټکه چټکه پـه بـاغ کې ګرځېدلـه او په لاسونو يې ټټر ډباوه، هغـه ټټر، چې پـه تلوار او ګېنۍ ساندې تـرې راوتلې. په باغ کې تر هغه پورې ګرځېده او راګرځېده، تر هغه چې بېرتـه کورته راورسېده. هغې ولېدل چې دې تـه مخامخ پېغلـه بـوری يـن (هغـه په باګو چاروا کې پاتې وه او له هغه ځايه يې د تګ تکل نـه لاره) يـو نـا آشنا سړي سره راروانه ده. دا دسيمې د اعيانو د جرګې مشر و چې خپلـه شهزادګۍ ماريا ته ددې لپاره راغلی و چې هغې ته له دې ځايه د هغـې د سمدلاسـي تـګ اړتيـا څرګنـده کـړي. شـهزادګۍ ماريـا د هغـه خبـرې اوريدې، خو په هېڅ څه نه پوهېده. هغه يې کورته بدرګه، چای يې ورتـه راوړ او له هغه سره کښاسته. بيا يې له هغه نه ښښنه وغوښته او د پـلار د کوټې خواته ورغله. داکتر په تلوار او خورا خواشينۍ وروړاندې شو، د هغې مخه يې ونيوله او وې ويل:

- شهزادګۍ، اجازه نه شته، درځئ لاړه شئ !

شهزاده ماريا، ببرته باغ ته ستنه شوه. د غونډې پـه لمـن کې د يـوې چينې تر څنګ پر شنيلو، په داسې ځای کې کښاسته، چې چا نـه ليـده. هغه په دې نه پوهېده چې څومره وخت به هلته پاتې شي. د يو چا د پښـو د ښځينه ګامونو د منډې غږونو هغه را په حال کړه. پاځېده او وې ليدل چې دوينا شا، ددې ځانګړې مينځـه دا لتوي او د هغې پـه ليدو ناڅاپـه

ودريده. داسې برېښېده چې د خپلې مينځې په ليدو هک حيرانه شوې وې.

مېنځې په ژړيدونکي مات غږ وويل:

- شهزادګي مهرباني.. سردار !

شهزادګي هغې ته وخت ورنه کړ، چې خپله خبره پای ته ورسوی او وې ويل:

- همدا اوس، درغلم، درغلم. هغې د کور پلو داسې منډه اخېستې وه، چې ګواکې دوياشا يې هېڅ نه يې ليدلې.

د اعيانو د سيمه ايزو جرګې مشر، دروازې ته نېږدې د هغې مخې ته راووت او وې ويل:

- هر څه چې د خدای رضا وي، هغه به کېږي، تاسو بايد هر څه چې له خدايه وي د هغو منلو ته چمتو واوسئ.

شهزادګي له قهره چېغه کړې:

- پرې مې ږدئ.. دا دروغ دي، اپلتې دي، د نه منلو وړ نه دي.

داکتر غوښتل هغه ودروي، خو هغې هغه پورې واهه، د پلار د کوتې پلو يې ورودانګل او له ځانسره يې وويل:

- دا خلک ولې داسې ګډبډي اخېستې او په ډار ډار ما دروي؟ هېڅوک زما په کار نه دي. دوی دلته څه کوي؟ دروازه يې خلاصه کړه او په هغې کوټه کې چې څو شېبې مخکې نيمه تته وه، دلمر پيدا شوې ځلېدونکې رڼا د هغې سترګې وربرېښولې. هلته څو ښځې او ددې مېنځه ولاړ وو. هغوی ټول له کټه لرې او دې ته يې لاره پرانسته. هغه هماغه شان پر کټ پروت و. هغه، د پلار دخبرې نه خوځېدا، خو تندوالي وويروله او له دروازې سره نېږدې ودريده.

شهزادګي ماريا په زړه کې وويل:

- نه، هغه مړ نه دی، دا ناشونې ده، مړ نه دی. هغه تـه ورنږدې شوه. پـه خپلـې ویـرې لاسـبرې شـوه او خپلـې شـونډې یـې د هغـه پـر اننګـو ورکښـودې، خو سمدلاسه تړې رالړې شوه. په یوې شېبه کې یې له هغـه سـره د مینـې هغـه پیـاوړی احسـاس چـې لاره، تـرې تـم شـو او د هغـه ځای، هغـه وحشـت ونیـو چې د خپلـو سـترګو پـه وړاندې یـې لیـدلی و. هغې وویل:

- نه، هغه نور نو نه شته ! هغه نه شته، خو شته، پر هغه ځای چې څو شېبې مخکې و، یو پردی، دښمن، کوم وحشـتناک، ډارونکی لـه ځانـه شړونکی راز پروت دی.

پر لاسونه یې مخ پټ کړ او د داکتر پر لاس چې ده تـه یې د مرسـتې لپاره راغځولی و، ورولویده.

د تیخون او داکتر تر مخې، ښځو، هغه څوک چې څو شـېبې مخکـې بوډا سردار و پریمینځه. د هغه سر یې د دې لپاره پـه دسـتمال وتـاړه چې خلاصه پاتې شوې خوله یې وچه نه شي او د هغه پښې یې چې سره جلا کېدې پـه بـل دسـتمال وتړلې. بیـا یـې هغـه تـه، د هغـه پـوځي دریشـی وروا غوسـته، ننبـانونه، مډالونـه یـې پـرې وروټمبـل او د هغـه وچـه وړوکې ځنازه یې پر میز کښوده. خدای پوهېږي چې چا او څـه وخت دا ټول کارونـه وکړل، خـو دا ټـول تـا بـه ویـل، پـه خپلـه تـر سـره شـوي دي. د شـپې د تـابوت تـر شـا و خـوا نـه شـمعې لګېـدې او پـه سـر یـې شـال وروغړاوه. پـر ډاګ یـې دهغـې ونـې پـانې شـېندلې وې چې ښـه بـوی یـې خـوراوه. تـر وچ او وړوکـی شـوي سـر لانـدې یـې چـاپ شـوې دعـاوې کښـودې او پـه یـو کـنج کـې یـو پـاپ ناسـت و او سـپېځلی کتـاب یـې لوست. لکه هغه شان چې آسونه لـه لویـدلي، وژل شـوي آسـه مـخ اړوي، ترهېږي، سره ټولېږي او شـنهاری کوي، همدغه شان، د سردار د هرکلـو

په کوټه کې خلک، خپل او پردي، د اعيانو د سيمه ايزو جرګې مشر، مخور او سپين ږيري، مشران او ښځې ټول په تابوت راټول او له وېرې په ډکو سترګو هک پک پاتې، په ډار ډار يې پر ټټر او تندی صليبونه وبستل او په خورا درناوي يې د سردار وچ شوي او ساړه لاسونه ښکلول.

۹

باګو چاروا ،تـل او مخکـې لـه هغـه چې سـردار اندړې هلتـه مېشـت شي، د خاوند انو په غياب کې ځارل کېده او د دې سيمې او سېدونکو خلـق خـوی د ليسـه ګـورې لـه هغې خـورا تـوپير درلـود. د دغـې سـيمې د خلکو هم خبرو ، هـم کـالو او هـم کـړو وړو تـوپير درلـود او هـم يې هغـه صحرايي ګڼل هغوی به چې کله ليسـه ګورې تـه د فصلونو د ټولولـو ، د غنم لو ، د ويالو د پاکولو ، د نهرونو جوړولو ته راتلل. مشـر سـردار بـه د هغـو کاراوزيـار او لا زغـم خوښـېده، خـو تنـدوالی او وحشـت يـې نـه خوښېده.

سـردار په باګو چـاروا کـې د خپلـې اسـتوګنې پـه لومړيو ورځـو کې، هلته د ښوونځي او روغتون د جوړولو او پر بزګرو د بادار د ګټې او بېګارې کمولو لـه املـه، هـم ونـه شـو کـولای، د هغـوی د غـه تنـدوالی او ځپړوالـی بـدل کړی، بـرعکس هغـه څـه چې مشـر سـردار د دغـو خلکـو صحرايي ترهېدل والی ګانې، لا زيات شوی و. تـل بـه د هغـو تـرمنځ ډول ډول او عجيبې و غريبې آوازې خپريدې، لکه دا چې هغوی کـومې نـوې عقيـدې پـورې تـړل شـوي دي، يـا ټـول د قزاقـانو قـام ګڼـل شـوی يـا د ټولـواک د کـومې ناڅرګنـدې وينـا پـه اړه او کلـه لا پـه ۱۷۹۷ کـال کـې د اربابانو هغه ژبه چې پـاول پتـروويچ تـه يـې ورکړې وه (ويـل يـې چې د مرئييو آزادي، هغه وخت منل شوې وه، خو بادارانو ونـه منلـه) او يـا بـه يې ويل چې اوه کاله وروسته به پيترفيدرويچ بيا پر تخت کيني او ټول

مرئيي به آزاد کړي او هر څه به آزاده او داسې ساده شي چې مې کوه پوښتنه. د جګړې او بناپارت او پر روسيې د هغه د يرغل آوازې د هغو تر منځ په داسې ناڅرګندو ويناوو لکه د ژوند پای، د دجال پيدايښت او پوره آزادي بدلې شوې وې.

د باګوچاروا په څنډو کې يو کلی و چې هلته يو شمېر مخور او ځښې هم بډايان مېشت وو. د هغو بډايانو شمېر چې په خپلو جايدادو کې مېشت وو، خورا کم وو، نو له دې کبله د هغو د چوپړانو او په هغو کې په لوست ليک د پوهېدو کسانو شمېر خورا کم و. هغه مرموز او ناڅرګند دودونه چې د روسيې د خلکو په ژوند کې وو او د هغو سرچينې او معنا د اوسنيو وګړو لپاره د پوهېدو وړ نه دي، تر نورو ځايو زيات د دغې سيمې د کليوالو تر منځ دود وو. ددغو خبرو په منځ کې يوه هغه اوازه وه چې شل کاله مخکې ددغو کليوالو په منځ کې پيدا شوې وه او هغه دا چې دوی د يوه تاوده سيند خواته ورکډه کېږي، خو دا څرګنده نه وه چې دغه سيند چېرته دی. د باګوچاروا په سلګونو کورنيو يوه ورځ ناڅاپه، خپله ټوله شتمنی او څاروي وپلورل او له خپلو ښځو او ماشومانو سره سهيل لوديز پلو وخوځېدل. دغو کليوالو لکه د مرغانو د کتارونو په څېر هڅه کوله، د سمندرګي په پلو چېرته سهيل لوديز ته، له ښځو او ماشومانو سره، هلته چې دوی يو هم تر اوسه نه و تللي، روان وو. د هغو ځښنو، کاروانونه جوړ کړل او يا يوازې خوځېدلي وو. په هغو کې بيا ځښنو ځانونه بېرته واخېستل او يو شمېر يې د جرمو په تورونو سايبريا ته وشړل شول. ډېرو يې د لوړې، تندې او سړو له لاسه په لارو کې ژوند له لاسه ورکړ او چا وکولای شول په خپله خوښه بېرته خپلو کليو کوڅو ته راستانه شي. د خوځېدا او کډو دغه بهير هماغه شان چې په خپل سر او له دليله پرته پيل شوی و،

هماغه شان په خپل سر او بې دلیله ببرته کرار او چپ شو ،خو په دغو خلکو کې ټولنیز پټ بهیرونه هماغه شان پاریدل او خوټیدل او دې ته چمتو کېدل چې کوم وخت په نوې پیاوړتیا ناڅاپه او عجیب ډول لا په قهرجنه بڼه راڅرګند شي. په ۱۸۱۲ کال کې هر هغه چا چې له دغو خلکو سره نېږدې اړیکي او پېژندګلوي لرله، په دې پوهېدل چې دغه پټ خوځون به ژر بیا رابنکاره او راولمسېږي.

الپاتیچ چې د مشر سردار تر مرګه څو موده مخکې، باګوچاروا ته راغی، د خلکو دغه خوځون او لېوالتیا یې احساس کړې وه او دلیسه ګوري، د کلیو او بانډو برخلاف چې له دې ځایه شپېته ورسته لرې پرته وه دلته نه څوک تښتېدل، نه یې کورونه خرڅول، نه یې شتمنی پرېښوده او هر څه یې دقزاقانو تالان ته سپارل. ویل کېدل چې د باګوچاروا دځنډو په دښتو کې، کلیوالو ،له فرانسویانو سره اړیکي پیدا کړي دي او ځښې پانې د هغو تر منځ ویشل شوې دي او د نورو برخلاف یې خپل کلي نه دي پریښي. هغه ته دخپلو هغو چوپړانو له خوا چې ده ته وفادار پاتې و ،خبر را رسېدلی و ،چې د کلیوالو له ډلې نه یو څوک د کارپ په نامه یو چا دهغو په منځ کې یې ښه اغیز درلود ،څو ورځې دمخه یې دیو دولتي کاروان مشري کړې او هغه یې خپل ځای ته رسولی دی،ببرته راستون شوی دی او خبر یې راوړی دی چې قزاقان کلي غلا او تالان کوي، خلک له هغو تښتي،او ددې برخلاف فرانسویان نه ولسي خلک او نه د هغو مالونو ،له هېڅ شي سره کار نه لري. هغه په دې هم پوهېده چې د ویسلاا وخوا په نامه یوه کلیوال له یوه فرانسوي جنرال ه داسې یوه اعلامیه راوړې چې په هغه کې خلکو او کلیوالو ته دا ډاډ ورکول کېده چې هغوی ته به نه یوازې کوم تاوان نه رسېږي،بلکې هر هغه څه چې دوي فرانسویانو ته ورکوي،دوی به دهغه

پیسې تر لاسه کوي.. له ټولو نه د پام وړ لا دا وه چې الپاتیچ پوهېده او خبر شوی و چې په هماغه ورځ چې ده د چوپړانو او ولسي مشرانو ته سپارښتنه کړې وه، د شهزادګۍ د کالیو او کډې د وړلو لپاره ګاډی برابرې کړي. دغه کلیوال سره جرګه شوي وو او پربکړه یې کړې وه چې د هغې کالي ونه لېږدوی او دې ته سترګه په لارې پاتې شي او وګوري چې څه کېږي، خو وخت نه درېده، د سیمه ایزې جرګې مشر، د مشر سردار د مرګ په ورځ، د اګست په پنځلسمه تینګار کاوه چې سمدلاسه وخوځېږي، ځکه حالات دم په دم ګوا ښمن کېدل. دغه چاروا کي ویل چې که تر شپاړلسمې نېټې وروسته څه پېښ شي، دی به په هغه کې ملامت نه وي، سردار د مرګ د ورځې په مانښام هغه ته لاړ او وې ویل چې سبا به ځنازې ته راشي، خو بله ورځ هغه نه شو کولای راشي، ځکه هغه خبر تر لاسه کړ چې فرانسویان ناڅاپه راوړاندې شوي او هغه یوازې وکړی شول چې کورنۍ او ځېنې قیمتي ګانې او شتمنی ولېږدوی.

څه کم دیرش کاله، د باګوچاروا مشري، د درون په نامه یو چا، چې مشر سردار له نازه درون جان باله، کوله.

درون، یو له هغو کلیوالي تکړه مېړنو نه و چې له زلمیتوبه رابېره پرېږدي او آن کله چې له شپیتو اویا کلونه هم واوړي، نه لاس پرې وهي او نه یې کوم ویښته سپینېږي او غاښونه یې بشپړ وي. دغه کسان په شپیته کلنی کې د دیرشو کلونو په شان وي.

درون د تودو اوبو د سیند پلو ته، تر هغه عجیب سفر نه وروسته، چې دی هم له کوډو بې برخه پاتې شوی نه و، په باګوچاروا کې مشر شوی و او له هغه وخته تر اوسه پورې یې دادی پوره درویشت کاله دغه مشري کړې ده. کلیوال تر بل هر بادار نه، له هغه نه زیات ډاریدل. اربابانو، مشر سردار، د هغه زوی او نورو مشرانو د هغه درناوی کاوه

او په ټوکو ټوکو يې هغه وزير باله. درون د خپلې مشرۍ په ټوله موده کې نه يوه ورځ نشه کړې وه، نه ناروغ شوی و، نه د سختو شوګيرو نه وروسته ستومانه ښکاريده، تروروځنيو ګرانو کارونو وروسته هم همداسې و، هغه چې نه په ليک پوهېده او نه لوست، خو د خپلو پريمانه غلو دانو د خرڅلاو په حساب کې يې يو ټکی هم نه ترې زياتېده، نه کمېده، د باګوچاروا د کروندو، د غنمو يو دانه هم بې ځايه نه تله او د بادارانو په حسابونو کې يې هېڅکله تېروتنه نه کوله.

الپاتيچ چې کله د تالان شوې ليسه ګورې نه، باګوچاروا ته راغی، د مشر سردار تر خښولو يوه ورځ وروسته يې، درون ځانته راوغوښت او هغه ته يې سپارښتنه وکړه چې له باګوچاروا نه مسکو ته د شهزادګۍ او د هغې د شيانو د لېږدولو لپاره دولس آسونه او اتلس ګادۍ چمتو کړي. که څه هم د باګوچاروا سړي مريي نه و، او هر کال يې بادار ته جبري حاصل ورکاوه، خو بيا هم الپاتيچ فکر کاوه چې د دغې سپارښتنې سرته رسول به، کومه ستونزه رامنځ ته نه کړي. ځکه د باګوچاروا کليوالو تر دوسوو پورې بارو ړونکي څاروي لري او خوار هم نه وو، خو د هغوی مشر درون چې کله دغه سپارښتنې واوريدې، چپ شو او سترګې يې ښکته واچولې. الپاتيچ هغه کليوال چې پېژندل، نومونه يې يادکړل او وې ويل چې ګادۍ يې ترې واخلي.

درون ځواب ورکړ چې د دغو کليوالو آسونه په کار کې بند دي. الپاتيچ د نورو کليوالو نوم واخېست، خو درون ځواب ورکړ چې هغه آسونه نه لري. د درون د وينا له مخې د ځېنو آسونه يې بېګارۍ ته ګمارلي وو، ځېنې آسونه خوار او د کار توان يې نه لاره او ځېنې هم وړې وو. هغه وويل چې نه يوازې د بار بلکې د ګادیو لپاره هم نه شي کولای آسونه پيدا کړي.

الپاتیچ په ځیر درون ته وکتل او تندی یې تریو کړ، که څه هم درون یو غوره کلیوال بزګر و او د هغو مشر و، الپاتیچ هم شل کاله د سردار د جایدادونو او حسابونو اداره کړې وه او په خپلو چارو کې به بې ساري توګه بریالی و. هغه له خلکو سره د خپل کار له برکت کولای شي، د هغو په نیت او روان ښه پوه شي. هماغه شېبه درون ته په کتلو پوه شو چې د درون ځوابونه، د هغه د زړه خبرې نه دي، بلکې د باګو چارووا د ټولو کلیوالو د خیال خبرې دي، چې دی یې تر خپل اغېز لاندې راوستی. الپاتیچ په دې هم پوهېده چې اوس کلیوال له درون نه ځکه بېزاره شوي دي چې بډای شوی دی. هغه په دې هم ښه پوهېده چې له دې کبله درون باید ددغو دوو ډلو تر منځ زړه نازړه واوسي. الپاتیچ ددغه شک او تردید نښې د هغه په سترګو کې ولیدې، تندی یې تریو کړ او درون ته وروړاندې شو او ورته وې ویل:

- ګوره ! درون جانه ! واوره ! ته ماته اپلتې مه غږوه، د هغه حضور جناب سردار اندرې نیکولایوویچ ته سپارښتنه کړې ده چې ټول کلیوال باید وخوځېږي او پرې نه ږدو چې د دښمن لاس لاندې پاتې شي. د ټولواک فرمان هم همدا سې دی. هر هغه څوک چې د ټولواک فرمان نه مني، هغه فرمان ته خیانت کوي، اورئ؟

درون چې سترګې هماغه شان ښکته اچولې وې، وویل:

- اورم !

الپاتیچ چې ددرون دغه ځواب خوښ نه شو، سر وښوراوه او وې ویل:

- واک او خوښه ستاسو ده.

الپاتیچ خپل لاس د تخرګ لاندې راووېست او په یوې ګوا ښمنې خوځېدا یې خپلو پښو لاندې ځمکه وروښوده او تکرار یې کړه:

-تا ته وایم، درونه ! پرېږده دا کارونه ! زه نه یوازې ستا د زړه بلکې ستا تر پښو لاندې تېریدونکي حال باندې هم ښه پوهېږم.

هغه چې دا خبرې کولې د هغه پښو لاندې ځمکې ته یې کتل.

درون وشرمېد، په سرګردانو سترګو یې الپاتیچ ته وکتل او بیا یې سترګې ښکته واچولې.

الپاتیچ وویل:

-ته دا دوکې پرېږده، ټولو ته ووایئ چې چمتو شي، کورونه پرېږدئ او د مسکو پلو ته وخوځېږئ. دا هم ورته ووایئ چې سبا ته د شهزادګۍ د کور مخې ته ګاډي چمتو ودروي. او خپله هم نور نو هغو ته ورنه شي، وادې وریدل؟

درون ناڅاپه د هغو پښو ته ورولوید او وې ویل:

-یاکف الپاتیچ ! ما له دندې وشړه، ومې شړه ! دغه کیلیانې واخله او د خدای په خاطر ما له دندې نه وشړه او رخصت مې کړه.

الپاتیچ په غوڅه وویل:

-پرېږده ! او تکرار یې کړه: زه ستا تر پښو لاندې دریآریش (د اندازه کول حجم) دا یې وویل، ځکه پوهېده چې د انګېزنو د غوسې په روزلو، د کرنې د وخت د الوچو د کینولو او شل کاله له مشر سردار سره د هغه جوړښت له برکته ده د کلیوالو په منځ کې د کوډګر نوم ګټلی و...

درون، له ځمکې راپاڅېد او غوښتل یې څه ووایي، خو الپاتیچ هغه ته وخت ورنه کړ:

-دا څه نخرې دې پیل کړې دي؟ څه فکر کوئ؟ په موږ دې د څه ګمان کړی دی؟

درون وویل:

-زه له دې خلکو سره څه وکړم؟ ټول له شرابو لېونې دي. هر څه چې وایم څوک یې نه اوري.

الپاتیچ په لنډه ډول وپوښتل: تصور یې مې کاوه، نشه کوي، که څنګه؟

-هوکې الپاتیچ یاکوف ! ټول مست دي، تر لېونتوبه پورې. دا دویم خم دی، چې دوی یې څکي.

-ښه ده، ما ته غوږ شه ! زه ځم، د پولیسو مشر ته ورځم، ته له هغو سره وغږېږه او هڅه وکړه چې سم شي، خپلې دا ملنډې پرېږدي او ګاډی چمتو کړي.

درون ځواب ورکړ:

-اطاعت کوم.

نور نو الپاتیچ یاکوف ټینګار ونه کړ، هغه کلونه کلونه د کلیوالو اداره کوله او په دې ښه پوهېده چې د خلکو د ایلولو او اطاعت د پارولو لپاره تر ټولو غوره چاره دا ده چې هغوی په دې پوه نه شي چې د هغوی په ایل کولو کې شک لري.

کله چې له درونه، هغه د اطاعت کوم خبره واوریدله، الپاتیچ نه یوازې په دې شک لاره بلکې په دې یې باور لاره چې د ګاډیو ارابې به د وسلوال زوره پرته ونه خوځېږي.

په رښتیا هم مانبام شو، خو د ګاډیو پته نه وه، کلیوال بیا د کلي په میخانو کې ګڼه ګوڼه جوړه او پرېکړه یې وکړه چې آسونه ځنګل ته خوشې او ګاډی بادار ته ورنه کړي. الپاتیچ پرته له هغه چې د دې پېښې په اړه شهزادګي ماریا ته څه ووایي، سپارښتنه یې وکړه چې خپل بارونه او پېتی چې له لیسه ګوري نه آسونه راوړي و، ښکته، آسونه یې د شهزادګي ګاډیو پورې وترل او خپله پولیسو ته ورغي.

۱۰

د پلار تر خښېدو وروسته، شهزادګۍ ماریا خپلې کوټې ته لاړه، هغه يې ځان پسې وتړله او هېڅوک يې نه منل. د هغې يوه مينځه راغله او وې ويل چې الپاتيچ راغلی او د خوځېدو سپارښتنه يې کړې ده (دا خبره د الپاتيچ او درون، تر خبرو اترو نه مخکې شوې وې) شهزادګۍ ماریا چې پر خپل کټ غځېدلې وه، راکښاسته او د هماغه تړلې دروازې له شا نه وويل چې هېڅکله، هېڅ چېرې نه ځي، او هيله لري چې دا په کراره پرېږدي.

د هغې کوټې کړکۍ چې شهزادګۍ ماریا په کې غځېدلې وه، د لوديز پلو پرانستل شوې وه. هغه پر کټ داسې پرته وه چې مخ يې د ديوال خوا ته او د چرمي بالښت تنې يې په ګوتو مښلې او ددې بالښت نه پرته بل څه يې نه ليدل. د هغه ټول خيالونه د مرګ په نه راګرځېدونکې لارې او دخپل تور روح په اړه، په فکر کولو اخته وو. په هغه خيال چې دا لا تر هغه وخته له هغه نه خبره نه وه. دا يوازې د پلار تر مرګه وروسته پر هغه پوه شوه، زړه يې غوښتل دعا وکړي، خو ونه يې کړای شول. هغې ځکه دعا ونه شوه کړای چې روحي حالت يې دې ته چمتو نه و چې خدای ته پناه وروړي. هغه تر ډېرو پورې همداسې په همدې حال پر کټ کې پاتې شوه.

لمر د کور بلې خواته تللی و او د لمر لويد کېږې وږې پلوشې له

خلاصې کړکۍ نه د ننه کوټې ته د چرمي بالښت په یوې برخې، چې د هغې ته کتل، ځلېدې. د هغې د خیالاتو بهیر ناڅاپه ودرید. هغه بې ارادې پاڅېده، څنې یې سمې کړې، وخوځېده او کړکۍ ته ورنږدې شوه او پرته له هغه چې دې یې تکل کړی وی، د مانښام سړه وړمه یې ګوګل ته تېره کړه.

هغې له ځانسره وویل:

- هوکې ! اوس دې چې هر څنګه زړه غواړي کولای شئ، کولای شئ د مانښام لـه پـرتم او ښـکلاوو نـه خونـد واخلـې. هغـه لاړ، اوس بـل هېڅوک نه شته چې ستا خنډ شي.

هغې پر څوکۍ ډډه ولګوله، سر یې ښکته ولوید او تندی یې د کړکۍ په تادرۍ کېښود.

کوم چا په خوارۍ او نرم او له خواخوږۍ نه په ډک آواز د باغ له خوا نه پر هغې غږ وکړ او څنې یې ورته مچ کړې. شهزادګۍ سر ورپورته کړ. هغه پېغله بوري ین وه چې د ماتم په پټارې ګانل شوی تورکمیس یې اغوستی و. هغه په ارامۍ شهزادګۍ ماریاته ورنږدې شوه، تر یو ژور اسویلي نه وروسته یې هغه ښکل او سمدلاسه په ژړا شوه. شهزادګۍ ماریا هغې ته وکتل، د هغې ټول پخوانې کړه وړه، له هغې سره د دې رخه او ترخه یادونه وریاد شول. هغې ته دا هم وریاد شول، چې څنګه یې په دې وروستیو وختونو کې له دې سره د پلار کړه وړه بدل شوې وو او نور یې د پېغلې بوري ین د لیدو زغم نه لاره. هغې د خپلو کړو داسې پایله واخېسته چې دا د خپلې مینځې بوری ین په وړاندې په خپلو کړو وړو کې برحقه نه وه، په زړه کې یې وویل:

- ایا ما چې، ما چې د هغه د مرګ هیله لرله، دا حق لرم چې د کوم چا پر کړو قضاوت وکړم؟..

پر هغې يې زړه خوږ شو ، په خورا خواخوږۍ او پوښتنيز غلچک يې هغې ته وکتل او لاس يې ور اوږد کړ. پېغله بوري ين، بيا په ژړا شوه، د هغې د لاس ښکلول يې پيل او د هغه غم او مصيبت په اړه يې خبرې کولې چې دی هم ځان په کې ګډ ګاڼه. هغې وويل:

-ددې د زړه يوازينۍ خواخوږي به دا وي که شهزادګۍ ماريا ته حق ورکړي چې ځان له دې سره په دې غم او ماتم کې ګډه وګڼي. هغې دا هم وويل چې بايد تبرې خوابدۍ، ددغه لوی غم او ماتم په زوريدو او عذاب کې هېر شي. هغه د ټولو په وړاندې ځان پاک ګڼي او سردار له هغې دنيا نه ددې شاهد دی چې دا څومره له دوی سره خواخوږې او حق پېژندونکې ده.

پېغلې بوري ين تر لږ ځنډ ه وروسته وويل:

- ستاسو حال دوه اړخيزه ګران او ستونزمن دی. زه پوهېږم چې تاسو نه شوکولای او نه کولي شي د ځان په اړه فکر وکړي، خو زه د هغې مينې له کبله چې له تاسو سره يې لرم، دنده لرم ستاسو په اړه فکر وکړم. .. الپاتيچ دلته تاسو ته راغی؟ هغه د تګ په اړه له تاسو سره وغږيد ؟

شهزادګۍ ماريا ځواب ورنه کړ، هغه نه پوهېده چېرته، څوک بايد لاړ شي. ايا دا ددې وخت دی چې د کومې چارې يا سفر په اړه فکر وشي؟ ايا دا خبره زما د پاره بې تفاوته نه ده؟

پېغلې بوري ين وويل:

- ګراني ماريا !آيا پوهېږئ !ايا پوهېږئ چې زمونږ ژوند له ګوابس سره مخامخ دی؟ ايا پوهېږئ چې مونږ فرانسويانو محاصره کړي يو ؟ او اوس له دې ځايه وتل او خوځېدل ګران دي. که اوس مونږ لاړ شو ، کېدای شي اسير شو او خدای پوهېږي. ..

شهزادګۍ ماريا خپلې خورلنډې ته کتل، خو په دې نه پوهېده چې

هغه څه وايي.

-اخ، کاشکې څوک په دې پوهېدای چې ټول، ټول زما لپاره بې تفاوته دي. زه په هېڅ ډول د دې هیله نه لرم چې له هغه لرې شم .. الپاتیچ زما د تګ په اړه کوم څه وویل ... ته خپله ورسره وغږېږه، زه، زه نه د څه هیله لرم او نه څه غواړم ..

پېغلې بوري ین وویل:

-زه له هغه سره وغږیدم او هیله لرم چې سبا ته وخوځېږو، خو زه داسې تصور کوم چې ښه به دا وي چې اوس خو همدلته پاتې شو، ګرانې ماریا ! په لاره کې د فرانسوي یا یاغي کلیوالو لاس ته لویدل، خورا ګران کار دی. او له خپلې لاسي کڅوړې نه یې د فرانسوي پوځي جنرال رامو، یوه خبرپاڼه (د هغې کاغذ غیر روسي او شهزادګۍ ته ډېر د پام وړ و) راووېسته. او هغې ته یې ورکړه. په دې پاڼه کې د کلیو اوسېدونکو ته ویل شوي و، چې خپل کورنو پرې نه ږدي او سپارښتنه شوې وه چې فرانسوي واک به له هغو سره لازمه مرسته او د هغو ساتنه وکړي.

پېغلې بوري ین دوام ورکړ: زه داسې انګېرم، ښه به دا وی چې له همدې جنراله د مرستې هیله وشي او زه هیله لرم، چې هغه به تاسو ته د پام وړ درناوی وکړی.

شهزادګۍ ماریا خبره پاڼه ولوسته او پر بشړې یې دغم، او بې له اوښکو د ژړا نښې راخرګندې شوې او وې ویل:

-دا خبرپاڼه تاسو ته چا رارسولې ده؟

پېغله بوری ین تکه سره شوه او وې ویل:

-کېدای شي له نامه نه مې پوه شوی یي چې زه فرانسوۍ یمه.

شهزادګۍ چې خبرپاڼه یې په لاس کې وه، د کړکۍ له څنګه

راپاڅېده، په الوتي رنګ له کوتې نه ووته، د سردار اندرې پخوانۍ کوټې ته ورغله او وې ویل:

-آدونیاشا ! الپاتیچ یا دردنوشکا یا بل کوم یو ته ووایه چې ما ته راشي، خو چې کله یې د پېغلې بوري ین غږ واورید ، زیاته یې کړه:

- خو امالیا کارلونا ته ووایئ چې ما ته رانه شي.

له ځانسره یې وویل:

-ژر تر ژره باید لاړ شو. ژر تر ژره.

دې وحشتناکو خیالونو چې د فرانسوي پوځیانو منګولو ته ورشي او اسیره شي، سخته زوروله. باید ژر تر ژره لاړ شو.

دې فکر، که سردار اندرې خبر شی، چې دا د فرانسوي واکمنو لاس ته ورغلې، دې خیال چې د سردار نیکولای اندریوویچ لور، ځې له فرانسوي جنرال بنـاغلی رامو ، نه مرسته او خواخوږي غواړي، او له فرانسویانو نه د پناه هیله کوي، دا سخته په وحشت کې اچولې وه. د دې حالت انګېرنې نه ورېږدیده، تکه سره شوه، د قهر او ویار داسې یوې څپې چې پخوا یې نه وه لیدلې، پرې راخوره شوه. ټولې سختۍ او تر هغه هم لا بد تره ځان ته سپکاوی، چې هېڅکله یې تصور هم نه کاوه، تر مخې ولیدل. له ځانسره یې وویل:

-هغوی، فرانسویان، راځي او په دې کور کې مېشتېږي، فرانسوي جنرال بنـاغلی رامو به د سردار اندرې په کوټه کې کینـي، د خپلې ساتېرۍ لپاره به د هغه لیکونه او کاغذونه را اخلي او لولي به یې. پېغله بوري ین به د هغې هرکلی کوي او زمونږ د باګو چاروا مېنه به هغو ته جلا جلا ښیي. او له ما سره د خواخوږۍ په نامه به کومه کوټګۍ ما ته راکوي، سرتېري به زما د پلار تازه قبر د دې لپاره رالټوي، چې له هغه نه صلیب او نښانونه وشکوي، هغوی به ما ته پر روس د خپلو بریو

کیسې کوي او د دوکمارو په څېربه له ما سره زما په ماتم کې خواخوږی ښیي.

شهزادګی ماریا اوس داسې فکرونه کول چې خپل یې نه و ،هغې بې ارادې داسې احساسوله، چې اوس نو دې ته اړه ده چې د پلار او ورور په څېر د چارو په اړه فکر وکړي. اوس به یې،بې ارادې دا فکر هم کاوه چې که هغوی، پلار او ورور یې وای، اوس به یې څه کول او څه به یې ویل، دا هم باید هماغسې ووایي او هماغسې وکړي. د سردار اندرې کوتې ته ورغله، هڅه یې وکړه ،دهغه خیالات په ذهن کې ځای پر ځای او د حالاتو په اړه فکر وکړي.

د ژوند هغه اړتیاوې چې نور د پلار له مرګ سره هغې تالا والا ګنلې، ناڅاپه او یو وار بیا ، په نوي او ناپېژندل شوي قوت د شهزادګی ماریا تر نظر راڅرګندې او ددې پر زړه لاسبري شوې. ګبنې اخېستې او تکه سره اوښتې په کوټه کې ښکته پورته ګرځېده ، کله به یې الپاتیچ، کله به یې معمار میخائیل ایوانوویچ یا درون ځانته راوبلل. دونیاشا ، مینځې او نورو نجونو یوې هم نه شو کولای ورته ووایي چې تر کومې کچې پورې د پېغلې بوري ین خبرې سمې دي. الپاتیچ په کور کې نه و ، ځکه هغه د سیمې مشرانو ته ورغلی و. معمار میخائیل ایوانوویچ یې چې رابللی و ، په خوبولو سترګو راغی. خو ،نه یې څه ویلی شو او نه یې کومه لارښوونه کولای شوه. هغه پوره هماغه شان د منلو له هماغې موسکا سره چې پنځلس کاله ورسره ژوند کې او پرته له هغه چې خپله عقیده څرګنده کړي د مشر سردار د پوښتنو په وخت کې به یې پر شونډو خوریده، د شهزادګی ماریا پوښتنو ته یې هم ځوابونه وویل، خو د هغه له ځوابونو کومه ځانګړې معنا نه ترلاسه کېده. د سردار بوډا او ځانګړی چوپړ تیخون چې هم راغوښتل شوی و ،

په ماته او خوبولې څېره چې ټوله بشره يې په نه تسلا کېدونکي او ژور ماتم کې ډوبه وه، د شهزادګۍ ماريا ټولو پوښتنو ته يې يوازې، داسې ځواب وايه:په ستړګو !له دې نه، پرته يې بل څه ځواب نه درلوده. يوازې او يوازې يې خپلې بادارې شهزادګۍ ماريا ته کتل او د خپلې ژړا مخه يې نيولی نه شوه.

او په پای کې د کليوالو بزګرو مشر درون هم کوټې ته راننوت، د شهزادګۍ ماريا چې په کوټه کې ګرځېده راګرځېده، دهغې په وړاندې ترملا خم او د دروازې په خولې کې ودريد.

شهزادګۍ ماريا درون ته د يورښتيني دوست په توګه پېژانده. داهماغه درونوشکا جان و چې هر کال بل کال به يې د بازار په ورځو، د راستنېدو په وخت کې د ويازمو له لوی بازار نه، دې ته ددې د خوښې د زنجفيلو پټېرې راوړې، په خندا خندا به يې دې ته ورکولې، شهزادګۍ راغله او هغه ته يې وويل:

- درونوشکا !اوس نو، زمورږ له دې بدمرغۍ نه وروسته .. هغې چې خبرې پيل کړې، داسې يې وانګېرله چې نور نه شي کولای، هغو ته دوام ورکړي.

درونوشکا ژوره ساه ووښتله او وې ويل:

-زمورږ ټولو همدغه لاره ده، دواړه يو څو شېبې چپ پاتې شول.

-درونوشکا !الپاتيچ چېرته تللی دی، زه له بل هېڅچا نه، نه شم کولای ،وپوښتم، دا رښتيا دي چې ما ته وايي، چې زه نه شم کولای لاړه شم؟

درون وويل:

- ولې نه شې کولای، لاړه شئ، حضرتې شهزادګۍ !کولای شئ لاړه شئ، خو وايي د دښمن له ګوانبه دا کارنه شي کېدای، د زړه سره،

ګوابښ دی، نه څه کولای شم او نه مې په څه سر خلاصېږي، زه یوازې او یوازې یم، هېڅڅوک له ما سره نه شته، زه غواړم یا نن شپه او یا سبا سهار د وخته هرومرو لاړ شم.

درون چپ پاتې شو او په ګوابښمن غلچک کې یې تر سترګو لاندې هغې ته وکتل او وې ویل:

- آسونه، نه شته، ما داخبره یاکوف الپاتیچ ته هم کړې ده.

شهزادګی وپوښتل: ولې آسونه، نه شته؟

درون وویل:

- دا ټول د خدای اراده ده، خدای مورږ ته زمورږ د کړو جزا راکوي. یو څو آسونه وو، هغه یې پوځ ته بوتلل، څه په خپله له پښو ولویدل، سږ کال دا کال، کوم ډول بد مرغه کال دی، آن وابښه هم نه شته، چې آسان یې وخوري، نو ځکه، یو څو هغه یې له لوږې نه نور تلای نه شي. کله ناکله خو درې ورځې هم څه پیدا کولای نه شو چې هغوی یې وخوري، کادانونه تش دي او مورږ یې حیران او خوار کړي یو.

شهزادګی ماریا په ځیر سره هغه څه، چې دې ته ویل کېدل اوریدل. هغې وپوښتل:

-ښه، کلیوال بزګر خوار شوي دي او د خورو څه نه لري.

درون وویل:

- هغه له لوږې مري او دوی له هغو نه آسونه او ګاډی غواړي.

-نو تا ولې هېڅ نه ویل، ګرانه درونوشکا ! مورږ خو دلته یو، مرسته مو ورسره نه شو کولای؟ زما چې هر څه له لاسه وشي، هغه به کوم..

شهزادګی ماریا، نه شو کولای دا فکر وکړې چې اوس په دغه وخت کې چې دا په داسې غم او ماتم اخته ده، ځینې کسان بډای او ځینې خوار واوسي، هغې دا تصور نه شو کولای چې بډایان دې، په داسې

حال کې لاس تر زنې کینې او له خوارانو سره مرسته نه کوي. هغې یوازې اوریدلي و چې ناداران غنم لري او هغه بیا کلیوال بزګروته ورکوي، هغه په دې پوهېده چې نه به د هغه پلار او نه ورور په دې حال کې د دغو خوارو بزګرو کلیوالو د اړتیا په پوره کولو کې، خپله مرسته سپمولې نه وای، خو هغه یوازې له دې ډاریده په هغو خبرو کې تېر وزي، چې د دغو غنمو د ویش په وخت کې یې له دغو وګړو سره کوي. هغه په دې خوشاله وه چې د دې په دې خواشینو او ماتمي ورځو کې دې ته یوه پلمه پیدا شوې چې له هغوی سره د هغو د ستونزو په اړه وغږېږي. هغه چاره چې دا د وجدان له عذابه پرته تر سره کولی شي. په دغې خواخوږۍ کې وکولای شي لږ څه خپل غمونه هبر کړي. هغې له درونوشکای نه د کلیوالو د اړتیا او د بادار د ګوچاروا په ګډامونو کې د غنمو د اندازې او د هغو د ډولونو په اړه پوښتنې پیل کړې، هغې وپوښتل:

- ګوره، هغه د باداري، زما د ورور غنم خو شته.

درون په غرور وویل:

- د باداري ټول غنم پر خپل ځای دي. زمونږ سردار خو د هغو د خرڅلاو نه و ویلي؟

- ښه ده، وریې کړه، د هغو له ډلې چې هر څوک هرڅه اړتیا لري، هغوی ته یې ورکړه، زه د ورورله خوا تا ته وایم، چې هغه وویشه.

درون یوازې یو سور اسویلی ووېست، خو ځواب یې ورنه کړ.

- دغه غنم هغو ته ور وویشه، کاشکې د هغو اړتیاوې پوره کړي، ټول ورکړه... او هغو ته ووایه چې زمونږ هر څه د هغو دي. دا هم ورته ووایې چې مونږ به له هغو نه خپل هېڅ شی ونه سپمو. همدا سې ورته ووایه.

هغـه چې پـه ځيـر ځيـر شـهزادګۍ څارلـه، د هغـې د خبـرو مـنځ تـه ورننوت او وې ويل:

-زما ادکې ! په خدای قسم درکوم، چې ما له دغه کاره لرې کړئ، دا کلۍ او قفل واخله او پرې مه ږدئ، چې خپل ژوند وکړم. درويشت کالـه مې چوپړ وکړ، هېڅ بد مې نه دي کړي، اوس هيله لرم مـا لـه دې جنجالـه خلاص کړئ، او چا ته ووايی چې دغه کلۍ رانه واخلي.

شهزادګۍ ماريا په دې نه پوهېـده چې هغـه لـه دې نـه څـه غـواړي او ولې هغه غواړي چې له دې کاره خلاص شي. هغې ځواب ورکړ چې هغـه يوه شېبه هم د هغه په وفاداری کې شک نه لاره او هغه دده او د کليوالو بزګرو لپاره هر ډول سرښندنې ته چمتو ده.

۱۱

تر دغې خبرې یو ساعت وروسته، دونیاشا شهزادګۍ ته راغله او ورته وې ویل چې درون او ټول کلیوال بزګر ددې په سپارښتنه راغلي، د انبارونو تر مخې ولاړ دي او هیله لري چې له اغلې شهزادګۍ سره وغږېږي.

شهزادګۍ ماریا وویل:

-ما خو هېڅکله هغوی نه و راغوښتي، ما یوازې درونوشکا ته ویلي و چې هغو ته غنم ورووېشي.

دونیاشا وویل:

-د خدای لپاره زما شهزادګۍ ! ادکې ! ورته ووایه چې هغوی له دې ځایه وشړي، چې ته هم په هېڅ ډول ور ونه وزې. دا ټولې دوکې دي. کله چې یاکوف الپاتیچ راشي، باید لاړ شو، خو قسم درکوم چې تاسو ور ونه وزی. ..

شهزادګۍ ماریا په حیرانتیا وپوښتل:

-دوکې، دوکې یې لا څه وي؟ کومې دوکې !

-هوکې، زه خو پوهېږم، یوازې زما خبرې ومنه، د خدای لپاره، د خدای لپاره ! لږ تر لږه له مینځو نه پوښتنه وکړئ، وایي چې تاسو سپارښتنه کړې ده چې کلی پرېږدئ، خو هغوی نه غواړي چې خپل شته او ژوند پرېږدي.

شهزادګی ماریا وویل:

-ته کوم بل څه وایې، ما هېڅکله چا ته دتګ سپارښتنه نه ده کړې، درونو شکا ته ورغړ کړئ !

درون راغـی او د دونیاشـا خبـرې یـې تاییـد کـړې او وې ویـل چې کلیوال بزګر د شهزادګی په سپارښتنې راتول شوي دي.

شهزادګی وویل:

-ما خو هېڅکله نه و ویلي چې هغوی دې دلته راشي، داسې بربښـي چې تا هغو ته زما خبره بله ډول رسولې ده، ما یوازې دومره ویلي و چې ته هغو ته غنم وویشه.

درون، سوړ اسویلی وکړ، ځواب یې ورنه کړ او وې ویل:

-که تاسو وایئ، هغوی به له دې ځایه لاړ شي.

شهزادګی ماریا وویل:

-نه، نه، زه خپله هغوی ته ورځم.

د دونیاشا او مینځې له ټینګار سره سره، شهزادګی ماریا برنډې ته ورووتله. درون، دونیاشـا، مینځـه او میخایـل ایوانـوویچ هغـې پسـې روان وو.

شهزادګی ماریا فکر کاوه او له ځان سره یې ویل:

-کېدای شي هغوی فکر کوي، زه دوی ته له دې کبله غنم ویشم، چې هغوی دلته پاتې شي او خپله ځم. دوی فرانسویانو ته پرېږدم. زه هغو تـه وعده ورکوم چې هغوی تـه میاشـتنی خرڅ وټاکم او د مسـکو پـه څنډو کې یې مېشت کړم. زه په دې ډاډه یم، که سردار اندرې دلتـه وای، لـه دې نه زیاته مرسته به یې ورسره کړې وای. شهزادګی ماریا دغو خیـالو کې په زنګېدو زنګېدو د لمر لوید د مابنامنی تیارو په منځ کې، هغې ګڼه ګوڼې ته چې د انبار تر مخې پټې کې ولاړه وه، ورنږدې شوه.

کلیوال بزګر وخوځېدل، سره راټول شول، خولې یې له سره پورته کړې، شهزادګۍ په ښکته سر او له واکه وتلو پښو، چې په لمن کې یې نښتلې، هغوی ته ورنږدې شوه. ددغو خلکو ګڼه ګوڼه، زاړه واړه دومره زیات وو، څېرې یې دومره ډول لا ډول وې، چې مه کوه پوښتنه، ټولو هغې ته داسې کتل، چې شهزادګۍ ماریا نه شو کولای آن د یوه څېره هم سمه وپېژني، خو باید له ټولو سره هممهاله وغږېږي، نه پوهېده، څه وکړي، نو بیا ورپه یاد شول چې دا د پلار او ورور استازې ده او همدې خبرې دې ته قوت ورکاوه، نو هغې په زړورتیا خبرې پیل کړې او وې ویل:

-زه ډېره خوشاله یم، چې تاسو راغلئ ! سر یې ښکته واچوه او زړه یې ږېږدیده. هغې زیاته کړه:

-ما ته درونو شکا وویل چې تاسې جګړې تالان او خوارکړي یاستئ. دا زمونږ ګډ غم دي، زه به له ستاسو سره په مرسته کې خپل هېڅ څه ونه سپمووم، زه خپله ځم، ځکه دلته نور نو ګوانې خورا ډېر شوی دی. دښمن رانږدې شوی دی... نو ځکه زه تاسو ته، هر څه درکوم، زما ملګرو. زه له تاسو هیله کوم چې ټول واخلئ، زمونږ ټول غنم، تاسو باید اړ نه شئ، او که چا تاسو ته ویلي وي چې زه تاسو ته له دې کبله غله دانه درکوم چې دلته پاتې شئ، دا خبره رښتیا نه ده. برخلاف زما هیله دا ده چې تاسو خپل هر څه، شتمنی او څاروي واخلئ او زمونږ د مسکو په څنډو کې پرتو جایدادونو ته لاړ شئ. هلته زه تاسو ټولو ته د غنمو رسول په خپله غاړه اخلم او ژبه درکوم چې تاسو یو به هم اړ نه شئ. تاسو ته هلته خواړه او کورونه درکوي. شهزادګۍ ماریا چپه شوه، او د ګڼه ګوڼې نه له سړو اسویلو نه پرته بل غږ پورته نه شو.

بیا یې وویل:

-زه دا نه له خپل نامه، بلکې د خپل خدای ښښلي پلار له نامه، چې ستاسو ښه بادار و او زما د ورور او د هغه د زوی اندرې له نامه نه، تاسو سره کوم.

هغه بیا چپ شوه او هیڅچا د هغې چوپتیا نه ماتوله.

هغې ترخپلې مخې ولاړو څېرو ته په کتو کتو کې وویل:

-زمونږ غم یو غم دی، ګډ غم دی، هغه به په ګډه زغمو، زه چې څه لرم، هغه ستاسو دي.

ټولو هغې ته په یو ډول کتل، هغه کتل چې شهزادګۍ ماریا په هغې نه پوهېده، هغه نه پوهېده چې د صداقت او وفاداری کتل دي او که د وحشت او ډار؟ هر څه چې و، په ټولو بشرو کې یو ډول برېښېدل.

یو غږ له شا نه واوریدل شو:

-ستاسو له مهربانۍ نه ټول مننه کوي، خو زمونږ د بادار غنم په کار نه دي.

شهزادګۍ ماریا وپوښتل:

-ولې، ولې مو په کار نه دي؟

هېڅ چا ځواب ورنه کړ او شهزادګۍ ماریا د دغو خلکو ګڼې ګوڼې ته په کتو کتو کې پام شو، دغه سترګې چې دا ورسره غږېدله، ټولې ښکته لویدلې وې.

هغې بیا وپوښتل:

-تاسو نه پوښتم، ولې، ولې غنم نه غواړئ؟

او بیا چا ځواب ورنه کړ.

شهزادګۍ ماریا له دغې چوپتیا نه، په حیرت او ناآرامه شوه، او هڅه یې کوله د هغو د کوم یوه، له سترګو سره سترګې مخامخ کړي. هغه بوډا ته چې د لرګي پر یوې لکړه یې ډډه لګولې او د دې تر مخ ولاړو،

مخ ور واړاوه او تري وپوښتل:

-ولې نه غږېږئ؟ آیا تاسو فکر کوئ، چې تاسو څه ته اړتیا نه لرئ. همدا چې د هغه پام یې ځانته راواړه، زیاته یې کړه:

-تاسو وواییئ هر څه چې غواړئ، هغه به درته وکړو. یو بوډا ګواکې چې له دې حاله لا پسې خفه شوی او په قهر شوی وی، سرښکته واچاوه او وې ویل:

-زه به څه ووایم، هغه ستاسو غنم دي، زمونږ یې پرې څه.

د ګڼې ګوڼې له مینځه آوازونه راپورته شول:

-له مونږه څه غواړئ؟ ولې خپل هر څه پرېږدو او لاړ شو؟ مونږ نه غواړو، که څه هم پر تاسو مو زړه خوږېږي، خو نه ځو. که غواړئ چې لاړه شئ، ځئ یوازې لاړه شئ.

او بیا د ټولو پر بشرو هماغه یو رنګه حالت راخور شو، خو دا وار یو څه څرګند و، چې دا وار یې د هغو په څېرو کې نه پلټنه، نه پوښتنه او نه حق پېژندنه، بلکې له هغو سره مل قهر را څرګند و.

شهزادګۍ ماریا په خواشینې موسکا وویل:

-داسې تصور کوم چې زما په خبرو څوک پوره پوه شوی نه دی، ولې نه غواړئ لاړ شئ؟ زه تاسو ته ځای او خواړه درکوم، که دلته پاتې شئ، دښمن راځي او هر څه چې لري، هغه به تالا والا شي. ،خو د هغې غږ د هغو په شرو شور کې ورک شو.

-مونږ نه غواړو، پرېږدئ چې تالان شي، خپل غنم دې، ستا وي، مونږ هغه نه غواړو.

شهزادګۍ ماریا بیا هڅه وکړه، په ګڼه ګوڼه کې د کوم چا سترګو سره سترګې برابرې کړې، خو یو غلچک هم هغې ته ور وانه وښت. داسې بربښېده چې ټولو سترګو د هغې له سترګو نه ځان پناه کاوه. هغه

وېرې او وحشت پسې اخېستې او پر زړه يې ګڼې ننوته، نه پوهېده څه وکړي. له هرې خوا نه رنګارنګ آوازونه اوريدل کېدل:

-بيا ورسره ځه، بيا يې مريې شه، کور او ژوند دې پرېږده، آزادي دې تالا والا کړه، ډوډۍ درکوي، ځای درکوي.

شهزادګۍ سر ښکته واچوه، د هغو له ډلې نه راووتله او کورته يې مخه کړه. خپله سپارښتنه يې بيا درون ته وويله چې سبا ته آسونه چمتو واوسي. او بيا خپلې کوټې ته لاړه او په خپلو خيالونو کې له خيالو سره ډوبه شوه.

۱۲

شهزادګۍ ماریا هغه شپه تر ډېرو پورې د خپلې خلاصې کړکۍ خوا ته کښاسته او د کلیو ،خوارو بزګرو کلیوالو د غږیدا او شروشور راتلونکو آوازو ته غوږ و ، خو نور یې د هغو په اړه فکر نه کاوه. داسې یې انګېرله چې څومره د هغو په اړه فکر کوي، په هماغه اندازه دا نه پرې پوهېږي. هغې د یو شي، هغه هم د خپل غم او ماتم په اړه فکر کاوه، هغه اوسنی غم چې تر لږ ځنډه وروسته، اوس پخوانی شوی دی. هغې نور نو کولای یې شو هغه رایاد کړي، کولای شو ، پر هغه غم اوښکې تویې کړي او یا دعا وکړي. د لمر لوید سره، باد هم ویده شوی و ، شپه کراره او هوا ښکلې وه. د شپې له پخېدو او نیمایي سره، د کلیوالو بزګرو غږونه هم په کرار کرار په کرار شول. کوم چرګ آذان وکړ او د الوچو ددانو له شا نه سپوږمۍ سر راهسک کړ. سپین رنګو شبنم ورونکو لړو فضا ونیوه او د سکوت برسټن پر کلیو او د هغې پر کور راخوره شوه.

وروستۍ نېږدې تېرې شوې پېښې یو په بل پسې هغې ته وریادېدې، د پلار ناروغی او د هغه د ژوند وروستۍ شېبې، هغې ته په خوښۍ ،خوله خواشینۍ سره په ګډه دغه تصویرونه له سترګو تېرول او په هغو کې یې یوازې د پلار د مرګ تصویر له هغه ځانه لرې

کوله، ځکه داسې يې انګېرله چې آن د ډار په دې خيال او د شپې په دې آرام او رازمن وخت کې هم د هغه د ليدو زغم نه لري. هغې ته ښه څرګند وريادېدل چې لومړی پلار څنګه سکته وکړه او هغه يې تر تخرګ لاندې نيولی او له باغ نه يې په کشولو کشولو کورته راوست. هغې ته دا هم وريادېده چې پلار يې هغه وخت هڅه کوله چې څه ووايي، خپلې سپينې وروځې يې سره ګونځې کړې او په ناآرامه او حيا يې هغې ته څه وويل. هغې په زړه کې وويل: آن هماغه ورځ هغه غوښتل ما ته هغه څه ووايي چې ده د مرګ په ورځ ماته وويل. هغه تل د هغه څه په اړه فکر کاوه چې ما ته يې ويل غوښتل. هغې د پلار له سکتې نه مخکې يو شپه د مخه پر پلار راتلونکې بلا احساس کړې وه او د پلار د خوښې برخلاف چې غوښتل يې دا له ليسه ګورې نه لرې کړي، هغه يې يوازې پرېښنود. هغه شپه ويده نه شوه، نيمه شپه پاڅېده، د پښو د منګولو په سر ښکته لاړه، د هغې ګلخونې شا ته ورنږدې شوه چې پلار يې هلته ويده و او د هغه غږ ته يې غوږ ونيو. پلار يې په سترې، ستومانه او مات آواز له تيخون سره خبرې کولې. هغه غوښتل په هغه شپه د زړه خواله وکړي. هغه ولې په هغه شپه زه ورنه غوښتم؟ ولې هغه زه ور ونه غوښتم او د تيخون پر ځای له ما سره ونه غږيد؟ شهزادګۍ ماريا هغه وخت او اوس داسې فکر کاوه، نور نو هغه اوس او هېڅکله نه شي کولای، هغه څه ووايي چې هغه وخت يې په زړه کې و. بيا به هغه وخت هېڅکله راستون نه شي چې په هغه کې، هغه ما ته ټول هغه څه چې هغه يې د ويلو غوښتنه لرله، ووايي. زه خو تيخون نه يمه، ما به اوريدلي وای او پوه شوې به وای، ولې زه هغه وخت کوتې ته ور ننوتلم؟

هغې په زړه کې وويل:

-کېدای شو، هغه په هماغه ورځ غوښتل ما ته هغه څه ووايي چې ده

د مرګ په ورځ ما ته وویل. هغه، هغه وخت له تیخون سره په خبرو کې دوه ځله زما نوم یاد کړ. هغه غوښتل ما وویني او زه د دروازې تر شا ولاړه ومه. د هغه لپاره ګرانه او د خواشینۍ وړ و چې له تیخون سره، له هغه چا سره چې دده په خبرو نه پوهېده، د زړه خواله کوله. ښه مې یادیږي چې هغه له تیخون سره د دلیزا په اړه داسې غږیده چې ګواکې ژوندی وي. هغه هېره کړې وه چې هغه مړه ده. تیخون هغه ته وریاده کړه چې هغه نه شته. او هغه چغه کړل. احمقه ! هغه ته خو را ډېره ګرانه وه. ما د دروازې له شا واوریدل چې کله هغه پر کټ وغځېد، په زوره زوره یې چغه وهلې: او زما خدایه !

ولې هغه وخت زه کوټې ته ورننوتلم؟ که ورننوتلې وای، څه به شوی وای؟ کېدای شي، هغه وخت به زما په ورتګ هغه کرار شوی وای، او ما ته به یې د زړه خبره کړې وای. شهزادګۍ ماریا په لوړ آواز هغه خوږې خبرې چې د ده د مرګ په ورځ هغې ته کړې وې، تکرار کړې: زما نا... ز... ولې.. ! هغې دا خبره تکراره کړه، وېې ژړل او په ساندو ساندو یې خپل زړه تش کړ. د هغې تر سترګو د هغه څېره همداسې ګرځېده راګرځېده. نه هغه څېره چې دې د خپل یادښت له لومړی شېبې نه په یاد وه، نه هغه څېره چې دې تل له لرې لیدله، بلکې هغه خواره، ډنګره څېره چې د ژوند په وروستۍ ورځې دا د هغه پر خولې ورخمه شوه چې هغه څه واوري، چې هغه غوښتل دې ته یې ووایي، او دا لومړی ځل و چې دې له نېږدې هغه، د هغه له ټولو ګونځو او د زنې لاندې پیدا شویو غوښو سره یې ولید، هغې بیا د هغه خبره وریاده کړ:

-زما... نا... ز... و... لې ! زما... رو... حه

ناڅاپه یې په زړه کې دا پوښتنه وګرځېده، کله چې هغه دا خبره کوله، څه فکر یې کاوه؟ او اوس څه فکر کوي؟ او ددې پوښتنې په

ځواب کې يې د هغه، هغـه څېره تر سترګو راځرګنده شوه چې هغـه پـه تابوت کې و، ژامې يې تړلې وې، بيا يې پر زړه د هغه وخت هغه ويره او ډار ورننوت چې دې هغـه مـچ کړی و او پـوه شـوه، هغـه څـوک چې پـه تابوت کې دی، هغه نه يوازې ددې پلار نه دی، بلکې له رازونـه ډک، لـه ځانه لرې کوونکی او نا آشنا څوک دی. هغې غوښتل د بل څه په اړه فکر وکړي، هغې غوښتل دعا وکړي، خو نه يې شو کولای. هغې په پرانسـتو غټـو سـترګو د سـپوږمۍ شـغلو او تيـارو تـه کتـل او هـره شـېبه دې تـه سترګې په لاره وه چې د هغه څېره وويني او د اسې يې احساسوله چې راخوره شوې چوپتيا، کور په منګولو کې نيولی دی او پـر هغـه لاسبرې ده.

هغې تر شونډو لاندې وويل:

-دونياشا !

او بيا يې په لوړ او رمبړ وزمه آواز چغې کړې:

- دونياشا !

او په دې چغه يې د سکوت کړۍ ماتې او د مينځـو د کوټې پلو تـه چې چوپړانو او مينځو ددې خواته منډې وهلې، ورودانګل.

۱۳

د اګسـت ۱۷ مـه نېټـه وه چـې رسـتوف، ایلـین او د هغـو مـل چوپړ، دسواره پوځ سرتیری لاروشکا تازه له اسارته راستون شوی و، له خپلې قوماندانۍ د یانکووانه، له سیمې چې د باګوچاروا په پـنځلس ورستۍ کې پرته وه، د آسونو په سورولۍ د ډې لپاره ووتل چې هغـه آس و آزمـایي چې ایلـین نـوی اخیسـتی و. دوی غوښـتل دا پتـه هـم ولګـوي چې په شاوخوا کلیو کې وانښه پیدا کېږي او کنه؟

په وروستیو درې ورځو کې، باګوچاروا، د دوو دښمنو پوځونو تـرمنځ راغلـې وه، هغـه هـم داسې چې، د روسي پـوځ وروسـتۍ او د فرانسوي پوځ لومړۍ کرښې له دغه سیمې نه څه کم په یوې اندازې وې. دواړو پوځونو کولای شول چې په آسانۍ دغې سیمې تـه ورننـوزي، نـو له دې کبله رستوف د یوې پیاوړي ځیرک او د خپل پـوځ د سـورو پـه غـم کې لېونې قوماندان په توګه، غوښـتل لـه فرانسـویانو نـه مخکـې هلتـه ورسېږي چې کېدای شي پـه باګوچاروا کې څه وانښه او خواړه پـاتې وي.

رسـتوف او ایلـین دواړه خـورا خوشـاله، تانـد او تـازه وو. د باګوچـاروا پـه لاره کـې، چـې یـو آبـاده، د شـهزادګانو داوسـېدو ا د بادارانو دکورونو سیمه وه، دواړو هیله لرله چې بې شمېره چوپړان او مېنځې به د ښکلو نجونو په ملګرتیا د دوی هرکلي تـه راووزي. پـه لاره

کې يې د لاوروشکا نه هيله کوله چې د ناپليون کيسې ورته وکړي، پر هغه ټوکې وکړئ او پرې وخاندي او کله کله به يې د دې لپاره د آس زغلولو لوبه جوړه کړه چې د ايلين آس و آزمايي.

رستوف، نه پوهېده او تصور يې هم نه کاوه چې دغه کلي ته چې دی ورروان دی، هماغه او دهماغه بالکونسکي جايداد دی، چې دده د خور کوژدنی و.

رستوف او ايلين باګو چاروا ته د تلونکي غونډې پر سر خپل آسونه د وروستي ځل لپاره يرغه کړل. رستوف له خپل سيال نه مخکې شو او تر هغه نه وړاندې د کلي کوڅو ته وروسېد.

ايلين چې بشړه يې له ځغاستې تکه سره اوښتې وه، وويل:

-تاوګټله !

رستوف پر خپل دون (د روسيې يو ښار دی) نژاده آس، چې له خولو نه لوند خيشت و، لاس تېر کړ او وې ويل:

-هوکې، هر چېرې يې ګټم، هم په دښته کې او هم دلته.

لاوروشکا چې له شا را روان و، وې ويل:

- که ستاسو درناوی نه وای ،ما به د دې خپل فرانسوي په مرسته، له دواړو نه ګټلې وای (هغه خپل آس د فرانسوي په نامه ياداوه)

په کراره د هغو وګړو خواته چې د غنمو د انبارو مخې ته راټول شوي وو، ورنېږدي شول.

ځېنو کليوالو له سره خولې پورته کړې او ځېنو هماغه شان خولې پر سر د رانېږدې کېدونکو کسانو څارنه کوله.

دوه بوډا لوړ وني کليوال چې مخونه يې ګونځې ګونځې او ړېږې يې کوسه وې له يوې ميکدې نه راووتل، کاږه واږه او خندېدل، خوځېدل او په داسې حال کې چې يوه نه پوهېدونکې بېوزنه سندره يې ويله،

افسرانو ته ورنږدې شول.

رستوف په موسېدو موسېدو وویل:

-آفرین، ګورئ وانبه لرئ؟

ایلین وویل: څنګه ټول یو بل ته ورته دي.

یوه کلیوال چې نیکمرغه موسکا یې پر شونډو خوره وه، دا سندره ویله:

-زما... ښایسته... ام... ام...

یو کلیوال بزګر چې له ډلې رابیل، د رستوف خوا ته ورغی او وې پوښتل:

-تاسو د کوم پوځ یاستئ؟

ایلین په خندا ځواب ورکړ:

-مونږ فرانسویان یو... لاوروشکا ته یې اشاره وکړه او وې ویل:

-دا هم په خپله ناپلیون دی.

کلیوال بیا وپوښتل: ښه نو روسان یاستئ؟

بل کلیوال چې لنډه ونه یې لرله، هغو ته ورنږدې شو او وې ویل:

-شمپر مو زیات دی؟

رستوف ځواب ورکړ:

-خورا زیات، خورا! اوس تاسو د څه لپاره دلته راټول شوي یاستی، اختر دی، جشن دی، که بل څه خبره؟

یو بزګر چې له هغو نه لرې کېده، وویل:

-نه اختر نه دی، دلته سپین ږیري راټول شوي دي، چې د کلی کار جوړ کړي.

په دې وخت په لاره کې د ارباب له کوره دوې ښځې او یو سړی چې سپینه خولۍ یې پر سر وه، رانښکاره شول چې د افسرانو پلو ور روان

دي.

ایلین دونیاشا ته چې په ټینګو قدمونو د دوی خواته راروانه وه، اشاره وکړه او وې ویل:

-هغې چې ګلابي کمیس اغوستی دی، زما ده، ورته ګورې به نه.

لاوروشکا ایلین ته سترګه کښېکودله او وې ویل:

-زمورږ به شي.

ایلین چې موسېده، وې ویل:

-څه دي، زما ښکلې، څه په کار دي؟

-شهزادګۍ سپارښتنه وکړه چې وپوښتو، تاسو د کوم غونډ او نومونه مو څه دي؟

-دا ګراف رستوف، د سورو پوځونو قوماندان او زه ستاسو خاورې ایلین نومېږم.

یو نشه بزګر چې هماغه نه پوهېدونکې سندره یې ویله.. ز.. ما.. ښه ک.. د زړه له کومې یې خندل، ایلین ته چې یوې نجلۍ ته یې کتل، په کتو و. د الپاتیچ چې له لرې نه خولۍ (روسان کله چې درناوی کوي، خولۍ له سره جګه وي) لا لرې له سره پورته کړې وه او تر دونیاشا وروسته رستوف ته ورنږدې کېده، د درناوي په نښه یې لاس پر ټټر کېښود، په خورا درناوي خو په څه نه پرتمینې ژبې یې، چې هغه هم د رستوف د ځوانۍ له کبله و، وویل:

-ستاسو ښاغلي په اجازه، ځان ته حق ورکوم چې ستاسو د ناآرامۍ سبب شم، زما باداره، د همدې میاشتې په پنځلسمه د نومیالي جنرال سردار نیکولای اندریوویچ بالکونسکي لور ددغو خلکو له لاسه.. او کلیوالو ته یې اشاره وکړه، له سختو ستونزو سره مخامخ شوې ده، تاسو نه د مرستې هیله کېږي، غواړئ چې تاسو ،هغه ووینئ، او...

الپاتیچ له خواشینۍ نه ډکه موسکا وکړه او وې ویل:

-کـه مهربـاني وکړئ یـو څو ګامـه هغې خواتـه لاړ شـو ، ځکـه ددغـو خلکو په مخ کې« الپـاتیچ هغـو دوو کلیوالـو تـه چې د دوی شـاوخوا تـه لکه مچ د آس په شاوخوا کې ګرځېدل راګرځېدل، اشـاره وکړه» او دوام یې ورکړ:

-ددغو خلکو په مخ کې، خبرې کول ګرانې دي.

بزګر چې د زړه له کومې خندیدل، نارې یې وهلې:

-آه، الپاتیچ، اها... اوهوم. یاکف الپاتیچ ډېر غوره... د خدای لپاره بښنه غواړو ، خورا غوره...

رستوف دغو نشه یانو ته کتل، او خندل یې.

الپاتیچ وویل:

-ځـان تـه حق ورکـوم، تاسـو تـه عـرض کـوم، دغـه بزګـر کلیـوال نـه غـواړي چې زمـا بـاداره لـه دې ځایـه ووزي او دوی لـه ګـاډیو نـه آسـونه خلاصوي، که څه هم لاسهار بارونه او آسونه ترلې شوي و ، خوشهزادګۍ نه شي کولای وخوځېږي.

رستوف چغه کړل:

- دا امکان نه لري.

الپاتیچ تکرار کړه:

-څه مې چې درته وویل، دا ټول رښتیا دي.

رستوف له خپل آس نه کوز شو او خپل آس یې خپل څاروان ته ورکړ.

هغه له الپاتیچ سره د کور خوا ته لاړ. کورته، تر رسېدو پورې یې له هغه څو پوښتنې وکړې، الپاتیچ د څو تېرو ورځو ټولې پېښې هغه ته وویلې.. او زیاته یې کړه، چې په رښتیا کلیوالو ویلي چې څوک له کلي وتلی نه شي او کنه دوی به آسونه له ګاډیو راخلاص کړي.. شهزادګۍ

بايد پرې نښودل شي..

په هغه شېبه کې چې رستوف، شهزادګي مارياته د ورتګ لپاره له دالان نه تېريده، د زاريو او عذرونو غږ اوريدل کېده چې ويل يې:

-زما پلار جانه ! مورږدې ټول له تانه ځار شو، پاک خدای ته زمورږ ژغورنې ته رالېږلی يې.

کله چې رستوف، شهزادګي مارياته بدرګه کېده، هغه په سالون کې هکه پکه او حيرانه ناسته وه، هغه په دې نه پوهېده چې هغه څوک دی، څه لپاره راغلی او په دې به څه راځي. شهزادګي د هغه د روسي بشرې په ليدو، تګ او د غږيدا له لومړيو خبرو نه پوه شوه چې خپل سړی او ددې سيال کېدای شي. په ملال غلچک او ځلند و ستړګو يې هغه ته وکتل او په لړزيدلي او ګېنې اخبستي آواز يې له هغه سره خبرې پيل کړې. رستوف سمدلاسه په دغې کتنې کې، څه مينه ناکې شېبې پيدا کړې.

رستوف هغې ته په کتو کتو کې، غورږ هم ورته نيولی و او له ځانسره يې ويل:

-دا بې پناه نجلۍ، د پلار غم وژلې، يوازې، يو شمېر ياغي او ځيرو کليوالو ته په لاس ورغلې، کوم عجيب و غريب قسمت زه ددې ژغورنې ته را استولی يم. ددې څېره، د هغې ادا څومره مهربانه او حالت يې څومره له خواخوږي نه ډک و.

کله چې هغې ويل چې دا پېښه د هغې د پلار تر مرګه يوه ورځ وروسته وه، آواز يې ورپرديد، هغې مخ واړاوه او وروسته تا به ويل له دې نه ډارېږي چې رستوف فکر ونه کړي چې ددې دا خبرې د هغه د خواخوږۍ د راپارولو لپاره دي، هغه ته يې په ډار او پوښتنيزه ادا وکتل. د رستوف په ستړګو کې اوښکې رانښکاره شوې. د شهزادګۍ

ماريـا دې خبـرې تـه پـام شـو او دهغـې لـه مننـې ډکـې سـترګې داسـې وځلېدې، چې د هغې د بشرې نابښکلاوې يې په دغې ځلا کې ومرومړلې.

رستوف پاڅېد او وې ويل:

-آغلې شهزادګۍ ! هېڅ نه پوهېږم په کومې ژبې درتـه ووايـم چې زه له دې نه ځومره نيکمرغه يم چې ناڅاپه قسمت دې خوا تـه راوسـتی يـم، غواړم ووايم چې زه ستا هر چوپړ ته چمتو يـم. هيلـه لـرم، چې وخوځېږو او زه قسم خورم چې هېڅ ځوک به ونه شي کولای ستا د تګ خنډ شي او يا تله اسو سره دښمني وکړي، خو په يـو شـرط چې اجـازه راکړئ چې زه ستا د تګ کاروان بدرګه کړم.

او په هغه درناوي چې د شـاهي کـورنۍ دود وي، د هغـه پـه وړانـدې خم شو او د وره پلو وخوځېد.

داسې بربښېده چې رستوف، په دې درناوي او ادب غوښتل چې کـه څه هم له شهزادګۍ سره پېژند ګلوی ته خورا درناوی کـوي، ځـان لـه دې امله نيکمرغه ګڼي، خو نه غـواړي د هغـې لـه دې خواریۍ او نـاتوانۍ نـه ګټه واخلي او له هغې سره ډېر نېږدې شي.

شهزادګۍ ماريا هم په دې پوه شوه، د هغه ددې کار قـدر يـې وکړ او په فرانسوي ژبه يې وويل:

-زه له تاسو نـه ډېـره مننـه کـوم. او هيلـه لـرم چې دا ټولې خبرې هسې يوه تشه تېروتنه او په هغه کې څوک ملامته نه وي.

شهزادګۍ ناڅاپه په ژړا شوه او وې ويل:

-ما به وبښئ !

رستوف تندی تريو کړ، يو ځل بيا د درناوي په نښـه تر ملا تېټ او له کوټې نه ووت.

۱۴

ایلین چې د رستوف مخ ته کتل، وې وویل:

-نو څنګه ګرانه؟ نه وروره، هغه زما ګلابي رنګه خورا ښه ښکلې او نوم یې دونیاشا ده.

او وې لیدل چې د هغه د اتل قوماندان، حالت او خیالونه نور دي.

رستوف په قهر ایلین ته وکتل، پرته له هغه چې د هغه ځواب ووایي، په چټکو ګامونو د دروازې پلو روان شو او له ځانسره یې په بنګېدو بنګېدو وویل:

-زه به یې هغو ته وښییم، زه به یې حق ور کړم، دا غله او دوکمار !

الپاتیچ په پراخو، چټکو خو نرمو ګامونو په سختۍ ځان رستوف ته ورساوه، خو همدا چې ورورسېد، ورته وې ویل:

-د څه پریکړې، اجازه مو ورکړه؟

رستوف ودریدو، سوکونه یې غوټه کړل او په ګوابن ګوابن یې الپاتیچ ته ور ودانګل او چغه یې کړل:

-پریکړه؟ کومه پریکړه؟ زړه ګنهګاره ! تا کومې خواته کتل؟ تا ته وایم؟ کلیوال بزګر پاڅون کوي او ته یې اداره کولی نه شئ؟ ته خپله خاییني یې. له تولو به پوستکی وباسم.. هغه ګواکې له دې وبریده چې د قهر لمبې یې سړې نه شي، الپاتیچ یې پرېښود او په چټکو ګامونو

وړاندې لاړ. الپاتیچ د رستوف له ښکنځلو په خپتیان سترګې پټې کړې، په هماغه پراخو چټکو خو نرمو ګامونو رستوف پسې وخوځېد او هغه ته یې له هغو نه د اخبستل شوی غچ جاج اوروه. هغه ویل چې دغه کلیوال بزګر سخت لمسېدلي او له وسلوال ملاتړ نه پرته به ښه نه وي، له هغو سره ټکر وشي. بیا یې وویل ښه به دا نه وي چې لومړی وسلوالو سړیو پسې خلک ولېږل شي؟

نیکولای چې له قهره لېونی او د دغه لېونتوب د هېرولو لپاره یې د ځناور په شان رمباړې وهلې او ژوره ژوره سا یې وېستله، هغه ته وویل:

-وسلوال سړي؟ زه خپله وسلوال یم؟ پرته له هغه چې پوه شي چې څه غواړي، په چټکو ګامونو په ټینګ تکل د ګڼه ګوڼې خوا ته ورغی. هر څومره چې هغو ته نېږدې کېده، په هماغه اندازه الپاتیچ داسې احساسوله چې د هغه بې تدبیره کړه به، خورا بد پای رامنځ ته کړي. کلیوالو بزګرو چې دغه شان چټکو، چټکو ټینګو او غوڅو ګامونو او تریو تندی ته کتل، د همداسې بد پای تصور یې کاوه.

کلي ته د سورو د رسېدو او شهزادګۍ ته د رستوف د ورتګ سره سم، د کلیوالو بزګرو په منځ کې اړو دوړو او بې اتفاقي رامنځ ته شوه... هغو ځښنو ویل چې دغه نوي رارسېدونکي سړي، روسان دي، او که څوک د شهزادګۍ د تګ مخنوی وکړي، کېدای شي، دوی به په دې خپه شي. درون هم د همدې ډلې په شان فکر کاوه هغه همدا خبره وکړه، خو کارپ او څو تنه کلیوال بزګر د پخوانۍ مشرۍ (درون) په وړاندې ودریدل.

کارپ چغه کړل:

-تا خو ټول تالا کړي دي، ته یې څه پروا لري، خپلې پیسې دې کوته کړي، را وبه یې باسې، لاړ به شې، زمونږ که کورونه ورانېږي، ستا پې

څه؟

یو بل چغې کړې:

-نظم باید وساتل شي، هېڅڅوک حق نه لري چې څوک یا کوم شي له کلي وباسي، بله خبره نه شته. همدا پریکړه ده.

یو زوړ خوار بوډا چې ناڅاپه د ننه رادانګلي و، وویل:

-اوس وار د تا د زوی دی، چې بیګار ته لاړ شي، خو ستا په خپل نازولی زړه خوږ شه، او زما په وانکای دې سر وخریه (پوځ ته دې ولېږه) اخ له تا سره خو به ټول تباه شو.

-هو کې ټول به مړه شو.

درون وویل:

-زه خو د کلیوالو روغه غواړم.

-روغه غواړې، له ټنډې ګډې نه یې ښکاري.

دوو لوړونو مستو نشه نارینو، چې له چا سره یې څه کار نه لاره او خپلې خبرې یې کولې. همدا چې رستوف یې دایلین، لاوروشکا او الپاتیچ په ملتیا د خلکو خواته په تګ ولید، کارپ ګوته د خپل ملاوستې لاندې ومنډله او په داسې یوه موسکا چې پرشونډو یې ورکېده وړاندې لاړ. برخلاف درون، د خلکو د وروستیو کرښو پلو ته ورغی او ګڼه ګوڼه لاپسې سره راټول شوه.

رستوف په داسې حال کې چې په چټکو ګامونو ګڼه ګوڼې ته ورنېږدې کېده، چغه کړل:

-اها ! ستاسو مشر څوک دی؟

کارپ وپوښتل:

- مشر مو څه په کار دی؟

خو هغه لا خپله خبره پای ته نه وه رسولې چې له ککړې نه یې خولې

یو خوا کړه شوه، او سر یې د څپېړې له زوره بلې خوا ته وچورلیده.
د رستوف ځیږ او په ټول توان لوړ غږ پورته شو:
-خولې مو لرې کړئ ! خائینانو ! مشر مو چېرې دی؟
د هغه آواز د لېونتوب تر کچې بدل شوی و.
له څو ځایونه، د اسې غږونه چې د اطاعت او غاړه ایښودلو نښې په کې څرګندې وې، پورته شول:
-مشر غواړي .. درون زاخارویچ چېرې دی؟ درونـه !ولې غږ نـه کوئ؟
او خولې یې له سرونه لرې کړې.
کارپ وویل:
- دلتـه څوک یـاغي شـوي نـه دي، مـوږ دلتـه یـوازې نظم سـاتو. او هممهاله د ګڼه ګوڼې له وروستیو کرښو نه څو غږونه پورته شول:
-هر څه چې مشران ووایي، دلته مشران ډېر شوي دي.
رستوف، کـارپ لـه ګرېوانـه راونیـو او لـه قهـره یـې نـه پوهېدونکې چغې وهلې:
-له ما سره ژبه کوئ؟ پـاځون ! تـالانګر ! خائینـان ! وتړئ ! لاسونه یې سمدلاسه وتړئ !
همداسې یې چغې وهلې:
- وتړئ، خو له لاوروشکا او الپاتیچ نه پرته بل څوک نـه و چې د چا لاسونه وتړي.
لاوروشکا د کـارپ پلـو ورودانګل، هغـه یـې لـه لاسونو راونیـو او چغه یې کړل:
-غواړئ، لاړ شم او خپل سړي خبر کړم؟
الپاتیچ کلیوالو بزګرو ته مخ ورواړاوه، د دوو تنو نوم یې واخېست

او ورته وې ویل: چې د کارپ لاسونه وتړي، رابلل شوي کسان په داسې حال کې چې سرونه یې ښکته اچولي وو ، له ګڼې ګوڼې نه راووتل او د خپلو ملاوستو په پرانستلو یې پیل وکړ.

رستوف چغه کړل:

-مشر چېرې دی؟

درون، په الوتې بڼې او ګډې اخښستی ډول له ګڼې ګوڼې نه راووت.

رستوف داسې چغې وهلې چې ګواکې دده له سپارښتنې څوک سر نه غړوي !

-مشر ته یې؟ لاوروشکا وې ټړه ! په ربښتیا هم د هغې له سپارښتنې چا سر ونه غړاوه. دوه کلیوالو د مشر د لاسونو تړل پیل کړل او مشر هم له هغو سره د مرستې په ننبه خپل ملا وستی، خپله خلاص کړ.

رستوف کلیوالو بزګرو ته مخ وروړاوه او ورته وې ویل:

-ټول غوږ شئ ! سمدلاسه به سرونه ښکته اچوئ، له شروشوره پرته به ځئ خپلو کورونو ته چې غږ مو وانه اورم.

له هرې خوا د ځان د ملامتۍ غږونه پورته و:

-مورږ خو د بدۍ تکل نه لاره، هسې له حماقت او سادګۍ نه مو دا کارونه کول .. له اپلتو نه ستړي شوي وو.. او یو بل یې سره ملامتول.

الپاتیچ چې بیا خپل واک لیدلی و ، وویل:

- ما خو تاسوته ویل، ګورئ هلکانو ! دا ښه کار نه دی، بیا غږونه پورته شول:

-یاکوف الپاتیچ ! زمورږ حماقت وو ، او هغه سره مل، ګڼه ګوڼه خوره او خپلو کورونو ته لاړل.

دوه لاس تړلي یې د بادار کره بوتلل او دوه مست او نشه کلیوال هغو پسې روان و. د دغو نشیانو نه یو کارپ ته په کتو کتو کې ویل:

-اخ ! چې همدا سې مې درته کتلای !

بل ویل:

- آیا څوک خپل بادار سره داسې کوي، چې تا وکړل؟ تا څه فکر کاوه؟

لومړی وویل:

-احمق دی، په ربښتیا چې احمق دی !

دوه ساعته وروسته ټولې ګاډۍ د بادار د کور مخې ته چمتو کتار ولاړې او کلیوالو بزګرو په خورا لېوالتیا د بادارانو شیان راوبستل او په هغو کې یې بارول او ټرلې یې. درون چې په یوه کوټه کې زنداني، خو دشهزادګۍ ماریا په سپارښتنه ببرته پرېښودل شوی و، د کور دانګړ په یوه کنج کې ولاړ او کلیوالو بزګرو ته یې سپارښتنې کولې، چې څه وکړي او څه ونه کړي.

یو تن چې لوړه ونه او ګرده خندنۍ بشره یې لرله او د یوې مېنځې له لاسه یې د ګانو صندوقچه اخیستې، وویل:

-دا، داسې بې پروا مه ږده، ګوره پیسې پرې تللې. هسې یې ارتیږې یا یې رشمې پورې تړې، هغه خو له کاره لوبړي. زما داسې نه خوښېږي. انسان باید هر کار د زړه له کومې او دود سره سم وکړي. دغه شان یې باید وکړې، داسې یې ږدې، د پانو لاندې، وانښه یا پانې پرې اچوي، دغسې، اوس سم شو !

یو بل ته چې د سردار اندرې د کتابونو الماری را اخیستې وه، وویل: او، څه کوې؟ داسې یې مه جګوه، درانه دي، خو ګوري هلکانو، عجیبه کتابونه دي. هغه لوړونی کلیوال چې ګرده خندنۍ څېره یې لرله، ستړګه یې کښېکوده او هغه سیند (قاموس) ته چې د ټولو کتابونو پر سر پروت و، اشاره وکړه او وې ویل:

-هو کې، بې ځایه یې وخت نه دی تبر کړي. کتابونه یې لیکلي دي.

رستوف ددې هیلـه نـه لرلـه چې پـر شـهزادګۍ خپلـه پېژنـدګلوي وروتپي،نو له دې کبلـه هغـه پـه کلي کې پـاتې شو ، هغې تـه ورنغـی او همالته د شهزادګۍ د ګاډیو راتګ ته انتظار پاتې شو. کلـه چې د هغې مـل ګـاډۍ راورسـېدلې، رسـتوف تـر هغـه ځایـه پـورې چې د روسـي پوځونو تر ولکې لاندې و او تر باګوچاروا پورې یې دولس ورسـتي واټن درلود بدرګه کړې، کلـه چې هغـو د یـانکوا سـیمې تـه ورسـېدل، د دغې سیمې د رباط په مېلمستون کې تم شول. همدلته رستوف په خورا درنـاوي لـه هغې سره مخـه ښـه وکړه او د لـومړي ځـل لپـاره یې ځـان تـه اجازه ورکړه، د هغې لاسونه ښکل کړي.

د رستوف مخ چې تک سور اوښتی و او د شهزادګۍ ماریـا د مننې پـه بـدل کې چې هغـه خپـل ژغـورونکی ګڼلی و (د هغـه کـړه یـې خپلـه ژغورنه ګڼله) وویل:

-تاسو ولې داسې خبرې کوئ، که تاسو لـه هر سـاتونکي نـه دا هیلـه کړې وای، هغـه بـه لـه تاسـو سـره دا مرسـته کړې وای. کـه یـوازې زمـوږ کلیوالو بزګرو په جګړې کې ګډون کړی وای، دښمن بـه دومـره وړاندې زمـوږ خاورې ته نه وای رارسېدلای.

کلـه چې یې دا خبره وکړه، خدای زده لـه څـه وشرمېـده، هڅـه یې وکړه چې خبره په بلـه واړوي، او زیاتـه یې کړه:

-زه په دې نیکمرغـه یم، چې لـه ستاسـو سـره مې د پېژنـدګلوی ویـاړ را په برخه شـوه، د خدای پـه امـان شـهزادګۍ !ستاسـو د نیمکرغـۍ او آرامتیـا هیلـه منـد یـم او ددې هیلـه لـرم، چې بیـا پـه کومـه نیکمرغـه او خوښه شېبه کې سره وګورو. که غواړئ چې زه لـه شرمـه تـک سـور نـه شـم، لـه تاسو نه هیله کوم، چې د مننې خبرې پرېږدئ.

که څه هم شهزادګۍ نور له هغه نه د مننې یوه خبره هم ونه کړه، خو د هغې د ځلبدونکې څېرې حالت ټول او ټول د مننې او درناوی څرګندونه کوله .. شهزادګۍ په دې باور درلود که رستوف نه وای، هغه به یا د یاغي کلیوالو بزګرو او یا د فرانسوي پوځیانو په اخ او ډب کې نابوده شوې وای. رستوف ددې لپاره چې هغه وژغوري، په ډاګه ځان د وحشتناک ګوابښ منګولو ته سپارلی و، دغه راز هغې په دې کې شک نه لاره چې رستوف د داسې عالي روح خاوند و، چې کولای شو د هغې غم او حالت په بشپړه توګه احساس او درک کړي.

کله چې شهزادګۍ د خپل ویر په اړه له رستوف سره خبرې کولې، د هغه په سترګو کې اوښکې راشبوه شوې، دغه له اوښکو ډکې سترګې هغې نه شوې هېرولې.

شهزادګۍ ماریا چې له هغه سره خدای په امانې وکړه، ناڅاپه یې احساس کړه چې سترګې یې له اوښکو رادکې شوي دي او په همدې شېبه کې یو ځل بیا د زورونکې پوښتنه په خیال ورغله چې آیا په رښتیا هغه ورته ګران دی؟

سره له هغه چې مسکو ته، په تلونکې لاره، د شهزادګۍ حالت د خوښۍ وړ نه و، خو دونیاشا چې له هغې سره په ګاډۍ کې ناسته وه، څو ځله دې ته پام شو چې کله به یې د غم او کله به یې د خوښۍ موسکا پرشونډو راخوره شوه.

شهزادګۍ ماریا وویل:

-نو څه پروا به یې لرله، که هغه ما ته ګران وای؟

هغه له دې نه ډېره شرمېده چې د لومړي ځل لپاره هغه څوک ورته ګران شوی دی چې په ژوند کې به دا ورته ګرانه نه وي. هغې په دې خیالونو ځان آرامه چې هېڅکله له دې نه خبر نه شي. که

یو وار هغه په چا مینه شوه، بیا به د ژوند تر پایه پر بل چا مینه نه شي، که د غه حال چاته ونه وایي، دا کومه ګناه نه ده.

شهزادګي ماریا په زړه کې ویل:

- ولې هغه په دې وخت کې باګو چاروا ته راغی؟ ولې د هغه خور زما د ورور کوژدنتوب پربښود؟ دا به هم هماغه شان شي. هغې په دې ټولو پښو کې د تقدیر لاس لیده.

شهزادګي هم پر رستوف خورا په زړه پورې اغېز کړی و. نیکولای به چې هر وار هغه یادوله، پر هغه به د خوښۍ ځپې راخوریدې. کله چې د هغه ملګري هغه ته په باګو چاروا کې له ورپښې شوې پښې نه خبر شول، رستوف ته به یې په ټوکه ټوکه ویل چې دی باګو چاروا ته وښو پسې لاړ، خو هلته یې د روسیې تر ټولو بډایه ناوې ور په برخه شوې ده. هغه به په دې ټوکه خپه او په قهر کېده چې وښو پسې لاړ، خو هلته یې د روسیې تر ټولو بډایه ناوې په برخه شوه، اوله دې نه هم، هغه زیات په دې په قهر یده چې له مهربانۍ او کمینې او د بې پایه شتمنې له خاوندې شهزادګي سره واده کولو خیالونو او هیلې بیا بیا د هغه خیال ته راتلل. خپله نیکولای هم تر شهزادګي ماریا د غوږې او ښې ناوې هیله نه شوه کولای. له شهزادګي سره واده به نه یوازې دده مور مشره ګرافینه نیکمرغه کړې وای، بلکې د پلار اقتصادي ګډې وډې چارې به یې هم ورسمې کړې وای.

نیکولای دا هم احساسوله چې د غه واده به شهزادګي ماریا هم نیکمرغه کړي، خو سونیا؟ او هغه ژبه چې هغې ته ورکړ شوې وه؟ یوه له هغه ټوکو او خبرو نه وه چې کله به د رستوف ملګرو او انډیوالانو هغه ته وریادوله، دی به سخت پرې خپه کېده.

۱۵

کوتوزوف، چې د سترې قوماندانۍ قوماندې ترلاسه کړه، هغه ته سردار اندرې وریاد او امر یې ولیکه چې قوماندانۍ ته راشي.

سردار اندرې، په هماغه ورځ او په هماغه وخت چې کله کوتوزوف د څوریوا-زیمش په سیمه کې د لومړي ځل لپاره د خپلو پوځونو پریښت کوت، سترې قوماندانۍ ته ورغی. سردار اندرې، په کلي کې د پاپ د کور مخې ته چې د ستر قوماندان ګاډۍ ولاړه وه، کښناست. دکلي تر شا په ډاګ کې به کله ناکله د پوځي مارش او کله هم د ګڼې ډلې د هورا او ژوندی دې وي، نارې چې د نوي ستر قوماندان په ویاړ ویل کېدې، او وریدل شوې. په همدې انګړ کې د دروازې مخې ته لس ګامه لـه سردار اندرې، نه لرې، د کوتوزوف دوه ساتونکي، یو یاور او یو چوپړ، د خپل قوماندان لـه نشته والي او تودې ورځې نـه پـه ګټه اخېستنې، کرار ولاړ و. د سورو پوځونو یو توربخون، لنډ ونی ډګرمن چې بشړه یې پـه ګڼو بریتو او ږیرې پوښلې وه، پـر آس سپور و، د دروازې خولې تـه ور نېږدې شو، سردار اندرې تـه یې وکتـل او وې پوښتل:

-آیا د والاحضرت کور همدلته دی؟ ژر به راشي؟

سـردار اندرې ځـواب ورکـړ، دی د والاحضـرت د قوماندانۍ د افسرانو له ډلې نه دی او خپله هم نوی دلته راغلی دی. سواره ډګرمن د کوتـوزوف یـو ساتونکي تـه چې ښکلې جامې یې اغوستې وې، مـخ وروړاوه، خو هغه د ساتونکو له ملنډو نه په ډکې ځانګړې ژبې ځواب

ورکړ:

-څه شی؟ والاحضرت؟ باید راشي، څه یې کوئ؟

ډګرمن د ساتونکي وینا ته له ملنډو نه په ډک غلچک وکتل، له آسه راکـــوز شـــو، آس یـــې خپـــل ســـاتونکی تـــه وســـپاره او پـــه درناوي، بالکونسکي ته ورنږدې شو. بالکونسکي پر ناستې څوکۍ لږ هغې خوا ته شو او هغه ته یې تر خپل څنګه د ناستې ځای ورکړ او ډګرمن یې تر څنګه کښناست.

د سواره پوځ ډګرمن، له سردار اندرې سره خبرې پیل او وې ویل:

- تاسو هم د ستر قوماندان راتګ ته ستر ګه په لار یاست؟

وایي چې هغه په ورین تندي ټول مني، شکر د خدای دی، مخکې له دې مو، له هغه کالباسه (وچه غوښه) خواره سره څه حال لرو، بې ځایه نه ده چې یورمولوف، غوښتل المانې شي، اوس کښدای شي روسان هم نظر ورکړي او وغږږي. خدای خپله ښـه پوهږي چې تر دې د مخـه، پـه ستره قوماندانۍ کې څه تېریدل، ټول شاتګ او شاتګ و، د هغـو لـوی هنر دا و چې څنګه په جبهو کې شاته تګ وشي. هغه لـه سردار اندرې نـه وپوښتل:

-تاسو خپله په جګړه کې ګډون کړی و؟

سردار اندرې، ځواب ورکړ:

-په جګړه کې مې د ګډون ویاړ درلود، نـه یـوازې دا چې پـه شـاتګ کې مې ګډون درلود، بلکې هر هغه څه چې په ژوند کې تر ټولـو نـه راتـه ګـران و، هغـه مـې هـم پـه دې جګـړه کـې لـه لاسـه ورکـړل، ځمکـې، جایدادونه او به او کور خو څه چې پلار مې هم له غمه مړ شو، زه پـه سمولینسک کې وم.

ډګرمن د سردار اندرې لاس په خورا مهربانۍ او لېوالتیا کښکود،

په مینه د بالکونسکي څېرې ته ځیر شو او وې ویل:

-تاسو سردار بالکونسکي یاست؟ ستاسو لـه پېژندګلوی نه خورا خوشـاله یـم ! زه ډګـرمن دینیسـوف یـم. پـه پـوځ کـې مـې انـډیوالان د وآسکا په نامه یادوي.

هغه تر یوې شېبې چوپتیا وروسته یې په خواخوږۍ وویل:

-هـوکې، مـا ستاسـو د خـورا سـتر غـم پـه اړه واوریـدل او د زړه لـه کـومې خواشـیني څرګنـدوم. دغـه راز د سیکوسـکي، د جګړې پـه هکلـه مې هم اوریدلي دي. داټول سم دي، خو نـه د هغـو کسـانو لپـاره چې پـه ناوړو چارو اخته وي. ښه، ښه نو تاسو سردار بالکونسکي یاستئ؟ سر یې وښوراوه او په یو غـم لړلـې موسکا یـې بیـا د هغـه لاس کېښـکود او زیاته یې کړه:

-ډېر ډېر خوشاله یم، ستاسو له پېژندګلوی نه خورا ډېر خوشاله یم.

سردار اندرې، دینیسـوف دهغـې دخـور ناتاشا، دسـتاینو لـه مخې، پېژانـد. دینیسـوف د هغـې د خـور لـومړۍ غوښـتونکی و. دغـه یادونه خواړه، خو هممهاله هغه زورونکي او ترخه یادونه چې څو مـوده د مخه یې دده ذهن په ځان اخته کړی و ، خو اوس یې په ګوګل کې ویـده و ، ببرتـه راژونـدوي کړل. او پـه دې وروسـتیو وختونـو کـې نـورو ډېرو پېښـو ، لکـه دروسـي پوځونـو لـه خـوا دښـمن تـه د سمولینسـک پرېښودل، د ورانې ویجاړې لیسه ګورې لیدل او د پلار د مرګ خبر هغه داسې مات کړی و ، چې نور نو ډېره موده کېدله چې دغـه شـان یادونـه د هغه په ذهن کې نـه راویښـېدل او کـه راویښـېدل هم، د هغـه پـر ذهـن یـې هـومره اغېـز نـه کـاوه... دانـدرې پـه لیـدو دینیسـوف تـه هغـه خـاطرې وریادېدې، چې خورا لرې او د هغـه د شـاعرانه زمـانو وې. هغـه خـاطرې چې یو مانېـام یې د ناتاشا د دغږ په اوږدو داسې ځان هېر کړی و چې له

پـنځلس کلنې نجلی نـه يې د واده غوښـتنه کړې وه، د هغـه لرې زمـانې خاطرې او له ناتاشې سره يې خپله مينه هېره کړه او سمدلاسه هغو خبرو ته راغی، چې اوس دده خيالونه او فکر پرې اختـه و. دا د جګړې خبرې وې. دا د جګـړې هغـه نقشـه وه چې ده د لـومړۍ کرښـې د خـدمت او د پوځونـو د شـاته تـګ پـه وخـت کـې جـوړه کـړې وه. دا نقشـه ده بـارکلي دوتـولي تـه ښـودلې وه، او اوس يـې هيلـه لرلـه چې هغـه کوتـوزوف تـه وروښيي. دا نقشه په دې ولاړه وه چې د فرانسويانو د جبهې د پراخوالي له امله، له هغو سره د مخامخ کېدو يا د هغو د مخې نيولو پر ځای به ښه دا وي چې د هغو د پوځ د بيلابيلو ډلو تر منځ بايد اړيکي پرې شي. هغه د خپلې همدې نقشې پـه اړه سردار اندرې تـه خبرې پيـل کـړې. .. هغـه دغلچکي ګزارونو (پارتيزني) په جګړې ټينګار کاوه.

-هغوی نه شي کولای ددې پراخې جبهې ساتنه وکړي. دا لـه توانـه لرې خبره ده، زه وعده کوم چې د هغو ټول اړيکي پرې کړم. پنځـه سوه تنه راکړئ، يوازې پنځه سوه تنه. زه پـوره ډاډ لـرم، تـالاوالا بـه يـې کـړم، هوکې يوه خبره ده او هغه دغلچکي ګوزارونو جګړه ده. ..

دينيسـوف پاخـبداو د لاسونو، سـر او ځـان پـه خوځـبدا يـې خپلـې نقشې بالکونسـکي تـه ښـودلې. دوی پـه خپلـو مرکـو لګيـا، وو چې. .. د پوځيانو مارش او د ترانو غږ، د پريټ د ځای له خوا واوريدل شو.

په دروازه کې ولاړ ځوان غږ وکړ:

- دی خپله دی، را روان دی.

بالکونسـکي او دينيسـوف پاخـبدل او د دروازې خـوا تـه چـې يـو شـمېر سـاتونکي پـه يـوه کرښـه کـې هلتـه پـه خـورا درنـاوي ولاړ وو، ورنېږدې شول. هغوی وليدل چې کوتـوزوف پـر بـرګ آس سـپور، د اسـې آس چې منځنی ونه يې لرله، را روان دی. يو شـمېر زيـاتو جنرالانـو هغـه

بدرګه کاوه. بارکلي دوتولي له هغه سره څنګ پر څنګ روان و. یو ډله افسرانو یې شاو خوا ته منډې وهلې او د ژوندۍ دې وي، چغې یې وهلې. یو شمېر یاوران د هغه نه مخکې انګړ ته راننوتل. کوتوزوف په خورا آرامۍ پر خپل آس سپور و، دهغه له درندوالی نه د آس تنګ لاپسې کرار شوی و. خپل آس به یې کله په خپله وسپنیزه پونده وواهه، پرله پسې یې د سلام په ننبه سر ښوراوه او خپل لاس به یې په سر د سواره پوځ سپینې خولۍ ته ورپورته کاوه، خو همدا چې د ځوانو زړوروو، سورو ګرینادارو پوځیانو ګارډ ته ورورسېد، ګارد درناوی وکړ، دی یو شېبه چپ پاتې شو، د قوماندان په څېر ځیروړمه غلچک هغو ته ځیر شو، ښه یې وکتل او مخ یې هغو ګڼ شمېر جنرالانو او افسرانو ته وروړاوه چې دده شاوخوا ته تاو شوي وو، د څېرې حالت یې ناڅاپه بدل او ښکلې شوه، اوږې یې پورته واچولې او په حیرانۍ یې وویل:

-له دغه شان زلمیانو سره سره بیا شاته لاړو او بیا شاته لاړو او شاته لاړو ! او تر یوې شېبې چوپتیا نه وروسته یې زیاته کړه:

-د خدای په امان جنراله !

خپل آس یې وخوځاوه او دهغې دروازې له څنګه چې سردار اندرې او دینیسوف ولاړو، تېر او انګړ ته ورننوت.

د هغه پسې غږونه پورته شول:

-هورا ! هورا ! هورا !

له هغه وخته چې اندرې، کوتوزوف نه و لیدلی، هغه لاپسې څورب شوی او څه وازدې یې زیاتې شوې وې، خو د هغه د سترګو وچې کاسې، د شقیقو حالت، د بشړې همیشنۍ ستومانې، چې سردار اندرې لپاره ښه اشنا وو، هېڅ بدل شوی نه وو. دریشي یې په

ځـان او يـوه نـرۍ ښـکلې متروکـه يـې پـر اوږې ځړولـې وه. څـورب او درونـد ، سپـور ، متې متې له خپل ښکلي او زغـم لرونکي آس سره انګړ ته راننوت.

د هغه آرام غږ لرونکی غږ متې اوريدل کېده ، په څېره کې يې د هغـه چـا حالـت څرګنـد و چـې د پريـټ لـه سـتومانه کوونکـو تشـريفاتونه وروسته ، مخکې له مخکې د هوسايۍ په هيله خوشاله وي. خپله چپه پښه يې له رکابه راوويسته او خپل ټول ځان يې پر زين وچورلوه. له دغه کړاوه د پيدا شوې ستونزې نه يې پر ځنګانه زور واچاوه ، پښـه يې لـه زين نه راواړوله او په يوه زګيروي يې ځان د قزاقـانو او بدرګـه کوونکـو ياورانو لاسو ته چې دی يې نيولی و ، وروسپاره.

ځـان يـې نيـغ کړ ، سـترګې يـې برنـدې او شـاوخوا يـې وکتل ، سـردار اندرې يې وليـد ، لـه ورايـه ښکاره وه چې هغـه يې ونـه پېژاند. په درنو درنو ګامونو د زينو خوا تـه لاړ ، پـه کـراره او آرامـه يې شکيلی يې واهه او بيا يې هغه تـه وکتـل ، د سـردار اندرې د څېرې يـاد ، نـه سمدلاسـه ، بلکې څـو شـېبې وروسـته (هغـه شـان چې د عمـر خـوړو کسانو له منګ سره برابر وي) د هغه پـه ذهـن کې راژوندی شو ، مخ يې وروړاوه او په داسې يو غـږ چې سـتومانې پـه کې څرګنده وه ، هغـه تـه وويل:

-اها ! دا ته يې؟ سلام سرداره ! سلام ګرانه ! درځه چې ځو !

او پـه درنـو درنـو ګامونو پـر هغـو زينـو چې دده تـر پښـو لانـدې يې شغهاری کاوه ، مخ پورتـه لاړ. خپلې تنۍ يې خلاصې کړې او پـر هغې څوکۍ ګوتې کېناسته چې پر هغه اېښې وه.

-ښه پلار دې څنګه دی؟

سرداراندرې په لنډه وويل:

- پرون شپه يې د مرګ خبر راورسېد.

کوتوزوف له ډاره په ډکو اوسره ببرته شويو سترګو، سردارانډرې ته وکتل، خولې يې پورته کړه، پر ځان يې صليب ووېست او بيا يې وويل:

-خدای دې جنتونـه ځای کړي، دا د خدای اراده ده، پـر مـوږ ټولـو راتلونکې ده.

هغه په ټول قوت سره يوه ژوره سا ووېسته او چپ شو. هغـه مـا تـه ګـران و، مـا د هغـه درنـاوی لاره او د زړه لـه کـومې تـا تـه خواشـيني څرګندوم. هغه له سردارانډرې نه غږ تاو کړه، هغه يې په خپلې څورب ټټر کېښکود او تر ډېرو پورې يې هغه هم داسې کلک غږ کې نيولی و. کله چې يې هغه پرېښود، سردارانډرې ولېدل چې د کوتوزوف له واکه وتلې شوندې ربړدي او سترګې يې له اوښکو ډکې شوې دي، هغـه ژوره سا ووېسته، دواړه لاسونه يې پر څوکې د ډې لپاره تکيـه کړل، چې پاځي.

کوتوزوف وويل:

- ښه ده، درځه درځه چې ځو، بايد خبرې وکړو، خو په دې وخت کې دينيسوف په هماغه زړورتيا چې د دښمن په وړاندې يې لرله، پرته له هغه چې له ستر قوماندان نه حيا وکړي. پرته له هغـه چې د زينو په پيل کې ولاړو يـاورانو چغـو تـه پـام وکړي او هغـه يـې وړانـدې تـګ تـه نـه پرېښـود، پـه سـپين سـترګې او ټينګـو ګـامونو، داسې ټينګـو چـې د وسپنيزو پوندو غږ يې د زينو په سر انګازې جوړې کړې وې، برنډې تـه راوخوت. کوتـوزوف لاسـونه پـر څـوکې کېښـودل او پـه ناخوښـۍ يـې دينيسـوف تـه کتـل. دينيسـوف ځـان وروپېژانـد او وې ويـل چـې د والاحضرت ستر قوماندان لپاره داسې يـو خبـر لـري، چې د هېـواد د ژغورنې لپاره خورا مهم دی. کوتوزوف له ستومانۍ نه پـه ډک غلچک

هغه ته وکتل او په داسې یوې خوځښدا چې د خواشینۍ څرګندونه یې کوله. لاسونه یې له څوکۍ راپورته، سر پر سر یې په ګډې کښنوډل او د دینیسوف خبره یې تکرار کړه:

-د هېواد د ژغورنې لپاره؟ښه وایه، څنګه او څه خبره ده؟

د دینیسوف بشړ لکه د یوې پېغلې د بشړې په څېر تکه سره شوه، (پر هغې بریتورې، پخې او تل مستې څېرې، دغه سوروالی خورا عجیبه برېښېده) هغه په ډېرې زړورتیا د سمولینسک او ویازما د ښارونو تر منځ د ځایونو او حالتو په اړه کوتوزوف ته خبرې کولې، دینیسوف په دې سیمو کې ژوند کړی و او له هغو سره یې ښه آشنایي لرله. د هغه نقشې، د هغه د ډاډ او عقیدې له مخې چې هغه درلودې، خورا ښې او پر ځای برېښېدې. کوتوزوف خپلو پښو ته ځیر او کله ناکله به یې د ګاونډ د کور انګړ ته داسې وروکتل، چې ګواکې له هغې خوا کومې بدې پېښې ته سترګه په لاره دی. په رښتیا هم هغه وخت چې دینیسوف غږېده، یو څوک چې یو بکس یې ترتخرګ لاندې نیولی و، له هغه ځایه راووت.

کوتوزوف د دینیسوف د خبرو په منځ کې هغه ته وویل:

-څنګه؟ دې کار ته چمتو یې؟

یو جنرال ځواب ورکړ:

-هو کې ! والاحضرته ! چمتو یم ! کوتوزوف سر وښوراوه او په زړه کې یې وویل: څنګه کېدای شي یو تن دغه چاره ترسره کړي او بیا دینیسوف ته غوږ شو.

دینیسوف وویل:

- د رښتینې روس پوځي په څېر قسم خورم چې د ناپلیون اړیکي له پوځ سره تالا والا کړم.

کوتوزوف د هغه خبرې پرې کړه او وې پوښتل:

-دغه کیریل اندریوویچ دینیسوف ستاسو څه کېږي؟

-والا حضرته ! هغه زما تره دی.

کوتوزوف په خوښۍ وویل:

-هغه زما ملګری و ، ښه دی، ښه دی، ته به همدلته په قوماندانۍ کې پاتې شئ، بیا به سبا ته سره وګورو. هغه د خدای په امانۍ په ننښه سر وښوراوه، مخ یې واړاوه او لاس یې هغه کاغذ ته وراوږد کړ چې کانونیخین راوړی و.

د امنیت د ساتنې جنرال په ناخوښۍ آواز وویل:

-والاحضرت به مهرباني ونه کړي، چې دفتر ته لاړ شي؟ باید هلته نقشې وګوري او ځینې لیکونه لاسلیک کړي. یو یاور راووت او خبر یې ورکړ چې هر څه په کوټه کې چمتو دي. خو اسې بربښېده چې کوتوزوف غوښتل لومړي هر څه خلاص او بیا کوټې ته ورننوزي. کوتوزوف تندی تریو کړ او وې ویل:

-نه، ګرانه ! چا ته وویله چې یو میز دلته راوړي، هر څه به دلته وګورم. بیا یې سردار اندرې ته مخ ورواړاوه او زیاته یې کړه. څه چې ته لاړ نه شئ ! سردار اندرې همالته په برنډې کې پاتې شو او د امنیت د ساتنې جنرال ته یې غوږ نیولی و.

د امنیت د جنرال د خبرو په وخت کې سردار اندرې څو ځله یو ښځینه غږ او د وریښمینو کالیو شغهاری د وره له شا نه واورید. څو ځله یې هغې خوا ته وکتل، هلته یې یو څورب، سره سپینه ښکلې ښځه چې ګلابي کمیس او د وریښمینو ځیګرې تیکری یې پر سر و، ولیده، هغې چې یو قاب په منګلو کې نیولی و، د اسې بربښېده چې د دروازې تر شا د کوتوزوف راتګ ته سترګې په لاره وي.

د کوتوزوف یو یاور په خورا ټیټ غږ، سرداراندې ته وویل:

-دا ښځه کشیشه او د کوتوزوف کوربنه ده، هغه غواړي په مالګې او ډوډۍ د والاحضرت هرکلی وکړي. مېړه یې په کلیسا کې د صلیب په ښوررولو او دا په کور کې د مالګې او ډوډۍ په وړاندې کولو د هغه هرکلی کوي. بیا یاور په خندا وویل:

- خورا ښکلې ښځه ده !

کوتوزوف ددې خبرې په اوریدو مخ واړاوه، د جنرال ګزارش ته (چې د هغه اصله موخه د ټولواک زایمیشیچ غندنه وه) یې هماغه شان غوږ نیولی و، لکه څو شېبې مخکې یې چې دینیسوف او اوه کاله مخکې یې په آسترولیخ کې د جګړې جرګه کې ته غوږ نیولی و. هغه یوازې له دې کبله د ویناوالو وینا و ته غوږ نیوه چې اوریدونکی غوږونه لري، که څه هم په یوه غوږ کې یې سمندري ریښکې اینبې وه. خو هغه اړو چې واوري. داسې برېښېده چې هر هغه څه چې جنرال وایي نه یوازې د هغه د تعجب وړ نه دی، بلکې دی له پخوا نه په هغو خبر هم دی. هر هغه څه چې دینیسوف ویلي و، ځیرکانه او عاقلانه او هر هغه څه چې جنرال ویلي و تر هغه هم خورا ځیرکانه او خورا عاقلانه و، خو دا له ورایه ښکاریده چې کوتوزوف نه د خبرو منځپانګې او نه د ویناوال ځیرکتیا او پوهې، یوه ته هم پاملرنه نه کوله، هغه د غه دواړو ځانګړتیا غوره نه ګڼلې، ځکه هغه د پېښو د آواری لپاره یو بل څه ته ډېره پاملرنه کوله او هغه، هغه څه دی چې عقل او ځیرکتیا سره یې هېڅ اړه نه لرله. سرداراندې په خورا پام د ستر قوماندان څېره څارله او هغه یوازینې څه یې چې د هغه په بشره کې لیدل هغه غم او هغه په زړه پورتیا او ځېرکتیا وه چې د دروازې شاته د ولاړې ښځې د کالیو له شغهاري سره یې لرله او دده پاملرنه چې په کړو وړو کې یې له ټولو سره کوله. دا

هم ښکاره وه چې کوتوزوف د دینیسوف ځیرکتیا او آن هېواد پالنې ته په بې پروایۍ کتل، خو دا له دې کبله نه وه چې د هغه دغه ځانګړتیاوې یې د خپلو کړو په اندول، بې ارزښته ګڼلې (ځکه هغه هېڅکله د خپلې پوهې، ځیرکتیا او هېواد پالنې ښودنه نه کوله) بلکې دهغه دې بې پروایۍ بل دلیل درلود. هغه ته دا ټول دده د زیات عمر او د پاخه عمر د تجربو د زیاتوالي له کبله و، د خپل جنرال تر خبرو وروسته، د هغه یوازینۍ سپارښتنه د روسي سرتېرو د دارمارۍ په هکله وه. جنرال د خپلو خبرو په پای کې په خپل لاسلیک کوتوزوف ته داسې وړاندیز کړی و، چې هغو سرتېرو ته جزا ورکړ شي چې د یو سړی لخوا عرض او دعوا پرې شوې وه. دا عرض ددې لپاره و، چې د هغه نارسېدلۍ اوربشې روسي پوځیانو ریبلې دي او په دې کار کې روسي پوځیان ملامت دي.

کوتوزوف شونډه په غاښ کړه، سر یې وښوراوه او په دې اړه یې ټولې خبرې واورېدې او وې ویل:

-دا وړاندیز دې بخارۍ کې اورته واچاوه، یو وار خو د تل لپاره درته وایم، ښه غوږ شه، دا وروستی ځل دی، باید تل دغه شان شکایتونه اور ته وارتیږئ. د ټولو دغو شان پاڼو ځای اور دی. پرېږده چې څومره غنم او اوربشې ریبي ودې ریبي، لرګي غوڅوي، غوڅوي دې، سوځي یې، سوځي دې. زه نه غواړم چې هغوی داړې جوړې کړي، خو دا اجازه هم نه ورکوم چې څوک پوځیانو ته جزا ورکړي، جګړه، جګړه ده، چاره څه ده؟ څوک چې اور بلوي، سپخنکې هم الوزي او دلوګي زغم هم باید ولري.

یو ځل بیا یې خپلې مخې ته، ابنوډل شوي کاغذ ته وکتل، سر یې وښوراوه او وې ویل:

-آه !آه !د المانینو ځیرکتیا !

۱۶

کوتوزوف چې وروستۍ پاڼه لاسلیک کړه، وې ویل:
-نو، اوس تر ې خلاص شو.
په خورا سختۍ پاځېد، خپله څوربه سپینه ګونځې ګونځې غاړه یې هسکه کړه، په ورین تندي او خوشاله بڼه د وره پلو ته وخوځېد.
کشیشې ښځې چې څېره یې تکه سره شوې وه، په تلوار قاب راواخېست او د ټول پخواني چمتوالي سره سره یې ونه شو کولای په هماغه شېبه کې چې ستر قوماندان رانوزي، د هغه مخې ته ونیسي، بیا یې هم بې ساري درناوی وکړ او قاب یې د کوتوزوف مخې ته ونیو.
د کوتوزوف بڼه سره ورغلل او په موسکا موسکا یې د هغې ښځې زنې ته لاس ورورې او وې ویل:
-واه واه، څومره ښکلې ده !ګرانې ډېره مننه !
هغه د پطلانه له جیبه، د سرو زرو څو خښتې راووېستې او د هغې ښځې په قاب کې یې ورکېښودې.
کوتوزوف د هغې کوتې خواته چې ورته جوړه شوې وه، وخوځېد او وې ویل:
-ښه نو، ژوند دې څنګه دی؟
کشیشه ښځه چې خوږې موسکا یې پر سروشویو اننګو کې غوچولي جوړ کړي وو، ده پسې سمدلاسه رانوته د کوتوزوف یاور،

سردار اندرې پسې چې لا په برنډه کې ناست و ، راغـی او هغـه يـې سـهارنې چـای تـه وروبالـه. نـيم سـاعت وروسـته سـردار اندرې بيـا کوتـوزوف تـه ور وبلـل شـو. کوتـوزوف هماغـه شـان خلاصـې تنې پـر څوکې ډډه لګولې وه ، يو فرانسوي کتاب يې په لاس کې و ، همدا چې سردار اندرې کوټې ته راننوت ، يو چاکو يې دنښې په توګه په کتاب کې کښنود ، هغه يې وتاړه او پر ميز يې کښنود. سردار اندرې د کتاب نوم ولوست. هغه د مېرمن ژنليس د (هيلبو شهسواران) نوی رومان و.

کوتوزوف وويل:

-کينه ! دلته کينه ! راځه چې د زړه خواله وکړو. د خواشينې وړه ده ، ډېره د خواشينې وړه ده ، خو ته بايد په ياد ولرئ ، ګرانه ! داسې يې وګڼه چې زه دې پلار يم ، يو بل پلار.

سردار اندرې ، په هر هغه څه چې د پلار او د هغـه د مرګ په اړه ، دد ليسه ګوري او له هغه ځايه د تېريدو په وخت کې د هغـه د سيمې په اړه پوهېده ، ټول او ټول کوتوزوف ته وويل.

کوتوزوف چې ګواکې د سردار اندرې له خبرو نه د روسيې حالت ځانته څرګند کړی و ، له ګبنې نه په ډک آواز وويل:

-ته ګوره ، ښه وګوره ! چې ژوند مو دوی څنګه کړ؟

څېره يې لا پسې وخوټيده او تکه سره شوه.

-وخت ، وخت راکړئ ، وخت راکړئ !

داسې بربښېده چې نور هغـه نه غوښتل ، دغـو خواشينو خبرو تـه دوام ورکړي ، نو وې ويل:

-ما ته ددې لپاره راغوښتی يې ، چې ماله سره دلته پاتې شې.

سردار اندرې په داسې يوه موسکا چې له کوتوزوف نه يې پټولی نه شوه ، وويل:

-ستاسو والاحضرت له مهربانۍ نه مننه کوم، خو زه په دې ډاریږم چې نور به زه د قوماندانۍ په درد ونه خورم.

کوتوزوف په سترګو کې له هغه وپوښتل.

سرداراندرې ځواب ورکړ:

-خو تر هغه لا غوره دا ده چې ما په غونډ کې، له خدمت سره عادت کړی دی، افسران راته ګران دي، او داسې انګېرم چې زه هم خپلو سرتېرو او افسرانو ته ګران یم. زه به ډېر خواشینی شم که خپل غونډ پرېږدم. که ستاسو د خدمت له ویاړه تېرېږم، علت یې دا دی..

ځیرمنې، مهربانې او هم مهالـه لـه ملنډو سره مـل یـې موسکا د کوتوزوف څېره روښانه کړه، کوتوزوف د بالکونسکي خبره پرې کړه او وې ویل:

-بښنه غواړم، ته به زما ډېر په کار وای، خو ته برحق یې، برحق یـې، د ښو کسانو ځای ستره قوماندانې نه ده. مشاوران تل ډېر دي، خو په پوځ کې د خدمت کسان خورا لږ دي. که دغو ټولو مشاورینو په پوځ کې لکه د تا په شان خدمت کولای، زمونږ پوځ به دغـه حالت تـه نـه وای رسېدلای. ما ته خو ته د اوسترلیټ (پخوانی جبهه) له وختونو یـاد یـې، ښه مې یاد ږئ، یاد ږئ مې، یـاد ږئ مې چې لویدلې جنډه دې پورتـه کړه او مخکې لاړې.

د کوتوزوف له خوا ددغو یادونو رایـادول، د سرداراندرې څېره لـه خوښۍ نه تکه سره کړه.

کوتـوزوف سـرداراندرې لـه لاسـه راونیـو. خپـل غومبـوری یـې ورورانـدې کړ او سرداراندرې بیا ددغـه بوډا پـه سترګو کـې اوښکې ولیدې. که څه هم سرداراندرې پـه دې پوهېـده چې کوتـوزوف ډېر زړه خوږی او اوښکې یـې ژر راتـوییږي او ددده د پـلار د مړنـي لـه امله، لـه ده

سره ډېره خواخوږي ښـيي، خو بيـا هـم هغـه پـه دې ډېر خوشـاله شـو او ويارېـده چې د اوسـترليځ پـه جګړه کـې ددې مبړانـه د هغـه پـه يـاد ده. کوتوزوف هغه ته وويل:

-ځه !پر خپله لاره ځه، خدای دې مل شه !زه پوهېږم ستا لاره د ويار او غرور لاره ده. هغه يوه شېبه چپ پاتې شو او زياته يې کړه:

-په بخارست کې چې وم، څو ځله مې ياد کړې، ته مې يوه ماموريت تـه پـه کـار وې. وروسـته يـې بيـا د خبـرې د بـدلولو لپـاره د عثمـاني امپراتوری سره جګړه او د روغې خبره رايادە کړه او وې ويل:

-هغه کسان چې ما ملامتوي کم نه دي، هم مې د جګړې له املـه او هم مې د روغې له املـه غندي، خو دا دواړه په خپل وخت تر سره شول. هم جګړه او هم روغه. کوتوزوف زياته کړه:

-هغـه څوک چې د انتظار هنر لـري، هغـه تـه هر څـه پـه خپـل خت رارسـېږي. او بيـا د مشـاورينو خبـرو تـه چې ددە پـام يـې ډېر ځـان تـه ورګرځولی و، راستون شو، هغه دوام ورکړ:

-او هلتـه هـم د مشـاورينو شـمېر تـر دې ځايـه کـم نـه و، اوف، اوف، توبه، توبه، ددې مشاورينو لـه لاسـه !توبـه !کـه مـې ددغـو مشـاورينو ټولې خبرې اوريدلې وای، اوس به په ترکيـه کـې وای. روغـه بـه نـه وه او جګـړې بـه دوام درلـود. ټـول غـواړي، چې هـر څـه پـه تلـوار پـای تـه ورسوي، خو په تلوار کار ځنډېږي. که کامنسکي مړ شوی نه وای، هغـه به دې مشاورينو وژلي وای، هغه ددېرش زريز پـوځ پـه مرسـته، پـر کـلا يرغل کاوه، د کلا نيول ګران کار نه دی، ګران کار د جګړې ګټل دي. او د جګړې د ګټلو لپاره يرغل او غلچکی ګوزار په کار نه دی، د جګړې د ګټلو لپاره زغم او وخت په کار دی. کامنسکي د روشچوک لاندې کولو ته پوځ واستاوه، خو مـا يـوازې دغـه دوه (زغـم او وخـت) ورولېـږل، تـر

کامنسکي نه مې زياتې کلاګانې لاندې کړې او ترکان مې دې ته اړ کړل چې د آس غوښه وخوري. هغه سر وښوراوه، خپل ټټر يې وډباوه او په خورا لېوالتيا يې وويل:

-او فرانسويان به هم د خپلو آسونو د غوښې خوړلو ته اړ کړم، ته ډاډه اوسه او زما په خبرو باور وکړه. او بيا يې سترګې له اوښکو ډکې شوې.

سردار اندرې وويل:

-خو له دښمن سره جګړه هم بايد هرومرو وشي.

-بايد وشي ! که ټول دا غواړي بله چاره نه شته، خو ګرانه ! تر دغو دوو سرتېرو زغم او وخت نه، نور زورور سرتېري نه شته. دغه دوه سرتېري له هر کړاو سره سيالي کولی شي، خو دا خبره هېڅ مشاور نه اوري او لويه بدمرغي په همدې کې ده. يو يې غواړي بل يې نه غواړي، سړی څه وکړي؟ هغه داسې غږيده چې ګواکې د ځواب اوريدل غواړي، بيا يې وويل:

-ښه، ته څه په کې وايئ؟ او د هغه په سترګو کې د ژورې ځيرکتيا او پوهې ځلا وځلېدله، خو سردار اندرې چې ځواب ورنه کړ، ده وويل:

-اوس به زه درته ووايم چې بايد څه وشي، څه وشي او زه څه کوم، که په څه کې دې شک پيدا کړ، ګرانه، هغه مه کوه. لږ شېبه چپ شو او بيا يې په ټينګه، خو جلا جلا تورو وويل:

- مه يې کوه.

هغه سردار اندرې ته وويل:

-خو ګوره ! دا په ياد لره، چې زه له تاسره د تا په ويرکې د زړه له کومې ګډ يم، دا په ياد لره، چې ستا لپاره زه نه والاحضرت يم، نه شهزاده، نه سردار، نه د پوځونو ستر قوماندان، زه ستا پلار يم. که

کومه ورځ دې څه اړتیا پیدا شوه، مخامخ به ما ته راځئ، د خدای په امان د زړه سره ! هغه بیا له اندرې نه غږ تاو کړه، هغه یې کښکود او ښکل کړ. او سردار اندرې لا له کوټې نه وتلی نه و چې کوتوزوف د زغم یو ژور اسویلی ووښست او بیا د مېرمن ژنلیس، د هیلیو شهسوارانو نومي رومان چې نیمګړی یې پرې ایښی و، راواخیست.

سردار اندرې، خپله هم په دې نه پوهیده چې څنګه او له څه داسې پېښې شول، خو دومره پوهیده، چې له کوتوزوف سره تر دغې کتنې وروسته چې دی خپل غوندې ته راستون شو، د جګړې له بهیر او دا چې واک چاته سپارل شوی دی، آرامه شو. هر څومره به چې د دغه بودا د ځانګړو ځانګړتیاو په نشته والي پوهیده او لیدل به یې چې ځیرکتیا (یعنې د پېښو ډلبندي او د هغو پایلې) خپل ځای د چارو کرار په کرار ځارلې ته پریښی دی. دی به لاپسې آرامیده او په دې به ډاډمن کیده چې کارونه او چارې به هماغه شان چې ښایي، تر سره کېږي.

سردار اندرې به فکر کاوه:

د هغه په چارو کې به هېڅ شی دده خپله خوښه نه وي، هغه به هېڅ نوښت ونه کړي او هېڅ تکل به ونه لري، خو د ټولو خبرې اوري، د ټولو خیالونه، خیال ته سپاري، هر څه او هر څوک په خپل ځای برابروي، د هېڅ ګټور خیال مخنوی نه کوي او هېڅ زیانمن خیال ته اجازه نه ورکوي. هغه په دې پوهېږي چې دده تر ارادې یو بل قوي او پیاوړی شی شته او هغه د پېښو نه راګرځېدونکی بهیر دی. هغه کولای شي هغه وویني، کولای شي د هغو په معنا پوه شي، د پایلو اتکل وکړي، کولای شي په دې پېښو کې له ګډون نه ځان وژغوري، په دې پېښو کې د خپلې ارادې سرته رسول ونه غواړي او هغه بلې خوا ته وګماري. او دا تر ټولو غوره ځانګړتیا ده.

سردار اندړې له ځانسره دا هم ویل:

-ولې پر هغه باور کېږئ؟ دا له دې کبله چې هغه روس دی. سره له هغه چې هغه د فرانسوي میرمنې دوژنلیس رومان لولي، فرانسوي متلونه په خبرو کې کاروي، خو بیا هم کله چې وایي: ته ګوره چې زمونږ پر پوځ یې څه راوستل، د هغه غږ ریږدي او کله چې ژبه کوي: او فرانسویان به هم د خپلو آسونو د غوښو خوړو ته اړ کړم، ستړګې یې له اوښکو راډکېږي.

د همدې احساس پر بنسټ څه لږ اوزیات په تته بڼه، د ټولو داحساساتو، د ولسي یووالي او پیرزوینې له مخې، د دربار د مخالفت سره سره، کوتوزوف د ټولو پوځونو د ستر قوماندان په توګه وټاکل شو.

۱۷

لـه مسـکوه د ټولـواک، تر راسـتنېدو وروسـته، د مسـکویانو ژونـد خپـل پخـوانی دا سې دو دیـزې بڼې تـه ورسـتون چې پـه هغـو کې د ځـو ورځـو مخکې هېواد پـالنې او لـوړ روح د پیدا ایښـت تصـور هـم ګـران و. هغو تـه دا پـه رښتیا ګرانه وه دا ومنـي، چې روسـیه پـه رښـتیا لـه ګـوابښ سره مخـامخ او د انګلیسـي کلـوپ غـړي هـم ددې هېـواد زامـن دي او د هغې(روسیې) پـه ویاړ هر ډول سرښـندنې لپـاره چمتـو دي. هغـه څـه چې پـه مسـکو کې د ټولـواک د اسـتوګنې پـه وخـت کې د ټولـو هېواد پالنـه رایادولـه، هغـه لـه ټولو نـه د سرښندنې (د سړو او پیسـو ملاتـړ) غوښـتنه وه، چې متـې د ټولـواک د یـادولو سـره یـې رسـمي، قـانوني او سـرته رسېدونکي بڼه پیدا کړه.

مسـکو تـه د دښـمن د لا رانېـږدې کېدو لـه املـه، د خلکـو روحیـه لا پیاوړې نه شوه بلکې برعکس، لکه هغه شان چې د ګوابښ لاندې خلکـو حالت وي، هغوی لا پسې بې پروا شول. د ګوابښ په رانېـږدې کېدو، هـم مهاله او په یوه کچه دوه غـړه پـه انسـاني روح کې انګـازې کـوي. یـو غـړ، غـړ کوي چې باید د ګوابښ کچه اټکل شي، و پېژندل شي او لـه هغـه نـه د ژغورنې تکل وشي، هغه دویـم یـې چې تر لـومړنې هغـه لا پسـې معقـول دی، وایي چې، د ګوابښ په اړه فکر کول خورا ګران او عذابوونکی او د ګـوابښ د رامـنځ تـه کولـو د سـببونو او لـه هغـو د ژغـورنې د لاروچـارو لټول، له انساني توانه لوړه ده، نو ځکه ښه بـه دا وي چې لـه دغـه عذابـه مـخ واړول شي او د هغـه تر تېریدو پـورې، د کـوم ښـه او ښـکلي څـه یـا

چاپه اړه فکر وشي. انسان په یوازیتوب کې زیاتره وخت لومړي غږ ته غوږ دی او په ټولنیزو خوځښتاووکې، دویم هغه غږ اوري. د مسکویانو ژوند هم اوس همداسې و. هېڅکله د هغو ژوند داسې له خوښیو او مینو ډک نه و، لکه سړ کال چې و.

د راستو پچین، اعلامیې (د هېواد پالنې په اړه ځانګړې پانې چې پر سر یې د ښار د ښه خوړنځای او د هغه د خاوند کاریوشکا چیګیرین تصویر خپور شوی و) او د واسیلي لودیچ پوشکین نظمونه یې لوستل، دغه کاریوشکا چیګیرین د مسکو له کمکیو بډایانو نه و چې په خپله خوښه یې پوځ ته د تګ تکل کړی و، ځان یې په څکلو مست کړی و، خو همدا چې پر مسکو یې د بناپارت د یرغل اوریدلي و، له ډېره قهره لېونی شوی و او فرانسویان یې په داسې ژبه، په داسې ښکنځلو کنځل، چې ساري یې نه لاره، هغه له خوړنځی نه د باندې راوتلی او دګریت، تریو تصویر لاندې چې د پرتم او غرور نښه وه، ولاړ او هلته یې د راټول شویو وګړو لپاره نظمونه لوستل.

د کلوپ غړي د دغې اعلامیې د لوستلو لپاره د کلوپ په یوې کوټې کې راټولیدل او د ځښو دا خوښبدل چې څنګه کاریوشکا، غږیده او پر فرانسویانو یې ملنډې وهلې، هغه ویل چې کله فرانسویان روسي کرم وخوري، بادونه پرې کوي، که روسیې اش وخوري پرسږی او روسي سوپ یا شوراو هغوی ټنډوي..

... هغوی ویل چې ټولې دولتي اداري له مسکوه د باندې لېږدوي او دې خبرې پسې یې د شینشین دا ټوکه زیاتوله چې ویلي و:

ددې لپاره چې مسکویان د دولتي ادارو له ستونزو و ژغورل شي، هغوی ټول باید له ناپلیونه مننه وکړي.. خو ددې خبرو په لړ کې تر ټولو په زړه پورې دا وه چې بیزاوخوف، تکل لري خپله پوځي جامې

واغوندي، پر آس سپور شي، تر تولو مخکې جګړې ته روان شي او د خپل دې کار په بدل کې له چا، کومه پیرزوینه هم ونه غواړي. ژولیه دربتخکایا، یو ټوکر خپلو ښکلو او له ګانو نه ډکو منګولو کې مرورلی او ویلي یې و:

-تاسو په هېڅ چا رحم نه کوئ.

ژولي بله ورځ، له مسکوه د وتلو تکل وکړ او په دې ویاړ یې د خدای په امانۍ لپاره، لویه مېلمستیا جوړه کړه.

هغې ویل:

-بیزاوخوف د خندا وړ دی، خو هغه دومره پاک زړی او دومره مهربانه دی چې پر هغه ملنډې هم خپل خوند لري.

هغه ځوان چې د اربکیو جامې یې اغوستې وې، ژولي هغه د خپل شهسوار ساتونکي په نامه یادوه او بله ورځ له هغه سره د نیژني ښار ته تله، وویل:

-جریمه ! ناغه !

د ژولی په بندارونو کې لکه د مسکو د نورو بندارونو په شان داسې یو دود و چې یوازې په روسي ژبې به خبرې کېدې او که چا له روسي ژبې پرته په بله ژبه خبرې کولای او یا یې په وینا کې په تبروتنې کومه فرانسوي کلمه راشي، باید ناغه ورکړي. د دغې ناغې راټولولو ته یوه جرګه ګي جوړه شوې وه.

د دوی په ډله کې یو ناست روسي مېلمه چې لیکوال و، وویل:

-او یو بله جریمه د فرانسوي ترکیب (خواخوږۍ لرل) د کارونې له امله..

ژولي، پرته له هغه چې د دغه لیکوال خبرو ته پاملرنه وکړي.. په دې وخت کې په ورین تندي پېیر ته هرکلی ووایه او د بندارۍ ښځو په شان

يې په ډېرې سپينې سترګې زياته کړه:

-همدا اوس مو ستا خبرې کولې، او ويل مو چې ستا غوندې به د مامونتوف تر هغه خورا ښه وي.

پېيير چې د کوربنې لاس ښکلول، د هغې تر څنګ کېناست او وې ويل:

-اخ ! زما د غوندې په اړه به خبرې نه کوئ، د هغه په اړه د فکر کولو نه هم بيزاره يم.

ژولي له دوکې او له ملنډو نه په ډک غلچک اربکي ځوان ته وکتل او له پېيره يې وپوښتل:

-داسې برېښي چې قوماندانې به يې هم خپله کوي؟

اربکي چې نور نو د پخوا په شان د پېيير تر مخې په زړورتيا نه غږيده، د ژولي موسکا او له ملنډو سره مل غلچک حيران کړې و، نه پوهېده چې څه ووايي، ځکه پېيير له خپلې ټولې سادګۍ او بې پروايۍ سره، داسې شخصيت و چې چا نه شو کولای د هغه تر مخې ځانته د ټوکو او ملنډو اجازه ورکړي.

هغه، خپل څورب او غټ ځان ته يې وکتل، وې خندل او وې ويل:

-په دې غټوالي د فرانسوي نښه ويشتونکو لپاره، نښه نښه کېدای شم، له دې نه پرته له دې هم ډاريږم چې پر آس به هم په آسانۍ ور دانګلی نه شم.

ددې او هغه په اړه د خبرو په وخت کې، يو وخت خبرې د رستوف کورنۍ ته ورسېدې، ژولي د هغو په اړه وويل:

-وايي چې کاروبار يې خورا خراب دی، دخپله ګراف هم مزه نه شته، د رزموفسکي کورنۍ غوښتل چې د مسکو په څنډو کې د هغو کور واخلي، خو دا معامله هم همداسې ځنډ پرې، ګراف يې بيه لوړوي.

يو چا وويل:

-نه، نه، داسې برېښي چې نن سبا به دغه معامله جوړه شي، خو په دې ورځو په مسکو کې د څه شي اخېستل، هسې لېونتوب دی.

ژولي وويل:

-ولې؟ تاسو رښتيا فکر کوئ چې مسکو له ګوابښ سره مخامخ دی؟

-نو تاسو ولې له مسکو نه وزئ؟

-زه؟ تاسو عجيبې خبرې کوئ ! زه ځکه .. زه ځکه ځم او وزم، چې ټول روان دي، زه ژاندارکه يم، نه يو آمازوني سپور.

-ښه، ښه همداسې ده، يو بل زور ټوکر هم راته راکړئ.

اربکي خبره بيا د رستوفيانو خواته واړوه او وې ويل:

-که هغوی دغه معامله وکړي، کولای شي خپل پورونه پرې کړي.

ژولي وويل:

-هغه يو زړه پاکی بوډا دی خو مزه يې نه شته.

ژولي له دوکې نه په ډکه موسکا پېيرته وکتل او وې پوښتل:

-ولې هغه دومره اوږده موده په مسکو کې پاتې شول، هغو خو لا پخوا غوښتل کلي ته لاړ شي، ښکاري ناتاشا هم اوس روغه شوې ده.

پېيروويل:

- هغوی خپل کمکي زوی ته سترګه په لاره دي. هغه د قزاقانو له پوځ سره يو ځای شوی او سپينې کليسا ته تللی دی. هغه يې اوس زمور غونډ ته رابدل کړی دی، هره ورځ د هغه راتګ ته سترګه په لاره دي. ګراف لا پخوا غوښتل چې لاړ شي، خو ګرافينې به په هېڅ ډول تر هغه وخته چې زوی يې را نه شي، له مسکو نه ونه وزي.

-ما پرون نه، هماغه بله ورځ د آرفاروف په کور کې هغوی وليدل،

ناتاشا بیا ښکلي او خوشاله برېښېده، یوه ښکلي مینه ناکه سندره یې بلله. په ځښنو خلکو هم ژوند څومره ښه تېریږي.

پېیر په ناخوښۍ وپوښتل: څه شی تېریږي؟

ژولي له خندا شنه شوه او وې ویل:

-تاسو پوهېږئ ګرافه ! لکه دتاسو په شان مېړنو ځای یوازې د مېرمن سوزا په سندرو کې وي.

پېیر چې تک سور اوښتی و، وپوښتل: کوم مېړنی؟ ولې داسې خبرې کوئ؟

-ښه ده، ګرانه ګرافه ! په دې خبره ټول مسکویان پوهېږي، خو په هر حال زه تا ته حیرانه یم.

اربکي وویل:

- جریمه ! جریمه !

-ښه ده، دا مه وایه، هغه مه وایه، ډېره د خواشینۍ خبره ده.

پېیر پاڅېد او په خواشینۍ یې وویل:

-ټول مسکویان په څه پوهېږي؟

-ښاغلیه ګرافه ! ته خپله ښه پوهېږئ.

پېیر وویل: زه په هېڅ نه پوهېږم.

-زه پوهېږم چې تاسو له ناتالیا سره دوستي لرله او له همدې کبله..

-نه، خو ما ته تل ویرا ګرانه وه، زما مهربانه ویره.

پېیر په هماغه خواشینی غږ دوام ورکړ:

-نه آغلې ! ما هېڅکله د پېغلې رستوفې د څارونکي دنده نه لرله، او زه دا یوه میاشت کېږي چې آن دهغو د کور خوا ته هم نه یم ورغلی، خو زه ستاسو په دغه بدنیت نه پوهېږم.

ژولي وموسېده او په خندا یې وویل:

- څوک چې ښښنه غواړي، هغه ملامتيږي هم .. هغې خبره بدله کړه او وې ويل: رښتيا خبر يئ؟

هغه خواره شهزادګۍ ماريا پرون مانښام مسکو ته رارسېدلې ده، تاسو اوريدلي، د هغې پلار مړ شوی دی؟

پېير ځواب ورکړ:

- دا څه وايئ؟ نه، چيرې ده؟ زه يې ډېر د ليدلو هيله لرم.

-زه پرون مانښام ورسره وم، هغه نن يا سبا له خپل وراره سره يو ځای د مسکو څنډو ته روانه ده.

پېير وپوښتل:

- ښه، نو هغه څنګه ده؟

-هېڅ، يوازې په ماتم کې ډوبه ده، ګوره ! پوهېږئ هغه چا ژغورلې ده.. دا لوی داستان دی، نيکولای رستوف. هغه يې سره ايساره کړې وه، غوښتل يې چې هغه ووژني، سړيان ټپيان شوي وو، نيکولای د هغې مرستې ته ورداننګلي او ژغورلې يې ده.

اربکي وويل:

- ډېر ښه، يو بل داستان، رښتيا، رښتيا دغه ټولیزې نښتې ټول دې ته اړ کړي دي، چې ټولې زړې پېغلې په مېړو شي، لومړی يې کاتيا وه او دا ده دويم يې شهزادګۍ بالکونسکايا !

-تاسو پوهېږئ؟ زه په رښتيا تصور کوم چې شهزادګۍ ماريا، څه لږ لږ په دغه ځوان (نيکولای) مينه شوې وي. (دا وروسته خبره يې په فرانسوي وويله)

اربکي غږ کړل:

-جريمه، جريمه، جريمه

-نو دا به په روسي څنګه وويو؟..

۱۸

کله چې پېيـر کـور تـه راسـتون شـو ، هغـه تـه يـې د راسـتوپچين، د خبرتياوو دوه پانې چې په هغه ورځې يې راوړې وې، ورکړې.

ددغـو خبرتيـاوو پـه لـومړی هغـې کـې راغلـی و چـې د ګـراف راسـتوپچين لـه خـوا لـه مسـکوه د وتلـو د بنـديز آوازې رښـتيا نـه دي، بلکې برعکس ګراف راستوپچين په دې خوشالېږي چې مېرمنې او د سوداګرو ښځې له مسکو نه ووزي. پـه خبرتيـا کـې يادونـه شـوې وه چې څومره ډار کـم وي، پـه هماغـه کچـه بـه آوازې کمـې وې، زه پـه خپـل ژوند دا ضمانت کوم چې دجال ته به مسکو ته د ننوتلو اجازه ورنـه کړل شي.

دغو خبرو د لومړي ځل لپاره پېيـر تـه دا څرګنده کړه چې فرانسـويان بـه مسـکو تـه راننـوزي، پـه دويمـه خبـرې پانـه کـې يادونـه شـوې وه چې زمـوږ سـتره قومانـداني پـه ويازمـا کـې مېشـته شـوې ده او ګـراف ويتګنشتاين، فرانسويانو ته ماته ورکړې ده او دا چې د مسـکو زيـات اوسېدونکي غواړي وسله وال شي، نو ځکه پـه وسلتونونو کـې زيـات شمېر تورې، تومانچې او توپـک چمتـو شـوي چې خلـک کـولای شـي، هغـه پـه خـورا ارزانـه بيـه تـر لاسـه کـړي. ددغـو خبرتيـاوو ژبـه د هغـو پخوانيـو دچيګرين د خبرتيـاو پـه شـان ټوکيزه او لـه ملنډو ډکـه نـه وه.

پېير د دغو خبرتياوو په اړه فکر کاوه. د اسې برېښېده هغه له تالندونه ډک دريځ چې ده يې د زړه له کومې د رارسېدو هيله لرله او هم مهاله يې د هغه په روح کې ډار او وحشت راپاراوه، هو، هغه دريځ رارسېدونکی و.

د سلم وار لپاره يې له ځانه دا پوښتنه وکړه:

-عسکری ته لاړشم، له پوځ سره يوځای شم او که صبر وکړم؟.

د هغه مخې ته پر ولاړ ميز، پرتې قطعې يې راواخېستې او د فال په ليدو يې پيل وکړ.

هغه چې قطعې ګډولې، لاس کې يې نيولې، پاس يې چت ته کتل، نيت يې کاوه او له ځانسره يې ويل:

-که دا وار همداسې راشي، که راشي، نو څه؟

ده لا خپلو پوښتنو ته ځواب نه و ويلی، که راشي، څه معنا به لري، چې د دروازې له شا نه د مشرې ګرافې غږ واوريدل شو:

-اجازه ده چې درننوزوو؟

پېير ځان ته وويل:

-که راشي، معنا به يې دا وي چې بايد پوځ ته لاړ شم.

هغه، مشرې ګرافينې ته د ځواب په ټنبه زياته کړه:

-راځئ ! راځئ !

(هغه يوه له خورا مشرو ګرافينو نه وه چې لوړ ټټر او د تېرو په څېر بشره يې لرله او لا تر اوسه پورې يې د ګراف په کور کې ژوند کاوه، تر هغې، دروکوچنيو هغو يې واده کړی وه).

په خورا ملامته او له ګبنې نه په ډکه ژبه يې وويل:

-وبښئ کاکازويه ! وبښئ چې تاسو ته راغلم، بايد يوه پريکړه وکړو، خدای پوهېږي چې څه به پېښېږي ! ټول خلک له مسکوه روان

دي، ټول ياغي شوي دي، مورږ ولې پاتې يو؟

پېير له مشرې ګرافينې سره په خبرو کې له ټوکو نه په ډکه ژبه وويل:

-برعکس د کاکا لورې، هر څه په خير تېريږي ! په خير !

ګرافينې په پېغور وويل:

-په خير، ډېر په خير ! خورا په خير ! نن وارورا ايوانوفنا راته وويل چې زمورږ پوځونه څنګه له نورو نه تو پير لري. اوس څرګنده شوه چې ويارې او مېړانه څه ته وايي ! خلک راپاريدلي، چوپړان نور خبره نه اوري، آن زما خپل چوپړ سرغړونه پيل کړې ده او نېږدې ده چې مورږ ووهي. په کوڅو کې تګ راتګ ګران شوی دی، او تر ټولو نه لا بده دا چې نن سبا فرانسويان رارسېدونکي دي، نه پوهېږم مورږ څه ته ستر ګه په لاره يو او څه وکړو؟

ګرافينې زياته کړه:

-د کاکا زويه، زه له تاسو نه يوه هيله لرم، سپارښتنه وکړئ، چې ما پترزبورګ ته ورسوئ. دا دعوا نه لرم چې زه يو څوک يم، خو زه نه شم کولای د بناپارت تر واکمنۍ لاندې ژوند وکړم.

-د کاکا لورې، بس کړئ، بس کړئ، نه پوهېږم دا خبرونه تاسو ته څوک رارسوي؟ هر څه په بل ډول دي، خو...

-زه بـه ستاسـو نـاپليون تـه غـاړه کينږدم، نـور چـې هـر څـه غواړی، غواړی دې، که تاسو نه غواړئ له ما سره دا مرسته وکړئ..

-ولې نه غواړم، سمدلاسه به زه سپارښتنه وکړم..

داسې برېښېده چې د ګرافينې خواشيني له دې کبله وه چې هغه څوک نه لري، چې خپل زړه ورته تش کړي، هغه وبنګېده او ببرته پر څوکۍ کېناسته..

پېير وويل:

- تاسو ته چا ناسمې خبرې درر سولي دي. په ښار کې کراره کراري او هېڅ ډول ګوابښ نه شته، ما همدا اوس خبرتیا لوستله، او پېیر هغې ته خبرتیا ورو ښوده او وې ویل:

-ګراف تضمین کوي چې که د ژوند په بیه هم وي، اجازه به ورنه کړي، فرانسویان مسکو ته رانه ننوزي.

ګرافینه په قهر شوه او وې ویل:

-اخ څه وکړم، دا ستاسو ګراف ! هغه دوکه مار او هر څه ده ده له لاسه دي. ده خپله خلک یاغیتوب ته ولمسول. آیا دا هماغه نه دی، چې په خبرتیا کې یې ولیکل، پر هر هغه چا ب چې ګماني شي، له ویښتو به یې راونیسي، پر ځمکه به یې کشکاړي (دا څه حماقت دی) او زندان ته به یې کړي. هر هغه څوک چې داکار وکړي، هغه به ویاړګتې، دا د هغه مینه او هېواد پالنه ده. واروار ایوانوفنې، وویل چې هغې یو دوه خبرې په فرانسوي کړې وې، نېږدې و چې خلک هغه ووژني...

پېیر چې د قطعو پانې یې په لاس کې وې، اچول شوې هغه یې راټولې کړې او وې ویل:

-ګوره، داسې نه ده، هر څه ته داسې په سختۍ مه ګورئ !

که څه هم د هغه فال د پوځ تګ ته راووت، خو پېیر پوځ ته لاړ نه شو. هغه له هیلو او ډاره په ډک زړه او هم مهاله د کومې بدې پېښې په تمه، په مسکو کې چې ورځ تر ورځې له خلکو نه تشیده، پاتې شو.

بله ورځ مازدیګر ناوخته، مشره ګرافینه پترزبورګ ته لاړه او پېیر ته د هغه د چارو څارونکی راغی او خبر یې ورکړ چې د هغه پوځي غونډ ته د وسلو او مهماتو د اخېستو لپاره دده د یو څه جایدادونو د خرڅولو پرته پیسې پوره کېدای نه شي. د پېیر د اداري چارو مشر دا ګوابښ هم وکړ چې د غه پوځي چارې، د غونډ جوړول او د لښکرو

وسلوال کول به دی دیوالي کړي.

پېير چې په سختۍ کولی شو خپله موسکا پټه کړي، د خپل اداري چارواکي خبرو ته غوږ و او وې ويل:

-ښه ده، بايد همدا سې شي، خرڅ يې کړئ، خپله خبره خو، بېرته اخېستي نه شو.

څومره به چې د پېير چارې، په تېره بيا د هغه مالي چارې خرابېدې، په هماغه اندازه به دی خوشاله برېښېده او په هماغه اندازه دا اټکل کېده هغه بدمرغي چې دی ورته سترګه په لاره دی، رانېږدې کېدونکې ده. نور نو د پېير يو خپل يا ملګری په ښار کې پاتې نه و. ژولي لاړه، شهزادګۍ ماريا لاړه، د هغه د آشنايانو له ډلې نه، يوازې رستوفيان په مسکو کې پاتې وو، خو پېير د هغو کور ته نه ورته.

په دغه ورځ پېير د ورځوف کلي ته لاړ چې پام بدل کړي او د هغې لوېې هوايي پوځانې ننداره وکړي چې ليږغ، د دښمن د وژلو لپاره جوړاوه. د دغې پوځانې آزمايښتي بڼه سبا هوا ته لېږل کېدله. دغه پوځانه لا جوړه شوې نه وه، خو پېير په دې خبر شوی و، چې هغه د ټولواک په خوښه جوړېږي. ټولواک راستو پچين ته د دغې پوځانې په اړ ليکلي و:

((همدا چې ليږغ چمتو شو، يو ډله ځير او د ډاډ ور خلک د دغې پوځانې يا بالن د سورلۍ لپاره وټاکې. د کوتوزوف د خبرتيا لپاره به هم يو استازی ورولېږئ. ما په دې اړه هغه لا د مخه خبر کړی دی. هيله کوم چې ليږغ ته سپارښتنه وشي چې د هغه ځای په ټاکنه کې خورا ځيرک او محتاط اوسي چې د لومړي ځل لپاره هلته راکوزېږي. نه بايد تېروتنه ونه شي او د دښمن منګولو ته ونه لوېږي، ده ته ښايي چې خپل بهير او خوځېدا د ستر قوماندان له بهير او خوځېدا سره برابر کړي)).

د ورځوف له کلي نه د راستنېدو په وخت کې، کله چې د بالوتنوی له ډګر نه تېرید ،وې لیدل، چې یوه ډله خلک د پانسۍ د سیمې سره راټول دي. له خپلې ګاډۍ نه کوز شو. ده ولیدل چې فرانسوي آشپز یې د جاسوسۍ په تور په متروکو واهه. وهل هماغه شېبه پای ته رسېدلي و، جلاد، یو څورب، پیاوړی سړی چې خرمایي ږیره یې لرله، آسماني جورابې یې په پښو ،شین وآسکټ یې په ځان او سخت زګیروي کول، د وهلو له تختې نه راخلاص شوی، یو بل ډنګر او رنګ الوتی جاني هم همالته ولاړ و. له بشرو یې څرګندیدل چې دواړه فرانسویان دي. پېیر په ډارن او رنځېدلي حالت چې د هغه ډنګر او رنځور فرانسوي حالت ته ورته و، په ګنه ګونه کې خلک دا خوا ،هغه خوا پورې وهل، وړاندې لاړ او وې پوښتل:

-څه شوي دي؟ څوک دي؟ ولې؟ خو د ټولو خلکو، مامورینو، سوداګرو، کلیوالو بزګرو یا پوستین پرغاړه ښځو پام داسې د وهلو ځای ته وراوښتی و، چې چا ،د هغه ځواب هم ورنه کړ. هغه څورب فرانسوي پاڅېد، تندی یې تریو او اوږې یې ددې لپاره پورته واچولې، چې وښیي په خپل تکل کې ټینګ دی، پرته له هغه چې شاوخوا وګوري، د جامو په اغوستو یې پیل وکړ، خو ناڅاپه یې شونډې وربرېدې، په ځان خپله په قهر شو ،د هغه ژړا د پخو خونې کسانو ژړا ته ورته وه. ګنه ګونې په زوره زوره چغې وهلې او خبرې یې کولې، خو پېیر ته داسې برېښېده چې خلک په دغو چغو نارو کې، د خپلې خواخوږۍ احساس آرامه وي.

یو تن وویل:

-دا د یو شهزاده آشپز دی.

یو ګونځ مخی منشي چې د پېیر ترڅنګ ولاړ و ،د فرانسوي د ژړا په

لیدو یې وویل:

- ښاغلی (په فرانسوي ژبه ښاغلی) داسې بربښي چې روسي سرکه په فرانسوي خوله کې خورا تروشه ده ! غاښونه یې پځوي.

منشي ددې خبرو تر ویلو وروسته، شاوخوا ته په دې هیله وکتل، چې د خپلې ټوکې د ستاینې هیله یې لرله، خو چاوخندل او چا په ډار جلاد ته چې له بل فرانسوي نه یې جامې وبستلې، کتل.

پیر پزه سوغ وهله، تندی یې تریو کړ او په چټکی راستون او ځان یې خپلې ګاډۍ ته ورساوه، پرله پسې بنګېده او له ځانسره یې څه ویل. د لارې په اوږدو کې څو واره وریږدید او داسې یې چغې کړلې چې ګاډیوان اړوت تري وپوښتي:

-څه مو وفرمایل؟

کله چې ګاډۍ د لوبیانکا ډګر ته ورسېده، پیر پر خپل ګاډیوان غږ کړ:

-چېرې روان یې؟

ګاډیوان ځواب ورکړ:

-تاسو وویل چې سترقوماندان ته ورشم.

پیر چې هېڅکله یې خپل ګاډیوان نه ښکانځه، چغه کړل:

-احمقه ! خره ! ما درته وویل چې کورته لاړ شه. ژر ځه، د کور خواته، احمقه !

او له ځانسره یې زیاته کړه:

-همدا نن باید وخوځېږم.

پیر ددغه فرانسوي د وهلو او د هغه د نندارې لپاره د راټولې شوې ګڼې ګوڼې په لیدو په غوڅه پربکړه وکړه چې نور نو په مسکو کې پاتې نه شي، په هماغه ورځ باید پوځ ته لاړ شي. هغه داسې انګېرله چې په

دې اړه يې يا خپل ګاډيوان ته ويلي دي او يا به هغه خپله دده په دې پربکړه پوره پوه شوی وي.

همدا چې پېير خپل کورته ورسېد ،خپله په هر څه پوه او د هرې چارې کوونکي ته، ګاډيوان ته، يوستانوويچ ته، چې ټول مسکو هغه پېژانده سپارښتنه وکړه څنګه چې دی په همدې شپه د موژآسيک سيمې ته روان دی چې له پوځ سره يوځای شي، نو ژر تر ژره دده ښه آسونه هم بايد هلته ولېږل شي،خو يوستانوويچ، هغه ته څرګنده کړه چې دا د يوې ورځې کار نه دی او پېير هم دې ته اړوت چې خپل سفر سبا ته وځنډوي، چې آسونه هم په کاره هلته ورسېږي.

د مياشتې په څلورويشتمه نېټه ،ترخورا بدې هوا نه وروسته، آسمان لږ څه شين او لمر رابنکاره شو. پېير هم تر غرمې وروسته له مسکو نه وخوځېد. د پيريخواشکاو په سيمه کې، چې د شپې پېير هلته د ګاډي آسونه بدلول، خبر شو چې په هغه شپه سخته جګړه پېښه شوې ده. پېير خبر شو چې هغه ماښام سخت اخ و ډب پېښ شوی دی، ده ته وويل شول چې آن دلته د پيريخواشکا په سيمه کې هم د ډزو له زوره او ګړزهاري نه ځمکه ريږدېدلې وه، خو د پېير دې پوښتنې ته چې جګړه چا ګټلې ده، هېڅ چا ځواب پيدا نه شو کړای. (دا هماغه د څلورويشتمې نېټې جګړه وه چې په شواردينو کې شوې وه) بل ورځ په سپېدو کې پېير موژآسيک ته ورسېد.

د موژآسيک په کور کې، ټول او هره خوا پوځيان مېشت وو. د کور د دېرې مخې ته چې آسوان او ګاډيوانان دده هرکلي ته راوتلي و ، ټولې کوټې او دالانونه له افسرانو ډک او د پښو اېښودلو ځای هم نه و.

په موژآسيک او دهغه په شاوخوا سيمو کې يا پوځيانو دمه او يا په خوځېدا کې وو. هرې خواته به يې چې کتل،يا قزاقان وو يا پلي

سرتېري يا سواره، يا ګاډۍ او کراچۍ يا توپونه او يا نور پوځي مهمات. پېير تلوار کاوه چې ژر تر ژره مخکې شي. څومره به چې له مسکو نه لرې کېده او د پوځيانو په دې سيند کې به د ننه ننوت په هماغه اندازه يې په زړه کې ډار او بې پايه خوشالۍ راپارېدلې. دغه احساس، هغه احساس ته ورته و چې د سلاباد سکي مانۍ ته د ټولواک د راتګ په وخت کې ده ته پيدا شوی و. د يوې پرېکړې د کولو او د يوې قربانۍ او سرښندنې د ورکولو احساس. هغه، هغه ښکلی احساس احساساوه چې ټول هغه څه چې خلکو ته نيکمرغي او آرامي راوړي، يعنې شتمنۍ، جايدادونه او آن خپله ژوند، داسې يو بې معنا شی دی او څومره ښه ده چې دغه له يو بل څه سره پرتله او له يو څه ځار شي. او دا څه شی دی، چې دا ټول ترې ځار شي؟ پېير نه شو کولای ځانته دغه ځواب پيدا کړي، او هڅه يې هم نه کوله چې دا څرګنده کړي له څه شي او له چا نه دا ټوله ښکلا ځار کړي. هغه په دې خيال کې نه و چې ولې او چا لپاره دا ښښنه او سرښندنه کوي، بلکې په خپله سرښندنې، په هغه کې د خوښی يو نوی احساس راپاراوه.

۱۹

د میاشتې په څلورویشتمه په شوادینسکي کې جګړه وشوه. په پنځه ویشتمه نېټه له یوې خوا، یو ډز هم ونه شو، خو په شپږویشتمه د بارادینو جګړه پېښه شوه.

په شواردینو او بارادینو کې د جګړې اوربل څنګه او چا وکړ؟ ولې په بارادینو کې جګړه پېښه شوه؟ دغې جګړې نه فرانسویانو او نه روسانو، دهیڅ چا لپاره هیڅ ډول ارزښت او معنا نه لرله. د دغې جګړه پایله د روسانو لپاره دا وه او باید همداسې وای چې دوی د مسکو لویدو ته نېږدې شول (هغه څه ته چې په ژوند کې تر هر څه زیات ترې ویریدل) او د فرانسوي لپاره د دغې جګړې پایله دا و چې هغوی د خپل ټول پوځ تالاوالا کېدو او تباهۍ ته نېږدې شول (او دا هغه څه و چې هغه هم په ژوند کې تر هر څه زیات ترې ویریدل) دا پایله لا د مخکې څرګنده وه، خو ناپلیون بیا هم د یرغل او کوتوزوف هم د هغه په وړاندې د دریدو فرمان ورکړی و.

که د پوځونو قوماندانانو، د عقل او منطق پر بنسټ ولاړې پرېکړې کړې وای، باید ناپلیون ته څرګنده شوې وای، که له دوه زره ورسته واټن نه وروسته، جګړې پیل کړي، هغه به هرومرو دده د پوځ د څلورمې برخې وژنه وي او د کوتوزوف لپاره دا څرګنده شوې وه چې په دې جګړه کې به نه یوازې دی د خپلو پوځونو څلورمه برخه، بلکې

مسکو به هم له لاسه ورکړي. سره له دې هم باتجربه، ځیرک او هوښیار کوتوزوف په جګړه کې ګډون وکړ. ناپلیون هم چې نابغه جګړه مار نومول کېده، هم یرغل پیل کړ او خپل څلورمه برخه پوځ یې وواژه... کولای شو ووایو چې هغه داسې انګېرله چې د ویانا په شان، د مسکو پرلاندې کولو سره به هم جګړه ختمه شي، خو ددې خبرې پر ضد ډېر دلایل شته دي. د ناپلیون د تاریخ ډېر لیکونکي، خپله څرګندوی چې ناپلیون د سمولینسک تر نیولو وروسته تکل درلود چې نور وړاندې لاړ نه شي. هغه د خپل پوځ د تیت و پرک کېدو په ګوابن پوهېده او په دې هم پوهېده چې د مسکو لاندې کول به د جګړې پای نه وي. ځکه هغه لا په سمولینسک کې په دې پوه شو چې روسان خپل ښارونه په کوم حال پرېږدي، هغه په دې هم پوه شو، چې ددې د روغې او خبرو یو وړاندیز هم ځواب ونه موند.

کوتوزوف او ناپلیون د برادینو په جګړه کې، دې په دفاع او هغه په یرغل کې، یوه هم په خوښه او هوښیارتیا عمل نه و، کړی. دواړه بې معنا چارې او بې باکې کړې وه، خو تاریخ لیکونکو وروسته له دغه کاره، متې راونغاړلې او په لسګونه دلایل یې راوړل چې دغه دواړه پوځیان نومیالي، څنګه ځیرک، هوښیار او بې ساري نابغه دي، او د ا څرګنده کړي چې دغه قوماندانان، تر نورو تاریخي پېښو نه د جبر اسیر او له خپلواکۍ او ارادې نه بې برخې دي.

زمونږ نیکونو مونږ ته خورا ډېرې حماسي افسانې پرېښې دي، داسې افسانې چې هلته د تاریخ ټوله مېړانه او ویاړ د اتلانو پرغاړه دی. او مونږ لا تر اوسه دا زغملی او منلی نه شو چې زمونږ په انساني زمانه کې، دغه شان تاریخ بې معنا ښکاري.

د بلې پوښتنې یعنې دا چې د بارادینو تر جګړې نه مخکې

دشواردینو جګړه څنګه پېښه شوه، هم، ځوابونه خورا بشپړ، خو زمونږ په ذهن کې ډېر نا سم ځای پر ځای شوي دي.

ټول مورخین په دې اړه داسې لیکي:

((روسي پوځ له سمولینسکه تر شاتګه وروسته، د ښې جګړې لپاره پرله پسې د خورا ښه مورچل د پیدا کولو په لټه کې و، دوی دغه ځای او مورچل په بارادنیو کې پیدا کړ.

روسانو دغه ځای له مسکوه، سمولینسکه ته د تلونکي لارې په کینې خوا کې، څه کم له بارادینوا تر اوتیځا پورې، په هغه ډګر کې چې وروسته جګړه پېښه شوه، پیدا کړ، هلته یې ځان ټینګ او مورچلونه یې جوړ کړل.

د دغه سنګر او مورچل تر مخې ګواکې د دښمن د کړو او خوځښدا د ځارنې لپاره د شواردینو د غونډې پر سر سنګرونه او ځارځایونه جوړ شول. د میاشتې په څلور ویشتمه ګواکې ناپلیون د دغه مورچل په لومړیو کرښو یرغل پیل، هغه یې لاندې او په شپږ ویشتمه نېټه یې د روسیې پر ټول پوځ چې په بارادنیو کې ځای پر ځای شوی و او هلته یې دهغو پر جوړو شویو سنګرونو برید وکړ)).

دا هغه څه دي چې په تاریخونو کې راغلي او په بشپړه توګه رښتیا نه دي. دغه نه رښتیاوالی به هر هغه چاته، په آسانۍ څرګند شي، چې پېښو ته لږ ځیر شي.

روسانو د ښو سنګرونو د لاندې کولو خیال نه درلود، بلکې برعکس، هغوی د شاته تګ په وخت کې تر بارادنیو، له لا ښه مورچلو نه تېر شوي او په هغو کې نه و پاتې شوي. ځکه لومړی خو کوتوزوف نه غوښتل داسې دریځ او ځای چې دوی نه دی خوښ کړی، هغه غوره کړي یا دا چې لا تراوسه پورې د ولسي خلکو سرښندنې ته پوره اړتیا نه

لیـدل کېـده او بلـه دا چـې لا مـیلاراد وویچ لـه خپلـو اربکیـو سـره رارسېدلی نه و او دزیاتو نورو نایادو شویو دلایلو له امله دا ښکاره خبره ده چې د بارادنیو نه مخکې ځایو او مورچلو نه غوره او بارادنیو (هغـه ځای چې د جګړې لپاره ټاکل شوی و) نه یوازې تر نورو ځایو غوره نه و بلکې د روسیې په امپراتوری کې تر بل هر ځایه چې آن کـه پـه پټو سترګو دې غوره کړای وای، څه ښه والی نه درلود.

روسانو نه یوازې د بارادنیو د دښتې د چپ واټ د مخامخ کنج لارې لاندې (یعنې په هغه ځای کې چې جګړه پېښـه شوه) مورچلونـه او ځـان پیاوړی او ټینګ کړې نـه و ، بلکې د ۱۸۱۲ کال د اګست د میاشتې تر پنځه ویشتمې پورې یې په دې اړه آن فکر هم نه وکړی چې جګړه به دلته پېښېږي. په دې اړه شواهد کم نه دي:

-نه یوازې د میاشتې په ۲۵ مـه نېټـه دلتـه کـوم مورچل نـه و بلکې د میاشتې په ۲۵ مه د دغو مورچلونو جوړول پیـل شوي وو او پـه ۲۲ مـه د هغـو جوړیـدل پـای تـه ورسـېدل. بـل شـهادت د شـواردینو د مورچلونـو حالت و ، دا مورچلونه د هغه ځای تر مخې چې هلتـه جګړه پېښـه شـوه ، بې معنا و. دا څرګنده نـه وه چې دغـه ځایونه ولې تر نورو هغـو نـه ډېر تقویه شوي وو ؟ ولې د ۲۴ مې نېټې د شپې تر نیمایي پورې د دغـه ځـای د ساتنې لپاره ټول قوتونه هڅول شوي و او د شپږو زرو تنـو پـه شـاوخوا کـې د هغـې پـه دفـاع کـې ووژل شـول ؟ حـال دا چـې د دښـمن د کـړو او خوځـبدا د څارنې لپاره، یـوه قزاقـي ډلـه هـم بس وه. دربیم دلیـل دا چې جګړه په هغه ځای کې پېښه شوه چې د جګړې لپاره یې اتکل نه و شوی او د شواردینو مورچلونه د جګړې لومړې کرښې نه وې، دا چې بـارکلي دیتولي او باګراتیون دا ګست په ۲۵ مه نېټه د شواردینو د جګړې کینې خوا ، لومړې کرښه ګڼلې وه او آن کوتوزوف چې ترجګړې نه وروسـته پـه

تلوار یو ګزارش لیکلی و ، د شواردینو کینه خوا یې د جګړې لومړې کړنه ګڼلې وه.

... ناپلیون لکه هغه شان چې په تاریخونو کې راغلی دی، د اګست په ۲۴ مه نېټه د والیوو پلو وخوځېد ،خو هغه له اوتیځا نه نیولې، بیا تر برادنیو پورې د روسي پوځونو کوم مورچل او سنګر ونه لید. (هغه دغه مورچلونه نه شول لیدلی، ځکه هغه نه و). .. څنګه چې زمونږ پوځونو د اګست د ۲۴ مې نېټې پر شپه یا ونه شو کولای یا یې نه غوښتل، لویه جګړه پیل کړي، نو ځکه جګړه د ۲۴ مې نېټې په ورځې پیل شوه. د بارادنیو لومړې او خورا لویه جګړه د اګست په ۲۴ مه نېټه پیل شوه، نو ځکه اوس پوځونو هم په دغې او په هغې جګړه کې چې د اګست په ۲۲ مه وشوه، ماته وخوړله.

کله چې د ۲۵مې نېټې پر سهار شواردینو دفرانسویانو لاس ته ورغله، د جبهې کین اړخ بې ساتنې پاتې شو او مورډې ته اړوتو ، چې له هغه ځایه شاته راووزو او په تلوار سره مو چې هره ځای کېدل، سنګرونه جوړ کړل،خو د اګست پر ۲۲ مه روسي پوځ نه یوازې ټینګ مورچلونه نه لرل، په ورانو ویجاړو سنګرونو کې جنګېدل، بلکې یوه بله ستونزه هم پر دغو نیمګړتیاوو ورزیاته شوه او هغه دا چې روسي قوماندان، د یوه بل ترخه حقیقت نه (یعنې د کین اړخ د مورچلونو له لاسه ورکولو او کینې خواته د ښي اړخ د قوتونو له لېږدولونه) هم خبر نه و... نو ځکه، د بارادنیو جګړه لکه هغه شان چې د روسي قوماندانانو د تېروتنو او نیمګړتیا د پټولو او د خلکو د ویاړونو د کم ښودلولپاره انځوریزې، نه وه پېښه شوې، دا جګړه داسې پېښه شوه چې هلته نه مورچل ټاکل شوی و ، نه مورچلونه ټینګ شوي وو ، نه له دښمنه د کم شمېر پوځیانو د درلودلو له امله، بلکې د شواردینو د مورچلونو له

لاس وتو له امله، په آوارو او نه ساتونکي دښته کې، چې نه يې مورچل درلود او نه يې سنګر، د دښمن د دوبرابرو زياتو پوځونو په وړاندې پېښه شوه. هغه هم په داسې حال کې چې آن د دې تصور هم نه کېده چې زمور پوځ دې وکولای شي لس ساعته جګړې ته دوام ورکړي، بلکې د دې تصور چور بې معنا و چې آن زمور پوځ وکولای شي، په دې ساعتو جګړه کې تالا، مات او ونه تښتي.

۲۰

پېير د پنځه ويشتمې نېټې پر سهار له موژآسيکه وخوځېد. له ښاره پر لوړو غونډيو کړه وړه وتونکي لاړې، د غونډۍ پر ښۍ خوا د ولاړې کليسا نه چې زنګونه يې غږيدل او لمانځنه په کې روانه وه، تېر شو. پېير له ګاډۍ کوز او پلی وخوځېد. هغه پسې يو ډله پوځي سواره او د هغو مخکې د موزيک يو ډله پر غونډۍ ورکوزيدل. هغوی ته مخامخ يو کتار کراچۍ چې د پرون شپې د جګړې ټپيان يې راوړل، پورته روانه وه. کليوالو کراچيوانو د متروکو په وهلو او د چغو په شروشور، آسونه د واټ له يوې خوا بلې خواته زغلول. کراچۍ چې په هر يوه کې يې درې يا څلور ټپيان ناست يا پراته وو، پر دغه وران ويجاړ واټ کې، پر پرتو شګو او کانړو کړې وړې مخ ته روانې وې. ټپيان چې خپل ټپونه د زړو ټوکرو په ټوټو تړلې وې، رنګ الوتي، وچې چاوديدلې شونډې، تريو تندي، چې منګولې او لاسونه يې د کراچيو په لاستيو او څوکيو کې ټينګ کړي وو، د ورانې لاړې له املې د ټکانونو نه دا خوا آخوا اوښتل، څه کم ټولو، په خورا ځير او ماشوم وزمه لېوالتيا د پېير سپينې خولۍ او شنې واسکټ ډوله کرتۍ ته کتل.

د پېيرګاډيوان د ټپيو وړونکو کراچيو په کراچيوانو په قهر او غضب چغې وهلې، چې د واټ په يوې خوا کې وخوځېږي. هغه سواره

چې د موزیک ډله یې مخکې روانه وه، د پېیر ګاډی ته راوړاندې شول، د هغه مخه یې بنده کړه. پېیر ودریدا او په دغه واټ کې وهل شوی سنګر دیوال ته تکیه شو.

لمر د غونډی د څوکو د مخنوي له املې، لا نه شو کولای پر واټ چې نرۍ سړه وړمه په کې چلېده، لمن نه شوه غوړولې. د پېیر لپاره د اګست د سهار هوا ښکلې او زړه راښکوونکې وه. د کلیسا د زنګونو آوازونو پر زړه، خورا خوندور اغېز کاوه. د ټپیانو یوه کراچۍ، د لارې په خوا کې د پېیر تر څنګ خپله کراچۍ ودروله او د دغه څورب په تمېدا تمېدا او تلوار له خپلې کراچۍ نه وچورلید یوه تیږه یې د کراچۍ تر وروستې ارابې لاندې کېښوده، او د خپل ولاړ آس دځل او یال په سمولو لګیا شو.

یو بوډا ټپي سرتېری چې یو لاس یې پرغاړه کې پروت و، کراچۍ پسې پلی روان و، جوړ لاس یې په کراچۍ کېښود، پېیرته یې وکتل، وې ویل:

-ګوره! وطندارہ! مورږ همدلته څملوئ او که مسکو ته ځو؟

پېیر داسې په خپلو خیالونو کې ډوب و، چې دغه پوښتنه یې وانه وریده، کله به یې هغو سورو ته چې اوس د ټپیانو د کراچیو کتار ته ورسېدلي وو، کتل، کله به یې هغې کراچۍ ته کتل چې اوس یې دی تر څنګه ولاړ، دوه ټپیان په کې ناست او یو په کې ویده و.

په کراچۍ کې له ناستو ټپي سرتېرو نه یو تن، چې پر مخ سخت ټپي و، ککړه یې په زړو ټکرو کې مروړلې وه او غومبوري یې داسې پرسېدلي و چې تا به ویل د ماشوم سر دی، پزه او خوله یې یوې خواته کاږه شوي وو، د کلیسا پلو یې کتل او پرځان یې صلیب وبسته. هغه بل ټپی زلمی، نوی سرتېری و چې د وښو په څېر ژېړې زرینې څنې یې

لرلې. مخ يې وچ کلک او لکه د سپوږمۍ هسې تک سپين و. تا به ويل چې يو څاڅکی وينه يې په ځان کې نه شته. هغه په خوږه موسکا پېيرته کتل. درېيم هغه يې پر مخ پروت او بشره يې نه ليدل کېده. دموزيک سپره ډله، د کراچۍ له څنګه تېريده او دغه سندره يې د نڅا په موسيقۍ کې غږوله:

-اخ، سر يې پرې وښانده، ژوند لا پردي وطن کې دی.

د کليسا د سترو زنګونو وسپنيزو انګازو، په شروشور کې د سندرو آواز بل ډول پژواک لاره او د سندرو انګازې يې په خپلو کې ډوبولې...

هغه سرتېری چې د کراچۍ تر څنګ ولاړو، مخ پېير ته وروړاوه او په خواشينۍ موسکا يې وويل:

-سرتېري څه کوئ، چې نن کليوال اربکي هم لرې نه وو، نن د هېڅ چا پروا نه کوي، ټول ټولوي او ليرې يې. دوی غواړي ټول ملت پر دښمن تباه کړي. لنډه به يې درته ووايم، د ټول مسکو د خلکو په اندازه سرتېري راټول شوي دي، دوی غواړي په يو وار کار پای ته ورسوي.

که څه هم د سرتېري خبرې ناخرګندې وې، خو بيا هم، د پېير پر هغو سر خلاص شو او د تاييد په نښه يې سر وښوراوه.

کله چې لاره خلاصه شوه، پېير د غونډۍ تر لمنې پورې پلی لاړ، بيا پر آس سپور شو او لاړ. هغه په ګاډۍ کې وخوځېد، د لارې دوو خواو ته يې په دې هيله کتل، که کوم آشنا څېره وګوري، خو هغه ته ټول نا آشنا کسان په مخه ورتلل. ټول نا اشنا پوځيان، د ببلابېلو پوځونو، هغه ليدل چې ټول د هغه سپينې خولۍ او شنه کوټ ډوله واسکټ ته په حيرانتيا ګوري، مګر دی څوک نه پېژني. کله چې هغه څلور ورسته وړاندې لاړ، لومړنۍ آشنا څېره يې وليده او هغه ته يې مخ وروړاوه. دا

آشنا څېره یو مشر طبیب و چې په یوه ګاډۍ کې ناست او ده ته مخامخ راروان و. همدا چې پېیر یې وپېژاند ، خپل قزاق ته چې د ګاډیوان پر ځای ناست و ، وویل چې کینې.

ډاکټر وپوښتل:

- جنابه ګرافه ! ښاغلیه ! دلته څه کوئ؟

-هو ! راغلم چې لږ څه ننداره وکړم.

-هو کې، هو کې، د ننداړې لپاره هر څه پیدا کېږي.

پېیر له ګاډۍ راکوز او له ډاکټر سره یې د زړه خوا له پیل کړ، هغه ډاکټر ته وویل چې غواړي په جګړه کې ګډون وکړي.

ډاکټر، بیزاوخوف ته خوښه ورکړه چې مخامخ باید عالیجناب والاحضرت ستر قوماندان ته ورشي. هغه خپل ځوان ملګري ته وکتل راوکتل او وې ویل:

-په دې ډاګونو او غرورغو کې ګرځېدل او راګرځېدل او له هر څه بې خبره پاتې کېدل څه ګټه لري؟ والاحضرت سترقوماندان خو تا پېژني، تا به په خورا خواخوږۍ ومني. هو کې پلارجانه ! همدا کار وکړه او مخامخ هغه ته ورشه. ډاکټر چې ستړی بربښېده ، تلوار هم درلود.

پېیر وویل:

-تاسو داسې فکر کوئ، ما لا غوښتل چې له تاسو دا پوښتنه هم وکړم چې زمور پوځونه چېرې پراته دي؟

ډاکټر وویل:

-پوځونه چېرته دي؟ زه هېڅکله له دې نه خبر نه یم. تاسو تاتارینو ته ورشئ، هلته سنګرونه وهي، هلته، هلته د غونډۍ د پاسه ورشئ. له هغه ځایه هر څه له ورایه ښکاري.

-له هغه ځایه هر څه لیدل کېږي؟ که تاسو...

خو ډاکټر د هغه خبره پرې کړه، کراچۍ ته ورنېږدې شو او وې ویل:
-ما کولای شو تاسو هلته بدرګه کړم، ولې خدای ښه پوهېږي چې (لاس يې په دې نښه چې په چارو کې ډوب دی، ستوني ته يوړ) همدا اوس بايد په منډه قوماندان ته ورشم. ګورئ زمونږ کارونه څنګه دي؟ تاسو پوهېږئ ګرافه ! سبا ته جګړه ده، په سلو زرو پوځيانو کې تر سلو زرو هغو پورې يې ټپيان ګڼه. مونږ آن د شپږو زرو ټپيانو لپاره نه کراچۍ لرو، نه صحرايي کټونه. نه روغتيا پال او نه ډاکټران. دا رښتيا ده چې لس زره کراچۍ لرو، خو نورې هم په کار دي، اوس دې نو زړه خپل، هر څه چې کوئ، هغه کوه يې.
پېښور دغو خيالونو، چې له دغو زرګونو ژوندیو، روغو، ځوانو او زړو خلکو نه، دهغو خلکو له ډلې نه چې په خوښۍ او حيرانۍ يې دده خولې ته کتل، شل زره به يې يا وژل کېږي او يا به ټپيان کېږي (هغه کسان دي چې ده وليدل) سخت حيران کړي و.
هغه په زړه کې ويل:
کېدای شي دغه کسان سبا ته ومري، نو ولې له مرګه پرته د بل څه په اړه فکر کوي؟ او ناڅاپه يې په خيال کې د موزآسيک په غوندې يو کې، له ټپيانو نه د ډکو کراچيو تت يادونه، راژوندي او د کليسا له خوښۍ نه ډکې انګازې، د لمر ځلېدونکې شغلې او د پوځيانو ترانې او سندرې يې پر زړه وروريدې.
سوارې زلميان جګړې ته ځي، ټپيان په مخه ورځي، خو يوه شېبه هم د هغه څه په اړه فکر نه کوي، چې دوی ته سترګه په لاره دي، د دغو ټپيانو او مړو تر څنګ تېريږي، په خندا خندا هغو ته سترګه کېښکارې، د دوی له ډلې نه شل زره تنه به يا وژل کېږي يا به ټپيان کېږي، خو هغوی په حيرانتيا زما خولې ته ګوري، د تعجب ځای دی.

پېښور په همدې خیالونو کې د تاتارینو لارې ته ځان برابر کړ.

د واټ کینې خوا ته د یوه ارباب د کور مخې ته، زیاتې بارووړونکې کراچۍ او ګاډۍ ولاړې او بې شمېره ساتونکي او ګمارل شوي کسان راټول شوي وو. والاحضرت ستر قوماندان هم همدلته مېشت و، خو کله چې پېښور دلته راورسېد، قوماندان هلته نه و، د هغه د قوماندانۍ هېڅځوک هلته نه وو. ټول د لمانځنې لپاره کلیسا ته تللي وو. پېښور مخ وړاندې، د کورګي پلو وخوځېد. د هغه ګاډۍ پر غونډۍ ورپورته شوه، یو واړه کلي ته ورسېده او د لومړي ځل لپاره یې کلیوال اربکي ولیدل چې سپین کمیسونه یې پرغاړه او پر خولیو یې صلیبونه انځور شوي و. هغوی د زړه له کومې، په کړس کړس خندیدل او غږیدل. هغوی په خورا لېوالتیا د شنې پراخې غونډۍ د لارې ښۍ خوا ته په کوم کار اخته وو.

چا په بیلونو غونډۍ کې څمڅې وېستې، چا په کراچیو کې د اېستلو شویو ځایونه خاورې وړې او ځینې هم هسې بېکاره ولاړ وو او هېڅ څه یې نه کول.

دوه تنه افسران پر غونډۍ ولاړ وو، د هغو لارښوونه او څارنه یې کوله. پېښور ته د دغو دوو افسرانو په لیدو، چې برېښېده له خپل نوي پوځي دریځ نه خوند اخلي، بیا په موژآسیک کې ټپیان وریاد شول. دی، د هغه سرتېري په خبره اوس پوه شو چې هلته یې ویلي و. دوی غواړي چې ټول ملت پر دښمن تالا کړي. د دغو ږیرورو کلیوالو نندارې چې د جګړې په ډګر کې په کار لګیاوو، هغه کلیوال، چې زاړه یا تنګ بوټ یې په پښو و، هغه کلیوال چې د چا له اورمېږ او غاړې نه خولې روانې وې او یا د چا تنې او یا یې ګریوان شلیدلی و، او له څېرې ګریوانه یې لمر وهلي وچ اډوکې ښکاریدل، پر پېښور تر هغه څه نه چې ده د دغه شان شېبې د پرتم او ویاړ په اړه اوریدلي و، زیات اغېز وکړ.

۲۱

پیبیر له ګاډۍ راکوز شو او د هغو اربکیانو له څنګه چې په کار لګیا و، تېر او هغې غونډۍ ته وروخوت چې د ډاکټر په وینا د جګړې ډګر ترې لیدل کېده.

د سهار یوولس بجې وې، لمر د پیبیر، کینې خوا ته لږ کوز ځلېده او د سهار په نښکلې او سپېڅلې هوا کې د صحرا لمن چې د پراخې منظرې په څېر د دوی په وړاندې بند بند غوړیدلې وه، روښانوله.

د سمولینسک لویې لارې د دغه صحرا په زړه کې لاره وهله، د هغې کینې خوا ته تاویده، بیا پورته تللې او د بارادنیو له کلي نه چې سپینه کلیسا یې لرله او د دغې غونډۍ له لمنې نه یې پنځه سوه ګامه واټن درلود، تېریده.

د کلي لاندې لار، له یوه پله تېریده او د زیاتو لوړو ژورو نه وروسته، همدا سې پورته او پورته تله او د والویوو کلي ته چې شپږ ورسته لرې لیدله کېده او ناپلیون اوس همالته مېشت و، رسېده او په هغه ځنګله کې چې د افق لمن یې ژیړوله، ورکېده. دا ځنګل د چنارونو او نښترو ځنګل و. د لارې په نښې خوا کې لرې لرې تر لمر لاندې د کولوڅکا د کلیسا زنګونه او صلیب په ځلا ځلېده. د دغه شنه ډاګ پر ټوله پراخه غېږه کې، د ځنګل او واټ نښې او کینې خوا او ته د خپلو او پردو سرتېرو د بل شویو اوړونو د لوګیو او ناڅرګندې تیارې توره

وريځ ليدله کېده. ښې خوا ته د کالوچا او دمسکو د سيند په بهير کې، ډېرو غونډيو او شيلو دغه دښته نا آواره کړې وه، خو د بژروبووا او زاخارينو کلي د دغو غونډيو په مينځ کې له لرې ليدل کېدل. د دغې دښتې کينه خوا صافه او د غنمو کروندې د دغې دښتې لمن پوښوله او د سميونوفسکايا له سوځېدلي کلي نه، لا تر اوسه هم لوګي پورته کېدل. هر هغه څه چې پېښ ليدل، که ښې خوا ته کينې خوا ته، ناڅرګنده وه، که هغه د دښتې ښې خوا ته و که کينې خوا ته، له هغه څه سره چې ده يې تصور کاوه، اړخ نه لګاوه. هېڅ ځای د جګړې کوم ډګر چې ده يې د ليدو هيله لرله، نه ليدل کېده. هرې خوا ته ډاګونه، ځنګلونه، په ځنګلونو کې ميدانونه، نغري، د نغريو نه پورته کېدونکي لوګي، پوځونه، کلي، غونډۍ، نرۍ نرۍ ويالې او کرې وړې لارې. هر څومره به چې پېښ هڅه کوله، کتل يې کتل يې، خو په دغه ژوندۍ دښته کې يې نه شو کولای، د جګړې د مورچلونو او ډګر نښې پيدا کړي او آن هغه نه شو کولای خپل پوځونه د دښمن له هغو توپير کړي.

هغه په زړه کې وويل:

- بايد له خبرو او پوه کسانو نه وپوښتم.

په دې هيله يې له يو افسر نه چې په ځير يې دده څورب ځان، لوړې ونې او غير پوځي جامو ته کتل، مخ ورواړاوه او وې پوښتل:

-که اجازه راکړئ وپوښتم، دغه مخامخ کلی څه نومېږئ؟

افسر له خپل ملګري نه وپوښتل:

-څه نومېده؟ باردنيو؟ که څه نومېده؟

بل افسر د خپل ملګري، خبره ورسمه کړه او وې ويل: نه باردينو، بارادنيو !

داسې ښکاريده چې افسر له دغو خبرو اترو خوند اخلي، هغه پېيير ته ورنېږدې شو.

پېيير وپوښتل:

-هغه زمونږ دي؟

افسر ځواب ورکړ:

-هوکې ! خو هغه وړاندې فرانسويان دي، هلته وړاندې ګوره ! ښکاري، هغه دي.

پېيير وپوښتل:

-چېرې؟ چېرې؟

افسر هغه لوګي چې د سيند کينې خوا نه پورته و ،د لاس په غځولو وښودل او وې ويل:

-هغه ده، چې لږ ځير شئ، وينې يئ.

هغه زړورتيا ،لېوالتيا او جديت چې پېيير، په هغه ورځ د ډېرو په ځېره کې ليدلی و، د دغه افسر په بشره کې يې هم وليد.

پېيير د غونډۍ کينې خوا ته چې هلته سرتېرې راکوته شوي و، اشاره وکړه او وې پوښتل:

-ښه دا خوا فرانسويان دي او هغه؟

-دا زمونږ دي.

-ښه ! ښه ! دا خو مونږ يو او هلته؟

پېيير د غونډۍ بلې، لرې خوا ته چې لويه ونه په کې ولاړه وه اشاره وکړه. د دې غونډۍ په لمنې کې يو کلی ليدل کېده، او له کلي نه د بل شويو اورونو لوګي پورته روان وو ،هغه بيا اشاره وکړه.

افسر وپوښتل:

-دا بيا هغه دي (دا د شواردين مورچلونه دي) پرون دا کلی زمونږ په

ولکه کې و او اوس د هغو جنډه پرې ولاړه ده.

-ښه، ښه، زمونږ موضع چېرې ده؟

افسر له خونده ډکه په یوې موسکا وویل:

-زمونږ موضع؟ دا هغه څه دي، چې یوازې زه کولی شم، تاسو ته په ډاګه ووایم، ځکه ما په خپل لاس څه کم ټول دا مورچلونه جوړ کړي دي، هغوده، هغه وینئ زمونږ د پوځونو زړه، په بارادنیو کې (هغه، د دوی مخې ته هغه کلی چې سپینه کلیسا په کې ولاړه وه، وروښوده) هغه دی، هغه هم د کالوچا د سیند ګودر، هغه وینئ، پر هغه ځای کې چې لا یو کتار ربړل شوي وانښه پراته دي، وینئ؟ هلته نږدې یو پل دی. دا زمونږ د پوځ زړه دی. اوس پوه شوې چې زمونږ د پوځ ښی ګرښه چېرې ده (په چټکی ییې خپل لاس یوې لرې شیلې پلو وراوږد کړ او خپلې ښی خوا ته ییې اشاره وکړه) او وې ویل:

-هلته د مسکو سیند دی، او هلته مونږ درې ډېر قوي مورچلونه جوړ کړي دي، خو چیرته کرښه، (په دې شېبه کې افسر ځنډنی شو)... پوهېږئ ددې خبرې یادونه ګرانه ده... پرون مو کینه کرښه، هغه وینئ، هلته وه. په شواردینو کې، وینئ! هلته چې د څېړې ونه ولاړه ده. او اوس مونږ شاته تللي یو، هلته کینې خواته. اوس هلته، هاغلته، وینئ هغه کلی او لوګي، وینئ! دغه سیمه سیمیونو فسکه نومېږي، هو، هغه (هغه د رایوفسکي غونډې ته اشاره وکړه) هغه دلته رارسېږي. خو د جګړې د پېښېدو امکان هلته خورا لږ دی. افسر زیاته کړه:

-هغه خپل پوځیان هلته ځکه لېږلي دي، چې مونږ تېر باسي، هغه هرومرو د مسکو له ښی خوا نه راتاوېږي، خو په هر حال، جګړه چې هر ځای پېښه شي، سبا به مرګ ژوبله خورا زیاته وي.

یو بوډا بریدګی چې د خپل قوماندان د خبرو په وخت کې رانږدې

شوی او په دې هیله چې ولاړ، خبرو ته غوږ ږو، چې د قوماندان خبرې پای ته ورسېږي، خو په پای کې یې زړه تنګ شو، د هغه خبرې یې پرې کړې او په خورا ناراحته ژبه یې وویل:

-د مورچلونو لپاره باید د ښاخونو او لښتو پسې لاړ شو.

افسر ګواکې لږ څه وشرمېد او ګواکې پوه شو په دې اړه باید فکر وشي چې سبا ته به مرګ ژوبله خورا لوړه وي، خو په دې اړه باید په ډاګه یادونه ونه شي، هغه په تلوار وویل:

-ښه، ښه ده، درېیم ټولی ببرته ورپسې ولېږئ.

او مخ یې د پېیر خوا ته وروارځوه او وې پوښتل:

-او تاسو څوک یاستئ؟ ډاکټر یاست؟

پېیر ځواب ورکړ:

-نه، نه، زه هسې !

او همداسې، د غونډې لمن ته ورشېوه او بیا د اربکیو له څنګ تېرشو.

افسر هغه پسې جوخت پر غونډې راشېوه شو او د اربکیو له څنګه د تېریدو په وخت کې سپږمې ټینګې کړې او وې ویل:

-لعنت دې وي پر تاسو، اخ ! اخ !

ناڅاپه له هرې خوا، د افسرانو، اربکیانو او سرتېرو غږ او شروشور پورته شو، ټول مخ وړاندې وخوځېدل او نارې یې وهلې:

-هغه دي ! رایې ورړل ! هغه دي، اوس رانوزي.

بوډا او کلیسایي وګړي و چې د بارادنیو نه راپورته کېدل.

تر ټولو نه د مخې، پلي سرتېري، لوڅ سر، ټوپک مخ ښکته، په خورا منظم ډول، په دوړنه لار او خاورو کې مخ وړاندې را روان وو. د سرتېرو شا ته، د کلیسایي نعتونو غږ اوریدل کېده.

سرلوڅي سرتېري او کليوال اربکيان تر پېيره، ځان مخکې کړ او ددغې کليسايي ډلې هرکلي ته يې ورودانګل.

يوتن چغې کړل:

-ادکه يې راوړې ده !(کليسايي شمايلونه او انځورونه) د قيامت شفاعت کوونکې، اينورسکي هغه يې راوړي..

هغه بل يې خبره ورسمه کړه:

-نه، د سمولينسک سپېڅلې مور يې راوړې..

دکلي اربکيو او هغو چې د توپخانې په شاوخوا کې کار کاوه، ټولو، ببلونه وارتيرل او د کليسايي ډلې هرکلی ته يې ورودانګل.

د پلي ټولي پسې، له دوړو خاورو نه په ډکه لاره، کشيشان، يو ډنګر خوار سپين ږيری چې يوه ځانګړې خولۍ يې پر سر وه، له سندرغاړو سره تر ټولو د مخه راروان وو. تر هغو وروسته يو ډله سرتېرو او افسرانو يو ستر توربخن شمايل چې په سپين چوکاټ کې اېښودل شوی و، وړ. دا هماغه شمايل وو چې له سمولينسک نه رالېږدول شوی و او له هماغه وخته تر اوسه پورې تل له پوځ سره و. يوې ډلې سرلوڅو پوځيانو ددغه شمايل تر مخې تر شا او دواړو څنګو ته، منډې وهلې، د هغه په وړاندې په ګونډو کېدل، خمېدل او سرونه يې پر ځمکه وهل.. يو شمېر ډېر پېژندل شوي افسران.. د کشيشانو پسې.. ولاړ وو.

... پېير چې ددغو کليوالو په منځ کې ولاړ و، د مخورو کسانو له ډلې نه خپل څو تنه ياران، اندېوالان وپېژندل، خو هغو ته يې نه کتل. د هغه ټول پام د سرتېرو افسرانو او ناپېژندل شوي کسانو جدي څېرو ته وراړول شوی و، چې ټول هم مهاله او په لېوالتيا شمايل ته ورکتل. د کشيش مرستيالانو په خورا ستومانۍ دعا(شل واره دعا تکراروله)

پیل کړه:

-د عیسی سپېځلي موږ ! خپل بندګان دې له بدمرغۍ نه وژغوره ! پر موږ رحم وکړه.

کشیش له خپلې خوا ورغږ کړل:

-موږ ټول ستا دربار ته پناه دروړو ځکه ته زموږ یوازینۍ ملاتړ او لارښوونکې یې !

پر ټولو بشرو بیا هماغه د پرتم او لوړتیا حالت چې د موژآسیک د غونډۍ په لمنه کې ده لیدلی و، را خپور شو. هغه ځلا بیا د ډبرو په مخونو کې لیدل کېده، ډبر سرونه د عذر په ننبه ښکته کېدل، څنې لاپسې ریږدیدې او جړیدې. د عذروزاریو غږ او پر تندي او ټټر د صلیبونو انګازې لاپسې زیاتېدې.

د شمایل شاو خوا ته راټول شوي خلک ناڅاپه تیت و پرک شول او پېیر یې سره پورې واهه. یو څوک چې په تلوار را روان و او شمایل ته ورنږدې کېده او د ټولو له خوا هغه ته د لارې له پرانستلو دا ښکاېده چې خورا مخور سړی دی.

دا سړی کوتوزوف و چې د جګړې سنګرونه یې کتلي او تاتارینوو ته د راستنېدو په لاره، دلته راغلی و. ده غوښتل په دغې لمانځنه کې ګډون وکړي. پېیر په هماغه لومړی شېبه کې کوتوزوف، د هغه د بشرې د ځانګړتیاوو نه چې له نورو یې توپیر لاره وپېژاند. هغه چې اوږده دریشي اغوستې، په څورب پیاوړی ځان، خمې ملا، لوڅې ککرې، وتلو سپینو سترګو، پرسېدلې بشرې او درنو ګامونو، د شمایل شاو خوا ته راټولې شوې ګڼې ګوڼې منځ ته ورګډ او د کشیش شاته ودرید. هغه د دود له مخې پر ځان صلیب ووېست، ملایې خمه، لاس یې ځمکه پورې ورساوه، ژورې ساه یې ووېسته او خپل سپین سر یې ښکته

واچاوه. د کوتوزوف پسې ېینیګسین او د هغـه ملګري ولاړ وو. کـه څـه هم د کوتوزوف راتګ د ټولو جګ پوړو چاروا کو پام ځان تـه وروا ړاوه، خـو اربکیـو او سـرتېرو پرتـه لـه هغـه چې هغـه تـه پـام وکـړي، خپلـې لمانځنې ته دوام ورکړ.

کلـه چې لمانځنـه او دعـا پـای تـه ورسـېده، کوتـوزوف شـمایل تـه ورنېږدې شو، په ګونډو کېناست، په خاورو ولوید او تر ډېرو پورې يې له ډېر درونده والي او ضعیفوالي ،نـه شـو کـولای پـاځېږي. د هغـه سـپین سر له ډېره زوره ریږدیده. پـه پـای کې هغـه پاځېد، او پـه ماشـوم وزمـه سـادګۍ يې خپلې شونډې شـمایل تـه ورنېږدې، بیـا خـم او ګـوتې يې ځمکې ته ورسولې. جنرالانو هم د هغه پېښې کولې، بیا نورو افسـرانو او بیا هغو پسې اله ګوله اخېستي سرتېري او اربکي چې یو بل يې سره پورې وهل او ګېنې اخېستي وو، د شمایل په شـاو خـوا کې پـر ځمکې لویدل.

۲۲

په ګڼه ګونه کې رااېسار شوی پېير، چې هرې خوا ته پورې وهل کېده، خپل شاو خوا ته کتل.

د چا غږ يې واوريده چې نارې يې کړې:

-پيتر کيريلوويچ ! تاسو دلته څه کوئ؟

پېير سر وروارۅاوه.

باريس دروبتخکوی، چې خپل په خاورو ککړ شوی زنګون يې پاکاوه (داسې برېښېده چې هغه هم د شمايل په وړاندې ګونډه شوی وي) په موسکا موسکا پېير ته ورنېږدې کېده. باريس ښکلې جامې، چې په پوځي نښانونه ګاڼل شوې وې، اغوستې وې.

هغه اوږده پوځي دريشي اغوستې وه او د کوتوزوف په شان يې خپله متروکه پرغاړه کې ځړولې وه.

په دې لړ کې کوتوزوف يوه کلي ته رسېدلی و او هلته د لومړي کور سيوري ته پر يوه څوکۍ چې يو قزاق په منډو ورته راوړې او بل قزاق قالينه پرې غورځولې وه، ناست و. د هغه د پام وړ بې شمېره چوپړان شاو خوا پرې راټول شوي وو.

شمايل چې ګڼه ګوڼې بدرګه کاوه، مخ وړاندې وخوځول شو. پېير ديرش ګامه لرې له کوتوزوفه ولاړ او له باريس سره يې د زړه خواله کوله.

پېير په جګړه کې د تکل او د جګړې د لومړيو کرښو د کتنې په اړه خپل نيت باريس ته څرګند کړ.

باریس وویل:

- پوهېږی څه وکړئ؟ زه به تاسو په جبهه وګرځوم، خو تر بل هر ځایه ښه، ته کولای شئ هر څه له دغه ځایه، چېری چې ګراف بینیګسین و، ښه وویني. زه هم له هغه سره خدمت کوم. زه هغه ته دا ووایم. که غواړئ مورچلونه وګورئ. ځه چې له هغه سره ولاړ شو، مورږ د کرښې کینه خوا ګورو بیا به راستانه شو او زه له تا نه هیله کوم چې د شپې به هم له ما سره پاتې شئ. کېدای شي مېلمستیا جوړه کړو. هو رښتیا! تاسو خو له دیمیتري سرګیوویچ سره پېژند ګلوی لرئ؟ هغه، هلته مېشت دی. هغه په غونډیو کې درېیم کور ته اشاره وکړه.

پېیر وویل:

-ما غوښتل چې ښې کرښه وګورم، وایي چې ښه کلک مورچلونه لري. ما هیله لرله چې د مسکو د سیند له لارې ټول سنګرونه وګورم.

-ولې، دا کار وروسته کولای شئ، خو مهمه یې کینه کرښه ده.

پېیر وپوښتل:

- دا د سردار بالکونسکي قطعه چېرته ده؟ هغه راته ښودلای نه شئ.

-اندرې نیکولایوویچ یادوئ؟ مورږ یې له څنګه تېریږو، زه تاسو هغه ته وروړم.

پېیر بیا وپوښتل:

- ښه، د کینې کرښې په اړه راته ووایئ.

باریس لکه کوم راز چې سپرې، آواز ټیټ کړ او وې ویل:

-که رښتیا تاسو ته ووایم، خبره دې زما او ستاسو تر منځ وي، خدای خپله پوهېږي، چې زمورږ کینه کرښه په حال ده. ګراف بینیګسین بل وړاندیز درلود. هغه چور بل وړاندیز درلود او هغه ویل چې باید هغه غونډۍ پیاوړی شي. باریس اورږې پورته واچولې او دوام یې ورکړ:

-خو والاحضرت ونه منله او یا هم چا څه ورته ویلي، له دې خبرې نه یې اړولی دی ځکه چې..

هغه خپله خبره ونه شوه کړای، ځکه په دې وخت کې د کوتوزوف یاور قیصروف پیښ ته راغی.

باریس د ملګرتیا یوه موسکا وکړه او قیصروف ته یې وویل:

-آه، پایسي سرګییچ ! ما ښاغلي ګراف ته د کرښې او سنګرونو په اړه خبرې کولې. د حیرانتیا خبره ده چې څنګه او په څه ځیرکتیا والاحضرت د فرانسویانو د تکل او خیال پوره تصور کړی و.

قیصروف وپوښتل:

-تاسو د کینۍ کرښې په اړه غږیږئ؟

-هوکې، هوکې، کټ مټ د کینې کرښې په اړه، زما او تاسو کینه کرښه اوس خورا پیاوړې ده.

که څه هم کوتوزوف دخپلې قوماندانۍ نه زیات کسان شړلي وو ،خو بیا هم باریس په دې بریالی شوی و چې په ستره قوماندانۍ کې پاتې شي. هغه ګراف بینیګسین په دفتر کې ځان ته کار پیدا کړی و.

ګراف بینیګسین د ټولو هغو نورو کسانو په څېر چې باریس له هغو سره کار کړی و ، ځوان سردار دروبتشکوی یو ښه او پیاوړی افسر ګاڼه.

په ستره قوماندانۍ کې دوې،خو خورا توپیر لرونکې ډلې وې. یوه د کوتوزوف د سترقوماندان ډله او بله هغه د بینیګسین ډله چې دقوماندانۍ مشر و. باریس د همدې دویمې ډلې غړی و. هېڅ چا د هغه په شان نه شو کولای کوتوزوف ته د مرییتوب درناوي سره سره، ټولو ته دا څرګنده کړې چې د ستر قوماندان، د زاړه بوډا مزه نه شته او د چارو ټول واک له بینیګسین سره دی. نور نو د جګړې تاکونکې شببې رارسېدلې وې. دغې جګړې یا باید ناپلیون وهلی او واک یې

بینیګسین ته لېږدولای وای او یا که کوتوزوف جګړه هم ګټلې وای، باید ټولو داسې فکر کړای وای چې دا بری، د بینیګسین د پوهې له برکته دی، خو په هر حال، د سبا ورځې پېښو هر څه ټاکل، باید لویې جایزې، لوړې رتبې او نوي خلک رامخ ته کړي. له همدې کبله د دغې ورځې د رارسېدو په هیله پیاوړی، خو ګڼې اخبستل شوی برېښېده.

تر قیصروف نه وروسته، د پېیر نور آشنایان هم راغلل. هغه نه شو کولای د مسکو په اړه د هغو ټولو پوښتنو ته چې په بې شمېره توګه یې له ده نه کولای، ځواب ووایي او یا هغه څه ته چې هغوی یې ده ته وایي ورته غوږ شي. په ټولو بشرو لېوالتیا او هم مهاله ګڼې او ډار خپور و، خو پېیر ته داسې برېښېده چې د ځښنو وګړو پر بشره خوره ګڼې زیاتره د هغو د ځانګړو بریاوو له کبله دی. دهغه له خیاله دا خبره هم نه لرې کېده چې ده د نورو پر بشرو لیدله. ددغو څېرو حالت د ځانګړو غوښتنو له املې نه، بلکې د مرګ او ژوند او ټولیزو پوښتنو لپاره د ځواب د پیدا کولو له املې وې. کوتوزوف د ګڼه ګوڼې په منځ کې، د پېیر غټ ځان او لوړ ونه ولیدله او وې ویل، چې:

-ما ته یې راوغواړئ.

د کوتوزوف یاور د والاحضرت ستر قوماندان غوښتنه پېیر ته ورسوله. پېیر د کوتوزوف پلو ته چې پر اوږده څوکۍ ناست و، وروخوځېد، خو تر ده مخکې یو اربکی سرتېری کوتوزوف ته ورنږدې شو. دا اربکی دولوخوف و.

پېیر وپوښتل:

- دا دلته څه کوي؟

هغه یې ځواب ورکړ:

-دا ځیرک دوکمار هر چېرې، منډې وهي. هغه نه رتبه اخبستل

شوې وه او اوس غواړي هغه ببرته واخلي. پوهېږئ، خدا چې څه تکل لري، څه لاړې يې جوړې کړي او د شپې په تيارە کې يې آن د دښمن د کرښو تر شا ځان رسولی و، پر هغه دې آفرين وي.

پېير له سره خولی پورته کړه او په خورا درناوي د کوتوزوف په وړاندې خم شو.

دولوخوف وويل:

-ما داسې پريکړه وکړه، که زه تاسو والاحضرت ته خپل عرض وکړم، يا به ما وشړئ، يا به راته ووايئ چې په خبرو کې مې څه نوی وړاندیز نه شته، خو په هر حال، زه څه له لاسه نه ورکوم..

-ښه، ښه.

-خو که زه برحقه يم، خپلې خاورې او هېواد ته به خدمت وکړم، داسې خدمت چې تر هغه نه ځان ځاروله ته هم چمتو يم.

-ښه، ښه..

-نو اوس که د والاحضرت داسې څوک په کار وي، چې له مرګه هم ويره نه لري، نو ښه به دا وي چې ما درياد کړئ.. کېدای شي زه ستاسو والاحضرت په کار شم..

کوتوزوف چې په موسکا او تنګو سترګو پېير ته کتل، بيا وويل:

-ښه،.. ښه، ډېر ښه..

په دې وخت کې باريس له خپل درباري خواخوږوالي سره، د پېير په څنګ کې د ستر قوماندان تر خوا، په داسې خورا نرمه ژبه چې ګوا کې خبره يې نيمايي کړې وي، پېير ته وويل:

-دا اربکيان يادوم، سر له همدا اوس يې تک سپين کميسونه اغوستي، هغوی مخکې له مخکې ځانونه مرګ ته چمتو کړي دي، آفرين څه مېړني کارونه!

باریس دا خبره پېښیرته کوله، خو موخه یې دا وه چې هغه والاحضرت ستر قوماندان هم واوري. هغه پوهېده چې کوتوزوف دغو شان خبرو ته پاملرنه کوي او په ربنتیا هم والاحضرت باریس ته مخ وروارواوه او وې پوښتل:

-تا د اربکیو په اړه څه وویل؟

-د والاحضرت حضور ! هغو ځان چمتو کړی دی چې سبا ته ومري، نو له نن یې سپین کالي اغوستي دي.

کوتوزوف وویل:

-آه څه افسانوي ملت دی، ساري نه لري.

کوتوزوف سترګې پټې کړې، سر یې وښوراوه، سایې وویسه او وویل:

-څه بې ساری ملت دی. هغه پېښیر ته وویل:

-ښه، غواړئ باروت بوی کړئ؟ هوکې، ښه بوی دی، ویاړ لرم چې ستاسو د ښځې له لېوالو نه یو لېواله یم، څنګه ده هغه؟ زما دا ځایګوتې ستاسو په چوپړ کې دی.

دا یې وویل او لکه څنګه چې تل پوخ عمرو ته ورپېښېږي. سرسام یې، داسې یې دې خوا هغې خوا ته کتل، چې ګواکې هېر کړی یې و، چې څه یې غوښتل ووایي یا یې وکړي.

داسې بربښېده هغه ته وریاد شول چې څه یې لټول، هغه د خپل یاور ورور اندرې سرګیيوویچ قیصروف، ځان ته راوباله او وې ویل:

-څنګه، څنګه، څنګه، هغه د مارینا شعرونه څنګه وو؟ شعرونه څنګه وو؟ هغه د ګیراکوف په اړه څه لیکلي و؟ ته به په پوځ کې ښوونکی شئ...

داسې تصور کېده چې کوتوزوف د زړه له کومې د خندا تکل لري،

پر هغه يې ټينګار وکړ او وې ويل:

-وايه ! شعرونه وايه !

قيصروف شعرونه لوستل او کوتوزوف شعرونوته غوږ، او سر يې ښوراوه.

کله چې پيير له کوتوزوف نه راجلا شو، دولوخوف هغه ته ورنږدې شو، د هغـه لاس يې راونيـو او پرتـه لـه هغـه چې د پـردو خلکـو خيـال وساتي، په ځانګړي او پرتمين غږ يې ورته وويل:

- ښـاغليه ګرافـه !د زړه لـه کـومې خوشـاله يـم چې تاسـو مـې دلتـه وليدلئ. د هغې ورځې په درشل کې چې خداى پوهږي زموږ کوم يـو بـه تقدير ژوندى پرېږدي، خوشاله يم، بخت ياري راسره وکړه، لـه تاسـو نـه د هغو تېروتنو له امله بښنه غواړم چې زموږ تر منځ پېښې شوې وې. لـه تاسو نه مې غوښتل چې له ما نه خوابدى ونه اوسئ او هيلـه لـرم چې مـا وبښئ.

پيير موسېده، دولوخوف ته يې کتل، خو نه پوهېده چې هغـه تـه څـه ووايي. دولوخوف چې سترګې يې له اوښکو راډکې شوې وې، لـه پيير نه غږ تاو کړ او هغه يې ښکل کړ.

باريس خپل قوماندان ته کوم څـه وويـل، ګراف بينيګسـين پيير تـه مخ وروړاوه، هغه تـه يې ورځندیز وکړ چې د جبهې د لومړيـو کرښـو د کتنې لپاره، له دوى سره لاړ شي او وې ويل:

-دا به ستاسو لپاره ډېره په زړه پورې وي.

پيير ځواب ورکړ:

- هوکې، ډېره به په زړه پورې وي.

کوتوزوف نيم ساعت وروسته د تاتارينو پلو وخوځېد. بينيګسـين له خپلو چوپړانو سره چې پيير هم، له هغو سره و، د جبهې کتنې ته لاړل.

۲۳

بینیګسین له غونډې نه راشبوه او د لوبې لارې نه، هغه پله ته ورورسېد چې دهماغې غونډې له سره یو تن افسر پېښ ته ورښودلی او دغه ځای یې د روسي پوځونو زړه ګنډلی و، د دغه مرکز څنګ ته نېږدې، د سیند په خوا کې د نویو ربړ شویو وښو یو کتار، چې بوی یې په هوا کې خپور و، د ځمکې پر مخ لیدل کېده. له پله نه واوښتل او د بارادنیو کلي ته ورسېدل او له هغه ځایه کینې خواته تاو شول، بیا د بې شمېره سرتېرو او توپونو له منځه پر هغې لوړې غونډې ورو ختل چې اربکیانو هلته مورچلونه جوړول. دا هغه مورچلونه و چې لا تر اوسه یې نوم نه درلود، خو وروسته هغو د رایوفسکي د مورچلونو نوم وګاټه.

پېښ د غو مورچلو ته ځانګړې پاملرنه ونه کړه، هغه په دې نه پوهېده چې دغه ځای به د هغه لپاره د بارادنیو د ډګر تر ټولو نه، نه هېرېدونکی ځای کېږي. بیا هغوی له یوې شیلې نه تېر شول او سیمیونوفسکایا سیمې ته چې سرتېرو د هغو له کورونو او انبارونو نه وروستي لرګي او دستکونه راوښستل او وړل یې ورسېدل او تر هغه وروسته یې ډېرې لوړې ژورې ووهلې، دکروندو له منځه تېرشول... او په پای کې نیمه جوړ شویو سنګرونو ته ورسېدل.

بینیګسین، د مورچلونو پر سر ودرید او د شواردینو مورچلونو ته چې پرون له مورِ سره او اوس څو سواره هلته ګرځېدل، کتل. افسرانو

ویل چې دا د ناپلیون او یامیورات، پوځیان دي. ټولو په کرکې او ځیر هلته کتل، پیر هم هغو سورو ته کتل او هڅه یې کوله، په شي، د هغو سورو نه، چې متې لیدل کېدل، کوم یو ناپلیون دی، خو په پای کې سواره له غونډې نه ور شوه او له سترګو پناه شول.

بینیګسین، له هغه جنرال سره چې ده ته ورنږدې شو، خبرې یې پیل او زمور د سرتېرو په اړه یې هغه ته معلومات ورکول. پیر، په خورا ځیر د بینیګسین خبرو ته غوږ غوږ و او څومره یې چې کولای شول، هڅه کوله، دې خبرې ته پام وکړي چې د پښېدونکي جګړې پر ماهیت ځان پوه کړي. خو هغه دا ډېره کمه احساسوله چې د هغه ذهني توان د دغو خبرو له پوهېدو نه عاجز دی. د بینیګسین همدا چې پام شو چې پیر د هغه خبرو ته غوږ نیولی دی، لږ ځنډنی شو، هغه ته یې مخ وروارا وه او ناڅاپه یې وویل:

-داسې فکر کوم، چې ستاسو لپاره به په زړه پورې نه وي.

پیر چې له خبرو نه یې د نه صداقت غږ راته، وویل:

-اخ! برعکس، ډېرې په زړه پورې دي.

... هغوی لا پسې وړاندې لاړل .. په ځنګله کې، تر دوو ورستو مزله وروسته، هغې دښتې ته ورسېدل چې د توچکوف قطعه په کې ولاړه وه. دغو پوځیانو د جبهې د کینې خوا د ځارنې او ساتنې دنده لرله.

دلته، د کینې کرښې په وروستې برخه کې، بینیګسین ډېر خو په خورا لېوالتیا وغږېدا و پیر ته داسې وبرېښېد چې له پوځي پلو یې سرتېرو ته خورا اغېزمنې سپارښتنې وکړې. د توچکوف د سرتېرو مخې ته، یوه غونډۍ پرته وه، دغه غونډۍ پوځونو لاندې کړې نه وه، بینیګسین دغه کار تېروتنه بلله او په لوړ آواز یې د هغه غندنه کوله چې ولې، هغه غونډۍ لاندې شوې نه ده، چې د عملیاتو پر سیمه

لاسبری ده. هغه ددې غونډې نه نیول او د هغې په لمنه کې یې د سرتېرو مېشتول، لېونتوب ګاڼه، څو تنو جنرالانو هم همداسې فکر کاوه، د هغو یو تن لا په خورا ځیرې ژبه ویل چې په دې کار سره مورې په لوی لاس سرتېري وژلو ته برابروو. بینیګسین په خپل مسوولیت سپارښتنه وکړه چې پوځیان دغه غونډې لاندې کړي.

پېیر د جبهې په کینې کرښې کې، ددغو چارو په لیدو، د جګړیزو چارو په اړه په خپلې پوهې لاشکمن شو. د بینیګسین او د هغو جنرالانو دخبرو په اوریدو چې د غونډې په لمن کې یې د پوځیانو مېشتېدل حماقت ګاڼه، پوه شو، چې دی هم ددغه نظر پلوي کوي. کله چې په دغې خبرې پوره پوه شو، هک حیران و چې څنګه چا او ولې، دغه شان لویه تېروتنه کړې ده.

پېیر، په دې نه پوهېده چې د غه سرتېري د بینیګسین د تصور برخلاف نه د دغې غونډې د ساتنې، بلکې د هغې غونډې ترشا ددې لپاره پټ ساتل شوي وو چې د دښمن د رارسېدو او نېږدې کېدو په وخت کې پر هغو ناڅاپي شبخون ووهي. بینیګسین په دې نه پوهېده او پرته له هغه چې ستر قوماندان د خپل دې کار نه خبر کړي، پوځ یې د خپل ځانګړي نظر له مخې پر غونډې ځای پر ځای کړ.

۲۴

سردار اندړې د اګست د میاشتې پر پنځه ویشتمه ورځ په مانښام د کښارکووا د کلي، په یوه کنډواله شوي سرای کې، په خپل جوړ شوي مورچل کې غځېدلی او پر خپلې څنګلې یې ډډه لګولې وه. هغه د سرای د دیوال له سوري نه د دیوال څنګ ته د هغو ولاړو دیرش کلونو چنارونو کتار ته کتل، چې د لاندنۍ برخې څانګې یې وهل شوې وې، په پراخو کروندو کې د رېبل شویو اوربشو پرتو کودو او هغو ونو ته چې له منځه یې د سرتېرو له خوا د پخولو لپاره د بل شویو اورونو لوګی پورته کېده.

هر څومره به چې ژوند ورته تریخ او د ټولو لپاره ځان ورته بې ګټې ښکاریده، خو بیا هم د اوو کالو پخوا په څېر، د اوسترلیځ د جګړې د وخت په شان به یې زړه په ولولو اوله احساسه ډک و.

د سبا ورځې د جګړې د اوربل فرمان یې ترلاسه کړی او خپلو پوځیانو ته یې په دې اړه لازمي سپارښتنې ورکړې وې. هغه نور نو هېڅ کار نه درلود، خو ډېرو ساده خیالونو، روښانه فکرونو او له هغه سره هم مهاله وحشتناکو یادونو هغه په کرار نه پرېښود. هغه په دې پوهېده چې د سبا ورځې جګړه به تر ټولو هغو جګړو نه چې لا تر اوسه ده ګډون په کې کړی دی، زوروره او وحشتناکه وي او د لومړي ځل لپاره و چې د مرګ اندېښنې دی پسې اخېستی و. د غې اندېښنې، پرته

له هر ډول اړیکو ، دا خیال چې دغه مرګ به نه یوازې پر نورو څه اغېز ولري، بلکې دده د خپل ځان په وړاندې چې له ده سره به څه پېښېږي، د هغه روح به څنګه کېږي، ژوند به یې څه رنګه وي، په خورا یقیني،خو په ساده ډول دده په ذهن کې څپې وهلې .. ناڅاپه یې .. ټول ژوند لکه یوه کوډیزه شمعه تر پامه ورغلی و او تر ډېرو پورې یې د دغې شمعې رڼا ته د خیالي هیندارې له شا نه کتلي و ، ، ، خو اوس یې د ژوند دغه تصاویر له جادویي هیندارې پرته ،د ورځې تر رڼایي لاندې لیدل. هغو ته یې کتل .. هغه یې د مرګ د اندېښنو په رڼا کې څارل او ویل به یې:

-هغه دی، هغه خیال او ذهن ته نه راتلونکي دروغجن تصاویر، هغه تصاویر چې زما زړه یې لمساوه، په ځان یې مینوولم، زه یې زورولم. دا هغه تصاویر و چې ښکلي او له رازونو ډک وو. د ویار، ټولنیز دریځ، لوی نوم، له ښځې سره مینه، هېواد ، خاوره، څومره ما ته دا تصویرونه ستر او نه هېریدونکي برېښېدل. څومره ما ته ګران او پرتمین وو ، او ددغه سهار، ددغه سپین سهار په سړه وږمه کې چې زه یې پر ځان راخوریدلې احساسوم، اوس څومره بې رنګه او بې خونده دي.

د ژوند دې سترو غمونو چې په ځانګړې توګه یې دده پر ژوند اغېز کړي و ، دده پام ځانته وراړاوه.

-له ښځې سره مینه، د پلار مرګ او پر روسیې د فرانسویانو یرغل او د هغې نیمایي لاندې کول. مینه ! دغه نجلۍ چې ما ته د رازمینې جذبې سرچینه برېښېده، څنګه راته ګرانه وه ! ما د مینې په هکله شاعرانه تکلونه کړي و ، له هغې سره دنیکمرغۍ تکلونه. هغه په ترخه او لوړ آواز وویل:

-مینه !آه مهربان ماشومه ! څنګه ما په داسې یوې رښتیني مینې باور درلود ، چې زما د یو کال مودې په نشته والي کې ما ته وفاداره

پاتې شي ! ما تصور کاوه چې زما په نه شتوالي کې به هغه د ښکلې سپينې کوترې په شان د ښلتون سندرې وغږوي، خو هر څه ډېر ساده وو... هر څه وحشتناکه ساده او کرکجن وو.

پلار مې په لیسه ګورې کې آبادي کوله او فکر یې کاوه چې دا دده هېواد، دده جایدادونه، دده ځمکې، دده مریي، کلیوال بزګر دي، خو ناپلیون راغی، څوک د هغه شتوالی نه وینې، هر څه لکه د یوې ښکې په شان تالاوالا شول. د هغې لیسه ګوره او ټول ژوند په دې توپان کې لکه دیوې ښکې په شان ټوټې ټوټې او تالا والا شول. شهزادګی ماریا وایي چې دا د لوی خدای اراده ده چې موږ آزمایي، خو دا آزموینه د څه او چا لپاره ؟ چې هغه نور نه شته او هېڅکله به بیا نه وي. نو دا ازمایښت د چا په کار دی؟ د وطن؟ مسکو خو ولوید... سبا به ما ووژني، هغه هم نه یو فرانسوي، بلکې کوم خپل، لکه هغه شان چې پرون یو سرتېری زموږ له غوږ سره توپک تش کړ. فرانسویان به راشي، له پښو او سر نه به مې ونیسي، کومې کنډې ته به مې وروا چوي، چې زما ډډوز بوی یې سپوږمو ته ورنه شي. د ژوند شرایط بدلېږي او د ژوند نوي شرایط به د نورو لپاره همداسې دودیزه او ورځنی شي، لکه او سنې، زه به نور نو له هغو نه خبر نه شم او خپله به هم نه یم. هغه د ن چنارونو د ونو کتارونو، د هغو سپینو ژیړو نا خوځېدونکو تاجونو او د هغود پوټکي سپینوالي ته، چې د لمرتر شغلو لاندې ځلېدل، کتل او له ځان سره یې وویل:

-مرګ، سبا ته به ما ووژني، زه به نور نه یم.. دا ټول شیان به وي او زه به نه یم. په څرګنده یې دا ژوند له خپل ژونده پرته تصور کړ. دا د چنار ونې، د هغو دروند سیوري، دا کنډک کنډک سپینې وریځې او دا د سرتېرو د نغریو لوګي، دا ټول د هغه پر شاوخوا کې، دا ټول شیان ده ته

وحشتناکه او ګوابنمن وبرېښېدل. سړه لړې يې پر ځان راخوره شوه، په چټکۍ پاڅېد، له انباره ووت او په ګړځېدو شو. د انبار له شا د غږيدا آوازونه راتلل، سردار اندرې غږ وکړ:

-څوک دي؟

تيموخين ددولوخوف دډلې تورن، اوس دافسرانو دکموالي له املې دکنډک قوماندان شوی و، په حيا او ډار راننوت او د کنډک محاسب او ياور هم ورپسې ورننوتل.

سردار اندرې په چټکۍ پاڅېد، او هغه څه يې چې افسرانو ددندې له مخې ده ته وويل، واوريدل. ده هغو ته سپارښتنې وکړې، له هغو سره په خدای په امانۍ کې و، چې د باندې د يو آشنا غږ انګازه واوريدل شوه، د يو چا غږ چې له کوم شي سره ټکر شوی و، پورته شو! آخ، بلا دې درپسې وي.

سردار اندرې، له انباره د باندې وکتل او وې ليدل چې ده ته پېښ رارواندی او پښې يې په څه شي کې بنده او نېږدې و چې ولويږي. سردار اندرې ته د خپلو آشنايانو په تېره بيا د پېښ ليدل ځکه خورا ګران تمامېدل چې هغه ته يې ټولې هغه بدې خاطرې وريادولې، چې ده ته د مسکو په وروستی سفر کې ورپېښې شوې وې. هغه وويل:

-ښه داسې! دلته څه کوئ؟ قسمت خپل کار کوي؟ هېڅ مې دې د ليدو انتظار نه درلود.

کله چې يې دا خبرې کولې، د هغه له سترګو او بشړې نه، نه يوازې بې پروايي بلکې کرکه وريدله. پېښ، سمدلاسه په دې خبره پوه شو. پېښ به چې هرکله د سردار اندرې ديدن ته راته، طبيعت به يې ښه او مينه ناک و، خو کله چې يې اوس د سردار اندرې څېرې ته وکتل، د هغه خوښۍ او لېوالتيا په خواشينۍ بدل شول.

پېير وويل:

-زه راغلم .. پوهېږئ .. راغلم .. ما ته په زړه پورې ده.

پېير، هغـه ورځ، څـو ځلـه، دغـه خبره، چې ده تـه پـه زړه پـورې ده، تکراره کړه. ما غوښتل چې د جګړې ننداره وکړم.

سردار اندرې له پېغوره په ډکه ژبه وويل:

-ښـه ! ربښتيا د ماسون ورونـه ددې جګړې پـه اړه څـه وايـي؟ څنګه د هغې مخه ونيسي؟ او بيا يې لږ په ځيرې ژبه وويل:

-ښه د مسکو راته ووايه؟ زما خپـل خپلوان څنګـه وو؟ پـه پـای کې مسکو ته راغلل؟

-هوکې، راغلل ! ژولیـا دروبتخکايـا مـا تـه وويـل چې راغلل. زه د هغو ديدن تـه ورغلم، خـو ومې نـه شـو ليـدلای، ځکـه هغـوی، ببرتـه لـه مسکو د باندې کلي ته لاړل.

۲۵

افسرانو غونډتل لاړ شي، خو سردار اندړي نه غونډتل چې له خپل ملګري سره یو ازې پاتې شي، هغوی ته یې بلنه ورکړه چې کینې او چای وڅښي.

څو څوکۍ او چای یې راوړل. افسرانو په خورا تعجب د پېیر څورب او غټ ځان ته کتل، د مسکو او زمورږ د پوځونو د ځایونو په اړه یې چې ده خپله لیدلي وو، د هغو کیسو ته غوږ غوږ وو. سردار اندړي چپ و او بشړه یې داسې له خواشینۍ ډکه وه چې پېیر د هغه پر ځای، د کنډک بل مهربان قوماندان، تیموخین ته مخ ورواړاوه او له هغه سره یې خبرې کولې.

سردار اندړي زیاته کړه:

-څنګه د پوځونو ټول مورچلونه دې وکتل؟

پېیر وویل:

- هوکې ! خو باید وګورئ چې څنګه؟ د یو غیر پوځي په توګه نه شم کولای وو وایم چې هر څه مې وکتل، خو بیا هم د پوځونو په ټولیز موقعیت او ځای پوه شم.

سردار اندړي وویل:

-خو په هرحال، تر بل هر چا نه ته ښه پوهېږئ.

پېیر د عینکو له شا نه سردار اندړي ته کتل او وې ویل:

-آه ! اوس تاسو دا راته ووایئ چې د کوتوزوف د ټاکنې په اړه څه وایي؟

سردار اندرې وویل:

-زه په دې ټاکنه ډېر خوشاله شوی یم، خو تر دې زیات څه ویلی نه شم.

-ښه ورکه وه یې، ته دا راته ووایه چې ستا نظر د بارکلي دیتولي په اړه څه دی؟ خدای خبر په مسکو کې یې د هغه په اړه څه ویل. تاسو د هغه په اړه څه قضاوت کوئ؟

سردار اندرې افسرانو ته اشاره وکړه او وې ویل:

- له هغو نه وپوښته !

پیر په مهربانه او له درناوی نه ډکې موسکا چې له تیموخین سره یې د خبرو په وخت کې بې ارادې پرشونډو وه، هغه ته وکتل.

تیموخین په درناوي او په داسې حال کې چې د خپل غونډ قوماندان ته یې کتل، وویل:

-که اجازه راکوئ چې ووایم، پر مورږ توره شپه وه، خو د والاحضرت په ټاکنې سره شپه سبا شوه.

پیر وپوښتل:

-څنګه، څنګه داسې؟

-څه درته ووایم، لومړی خو دا د لرګیو او وښو خبره درته ووایم، مورږ چې کله د سوینځیان له سیمې شاتګ راپیل کړ، هیڅچا دا زړه نه شو کولای آن د ځنګل ونو یا وچو وښو ته وګوري. مخ یې سردار ته وروړاوه او وې ویل:

- ښه کله چې پوځ شا ته درومي، د دغو شیانو ګټه هغو (دښمن) ته رسېږي.

بيا يې سردار ته مخ ورواړاوه او وې پوښتل:

-داسې نه ده عاليجنابه؟ موږ هېڅ نه شو کولای، زمونږ په غوښو کې يې دوه تنه په همدې ډول جرمونو محکمې ته ولېږل، خو اوس چې والاحضرت وتاکل شو دا کارونه خورا آسانه شول. رنا راخوره شوه...

-ښه ولې يې په دې کارو بنديز لګولی و؟

تيموخين ډېر وشرمېد، دې خواته، هغې خواته يې وکتل. نه پوهېده چې څنګه ددې پوښتنې ځواب ووايي. پېير له سردار اندرې نه همدا پوښتنه وکړه:

سردار اندرې په خواشينۍ او ملنډو وويل:

-ددې لپاره چې تالان شوې او ورانې شوې ځمکې دښمن ته پرې نه ږدو. دا ډېره جدي خبره ده، بايد اجازه ورنه کړو، چې وطن تالان او پوځيان غلاوو ته وهڅوو... د جګړې ګټل هېڅکله، نه مورچل او نه دريځ، نه د وسلو کيفيت او آن نه د سرتېرو د شمېر پورې، هېڅ شي پورې اړه نه لري...

-نو څه پورې اړه لرئ؟

-هغه احساس پورې چې زما او د بل هر يو سرتېري (تيموخين ته اشاره وکړه) په زړه کې رالمسېږي.

سردار اندرې، تيموخين ته چې خپل قوماندان ته يې له حيرته او وحشته په ډکو سترګو کتل ځير و، وروکتل. د پخوانۍ آرامۍ او چوپتيا پر ځای، اوس ګڼې اخبستی او ناآرامه و. داسې برېښېده چې هغه نه شو کولای هغه څه ناڅاپه چې خيال ته ورځي، ونه وايي:

-جګړه هغه څوک ګټي چې د هغې د ګټلو ټينګه پريکړه يې کړې وي. ولې موږ د اوسترليټ په څنډو کې جګړه بايلوده؟ موږ چې مرګ ژوبله مو تر فرانسويانو زياته نه وه، خو ډېر ژر او پخوا مو ځان ته وويل

چې مور په جګړه کې ماته خوړلې ده، نو ځکه موبایلوده. او مور ځانته ځکه داسې وویل چې هلته د سرښندنې لپاره ځانته څه نه و غوره کړي، مور غوره ګڼلي وو چې ژر تر ژره د جګړې له ډګره ووځو. مور ځانته ویل:

-جګړه مو بایلوده، باید وتښتوو ! او مور وتښتېدو. که په هغه ورځ مو تر مابنامه د تېښتې او ماتې خبره نه وای کړې، خدای خبر دی چې څه به پېښ شوي وای، خو که سبا مور د غه خبره ونه کړو، او تر یوې شېبې چوپتیا نه وروسته یې وویل:

- ته وایې زمور د لومړۍ کرښې کینه خوا ضعیفه او ښې هغه یې پراخه او اوږده ده. دا هسې ملنډې دي، تشې خبرې دي، سبا مور له څه سره مخامخ کېږو؟ څه مو په انتظار دي؟ سل میلیونه ډولاډول تصادفونه چې په یوه شېبه کې هلته پېښېږي. په دې پورې اړه پیدا کوي، چې هغوی وتښتي یا د تښتې خیال ورشي، یا زمور سرتېرې دي چې د تېښتې خیال ورته پیدا شي. یا د هغوی یا د دوی څوک ووژل شي، خو هغه څه چې اوس تېریږي، دا ټول یوه لوبه ده. رښتیانې خبره داده، له هغو کسانو سره چې ته د جبهې د لومړیو کرښو د کتنې لپاره لاړې، نه یوازې د جګړې ټولیز بهیر ته ګټه نه شي رسولی، بلکې هغه ته خندې هم پېښوي. هغوی یوازې د خپلو کوچنیو ګټو په خیال کې دي.

پېیر په کرکجنه ژبه وویل:

-په دغه شان شېبو کې؟

سردار اندریې تکرار کړه:

-هو کې په دغه شان شېبو کې، د هغوی لپاره دغه یوازینې شېبې دي چې د خپل سیال، تر پښو لاندې نقب ووهي او خپله دیو بل نښان یا صلیب یا کوم بل ویاړ تر لاسه کړي. زه تصور کوم سبا ته به هم چارې

دا سې وي:

سل زره روسي او سل زره فرانسوي پوځيان به سره لوړې، دا يو حقيقت دی، چې دوه سوه زره سرتېري به سره وهي. هر هغه څوک چې بې ډاره او په زړورتيا سرښندنه او جګړه کوي، هغه به بری ګټي. غواړي درته وايم، څه به پېښ نه شي. څومره به هغوی پورته اوبه خړې نه کړي، سبا ته مورِ جګړه ګټو، سبا ته چې هر څه کېږي او هر څه پېښېږي، مورِ جګړه ګټو.

تيمو خين وويل:

-دغه ده ستا حضور والاحضرت ! دغه رښتيا او حقيقت دی. اوس به په ځان ډاريږو ! زما د کنډک سرتېري، باور کوي او کنه، هغوی خپل شراب هم ونه څکل. هغوی وايي چې اوس د دې خبرو وخت نه دی، او ټول چپ شول.

افسران پاڅېدل، سردار اندرې له انباره له هغو سره ووت او د کنډک يا ور ته يې وروستې سپارښتنې ورکړې. کله چې افسران لاړل، پېير، سردار اندرې ته ورنېږدې شو، همدا چې غونډل يې سردار اندرې ته څه ووايي، د انبار خواته په لاره کې يې د درې آسونو د پښو غږ واورېد. سردار اندرې هغې خواته وکتل، ولڅوګين، کلاورويځ يې چې يو قزاق يې ملګرتيا کوله وپېژندل. هغه رانېږدې او غږېدا ته يې دوام ورکړ. سردار اندرې او پېير بې له ارادې د هغو خبرې چې په الماني غږېدل، واوريدې، يو تن وويل:

-د جګړې ډګر بايد لاپسې پراخ شي، په دې اړه چې څومره وغږېږو، لږ مو ويلي دي.

بل غږ ځواب ورکړ:

-همدا سې ده ! اصلي موخه د دښمن ضعيفول دي، نو ځکه د ولسي

خلکو وژلو ته هم باید پام ونه شي.

لومړي غږ د هغه خبره تصدیق کړه:

-هو کې ! همدا سې ده !

همدا چې سواره تبر شول، سردار اندړې له قهره ډکه په ملنډ یزه موسکا ، د هغو خبرې تکرار کړې:

-هو کې ! د جګړې ډګر باید پراخ شي. هو ! زما لپاره د جګړې ډګر لیسه ګورې دی او هلته ما ته له پلاره، زویه او خوره پرته بل څوک پاتې نه دي، خو دغه ښاغلی دغو کارو ته هېڅ پام نه کوي، هماغه شان چې ما تا ته وویل.

-سبا ته به دا پردي نه وي، چې زموږ د بری خنډ کېږي، دغه دوی دي، چې د چارو د کړکیچنوالي لپاره، څومره یې چې له لاسه کېږي، هڅه کوي، ځکه د دوی المانې تفکر یوازې هغو دلایلو پسې ګرځي، چې هسې دلایل دي. د هغوی زړونو له هغه څه نه تش دي، چې زموږ زړونه یې غواړي او دا هغه څه دي چې د تیموخین، په زړه کې څېپې وهي. هغوی، ټوله اروپا په خورا درناوي هغه ته وسپارله او اوس راغلي موږ ته هېواد پالنه رازده کوي. څه بې ساري استادان !

د هغه غږ بیا له قهره تبره شوی و.

پېښ وویل:

-نو تاسو فکر کوئ چې موږ د سبا په جګړه کې بری ګټو؟

سردار اندړې په خورا پریشانۍ ووېل:

-هو ! هو ! خو که پرېکړې ما پورې اړه درلودای، ما به اسیران نه نیول. اسیر یعنې څوک؟ دا دغیرتیانو خبرې دي.

فرانسویانو زموږ کور تالان کړ او اوس به مسکو تالان کړي، ما ته یې سپکاوی وکړ، پر ما یې تبری وکړ او تر دې وروسته هم چې هره

شپېه وغواړي، کولای شي. هغه زما دښمن دی او زما له نظره هغوی جانیان دي. تیموخین او نور ټول هم همدا سې فکر کوي. هغوی باید اعدام شي. که هغوی زما دښمنان دي، هغوی زما دوستان کېدای نه شي او هغه خبرې چې هغو یې په تیلیزیت کې کړې وې، هسې تشې اپلتې دي.

پېیر، چې سترګې یې له حیرانتیا ځلېدلې، سردار اندرې ته کتل او وې ویل:

-هو ! هو ! زه په پوره توګه ستا خبرې منم.

هغه څه چې د موژاسیک په غونډې کې ټوله ورځ دی پریشانه کړی و، اوس ټول ورته په ډاګه شوي و، هغه اوس د دغې جګړې په اهمیت او په ټولیزه توګه د سبا ورځې د ننښتې په ځانګړتیا ښه پوهېده. د هغو څېړو ځیړوالی او په سلو ژبو غږیدونکې له معنا نه ډک حالت چې لکه برېښنا دده له سترګو تېر شوي و، اوس ورته روښانېده. دده اوس د جذبې او فزیکپوهانو په وینا نغښتې هېواد پالنې په معنا چې د ټولو خلکو په زړونو کې راخوتېدله، پوره سرخلاصېده او په دې پوهېده چې ولې په داسې ورین تندي، زغم او آرامې آرامې بې پروایي ته ورته دی، مرګ ته ځان چمتو کوي.

سردار اندرې دوام ورکړ:

- باید څوک اسیر نه کړو. د اسیرانو نیول د جګړې ځانګړتیا بدلوي او د هغې وحشت راکموي. د اسیرانو په نیولو مو د جګړه په لوبه بدلوو، د رحم او ښېنې په یوه لوبه او داسې نور او همدا رحم دی چې کار خرابوي. زمو د مهربانۍ او رحم دغه احساس د یوې ښځې د مهربانۍ او رحم هغه احساس ته ورته دی، چې د یوه خوسکی په وژلو یې هم زړه خوږېږي. هغه داسې مهربانې او خواخوږې وي چې د وینو د

لیدو زغم نه لري، خو د همدې خوسکي غوښه بیا له مرچو او مالګې سره په مزه مزه خوري. او مور د جګړې او جګړه مارو د حق، د ښځې او سخاوت، د ریبارانو د ساتنې او له بدمرغیو سره د مرستې لپاره هڅوي. دا ټولې اپلتې دي. ما په ۱۸۰۵ کال کې دا ټول حقوق، ښځې او مرستې لیدلي، مور یې غولولو او مور هغوی غولول. د ولسي خلکو کورونه غلا او تالانه وي، جعلي پیسې خپروي او له ټولو نه لا لویه بدمرغي دا ده چې زمور ماشومان وژني، زما پلار وژني او بیا د حقوقو خبرې کوي، د جګړې د حقوقو او پر دښمن د رحم او مهربانۍ. نه، اسیران باید ونه نیول شي. باید ووژل شي او خپله د مرګ هرکلی وکړي. په هرچا چې زما غوندې حال راغلی وای، هماغه شان به زوریدلی و لکه زه چې زوریدلی یم. ..

سردار اندرې، چې فکر یې کاوه، نور یې ددې پروا نه لرله چې فرانسویان به پر مسکو ولکه کوي او که به یې نه کوي. ناڅاپه چې شو، یوه درانه غم یې ستونی کېښکود. په همدې چوپتیا کې څو واره دا خوا هغه خوا لاړ، خو د هغه تبجنې سترګې ځلېدلې، کله چې یې په خبرو پیل وکړ، شونډو یې رېږدیدې:

-که ستر دروغجن په جګړه کې نه وای، مور به یوازې هغه وخت او هغه هم د یو څه لپاره جګړې ته تللو چې لکه دنن په شان یې د ځارېدنې ارزښت لرلای. نور به نو نه له دې کبله چې پاول ایوانوویچ، له میخائیل ایوانوویچه خپه شوی، جګړه به پېښېدله، که هغه وخت جګړه داسې جګړه وي، لکه اوسنۍ هغه، بیا به د جګړه مارو سرښندنه هم بې ساري وای. هغه به بیا د غه وستافالڅیان، ګیسنڅیان او المانیان چې اوس ناپلیون پسې روان دی، روسیې ته نه وای راغلي. مور به هم اتریش او پروس ته نه تلو او په هغې جګړې کې به مو سرښندنې نه کولې چې نه

پوهېږم د چا او د څه لپاره دی. جګړه خو اخوږي او مهرباني نه ده، داد ژوند تر ټولو بدمخې او بده چاره ده، بايد په دې پوه او له هغې سره لوبه ونه کړو. بايد ددې اړتيا بايد په تريخ حقيقت په ټينګه او په زغرده پوه شو. ټوله خبره په همدې کې ده، چې دروغ بايد له رښتيا نه جلا کړو، په جګړه کې بايد داسې واوسي لکه په جګړې کې، نه داسې، لکه په لوبه کې چې وي، حال دا چې اوس جګړه د بيکاره او بې عقلو کسانو په کار بدله شوې ده. پوځيان د ټولنې تر ټولو لوړه او ويارمنه پاڼه ده. جګړه څه شی ده؟ په جګړيزو چارو کې د بري لپاره څه ته اړتيا شته؟ او د پوځي ټولنې اخلاق څنګه دي؟ د جګړې موخه، انسان وژنه او وسله يې جاسوسي، خيانت او خيانت ته لمسول، د خلکو بدمرغه کول او په هغو تالان ګډول دي، د سرتېرو د مړولو لپاره د هغو د شتمنيو غلا کول، دروغ ويل، او دوکه کول. په دوکې او دروغو د پوځي ځيرکتيا نوم اېښودل دي. د پوځيانو اخلاق يعنې د آزادۍ وژل. دې ته وايي پوځي نظم. ځان پالنه، ناپوهي، بيکاري، ظلم، بد اخلاقي، نشه، دې ته وايي پوځي اخلاق، خو سره له هغه هم پوځيان د ټولنې تر ټولو غوره او لوړه طبقه ده، له چينه پرته ټول شاهان پوځي جامې اغوندي او هر هغه څوک چې تر ټولو زيات خلک ووژني، هغه تر ټولو زياتې ډالۍ او جوايز تر لاسه کوي. سبا ته هم د يو بل د وژنې تکل سره سره کوي، د يو بل د وژلو او نابودولو سيالۍ جوړېږي او په سلګونه زره خلک يا له ژوندە او يا هم له روغتيا نه بې برخې کوي. او بيا د مننې او لمانځنې مراسم جوړوي، چې خدای دوی ته د زياتو وګړو د وژلو قوت ورکړی دی. (دوی د وژلو شويو شمېر په لاسي لاپسې زياته وي). د بري جنډې او چغې پورته کوي، ويارغواړي او په دې توګه هر څومره چې يې زياتې وژنې کړې وي، په هماغه کچه خپل خدمت او ويارنه زياته ګڼي.

سردار اندړۍ له رنځه په نرۍ خو قهر جنه چغه وويل:

-څنګه لوی خدای له هغه ځایـه دوی تـه راګوري، او د هغـوی خبرې اوري. آه ! د زړه سـره ! پـه دې وروسـتیو وختونـو کـې ژونـد ډېـر راتـه زورونکی شوی دی. زه ویـنم چې کـرار کـرار پـه ډېرو شـیانو پـوهېږم. انسان باید د خیر او شر د پېژندنې او پوهې ونې ته ورنېږدې نـه شي او میوه ونه څکي. هغه زیاته کړه:

-ښه، ډېر ښه، وخت هم ډېر پاتې نه دی. تا ته هم خوب درځي، زه هم باید ویده شم.

ناڅاپه یې وویل:

- ځه، د ګورکي ښارګوتي ته لاړ

پېیر په ډار خو له خواخوږۍ نه په ډکو سترګو هغه ته کتل او ځواب یې ورکړ:

-آه، نه !

سردار اندړۍ بیا وویل:

-ځه، ځه لاړشه، تر جګړې مخکې باید خوب پوره شي.

هغه په چټکۍ پېیر ته ورنېږدې شو، له هغه یې غږ تاو او ښکل یې کړ او چغه یې کړل:

-د خدای په امان، درځه، خوځېږه ! هـېڅ نـه پـوهېږم چې بیـا بـه سـره وګورو او کنه !

په چټکۍ راستون شو او انبار ته ننوت.

هوا تکه تیاره وه او پېیـر نـه شـو کـولای د سـردار اندړې د مـخ حالـت وویني، چې هغه خواشینی، قهرجنه او که خوښ او تاند و.

پېیر یو څو موده هک حیران او چپ ودرید او فکر یې کاوه چې هغـه پسې ببرته او که کورته لاړ شي، خو په پای کې یې ځانته وویل:

-نه، نه هغه ما ته اړتیا نه لري او زه پوهېږم چې دا زموږ وروستی دیدن و، هغه یو لوړ ژور اسویلی ووېست اود ګورکي سیمې ته خپل کورته لاړ.

سردار اندړې، چې انبارته راستون شو، په خپل کټ کې پریوت، خو خوب چې ورته و.

هغه سترګې وتړلې، یو خیال په بل بدلیده، خو ده ته خوب نه ورته. په دغو خیالونو کې یوه هغه، دی ډېر په ځان اخته کړ. هغه ته په پترزبورګ کې، خپل یو ماښام داسې وریاد شو لکه پرون. دا هغه ماښام و چې د ناتاشا بشره له خوښۍ او لېوالتیا نه لکه اور داسې ځلېدله او ده ته یې نقل کاوه چې څنګه تېر اوړی دا دمرخیږیو د ټولولو لپاره یوه لوی ځنګله ته تللې او هلته ورکه شوې وه. هغې په ګډوډو خبرو کې، د ځنګل چوپتیا، خپلو احساساتو او له هغه بودا سره چې د شاتو مچۍ یې ساتلې وې، خپلې خبرې اترې انځورلې. هغې په هره شېبه کې خپلې خبرې پرې کولې او ویل به یې:

-نه، نه شم کولای، زه نه پوهېږم چې تا ته یې سم نقل وکړم. نه شم کولای، ټول هغه څه کټ مټ درته ووایم، لکه څنګه چې و، نه نه ته نه پوهېږئ !

سره له هغه چې سردار اندړې هغه آرامولې چې دی پوهېږي، په ټولو هغو خبرو چې هغه یې وایی، پوهېږي، خو بیا هم ناتاشا له خپلې وینا نه ناراضي وه. هغې غوښتل د خپل ګوګل د هغې ورځې شاعرانه احساسات څرګند کړي، خو هغې نه شو کولای:

- ته نه پوهېږئ. هغه بودا څه ښکلی و او هغه ځنګل څه تت او تیاره. .. د هغه داسې مهربانه .. نه، نه زه نه شم کولای درته وې وایم.

هغه لاپسې سره کښده او لاپسې ګېنۍ اخېسته. سردار اندړې اوس

موسبده، هماغه موسکا چې په هماغه ورځ د ناتاشې د نقل کولو په ورځ، د هغې سترګو ته په کتو کتو کې دده پرشونډو راخوره شوې وه، بیا راخوره وه، له ځانسره یې وویل:

-زه د هغې په خبرو پوهبدم، نه یوازې پوهبدم، بلکې هغه احساس چې د هغې ګوګل یې لمساوه، پر هغه صداقت او د هغې د روح پرښتینتوب او سادګۍ چې په هغې کې نغښتي و، هغه مې هم احساسول او پرې پوهبدم. دا هغه څه و چې ددې روح او ځان یې سره ښلولو. دا هغه روح و چې زه پرې مین وم او راته ګران و، څه بې ساري او څه د زړه کومې او لېونۍ مینه، څنګه نیکمرغی وم. او ناڅاپه وریاد شول چې دغه مینه څنګه پای ته ورسبده. هغه، اناتول کوراګین، دغو احساساتو، هو، له دغو احساساتو او خیالونو نه یوه ته هم اړتیا نه لرله، هغه دغه شیان نه لیدل او نه پرې پوهبده، هغه په ناتاشا کې یوازې یوه تانده ښکلې پېغلوتې لیدله، چې آن له هغې سره خپل قسمت یو کړي او زه؟

... او هغه لا تر اوسه ژوندی او خوشاله ګرځي.

سردارانډې، داسې چې ګواکې چا اور پرې ورایښی وي، په چټکۍ پاڅبد او دانبارتر مخې بیا په ګرځبدو راګرځبدو شو.

۲۶

د اګسـت پـه ۲۵ مـه نېټـه د بـارادنیو تـر جګـړې د مخـه، مسـیو دوبوسـیت، د ټولـواک د دربـار د تشـریفاتو مشـر او ډګـروال فابویر، لومړی له پاریس او دویم هغـه لـه مادریده لـه ټولواک نـاپلیون سره د کتنې لپاره والویوا، ته راورسېدل.

دوبوسـیت، جامې بـدلې او دربـاري کـالي یـې واغوسـتل، بیا یـې سپارښتنه وکړه، هغه غوټه چې ده له پاریس نه ځانسره ټولواک ناپلیون ته روانه کړه، ده مخکې له مخکې د ټولواک کېږدۍ ته وروړې او خپله د کېږدۍ لومړې برخې ته ورننوت. هلته یې د ناپلیون له یاورانو سره چې په ده راټول شول، خبرې یې پیل کړې او خپلې غوټې په خلاصولو شو.

فـابویر، لاکېږدۍ تـه تـر ننوتلـو د مخه، لـه هغـو جنرالانـو سـره چـې پېژند ګلوي درلوده، خبرې اترې پیل کړې. که څه هم ټولواک لا د ځان په جوړیدو و او کالي یې اغوستل، خو لا د خپل خوب په کوټې کې و. کله به یې پزه ګرولـه او کلـه بـه یـې سـتونی خلاصـوه، وبـه چورلیـد، را وبـه چورلید، او د چوپړ برس ته د برابرۍ لپاره به یې کله څوربـه مـلا او کلـه هـم غـوړ ټټـر هغـه تـه وربرابـر کـړ. یـو بـل ځـانګړی چـوپړ چـې د ادکلن(کلونیا) د بوتل پر خولې ګوته وراینبې او د هغه په نازک بدن یې عطر ورشیندل، داسې یې ښودله چې ګواکې یوازې دی، دی چې پر کـوم ځای او څومره عطر پر هغه وروشیندي. د ناپلیون لنډې څنې لمدې او د

هغه پر تندی را پرتې وې.

د هغـه بشـره کـه څـه هـم پرسـېدلې او ژبـړه وه، خـو د نیکمرغـۍ او خوښۍ نښې تر وریدې ځان یې رابرابـروه، سـتونی یې خـلاص، آواز یې ډډ او خپل چوپړ ته چې په ده یې برس واهه وویل:

-ټینګ، لږ نور ټینګ.

هغه یاور چې دده کېږدۍ ته راغلی او د پرونې شپې د جګړې پـه لړ کې یې د نیول شویو اسیرانو خبر ورکـاوه، دخوب د کوټې تر مخې پـه دې هیله ولاړ و چې د ننوتلو اجازه واخلي.

ناپلیون تندی تریو کړ، تر سترګو لاندې یې خپـل یـاور تـه وکتـل، د هغه خبره یې تکرار کړه او وې ویل:

-اسـیران مـه سـاتئ، هغـوی مـوږ دې تـه اړوي چې ویـې وژنـو. واه د روس د پوځ په حال ! او خپله ملا یې خمه او څوربې اوږې یې د چوپړ تر برس لاندې وربرابرې کړې او غږ یې پرې وکړ:

-ټینګ، ټینګ، لا ټینګ !

بیا یې وویل:

-بس دی، نور بس دی ! په سر یې یاور ته اشاره وکړه او وې ویل:

-ښاغلیو دوبوسیت او فابویر ته ووایئ چې راشي.

یاور ځواب ورکړ:

- ښه دی ټولواک !

او د خوب د کوټې له دروازې ووت.

دوو چوپړانـو اعلیحضـرت ټولـواک تـه دریشـي وروا غوسـته او ټولـواک د ګـارد آبـي رنګـه دریشـي پرغـاړه پـه چټکـو ګـامونو د هرکلـو کوټې ته ورووت.

ښـاغلي دبوسـو، هغـه سـوغاتونه چې د ملکې لـه خـوا راوړي و، پـه

تلوار د ټولواک د راوتلو د ځای پر مخامخ مېز کېښودل، خو ناپلیون په دومره چټکۍ کالي اغوستي او داسې ژر راوتلی و چې دوبوسو، وخت نه و پیدا کړی، کارونه داسې جوړ کړي چې د ناپلیون لپاره نوی والی ولري..

ناپلیون.. د خپلې څېرې جدیتوب څه نرم کړ او وې ویل:

- ښه په پاریس کې څه حال و؟

دوبوسیت، باید هغه شان چې ښایي ځواب ورکړ:

-معظم ټولواک ! پاریس بې له تا نه په غم کې ډوب دی.

کـه څـه هـم نـاپلیون پـه دې پوهېـده چـې دوبوسـیت، بـه دغـه ډول یـو ځواب ورکوي او هغه هم د ښه تفکر په وخت کې په دې پوهېده چې دغه شان ځوابونه ناسم دي، خو بیا هم د دوبوسیت لـه ژبې نـه د دغـه شـان خبرو په اوریدو خوشاله، له هغه سره یې خواخوږي وښوده او وې ویل:

-ډېر خواشینی یم، چې تاسو مې تر دې ځایه ځان پسې راوستئ.

-اعلیحضرتا ! ما له دغې ورځې پرته، د بل څه انتظار نه درلود چې تاسو د مسکو په دروازو کې وګورم.

ناپلیون وموسېد او په پریشانۍ یې سر پورته کړ او ښۍ خوا ته یې وکتل. یو یاور په نرمو او خښېدونکو ګامونو راوړاندې شو او هغـه تـه یې یوه زرینه تنباکمروړه ورکړه، ناپلیون هغه واخیسته.

تنباکمروړه یې پزې ته ونیوه او وې ویل:

-تاسو خو پـه عـذاب نـه شـوئ، سـفر مـو خوښـېږي، درې ورځـې وروسته به، مسکو وګورئ. زه پوهېږم تاسو د دې هیله نه لرلـه چـې دغـه آسیایي پلازمینه وګورئ، خوندور سفر به وي..

د ناپلیون پام شو چې ټول درباریان د پردې لاندې پټ شوي شـي تـه ګوري، وې پوښتل:

-دا څه شی دی؟

دوبوسیت، له درباري دود سره سم، پرته له هغه چې ټولواک ته شا وروارړوي، دوه ګامه شاته ولاړ او د پردې د لوړولو په ترڅ کې یې وویل:

-د اعلیحضرت ټولواک حضور ته د ملکې ډالۍ !

دا د ناپلیون دهغه ماشوم رونې او ښکلی، تصویر و، چې د اتریش د امپراتور له لور نه پیدا شوی، هغه د ژوار، نومي نقاش له خوا انځور او خدا زده ولې د روم د پاچا په نامه یادیده، ښکلی ماشوم و چې ګڼې کړۍ کړۍ څنې یې درلودې، د هغه غلچک او کتل د مور په غېږ کې د مسیح کتو ته پاتې کېدل..

ناپلیون په یوې ښکلې شاهانه خوځېدا، تصویر ته اشاره وکړه او وې ویل:

-د روم باچا، خورا ښکلی دی. د ایتالویانو د ښکلایز مهارت په ډول یې خپله څېره بدله کړه، په مینه مینه تابلو ته ورنږدې شو او داسې یې وښودله، چې ګواکې په فکرونو کې ډوب دی. هغه داسې احساس کړه، هر هغه څه چې دی ووایي یا یې وکړي، هغه خپله تاریخ دی. هغه ته داسې وبرېښېده چې تر ټولو ښه کار چې دی کولای شي، خپل پرتم، واک او ځانغوښتنې ته په پام سره، چې د هغه زوی به د هغه له برکته، له نړۍ سره د (بیلبو)لوبه وکړي، هغه ددې لپاره چې د دغه پرتم، واک او ځانغښتې برخلاف، باید بل څه په ځان کې څرګند کړي او ځان د نړۍ تر ټولو ساده او مهربان پلار وښیي. سترګې یې له اوښکو راډکې شوې، تصویر ته وروړاندې شو، څوکۍ ته یې وکتل (سمدلاسه یې څوکۍ د هغه مخې ته کېښوده) هغه پر څوکۍ مخامخ تصویر ته کېناست. د هغه یو اشاره ددې لپاره بس و چې ټول په پښو پاڅي،

ووزي او دغه ستر انسان له خپلو احساساتو سره یوازې پرېږدي.

ښه ډېره موده چې هغه د تصویر په وړاندې پاتې شو، پرته له هغه چې خپله پوه شي، پر هغه د رڼا پرتې شغلو ته یې ګوتې وروړې، بیا پاڅېد، دوبوسیت او د څارنې ساتونکي یې راوغوښتل او سپارښتنه وکړه چې دغه تصویر ددې لپاره د باندې وباسي، چې د کېږدۍ د باندې شاوخوا راټول شوي کسان د روم باچا د تصویر له نیکمرغه کتنې او د خپل ګران ټولواک او لارښود د زوی او راتلونکي واکمن له لیدو نه بې برخه نه شي.

له هغه شا ن چې ده هیله لرله، په هغه موده کې چې ده له خپل دولتي مشاور دوبوسیت، سره سهارنۍ خوړله (هغه ویاړ چې د دوبوسیت په برخه شوی و) د کېږدۍ په وړاندې د افسرانو او د زاړه ګارډ د سرتېرو د منډو او شروشور یوه هنګامه چې د تصویر د لیدو هڅه یې کوله، پورته شوه.

له هغه سره هم مهاله له لېوالتیا نه ډکې چغې اوریدلې کېدې:

-ژوندی دې وي ټولواک ! ژوندی دې وي د روم باچا ! ژوندی دې وي ټولواک !

تر سهارنۍ نه وروسته، ناپلیون ددوبوسیت، تر مخې خپل منشي ته وویل چې د پوځ په نامه دده فرمان ولیکي:

خپل فرمان یې یو ځل بیا له تېروتنو پرته او ښه لیکل شوې بڼه ولوست او وې ویل:

- هوکې ! لنډ او هر اړخیز !

په فرمان کې راغلي و:

-جګړه مارو نومیالو ! داده هغه جګړه چې موږ دومره ورته ستړګه پرې لاره وو، ددې جګړې بری تاسو پورې اړه لري. بری زموږ لپاره

هرومرو دی. هغې ته مورې زياته اړتيا لرو. بری به مورې ته هر څه راکړي. د ژمي لپاره تاوده او آرام کورونه او بېرته خپلې مېنې ته راستنېدل. هغه شان چې په اوسترليڅ، فريدلاند، وييتکس او سمولينسک کې وجنګېدئ، دلته هم وجنګېږئ. وجنګېږئ چې راتلونکي په خورا غرور او مېړانه ستاسو د سرښندنې يادونه وکړي. هغوی چې ستاسو د هر يو په اړه غږېږي، وايي به چې ده، د مسکو په لويه جګړه کې ګډون کړی و.

ناپليون د خپل فرمان وروستۍ خبره بيا وويله: هو، د مسکو په جګړې کې!

اوښاغلي دوبوسيت ته يې، چې د سفر خورا لېواله و، بلنه ورکړه چې له هغه سره په ګرځېدا کې ملګرتيا وکړي. بيا له کېږدی نه ووت او د زين شويو آسونو خواته وروخوځېد.

دوبوسيت له ټولواک سره د ګرځېدو لپاره، له هغه مننه وکړه او وې ويل:

-ستاسو اعليحضرت حضور پر ما خورا مهربان ياستئ.

هغه له آسه هم ډاريده، خوب هم ورته، او سورلی يې هم زده نه وه.

خو ناپليون د سفر دغه لېواله ته سروښوراوه او دوبوسيت، اړو چې بايد له هغه سره تللی وای. کله چې ناپليون له کېږدی نه ووت، د کېږدی تر مخې دده د زوی د تصوير په وړاندې دګارډ د راټول شويو پوځيانو چغو او نارو لاپسې قوت واخېست، خو دناپليون تندی تريوشو، په يوه شاهانه خوځېدا يې تصوير ته اشاره وکړه او وې ويل:

-يوسئ، له دې ځايه يې يوسئ! لا تر اوسه پورې وخت دی چې هغه د جګړې ډګر وويني.

دوبوسيت، سترګې وترلې او سر يې ټيټ کړ او دا ددې نښه وه چې تر کومې اندازې پورې د ټولواک خبرې احساسوي او پرې پوهېږي.

۲۷

لکه هغه شان چې د هغه تاریخ لیکونکي وایي، ناپلیون د اګست په ۲۵ مه نېټه له سهاره تر مانښامه پورې پر خپل آس تېره کړه.

هغه، ځایونه او سیمې کتلې او څارلې، پر هغو سپارښتنو چې د هغه مارشالانو ورته ورکړي کول، خبرې اترې کولې او خپلو جنرالانو ته یې خپل ځانګړي وړاندیزونه سپارل:

-د اګست په ۲۴ مه نېټه، د شوارډینو دمورچلونو تر نیولو وروسته، د روس د پوځ لومړي کرښې د کالوچا، د سیند د غاړو په اوږدو کې ماتې او یوه برخه، یعنې کینه خوا یې شاته اوښتې وه. په دغې برخه کې نه کوم سنګر او نه کوم څارځای و. سیند هم د دښمن د پوځونو د یرغل په وړاندې کوم خنډ جوړولای نه شو او یوازې همدا برخه وه چې مخې ته یې پراخه ډاګونه پراته وو. هر څارونکی او لیدونکی، پوځي یا غیر پوځي په لومړي کتنې او لیدنې کې په دې پوهېده چې د فرانسویانو یرغل به له همدې ځایه پیل کېږي. داسې برېښېده چې د دې خبرې په اړه فکر کول په کار نه دي او د ټولواک او مارشالانو لپاره دا د پریشانۍ او زیات غم خبره نه وه. هغوی په دې اړه نه ځانګړې پلټنې ته اړتیا لرله او نه ځیرکتیا ته، په تېره بیا چې اوس دغه پیاوړتیا د نبوغ نوم ګټلی و او ټولو هڅه کوله هغه د ناپلیون حق وګڼي، خو هغو تاریخ لیکونکو چې وروسته دغه پېښې لیکلي، دغه

رازد ناپلیون مل کسانو او یا خپله ده، په دې اړه بل نظر درلود.

ناپلیون، پر دغه ډاګونو وګرځید، په خورا ځیر یې ټول ځایونه وکتل، خپله یې له خپل ځان سره د ځښو ځایونو د خوښېدو او یا نه خوښېدو له امله سر ښوراوه، پرته له هغه چې په دغه اړه خپل ژور خیالات چې دده د پریکړو بنسټ یې جوړاوه، خپل مل کسانو یا جنرالانو ته ووایي، ددغو څېړنو وروستې پایله یې د فرمانونو په بڼه هغو ته اوروله. د داوو (چې په ګیرځوک اکمولسکي پېژندل شوی و) ددغه وړاندیز چې له کینې خوا باید د روسي پوځ نه راتاو شو، په اوریدو وویل چې دغه کار باید ونه شي، خو په دې اړه یې چې ولې ونه شي، هېڅ نه ویل. د جنرال کمپان دغه وړاندیز یې چې د هغه له مخې باید په فلیشی یرغل او خپل پوځونه د ځنګل له لارې قوماندې کړي، ومانه. که څه هم مارشال نې، چې په ګیرځوک الخنګینسکی مشهور شوی و او زړه یې وکړی شو ووایي چې په ځنګله کې پرمختګ کېدای شي، د پوځ د تباهۍ سبب شي، له دغه وړاندیز سره یې په ډاګه مخالف کړی و.

د شواردینو د شاوخوا د سیمو ترکتنې وروسته یو څه وخت چې پاتې شو، په خیالو کې ډوب شو او د توپونو د ډزو لپاره دوه هغه ځایونه چې سبا ته باید د روسیې مورچلونو، تر اور لاندې نیولو لپاره جوړ شي او د هغه تر څنګ هغه ځایونه چې صحرایی توپونه په کې ځای پر ځای شي، په نښه کړي.

وروسته له هغه چې یې دغه او نورې څه سپارښتنې وکړې، ببرته خپلې قوماندانۍ ته راستون او هلته یې د دغې جګړې د نظم کړنلاره د لیکلو لپاره خپل منشي ته واوروله.

دغه کړنلاره چې فرانسوي او ځښو نورو درناوی وړ تاریخ

لیکونکو په خورا درنښت د هغه یادونه کړې، دا سې وه:

هغه دوه مورچله چې د شپې له خوا د ګیرځوک اکمولسکی له خوا په لاندې شوې دښته کې جوړ شوي وو، له سهاره د دښمن پر هغو دوو مورچلونو برید پیل کړ، چې مخامخ ورته پراته وو.

له دې سره هم مهاله د لومړې توپخانې قوماندان جنرال پیرینتي، له کمپان دیرشو توپونو او دېسې او فریان له وسایلو سره، یعنې په ټولیزه توګه دوه شپیته عرادې (په هغو کې څلورویشت د ګارد توپونه، دېرش د کمپان د پوځ زغروال، او اته د دېسې او فریان د پوځ زغروال و) وړاندې ځي او د دښمن مورچلونه او توپخانه تر اور لاندې نیسي.

جنرال سوربیه باید دې ته چمتو وي چې د لومړنۍ قوماندنې په اوریدو، خپل ټول مهمات د دښمن د مورچلونه پلو ورولېږي.

شهزاده پنیتوفسکي د همدغو ډزو په لړ کې د ځنګله له لورې، باید کلي ته لاړ او د دښمن پر مورچلونو راتاوشي.

جنرال کمپان باید په ځنګل کې وړاندې لاړ شي، چې لومړي سنګرونه لاندې کړي. په دې توګه جګړه پیل او وروستې قوماندې به دنا پلیون له خوا په خپله د دښمن د عملیاتو په لیدو ورکول کېږي.

د نبۍ خوا د توپخانې د ډزو په پیل سره پر کینې خوا باید ډزې پیل شي. د موران د پوځونو وسلوال او د ولیعهد لښکر د نبي ارخ د اوربل په لیدو، باید په چټکۍ برید پیل کړي. د ولیعهد لښکر به کلی (بارادنیو) لاندې کوي او د هغه د درې پلونونه، تر اوښتونه وروسته به، د جنرال موران او جنرال ژی رار، له پوځونو سره چې دده تر قوماندې لاندې دي، د دښمن پر مورچلونو یرغل کوي. وړاندې به ځي او هلته به له نورو پوځونو سره یوځای پاتې کېږي.

دغه ټولې یادونې به په خورا ځیر تر سره کېږي او د هغه تر څنګ

باید پوره احتیاط پوځونه هم چمتو وساتل شي.
موژآسیک ته نېږدې
د ټولواک اردو د ۱۸۱۲ کال د سپتمبر ۲ مه

که ځان ته اجازه ورکړو او د ناپلیون دغه کړنلاره د هغه د نبوغ په وړاندې د هر ډول مذهبي ویرې نه لرې، وځېړو. په ډاګه به څرګنده شي، خورا ناڅرګنده او پېچلې ده. هغې څلور خبرې او څلور سپارښتنې لرلې، خو له هغو نه یوه هم عملي کېدای نه شو او عملي هم نه شو.
په دې کړنلاره کې راغلي و چې:
-لومړی باید هغه ځایونه چې ناپلیون په نښه کړي، تر بریده لاندې راشي..
دویم، جنرال پنیتوفسکي باید د ځنګلونو لارې د کلي پلو وخوځېږي..
درېیم دا چې جنرال کمپان له ځنګله نه تر تېریدو وروسته باید کلی اشغال کړي..
او څلورم دا چې: د ولیعهد لښکر به کلی (بارادنیو) لاندې کوي او دري پلونو ته به اوړي..
دغه کړنلارې لکه د هغه د نورو سپارښتنو او غوښتنو په شان عملي نه شوې او عملي کېدای هم نه شوې. له بارادنیو نه تر تېریدو وروسته، ولیعهد د کالوچا په سیمه کې په شا وتمبول شو او نور وړاندې تلای نه شو. د موران او فریان لښکرې، نه یوازې کوم مورچلونه لاندې نه شو کړای، بلکې شا تګ ته اړ وتل او د هغو خپل مورچلونو روسانو ولکه کړل (دا هغه څه و چې ناپلیون په هېڅ ډول نه شو کولای دهغو اتکل و کړی او تصورېې هم نه کاوه).. په کړنلاره کې

دا هـم راغلي و چې تـر دغـو سپارښـتنو وروسـته، نـورې قومانـدې بـه نـاپليون پـه خپلـه د دښـمن د عمليـاتو پـه ليـدو او د هغـو د بهيـر د پرمختـګ لـه مخې ورکوي، خو دا کـار هـم ځکـه ناشـونی و چې د دغـو جګړيزو پېښـو د پېښـېدو په ټوله موده کې نـاپليون دومـره لـرې و، چې له هغو نه دده خبريدل خورا ګران و (دا هغـه څـه و چې وروسـته څرګنـده شـوه) او هغـه فرمانونـه چې ده پـه دې اړه ورکـول، هـم لـه پېښـو نـه د ناخبرتيا په حال کې ورکول کېدل، نو ځکـه د هغـه عملي کېدل، خـورا ګرانه خبره وه.

۲۸

ډېر تاریخ لیکونکي داسې وایي چې د بارادنیو جګړه ناپلیون ځکه ونه ګټله چې هغه، د هغې په ترڅ کې والګي نیولی و، که هغه والګي نه وای نیولای، تر جګړې مخکې او د هغه په لړ کې به د هغه فرمانونو د لا لوړ نبوغ نه سرچینه اخیستې وای، روسیه به نابوده او د نړۍ نقشه او څېره به بدله شوې وای.

د هغو مورخینو لپاره چې وایي روسیه د یوه سړي، ستر پتر، په خوښه او تکل جوړه شوې، فرانسه د یو تن ناپلیون، په امپراتوري بدله شوې او د فرانسې پوځونه د یو تن په قوماندې روسیې ته راغلل او جګړه یې پیل کړه او روسیه ځکه ستر او بریالۍ شوه چې ناپلیون د اګست په ۲۲ مه نېټه په سخت والګي اخته شوی و، دا د هغو لپاره د منلو وړ ده.

که د بارادنیو د جګړې پیل یا نه پیل، د ناپلیون ارادې پورې اړه لرلای، که ددې یا هغه فرمان ورکول د هغه په خوښه یا نه خوښه کېدای، نو په دې توګه دا په ډاګه ده چې د ناپلیون والګی د روسیې ژغورونکی وګڼل شي، خو له دې کبله چې د اګست په ۲۴ مه د هغه له یو چوپړ هېر شوي و، چې هغه ته تودې او نه لمد بدونکې موزې ورکړي، باید دغه چوپړ د روسیې اصلي ژغورونکی وګڼو... له بله پلوه که دغه دلایل چې روسیه یوازې د یوه تن (ستر پتر) په اراده جوړه شوې امپراتوري ده، د فرانسې د امپراتوري جوړېدل او پر روسیې د هغه

هېواد د پوځ يرغل، د يوه تن ناپليون په خوښه او اراده تر سره شوې ده، هغه دلايل دي چې يوازې ناسم او له عقله لرې، بلکې له انساني طبيعت سره هم اړخ نه لګوي، خو د دغې پوښتنې چې د تاريخي پېښو دلايل دا دي چې د نړۍ د چارو بهير له مخکې د لوی خدای په اراده تاکل شوی او د ټولو هغو انسانانو د ارادې محصول ذی، چې په دغه بهير کې يې ګډون کړی دی او د دغه شان کسانو لکه د ناپليون د ارادې اغېز رښتينی نه برېښي. ..

د بارادنيو په جګړه کې ناپليون نه څوک وويشتل او نه يې څوک ووژل، دا کارونه ټول سرتېرو تر سره کړل او دا هغه څوک نه و چې خلک يې وژل.

فرانسوي سرتېرو د بارادنيو په جګړه کې روسي سرتېري نه له دې کبله چې ناپليون فرمان ورکړی وژل، بلکې هغوی له دې کبله روسي سرتېري وژل چې هغوی هيله لرله هغه ووژني. د فرانسې ټول پوځيان، فرانسويان، ايتالويان، المانيان، هنګريان، ټول او ټول وړې، بې جامو او له جګړو ستړي وو، دوی، د هغه پوځ په وړاندې چې مسکو ته يې د دوی د تګ لاره تړلې وه، ځان داسې انګېره چې ګواکې د بوتل سر خلاص شوی او بايد مې يې هرومرو وځکل شي، که هغه وخت ناپليون هغوی له جګړې نه منع کړي وای، هغوی به هغه وژلی وای او خپله به يې د روسانو وژلو ته وردانګلي وای، ځکه هغو دا کار خپله دنده ګڼله. .. هغوی نارې وهلې: ژوندی دې وي ټولواک ! د هرې اپلتې په اوريدو سره يې بيا هم همداسې نارې وهلې او چغې يې آسمانو ته رسېدلې. هغوی له دې نه پرته چې چغې ووهي: ژوندی دې وي ټولواک ! او ځان د مسکو تر لاندې کولو وروسته ښه خوړواو کالو ته ورسوي بله لاره نه درلوده. نو ځکه دوی د ځان په شان نور انسانان يوازې ددې

لپاره چې ناپلیون یې غوښتونکی و ،نه وژل. په دې جګړه کې دا ناپلیون نه و، چې د جګړې لارښوونه کوي، ځکه د هغه یو فرمان هم عملي نه شو... که څه هم دې جګړې ته جوړه شوې کړنلاره، په هېڅ ډول تر نورو هغو کړنلارو نه چې پخوا له دې د نورو جګړو لپاره جوړې شوې وې، خرابه نه وه بلکې تر هغو ښه هم وه او د جګړې په موده کې ورکړل شوي فرمانونه هم تر پخوانو هغو خرابه نه وه، خو د بارادنیو د جګړې فرمان له دې کبله دې ته، ورته پخوانیو فرمانونونه تو پیر درلود ،چې د بارادنیو جګړه، لومړې جګړه وه چې په هغه کې ناپلیون ماته کړې وه. ټولې ښه او غوره بې ساري کړنلارې او فرمانونه، چې کله بری رانه وړي، تل ناوړه او احمقانه بربښې او دهغو پوځي کارپوهانو له خوا غندل کېږي، چې جګړه ونه شي ګټلی او برعکس که څومره ناوړه او بیکاره کړنلاره او فرمان جګړه وګټي، هغه خورا ښه د پام وړ او غوره ګڼي او خورا ښه پوهان د هغو د ښېګڼو او غوره ځانګړتیاو د اثباتولو لپاره کتابونه پرې لیکي.

هغه کړنلاره چې (وای روتر) د اوسترلیځ د جګړې لپاره جوړه کړې وه، د پوځي کړنلارو په تاریخ کې غوره او ښېلګییزه وه، خو هغه یې د زیاتې پاملرنې، بشپړتیا او هر اړخیزتوب له امله سره وغندله. ناپلیون د بارادنیو په جګړه کې د واک د ستر استازي په توګه په هماغه شان غوره او تر پخوا هغه ښه او لا ښه تر سره کړه، آن د جګړې د بهیر لپاره یې کوم ناوړه څه هم ونه کړل. هر غوره وړاندیز یې ومانه، هغه کومه تېروتنه ونه کړه، خپله یې هم متناقض نظریات او څرګندونې نه لرلې، نه ډار شوی و او نه د جګړې له ډګره وتښتېد، په جګړه کې د خپلې پوهې او تجربې په مرسته یې، په کراره او عزت خپله جګړیزه مشري او غوره دنده په پوره ایمانداری تر سره کړه.

۲۹

کلـه چې نـاپلیون د جګړې د کرښـو ،تر دویمـې هـر اړخیـزې کتنـې وروسته راستون شو ،وې ویل:

-د شطرنج دانې ایښودل شوې او ټولې شوې دي. لوبه بـه سباتـه پیـل شي.

هغه هیله وکړه چې تودې جامې ورکړي او دوبوسیت، یـې هـم ځانتـه راوغوښت، له هغه سره یـې د پـاریس پـه اړه خبرې اترې پیـل کړې او د هغو بدلونونو په هکله یې د هغه نظر وغوښت چې د ملکې په کور کې د راوستلو هیله لرله. د تشریفاتو رئیس د ټولـواک د حـافظې قـدرت ځکـه حیران کړی و ، چې د ژوند ورځنـي خـورا واړه شـیان او د هغـوی ځـای او بدلول یې هم په یاد و.

لـه ډبرو وړو او بې معنا شیانو سره یې لېوالتیا ښودلـه، لـه سفر سره د دوبوسیت، پر بې پایه مینې ټوکې کولې او د هغـه ډاکتـر پـه څېر چې ښه په ځان ډاډمن او په خپـل کـار ښـه پـوهېږي، بې پـروا غږېږي، خپلـه چپنه اغوندي او د ناروغ پر سر درېږي او وایي:

-هر څـه زمـا پـه واک او ذهـن کې دي، مـا تـه هر څـه څرګنـد دي، هر وخت چې وړ وي، پیـل کـوم او لـه بـل هـر چا نـه ښـه پـرې پـوهېږم. اوس کولی شم ټوکې هم وکړم، څومره چې په کراره کراره زیاتـه ټوکې کـوم، په هماغه اندازه باید تاسو ډاډمن، آرام واوسئ او زمـا نبـوغ مـو حیـران کړي.

د خپـل دویم جام تر څکلو وروسته، ناپلیون لاړ چې دده تر نظره سبا تـه دمهـم کـار د سـرته رسـولو نـه مخکې بایـد ویـده شـي. هغـه د خپـل

راتلونکي کار له امله دومره سودايي و چې خوب يې ترينه تښتولی و. سره له هغه چې د شپې د لمد بل له مخې د هغه والګی لا زيات شو، د شپې تر نيمايي وروسته په درې بجو له خپلې کښړۍ نه، بلې لويې کښړۍ ته ورووت. او وې پوښتل:

- روسان شته که لاړل؟

هغه ته يې ځواب ووايه چې د دښمن ډزې له هماغه ځايه روانې دي. او د ښه ده، په نښه يې سر وښوراوه.

د ځارنې ياور کښړۍ ته ورننوت.

ناپليون له هغه نه وپوښتل:

- ښه راپه ! ته څه فکر کوئ، زمونږ ننني کارونه به ښه وي؟

راپه ځواب ورکړ:

-بښکه چې به ښه وي، معظم ټولواکه !

ناپليون هغه ته وکتل.

راپ وويل:

-ستاسو به په يادوي معظم ټولواک چې په سمولينسک کې مو ماته ويار راوبانبه او راته ومو ويل چې بوتل خلاص شوی دی او بايد وڅکل شي. ناپليون وروځې ګونځې او تندی تريو کړ، سر يې په منګلو کې کښښود، تريو مودې پورې چپ شو او بيا يې وپوښتل.

-دې خوار پوځ له سمولينسکه، تردې ځايه پورې ډېره مرګ ژوبله ليدلی ده، و ګوره ! ما تل ويلي دي راپه ! بخت دوکه ماره کمچنۍ غوندې ده او اوس دغه حال خپله احساسوم. رښتيا پوځ خو لا تر اوسه بشپړ دی؟

راپ ځواب ورکړ:

-هوکې معظم ټولواکه !

نـاپلیون یـو تـابلیـت راواخیسـت، هغـه یـې پـه خولـه کـې کښنـود. او خپـل سـاعت تـه یـې وکتـل. خـوب نـه ورتـه او سـهار هـم لا لـرې و. داسې فرمان نه و چې د وخت د تېرولو لپـاره ولیکـل شـي، ځکـه ټـول فرمانونـه ورکړ شوي و او اوس یې د عملي کېدو وخت و.

نـاپلیون پـه ټینګـه او ځېرې و پوښتل:

-پـوځ تـه ډوډۍ او وریځې ورکړل شوي دی؟

-هـو کې، ټولواکه !

-وریځې څنګه !

راپ ځواب ورکړ چې د وریځو پـه اړه یې هغـه د ټولـواک سپارښـتنې ټولـو تـه رسـولي دي، خـو نـاپلیون د نـه رضـایت پـه نښـه سـر وښـوراوه، ګواکې هغـه پـه دې باور نـه لاره چې د هغـه سپارښـتنې دې تـر سـره شـوي وي. چوپړ جام پـه لاس رانتوت. نـاپلیون ورتـه وویل چې راپ تـه هم یو جام ورکړئ، کرار چپـه خولـه کښناسـت او پـه خونـد خونـد یې غړپ غړپ خپـل جام څکه.

هغـه خپـل ګیلاس بـوی کړ او وې ویل:

- زه خـو نـه پـه مـزه پـوهېږم او نـه پـه بـوی. نـور نو ،لـه دې وا لګـی نـه ستومانه شـوی یـم، ټـول د ډاکتـر خبـرې کـوي او د یـوې وا لګـې دارو نـه شـی کـولی ! کـورو دیزار، دغـه تابلیتونـه راکړل، خـو د نـاروغۍ عـلاج هسې تشـه خبره ده.

زمونږ ځان د ژوند لپاره د یوه ماشین په څېر دی، هغه د همدې لپـاره جوړه شوی دی. هغه باید په خپل حال پرېږدو. هغه باید خپله د خپل ځان ساتنه او پالنه وکړي. هغه تر هغـه نـه چې مونږ دارو پـرې کـوو ، کلـه چې یو ازې وي، زیات کار کوي، زمونږ ځان لکه ساعت دا سې دی چې باید هماغه خپل ټاکلی وخت ووهي..

داسې بربښېده چې ګواکې لاره يې پيدا کړې وه، دا هغه څه و چې ناپليون له هغه سره خورا لېوالتيا لرله، هغه بيا ناڅاپه يوه پوښتنه او تعريف رامنځ ته کړ او وې پوښتل:

-راپه ! تاسو پوهېږئ چې د جګړې هنر څه شی دی؟

او خپله يې ځواب ورکړ:

-د جګړې هنر هغه دی چې په ټاکلي شېبه کې تر دښمن نه پياوړی او قوي واوسي.

او راپه، ځواب ورنه کړ.

ناپليون وويل:

-سبا به موږ له کوتوزوف سره مخامخ کېږو، ګورو به چې څه کېږي، يادېږي مو، هغه پر براونا، کې قوماندانې کوله، خو د درې اونيو په اوږدو کې يو وار هم نه پر آس سپور شو او نه يې د جبهې کړښې وکتلې، ګورو به چې څه کېږي؟

هغه ساعت ته وکتل، د شپې څلور بجې شوې وې، خو خوب نه ورته او جام يې ټول څکلی و. کوم کار يې نه درلود چې وې کړي. پاڅېد، ښکته پورته وګرځېد، يو تود کوټګی يې واغوست، خولې يې پر سر کړه او له کېږدې نه د باندې ووت. هوا تياره او لړې خورې وې. لړې له آسمان نه په سختې راشبوه وې. د فرانسوي پوځيانو د قطعاتو مخې ته بل شويو اورونو شغلې نه لرلې، خو هلته لرې لرې د روسي پوځونو، د بل شويو اورونو شغلې د لوګو په منځ کې ځلېدلې. چوپه چوپتيا خوره وه، خو د فرانسوي آسونو د سمونو تکهاري او څښهاري وو، چې مورچلونو ته خوځېدلي وو، هغه له ورايه اوريدل کېدل.

ناپليون د کېږدې تر مخې ګرځېده راګرځېده، د اور شغلو ته يې کتل، د سرتېرو ګامونو او د آسونو د سمونو غږ ته غوږ و، کله چې د

کښړدی مخې ته د ولاړ ساتونکی له مخې چې د بڼکوخولی يې پر سر و ،تښړبده ،هغه د ټولواک په لیدو په وچه تښړه بدل شوی و ، د هغه مخې ته ودرید او په هماغه پوځي قهرجن،خو هم مهاله له خواخوږی سره مل، غږ چې تل به سرتښرو سره په دې ژبه غږیده له ساتونکي نه وپوښتل:

-ته له څه وخت راهیسې خدمت کوي؟ همدا چې ځواب يې واورید ، وې ویل:

-ښه ! پخوانی يې، په غوند کې يې تاسو ته وریځې درکړئ؟

-هو ! ټولواک، رایې کړې.

ناپلیون سر وښوراوه او له هغه نه لرې شو.

د سهار پنځه نیمې بجې وې چې ناپلیون سپور شو او د شواردینو کلي ته لاړ.

هوا مخ په رڼیدو وه، آسمان که څه هم تک شین و ، خو یوازې یو کنډک وریځ په ختیځ کې ولاړې وې. پرښودل شوی نغري د سبايي په رڼايي کې کرار کرار په سړو کښدو و.

ښي اړخ ته د توپ یو درونده غږ انګازې جوړې کړې، په آسمان کې يې کرښه جوړه او ښرته چوپتیا خوره شوه. یوځو دقیقې وروسته دویم او بیا درېیم غږ واوریدل شو. فضا ولړزیده او بیا څلورم او پنځم ډزونه، نښړدې او نښړدې چښرته ښی خوا ته يې په پرتم پرتم انګازې جوړولې.

لا د لومړیو ډزو غږ نه و ورک شوی، چې نورې ډزې او نورې نورې یو په بل پسې پرله پسې پیل شوې.

ناپلیون له مل چوپړانو سره د شواردینو د کلي مورچلونو ته ورغی او هلته له آسه کوز شو ، لوبه پیل شوه.

۳۰

پېير چې له سردارانډې نه ګورکي ته راستون شو ، خپل څاروان ته يې سپارښتنه وکړه چې سبا سهار د وختـه آسونه چمتـو او دی هـم د وختـه راوېښ کړي. او سمدلاسه د باريس له خوا بـه هغـه کنج کې ويـده شو چې دده لپاره يې جلا کړی و.

کله چې پېير بله ورځ سهار پوره راوېښ شو ، هېڅوک د باريس پـه جونګړو کې نه و ، د وړې جونګړې هيندارې لړزيدې او دده څاروان ده ته ولاړ او ښوراوه يې.

داسې ښکاريده چې څاروان د هغه له راوېښـېدو نـاهيلی شوی دی، پرته له هغه چې پېير ته وګوري، هغه يې لـه اوړې نيـولی، پـه ښوريدو ، ښوريدو کې يې ويل:

-تاسو حضور، ستاسو حضور، ستاسو حضور ! د ډزو غږ اورئ..

پېير چې نور پوره راوېښ شوی و ، وويل:

-څه وايې، پيل شوه !

د جونګړې مخې ته ناست ساتونکی وايي، ستاسو حضور لکه چې اورئ، ډزې پيـل شـوې. ټـول ښـاغلي تللـي او پـه خپلـه والاحضـرت هـم پخوا له همدې ځايه تېر شو.

پېيـر ، پـه تلـوار جـامې واغوسـتې او د جـونګړې مخـې بړنـدې تـه ورووت. د باندې هـوا صـافه، تـازه شـبنم پـروت، طبيعـت او آسـمان د

خوښۍ ننښې ورولې. لمر چې همدا شېبه د وريځو له پردې نه ځان راژغورلی و، خپلې نيمايي شغلې يې کړې، د وريځو له کړې نه راځلولې، د کوڅې د بل پلو بامونو له شانه، په لاروکې پر پرتو خاورو د پراته شبنم، پر کورونو او د هغو پر کړکيو او د پېيړ پر آسونو چې د هغه جونګړې ته نېږدې ولاړ و، د رنا شغلې شيندلې، د باندې د توپونو غړمبهار، دم په دم ښه اوريدل کېده، يو ياور له خپل قزاق ملګري سره په کوڅه کې روان و.

ياور چغې کړل:

-ښاغلی ګرافه ناوخته شوې ده، ناوخته شوې !

پېيړ، خپل ساروان ته وويل چې آس يې ورپسې ورولي، خپله لاړ او پر هغې غونډۍ وروخوت چې پرون يې له هغې نه د جګړې د ډګر نندارە کوله. پر دغې غونډۍ خورا ګڼ شمېر پوځيان راټول شوي وو، د قوماندانۍ د افسرانو د غږيدا غږ، چې په فرانسوي ژبه غږيدل، اوريدل کېده. د کوتوزوف سپين سر چې سپينه سره پټاره لرونکې خولۍ يې پر سره وه او سپين څټې يې د اوږو په منځ کې ډوب و، له ورايه ښکاريده. د کوتوزوف لرليد (دوربين) په لاس کې و او تر غونډۍ لاندې لويه لاره يې څارله.

پېيړ، پله په پله پر غونډۍ وروخوت. هغه د سترګو په وړاندې منظر ته وکتل او دی د هغه له پرتم هک پک پاتې شو. هماغه پرونۍ دښته او ډاګ و او ښکلا يې دده زړه وړی و، خو اوس ټوله دښته له سرتېرو ډکه او د توپونو له ډزو نه راولاړ شوی کنډک کنډک لوګي هغه پوښلې وه. د لمر زريني وړانګې چې د هغه د شا له کينې خوا راپورته کېدې، لکه زريني ګلابي رنګه نيزې له اوږدو سيوريو سره غبرې غځولې او د سهار په سپېځلي هوا کې يې د دښتې پر لمنه د رنا لړې خپرولې. .. هلته

لـړې لـړې زريـن فصـلونه او يـو نـيم خـال، شـنه هغـه لـه ورايـه ځلېـدل. وړاندې، مخکې، ښې او کينې خوا ته دښته کې، د سرتېرو ګڼه ګونه وه. دا او نور ټول هر څه داسې د ژوند له خونده لېواله وه چې پېيـر ددغـه شان يو پرتمين حال هيله نه لرله، خو له هر څه زيات هغه د جګړې ډګر او د هغې دواړه خواته د بارادنيو کلي او د کالوچا، ډزو حيران کړي و.

د کالوچ، پر سر، په بارادنيو کې د هغه په دواړو خواوو کې پـه تېره بيا د هغه کين څنګ ته د ککړ ساحل پـه خوا کې ولاړې لـړې چې د رانـه لمر په راځلېدو او خوريدو، دغو لړو لمن ټولوله.. د توپونو لـوګي بـه د لـړو سره ګډ شو، د لـوګي او لـړو پـه دغـه سـيند کې بـه د لمـر سـهارنيو شغلو کله د اوبو پر څېر، کله د شبنم پر بستر، کله د بارادنيو او د سيند پر سواحلو د خپرو سرتېرو د سرنيزو پـر څوکـو، د ځلاوو رڼا خورولـه. ددغو لړو په منځ کې به کله سپينه کليسا، يـو نـيم ځای بـه د بـارادنيو د کلي، ديو نيم کور بامونه او يا د توپونـو لـه شـنوبخونو صـندوقونو سره دولاړو سرتېرو ډلې ليدل کېدې. دا هر څه پـه ښـوريدا او پـه خوځېدا ښکاريدل. ځکه چې د لـوګي او لـړو څپې په دغې ټوله بې پايه سـيمه کې په کراره روانې وې..

که څه هم عجيبه برېښېده، خو ددغـه منظر ښـکلا د توپونـو همدغـه لـوګي او د هغو د ډزو غړمبهاری وو.

ناڅاپه ګړز شـو او لـه هغـه سـره هـم مهالـه، يـو ګـرد، پنډ، سـپين خړ رنګه لـوګی پورته او بيا ګړز!

ګړز، ګړز! بيا دوه کنډ که لـوګي په هـوا کې رانښکاره شـول، پـه هـوا کې سره مخـامخ، وړانـدې لاړل او ګـړز ګـړز! او غړمبهـاری، هغـه څـه رښتيا کول چې سترګو ليدل.

کينې خوا ته د کروندې او بوټو پر سر، همدا سې پرله پسې د لـوګيـو

کنډکونه رابنکاره او لړې لړې چېرې روان وو. او هلته په ځنګلونو کې د توپکو نریو نریو لوګیو ټوټو، د ګردیدو او وړاندې تګ وخت نه شو پیدا کولای، خو دهغه نري نري غږونو خپل آوازونه تر غوږونو پورې رسول..

پېیر غوښتل همالته، د همدې لوګو، د همدې سرنیزو په ځلا او شروشور کې او د همدې خوځښت او منډو په منځ کې پاتې شي. هغه کوتوزوف او له هغه سره مل چوپړانو ته ددې لپاره وروکتل چې له هغو سره له پېښو نه د اخبستل شوي احساس آزموینه وکړي. ټولو کټ مټ لکه دده په شان، یا ده ته داسې وبرېښېدل، په هماغه شان لکه دده احساس مخ وړاندې کتل، مخامخ د جګړې ډګر ته. د هغو ټولو په بشرو کې هماغه پټه او ناڅرګنده توده لېوالتیا راځلېدله چې ده پرون شپه احساس کړې وه او د سردار اندرې سره تر غږېدا وروسته د هغه په رښتینتوب پوه شوی و.

کوتوزوف، چې هماغه شان ډګر ته کتل او پرته له هغه چې له هغه ځایه بلې خوا ته وګوري، هغه جنرال ته چې تر ځنګه یې ولاړ و، وویل:

-درځه ! درځه ګرانه ! خدای دې مل شه.

جنرال د قوماندې په اوریدو، له غونډې نه شېبه شوې لاړې پلو وخوځېد او د قوماندانۍ د یو افسر ددې پوښتنې په ځواب کې چې چېرې ځي، په خواشینۍ او قهر ځواب ورکړ:

-د سیند آپلو !

پېیر چې په خیالو کې زنګیده، د جنرال پسې وخوځېد او په زړه کې وویل:

- او زه؟ زه څه وکړم؟

جنرال پر هغه آس سپور شو ، چې قزاق ورکړ. پېښور هم د خپل څاروان پلو چې د آس جلو يې نيولی و ، ورغی. له هغه نه يې وپوښتل چې کوم آس تر نورو آرامه دی. هغه پر آس سپور شو ، د خپل آس يال يې راونيو ، د آس پر ګېډه يې د خپلو پرانستو ځنګنو او وسپنيزو پوندو نه احساس کړه ، چې عينکې يې له سترګو لوېږي ، خو نه يې شو کولای ، د آس له يال نه لاس راپورته کړ ، هماغسې يې جنرال پسې آس يرغه کړ او پر غونډۍ د قوماندانۍ د ولاړو افسرانو خندا يې راولمسوله.

۳۱

هغه جنرال پسې چې پېير لـه غونډې نه راشـوه شـوی و ، د غونډې په لمن کې پـه خورا چټکۍ کينې خوا تـه تـاو شـوی او پېير هغـه ورک کړی او خپلـه د پليـو سرتېرو کرښـو تـه چې د هغـه مخې تـه ور روان و ، ورګډ شو.

هغه هڅه کوله چې د هغو له ډلې ځان وباسي، کلـه بـه ښې او کلـه بـه کينې خوا تـه تاوراتاو شو ،خو هرې خواتـه ګن شمېر سرتېري ولاړ وو... د هغـو پـر څېـرو يـو ډول خواشـينۍ راخـوره وه. هغـوی ټـول پـه ناڅرګندو ،خو مهمـو کـارونو لګيـاوو. ټولـو پـه ناراضي،خو پوښـتنيزه غلچک دغه څورب سواره تـه چې سپينه خولې يې پـر سـر وه او هـېڅ څرګنـده نـه و چې ولې او د څـه لپـاره پـر آس سـپور و ، د دوی کرښـو تـه ورننوتلی دی، کتل. ،يو تن چغه کړې:

-دا ولې د کنډک په منځ کې سپور ګرځي؟

-بل تن د توپک په قنداق د هغه آس پـورې واهـه، پېيـر ځـان پـر زيـن برابر کړ او په خورا ستونزو يې متې ځان ټينګ کړ، د سرتېرو لـه منځـه ووت او ځان يې آزاد او پراخ ډګر تـه ووښت.

د هغه مخې تـه يو پل ورغـی، پلـه تـه نېږدې نـور سرتېري ولاړ وو او ډزې يې کولې، پېير هغو تـه ورنېږدې شو. هغه پرتـه لـه هغه چې خپله پوه شوی وي، لـه هغه پلـه نه چې په کالوچا ،کې د بارادنيو او ګورکی تر منځ پروت و ورنېږدې شوی و. دا فرانسويان و چې د جګړې په لومړيو شـېبو کې يې د بـارادنيو د لاندې کولـو وروسـته، ډزې کـولې. پېيـر تـر خپلې

مخې او د هغه دواړو خواووته سرتېري لیدل چې په ریبل شویو پرتو وښو چې ده پرون لیدلی و ، د ډزو سختو لوګو په منځ کې هلې ځلې کوي. سره له هغه چې د هغه شاوخوا او په سرپوري بې ساري ډزې روانې وې، په هېڅ ډول یې دا فکر نه شو کولای چې هغه د جګړې په ډګر کې دی.

هغه نه ډزې اوربدې او نه یې هغه مرمۍ او ګولۍ لیدلې چې له هرې خوا او دده له سره تېریدې. .. دښمن هم چې د رود آپلو او تر ډېرې پورې یې وژل شوي کسان چې په بې شمېره توګه دده شاوخوا پراته وو ، نه لیدل. د هغه داسې یوه موسکا وه چې له شونډو یې نه ورکېده، خپل شاوخواته یې کتل، یو تن بیا پر ده ورچغه کړل:

-دا د څه لپاره، لومړۍ کرښې ته راغلي دي؟

پر هغه یې غږ وکړ:

-زغله، ښې خواته زغله کینې خواته !

پېښر کینې خواته تاو شو او بې خبره له یاور جنرال دایوسکی سره چې پخوا یې هم پېژانده، ټکر شو. دغه یاور په کرکه هغه ته وکتل او د خپل طبیعت له مخې یې غوښتل لکه د بل هر چا په شان پر هغه هم وربرګ شي، خو هغه یې وپېژاند ، سر یې وښوراوه او وې ویل:

-تاسو دلته څه کوئ؟ او سمدلاسه په منډه له هغه ځایه لاړ.

پېښر چې پوه شو ، دا په رښتیا هم دده ځای نه دی، هلته کوم کار نه لري، له دې ویرې چې د چا د کارو خنډ نه شي، هماغسې یې دغه یاور پسې ور هه کړل.

هغه ته یې ځان ورورساوه او تري وې پوښتل:

-دا څه خبره ده؟ اجازه لرم چې له تاسو سره لاړ شم؟

یاور ځواب ورکړ:

-کولای شئ، همدا شېبه کولای شئ ! او د هغه څورب جنرال خوا ته يې چې هلته د وښو په منځ کې ولاړ، ورودانګل، يو څه شی يې هغه ته ورکړل او تر هغه وروسته يې پېيرته مخ وروړاوه او په موسکا موسکا يې هغه ته وويل:

-ګرافه ! تاسو څنګه دلته راغلی ياست؟ همداسې، د نندارې لپاره که څنګه؟

پېير وويل:

-هو، هو ! خو ياور د خپل آس مخ ترې واړاوه او په خپله مخه وخوځېد، هغه ورته وويل:

-د خدای شکر دی، دلته کراري ده. خو د کينې خوا په کرښه کې، د باګراتيون په قطعه کې قيامت دی، خدای دې ترې ساته !

پېير وپوښتل: دا څه وايي؟ خدای مه کړه، دا چېرې؟

ياور وويل:

-له ما سره راځه، د غونډې سرته لاړ شه، د مورډ له ځايه ،هو زمورډ له مورچله هر څه ښه ليدل کېږي، څه کوئ؟ راځئ او کنه؟

پېير خپل شاوخوا ته ددې لپاره وکتل چې وګوری څاروان يې چېرې دی، او ځواب يې ورکړ:

-ښه، درځم درسره.

او په همدې وخت کې يې د لومړي ځل لپاره تېيان وليدل چې ګوډ و مات روان دي او يا يو نيم چې د تګ نه دي، په بسترو کې وړل کېږي. په هماغه شنيليو کې چې پرون شپه له هغو تېر شوی و او د هغو ريبل شويو وښو د کودو کتارونه په ځمکه ليدل کېدل، چې خوندور عطرجن بوی ترې لګيده، پر ځمکه د پرتو وښو پر همدغو عطرجنو ريبل شويو وښو پر کودو يو وژل شوی سرتېری غځېدلی پروت و. سر يې کوږ او

لويدلې خولې تر څنګه معلومېده. پېير غوښتل وپوښتي چې هغه ولې نه راپورته کوي، خو کله چې يې د ياور برګو سترګو ته چې هماغه خوا ته ځير و، وکتل. چپ پاتې شو.

پېير چې ونه شو کولای خپل ځاروان پيدا کړي، له ياور سره د تنګې درې د لوړو، ژورو تر شا، د رايوسکی د غونډۍ پلو روان شو. د پېير آس د ياور د هغه نه بېرته پاتې کېده او په هر ګام کې ريږديده.

ياور وپوښتل:

-داسې برېښې چې تاسو له سورلې سره ررږدي نه ياستئ ګرافه !

پېير وپوښتل:

- نه، نه، هېڅ خبره نه شته ! خو تر لږې حيرانتيا نه وروسته يې وويل:

-خو د دې آس مزه نه شته، سم نه زغلي.

ياور وويل:

-هو کې، هغه ټپي شوی دی. د مخې ښې پښې زنګون يې لګېدلی، کېدای شي مرمۍ پرې لګيدلې وي، مبارکي درته وايم، ګرافه ! دا په لمبو د مبارکۍ اودس دی.

د لوګو په منځ کې د شپږم پوځ د موضع په اوږدو کې، د يوه نښه ويشتونکی پسې چې پرله پسې ډزې يې کولې وړاندې لاړل او يوه واړه ځنګله ته ورسېدل. په ځنګله کې هوا سړه، آرامه او د مني بوی يې درلود. پېير او ياور له آسونه راکوز او پلي د غونډۍ پلو وخوځېدل.

ياور چې غونډۍ ته نږدې کېده، وپوښتل: جنرال دلته دی؟

هغه ته يې ښې خوا وښودله او وې ويل:

- دغې خواته لاړ، تر اوسه پورې همدلته و.

ياور پېير ته داسې وکتل، چې ګواکې نه پوهېده اوس له هغه سره

څه وکړي.

پېير وويل:

-هو، تاسو مه نا آرامه کېږئ، زه ځم، غونډې ته ورځېږم ! اجازه ده؟

-ځه، لاړشه، له هغه ځايه هر څه ښه ښکاري او هلته ګوانښ هم کم دی، زه هم درپسې درځم.

پېير د مورچل پلو ته وروخوت او ياور مخ ته لاړ. هغوی بيا سره ونه ليدل، خو وروسته بيا پېير خبر شو ددغه ياور لاس د هغه ورځ په ډزو کې پرې شوی و.

هغې غونډې ته چې په هغه ورځ پېير ورختلی و، هغه پېژندل شوی ځای و چې (وروسته روسانو هغه د اوربل مورچل او يا د رايوسکي د مورچل په نامه يادوه او فرانسويانو هغه د ستريا مرګ مرکزي مورچل په نامه پېژانده) شاو خوا يې په لسګونو زره وژل شوي خلک پراته وو او فرانسويانو هغه د جګړې تر ټولو اغېزمن او غوره مورچل ګانه.

ددغه غونډې پر سر درې خواوته مورچلونه، کيندل شوي وو او ددغو درې مورچلونو په اوږدو کې لس عرادې توپونه خښ شوي وو، چې د هغومخې نه ولاړو ديوالونو له سيوريو نه يې ډزې کولې...

پېير چې د غونډې سرته وروخوت، د يوه هغه سنګر په پای کې چې توپونه په کې ځای پر ځای شوي وو، کېناست او په موسکا موسکا، له ځان او جهانه ناخبره يې شاوخواته کتل. کله ناکله به هماغه موسکا پرشونډو له خپل ځايه پاڅېد او هڅه يې کوله د هغو سرتېرو خنډ نه شي، چې توپونه يې وړاندې وروسته کول، په هغو کې يې ګولې کېښودې او په تلوار تلوار به يې د باورتو کڅوړې ښکته پورته زغلولې او ددې له ځنګه به تېريدل. دغو توپونو پرله پسې ډزې کولې، داسې غړمبارې او شراوشور چې غوږونه يې کنول او د هغو لوګي ټوله

فضا تیاره کړې وه.

برعکس پلي سرتېري چې د مورچلونو د ساتنې دنده یې لرله او ښکاره وه چې له ډاره ناآرامه او ګبنۍ اخېستي دي د مورچلونو د چارو د سرته رسولو، د چوپړانو په منځ کې چې تل په خپلو چارو لګیا او تل په خپلو مورچلونو کې را ایسار شوي او له نورو جلاوو، یو ډول ګډه ولوله لیدل کېده، داسې یوه ولوله لکه چې د یوې کورنۍ ټول غړي سره نېږدې کوي.

د پېیر، راتګ هغه هم په ولسي جامو او سپینه خولۍ پر سر په لومړی سر کې په سر تېري بده اغېزه وکړه، د هغه له څنګه به چې تېریدل هک حیران او آن په ډار ډار به یې هغه ته کتل. د توپ قوماندان چې یو اوږد لینګی لوړونی احمق وزمی افسر و، په دې پلمه چې د وروستي توپ حال ګوري، د پېیر پلو ته ورغی او په ځیر ځیر یې ورته کتل.

یو ځوان ګرد مخی افسر چې لا تنکی ماشوم برېښېده او داسې ښکاریده چې نوی حربي ښوونځي نه فارغ شوی وي او د هغو دوو توپونو په ساتنه پالنه کې یې خورا هڅه کوله چې ده ته سپارل شوی وو، په زغرده پېیر ته وویل:

-اجازه راکړئ تاسو ته ووایم، چې دا لاره پرېږدئ، دلته مه درېږئ، دلته اجازه نه شته.

سرتېرو به په شک او ګمان پېیر ته کتل او سرو نه به یې ښورول، خو کله چې ټول په دې پوه شول چې دغه سپین خولی سړی کوم ناوړه کار نه کوي، بلکې په مینه پر خاورو پلتری وهي. په درناوی ټولو ته موسېږي، د دښمن تر ډزولاندې داسې ګرځي ګرځي، لکه په باغ کې چې روان وي، د هغوی کرکه او حیرانتیا کرار کرار د هغه په وړاندې

لکه د هغو په منځ کې له ګرځېدونکو سپیانو چرګانو او وزو سره په خواخوږۍ او ټوکو بدل شول. دغو سرتېرو سمدلاسه هغه د کورنۍ دغړې په توګه ومانه، هغه یې خپل وګانه، هغه ته یې د زمور ارباب نوم ورکړ، په خپل منځ کې به پر هغه غږېدل او خندیدل. یوه ګولۍ راغله او له پېښره دوه ګامه لرې ولګېده او وچاودیده. هغه، هغه خاورې چې د دغې ګولۍ چاودنې دده پر جامو ورشیندلې وې، له جامو پاکې کړې، وې خندل او شاوخوا یې وکتل.

یو سور مخی پنډ سرتېری چې ټینګ او تک سپین غاښونه یې له ورایه څرګند وو، وویل:

-څنګه ارбابه! ته په رښتیا نه ډارېږې؟

پېښور وپوښتل:

- ته ډارېږې، که څنګه؟

سرتېری ځواب ورکړ: څنګه ونه ډارشم؟ ګولۍ ده، ړنده ده، رحم نه لري، یو وار سړی ټوټې ټوټې کوي، که په چا ولګېږي، نور نو ژوند نه پاتېږي، آیا کېدای شي ونه ډارشو؟

یو څو تنه سرتېري د پېښور له شاوخوا نه راتاو شول، هغوی داسې نه انګېرله چې ګواکې دی دې هم د نورو په شان وغږېږي او له دې چې دوی په دې پوه شوي وو له خپلې دې خبرتیا نه خوشاله و، د هغوی نه یو تن وویل:

- دا عسکري خو زمور کار دی، دی خو ارباب دی، خو عجب ارباب!

ځوان افسر د پېښور شاوخوا ته پر راټول شویو سرتېرو غږ وکړ او قوماندې یې ورکړه:

-خپلو ځایونه ته! له ورایه څرګنده وه، چې دا لومړی یا دویم وار

دی، چې ورسپارل شوې چارې ترسره کو ،نو له همدې کبله هر څه يې په خـورا ځيـر او پـه خپـل وخـت کـول، لـه دود سـره سـم يـې سـرتېرو تـه سپارښتنې او مشرانو ته ګزارش ورکاوه.

د توپونو د ډزو غړمبهاري او د توپکو د ډزو آوازونه، په ټولـه دښـته په تېره بيا د هغې په کين اړخ کې، چېرى چې د باګراتيون قطعـه مېشـت او په سنګرونو کې يې سرښندنه کوله، لاپسې زياتېدل، خو چېرى چې پېير ولاړ و ، د ګڼ ټينګ لوګي له کبله څه کم هېڅ نه ليدل کېدل. دغـه راز د پېيـر ټـول خيـال د تـوپچي د سـنګرونو د چوپړانـو د وړې ډلـې، يووالى ته چې له نورو نه جلا د يـوې کـورنۍ د غړوپـه شـان برېښـېدل، اختـه و ، هغـه لـومړنۍ لېوالتيـا او خونـد چې د پـوره نـاخبرۍ له املـه د جګړې د ډګر د لومړي وار له ليدنې او د هغه له ډزونه هغه ته پيدا شـوي و ، اوس پـه شـنيلوکې د وژلـو شـويو سـرتېرو مـړو پـه ليـدو ، ځـاى بـل احساس ته پرېښى و ، اوس له مورچلونو نه د راا ېستل شويو خـاورو پـر سرناست او خپل شاوخوا کې يې د سرتېرو څېرو ته کتل.

څه کم لسو بجو پورې يې شل تنه وژل شوي يا د غونډۍ پر سر ټپيـان د توپچي له مورچله لرې يوړل. دوه توپونه هم له منځه تللي وو ، لـه هر ځايه زيات پر توپونو زيـاتې ګولۍ وريـدې. د مورچـل سـرتېرې ګـواکې دا ډزې او غړمبهـارى نـه اوريـد ، ځکـه د هغـو د خنـدا ، ټوکـو ټکـالو او مستۍ د غړېدا شور له هر پلوه اوريدل کېده.

يـوه سـرتېرې، يـوې ګولۍ تـه چې پـه غړمبهـارې رارواتـه و ، اشـاره کوله او نارې وهلې:

- ګولۍ !

بـل سـرتېرې چې ليـدل، ګـولۍ د دوى لـه سـره تېرېـږې او د مـدافع سرتېرو منځ ته لوېږې، په کړس کړس خندل او نارې يې وهلې:

-دې خواته نه راځي، پلیو ته ور روانه ده، پلیوته !

بـل سـرتېري ولیـدل چې یـو اربکـي د را روانـې ګـولۍ لـه املـه سـر ټیټوي، او کینې، وې خندل او وې ویل:

-څنګه !ورسره آشنایې که څنګه؟

څو تنه نور سرتېري دیوال ته نېږدې راټول شوي او د هغه څه ننداري یې کولې چې د دوی تر مخې تېرېږي.

هغو له دیوال نه لرې مخامخ اشارې کولې او ویل یې:

-وینئ، کرښه یې ماته شوې، شاته تللي.

یو زوړ بریدګي په دوی غږ وکړ او وې ویل:

- خپل کار ته ګورئ، هغوی څه کوئ، شاته لاړل، نو لاړل، ستاسو یې څه، شا کې به کار لري. هغه یو سرتېری له اوږې راټینګ کړ، هغه یې په زنګانه پورې واهه او نور سرتېري له خندا نه شنه شول.

قوماندان له کومې خوا راغږ کړل:

-پنځم توپ راکش کړئ !

د توپ د راکش کوونکي غبرګ مست غږ واوریدل شو او ټولو په ګډه توپ را پر ځای کړ.

سورمخي ټوکمار چې له خندا نه یې غاښونه له وړایه برېښېدل وویل:

-نېږدې وه چې د هغه له سره ولوېږي !او په ښکنځلو ښکنځلو یې هغې ګولۍ ته چې د توپ څرخ او د یوه سرتېري پښه یې الوزولی و، ښکنځلې کولې:

-نو، ګډېرانو !وویشتل !

یو بل، دغو کلیوالو اربکیانو ته چې زړه نازړه راغلی و چې خپل ټپیان پورته کړی، په خندا خندا وویل:

-ای دوکه ماره ! دوکه ماره !

سرتېرو چې ولیدل، اربکیان د هغه چا په پورته کولو کې چې پښه یې الوتې زړه نا زړه دی، ورچغې کړې او وې ویل:

-څه ته ګورئ ! زمونږ ورغستلي خوند نه درکوي، که څنګه؟..

پېښ لیدل چې د هرې ګولۍ تر لګیدو او د هر سرتېرې د وژل کېدو نه وروسته، ټولیزه لېوالتیا لاپسې زیاتېږي.

د سرتېرو په ګوګل کې پټ اورونه، شغلو کېدو ته نېږدې وو، داسې لکه د تورو ګنیو وریځو د زړه په تل کې د برېښنا په شان..

پېښ هغه څه ته چې دده تر مخې د جګړې په ډګر کې تېریدل نه کتل او لېوالتیا یې هم نه درلوده چې په هغه خبر شي، د هغه ټولـه پاملرنه د سرتېرو په ګوګل کې راپسـخېدونکي اور ته چې دم په دم را په بلیدو و، وه. (هغه دا احساسوله). داسې برېښېده چې دده په ګوګل کې هم دا اور رابلیدونکی دی.. نور نو پېښ ته چا نه کتل، یو دوه ځله چا پر هغه چغې کړې چې د لارې خنډ نه شي.. سرتېرو ګولۍ او مهمات وړل راوړل. تلل راتلل. په توپونو کې یې ګولۍ اېښودې، خپلې چارې یې د زړه له کومې او کله ناکله په ځانښودنې تر سره کولې. د هغو تګ راتګ نڅا ته ورته وو او داسې برېښېده چې ګواکې په فنرونو روان وو.

دغه له تندره نه ډکه وریځ رانېږدې شوې وه او هغه اور و چې پېښ یې د لګېدو په تمه و، په ځلېدونکو شغلو، د ټولو پر څېرو رڼا خپره کړه. هغه د توپچي د قوماندان تر څنګ ولاړ و. په دې وخت کې یو ځوان افسر په سلامۍ راوړاندې شو او وې ویل:

-ویاړمن یم، تاسو ته خبر درکړم ښاغلیه ډګروالـه چې د توپ اتـه ګولۍ پاتې دي، ډزو ته دوام ورکړو که څنګه؟

مشر افسر پرته له هغه چې سترګې له هغه دیوالـه چې ده په ځیر ځیر

ورته کتل، راوړاوې چغه کړل:

-ډزې ! ډزې !

ناڅاپه کوم څه پښې شول، ځوان افسر اخ کړل او لکه مرغه چې په هوا کې په غشی لګېدلی وي، تاوراتاو شو او پر ځمکه کښاست. هر څه د پېښې تر سترګو عجیب، تیاره او تت شول. ګولۍ یو په بل پسې راوریدلې او په سرتېرو او د هغو په مخ کې په ولاړو دیوالونو او توپونو لګېدلې. پېښې، چې تر دې پورې د دغو غړمبهارو او ډزو آوازونو ته پام نه کاوه، اوس یې پرته له هغه نه بل څه نه اوریدل. د مورچل له ښې خوا سرتېرو د هورا ناړې وهلې، منډې منډې وې او پېښې داسې انګېرله، چې سرتېرې نه مخکې بلکې شاته زغلي.

ګولۍ مخامخ هغلته، د دیوال پر څوکې د پېښې مخې ته ولګېده او په ده یې خاورې ایرې راوشیندلې. د برېښنا د چټکۍ په شان یې یو تیاره پر سترګو راخوره شوه.. یو بریدګی قوماندان ته په منډه ورغی (او د هغه چوپړ په څېر، په داسې ژبه یې کوربه ته خبر ورکاه چې دده د خونې شراب پای ته رسېدلي دي) په ویر او زګیروی یې وویل:

-ګولۍ خلاصې شوې.

مشر افسر د پېښې پلو راتاو شو او چغه یې کړل:

- دا داړه ماران څه کوي؟

د هغه بشره تکه سره اوښتې، خوله خوله و او برندې سترګې یې ځلېدلې. د هغه سترګو او غلچک غوښتل چې د پېښې له سترګو سره مخامخ نه شي.

پر سرتېرې یې ورچغه کړل:

-منډه کړه، منډه کړه، وسلتون ته ورشه ! د ګولیو صندوقونه راوړه.

پېښې وویل:

-زه ځم.

افسر پرته له هغه چې هغه ته څه ووایي په چټکو او لوړو ګامونو بلې خواته لاړ او چغه یې کړل:

-هغه سرتېری چې ورته ویل شوي و د ګولۍ صندوقونه راوړي، د پېښې سره ټکر شو او وې ویل:

-اخ، باداره، دلته څه کوئ؟ دلته خو د تا ځای نه دی.

سرتېری دا وویل او د غوندۍ نه ښکته شېوه شو.

پېښې سرتېرې پسې رامنډه کړه او له هغه ځایه چې ځوان افسر ناست و لږ ورتاو شو، یو، دوه، درې ګولۍ یې له سره تېره شوې، د هغه تر مخې شاوخوا او شاته ولګېدې، د غوندۍ لمنې ته ورورسېدې. کله چې د مهماتو شنه صندوق ته ورورسېده، پام یې شو او وې ویل:

-زه چېرې روان یم؟

هغه ځای پر ځای ودرید او نه یې شو کولای ځانته ځواب ورکړي، مخې ته لاړشي او که شاته وګرځي. خو ناڅاپه یو ګړز او د ځمکې درنې ریږدیدا هغه شاته وغورځاوه او پر ځمکه ولګېده، خو په همدې شیبه کې د یو ستر اور ځلا، د هغه سترګې وبرېښولې او د یوې چاودنې داسې درانه کنې ونکی غږ په فضا کې وچورلید، چې غوږونه یې کنول. پېښې چې را په حال شو، پر ځمکه ناست او په لاسونه یې تکیه کړې وه، د مهماتو هغه صندوقونه یې چې تر مخې ایښي وو، نښه یې هم نه وه پاتې، یوازې د شنو اور اخېستو تختو زړې ټوټې پر شنیلو، خورې وړې پرتې وې او لوګی تړې پورته کېده او یو آس چې د بار څه برخې یې تړې ځړیدې، ځان پسې کشکوه او په ځغاسته زغلیده. یو بل آس لکه د پېښې په شان په ځمکه لګېدلی پروت او زړه زورونکی زګیروی یې کاوه.

۳۲

پېير، چې له ډاره ځان هېر کړی و، پاڅېد او له ځانه شاخوا ته د توپ مورچل ته چې هلته، يو ازيني پناه ځای و، ورمنډه کړل.

پېير، چې کله مورچل ته ورننوت، پوه شو چې نور نو له هغه ځايه ډزې نه کېږي او هلته يې يو ازې ځو تنه وليدل چې په کوم څه اخته دی. پېير، د دې لپاره وخت پيدا نه کړ، چې پوه شي دغه خلک څوک دي، هغه د مورچل ډګروال قوماندان وليد چې ديوال ته مخامخ پروت او شا يې ده ته ده، داسې چې ګواکې د غونډې په لمن کې څه ته ګوري او يو سرتېری يې ليده چې څو تنو له څنګلو نيولی، او دی له هغو نه د ژغورنې هڅه کوي، هغه سرتېری چغې وهلې:

-ورونو !

او کوم نور ډېر عجيب شيان يې وليدل.

خو دی لا په دې پوه شوی نه و چې ډګروال وژل شوی دی او هغه سرتېری چې چغې وهلې، ورونو ! دهغه اسير شوي د سترګو تر مخې يې د بل د اوږو په منځ کې نيزه ورومنډل شوه، خو لا سنګر ته پوره ننوتلی نه و چې يو ډنګر وچ ژېړ بشړ سړی يې وليد چې له څېرې نه يې خولې رارواني وې، شنه دريشي يې پرغاړه او توره يې په لاس، دده خواته راروان او چغې يې وهلې، پرته له هغه چې يو بل سم ووينې، يو او بل پلو ته يې سره ودانګل. پېير، چې هغه ته ورنېږدې شو، پر خپل سر يې له هغه سره د ټکر د مخنوي لپاره خپل لاسونه وروغځول، د ځان او د هغه تر منځ يې خنډ کړل او هغه سړی يې(چې فرانسوي افسر و) راونيو. يو لاس يې پر اوږې او بل يې د ستوني پر بيخ ورکېښود، له هغه سره غېږ په غېږ شو، افسر هم خپله توره وارتېرله او پېير يې له

ګريوانه راونيو.

يو څو شېبې هغو دواړو، له ډاره په ډکو سترګو د يو بل نا آشنا څېرو ته کتل، دواړه حيران و چې څه کوي او څه بايد وکړي او هر يو له ځانسره ويل:

-زه د هغه اسير يم او که دی زما اسير دی؟ خو فرانسوي افسر ځکه زيات ګمان کاوه چې اسير شوی دی، چې د پېيړ له وحشته ډک زورور لاس پر هغه لاسبری دی او پرله پسې يې د هغه ستونی پسې کېښکود. فرانسوي افسر غوښتل چې څه ووايي، خو ناڅاپه د دوی له سره د يوې تېريدونکې ګولۍ غږ دواړه له ډاره ورېږدول. فرانسوي افسر په داسې يو چټکی ولويد چې پېيړ فکر وکړ د هغه اورمېږمات او سر يې له ځانه جلا شوی دی.

پېيړ سر خم کړ او د هغه ګريوان يې پرېښود، پرته له هغه چې فکر وکړي چې څوک د چا اسير دی. فرانسوي د مورچل پلو منډه کړې او پېيړ د غونډۍ د لمنې پلو راشېوه شو. په منډو منډو کې يې په وژل شويو او ټپيانو کې پښې بنديدې او داسې يې انګېرله چې پراته کسان يې له پښو رانيسي، خو پېيړ لا د غونډۍ لمنې ته رسېدلی نه و چې تصور يې وکړ، د روسي سرتېرو يوه ډله چې مخامخ ده ته په ځغاسته ده، په چغو نارو منډې راوهي، په شروشور اله ګوله او مستۍ کې يو بل کېښکاږي، يو له بله غږېږي چاپېروي، يو بل ته پښې ږدي، لوټې، پاڅېږي او لکه يو نه ايساريدونکی توفان د مورچلونو پلو وردرومي. (دا هماغه يرغل و چې يورمولوف ځان پسې ليکلی دی او دعوا لري چې يوازې دده دمېرانې او زړورتيا له برکته و چې دغه يرغل ته لاره آواره شوه. ويل کېږي چې په همدې يرغل کې و چې د ګيورکي صليب چې ده په جيب کې درلود، د غونډۍ د لاس ته راوړلو په وياړ ګټلی و)

هغه فرانسویانو چې غونډې يې لاندې کړې وه، په تښتېدو شول، زمونږ پوځیان د هورا ،هورا په چغو چغو هغوی دا سې پسې واخېستل چې د هغو درول او نیول هم خورا ګران کار و.

له مورچلونو نه يې ټپیان رابښکته کړل چې د هغو په منځ کې يو فرانسوي جنرال هم و او فرانسویان تر پرې راتاو شوي و.

ډېر اسیران پېښ هغه پېژندل او ډېر هغه يې نه پېژندل، که روسان و او که فرانسویان، بشرې يې خورا رنځېدلې او کړېدلې بربښېدې، ټولو هڅه کوله ځان له مورچلونو نه لرې کړي، ځېنې په خپلو پښو روان و، ځېنې په ځمکه رغړېدل او ځېنې يې پر کراچیو اچولې وو. پېښ غونډې ته وروخوت او له يو ساعت نه زیات هلته پاتې شو، خو له هغې ډلې نه يې چې د يوې کورنۍ غړي ګڼل کېدل او ده يې هم خپل غړی ګانه، هېڅڅوک پیدا نه کړل. ډېر دا سې مړي (وژل شوي) يې ولیدل چې ده هغه پېژندل، خو يو څو تنه هغه يې ونه پېژندل. يو ځوان افسر چې د دیوال بیخ ته د وینو په ډنډ کې کړوپ ناست و، سورمخي سرتېري، که څه هم لا نبوریده ،خو چا راجګ نه کړ.

پېښ مخ ښکته منډه کړه، له خو ځانسره يې ویل:

-نه، نور نو هغوی له دې لاس اخلي، نور به دوی له هغه څه نه چې کړي دي، په وحشت کې شي. او په لالهانده توګه هغو ګڼو کراچیو پسې چې د جګړې له ډګره وتلې، لاړ.

لمر، چې لوګي يې پر مخ پرده غورولې وه، لا لوړ ولاړ او مخې ته وړاندې په تېره بیا کینې خواته سیمونو سکایا ته نېږدې په لوګیو کې يو څه ایشیدل، د توپونو او ټوپکو ډزې نه یوازې کرارې شوې نه وې، بلکې په وار وار لا پسې زیاتې شوې وې، دا سې بې کچې چې تا به ویل کوم ناهیله مند انسان په خپل وروستي قوت سره چغې او رمبارې وهي.

۳۳

د بارادنیو د جګړې اصلي عملیات د زرو ساڑینو (۲/۱۳ کیلومتره) په اوږدو کې د بارادنیو او د باګراتیون د پوځونو تر منځ په واټن کې پېښه شوه، له دغه ډګره بهر، د ماسپښین په وخت، یو خوا روسي پوځونه او د اووارووا، سوروځان وښود او له هغې بلې خوا، له اوتیخیه نه آپلو، د پنیتوفسکي او توچکوف پوځونه سره ولویدل، خو دا د هغه څه په کچه چې د جګړې د ډګر په منځنۍ برخه کې تېریدل، دوه واړه او کمزوره عملیات وو. تر ټولو سخت عملیات د بارادنیو او د باګراتیون د مورچلونو تر منځ، ځنګله ته نېږدې، په پراخه فضا کې چې دواړو خوا ته پرانستې وه، په خورا ساده او له دوکو او چل ول نه لرې، روان و.

جګړه د دواړو خواوو نه په ډزو چې په سلګونو توپونو په کې ګډون درلود، پیل شوه.

وروسته له هغه چې لوګی پر ټولې دښتې وغوړید، د فرانسویانو له خوا د دیسي او کمپان دوې قطعې له ښي پلوه، د باګراتیون پلو، او د کینې خوا د ولیعهد غونډ د بارادنیو په لور د لوګیو په غبرګ کې وړاندې ورروان شول.

د شواردینو له سنګرونو نه چې ناپلیون هلته ولاړ و، د باګراتیون مورچلونه یو ورسته او د بارادنیو هغه دوه ورسته (ښي پلو) لرې لیدل کېدل، نو له دې کبله یې هغه څه چې د جګړې د ډګر په منځنۍ برخه کې تېریدل نه شو لیدلای. په تېره بیا چې لوګی او لړو ټوله دښته پوښلې وه.

د دوسه د پوځ سرتېري چې د باګراتیون د هغو خوا ته ورروان و، تر هغه وخته پورې لیدل کېدای شو چې د دوی او مورچلونو تر منځ شیلې ته ورکوز شوي نه وو. همدا چې دوی شیلې ته ورکوز شول، د توپونو او توپکو لوګی دومره ګڼ شوي وو چې د غونډۍ آپلو ته یې د هغو ورختل چور له سترګو پناه کړي و، کله ناکله به توري ننبې هرومرو د سرتېرو سیوري، او کله ناکله به هم د سرنیزو د سرونو ځلاوې د لوګو په منځ کې ولیدل شوې، خو له شوار دینو نه، نه شو کېدای په دې پوه شي چې آیا دغه کسان خوځېږي، ولاړ دي، فرانسوي دي او که روسان. ختلی لمر، د هغه شغلې او ځلا مخامخ د ناپلیون پر مخ ورځلېده. هغه چې لاس یې سایوان کړی و، په ځیر یې د باګراتیون د پوځ ځارنه کوله. لوګی د دغه پوځ په وړاندې پرده شوی و، کله به داسې وبرېښېد چې لوګی خوځېږي او کله به ښکاره شوه چې پوځ روان دی. او کله به هم د توپونو د ډزو د غړمبهاري په منځ کې د خلکو چغې واوریدل شوې، خو دا نه پوهېدونکې وه چې دوی هلته څه کوي. ناپلیون د غونډۍ پر سر ولاړ و او په لرلید (دوربین) کې یې کتل. د لرلید په وړه کړۍ کې یې لوګی لیده او د لوګي په منځ کې یې کله خپل او کله هم روسي پوځیان تر سترګو کېدل، خو کله به یې که لرلید له سترګو لرې کړ، په دې به نه پوهېده چې په لرلید کې لیدلی څه، چېرې و.

هغه له غونډۍ راکوز شو، کله به شا، کله به مخې ته وخوځېد، کله به ودرید، د ډزو غږ ته به غوږ شو او د جګړې د ډګر خوا ته به یې وکتل. نه یوازې له هغه ځایه ښکته چې دی پرې ولاړ و، نه یوازې پر هغه غونډۍ چې اوس دده څو تنه جنرالان پرې ولاړ وو، بلکې په خپله د نیزوالو سرتېرو په سنګرونو کې چې اوس روسي یا فرانسوي پوځیان وژل شوي یا ټپي یا ژوندي، یا له ډاره، له عقله وتلي سرتېري په کې

راټول شوي وو ، نه پوهېدل کېدل چې په دې ځای کې اوس هلته څه تېرېږي او څه کېږي.

د څو ساعتونو په اوږدو کې په دې ځای کې د توپونو او توپکو د نه آرامه کېدونکو ډزو په منځ کې کله روسان او کله هم فرانسویان، کله پلي او کله سواره، پر غونډۍ رانښکاره کېدل، لویدل به، پر یو بل به یې ډزې کولې، سره نښتل به او نه پوهېدل به چې څه غواړي او څه کوي، چغې به یې وهلې او بېرته به ستنېدل.

د ناپلیون له خوا د جګړې ډګر ته لېږل شوي یاوران او هغه ریباران چې ده خپلو مارشالانو او قوماندانانو ته ورلېږلي وو ، راستنېدل او د جګړې د حال او جاج خبرونه یې ورته رارسول، خو دغه خبرونه تول دروغ او ناسم وو ، ځکه د جګړې په اور کې څوک په بشپړه توګه نه شي کولای وو ایي چې په دې شېبه کې اوس څه، چېرې تېرېږي. او هم له دې کبله چې دغه یاوران او ریباران د جګړې تر خونړیو کرښو پورې نه تلل او هغه خبرونه یې چې ناپلیون ته راوړل، نه د دوی خپل د سترګو لیدلی حال بلکې له بل چا به یې په بل ځای کې اوریدلي و. بله خبره دا وه چې د جګړې له ډګره تر ناپلیون پورې دوه درې ورسته لاره به چې کله دغه استازو وهله، جګړې به د خپل زور له کبله بله بڼه او تګ لاره پیدا کولو ، او ده ته رارسېدلی خبر به نور نو سم نه و. د ساري په توګه، هغه یاور چې له ولیعهده دا خبر راوړی و چې بارادنیو لاندې شوې ده، د کالوچا پر سر ولاړو پلیو فرانسویانو نیولې ده او له ناپلیونه یې پوښتنه کوله، چې آیا دی قوماندہ ورکوي چې له پله نه واوړي او کنه؟ ناپلیون فرمان ورکوي چې له پله واوړي، هلته مېشت او دده بل فرمان ته سترګې په لاره پاتې شي، خو نه یوازې هغه وخت چې ناپلیون دغه فرمان ورکړ، بلکې آن هغه وخت چې د دغه خبر یاور ناپلیون ته ورروان

و ، دغه پل روسي پوځيانو ببرته له فرانسويانو نه نيولی او لا د وخته يې هغه ته اور ورته کړی و. دا د دغې جګړې د هغو لومړيو يرغلونو نه و چې پيير هم ګډون په کې کړی و. ياورانو او ريبارانو د نيزوالو پوځونود مورچلونو نه په خورا ډار او وحشت ناپليون ته راغلل او خبر يې راوړ چې د فرانسويانو يرغل په شا تمبول شوی، کمپان ټپي شوی او داوو ، وژل شوی دی، حال دا چې هماغه وخت د نيزوالو مورچل، نورو پوځيانو نيولی و او په هماغه شېبه کې چې ناپليون ته ويل کېده چې داوو وژل شوی، هغه ژوندی او ډېر کم ټپي شوی و. ددغو ناسمو خبرونو له امله و چې ناپليون به دداسې چارو په اړه فرمانونه ورکول چې يا له دغه فرمانه مخکې تر سره شوې وې او يا د سرته رسېدو وړ نه وه او يا خو نه سرته رسېدونکې پاتې کېده. هغه فرانسوي مارشالان او جنرالان چې د جګړې ډګر ته نېږدې، خو هغو هم لکه د ناپليون په څېر خپله په جګړې کې ګډون نه درلود او يوازې به يې کله ناکله تر اور لاندې هلته ورغلل، پرته له هغه چې د ناپليون خوښه او مشوره تر لاسه کوي خپله به يې ځېنې فرمانونه ورکول چې څوک او کوم پلو ډزې وکړي، سپاره پوځونه چېرته لاړشي او پلي هغه څه وکړي. نو آن د هغو فرمانو نه کټ مټ لکه د ناپليون د فرمانونو په څېر هغه هم په ناسم او بې پايه توګه ترسره کېدل او زياتره وخت خو به د هغه فرمان د غوښتنو برخلاف کړه کېدل. د سرتېرو زياترې برخې چې د پرمختګ سپارښتنه ورته شوې وه ، ببرته راتښتېدل او هغو ته چې د دريدو حکم يې شوی و ، د دوی له هيلې نه لرې د روسي پوځيانو په ليدو به يا شا ته تلل، يا به يې په خپل سر يرغل پيل کړ. او يا به سورو پوځو د روسي تښتېدونکو سرتېرو په ليدو په خپل سر هغو پسې منډې وهلې. .. هغو قوماندانانو چې په جګړه کې و ،هم دغه شان ټولې پربکړې، په خپل سر

او په خپله خوښې کولې. هغوی نه یوازې له نا پلیون نه بلکې له نې، داوو یا مورا ،نه هم پوښتنه نه کوله. هغوی نور نو د خپل سرچارو او پریکړو نه، نه ډاریدل. ځکه په جګړه کې پریکړه د انسان له ټولو نه ګران څیز یعنې ژوند پورې اړه لري. کله دا سې برېښي چې ژغورنه په تېښته کې ده او یا مخې ته تګ کې، نو ځکه سرتېرو د جګړې په خونړو شېبو کې د وخت او خپلې خوښې له مخې پریکړه کوله، خو رښتیا خبره دا و چې دا شا یا مخې ته خوځېدا ،د سرتېرو حال ته څه ګټه نه رسوله، د هغو پېټی یې نه سپکاوه او د هغو حالت پلي نه شو بدلولای. پر یو بل د سورو یا پلیو یرغل هومره مرګ ژوبله او ژوند ته ګواښ نه پېښاوه، د مرګ ژوبلې او ټپي کېدو ګواښ، له توپونو او توپکو وو، د هغو له ګولیو او مرمیو نه، چې له هرې خوا نه په هوا کې چورلیدې.

همدا چې سرتېري به له هغه ځایه چې ګولۍ او مرمۍ وریدلې ځان ووېسته، د قوماندانانو د قوماندې غږ به هغو پسې انګازې جوړولې، او د نظم او ګواښ تر سخت اغېز لاندې به یې په منډه، تر اورلاندې سیمې ته راستانه کړل، خو هغو به ېېرته د مرګ د ګواښ له املې د قوماندان ګواښ هېر او د ټولو او ډلیزو کړو تر اغېز لاندې به یې خپله پریکړه کوله.

۳۴

د ناپلیون جنرالان، داوو، نی او میورات چې جګړې ته نږدې وو او کله ناکله به هغې ته ورګډیدل، څو وار یې د جګړې سیمې ته لویې منظمې قطعې ور استولې وې، خو د هغه څه برخلاف چې پخوا به په ټولو جګړو کې پېښېدل، دښمن د تښتې پر ځای دا وار له وحشت او ډاره په ډک حالت، په ډله ایزه توګه خپل پوځیان بېرته تېښتې ته هڅول. هغوی به بیا راتلل او منظم کېدل به، خو وار تر وار به یې شمېر په کمېدو و، غرمې ته نږدې میورات خپل استازی ناپلیون ته ورولېږه او د مرستندوی پوځ هیله وکړه.

ناپلیون د غونډې په لمن کې ناست و او جام په لاس، (پونس) یې څکل چې د میورات استازی ورته راورسېد او په ډاډ یې ووې، که ټولواک دوی ته یوه بله مرستندویه قطعه ورکړي، نو دوی به وکولای شي په ډاډ روس پوځ مات کړي.

ناپلیون په حیرت د میورات ځوان او ښکلي استازي ته چې د میورات په شان یې توري اوږدې کړې، ځنې لرلې وکتل او داسې چې ګواکې د هغه په خبره پوه شوی نه وي، په ځیږه ژبه د هغه خبره تکرار کړه:

-مرستندویه قطعه! ناپلیون له ځانسره فکر وکړ او وې ویل:

-کوم مرستندوی پوځونه؟ څنګه هغوی مرستندوی قوتونه غواړي

حال دا چې نیم پوځ له دوی سره دی او د دوی په وړاندې یوازې د دښمن یوه خواره ضعیفه او بې مورچله خوا ولاړه ده، هغه په خورا ترخه ژبه دغه استازی ته وویل: د ناپل شاه ته ووایه چې لا غرمه شوی نه ده او زه لا په ښه توګه د شطرنج د تختې پر مخ، دانې ښې لیدلای نه شم. مارش، درځه!

ښکلي، تنکي، ځوان استازي چې لا لاس له خولې نه کوز کړی نه و، یوه سوړ ژور اسویلی یې ووښت او بیا یې هغې خوا ته ورودانګل چې خلک وژل کېدل. ناپلیون پاځېد او ځانته یې دکولینکور او بیرتیه په نامه افسران وروغوښتل او له هغو سره یې د هغه څه په اړه د زړه خواله پیل کړه چې جګړې پورې یې اړه نه لرله. د هغو خبرو په نیمایي کې چې د ناپلیون ټول پام یې ځانته وراړولی و، بیرتیه ولیدل چې یو سپور جنرال له خپلو یاورانو سره په خولو کې خیشت، په ځغاسته د غونډۍ پلو ورنېږدې کېږي. دا سړی جنرال بیلیار و. هغه له آسه راکوز، په چټکو ګامونو ټولواک ته ورنېږدې شو او په خورا زړورتیا او لوړ آواز یې د مرستندوی پوځونو اړتیا ثابتوله. هغه په خپل شرف قسم وخوړ که ټولواک دوی ته یوه بله قطعه ورکړي، روسي پوځ به تالا والا کړي. ناپلیون اوږې پورته واچولې او پرته له هغه چې څه ووایي، خپلې ګرځېدا ته یې دوام ورکړ. بیلیار په لوړ آواز او لېوالتیا هغو جنرالانو ته غږیده چې ترې تاو شوي وو.

ناپلیون ببرته، رارسېدلی جنرال ته راستون شو او وې ویل:

-بلیاره! تاسو یې ډېره توده خورئ! د جګړې په لمبو کې سړی په آسانۍ تېروزي، ځه لاړ شه، هر څه ښه وګوره او بیا ببرته ما ته راشه!

بلیار، لا له ستر ګوپناه شوی نه و چې د جګړې د یوې بلې خوا، یو بل نوی استازی دوی ته راورسېد.

ناپلیون په داسې یوه ژبه چې له ستونزو په تنګ شوی وي، وویل:
-نور څه شوي دي؟
استازی پیل وکړ:
-ټولواک، شهزاده...
ناپلیون په داسې یوې خوځبدا چې قهر تړې څرګندیده وویل:
-مرستندوی پوځ غواړئ؟
استازی د هو په نښه سرښکته خواته وښوراوه او د حالاتو په اړه یې خبرې پیل کړې، خو ټولواک مخ تړې واړاوه، څو ګامه لرې شو، ودریدا او بیا یې هغه ته مخ راواړاوه، بیرتیه، یې ځانته وروبالله. خپل لاسونه یې له خواری نه وښورول او وې ویل:
-باید له احتیاطونه یو څه مرسته ورولېږو! بیا یې بیرتیه ته(وروسته بیا ناپلیون ویل دا هغه هیلی و چې ما باز تړې جوړ کړ) مخ وروارړاوه او له هغه نه یې وپوښتل:
-څه فکر کوئ، کوم قوتونه ورولېږو؟
بیرتیه، چې له ټولو قوتونو، کنډکونو او نورو ټولو نه نښه خبرتیا لرله، وویل:
-معظم ټولواک د کلاپارید، فرقه ورولېږئ.
ناپلیون د تایید په نښه سر وښوراوه.
استازي د کلاپارید فرقې پلو ته ورغی، دغه فرقه څو دقیقې وروسته د غونډې شا ته ولاړه وه، ناپلیون چې خوله ولاړ او د فرقې د خوځبدو بهیر ته یې کتل، خو ناڅاپه یې مخ بیرتیه، ته وروارړاوه او وې ویل:
-نه، د کلاپارید، فرقه ورلېږلی نه شم، د فریان فرقه ورولېږئ.
که څه هم د کلاپارید د فرقې پر ځای د فریان د فرقې لېږل، کومه

ځانګړې ګټه نه لرله او آن په ډاګه يې دا تاوان لاره چې د کلاپاريد د فرقې د ببرته درولو او د نوې فرقې د خوځېدو ،د پوځيانو په لېږلو کې څه ځنډ راوست،خو بيا هم د ټولواک فرمان کټ مټ ترسره شو. ناپليون دا نه ليدل چې د خپل پوځ په وړاندې اوس د داکتر دنده لري او په خپلو دغو درملو د هغو روغتيا ته تاوان رسوي،خوبيا هم هغه په خپلې دغې دندې ښه پوهېده او هغه يې غندله.

د فريان، فرقه هم د نورو هغو په شان د جګړې د ډګر په تورو لوګو ګې ورننوته او هلته د لوګو په غبرګې ورکه شوه. له هر پلو په منډه منډه د استازو رارسېدل دوام درلود ،تا به ويل چې ګواکې دوی په ګډه سره پريکړه کړې وه. ټولو يوه خبره کوله او هغه د نويو مرستندويو قوتونو غوښتل و. هغوی ټولو په يوه ژبه ويل چې له روسي پوځونه پر خپل ځای، ځای پر ځای ولاړ دي او پر دوی يې د لمبو باران جوړ کړی دی. داسې اور چې د هغه له تودوخې نه فرانسوي پوځ ويلي کېږي.

ناپليون پر يوې ټيټې څوکې کښناست او په چرتونو کې ډوب و.

لا له سهاره وړی پاتې شوی ښاغلی دوبوسيت، هماغه څوک چې د ټولواک په وينا د سفر ښه لېواله و ، ټولواک ته راغی، زړه نازړه يې زړه وکړ او په خورا درناوي يې ټولواک ته د سهارنۍ د خوړلو وړاندیز وکړ او وې ويل:

-زه هيله لرم اوس ددې وخت رارسېدلی دی چې ستاسو حضور ته د بري مبارکي ووايم.

ناپليون په پټه خوله، د نه په ننه سر وښوراوه، ښاغلی دوبوسيت په دې ګمان چې د سر ښورول د بري د مبارکۍ ننه ده، نه د سهارنۍ د نه خوړلو ، په خورا درناوی يې د ټوکې په ښه وويل:

-کله که څوک غواړي سهارنۍ وکړي، په نړۍ کې داسې دليل نه

شته چې د هغه د دغې چارې خنډ شي.

ناپلیون په تریو تندی ناڅاپه وویل:

- څه ورکېږه ! او مخ یې تري واړاوه.

د ښاغلي دوبوسیت، پر غم لړلې څېرې، ساده خو هم مهاله د خواشینۍ او پښېمانۍ موسکا راخوره شوه او په داسې خوځېدا چې ګواکې د اوبو پر سر روان وي، د نورو جنرالانو پلو ورغی.

ناپلیون د هغه جوارګر په څېر احساس درلوده چې تل نیکمرغه ګټل لري، تل یې خپلې ناشمېره پیسې په بې پروایۍ پر میز ارتیږلې، هغه یې ګټلې، خو هغه کله چې په دې تصور بیا هر څه سنجوي، د لوبې ټولې لارې چارې په پام کې لري، داسې انګېري چې هر څومره زیات په دې اړه فکر کوي، په هماغه کچه د هغه بایلودل هرومرو کېږي.

هماغه پوځ و، هماغه جنرالان وو، جګړې ته چمتووالی هماغه شان و، د جګړې تګلاره په هماغه ځیرکتیا شوې وه، هغه هماغه ډول هر اړخیزه او لنډه وه، دی هم هماغه و چې و، هغه په دې پوهېده، هغه پوهېده چې دده تجربې او پوهه تر پخوا زیات شوي دي، آن دښمن هماغه دښمن و، هماغه د اوسترلیڅ او فریدلاند په څنډو کې دښمن، خو دده پر توان چې فرمانونه یې ورکول، څه کوډې شوي دي.

پخوا به تر دوو، درې فرمانونو او تر دوه درې خبرو نه وروسته مارشالان او د هغو یاوران په خورا خواشینۍ او نیکمرغه څېرو په توپکو او ځغاسته شول، د بریو مبارکۍ به یې ویلې او د سر او مال د نیولو زیري به یې کول او ویل به یې:

-سرتېري مو اسیر کړي، د دښمن بې شمېره جنډې او علمونه یې نیولي او د هغو توپونو او ګاډۍ یې تر لاسه کړي دي. میورات به اجازه غوښتله چې د دښمن د پوځي کتارونو او مهماتو د نیولو لپاره سواره

پوځونه ولېږي .. هر چېرى حال همدغه حال و ، خو اوس څه شوي او پر پوځ څه بلا رالويدلې ده؟

که څه هم هغه ته د نيزوال پوځ د ماتې او دده د پوځ له خوا د لاندې کولو خبر را رسېدلى و ،خو ناپليون ليدل چې د جګړې حالت پخوانى نه و ، هغه وليدل، هغه احساس چې ده احساساوه، دده شاوخوا ټولو نورو هغو کسانو چې په جګړې کې يې تجربه لرله هم احساسوه. ټولې څېرې خواشينې او ټولو سترګو هڅه کولو چې يوله بل سره مخامخ نه شي. يوازې دوبوسيت، په دې نه پوهېده چې څه تېريږي، ناپليون په جګړه کې د خپلو تجربو له مخې په دې پوهېده چې تر اتو ساعته جګړې وروسته، له ټولو هڅو سره سره د يرغليز پوځ نه برى څه معنا لري، هغه په دې پوهېده چې دغه حال څه کم د ماتې معنا لري، هغه په دې هم پوهېده چې په دې کړکيچن بې انډوله حالت کې يو کمکى تصادف هم کولاى شي، دى او دده پوځ نابود کړي.

کله به چې هغه د روسيې دغه عجيبه جګړه له پيل نه تر دې ساعته پورې په خيال کې راخرګنده کړه، ليدل به يې چې په دې جګړه کې آن يوه نښته هم دوى نه ده ګټلې، دوى،د دوو مياشتو په هلوځلو کې آن يوه جنډه يا کوم توپ هم غنيمت کړى نه دى، يا يې يو تن اسير نيولى نه دى، خو کله به يې چې خپل شاوخوا کسانو ته کتل د هغوى پټ غم به يې ليده، د روسي پوځ په اړه به يې د هغو خبرونه اوريدل، نو له دې ټولو نه به يې داسې ويره په زړه ورننوته لکه چا ته چې په خوب کې په زړه ورننوزي او هغه غمړلي خيالونه به يې پر ذهن ورخوريدل، چې کېداى شي دده د تباهۍ سبب شي. دده په خيال کې ګرځېدل چې روسان کېداى شي، د پوځ له کينې خوا يرغل وکړي، کېداى شي دده د پوځ پر منځنۍ برخه يا زړه وروخټۍ او يا په بوې مرمۍ دى خپله نښه او وې

وژني. ددې ټولو پېښو امکان و. هغه په پخوانيو جګړو کې يوازې د هغو اټکلونو په اړه فکر کاوه چې د بري زيری به يې راوړ، خو اوس ډېرې بې شمېرې ناوړې پېښې خيال ته ورتلې او دی د هغو هر يوې پېښې د ته ستر ګه په لاره و، هوکې، هغه د هغه چا احساس لاره چې خوب ويني، کوم جاني غواړي هغه ووژني او ده په ټول توان هڅه کړې ده، په خپل سوک هغه ته داسې ګوزار ورکړي چې ډاډه وي، هغه به له منځه يوسي، خو دی احساسوي چې لاس يې نرم او ناتوانه شوی و لکه يو زوړ ټوکر چې د لاندې لوېږي، ځان بيچاره احساسوي او د حتمي مرګ ويره پرده لاسبره کېږي.

دغه خبر چې روسان د فرانسوي پوځ پر کينې خوا برید کوي، همدغه وحشت د ناپليون په زړه کې راولمساوه، د غونډې په لمن کې پر څوکۍ چپ ناست و. سر يې ښکته اچولی و او څنګلې يې پر زنګنو ايښې وې. جنرال بيرتيه، هغه ته راغی او هغه ته يې وراندیز وکړ، چې ټولواک خپله د جګړې لومړۍ کرښې ته لاړ شي او د جګړې جاج خپله واخلي.

ناپليون وويل:

-څه شی؟ څه مو وويل؟ ښه ده، ښه ده، ووايئ چې آس مې راولي.

پر آس سپور شو او د سميونوفسکايا خواته لاړ.

ناپليون هغې سيمې ته ورغی چې د باروتو لوګی له هغه ځايه کډه باروله او په ټولو ځايو کې آسونه، يا يو نيم سړي يا هم ډله ډله په وينو کې لټ پټ پراته وو. دغه شان وحشتناک منظر او په لنډ تنګ ځای کې دومره زيات وژل شوي کسان، نه ناپليون کله ليدلي و او نه يې کوم يو جنرال .. ناپليون د سميونوفسکايا پر لوړو ورپورته شو او له هغه ځايه يې د لوګو د لړو تر شاو د سرتېرو داسې کتارونه ليدل چې دريشۍ يې

ورته نا آشنا وې، دا روسي پوځیان وو.

د روسـي سـرتېرو مـنظم کتـار د سیمیونوفسـکایا د لـوړو آپلـو ولاړوو، د هغـو د توپونـو غړمبهـاری نـه کراریـده او لـه هغـو نـه پورتـه کېدونکو لوګیو هغه ټول کتارونـه پټول، هغـه څه چې نـاپلیون لیدل، نور نو جګړه نه وه، پرله پسې انسان وژنه وه چې نـه یې روسـانو تـه ګټه لرله او نه یې فرانسـویان خپـل ارمـان تـه نېږدې کول. نـاپلیون خپـل آس ودراوه او بیا په هغو خیالونو کې ډوب شو چې جنرال بیرتیـه، لـه هغـه راوبستلی و. هغه نه شو کولای هغه جګړه ودروي چې دده تـر مخې دده شاوخوا تـه روانـه وه، ده یې لارښوونه کولـه، ده پـورې یې اړه لرلـه، دا لومړی ځل و چې دغـه جګړه د ناکامۍ لـه املـه دده تـر پامـه ببهـوده او وحشتناکه وبرېښېده.

یوتن جنرال چې هغـه تـه نېږدې شوی و، دا زړه یې وکړ چې هغـه تـه ووایي هغه پخوانۍ زړه فرقه، جګړې ته ورمخ تـه کړئ. مارشـال، نـی او بیرتیه چې د نـاپلیون تر څنګ ولاړ وو، یو بل تـه وکتل، او د هغـه جنـرال پر بې معنا وړاندیز یې لـه سپکاوي نه ډکه یـوه خنـدا وکړه. نـاپلیون سر ښکته واچاوه، یوه شېبه چپ پاتې شو، او بیا یې وویل:

-د فرانسې د پولو نه درې زره او دوه سوه ورستې لرې، نه شم کولای خپل پخوانۍ زړه فرقه تباه کړم.

هغه د خپل آس مخه راواړوله او بېرته شوا ردینو پلو ته ستون شو.

۳۵

کوتوزوف، خپل سپین سر ښکته اچولی او په درانه او څوږ ځان پر هغې اوږدې څوکۍ چې قالینه پرې پرته وه او د هغې ورځې پرسهار یې پېیر هلته لیدلی و ،ناست و. هغه هېڅ ډول سپارښتنې نه کولې او یوازې یې هغه وړاندیزونه چې ورته کېدل، یا منل او یا یې نه منل.

د بیلابیلو وړاندیزونو په ځواب کې چې ده ته کېدل، ویل به یې:

-هو، هو، همداسې وکړئ ! خپله به یې دې یا هغه چوپړ ته ویل:

-هوکې د زړه سره لاړ شه، پام کوه ! بیا به یې ویل:

-نه، دا مه کوه، ښه به دا وي چې صبر وکړو !

هغو خبرونو ته به یې په خورا ځیرتیا غوږ نیو چې دلته ویل کېدل او هر کله به چې له ده نه، د څه غوښتنه کېده ده به سپارښتنې کولې، خود خبرونو د اوریدو په لړکې به داسې برېښېده چې د دغو خبرونو کلماتو او جملو ته چې ده ته ویل کېږي، پام نه کوي، ډېرو نورو شیانو لکه دوینا وال د خبرې یا د وینا حالت او ډول دده پاملرنه ځانته وراړوه.

د پوځي اوږد ژوند له تجربو نه دی پوهېده او د پاخه عمر د عقل په مرسته ده کولای شول دا درک کړي چې د سلګونو زرو هغو وګړو مشري او لارښوونه چې د جګړې په ډګر کې له مرګ سره جنګېږي، باید یو تن ونه کړي، هغه په دې پوهېده چې د جګړې بهیر او برخلیک، نه د ستر قوماندان پریکړو او سپارښتنو، نه د پوځیانو د ځای پر ځای کېدو د ځای، نه د توپونو شمېر، یا د مرګ ژوبلې کچې پورې، یوځه پورې، هم اړه نه لري، بلکې د جګړې بهیر هغه نه لیدونکی او نه لاس ته راوړونکی قوت ټاکي چې د وګړو روحیه نومبرې. هغه همدا قوت

څاره، پسې کتل يې او تر هغه ځايه پورې چې دده په واک کې و، د هغه لارښوونه يې کوله.

د کوتوزوف، د بشړې ټولیز حالت آرامه، ځیرکه او د هڅې هاند څرګندونه کوله چې په سختۍ يې د هغه د پاخه عمر او درانه ځان نه په پیدا شوي ستومانۍ لاسبرې کاوه.

د سهار پر یوولسو بجو يې هغه زیرې راوړې چې د نیزوالو پوځونو هغه سنګرونه چې فرانسویانو نیولي و، ببرته روسي پوځونو لاندې کړې دي، خو دهغو قوماندان شهزاده باګراتیون ټپي شوی دی، کوتوزوف سوړ اسویلی ووېست او سر يې وښوراوه.

خپل یوه یاور ته يې وویل:

-ځه لاړشه، پیوتر ایوانوویچ (باګراتیون) ته ورشه، ځان ښه پوه کړه چې هغه څنګه دی، تر هغه وروسته يې مخ شهزاده ویرتمبرګسک، ته چې دده ترشا ولاړ و، وروړاوه او ورته وې ویل:

-والاحضرت! دا به ښه نه وي که تاسو د لومړۍ فرقې قوماندانې وکړی؟

د شهزاده تر خوځېدا نه دمخه د روسته د هغه استازی، سیمیونوفسکایا ته راغې او وې ویل چې شهزاده د مرستندویو قوتونو غوښتنه کوي.

کوتوزوف تندی تریو کړ او دوختورف، ته يې فرمان ورکړ چې د لومړۍ فرقې قوماندې واخلي او شهزاده ته يې خبر ورکړ چې په دغه شان مهمو شېبو کې به ښه دا وي چې دی یوازې پرې نه ږدي او ببرته دده څنګ ته ورستون شي. کله چې يې د فرانسوي جنرال میورات د اسیرولو خبر ورته راوړ، د سترې قوماندانۍ افسرانو هغه ته مبارکي وویله، دی وموسېد او وې ویل:

-صبر وکړئ ښاغلو ! جګړه ګټل شوې ده او د میورات اسیریدل، کوم غوره او لویه پېښه نه ده، ښه به دا وي چې له وخته مخکې خوشالي ونه کړو، خو له دې سره سره یې خپل یاور وګماره چې لاړ شي او په ټولو مورچلونو کې مېشتو پوځیانو ته دغه خبر ورورسوي.

کله چې له کینې خوا شیرېینین، په چټکۍ راغی او د فرانسویانو له خوا یې د مورچلونو او سیمیونوفسکایا د لاندې کولو خبر راوړ، کوتوزوف د جګړې د ډګر له شروشوره او د شیرېینین د بشړ له حالت نه دا اټکل کړی و چې ښه خبریې نه دی راوړی. هغه له ځایه پاڅېد او د پښو د شخۍ د ابستلو په پلمه لږ وړاندې لاړ، شیرېینین، یې له ځنګلې ونیو، هغه یې لږ څنګ ته کړ او یرمولوف ته یې وویل:

-لاړ شه د زړه سره، وګوره څه کولی شو او کنه؟

کوتوزوف، د ګورکي په ښارګوټي، د روسي پوځ په زړه کې و، زمونږ د پوځ پر کینو کرښو دناپلیون یرغل، څو واړه په شا تمبول شوي و. په منځنۍ برخه کې فرانسویانو ونه شو کولای، له بارادنیو نه وړاندې د کینې خوا په پای کې د اوراروف سواره پوځ وکولای شو، فرانسویان پسې واخلي.

تر دوبجو نه وروسته، د فرانسوي پوځ یرغلونه بند شول. کوتوزوف د ټولو هغو کسانو چې له جبهې نه راستنېدل او دغه راز دهغو کسانو په څېرو کې چې دده په شاوخوا کې وو، یو ډول ګڼۍ او تلوار لیده، دی د هغه ورځې له بري نه خورا خوشاله و، خو ددغه بوډا ځانی توان نور نو پای ته رسېدلی و، څو واړیې سرښکته راولوید، تا به ویل چې خوب وړی دی. هغه ته یې غرمنۍ راوړه.

جنرال یاور ولڅوګین، هماغه جنرال چې د سردار اندرې له څنګه د تېریدو په وخت کې یې په المانې ویلي و:

-جګړه بايد آوار ډګر ته وبستل شي، هماغه چې باګراتيون د هغه له ليدو کرکه لرله، هماغه جنرال د غرمنۍ په وخت کې کوتوزوف ته راغې. ولځوګين، له بارکلي نه راغلی و. له دويتو بارکلی نه. او د جګړې د کينې کرښو په اړه يې ګزارش راوړی و. منطقی بارکلي دويتولي، چې هر څه د عقل په تله تلل، د ډلو ډلو تښتېدونکو او ټپي سرتېرو د پوځ ترشا الهګولي په ليدو او د جګړې د ټولو شرايطو په پام کې نيولو سره دې پايلې ته رسېدلی و چې جګړه روسانو بايللې ده، نو ځکه يې خپل ګران ياور، ستر قوماندان ته ورلېږلی و، چې دغه خبر هغه ته ورسوي. کوتوزوف چې په سختۍ الول شوی چرګ ژووه، له خوښۍ نه په ډکو سترګو ولځوګين ته کتل. ولځوګين په احتياط پښې خښولې او په داسې يوې موسکا چې د سپکاوی نښې په کې څرګندې وې، وړاندې ورغی او په نرمۍ يې د درناوي په ننبه لاس خولۍ ته ورپورته کړ.

ولځوګين، له والاحضرت ستر قوماندان سره په يو ډول بې پروايۍ مخامخ شو او غوښتل يې داسې څرګنده کړي، دغه جنرال چې زده کړې يې کړي او په جګړيزو پوهې کې د نظر خاوندی، روسانو آزاده پريښی دی چې دغه زوړ بې ګټې او ناتوان بوډا ته د يو لارښود بت په توګه، د لمانځنې ترکچې درناوی وکړي. دی خپل هم پوهېده چې له چا سره مخامخ دی، هغه له ځانسره ويل:

-دغه بوډا (المانيانو په خپل منځ کې کوتوزوف داسې ياداوه) دغه ښاغلی بوډا ځانته ښه ژوند جوړ کړی دی.

د کوتوزوف مخې ته ايښی قاب ته يې وکتل او د جبهې د کين اړخ د حالاتو (هغه شان چې بارکلي سپارښتنه کړې وه) په اړه يې خبرې پيل کړې. کوتوزوف ته هغه شان چې ده انګېرله، دغه عمر خوړلي قوماندان

ته:

-زما ټولې کرښې دښمن لاندې کړئ او د هغو شاته وهل ناشونی دی، ځکه مورږ نور نو پوره سرتېري نه لرو، پوځیان تښتي او د هغو د نښتې د مخنوی ورټیا نه لرو. کوتوزوف له ژولو پاتې شو، داسې حیران شو چې ګواکې په دې نه دی پوه شوی چې هغه ته څه ویل شوي هغه ولڅوګین ته هک حیران کتل، ولڅوګین چې د بودا حیرت ته وکتل، وموسېد او وې ویل:

-ما ځانته دا حق نه شو ورکولی، هغه څه له تاسو والاحضرته پټ کړم، چې په خپلو سترګو مې لیدلي دي. زمورږ د سرتېرو کرښې چور ماتې شوي دي..

کوتوزوف تندی تریو کړ، په چټکۍ پاڅېد، د ولڅوګین خواته ورغی او چغه یې کړل:

-تاسو ولیدل؟ تاسو خپله ولیدل؟ د ګوابس په نښه یې خپل ریږدیدونکی لاس د هغه پلو ورپورته کړ، په چغو چغو یې وویل:

-څنګه؟ تاسو څنګه؟ دا زړه کولای شی ما ته داسې خبره وکړئ؟ تاسو په هېڅ شی نه پوهېږئ، ځه، وزه! زما له خوا جنرال بارکلي ته ووایه چې ستا ټول معلومات ناسم دي او تر تاسو نه ستر قوماندان د جګړې له بهیر نه ښه خبر دی.

ولڅوګین غوښتل چې د هغه برخلاف څه ووایي، خو کوتوزوف د هغه خبره پرې کړه او وې ویل:

-دښمن په کینې خوا کې شاته تمبول شوی او ښې خوا کې یې ما ته خوړلې ده. تاسو ښاغلی! که سم لیدلای نه شئ، باید ځانته اجازه ورنه کړئ، هغه څه ووایئ چې نه پرې پوهېږئ. هغه په خورا ترخې ژبې دوام ورکړ:

-لاړ شئ او جنرال برکلي ته ورشئ او پر دښمن د سبا د يرغـل فرمـان ورته ووايئ.

ټول هک پک او د بوډا ، ستر قوماندان له ژورې ستمهاري نه پرتـه، بل غږ نه اوريدل کېده. کوتوزوف چې پر ځان يې صليب انځـور او وه دوام ورکړ:

-د جګړې په ټولو کرښو کې دښمن په شا تمبول شوی دی، زه لـه دې کبله د لوی خدای او بيا د خپل پوځ من منت باره يم. دښمن ماتـه خـوړلې ده او سبا بـه يې د روسيې لـه سپېځلې ځمکې نـه باسو. او ناڅاپـه يې سـاندو سـتونې ونيـو او پـه سـترګو کـې يـې او ښـکې راشـبوه شـوې. ولڅوګين اوږې پورته واچولې، خولې يې کړه او پـه پټـه خولـه د هغـه بوډا ځانستاينې او غرور ته هک حيران او ځان يې له هغه نه يو پلو کړ.

کوتوزوف، په دې وخت کې څورب ښکلي تور څنې جنرال تـه چې د غونډې له خوا راروان و ، اشاره وکړه او وې ويل:

-هغه دی، هغه دی، زما اتل !

دغه سړی جنرال رايوفسکي و چې ټوله ورځ يې د بارادنيو د جګړې په ډګر کې تېره کړې وه.

رايوفسـکي خبر راوړی و چې د دوی پوځيـان پـه خپلـو ځايو او پـه مورچلو کې په ټينګه ولاړ دي او نور نو فرانسويان له يرغله پاتې دي.

کوتوزوف د هغه خبرې واورېدې او په فرانسوي ژبه يې وپوښتل:

-نو تاسو د ځېنو نورو پـه شـان داسې فکر نـه کوی، چې مـوږ بايد شاته لاړ شو؟

رايوفسکي ځواب ورکړ:

-نه، والاحضرته ! په هغو چارو کې چې لاپـای تـه نـه دي رسـېدلي، بری د هغه چا په برخه وي چې ټينګار کوي او زما په اند...

خو کوتوزوف د هغې خبرې پرې کړې، خپل یاور ته یې ورغږ کړ:
-قیصروف !راشه او کینه !د سبا ورځې فرمان ولیکه !او بل یاور ته یې وویل:
-او ته لاړ شه، ټولو جبهاتو او کرښو ته خبر ورکړه چې سبا ته یرغل کوو. د کوتوزوف او رایوفسکي خبرو لا دوام درلود او فرمان لاپوره لیکل شوی نه و چې ولځوګین ښرته له بارکلي نه راستون شو او وې ویل چې بارکلي دویتولي هیله لري چې د سبا د یرغل فرمان په لیکلي بڼه تر لاسه کړي، خو کوتوزوف پرته له هغه چې ولځوګین وګوري سپارښتنه وکړه چې پخوانی ستر قوماندان په رښتیا له ځان نه د مسوولیت د پټتې د لرې کولو لپاره له هغه غوښتنه کوله، نو فرمان دې ولیکل شي. هغه ناڅرګند او مرموز اړیکي چې په ټول پوځ کې یې یو ګډوالی او خواخوږي رامنځ ته کړي وو او د سرتېرو د روحیې نوم یې ګټلی و د جګړې زړه بلل کېده. د جګړې په اړه د کوتوزوف خبرې یو ورځ وروسته په خورا لنډه موده کې په ټول پوځ کې انګازې جوړې کړې وې. هغه څه چې د کوتوزوف د خبرو په نامه د پوځ وروستیو کړیو ته ورسېدلي وې، په هېڅ ډول د هغه د فرمان وینا و ته ورته نه وې، آن د هغو خبرو معنا یې هم نه لرله چې کوتوزوف ویلي او اوس سرتېرو یو بل ته اورول، خو سره له دې هم د هغه موخه، د هر سرتېرې او پوځي زړه ته ځکه ځان ورساوه چې هر څه کوتوزوف ویلی، هغه نه د دلایلو بلکې له هغه احساسه سر چینه اخېسته چې د سترقوماندان له زړه نه راپاڅېدلي و، هغه احساس چې دده او د روسي د هروګرې په زړه کې و.
هغه سرتېرې او پوځیان چې لا تر اوسه په شک او تردید کې و، له پوځي مشرانو نه، پر دښمن د سبا ورځې د یرغل د خبرتیا د رښتیاوالي په اوریدو، خوشاله او لاپسې زړور شول.

۳۶

دسرداراندړې، غونډ ،په هغو احتیـاطي غونډونوکې و چې دشپې تر دووبجو پورې د سیمینوفسکایا تر شا وزګاره د دښمن د توپونـو تر سـختو ګوزارونـو لانـدې انتظار ولاړ و. دغـه غونډ چې پـه دوو بجـو لا جګړې تـه ورګډ شـوی نـه و او لـه دووسـوو نـه زیـات وژلـي یـې لـرل،د مختـګ امـر تـر لاسـه کړ. د اوربشـو تـر پښـو لانـدې شـویو کرونـدو او د سیمیونوفسکایا او د مورچلونو د غونډې ترمنځ یې چې په دې ورځ پـه زرګونو کسان هلته وژل شوي وو او اوس هلتـه د دښـمن پـه سـلګونه اور وروونکي توپونه ځای پر ځای شوي و ،سنګرونیو.

پرتـه لـه هغـه چې غونډ لـه دغـه ځایـه وخوځېږي یا یو ډز وشي، درېیمه برخه سړي یې دلتـه ووژل شول. هلتـه وړاندې پـه تېره بیا ښـې خواتـه چې نه خوریدونکی لوګی ولاړ و ، د توپونـو غړمبهـاري همداسې روان و او د لوګي لـه رازه ډکې پردې لـه منځـه تـر مخې ټول منظر یې لـه سـترګو پنـاه کـړی و ، لـه توپونـو ګـولې پـه چټکـی او لـه شـر او شـوره ډک غږونـه او لاسي بمونه، دې پلـو راالوتـل. کلـه بـه تـا ویـل لس پـنځلس دقیقې دمـه ورکوي، دغـه ګولې او ګوزارونه خطا وتل او کلـه بـه یې د څـو دقیقـو پـه اوږدو کې څو تنه د غونډ پر سرسړي لـه پښـو وغورځول او مړي او ټپیان بـه دجګړې لـه ډګـره راټول شول. لـه هر نوي ګوزار سره دهغـه چا لپـاره چې پـه تصادفي توګـه، ژوندی پاتې وو ، د ژونـدي پـاتې کېـدو هیلـه کمېـده

او کمېده...

په هر حال د غونډ د ټولو پوځيانو طبيعت يو ډول وو. ټول خلک په يو ډول چپ او په يو ډول خواشيني وو. کله ناکله به د کتارونو تر منځ د غږيدا غږ اوريدل کېده، خو د غږيدا دغه شروشور به هر وار د ګولي تر لګېدو وروسته په دې غږ چې کراچي راوړئ ! چپ شو. بل ځل يوه ناڅاپه ګولي يو سپي ته نېږدې ولګېده، وچاوديده، سپي خپله لکۍ تر ګيډې لاندې ورټوله کړه ،په وحشت او زګيروي ډوله غپا يوې خواته وتښتېد. پر ټول غونډ د خندا او دکړسهاري څپه خوره شوه،خو د ټوکو او خندا دغه شان شېبې زياتې نه اوږديدې، ځکه دوی ټول داده، اته ساعته کېدل چې بې خوړو او اوبو د مرګ ترنه بشپړيدونکي ډار لاندې ولاړ وو او د هغو لـه وړې او ډاره سـپينې تښـتېدلې څېـرې لاپسـې سپينېدلې او ګونځېدلې.

سردار اندرې، هم د خپل غونډ د نورو وګړو په څېر خواشيني او رنګ الوتی، لاس ترشا سر ښکته د اوربشو د کروندې تر څنګ په شنيليو کې ښکته پورته ګرځېده. نه يې د سرته رسولو او نه يې د سپارښتنې لپاره څه درلودل. هر څه په خپل سر تر سره کېدل. وژل شوي يې وړل، ټپيـان يې وبسـتل او کرښې بيـا سـمبدلې او ډکېـدلې. هغـه سرتېرې چې له کوم کېله له خپل ځای لرې کېدل، ډېر ژر به بېرته په خپل ځای ولاړ وو. په لومړيو وختونو کې سردار اندرې خپله دنده ګڼله چې په سرتېرو کې مېړانه راولمسوي او خپلـه د هغو لپـاره بېلګـه واوسي، له دې کېله به د هغو په کتارو کې ګرځېده راګرځېده، خو وروسته دی په دې ډاډه شو ، دې ته اړتيا نه شته چې هغو ته مېړانه وروښودل شي. د هغه ټوله روحي پياوړتيا لکه د بل هر يو سرتېرې د روحي پياوړتيا په شان، د دوی له ارادې پرته، پر دې ولاړه وه چې د خپل وحشتناک حالت

له لیدو نه سترګې پټې کړای شي. د هېڅ شي په اړه یې فکر نه کاوه، ستومانه غوږونه به یې هماغه آوازونو ته، هماغه شان چې و، غوږ غوږ کړل. هڅه یې کوله د ګولیو غږ د توپونو له آوازونو توپیر کړي. کله به یې د لومړي غونډ خورا زیاتو آشنا څېرو ته وکتل او انتظار به پاتې شو. هغه د ګولیو غږ ته، چې د لوګیو تر شا له کوم لرې ځایه را روانه وه، غوږ نیو او له ځانسره یې وویل:

-هغه ده، هغه بیا زموږ پلو راروانه ده. دا وار زموږ لپاره ده،،، یوه بله، بله ! دا وار بې ځایه نه لګېږي. ودرید ،لږ شېبه یې د خپلو سرتېرو کرښو ته وکتل، له موږه واوښته، خو دا بله خطا کېږي نه... او بیا په ګړځېدو شو، هغه هڅه کوله چټک او لوړ ګامونه اوچت کړي، چې په شپاړلسو ګامونو کې د دوو پوځونو جلا کېدونکې پولې ته ور ورسېږي.

ګړز او ګړوز !

تر ده نه پنځه ګامه وړاندې ګولیو ولګېده، خاورې یې وشیندلې او هماله ته ورکه شوه. سرې یې پر شا راخوره شوه، بیا یې د سرتېرو کرښو ته وکتل، دا ښکاره وه چې مرګ ژوبله ډېره شوې وه.، په دویم کنډک کې اله ګوله پیل شوې وه.

سردار اندرې چغه کړل:

-ښاغلیه یاوره ! سپارښتنه وکړئ چې سره ټول نه شي !

یاور د دغې سپارښتنې د سرته رسولو وروسته ببرته سردار اندرې ته راستون شو او له بلې خوا د سواره کنډک قوماندان چې پر آس سپور و راورسېد.

د یو سرتېرې له ډاره ډکه چغه پورته شوه:

- پام کوه !

ګولی په غړمبهاري لکه الوتونکي مرغۍ چې ناڅاپه پرځمکه ولوېږي، له سردارانډې نه دوه ګامه وړاندې، د سواره کنډک د قوماندان څنګ ته بې له کومې درنې چاودنې پر ځمکه ولګېده. آس تر ټولو د مخه، پرته له هغه چې پروا یې وکړي چې د ډار ښکارول ښه دي او که بد، په لوړه وشنیده، پښې یې لوړې کړې، او څه پاتې نه و چې جګړن وغورځوي او یوې خوا ته وتښتېد.

د یاور چغه پورته شوه: ځان واچوه !

او خپله پرځمکه وغځېد، سردارانډې په شک او ګمان کې ولاړ و، ګولۍ د سردارانډې او پر ځمکه غځېدلی یاور او د کولبه شوي پټې او شنیلیو تر منځ لکه څرخېدونکی لاټو د لوګو په لړه کې پر ځمکې ولګېده.

سردارانډې له رخې نه په ډک غلچک، چې دده لپاره یې ساري نه لاره، شنیلیو بوټو او څرخېدونکي لوګي ته چې لکه تور توپ داسې بربنډه وکتل او له ځانسره یې ویل:

-رښتیا مرګ راغی که څنګه؟ زه نه شم کولای، زه نه غواړم ومرم. ما ته ژوند ګران دی، ما ته دغه شنیلیي ګران دي، دغه ځمکه او دغه هوا. .. هغه په دغو خیالو کې ډوب و او دا یې هم نه هبروله چې ټول هغه ته ګوري.

هغه یاور ته وویل:

-شرم دی نښاغلیه افسره.

هغه دا وویل ولې ونه یې ویل چې له څه شي یا له چا شرم.

هم مهاله د څو چاودنو، د ګولیو د لګېدو، د هینداروِ د ماتېدو شرنګهاری او د خفه کوونکي دود لړې پورته شوې. سردارانډې یوې خوا ته ولوید، لاس یې پورته کړ او پر ټټر په ځمکه ولګېده.

څو تنو افسرانو هغه ته ورمنډه کړې، د هغه ښې خواته پر شنیلیو د وینو لوی څاڅکي لیدل کېدل. راغوښتل شوي اربکیان له کراچیو او بسترو سره د افسرانو تر شا ولاړ وو. سردار اندړې چې پر تېټر پروت و، مخ یې په شنو شوی و، په سختۍ یې سا وبسته او خرهاري یې کاوه.

-نو څه ته ګورئ راوړاندې شئ !

کلیوال اربکیان راوړاندې شول. سردار اندړې چا له لاسه، چا له پښو او چا له تخرګه راونیو او راپورته یې کړ، خو هغه سخت زګیروی کاوه. کلیوالو یو بل ته وکتل او هغه یې ببرته پر ځمکه کښښود.

کوم چا غږ کړل:

- درپورته یې کړئ، پر کراچۍ یې کښږدئ، چاره څه ده؟

هغه یې ببرته راپورته کړ او پر بستره یې واچاوه، افسرانو په خپل منځ کې سره ویل:

-لویه خدایه ! لویه خدایه ! دا لا څه وشول؟ ګیډه یې، خلاص دی ! اخ اخ خدایه ! یو یاور وویل: ګولۍ زما د غوږ له څنګه تېره شوه.

کلیوالو اربکیانو بستره راپورته او اوږو ته یې کړه او په چټکۍ په شنیلیو کې پر هغې جوړه شوې لاره چې راغلي وو، ببرته، د صحرایي روغتیاوو مرستنځای خواته وخوځېدل.

یو تن افسر د هغو اربکي کلیوالو نه، دیوه تن اوږه راتینګه کړه چې په خورا چټکۍ او بې احتیاطۍ روان وو، او ورته وې ویل:

-پام کوه ! ګامونه څه کاږه واړه ږدې، سم ځه، چې ونه غورځي.

هغه چې تر ټولو مخکې روان و، خپل اندیوال ته یې وویل:

-رښتیا وایي پام کوه، وا دې وریدل، څه یې وویل.

او هغه چې وروستی روان و، خپل ګامونه یې له مخکې هغه سره برابر کړل او په خندا خندا یې وویل:

-هو کې، ربښتیا هم، همدا سې ښه ده.

تیمو خین چې په منډه یې ځان راورسوه، هغه بسترې ته چې اندرې په کې پروت و وکتل او په لړزیدلي آواز یې وویل:

-عالیجناب سردار ه !

سردار اندرې سترګې پرانستې، له هغه بسترې نه چې دی پرې اچول شوې و او سریې ښکته لویدلی و، هغه چا ته چې غږ یې پرې کړی و، وکتل او بېرته یې سترګې وترلې.

کلیوالو اربکیو سردار اندرې هغه ځنګل ته چې څومرستندویه کراچی په کې ولاړې او د روغتیایي مرستو مرکز ترې جوړ شوی و، ورساوه. د روغتیا مرستو مرکز، هغه درې وړې کېږدی وې، چې د ځنګله په یوه کنج کې د بلوطو لرګیو په مرسته دریدلې وې. د کېږدیو پردې پورته شوې وې. څو ګاډی او آسونه هم هلته ولاړ وو. د آسونو توبری پرغاړه او وربشې یې خوړې. مرغی، تر توبرو لاندې د شنیدل شویو اوربشو په ټولولو لګیا وې. کارغان چې د وینو بوی دې خواته راهځولي وو په خورا بې صبری له دې ونې نه هغې ته او له هغې نه ،هغې بلې ته الوتل. تر شلو زیات په وینو لړلي ټپیان چې رنګارنګه جامې یې اغوستې وې، د دغو کېږدیو شاوخواته، څوک پراته، څوک ناست او څوک ولاړ وو. بستر کشوونکي سرتېري د ټپیانو شاوخوا ته په خورا غم لړلو څېرو، مګر پوره پاملرنه ولاړ وو. د نظم څارونکو افسرانو هڅه کوله چې هغه خپلو چارو ته ولېږي، خو هغوی هومره د دوی خبرو او سپارښتنو ته پام نه کاوه. هغوی په خپلو بسترو ډډې لګولې وې او په خورا ځیر یې هغه څه ته کتل چې د دوی په شاوخوا کې تېریدل. ګواکې دوی هڅه کوله د دغه منظر په معنا ځان پوه کړي، خو داسې بربښېده چې د هغو سر نه پرې خلاصېږي. له کېږدیو، کله له

کرکې نه ډکې چغې او کله هم د عذرو زاری، زګیروي اوریدل کېدل. کله ناکله به کوم روغتیا پال له کېږدی نه د باندې اوبو پسې راووت او پر هغه چا به یې ورچغه کړې چې باید اوبه یې راوړې وای. ټپیان له کېږدیو نه د باندې په زګیرو زګیرو خپل وار ته سترګه په لاره وو، چا ژړل، چا زاری او چا چغې وهلې. چا ښکنځلې کولې او چا هم ودکا غوښته. چا هم چټیات ویل، ځینې هم هسې سرګردانه وو. سردار اندرې یې د غونډ د قوماندان په توګه د هغو ټپیانو له منځه چې لا تر اوسه یې ټپونه ترل شوي نه وو، راتېر کړ، د یوې کېږدی مخې ته یې ورساوه او هلته سپارښتنې ته سترګې په لاره شول. سردار اندرې سترګې پرانستې، خو تر ډېرې پورې په دې نه پوهېده چې شاوخوا یې څه تېرېږي. شنیلي، کولبه شوي پټې، لکه څرخبدونکی لاټو د لوګیو تور توپ او له ژوند سره بې پایه لېونی مینه، ټول او ټول وریاد شول. تر ده دوه ګامه لرې، ښکلی، لوړ، تور څنې افسر چې سربې په ټوکر ترلی و، ونې ته ډډه لګولې وه او د لوړې غږیدا له املې یې د خلکو پام ځانته وراړاوه، هغه سر تر پښو د مرمیو له لاسه ټپي ټپي و. له هغه نه زیات شمېر ټپیان او بستره وړونکي راټول شوي وو او د هغه خبرې یې په خورا تلوسې اوربدې.

د هغه تورې ځلبدونکې سترګې له شوقه لاپسې ځلبدلې، شاو خوا ته یې کتل او چغې یې وهلې:

-کله چې مورږ د هغو مخه ونیوله، هر څه یې پرېښودل او وتښتېدل، او هغوی مې پسې واخېستل، که احتیاطي قوتونه په خپل وخت رارسېدلي وای، هوکې ورونو ! د هغو تخم به مو تباه کړی وای. که رښتیا راباندې وایي ورونو...

سردار اندرې هم د کیسه کوونکي شاوخوا ته د نورو ولاړو کسانو

په څېر، په ځلېدونکو سترګو هغو ته ورکتل، خبرو ته يې غوږ غوږ، د آرامۍ او خوند احساس يې کاوه او له ځانسره يې ويل:

-آيا نوره نو بې تفاوته نه ده؟ هلته به څه وي او دلته څه و؟ ولې زه داسې له مرګه ويريدلم؟ په دې ژوند کې کوم څه و چې زه نه پرې پوهېدم او نه پرې پوهېږم.

۳۷

یو ډاکتر چې په وینو لړلې چپن او ښکلو په وینو ککړ لاسونه، چې په یوه لاس کې یې د لویې او وړې ګوتو په منځ کې سګرټ نیولی و (ددې لپاره چې په وینو نه شي) له کېږدۍ نه راووت. داکټر سر پورته کړ او له ټپیانو نه آپلو لړلوړ یې وکتل. داسې برېښېده چې غواړي لږ استراحت وکړي. یو څو موده یې خپلې ښې او کینې خواته وکتل، یو سوړ اسویلی یې ووېست او سر یې ښکته واچاوه.

د یوه روغتیا پال د پوښتنې په ځواب کې یې څه وویل، بیا یې سردارانډرې ته اشاره وکړه او وې ویل:

-همدا اوس ! او سپارښتنه یې وکړه چې کېږدۍ ته یې راوړئ.

د انتظار ولاړو ناروغانو په منځ کې یو شروشور پاڅېد او د هغو یو تن وویل:

-داسې ښکاري چې په هغه دنیا کې هم باداران، باداران دي.

سردارانډرې یې پر هغه میز چې هماغه شېبه وزګار شوی و او یوه روغتیا پال له هغه نه څه لرې کول، څملاوه. سردارانډرې نه شو کولای پر هغه پوه شي او په ځانګړې توګه پر هغه څه یې سر خلاص شي، چې په کېږدۍ کې و. له هرې خوا زګیروي او ریدل کېدل، خو د هغه د ورانه په لوړه برخه، په ګېډه او په ملا کې یې بې ساري دردونو پام په ځان اخته کاوه. ټول هغه څه چې هغه شاوخوا کې لیدل، هغه ته، د هغه په

خیال کې د یوه بربنډ په وینو لړلي انسان دځان په شان بربښـنده چې، تر ټیټې کښړدی لاندې ټوله فضا یې ډکوله، دا هماغه اندامونه وو چې څو اونۍ د مخه یې د اګست د میاشتې په همدا سې یوې تودې ورځې کې د سمولینسک په لارو کې یوه ګډه چینه ډکوله. هو کې، دا هماغه بدن و، هماغه د توپ د خولې غوښه، چې لا هماغه وخت یې ددې په زړه کې ویره او وحشت راویښ کړی و، نن یې بیا په هغه کې دغه احساس راپارولی و.

په کښړدی کې دري میزونه وو، له هغو نه پر دوو نورو، نورټیپیان پراته وو او پر درېیم هغه یې سردار اندرې څملاوه. د یو څو دقیقو لپاره یې هغه یو ازې پرېښود، هغه په دې وخت کې بې ارادې لیدل چې پر هغو دوو نور میزونو څه کښړي. د هغه میز پر سر چې ده ته نېږدې و، یو تاتاري ناست و. له هغې دریشي نه چې د هغه تر څنګ پرمیز پرته وه، ښکاریده چې قزاق دی. څلور سرتېرو هغه نیولی و او یو عینکي ډاکتر د هغه له قوي او څوربې ملا نه څه پرې کول.

تاتاري سړي لکه دخنځیر په شان رمبړې وهلې: اخ، اخ، اخ! ناڅاپه یې خپله توره او غټ غومبورې بشره له هغه لنډې سر پورته پزې سره لوړه کړه، خوله یې پرانسته، سپین غاښونه یې ښکاره شول، پاڅېد، تاوراتاو شو، دا سې چغې او رمبړې یې وهلې، چې غوږونه یې کنول.. هغه عینکي ډاکتر چې له تاتاري سړي نه وزګار شو، د هغه کوټ یې پرې وروا چوه، په دا سې حال کې چې لاسونه یې پاکول، سردار اندرې ته ورنېږدې شو، د هغه بشرې ته یې وکتل او سمدلاسه یې ببرته مخ واړاوه، په روغتیا پالو یې ورچغه کړل او وې ویل:

-څه ته ګورئ، کالي تر وباسئ!

کله چې روغتیا پال په چټکۍ د هغه تنې خلاصولې او کمیس یې

تړي وو بسته سردار اندړي ته ،دهغه د خورا وړکتوب او ماشومتوب خاطري وريادي شوي. داکټر پر هغه ورخم شو ، د هغه پر تپ يې لاس ورکښښود ، يو ژور اسويلی يې وو بست او بيا يې چا ته اشاره وکړه ، د ګډې مرګني درد سردار اندړي بيسده کړ. کله چې را په حال شو ، پوه شو چې د هغه له ورانه نه يې مات شوي اډوکي راوبستلي دي. د هغه تپ يې ورګنډلی او وينې يې ورپاکې کړې وې. پر مخې يې اوبه ورشيندلې وې. همدا چې سردار اندړي سترګې پرانستې، داکټر پرې ورټيټ شو ، چپه خوله يې د هغه شونډې ښکل کړې او په چټکی ترې لرې شو.

سردار اندړي، تر دغه شان زوريدنې وروسته ځان داسې ښه احساساوه چې ډېره موده يې دغه شان احساس نه و ليدلی. د ژوند خورا ښې شېبې په تېره بيا د هغه د هماغه لرې ماشومتوب نه، چې کله به مينځې له ده نه جامې وبستلې، هغه به يې په واړه کټ کې ځملاوه، هغه به يې په للو للو ويده کاوه... دا ټول او ټول دده په خيال کې نه د پخواني او تېر ژوند بلکې د اوسني ژوند په څېر انځوريدل. د هغه تپې پر شاو خوا چې سره يې سردار اندړي ته آشنا برېښېده، داکټران راټول شوي وو ، د هغه پالنه يې کوله، رالوړاويې اوخواخوږي ورسره کوله.

د هغه د ژړا او زاريو غږ اوريدل کېده: هـ هـ هغه روحيات بايللي او د هغه دژړا او زګيرويو غږ پورته و او ويل يې:

-وای وای، ما ته يې راوښيئ.

سردار اندړي، د دغه زورونکې ژړا او زاريو په اوريدو نېږدې و چې خپله په ژړا شي. آيا دا حال له دې کبله و چې هغه بې ويارې مرګ ورپه برخه کېده؟ آيا دا له دې کبله و چې هغه له ژوند ببليده؟ يا د ماشومتوب، هغه يادونه چې ده راستنولی نه شو؟ يا له دې کبله چې

هغـه د نـورو پـه زوريـدو ، زوريـده؟ او يـا لـه دې کبلـه چې دده تـر څنـګ ددغه سړي زګيروی دده زړه سوری سوری کـاوه؟ هر څـه چې و ،و ،خـو هغه غوښتل په ماشوم وزمـه سـادګۍ ، مهربـانۍ او خواخوږۍ د زړه لـه کومي وژاړي.

هغه ټپي سړي، خپله پرې شوې پښه چې لا پـه وينـو ککړه مـوزه کې وه ، هغـه تـه وروښـوده. دغـه نـاروغ لکـه ښـځې داسې هـې هـې ژړل او ساندې يې وهلې. داکټر چې د هغه مخې ته ولاړ و او د هغه څېره يې پناه کوله ولاړ او لرې شو. سردار اندرې د هغه په لېدو وويل:

-لويه خدايه ! دا څه وينم؟ هغه دلته څه کوئ؟

دغه بدمرغه، ژړيدونکی او بيچاره انسان چې همدا اوس يې پښـه ترې پريکړه .. ده وپېژاند. هغـه انـاتولي کـوراګين و. دکـوراګين مـلا تـه يې لاسونه تکيه کړي وو ، هغه ته يې په ګيلاس کې اوبـه ورکولې. هـو د هغـه ريږديدونکو ،خو پرسـېدلو شـونډو نـه شـو کـولي د ګـيلاس څنډه خولې ته کړي. د هغه زګيروي او ساندې سختۍ زورونکې وې.

سردار په چرت کې لاړ او لا تر اوسه هم په هغـه څـه چې دده تـر مخې تېريده نه پوهېده ، وې ويل:

-هو ، دا هغه دی، دا سړی له ما سره څه نېږدې او دردونکي اړيکي نيږدې کوي. دا څه دي چې دغه سړی زما له ماشومتوب او زمـا لـه ژوند سره نېږدې کوي؟

سردار اندرې له ځان نه دا پوښتنې کولې،خو هغه ته يې ځواب پيـدا کـولای نـه شـو. ناڅاپـه سـردار اندرې تـه نـوې او دده لـه انتظـار لـرې سپېڅلی د مينې او صفا د نړۍ او ماشومتوب خاطره وريـاده شـوه. هغـه ته ناتاشا هغه شان وريـاده شوه چې ده د لومړي ځل لپاره په ۱۸۱۰ کال ،د نڅـا پـه يـوه بنـدار کې ليـدلې وه، نـرۍ غـاړه، ښکلي تانـد لاسونه، لـه

لېوالتيا مسته، ويريدلې خو نيکمرغه بشره، هو همدا سې همدا حال له پخوانه لا ژوره، لا ژوندې او هڅوونکې مينه د هغې په وړاندې دده په ګوګل کې راوېښه کړه. اوس ده ته هغه څه وريادشول، چې دې دغه سړي سره نېږدې کاوه، د هغې پردې له شا نه چې اوښکو دده په پرسېدلو سترګو کې راځړولې وه، په تته تته ده هغه ته کتل. سردار اندرې ته هر څه ورپه ياد شول. ټول هغه څه چې دغه دوه کسان يې سره نېږدې کول. له دغه سړي سره يې د زړه خواخوږي او له مينې ډکه لېوالتيا او نيکمرغي په زړه کې راولمسېدل.

سردار اندرې، نور نو ونه شوه زغملای، هغه وژړل. هغه په مينه مينه او د زړه له کومې د ټولو او ځان په حال د هغو او پر خپل بې لاريو او تېروتنو ژړل.

ترحم، له ورونو سره مينه، له هغو سره چې موږ ورته ګران يو، له هغو سره چې له موږه کرکه کوي، له دښمن سره مينه، هوکې، مينه، هغه مينه چې خدای موږ ته په دې دنيا کې د هغه لارښوونه کوله. هماغه مينه چې شهزادګۍ ماريا زه په هغې روزلم. هغه مينه چې زه نه پرې پوهېدم. اوس پوه شوم چې ولې ما نه شو کولای له ژوندې لاس واخلم. دا دی هغه څه چې په ما کې پاتې دي. که زه ژوندی پاتې وای، ما به هغه ته پنا ورو ړې وای، خو نو اوس وخت له وخته تېر دی. پوهېږم زه په دې پوهېږم چې ناوخته شوې ده.

۳۸

د جګړې د ډګر وحشتناک منظر له مړو او ټپيانو نه ډک له سرسامتيا سره مل د شلو پېژندل شو يو جنرالانو تپي او وژل کېدو خبر او د خپل پخواني قوي مټ په ناتوانۍ پوهېدل، په هغه ناپليون کې چې تل يې د مړو او ټپيانو له ليدو خوند اخېست، او په هغو کې (هسې چې ده فکر کاوه) ده خپله روحي پياوړتيا موندله، يو نا آشنا احساس راژوندی کړی و په هغه ورځ د جګړې د ډګر وحشتناک او ډارونکی منظر د هغه پر هغه واک لاسبری شوی و چې ده د خپلې پياوړتيا او لوړتيا نښه ګڼله. هغه په چټکۍ د جګړې له ډګره لرې د شواردينو غونډۍ ته ورستون شو. بشره يې تکه ژيړه، پرسېدلې، ځړيدلې، سترګې يې تتې او پزه يې سره شوې وه، آواز يې ځير، جړ او پر خپلې اوږدې څوکې کېناست او پرته له هغه چې وغواړي، په داسې حال کې چې سرې ځوړند و، د ټوپونو او ټوپکو غړمبهارې او آوازونو ته غوږ شو. هغه په خورا زورونکې خواشينۍ د دغې جګړې د پای ته رسېدو په تمه و چې دی په کې را ايسار شوی و او د هغې مخه يې نه شوه نيولې. د هغه ځانګړی انساني احساس د يوې لنډې شېبې لپاره د هغه د ژوند پر هغه لاسې او ناخرګند تصوير لاسبری شو چې هغه ډېره موده د هغه په خدمت کې و. هغه د زورېدنې کړېدنې او مرګ هغه پېښې د زړه له کومې احساس کړ چې د جګړې په ډګر کې يې ليدلی و. د سرسامتوب او د سينې درد، هغه ته ور په ياد کړل چې مرګ او دغه زوريدنه له ده نه هم لرې نه دي. په هغه شېبه کې ده، نه مسکو غوښت نه بری او نه ويار.

(نور نو د هغه څه ویاړ په کار و) هغه یوازینی شی چې ده اوس غوښت، استراحت، آرامي او آزادي وو، خو کله چې دی د سیمیونو فسکایا په غونډیو کې و، د توپونو د قوماندان هغه وړاندیز یې ومانه چې دغو لوړو ته دې څو توپونه ددې لپاره ولېږدول شي چې د کنیازکوا، په څنډو کې پر روسي قواوو ګوزارونو لا پسې زیات شي. ناپلیون نه یوازې دغه وړاندیز ومانه، بلکې سپارښتنه یې وکړه چې د هغو اغېزو خبرونه ده ته رواړي چې دغه ګوزارونه یې کوي.

یو یاور راغی او وې ویل چې دوسوه توپونه د روسانو په وړاندې جګړې ته ورلېږل شوي، خو بیا هم روسان په ټینګه د خپلو پولو او مورچلونو ساتنه کوي، دغه یاور زیاته کړه:

-زمونږ توپونو مخامخ د هغو په کرښو ډزې کوي، پر هغو لګېږي، هغو ته مرګ ژوبله رسوي، خو هغوی هماغه شان د خپلو ځایونو ساتنه کوي، ناپلیون په ډډ غږ وویل:-نور غواړي، ورزیاته یې کړئ. یاور چې د ټولواک خبره سمه نه اوریدلې، وویل:

-معظم ټولواک څه وفرمایل؟

ناپلیون چې تندی یې تریو کړی و په ډډ آواز یې وویل: -نور غواړي، ورې کړئ.

که څه هم د ناپلیون له دې سپارښتنې نه پرته هم هغه څه تر سره کېدل چې ده یې غوښتنه کوله، خو بیا هم ده دغه سپارښتنه ځکه ورکړه چې فکر یې کاوه له ده نه ددغه فرمان غوښتنه کېږي او بیاد خپلې ځان غوښتنې هغې خیالي موهومي نړۍ ته راستون شو او بیا یې (هغه آس چې په کوم څرخېدونکي ځای کې ګرد چاپېر ګرځي، لکه په درمندو کې چې ګرد ګرځي او فکر کوي چې د ځان لپاره څه کوي او آزاد دی) لکه مطیع بنده هغه بې رحمه غمړلي، غیر انساني او زورونکي کار ته

چې برخليک ورپه برخه کړي و ، دوام ورکړ.

يوازې په دې ساعت او په دې ورځ نه و چې د دغه سړي د وجدان رڼا ، چې د دغې جګړې تر ټولو نه زيات پيټې تر نورو نه زيات دده پر اوږو بار دی، تته شوه ، بلکې د ژوند تر پايه پورې يې ونه شو کولای، نه د رحم، نه د رښتيا او نه د خپلو کړو په معنا پوه شي،ځکه د هغه کړه دومره له رښتيا او ښو سره په ضد کې او د هر انساني تکل برخلاف و چې هغه وکولای شي، د هغه په معنا پوه شي. هغه نه شو کولای په خپلو کړو ځکه سترګې پټې کړې چې نيمې نړۍ د هغو ستاينه کوله،نو له دې کبله دی اړ و چې له رښتينتوب، حقيقت او ښکلا نه مخ واړوي.

يوازې نن نه و چې د جګړې د ډګر د کتنې په لړ کې او په هغه ډګر کې يې د پرتو وژل شويو او ټپيانو (هغه تصور کاوه چې دده په فرمان وژل شوي دي) شمېر د دې لپاره کاوه،چې څو روسي وژل شويو مړي د يوه فرانسوي ارزښت لري. هغه ځان په دې غولاوه او دا يې د خوښۍ سبب هم کبده چې د يو فرانسوي مړی تر څنګ پنځه روسان کېږدي. يوازې هغه ورځ نه و چې هغه فرانسې ته ليکل:

تر جګړې وروسته ډګر ځکه خورا پرتمين و چې په هغه کې پنځوس زره جنازې پرتې وې، بلکې هغه د سنت هلن په وچه کې په کراری، آرامۍ او يوازيتوب کې هم ويل چې تکل لري، خپل وزګاره وختونو د هغو سترو چارو پلټنې او شننې ته وروبښي چې ده خپله ترسره کړي دي، هغه په دې اړه ليکل:

د روسيې جګړه بايد د نوې زمانې تر ټولو ستره او نه هېريدونکې جګړه وای، دا جګړه د رښتينو ګټو لپاره د عقل جګړه وه، د آرامۍ او د ټولو د ژغورنې جګړه او هغه د سولې او ساتنې جګړه وه.

دده يو ستر ارمان، د تصادفونو د پای او د آرامۍ د پيل جګړه وه. د

نويو چارو او نوښتونو د لارو چارو لپاره د ښه نيت جګړه وه. د اروپايي نظام جوړښت او د هغه عملي کېدل به پيل شوی وای.

ددغو اصولو په رڼا کې د لاس ته راغلي رضايت له برکته به هر چېرې آرامي او سوله خوره وای، ما به هم ځانته يوه جرګه ګڼي جوړه کړې وای او خپله سپېځلې ټلواله به مې لرلای. زما اند ښښني وې چې را نه غلا شوي دي. مورږ به د سترو هېوادنو د ټلوالې په دغې جرګه کې خپلې ګټې، د خپلې کورنۍ د چارو په څېر څېړلای او له ملتونو سره به مو اړيکي لکه د بادار او منشي اړيکي وای.

اروپا به ډېر ژر په رښتيا د يوه ملت په څېر وای او هر چا به کولای شول هر چېرې سفر وکړي او هر ځای به ځان لکه په خپل وطن کې وانګېري.

ما به هيله کړې وای چې ټولو، په ټولو سيندونو کې د ببړې د چلولو حق لرلای، ټول سمندرونه د ټولو وای. او دايمي لوی پوځونه د شاهانو د ګاردونو په کچه کم شمېره شوی وای او نور...

کله چې فرانسې ته خپلې مېنې ته، سترې، پياوړې، ښکلې، آرامې او ويارمنې خاورې ته ستون شوی وای، د هغې بريدونه به مې ټاکلي او نه بدليدونکي ګڼلي وای. راتلونکې جګړې به يوازې د ساتنې او دفاع لپاره وای او هر ډول نوې پراخ پالنه او د نورو پر خاورو يرغل به ضد ملي ګڼل شوی وای. خپل زوی به مې د ټولواک چوپړ ته ګمارلی وای. زما مطلقه واک به پای ته رسېدلای وای او مشروطه ټولواکي به پيل شوې وای... پاريس به د ټولې نړۍ پلازمېنه وای او له فرانسويانو سره به ټولو قامونو او مليتونو رڅه کولای.

بيا به زمورږ ټول وخت او زما د ژوند وروستۍ ورځې د ملکې په مرسته، زما د زوی د شاهانه روزنې په چوپړکې ددې لپاره وای، چې لږ

تر لږه د کلیوالي کورنۍ په شان په خپلو آسونو ، د هېواد په ټولو سیمو کې ګرځېدای، د خلکو شکایتونه به مې اوریدلای، د ظلم مخه به مې نیولای، هر چېرې به مې ودانۍ کولې او خیریه کارونه به مې سرته رسولای.

له هغو څلور سوه زره تنو نه چې د ویسلا له سیند نه واوښتل، نیمایي اتریشي پروسي، ساکساني، پولندي، باویري، ... اسپانوي، ایتالوي او یا ناپلي و. د پوځ درېیمه برخه هالندي، بلژیکي او د راین او پیه موتي د غاړو سویسي، ژینوي، ، ،رومي. .. او نور وو. په دې پوځ کې فرانسوي ژبې ، په سختۍ یوسلو څلویښت زرو پورې رسېدل. پر روسیې یرغل فرانسوي پوځ ته څه کم د پنځوس زرو په مرګ تمام شو ، روسي پوځ او له ویلنا نه مسکو پلو ته شا تګ او نورو ببلابېلو جګړو کې د فرانسویانو د مرګ ژوبلې په کچه څلور برابره زیات پوځیان له لاسه ورکړل. د مسکو سوځېدل روسي پوځ ته د سلو زرو کسانو په مرګ تمام شو او له لوړې او سړو نه هم په ځنګلونو کې مړه شول. په پای کې روسي پوځ له مسکو نه د اودر پلو ته د خوځېدو په وخت کې، د سختیو سړو او لوږو له امله بې مرګ ژوبلې پاتې نه شو ، د روسي پوځ چې په ویلنا کې یې شمېر پنځوس زرو تنو ته رسېده، کله چې کالیش ته ورسېد له هغو نه اتلس زره پاتې وو.

بناپارت داسې تصور کاوه چې په روسیه کې جګړه دده په ارادې پیل شوې وه، خو دغه وحشت دده روح نه آزاراوه، هغه په زړورتیا د دغې جګړه مسوولیت ځکه پرغاړه واخیست چې د هغه ناقص عقل داسې انګېرله چې په هغې کې د سلګونو وژل شویو کسانو په منځ کې د فرانسوي وژل شویو کسانو شمېر تر لیسنیانو او باواریانو نه کم وو.

۳۹

په لسګونو زره تنه وژل شوي کسان په بېلابېلو بڼو او په ډولا ډولو دریشـیو کـې د جګـړې پـه ډګـر بـاغلي داوويـوف پـورې اړونـدو ځمکو ،غونډو او شـنیلیو کې پراتـه وو. بزګرو اومالـدارانو پـر هماغـه ځمکو د بارادنیو ، ګورکي، شواردینو او سیمیونوفسکایا په کلیوکې په سلګونه کلونه کرکېله او مالداري کړې وه او فصلونه یې په کې کرل رېبل.

د یوه دسیاتین (۱. ۹ هکتاره) په واټن شنو کې ټولـه ځمکـه پـه وینـو لړل شوې وه. ټپي او نـه ټپي سرتېري ډلـه ډلـه لـه وحشـته پـه ویریـدلو ځېرو ، ګوډمات، په تګ او منډه یا په ځنښدو له یـوې خـوا موژاسـیک او له بلې خوا والویف ته ستنېدل. نورې سترې ستومانې او وږې ډلې، د قوماندانانو په امر وړاندې روانې وې، درېیمه برخه پوځ پرخپل ځای پاتې او ډزو ته یې دوام ورکاوه.

په ټول هغه ډګر کې چې څو ساعتـه وړاندې د سهارنې ژیړ لمر تر شغلو لاندې د نیزو څوکې ځلېدلې او د توپو د ډزو لـوګي ولاړو او هره خـوا خوښـۍ خپـرې وې، اوس د لوګـو تـور څـادر غوړیـدلی او دوینـو خوسا بوی تري راته.

بـارانې وریځـې راغوړیـدلې او نـرې نـرې بـاران پیـل شـوی و ، دغـه اورښت، پر وژل شویو ، پر ټپیـانو ، پـر ډار شویو ، پرسـتومانه شـویو او شک لرونکو وریده، تا به ویل دغه باران ګواکې وایي:

-بس دی، بس دی، اې خلکو بس دی،نور نو وژل پرېږدئ، لږ په حال

شئ. تاسو څه کوئ.

دې او هغې خوا عذاب لیدلو، وږو ستړو ستومانو وګړو ته یو ډول شک پیدا شو او فکر به یې کاوه چې آیا دا ښایي چې نور هم پریو بل ډزې وکړي.

په ټولو څېرو کې دغه شک څرګند و او په هر زړه کې دې پوښتنې آواز پورته کاوه چې زه ولې او د چا لپاره څوک ووژنم او ولې ووژل شم؟

تر مازدیګره پورې دغه شان خیالونو د هر چا په خیال او ګوکل کې ځای ونیو، هغو به ویل:

-ولې؟ زه ولې او د چا لپاره څوک ووژنم او ولې ووژل شم؟ هر څوک چې غواړي چې څوک ووژني، وژني دې. هر څوک چې هر څه غواړي، کوي دې، خو زه یې نور نه کوم. دغو خیالو هره شېبه دوی ټول دې ته هڅول چې له هغه څه په وحشت کې شي چې تر اوسه پورې یې کړي دي، دا ټول پرېږدي او هرې خواته چې کولای شي وتښتي.

که څه هم ټول خلک د جګړې په پای کې د خپلو کړو په ټول وحشت پوه شوي وو، که څه هم هغوی په دې خوشاله و چې کولای یې شول د وژلو له وحشت نه لاس واخلي، خو لا تر اوسه هم یوه ناپېژندل شوی او مرموز قوت د هغو لارښوونه کوله، که څه هم د توپچیانو له دریو نه دوه برخې لګېدلي وو، خو بیا هم په خولو لامده خیشته، سر تر پښو په وینو ککړ، له پښو لویدلي ستړي ستومانو، په ټول قوت مهمات راوړل، ګولې یې په توپونو کې کېښودې او دواړو خواوو په شیطاني چټکتیا او خورا بې رحمۍ د پخوا په شان پریو بل ډزې روانې کړې وې. انسانان په وینو کې لمبېدل او هغه وحشتناکه کار چې نه د انسانانو په خوښې او ارادې بلکې د هغه چا په غوښتنه چې د انسانانو او د نړۍ لارښوونه یې کوله، تر سره کېده او دوام درلود. که چا د روسي

اردو د کرښو ترشا اله ګوله او خورو ورو پوځیانو ته کتلي وای، ویل به یې چې کـه فرانسـویان خپلې هلې ځلې او قـوت لږ زیـات کړي، نـو د روسي پوځ نښه به هم نوره پاتې نه شي.

خو نه فرانسویانو خپلې هلې ځلې او قوت لږ زیات کړ او نه روسانو.

روسانو له دغه شـان قوتـه ځکـه کـار وانـه خښـت چې دا دوی نـه وو چې پر فرانسویانو یې یرغل کړی و. د جګړې پـه پیـل کې هغـوی یـوازې مسـکو تـه پـه تلونکـو لارو کـې ددې لپـاره ولاړ و چـې دغـه ښـار تـه د فرانسویانو د تګ لار بنده کړي. دوی د جګړې په پای کې هم کټ مټ په همـاغه حالت ،چې ولاړ وو ، خپلې دریـدا تـه دوام ورکړ. آن کـه روسـانو دغه تکل هم لرلای، چې فرانسوي پوځ په شا وتمبوي او مات یې کړي، هغوی به په خپل ټول او وروستي تـوان سره هـم دا نـه شـو کـولای، ځکـه چې د روسي پوځ ټول قطعات مات شوي، مرګ ژوبله یې لیدلې او یـوه داسې قطعه هم نه وه چې روغه رمتـه وای او د جګړې تـاوان یې نـه وای لیدلای. روسان که څه هم ځای پر ځای ولاړ وو ، خـو بیـا هـم هغـوی خپـل نیمایي پوځیان له لاسه ورکړي وو.

خـو فرانسـویانو چې د تبرو پنځلسـو کـالو د بریـاوو یادونـه ورسـره وو ، د نـاپلیون په نه ماتبدونکي دریځ یې بـاور درلـود ، پـه دې پوهـېدل چې د جګړې ډګر پریـوې برخې یـې ولکـه درلـوده ، پـه دې چې دوی د خپل پوځ لا څلورمه برخه پوځیان له لاسه ورکړي نه و او په دې هیله چې دوی لا شل زره داسې احتیاطي پوځیان لري، چې هـېڅ کـارول شـوي نـه دي په آسانۍ کولای شو ، دغـه شان یو زیاتي خوځون پیل کړي.

پـه روسـانو د فرانسـویانو د یرغـل موخـه او هـدف دا و چـې بایـد روسان مسکو ته د تلونکو مورچلونو نه چې لا هماغه شان په کې ولاړ و وباسي، دوی باید دغه شان خوځون ځکه کړی وای چې دوی خپلې دغې

موخې ته نه وو رسېدلي او ددوی دومره مرګ ژوبله هسې خړو اوبو وړې وه، خو فرانسویانو دغه وروستې هڅه ونه کړه. ځینې تاریخ لیکونکي په دې باور دي، چې د دغې جګړې د ګټلو لپاره دا هم بس و، چې ناپلیون خپل شل زریزه د ګارد پخوانۍ قطعه جګړې ته ولېږي. کله چې وایو څه به شوی وای که ناپلیون خپل ګارد لېږلی وای، په هر حال دا معنا لري چې ووایو څه به شوی وای، که منی، پسرلی شوی وای. دا کارناشونی و. ناپلیون خپل ګارد ځکه جګړې ته ونه لېږه. چې نه یې غوښتل، بلکې دا کار یې ځکه ونه شو کړای چې ناشونې وه. د فرانسوي پوځ ټول جنرالان او سرتېري په دې پوهېدل چې دا کار ناشونی دی، ځکه د فرانسوي پوځ تښتېدل او خرابه روحیه د دې کار اجازه نه ورکوله. نه یوازې ناپلیون ته هغه خوب وریاد وه چې د وژنې ګوزار ته اوچت شوی وحشتناک لاس، په ناتوانۍ ببرته رالوېږي بلکې ټول جنرالان، په جګړه کې ورګډ و او نه ورګډ و سرتېرو، له ټولو پخوانیو تجربو نه چې په جګړو کې یې (چې تر دې نه په لس وار کم قوت یې ټول تښتول) لرلې، ټولو له دښمن نه د ویرې یو ډول داسې احساس درلود چې دښمن د خپل پوځ د نیمایي ګړو د وژلو کېدو سره سره بیا هم د جګړې په پای کې د هغې دپیل په شان پر خپل ځای او دریځ کلک او ګوانښمن پاتې دی.

د فرانسوي یرغل کوونکي پوځ روحیه خورا ضعیفه شوې وه. روسي پوځ د بارادنیو په ډاګونو کې بری ګټلی، خو دا بری هغه بری نه و چې غنیمت اخېستل شوې جنډه چې بیرق نومول کېږي په نیزې یا لکړې پورته کوله، یا د هغې پراخې ځمکې د لاس ته راوړلو له امله چې پوځ پرې ولاړ و یا ولاړ دی، وټاکل شي، بلکې دا بری روحي او روانې بری و. دا هغه ډول بری و چې پوځ د دښمن د روحیې په لوړوالی او

خپلې روحيې په ناتوانۍ باور پيدا کوي. فرانسوي يرغلګر پوځ لکه ترهېدلي ځناور چې د بريد په وخت کې ټپي شوی وي، خپله رارسېدونکي تباهي ليدله، خو نه يې شو کولای ودرېږي، لکه هغه شان چې روسي پوځ سره له بې ساري مرګ ژوبلې د هغو له مخې لرې شي. فرانسوي پوځ تر دې خوځون نه لا وروسته هم کولای شو مسکو پورې ورسېږي. خو هلته د روسي پوځ د نوې پياوړتيا نه پرته هم، په مرګ محکوم و. هغه بايد ځکه تباه کېدلی چې د بارادنيو په جګړه کې د ټپي کېدو له امله د مرګنيو ټپونو نه وينې بهېدلې.

د بارادنيو د جګړې پايله او اغېز نه يوازې له مسکو نه د ناپليون د بې علتې تېښتې مخامخ پايله وه بلکې د سمولينسک د پخوانۍ لارې نه شا ته تګ او بېرته ستنېدل، د پنځه سوه زريزه يرغليز پوځ ماته او د ناپليوني فرانسې تباهي هغه څه و چې د لومړی ځل لپاره فرانسويانو له روحي پلوه د دښمن د پياوړې لاس د ګوزار نه احساس کړل.

دریم کتاب

دریمه برخه

۱

د انسـاني عقـل لپـاره د خوځـون مطلـق پرلـه پسـې والـی نـه پوهېدونکی دی.

د انسان لپاره د هر خوځون قانون، یوازې هغه وخت د پوهېدو وړ دی، چې ذهن وکولای شي دغه پرله پسې خوځون پر هر هغه چې دی یې غواړي وتلي او وڅېړي، خو د خوځون دغه په خپل سر او تصادفي ویش او د هغـه ارزونه، پرلـه پسـې د انسـاني ذهـن د بـې لاریتـوب بنسـټیزې سرچینې دي.

که څه هم د لرغونو صوفیانو (په روسي متن کې صوفي راغلی دی) ویونکو دا خبره چې دعوا لري، د باد په څېر الوتونکی اخیلوس چې تر کیشپ (سنګ پشت) نه لس برابر چټک خوځېږي، هېڅکله به کیشپ پسې ونه رسېږي، ځکه تر هغه پورې چې آخیلوس د ځان او کیشپ تر منځ واټن وهي، کیشپ بیا د دغه واټن یو په لسمه برخه وړاندې تللی وي او چې آخیلوس بیا دغه واټن ووهي، کیشپ بیا هم د دغه واټن یو په سلم لاره وهلي وي او آخیلوس به هېڅکله سنګ پشت ته ورونه رسېږي.. دغه معما به هېڅکله حل نه شي، دغه هم چې اخیلوس به هېڅکله کیشپ ته ورونه رسېږي په دې کې ده، چې د آخیلوس او کیشپ د خوځون د کچې د اندازې لپاره د خپلې خوښې تلې چې دواړه

تل په خوځون کې دي کارول شوي دي.

د هغـو تلـو (تـرازو) ټاکنـه چې پرلـه پسـې وړېـږي او وړېـږي، مـوږ یوازې حل ته ورنېږدې کوي، خو هېڅکله هغه پوره حل کـولای نـه شـو، د مسالې حل یوازې هغه وخت کېدای شي چې د سنجش خـورا کـوچنۍ اندازه د اندازه کولو لپاره وټاکو... د ریاضیاتو په نویـو سنجشـونو کـې چې د سنجولو د خـورا کوچنیـو معیـارونو لـه مخـې انـدازې کېـږي، د خورا پیچلي خوځون مسایل چې پخوا نه حل کېدونکي بلل کېدل، حل کېږي..

د ریاضي نوې څانګه چې پخوانیو خلکو له هغه سره پېژند ګلوي نه لرلـه، د انـدازه کولـو د خوراکوچنیـو هنـري معیـارونو او نـورو پېچلـو مسـالو پـه مرسـته د خوځـون مطلـق پرلـه پسـې والـی راڅېـړي او هغـه تېروتنه چې بشـري ذهـن د خوځـون مطلـق پرلـه پسـې والـی پـه جلا جلا معیـارونو څېړې نه تکراروي.

د تاریخ د خوځون د قوانینو په څېړنه کې هم کټ مټ همدغه تېروتنه تکرارېږي، د تاریخ تګلوری او د بشریت خوځون چې د بې شمېره وګړو د پریکړو محصول دی، په بشپړه توګه پرلـه پسـې دی. ددغـه خوځـون د قوانینو پېژندنه د تاریخ موخه ده. خو بشـري ذهـن د تـاریخ د پرلـه پسـې خوځـون د قوانینـو د پېژندنې، یعنـې د ټولـو انسـانانو د ټولـو پریکړو لپـاره د خپلـې خوښـې د سـنجولو معیـار ټـاکي. د تـاریخ پېژنـدونکو لـومړنۍ کـړنلاره دا وه چـې د خپلـې خوښـې یـو لـړ پرلـه پسـې پېښـې خوښوي او هغه له نورو پېښـو نـه جلا څېړي، خـو دوی لـه دې نـه نـاخبره وي چې هېڅ پېښـه نه شته چې مطلق پیل ولري، ځکه هره پېښـه پـه پرلـه پسـې او نه جلا کېدونکې بڼه له بلې هغې نه رازېږي. هغـه دویـم کـار چـې تاریخپوهان کوي دا دی چې د یـو چا، ټولـواک یـا پـوځي سـردار کـړه د

ملت او خلکو د ارادې نښه ګڼي، حال دا چې د خلکو يا ملت د آزادې ارادې کړه او پريکړه، هېڅکله د يو تاريخي شخصيت په پريکړو کې نه څرګندېږي..

د نولسمې پېړۍ په لومړيو پنځلسو کالو کې په بې ساري بڼه د ميليونونو وګړو خوځون پيل شو. خلک خپل دوديز ورځني کارونه پرېږدي او په تلوار د اروپا له يوې څنډې نه بلې او له بلې نه بلې ته درومي، تالانونه کوي، او يو بل وژني. څوک پر بري ويارۍ او څوک ناهيله کېږي او د ژوند بڼه د څو کلونو په موده کې چور بدلېږي. دغه خپله د تاريخ د چټک خوځون نښه ده چې په پيل کې خورا زيات او وروسته په کرار ېږي. انساني عقل پوښتي:

ددغه خوځون علتونه څه وو او د کومو قوانينو پر بنسټ رامنځ ته شول؟

تاريخ ليکونکي ددې پوښتنو په ځواب کې دهغو څو لسګونو خلکو خبرې او چارې چې د پاريس په کومه وداني کې راټول شوي، مور ته رايادوي او د هغو خبرو او کړو ته د انقلاب نوم ورکوي. بيا د ناپليون او د هغو د څو تنو پلويانو د ژوند بېلابېل اړخونه او کړه وړه راسپړي او دهغو پر هغه اغېز چې کوم تن يې پر نور درلو، د خبرې کوي او پايله داسې راسپړي:

دا دي هغه څه چې له هغه نه دغه غورځنګ رامنځ ته شوی او دادي د هغه قوانين.

خو انساني تفکر نه يوازې په دغو ډول سپړنو باور نه لري، بلکې په ډاګه وايي چې دا ډول سپړنې سمې نه دي، ځکه خورا وړې پېښې د خورا لويو چارو سرچينه ګڼل کېږي.

د خلکو ګډې ارادې انقلاب او ناپليون رامنځ ته کړل. او يوازې

همدغې ګډې ارادې هغه وزغمل او بیا یې نابود کړل.

تاریخ وایي:

هر وار چې یو بری او فتح وه، یو فاتح هم و او هر وار چې کوم انقلاب کېده لوی خلک هم رامنځ ته کېدل.

انساني ذهن ځواب ورکوي:

رښتیا هم هر وار چې فاتحان راپیدا شوي دي، جګړه هم پېښه شوې ده، خو دا ثابتولی نه شي چې دغه فاتحان د جګړې عاملین وو او یا د جګړې قوانین د یو تن په ځانګړو چارواکي پیدا کړې. هر وار چې زه خپل ساعت ته ګورم او وینم چې د ساعت ستنې لس بجې ښیي، زه اورم چې د ګاونډې کلیسا زنګونه خلکو ته د لمانځنې بلنه ورکوي، خو له دې کبله چې هر وار د ساعت ستنې لس بجې ښیي په کلیسا کې لمانځنه پیل کېږي، زه حق نه لرم ووایم چې زما په ساعت کې د ستنو لس بجې ښودل، د کلیسا د زنګونو د شرنګهاری علت دی...

کلیوال بزګر په دې باور دي چې د پسرلي په وروستیو ورځو کې د سړې وړمې لګېدلې، د څېړې د ونو د غوټیو ګل کېدل. په رښتیا هم هر کال د پسرلی په وروستیو وختونو کې چې کله د څېړې د ونو غوټې کېدو لامل دی، سړه وړمه لګېږي. که څه هم د پسرلي په وروستیو وختونو کې د څېړې غوټیو د ګل کېدو په وخت کې د سړې وړمې د لګېدو په علت نه پوهېږم، خو نه شم کولای د کلیوالو دا خبره هم ومنم چې د پسرلي په وروستیو وختونو کې د سړې وړمې لګېدل د څېړې د غوټیو غوړیدل وګڼم، دا ځکه چې د وړمې لګېدل د غوټیو له اغېز نه وتلې خبره ده... ددغو علتونو د پوهېدنې لپاره باید زه چور خپل نظر او د څېړنې ډول بدل کړم، او د... زنګونو د شرنګهار او باد قوانینتو ته ځیر شم. د تاریخ په اړه هم همداسې ده او په دې برخه کې هڅې هم شوي

دي.

پر تاریخ د ځارونکو قوانینو د پېژندنې لپاره مورږ باید چور خپل نظر بدل کړو، پادشاهان، جنرالان او وزیران په کراره پرېږدو او یو رنګه، بې ساري واړه عوامل چې د پرګنو لارښوونه کوي، وڅېړو، هېڅوک نه شي کولای دا ووایي چې انسان تر کومې اندازې کولای شي له دغې لارې د تاریخ په قوانینو پوه شي، خو دا څرګنده ده چې پر دغو قوانینو پوهېدنه، له دې لارې پرته ناشونې ده او دا هم څرګنده ده چې په دې لارو کې، لا د انساني تفکر د هغو میلیون میلیون هڅو نه چې تاریخ لیکونکو د پادشاهانو، پوځي سردارانو او وزیرانو د چارو په ستاینو او د هغو د چارو او اندېښنو په سپړنه کې یې کړي دي، لا یوه هم کارولې نه ده.

۲

هغه پوځي قوتونو چې په دولسو اروپايي ژبو خبرې کولې، پر روسيې يرغل راوکړ، روسي پوځ او خلک شاتګ او تښتې ته اړوتل او هغوی د روسيې له پولونه نيولې، تر سمولينسکه، له سمولينسکه تر بارادنيو پورې له دغو پوځونو سره له نښتې مخ اړاوه. دفرانسوي پوځ د يرغل قوت لاپسې زياتېده او د مسکو يعنې د خپلې موخې په لور يې تلوار کاوه. ددغه يرغلګر پوځ قوت لکه د رالويدونکي جسم د قوت په شان څومره چې ځمکې ته رانږدې کېږي، لا درنږي، خپل هدف ته په نږدې کېدو لا پسې زياتېده. د قحطي وهلي هېواد په زرګونه ورسته لاره ووهل شوه ،دهغه له کرکه ډک وګړي شاته پاتې شوه،او څو ورست لاره لا هدف ته پاتې نه ده. دا د ناپليون د پوځ د هرسرتېرى احساس دى او هغه پرمختګ او لاندې کول چې په کومې چټکۍ شوي و ، په خپل سر روان و. د روسيې په پوځ کې د پرمختګ په اندول چې څومره شاته تمبول کېږي، په هماغه کچه د دښمن په وړاندې کرکه زياتېږي. څومره چې شاته تلل په هماغه اندازه دوی لا ځيرکه کېدل. د بارادنيو په څنډو کې نښتې پيل کېږي. بل هېڅ يو پوځ له نښتې سره سم داسې نه تالا والا کېږي لکه روسي پوځ، چې د نښتې سره سم سمدلاسه شاتګ ته اړه کېږي، داسې لکه يوه پوقانه چې له بلې هغه سره د لګېدو سره سمدلاسه چټکتيا زياتوي او له خپلې بې ارادې چټکتيا نه شاته لوېږي ..

روسي پوځ د مسکو تر سلو شل ورسته پورې په شا ځي. فرانسويان

تر مسکوه رارسېږي او هلته درېږي. تر دغه پنځه ورسته د پنځو اونيو په اوږدو کې يوه نښته هم نه کېږي. فرانسوي پوځ وړاندې نه راځي. د هغه ځناور په څېر چې مرګنۍ ټپي شوی وي، له ټپو يې وينې څڅېږي، خپل ټپونه څټي، فرانسوي پوځ هم پنځه اونۍ په مسکو کې ولاړ پاتېږي. هېڅ تکل او کړه نه لري او ناڅاپه له هر نوي لامله پرته، بېرته زغلي او تښتي. فرانسوي پوځ د کالوژسکايا لارې ته وردانګي (ځکه تر بري نه وروسته ،مالايا روسلاوسکايا ، کې د جګړې ډګر د دوی تر ولکې لاندې پاتېږي) او پرته له هغه چې په يوې نښتې کې هم ونښلي، په زياتېدونکې چټکتيا تر سمولينسکه او بيا له سمولينسکه تر ويلنا او له هغه ځايه تر برزينا پورې او بيا شاته او شاته تښتي.

د اګست د ۲۲ مې ورځې په مابنام کوتوزوف او د روس ټول پوځ په دې ډاډه کېږي چې جګړه ګټل شوې ده. کوتوزوف ټولواک ته په همدې توګه وليکل. کوتوزوف امر وکړ چې ټول د دښمن د بشپړې ماتې لپاره يوې جګړې ته چمتو شي، خو نه له دې کبله چې دی څوک وغولوي، بلکې دی د جګړې د نورو ټولو ګډونکوونکو په شان پوهېده چې دښمن مات شوی، خو هغه بايد په بشپړه توګه مات شي.

نو د هغې ورځې په مابنام او بله ورځ يو په بل پسې د زياتې مرګ ژوبلې خبرونه رارسېدل. نيم پوځ نابود شوی او د نوې جګړې دوام دانساني قوت له مخې ناشونی و.

څنګه دې خبرې امکان لاره چې د اطلاعاتو د نه لرلو، د ټپيانو د نه راټولولو، د وسلو او مهماتو د نه برابرولو، د وژلوشويو د شمېر د نه معلومولو او د وژلو شويو قوماندانانو پر ځای د نويو هغو له ټاکنو نه پرته او مخکې له هغه چې سرتېرې مارې، ويده او هوسا شي، بيا د اوربل فرمان ورکړ شي؟ خو ددې پر ځای، د بلې ورځې پر سهار

فرانسوي پوځونو په هماغه پخوانی قوت او چټکتیا... په خپل سر پر روسي پوځ ورودانګل. کوتوزوف هم غوښتل بله ورځ یرغل وکړي او نور ټول پوځ هم همداسې غوښتل، خو د یرغل لپاره یوازې هیله او غوښتنه پوره نه دي، بلکې د یرغل لپاره باید امکانات چمتو شي، خو دغه امکانات نه و. پوځ په داسې حال و چې باید یو مزل شاته تللی وای، بیا بل سهار هم کټ مټ د همداسې یو بل مزل، شاته تګه پرته نه کېده او بل وار بیا درېیم مزل ته شاته تګ. په پای کې د سپتمبر په لومړۍ ورځې، چې کله پوځ مسکو ته ورسېد، سره له هغه چې د ټولو په زړه کې لېوالتیا او د سرښندنې مینه هڅېده له، یو نه ایلیدونکی قوت، پوځ شاته، د مسکو بلې خواته تګ ته اړ کړ. او پوځ یو بل مزل چې وروستی مزل و، شاته لاړ او مسکو یې دښمن ته پرېښود.

دهغو کسانو لپاره چې د عادت له مخې ګمان کوي، قوماندان د نښتو او په ټولیزه توګه د جګړې نقشه، هماغه زمور د هر یو په شان طرحه کوي، یعنې په خپل دفتر کې د نقشې په وړاندې کینې، خریطې جوړوي، چې څنګه او چېرې به دا یا هغه برید کوي او یا څنګه به دا یا هغه جګړه پیل کېږي. او دا پوښتنې کوي چې ولې کوتوزوف د شاتګ وخت داسې یا هسې ونه ټاکه؟ یا ولې هغه د فیلي له سیمې مخکې دریځ او سنګر، ونه نیو؟ یا ولې هغه د مسکو د پرېښودو نه سمدلاسه وروسته د کالوژسکایا لارې ته ورودانګل، او نورې نورې پوښتنې، هغه کسان چې په دغه راز فکر کولو عادت شوي دي، دا هېروي او یا په دې نه پوهېږي چې قوماندان یا ستر قوماندان په څه جبري شرایطو کې دندې ترسره کوي، د قوماندانانو کار او پریکړې د هغه څه سره هېڅ ورته نه دي، چې موږ یې فکر کوو او یا په خپلو کوټو کې ناست یو او په هغه یا دغه ډګر کې ددې یا هغه شمېر پوځیانو په ګډون په

ټاکلي،وخت کې د جګړې تصویر باسو. هېڅ کله، هېڅ ستر قوماندان د جګړې په پیل کې په هغه حالت کې نه وي، چې موږ ولسي خلک یې تصور کوو، هغه تل د یو شمېر پرله پسې وده په حال پېښو په منځ کې راګیر وي، چې آن یوه شېبه هم نه شي کولای د پېښو اهمیت او ارزښت وموندلی شي او هغو ته ځیر شي. پېښې په نامحسوسه بڼه، شېبه په شېبه راڅرګندېږي او اهمیت پیداکوي. او ستر قوماندان د دغې پرله پسې ودې په هرې یوې شېبه کې د کړکیچونو جړولوبو، دوکو، خیالونو، ناوړه اړیکو تراغبزو لاندې، وړاندیزونو، لارښوونو، ګوابنونو او د سیمو ناپېژندنې په منځ کې راګیر وي او تل دې ته اړ وي چې بې شمېره متضادو او یو له بل سره بې اړوندو بې شمېره پوښتنو ته، بې شمېره ځوابونه ووایي.

پوهان او پوځي څېړونکي په خورا زغرده وایي چې کوتوزوف باید ډېر پخوا پوځ د کالوژسکایا د لارې پلو ته خوځولای وای،او ویل کېږي چې آن چا داسې وړاندیز هم ورته کړی و،خو قوماندان په تېره بیا په سختو شېبو کې نه یوه، بلکې هم مهاله لسګونې طرحې لري،دغه طرحې چې ټولې یو له بله توپیر هم لري،قوماندان،ددغو طرحو هر یوه د تاکتیکي او ستراتیژیکي څېړنو په رڼا کې سنجوي او د ستر قوماندان دنده داده چې ددغو طرحونه یوه وټاکي،خو هغه دا کار نه شي کولای. وخت او پېښې د چا انتظار نه کوي،د ساري په توګه هغه ته وړاندیز کوي چې د میاشتې په اته ویشتمه نېټه د کالوژسکایا د واټ پلو خوځېږي، خو په دې وخت کې د میلارادوویچ له خوا ناڅاپه او په چټکۍ یو استازی رائي او پوښتنه کوي چې آیا سمدلاسه پر فرانسویانو ورودانګي او یا شاته لاړ شي؟ هغه باید په همدې شېبه کې پریکړه وکړي او ځواب ووایي. که د شاتګ قوماندې ورکړي، له هغه

واټه به لرې شي، چې دوی يې د ورنېږدې کېدو وړاندیز کړی و، بیا سر یاور پوښتنه کوي خواړه او کالي چېرې یوسي؟ او بل ډاګي استازی د ټولواک یو لیک راوړي او په هغه کې د مسکو په نه تسلیمېدو ټینګار کـوي، او د صـحرايي روغتـون مشـر بیـا پوښـتي چـې ټپیـان چېـرې ولېږدوي؟ لـه بلـه پلـوه د هغـه سـیال د کالوژسکایا د لارې پـه اړه نـوي وړاندیز کوي چې په دې اړه د لومړي هغـه سره چور تـوپیر لـري. د سـتر قوماندان سـتومانې او سـتړیا داسې ده چې خـوب او آرامـی تـه اړتیـا لري. په دې وخت کې یـو زوړ او د درنـاوی وړ جنـرال راځي وایـي چې د هغه حق خوړل شوی، هغه ننبنان او سوغات یې چې باید اخیستی وای، چا نه دي ورکړي. .. هغه افسر چې د سېمې څار تـه لېږل شوی و، راځي او د هغه څه برخلاف خبرونه راوړي، چې همدې څارنې تـه پخـوانې ګمـارل شوی افسر راوړي وو. ..

او داسې کسان هم شته چې عادت شوي، د ستر قوماندان د کار پـه دغو شرایطو یا نه پوهېږي او یا هغه هېروي. د سـاري پـه توګه هغـوی د فیلي په سیمه کې د پوځ حال څېړي او تصور کوي چې ستر قوماندان د سپتمبر په لومړۍ نېټه کولای شو په لوی لاس او آزاده توګـه د مسـکو د ساتنې یا تسلیمي په اړه پریکړه وکړي، حال دا چې کلـه روسي پـوځ د مسکو په پنځه ورستۍ کې و، اصلا دغه شان پوښتنه چا یادوله هم نـه. نو ویل کېږي چې دغـه پریکړه څـه وخت شوې ده؟ دا دریسـا پـه څنډو کې، هم د سمولینسک په شاوخوا کې او لـه ټولـو نـه د پـام وړ د اګست په ۲۴ مه نېټه په شوارد ینو کې او د اګست پـه ۲۲ مـه نېټه پـه بارادنیو کې، او د بارادنیو نه د فیلي پلـو تـه د شـاتګ پـه هـره ورځ هر ساعت او هره دقیقه کې شوې وه.

۳

روسي پوځونـو د بـارادنيو تـر پربښـودو وروسـته پـه فيلـي کـې ودريدل. يورمولـوف چې د ځـايونو او سـيمې د کتنې او ځـارنې لپـاره تللی و ، راستون شو. فيلد مارشال ته ورغی او وې ويل:

-په دې موضع او ځای کې جنګېدل ناشوني دي.

کوتوزوف، په خورا تعجب هغه ته وکتل او له هغه يې وغوښـتل چې خپله خبره تکرار کړي. کله چې هغه خپله خبره وکړه، کوتـوزوف هغـه تـه لاس ورورواندې کړ او وې ويل:

-لاس دې راکړه !

د هغه لاس يې داسې وارواوه چې نبض يې وګوري او ورته وې ويل:

-ته خو جوړ يې ګرانه ! پام دې ده، چې څه وايئ ؟

کوتوزوف، د پاکلونايا لـه غونډې سره د دارګاميليوفسـکي لـه تـم ځايه شپږ ورسته لرې، له خپلې ګاډۍ نه کوز او د واټ څنګ تـه پـر يـوې اوږدې څـوکۍ کښناسـت. د جنرالانـو يـوه لويـه بـې شـمېره ډلـه يـې شاوخوا ته راټول شول. ګراف راستوپچين لـه مسـکوه راورسـېد او لـه دوی سره يو ځای شو. د مشـرانو ټولـه دغـه غـوره ټولنـه چې پـه څو ډلـو ويشل شوي وه، په خپل منځ کې د دغې پوځي موضع د ګټې او تـاوان، د پوځونـو د دريـځ او موقعيـت، د يادوشـويو وړانديزونو ، د مسـکو د حـالاتو او پـه ټولې ډول د جګړې پـه اړه غږيـدل. کـه څـه هـم ټول پـه دې پوهېدل چې په پوځي شورا کې د ګډون لپاره رابلل شوي نه دي، کـه څـه هـم غونډه يـې د شـورا پـه نامـه نـه يادېـده، خو پـه حقيقـت کـې د دوی

راټولیدل پوځي شورا ته ورته و. ټولې خبرې اترې د عمومي حالاتو په اړه وې. که چا د خپل ژوند یا کومه بله ځانګړه خبره کوله، هغه به یې په پټه پټه او په کراره کوله او سمدلاسه به بېرته ټولیزو خبرو اترو ته راستنېدل. ددغو ټولو خلکو په منځ کې نه کومه ټوکه، نه خندا او نه آن کومه موسکا لیدله کېدای شوه. داسې برېښېده چې ټول هڅه کوي، له حالاتو سره سم ځان برابر کړي. ټولو ډلو د غږیدا او خبرو اترو په لړ کې هڅه کوله، ځان ستر قوماندان ته نېږدې وساتي. (هغه اوږده ټوکې چې دی پرې ناست و، ددغو ډلو په منځنۍ برخه کې اېښودل شوې وه). دوی داسې غږیدل چې هغه کولای شول، د دوی خبرې واوري. ستر قوماندان د هغوی خبرې اوریدې، که څه هم کله به یې د هغه څه په اړه چې دده په شاوخوا کې غږیدل، پوښتنې کولې، خو خپله به یې په هغو کې نه ګډون کاوه او نه یې خپل نظر په کې څرګند اوه. کله به یې چې ډېر وخت د یوې ډلې خبرې واوربدې، په ناخوښۍ به یې له هغې نه داسې مخ واړاوه چې ګواکې هغوی اصلا د هغه څه په اړه چې دی یې غوښتونکی دی، نه غږېږي. که کوم چا به، د غوره شوي دریځ او موضع په اړه، هغه هم نه ددغه دریځ د پوځي ځانګړتیاوو، بلکې د هغه چا فکري توانایي ته ګوته نیوله، چې دغه دریځ یې غوره او ټاکلی دی. بلې ډلې هڅه کوله دا په ډاګه کړي چې تېروتنه لا د مخه شوې ده، ځکه د جګړې د پیل پریکړه باید درې ورځې د مخه شوې وای.. په بله ډله کې ګراف راستوپچین په دې اړه غږیده چې دی چمتو دی د مسکو له اربکیانو سره د پلازمینې د ساتنې لپاره ددغه ښار په کوڅو کې ځان ځار کړي، خو دی به خپله هغه خوابدي هېره نه کړي چې دده د نه خبرتیا له امله ده ته پیدا شوې وه او زیاته یې کړه، که دی په هر څه پوره خبر وای، نن په حالات بل ډول وای.. یوې بلې ډلې هسې اپلتې غږولې. د

کوتوزوف پر ځېرې دم په دم د خواشینۍ او پریشانۍ نښې زیاتېدې، له دغو ټولو خبرواترو نه یو څه کوتوزوف ته څرګند یدل:

د مسکو ساتنه په هېڅ ډول امکان نه لري..

افسران څه چې آن سرتېرو هم په دې اړه خبرې کولې او د پوځ دریځ یې خورا ژوبل او خراب او داسې ګڼه چې د دفاع کولو نه دی، نو له همدې کبله دوی نه شي کولای هغه ځای کې و جنګېږي چې هلته ماته هرومرو ګڼي. که څه هم چې بینیګسین پر دغه نظر ټینګار کاوه او نورو هم لا په دې اړه خبرې کولې، خو دې خبرې په اصل کې هېڅ معنا نه لرله، دا یوازې د خبرو اترو لپاره یوه پلمه او د لوبې دوکې لپاره یوه وسیله وه. او کوتوزوف په دې ښه پوهېده.

بینیګسین ددې دریځ په غوره کېدو، په ټینګه د خپلې روسي هېواد پالنې یادونه کوله (دا هغه څه و چې نه یې شو کولای د کوتوزوف تندی تریو نه کړي) اوله مسکوه یې د دفاع په دریځ سخت ټینګار کاوه. کوتوزوف ته لکه د لمر په شان د بینیګسین نظر څرګند او په دې پوهېده چې که دا جګړه بایلودل شي، د ماتې ګناه به د کوتوزوف پر غاړه وراچوي. ځکه چې پوځ یې پرته له هغه چې کومه نښته کړې وي، د وربیووې (مرغیو غرونو) پورې رسولې دی. او که جګړه وګټل شي ټول ویاړ به یې ځکه دده وي چې خریطه دده ده او که چور دده وړاندیز منل شوای نه وای، د مسکو د تسلیمۍ ددوکې له پرې به یې ځان خلاص کړی و، خو بوډا قوماندان اوس د یوې دوکې خیال هم نه ساته، هغه د یوې وحشتناکې پوښتنې په اړه فکر کاوه او ددغې پوښتنې ځواب ده له هېڅ چا نه اوریده، د هغه لپاره اوس دې پوښتنې ځواب نه شو پیدا کولی چې:

- آیا دا زه وم چې پرې مې نبودل، ناپلیون تر مسکو پورې راشي؟ او

څه وخت مې دا کار وکړ؟ پرون شپه مې چې پلاتونوف ته د شاتګ قوماندې ورکړه؟ یا درې ورځې مخکې چې یوه شپه ویده شوم او قوماندې مې بینیګسین ته وسپارله؟ او یا لا له هغه نه مخکې؟ نو څه وخت؟ څه وخت دغه وحشتناک کار شوی دی؟ په هر حال مسکو باید پرېښودل شي، پوځ باید شاته لاړشي او دا قوماندې باید ورکړل شي، د دغه شان قوماندې ورکول او له ستري قوماندانۍ نه لاس اخیستل هغه ته یو شان وبرېښېدل. د دې ترځنګ هغه د واک لېواله او له هغه سره رږدی شوی و. (هغه درناوی چې په ترکیه کې شهزاده پرازروفسکي چې ده خدمت ورسره کاوه، کېده، د ده رخه راپاروله) هغه په دې ډاډمن و چې د روسیې د ژغورنې برخلیک ځکه د ده په نامه لیکل شوی دی چې دی ستري قوماندانۍ ته د ټولواک د خوښې برخلاف، ولس ګمارلی دی. هغه په دې ډاډمن و چې دی دی، چې په اوسنیو سختو شرایطو کې کولای شي د پوځ د مشر په توګه پاتې شي، هغه په دې ډاډه و چې هغه په نړۍ کې یو له هغو یوازینو کسانو نه دی چې توان لري، نه ماتېدونکی ناپلیون خپل دښمن وګڼي، نو له دې کبله د هغو قوماندو له خیاله به په ویره کې شو چې ده باید ورکړې وای.

نو باید کومه پریکړه شوې وای، باید هغه خبرې اترې چې د ده په شاوخوا کې روانې وې او کرار کرار یې د واده د جرګومرکو بڼه غوره کوله، پای ته رسېدلی وای.

هغه مشر جنرالان ځانته وروبلل، له خپلې اوږدې څوکۍ نه پاڅېد او د فیلي خواته چې ګاډۍ یې هلته ولاړه وه ورغی او وې ویل:

-دا زما ککړه بڼه ده او که خرابه ده، هر څه چې ده، ده. په بل هېڅ چا باور نه شته.

۴

د ورځې په دوو بجو د کلیوال اندړې سوآستیانوف په کور کې چې د کلي تر ټولو لوی او غوره کور و، جرګه راټوله شوې وه.

بزګر کلیوال، ښځې او ماشومان د ساده کلیوالو بزګرو لویه کورنۍ، په لوګي وهلې توره کوټه کې، له دالانه آپلو راغونډ وو. یوازې د اندړې شپږ کلنه لمسۍ، کمکۍ مالاشا، چې والاحضرت (کوتوزوف) پر هغې لاس تبر کړی و او دچای څکلو په وخت کې یې یوه ټوټه قند ورکړی و، د لویې کوټې د بخارۍ ښۍ خواته ناستې پاتې وه. کمکۍ مالاشا، د بخارۍ له څنګه، په حیا خو خوشالۍ د هغو جنرالانو دریشپو، نښانونو او صلیبونو ته کتل، چې یو په بل پسې کوټې ته راننول او د کوټې په کنج کې د سپېځلي شمایل تر لاندې پر ولاړې اوږدې څوکۍ کېناستل. مشر بابا (مالاشا په زړه کې کوتوزوف په دې نامه یاداوه) له نورو نه جلا، د بخارۍ شاته، په یوه تیاره کنج کې پر یوې ټیټې څوکۍ ناست و. پرله پسې یې غاړې تازه کولې او د خپلې دریشۍ غاړه یې سره له هغه چې تنۍ یې خلاصې وې، او ګواکې غاړه یې تخنوله، پرله پسې لاپسې خلاصوله. رارسېدونکي کسان یو په بل پسې فیلدمارشال ته ورنږدې کېدل. کوتوزوف به د یونیم تن لاس کېښکوده او یونیم تن ته یې یوازې سر ښوراوه. ددې یاور قیصروف غوښتل د کوتوزوف تر مخې د کړکۍ پرده لرې کړي، خو کوتوزوف په خواشینۍ د هغه خواته لاس وښوراوه او قیصروف پوه شو، چې والاحضرت نه غواړي چې څوک یې څېره وویني.

د نښتر دلرګي نه د جوړ شوي ميز شا او خواته، چې خريطې، نقشې، پنسلونه او کاغذونه پرې پراته وو، دومره خلک راټول شوي وو، چې ګمارل شوي لاړل او نورې څوکۍ يې راوړې او ميز ته يې کښېنودې. پر دغو اوږدو څوکيو د راغلو کسانونه، يورمولوف، قيصروف او تول کښاستل. بارکلي دوتولي، چې رنګ يې الوتی، ناروغو ته ورته، سپين تندی، چې د شنه سر له املې پر اوږد برېښېده، او د ګيورګي نښان يې په غاړه کې پروت و، تر شمايل لاندې دغونډې تر ټولو نه په بر سر کې ناست و. دا دويمه ورځ و چې تبې په عذاب کړی و او د هغه له بدمرغۍ نه همدا اوس ريږديدا پسې اخېستی و او ځان يې سخت خوږېده. اووارووف، يې تر څنګه ناست و. د تل په شان په چندان نه لوړ آواز يې (د ټولو په شان) په داسې حال کې چې لاسونه يې يو ډول نښورول، له هغه سره غږېده. ګردی دختوروف چې لنډ ونې او څورب و، وروځې پورته وړې، لاسونه يې پر ګيډه ايښي وو او په خورا پام يې غوږ نيولی و. بلې خواته يې ګراف آسترمان تولستوی ناست و، خپل ځيرسر يې چې غبرګې ځيرکې سترګې يې ځلېدلې، په لاس تکيه کړی او په خپلو خيالونو کې ډوب و. رايوفسکي، چې د عادت له مخې يې خپلې څرونديې څنګې تر غوږو تاوولې په تلوار سره کله کوتوزوف او کله ناکله د کوټې دروازې ته کتل. د کونوفينځينه، زغرده، ښکلې او مهربانه څېره تانده ځلېدله او ځيرکه موسکا يې پر شونډو خوره وه، سترګې يې د مالاشا له سترګو سره ولګېدې، هغې ته يې سترګه کښېکودې او هغه يې په خندا کړه، ټول بينيګسين ته چې د جبهې د کتلو په پلمه يې خپله خوږه غرمنۍ پای ته رسوله، سترګه په لاره وو. له څلورو نه تر شپږو بجو پورې د هغه د راتګ په هيله غونډه پيل نه شوه او په هسې خبرو چې جګړې پورې يې هېڅ اړه نه لرله، وخت

تېر شو.

همدا چې بینیګسین کوټې ته راننوت، کوتوزوف له ناست کنج نه راووت او میز ته په دې اندازه ورنېږدې شو چې دده پر مخ، پر میز د لګېدلو شمعونو رڼا نه لګېده. بینیګسین جرګه په دې پوښتنې پیل کړه:

-آیا د روسیې سپېځلې پخوانۍ پلازمېنه بې جګړې تسلیم شي او یا له هغې نه دفاع وشي؟ پر ټولو یوه اوږده او درنه چوپتیا خوره شوه، پر ټولو څېرو خواشینې راپریوته او په دې چوپتیا کې د کوتوزوف د خریدو او ټوخېدو کرار جړ او خواشینی غږ اوریدل کېده. ټولو سترګو هغه ته کتل. مالاشا هم بابا ته ځیر وه. هغه تر ټولو نه هغه ته نېږدې ناسته او وې لیدل چې څنګه یې مخ ګونځی ګونځی او تکل یې کړی و چې وژاړي، خو ناڅاپه یې په خورا قهر په دې تمه چې د هغه دوکه والی راڅرګند کړي، د بینیګسین خبره تکرار کړه:

-د روسیې سپېځلې او لرغونې پلازمېنه ! جلالتمابه اجازه راکړئ درته ووایم چې د یوه روسي لپاره دا پوښتنه چور بې معنا ده. (خپل درونده ځان یې لږ راوړاندې کړ). دا پوښتنه باید داسې ونه شي او دا پوښتنه بې معنا پوښتنه ده. هغه پوښتنه چې تاسو ما د هغې په اړه خبرو ته دلته رابللي یاستئ، هغه د جګړې خبره ده. پوښتنه یا خبره داسې ده: روسیه یوازې د هغې پوځ ژغورلی شي، ښه به دا وي چې جګړه پیل شي؟آیا دا به مو په ګټه وي چې ګوابن ومنو، پوځ او مسکو له لاسه ورکړو او یا مسکو بې له جګړې پرته تسلیم کړو؟ هو، د دغې پوښتنې په اړه مې غوښتل ستاسو نظر واورم. (او هغه بېرته په خپله څوکۍ کې شاته تکیه وکړه)

خبرې اترې تودې شوې. بینیګسین لا لوبه بایللې نه وه ګڼلې. که څه

هم د فیلي له سیمې نه د باندې یې د دفاعي جګړې د ناشوني والي په اړه، د بارکلي او ځېنو نورو نظر ومانه، هغه د روسي هېواد پالنې او د مسکو په مینه کې تر لېونتوبه ډوبتیا په ښودنې، دا وړاندیز وکړ چې د شپې له خوا نه پوځونه د جبهې له ښې خوا نه کینې خواته ولېږدوي او سباته د فرانسوي کرښو په کینې خوا یرغل وکړي. دلته نظرونو، خورا توپیر درلود، ځوک ددې نظر په پلوي او ځوک هم له هغه سره په مخالفت کې ودریدل. یورمولوف، دوختورف او رایوفسکي د بینیګسین ملاتړ وکړ. د مسکو د تسلیمې نه مخکې، د سرښندنې د احساس یا د ځېنو ځانګړو خبرو له مخې ددغو جنرالانو په ډې سر نه خلاصېده چې دغه جرګه ددې واک نه لري، چې د روانې جګړې بهیر بدل کړای شي او په ډې نه پوهېدل چې مسکو لا وخته تسلیم شوی دی. نور جنرالان په ډې پوهېدل او د مسکو په اړه له خبرو نه په ډډه کولو سره یې غوښتل په ډې اړه پریکړه وشي. چې پوځونه تر شاتګ نه وروسته څه وکړي. مالاشا چې دا ټول یې تر مخې تېریدل، د ډې جرګې او د هغو مرکو او خبرو ته په بله سترګه کتل. هغې دا سې تصور کاوه چې ټوله خبره د لوی بابا (کوتوزوف) او د اوږد لمنې (د ډې په زړه کې یې بینیګسین په ډې نامه نومولی و) بینیګسین تر منځ روانه ده. هغې لیدل چې خبرو د ناندریو بڼه پیدا کړې او د ډې په زړه کې د بابا ملاتړ کاوه. د خبرو اترو په منځ کې یې د بابا یو ځیر خو له ملنډو سره مل غلچک ته پام شو، چې بینیګسین ته ګوري او تر هغه نه وروسته یې پام او په ډې خوشاله هم شوه چې بابا اوږدلمنې ته څه وویل، د بابا تردې خبرې وروسته، بینیګسین تک سور شو، پاځېد او د ډې خوا هغې خوا په ګرځېدو شو. هغې خبرې چې په بینیګسین دومره اغېز کړی و، د کوتوزوف هغه یادونې وې چې د بینیګسین د هغه وړاندیز په اړه یې

هغه ته کړې وې، چې ده ویلي و:

-د شپې له خوا به د جبهې د ښۍ خوا پوځونه کینې خوا ته ولېږدول شي او سبا به بیا د فرانسویانو د جبهې په ښۍ خوا یرغل وشي.

کوتوزوف وویل:

-زه نه شم کولای د ګراف ورانديز ومنم. دښمن ته نېږدې د پوځونو ځای پر ځای کول، تل ګوانښمن کار او د جګړو تاریخ ددې خبرې خورا ښه شاهد دی. د ساري په توګه .. (کوتوزوف ګواکې چې په فکر کې ډوب او د خپلو خبرو د تایید د لټولو لپاره په ساده غلچک بینیګسین ته وکتل) هوکې ! د ساري په توګه دا به ښه ببلګه وي چې د فریدلاند جګړې ته وګورو. زه داسې تصور کوم چې د ګراف به ښه په یاد وي چې په دغې جګړې کې زمونږ د ماتې یوازینی علت دا و چې زمونږ پوځونه دښمن ته خورا نېږدې پراته او خپل دریځ یې بدل کړی و. تر دې وروسته یوه چوپتیا چې ټولو ته خورا اوږده وبرېښېده، راخوره شوه.

خبرې اترې بیا پیل شوې، خو لږ وا لتیا یې ځکه نه درلوده، چې ټولو داسې احساسوله چې نور نو د غږېدو لپاره څه پاتې نه دي.

ددغو پرله پسې چوپتیاوو نه د یوې په اوږدو کې، کوتوزوف یو ژور سوړ اسویلی ووېست، داسې برېښېده چې هغه غواړي څه ووایي، ټولو هغه ته وروکتل، هغه وویل: ښاغلو !

-لاس چې مات شي غاړې ته راځي، اوس د هر شي تاوان باید زه ورکړم.

هغه په کراره پاڅېد، د میز خوا ته ورغی او وې ویل:

-ښاغلو ! ما ستاسو خبرې واورېدې، کېدای شي ستاسو ځېنې له ما سره دا ومنې چې (لږ ځنډنی شو او بیا یې وویل) د هغه واک له مخې چې ټولواک او ولس راکړی د شاتګ قوماندې ورکوم.

د کوتوزوف تر دغې خبرې وروسته، جنرالان په داسې، رسمي، چوپې چوپيا او احتياط خواره واره شول، لکه په ادیرې کې چې د مړې تر خنبېدو وروسته خلک خوربړي.

ځېنې جنرالان په ټيټ او داسې ژبه له هغه سره غږيدل چې له همیشني حالت نه يې زيات توپير لاره.

مالاشا (له پخوا نه ورته سترګه په لاره وه، چې مانبامنۍ وخوري) چې پښې يې په تبۍ تبلې او شا يې ديوالـه تـه لګولې وه، له تبۍ نه راکوزه شوه د جنرالانو له منځه راتېره او په تلوار له دروازې نه ووته، له هغه وروسته چې جنرالان ووتل، کوتوزوف تر ډېرې پورې هلته پاتې شو، څنګلې يې پر مېز لګولې وې او په پرله پسې ډول په خيال کې له هماغې وحشتناکې پوښتنې سره لاس و ګريوان و: څه وخت؟ څه وخت د مسکو تسليمېدو ته اړ شوو؟ هغه څنګه پرېښود ل شو؟ په هغه کې د چا ګناه وه؟ په تلوار يې خپل شنايدر، نومي يا ورته چې د شپې ناوخته ده ته رانوتلی و، وويل:

-ما ددې هيله نه لرله، نه ما ددې هيله نه لرله ! ما اصلا په دې اړه فکر هم نه کاوه.

شنايدر ده ته وويل: والاحضرت، تاسو بايد استراحت وکړئ.

پرته له هغه چې د هغه ځواب ورکړي، ميز يې په پرسېدلي سوک وواهه او چغه يې کړل:

-نه، نه، د آسونو غوښه به يې خواړه شي، لکه هماغه شان چې ترکان يې خوړو ته اړ وتل، هوکې، دوی به يې هم وخوري، ای کاشکې !

۵

هماغه وخت، د مسکو د پرېښودو او هغه ته د اور د ورته کېدو سره هممهالـه چـې لـه جګړې پرتـه د پـوځ شـاته تـګ لا ډېـر ګوابنـمن و ، راسـتو پچين چې زمـوږ پـه انـد ددې ټولـو پېښـو لا رښـوونکی ګڼـل کېده، چور نور څه کول.

د مسـکو پرېښـودل او هغـه تـه اور ورتـه کـول، همدا سې ضـروري و لکه د بارادنيو تر جګړې وروسته پرتـه لـه جګړې نه پـوځ تـه د شـاتګ قوماندە ورکول.

هر روسي د منطقي دليل له مخې، بلکې د هغه احساس له مخې چې مـوږ هـر يـو يـې لرو ، زمـوږ پلرونـو درلـود ، کېدای شـول دا احسـاس او اټکل کړی وای، چې څه کېدونکي دي.

له هماغه سميلينسکه رانيولې، د روسيې د خاورې په ټولو ښارونو او کليو کې د راستو پچين له ګډون او د هغه له خپرونه پرته، هماغه څه پېښ شـول چې پـه مسـکو کې پـېښ شـول. خلـک بـې پـروا دښـمن تـه سترګې پـه لاره وو ، نه يـاغي شـول، نـه چا څوک وداړل، پـه کـراره يـې د خپل قسمت انتظار درلـود او داسـې يـې انګېرلـه چې پـه خـورا سـختو شېبو کې به هغه څه پيدا کړي چې بايد وې کړي. او همدا چې دښمن رارسېده، بډايانو به چې څه درلـودل، هغـه يـې پرېښـودل، او تلل، بـې وزلي او خواران پاتې کېدل او هغـه څه چې بـه پـاتې و ، هغـو تـه يـې اور

ورته کاوه او نابودول يې.

دغـه انګېرنـه، چې دا بـه داسې کېږي او تـل بـه همداسې کېږي، د روسي انسان په خټه کې نغښتې ده او وروسته له دې به هم نغښتې وي. او دغه احساس او لـه هغـه نه لا غـوره دا چې دغـه اټکل چې مسـکو بـه دښمن ته تسليميږي، د مسکو د روسي ټولنې پـه زړونـو کې لا پـه ۱۸۱۲ کال کې څرګند و، هغـه کسـان چې د جولای او د اګست پـه پای کې لـه مسکوه وتل پيل کړل. دا وښودله چې هغوی دې ورځې تـه سترګې پـه لاره وو. هغو دا وښودله چې هغوی هر څه کولای شول، څه لـه ځانسره واخلي، څه يې چې غوښتل، هغـه يې واخيسـتل، مسـکو يـې پرېښـود، خپـل کورونـه او نيمـايي شـتمني يـې پرېښـوده، هغـوی پـه ځـان کې د نغښـتې هېواد پـالنې لـه مخـې داسې وکړل. هغـو دا کـارنـه د هېـواد د ژغـورنې، د ځـان او ماشـومانو د قربـانولو او ځېنـو نـورو د لـورو چغـو سورو په ښه، بلکې بې له چغو او نارو او په ساده توګه دا څرګنده کړه، نو له همدې کبله دهغو کړو ښه پايله لرله. هغوی ته ويل کېدل:

-لـه ګوانښه ځان ژغورل او تښتېدل شرم دی، يـوازې ډارن لـه مسـکوه تښـتي، راسـتوپچين بـه پـه خپلـو خبـرې پـاڼو کې هغـو تـه ويـل چې لـه مسـکوه وتـل، رسـوايي او بې ننګي ده. هغـوی تـه لـه مسـکوه وتـل او تېښته ننګ و، شرم و، هغوی نه غوښتل د ډارن او بې ننګه نوم وګټي، خو بيا هم هغوی وتښـتېدل، لـه مسـکوه ووتـل، ځکـه هغـوی پوهېـدل، چې بايد همداسې وشي. ولې هغـوی لاړل؟ نـه شـو کـولای تصـور وکړو چې دراستوپچين او ناپليون لـه خـوا پـه لاندې شـويو سـيموکې د پيـدا شـوي وحشـت بيـان وکـولای شـي، د اوسـيدونکو پـه زړه کې د تېښـتې ويره راوسپړي. هغوی تښتېدل او له هر چا نـه د مخـه، عمرخوړلي او د لـورو زده کـړو خاونـدان وتښـتېدل او لاړل. دوی ښـه پوهېـدل چـې

فرانسویانو، ویانا او برلین وران کړي نه دي، هغه سم پاتې دي، هغوی پوهېدل چې د ناپلیون له خوا د دغو ښارونو دلاندې کولو په وخت کې خلکو له ښکلو فرانسویانو سره چې د روسانو په تېره بیا د هغو د ښځو خوښېدل، وخت په خوښۍ او کراري تېر کړی و. هغوی تلل، هغوی له دې کبله تلل چې د روسي وګړو لپاره دا مهمه نه وه چې د فرانسوي پوځ تر واک لاندې په مسکو کې ژوند ښه تېریږي او که بد؟ هغه تلل او تښتېدل، ځکه تر فرانسوي واک لاندې ژوند د هغو لپاره د زغم وړ نه و. دغه ژوند تر بل هر څه نه دوی ته سپک برېښېده، هغوی د بارادنیو تر جګړې مخکې تښتېدلي او تر دغې جګړې وروسته، سره له هغه چې د مسکو مشر قوماندان هغوی له مسکوه دفاع ته راهڅول، لازیات او په تلوار تلل او تښتېدل. د مسکو ستر قوماندان ویلي و چې دی تکل لري په ایفیرسکایا (خورا دقدر وړ شمایل) شمایل لوړ او ورپوي او د هغه تر سیوري لاندې به د ښمن جګړې ته ورځي. هغه ویلي و چې بالونونه به هوا ته الوزوي او فرانسویان به نابود وی، مسکویانو د راستوپچین هغو خبري پرانو ته چې دغه راز ملنډې یې خپرولې، پاملرنه نه کوله او تښتېدل. هغوی پوهېدل چې جګړه او ساتنه د پوځ کار دی، پوځ باید وجنګېږي او هلته چې پوځ نه شي جنګېدلی، دوی به له خپلو ښځینه او چوپړانو سره پاڅېږي، د مسکو درې غونډیو ته به وخېژي او د ناپلیون په وړاندې به ودرېږي. هغوی پوهېدل چې باید وتښتي، سره له هغه چې د خپلو شتمنیو په پرېښودو او د هغو پر تالان والان کېدو یې سخت زړه خوږېده. هغوی تښتېدل او په دې اړه یې فکر نه کاوه چې د هغوی د لوړو معناوو شاهانه، پرتمینه، لویه، بډایه پلازمېنه په اور کې ایره کېږي (ځکه دغه لوی ښار چې له لرګیو جوړ شوی او اوسېدونکي یې هغه پرېږدي، خود به

سوځي) هغه وتښتېدل، هغوی لاړل، هر یو په خپل سر لاړل، خو یوازې همدغه لېږدیدل، کوچیدل ستره پېښه وه چې تر ابده پورې به د روسي ملت د ویاړ شمله شي. هغه بډایه مېرمن چې لا د جون په میاشت کې پاڅېده، له خپلو تورو مریيانو او چوپړانو سره یې مسکو پرېښود او د خپلو جایدادونو په تکل د سراتوف د ولایت په لور وخوځېدله، همدا پټ احساس یې په زړه کې نغښتی و چې د ناپلیون واک ته به غاړه نه ږدي، خو له دې ډاریده چې دراستو پچین په سپارښتنه د هغه تګ ته خنډ پېښ نه شي، په خورا سادګۍ او رښتینتوب یې په هغه لوړه چاره کې ګډون وکړ چې روسیه یې وژغورله، خو ګراف راستوپچین چې له یو پلوه مسکوه تېښته بې ننګي بلله له بله پلوه یې خپلې دولتي ځانګې له مسکوه لېږدولې، هغه، هغه وسلې چې له کاره لویدلې وې، نشیانو او لوچکانو ته ویشلې، کله به یې خپله شمایل لوړول او ډلې به یې جوړولې او بیا یې خپله د پاپ اګوستین له خوا له ښاره د شمایلو او د هغه د سپېځلو شیانو د لېږدولو مخنوی کاوه، کله به یې په ملنډو ویل چې مسکو ته اور ورته کوي او خندل به یې چې خپل کور یې خپله سوځولی دی، بیا یې په یوه پانه کې لیکل چې دده روزنتون ته فرانسویانو اور ورته کړی دی.. کله به یې مسکویانو ته حکم وکړ چې، که په هر چا د جاسوس ګمان وشي، هغه دې ونسي او ده ته دې وسپاري او کله به یې ددغه شان چاروسرته رسوونکي په خپلو کړو ملامتول. کله به یې ټول فرانسویان له مسکوه شړل او کله به یې بیا مېرمن اوبرشالمي، ته چې د فرانسویانو مرکز یې په مسکو کې جوړ کړی و، اجازه ورکوله په دې ښار کې پاتې شي. یا به یې په زغرده سپارښتنه وکړه چې د پوستې د اداري سپین ږیری مشر کلوچاروف چې د درناوی وړ بوډا و، پرته له هغه چې ګناه یې معلومه وي، ونیسي

او له ښار يې وشړي، کله به يې د ښار خلک د ښار درې غونډيو (يو ځای نوم دی) ته له ناپليون سره د جګړې لپاره وروبلل او کله به يې بيا کوم ځوان فرانسوي يوازې پرېښود. هغه به ووژل شو او دی به د کورد شا دروازې له لارې وتښتېد، کله به يې ويل چې د مسکو تر سقوط وروسته به ژوندی پاتې نه شي او کله به يې د فرانسوي شعرونو په کتابګوتې کې په دې جګړه کې د خپل ګډون په اړه شعرونه ليکل. دغه سړی، د دغه شان پېښو په اغېز او اهميت نه پوهېده، هغه غوښتل يوازې داسې يو څه وکړي چې دده له خوا شوی وي، دی په کې څرګند شي او دی په کې د پام وړ وي. هغه غوښتل داسې يوه چاره تره سره کړي چې هېواد پالنه او اتلوالې وګڼل شي او لکه د ماشومانو په څېر ديوې سترې هېواد پالنې او اتلوالې لپاره، لکه له خلکو نه د مسکو تشېدو ته خوښي وکړي، وخاندي او د هغه د سوځېدو اور ته وګدېږي. هغه هڅه کوله په خپلو وړو لاسونو د ولس د هغه سېلاو مخه ونيسي، لږ يې وځنډوي، هغه سېلاو چې دی يې هم لکه نيزه ولی له ځانسره وړ.

۲

ایلـین ،لـه دربارپـانو سـره مل،لـه ویلنـا نـه پترزبـورګ تـه راسـتنه شوه،خو دحال مزه یې نه وه.

هغه،په پترزبورګ کې د یوه داسې لوړ پوړي چارواکې تر ځانګړي ملاتړ او پاملرنې لاندې وه چې په دولت کې یې خورا لوړ دریځ درلود. هغې په ویلنا کې له یوه بهرنی شهزاده سره هم پېژندګلوی پیدا کړې او ډېر سـره خـواړه شـوي وو. کلـه چـې ایلـین پترزبـورګ تـه راسـتنه شوه،شهزاده او دغه بډای مخور دواړه په پترزبورګ کې وو ، دواړو لـه هغې سره د دوستۍ خبرې کولې، ایلـین تـه پـه ژوند کې د لومړي ځل لپـاره داسې سـتونزه چـې دې تـه یې نـوی والـی لاره راپیـدا شـوه، دې غوښتل له دواړو سره خپلې نېږدې اړیکي وساتي او یو هم له ځانـه خفـه نه کړي.

دغه شان ستونزه چې بلې هرې ښځې تـه ګرانـه برېښـېده،یو ځل هم ګرافینه بیزاوخوفا (ایلین) پریشانه نه کړه، هغې هسې د خورا ځیرکې او هوښیارې ښځې نوم، نه و ګټلی. که هغې غوښتای هر څه پټ کړي او په دوکـو دوکـو لـه دغـه کړکیچن دریځـه ځـان وژغـوري او ځـان ملامـت وګڼي، هـر څـه بـه خـراب شـوي وای، خـو ایلـین ددې بـرخلاف، لکـه د رښتینی لوړ انسان په توګه چې هر څه کولای شي، ځـان پـه بشـپړه توګـه یو په یو هغه رښتینتوب ته چې دې باور پـرې لاره وسـپاره او ټولـه ګنـاه

يې په نورو وروا چوله.

لومړی ځل چې ځوان شهزاده، زړه وکړ او هغه ته يې د هغې د کړو له امله د ملامتۍ په نښه څه وويل، هغې خپل ښکلی سر راوچت او نيم پلو يې هغه ته وروکتل او په زغرده يې وويل:

-دا هم د نارينو بې رحمه ځانغوښتنه ده، البته ما هم تر دې نه نښه هيله نه لرله. ښځه له تاسو نه ځان ځاروي، زورېږي او دا يې هم پالنه او آفرين، تاسو والاحضرت ته وايم ! تاسو څنګه ځان ته دا حق ورکوئ، چې نور زما د دوستۍ او پېژندګلوئ په اړه وپوښتئ ؟ دا سړی پر ما تر پلاره هم زيات حق لري.

بهرني شهزاده غوښتل څه ووايي، خو ايلين د هغه خبره پرې کړه او وې ويل:

-نو ،ښه ده، کېدای شي. زما په وړاندې د هغه احساسات د پلار احساساتو ته ورته نه دي، خو دا ددې دليل نه دی چې زه د خپل کور دروازه د هغه په وړاندې وتړم، زه نارينه نه يم چې د ښو ځواب په ناشکرۍ ادا کړم. خپل لاس يې پر خپل ښکلي او وتلي تتر کېښود، سترګې يې آسمان پلو ته وغړولې او زياته يې کړه:

-تاسو والاحضرت بايد پوه شئ، چې زه د خپلو ژورو احساساتو حساب يوازې خدای او خپل وجدان ته ورکوم.

-نه، نه د خدای لپاره، زما خبرو ته لږ غوږ شئ.

-ښه ده، له ما سره واده وکړئ، ستاسو مينځه به شم.

-آغلې ! دا خو ناشونې خبره ده.

ايلين په ژړا شوه او وې ويل:

-تاسو ځانته دا حق نه ورکوئ چې ما سره د واده کولو تر کچې راټيټ شئ، تاسو...

شهزاده هڅه کوله هغه آرامه کړي، ایلین چې اوښکې یې راتوییدې (هغې ګواکې ځان هېر کړی و) ویل چې هېڅ څوک نه شي کولای د هغې د مېړه کولو خنډ شي، ځکه د څو وار واده کولو ډېرې بېلګې شته (که څه هم په هغه وخت کې د څو ښځو درلودل، خورا کم و، خو هغې د ناپلیون او څو نورو لوړ پوړو چارواکو نوم واخیست) هغې زیاته کړه، چې هغې هېڅکله داسې رښتیني مېړه نه درلود او دا تل د نارینو قرباني شوې ده.

بهرني شهزاده چې تسلیمۍ ته چمتو و، وویل:

-خو قوانین څنګه کېږي، مذهب..

ایلین ځواب ورکړ:

-قوانین، مذهب.. که قوانین او مذهب ونه شو کولای دا ستونزې حل کړي، نو د څه لپاره دي.

ځوان شهزاده هک حیران و چې څنګه یې دغه ساده دلیل ته، تر هغه وخته پورې پام شوی نه و، نو له دې کبله په دې اړه د مشورې لپاره یوې روحاني ټولنې ته چې ده له هغې سره نېږدې اړیکي لرل، ورغې.

تر دغې پېښې څو ورځې وروسته په یوې هغې پرتمینې مېلمستیا کې چې ایلین د کامني په وچه کې په خپل یوه کلیواله باغچه کې جوړه کړې وه، هغې ته یو سړی چې لنډ روحاني کمیس اغوستی و، سره وروپېژاند. هغه ښاغلی، ژوبر نومېده. ښاغلی دوژبر ژوزوییت په عمر پوخ او څنې یې سپینې وې،. تورې ځلېدونکې سترګې درلودې او د هر چا پر زړه یې سخت اغېز کاوه.

هغه د څراغونو تر ځلېدونکې رڼا او د موسیقۍ په شروشور کې تر ډېرې مودې پورې په باغ کې له ایلین سره د زړه خواله وکړه. دوی له خدای او مسیح او مریم سره د لېوالتیا او هغو لذتونو په اړه چې په دې

او هغې دنیا کې د مومنانو په برخه کېږي، وغږیدل او د هغه یو ازیني ربښتینتوب په اړه یې چې د کاتولیک په دین کې دی، خبرې وکړي. دغو خبرو په ایلین خورا بې ساري اغېزه وکړه او څو واړه د دواړو په ستړګو کې اوښکې راڅرګندې او آوازونه یې ورېږدیدل. نڅا دوام درلود او یو ځوان راغی ایلین ته یې د نڅا بلنه ورکړه او له دغه روحاني او د وجدان له وېښوونکی سره یې د هغې خبرې وشلولې. خو بله ورځ مانښام دغه ښاغلی ژوبر یو ازې د ایلین کورته راغی او دغه راتګ یې وروسته په وار وار تکرار شو. دغه روحاني مشر یوه ورځ، ایلین یوې کاتولیکې کلیسا ته بوتله، ګرافینه یې د لمانځنې ځای ته بدرګه کړه، هغه د لمانځنې ځای کې په ګونډو شوه. زړه راښکوونکی بوډا فرانسوي، د هغې پر سر لاس، ورکېښکود، ایلین خپله وروسته ویل:

-دې په ګوګل کې داسې یوه خوږه پسرلنۍ وړمه احساس کړه چې د هغې د زړه تر تله پورې یې لاره وموندله او هغې ته یې وښوده چې دا د خیر او ثواب نښه ده. بیا وروسته یو اوږد کشیش چې اوږد کمیس اغوستی و، راغی، ایلین هغه ته په خپلو ټولو ګناهونو اعتراف وکړ او ټول ګناهونه یې وبښل شول.

ټول هغه څه چې په دې اوږده موده کې د هغې په شاوخوا کې تېریدل، هغه پام چې دې پوه او ځیرکو خلکو دې ته کاوه او په دې خوږو ژبو او بې ساري ادا تر سره کېدل او هغه معصومانه سپېڅلتیا چې دې خپله شاوخوا کې احساسوله (په ټوله دې موده کې د هغې په سپینو پتارو سپین کمیس پرغاړه و) خورا خوند یې تري اخېسته. خو دغه خوندونه هغه څه نه و چې له خپلې موخې ددې پام بلې خواته واړوي. لکه هغه شان چې تل څرګنده ده، د چالاکۍ په چارو کې، احمق، تل پوه او ځیرک خلک غولوي. ایلین چې پوه شوه چې ددې

ټولو خبرو او زړه راښکوونکو چارو موخه دا ده چې له دې نه کاتولیکي ټولنو ته مرسته ترلاسه کړي (هغوی په دې اړه څه یادونې کړې وې) خو هغې مخکې له هغه چې مرسته وکړي، په دې ټینګار کاوه چې دا سې دلایل دې پیدا شي، چې دا وکولای شي، له مېړه طلاق ترلاسه کړي. (پخوا په روسیه کې طلاق اخېستل خورا ګران کار و). هغې له روحاني سره په خپلې یوې مرکې کې ټینګار وکړ چې دوی، به دې پوښتنې ته ځواب ووایي چې نکاح ترکومې اندازې مېړه پر دې واکمنه وي.

هغوی ماښام مهال په مېلمستون کې کړکۍ ته ناست وو، تیاره په خوریدو وه، له کړکۍ نه د ګلو بوی راته. ایلین سپین نازک کمیس اغوستی و او تر هغه لاندې د هغې سپینې اوږې او ټټر له ورایه ښکاریدل. روحاني چې ډډ ځلېدونکي غومبوري یې د ښه خوړو نښه وه، ږیره یې ښه رخیېلې، غاښونه یې ښکلي، خوله او شونډې یې زړه راښکوونکي و، خپل سپین لاسونه یې په زنګونو ایښي وو، ایلین ته نېږدې ناست و. په دا سې حال کې چې خوږه موسکا یې پر شونډو خوره وه، په مینه ناک غلچک یې کله کله هغې ته کتل او د هغې موضوع په اړه یې خپل نظر څرګندو، چې دوی خبرې پرې کولې. ایلین چې نازکه موسکا یې پرشونډو نښلوله، د هغه خورو پرانستو کړې، کړې راځړیدلو څنې، څوربو غومبورو او ښې خرېیلې ږیرې مخ ته کتل او هره شېبه یې ددې هیله لرله چې خبرې بل پلو واړوي، خو کشیش چې په څرګنده د خپلې مرکچې له خبرو او ښکلا نه خوند اخېست، په دې هڅه کې و چې خبرې په استادي مهارت هغه شان چې دده هیله ده پای ته ورسوي...

۷

ایلین پوهېده چې له روحاني پلوه کار خورا ساده او آسانه دی، خو روحاني مشرانو په داسې ډول کړکیچن او ستونزمن کړی دی، چې غیر روحاني ټولنې او ولسي مشران د هغې په اړه څه فکر کاوه.

ددې خبرو پایله ته په پام کې ایلین پریکړه وکړه، لومړی ددې کار د منلې لپاره ټولنیز افکارچمتو کړي، هغه د مخور بډای چارواکي رخه راپارولـه او هغـه تـه یې هماغـه څـه وویـل، چې دې، خپـل لـومړي سیال بهرني شهزاده ته ویلي و. هغې دا خبره داسې یاده کړه چې کـه هر څوک غواړي، ددې شتمنی وګټي یوازینۍ لاره یې دا ده چې له دې سره واده وکړي. بوډا مخور چارواک بډای هم د بهرني شهزاده په څېر ددې خبرې چې له داسې ښځې سره، چې مېړه یې جوړ او ژوندی دی، واده وکړي، لومړی له حیرته هک پک شو ،خو د ایلین ډاډ چې دا هم کولای شي، د یوې پېغلې په څېر واده وکړي، پـرده هم هغـه شـان اغـېرو کړ لکـه پـر شهزاده یې چې کړی و. که ایلین په خپلو کړو کې کوم د پـام وړ شرم او پټ پټونې کړای وای، ټولې چارې به یې هسې هدر تللې وای، خو خبـره نـه پـه شـرم کې وه نـه پـه تګې او دوکو کې. او د ایلـین پـه چـارو کې نـه یوازې د شرم او حیا ننبې نه لیدل کېدل، بلکې پـه خـورا سـادګې او بې پروایـۍ یـې خپلـو ټولـو دوسـتانو او آشـنایانو تـه(د پترزبـورګ ټـول مخـور) ویـل چـې شـهزاده او بـوډا مخـور چـارواکي دې تـه رییبـاران

ورلېږلي او غواړي له دې سره واده وکړي. هغې دا هم ويلي و چې دغه دواړه دې ته ګران دي او نه غواړي چې يو هم له ځانه خپه کړي.

په پترزبورګ کې د ايلين په اړه آوازې خورا په چټکۍ او په لنډه موده خپرې شوې، خو دا آوازې په دې اړه نه وې چې ايلين له خپل مېړه نه جلا کېږي (که دا آوازه خوره شوې واى، دا به ډېرو ناقانونه ګڼلى واى او دا به يې ملامته کړې واى) خو آوازې دا وې چې بدمرغه زړه رابنکوونکې ايلين هکه حيرانه ده او دا پريکړه نه شي کولاى چې د خپلو ريبارانو نه، له کوم يو سره واده وکړي. نور نو خبره په دې کې نه وه چې دا کار څومره کېدونکى دى او کنه؟ بلکې خبره په دې کې ده، چې ددغو کوم يو ددې په ګټه دى او دربار هغه ته څنګه ګوري؟ څوک په دې اړه نه غږيدل، چې مېړونه ښځه د واده اجازه لري او کنه؟ ښه دى او که بد؟..

يوازې ماريا ديميتريوفنا اخروسيموا، وه چې سړکال اوړى، د خپل زوى ددين لپاره پترزبورګ ته راغلې وه، هغې زړه وکړ چې په ډاګه د ټولنيز نظر پر ضد ودرېږي، د نخا په يوه بندار کې هغه له ايلين سره مخامخ شوه، هغه يې ځاى پر ځاى ودروله او همدا چې ټول چپ شول، په قهر سره يې وويل:

-ستا مېړه ژوندى دى او تا د بل واده تکل کړى دى. داسې تصور کوې چې نوښت دې کړى دى؟ تاسو نه پخوا هم دا کارونه شوي دي، دا نوښت تر تا نه مخکې شوى دى. په هرحال.. داکار کوي.

ماريا ديميتريوفنا دا وويل او په خپل ځانګړې ګوابنمني خوځېدا يې، خپل لستوني پورته وهل، برند برند يې شاوخوا ته وکتل او د بل تالار خواته لاړه..

سردار واسيلي چې په دې وروستيو وختو کې هر څه ويل هغه يې

هېرول او په دې ډول يې هره خبره سل وار تکرارولـه، هر وار بـه يې چې خپلـه لـور (ايلـين) ليدلـه، هغـه بـه يې ګونښـه کړه، لاس بـه يې راونيـو، ښکته به يې کښښکود او ويل به يې:

-ايلين، غـواړم لـه تاسـره وغږيـږم او څـه درتـه ووايـم. سـتا د ځښـو پريکړو په اړه خبرې مې اوريـدلي دي، هوکې ګرانې ! تـه پـوهېږې زمـا زړه له پلارنۍ مينه ډک دی. پوهېږم چې تا پـه ژوند کې ډېر زغـم لرلای دی، خو پوهېږې د زړه سره ! تـه پـه ژوند کې يـوازې د زړه آواز تـه غـوږ اوسه، دا هغه څه دی، چې زه يې تا ته ويلی شم.

هغه د تل په شان د خپل يوازيتوب ګښنۍ پټه کړه، خپـل غوسبـوري يې د لور په غوسبوري ورکښښکود او لاړ.

بيلبين چې لا تر اوسه هم د خورا ځيرک او هوښيار سړي نوم ساتلی و، له پخوا نـه د ايلـين نېږدې او بېغرضـه ملګری و، داسې يـو ملګری چـې ښـکلې مخـورې ښـځې يـې لـرې او د هغـو اړيکـي هېڅکلـه لـه ملګرتوبه، مينتوب ته نه لوړيږي. بيلبين يـوه ورځ پـه يـوې کوچنۍ ډلـه او دوستانه فضا کې خپلې دغې ښکلې ملګرې ايلين ته ددغو پېښو پـه اړه خپل نظر څرګند کړ. ايلين خپـل سپين او پـه ډېرو ښـکلو ګوتـو ګانـل شوی لاس، د هغه د جمپر په لستونې ورکښښود او وې ويل:

-بيلبين (هغې خپل دغه شان ملګرې لکه بيلبين تـل د هغـو د کـورنې نوم په نامه نومول) ګوره ! راتـه ووايـه، تا به دې خورتـه څـه ويلـي وای، زه څه وکړم؟ په دغو دوو کې کوم يو؟

بيلبين تندی ورين او موسکا يې پرشونډو خپـره کړه، پـه چرت کې لاړ او بيا يې وويل:

-تاسو ما په دې پوښتنو مه سرسامه کوئ، تاسو پـوهېږئ، زه د يـوه ربښتينې دوست په توګه تاسو تـه وايـم، مخکې له هغه چې تاسو لـه مـا نـه

وپوښتئ، ما ستاسو ددې ستونزې په اړه ډېر فکر کړی دی، ګوره ! که تاسو له دغه ځوان شهزاده سره واده وکړئ (هغه چې دا خبره کوله، یوه ګوته یې قات کړه) له هغه بل سره د واده کولو بخت د تل لپاره له لاسه ورکوي او دا خبره به د دربار خوابدي هم راوپاروي، دلته یو ډول خپلوي هم شته، او که له دغه بوډا بډای مخور سره واده وکړی، د هغه د ژوند وروستۍ ورځې به نیکمرغه شي، خو بیا به دغه ځوان شهزاده د بډای سړي له کونډې سره واده کول ځانته سپکاوی ګڼي.

ددغو خبرو په اوریدو دایلین څېره وغوړیده او بیایې خپل لاس، د بیلبین پر لستوڼي ورکېښود او وې ویل:

-دې ته رښتینی دوست وایي. خو ګورئ ! ما ته هم دا ګران دی او هم هغه بل، او نه غواړم چې یو هم خپه کړم. او چمتو یم چې خپل ژوند د دواړو له نیکمرغۍ نه ځار کړم..

بیلبین په زړه کې وویل:

-آفرین دې په دې ښځه وي ! دغه ته زغردې او په ډاګ خبرې وایي ! هغه غواړي هم مهاله د ټولو درې واړو ښځه واوسي.

هغه چې د خپل ښه نامه له برکته، له دې نه ویریده چې په داسې ساده پوښتنو به یې څوک وغندي، وپوښتل:

-دا راته ووایه چې مېړه دې په دې اړه څه وایي؟ هغه دا به ومنې او کنه؟

ایلین چې ښکاره نه وه، ولې په دې ډاډه وه چې مېړه (پیر) ته هم ګرانه ده، ځواب ورکړ:

-اخ ! څه ووایم، هغه ته خو زه داسې ګرانه یم چې هر څه زه غواړم هغه یې منې.

د بیلبین څېره بیا وغوړیده او دا ددې ننبه وه چې غواړي په ټوکه

څه ووايي او وې پوښتل:

-آن طلاق به هم ومني؟

ايلين کړس کړس وخندل.

د هغو کسانو په ډله کې چې کولی شي په دې اړه څه ووايي او د غه واده په روا والي(قانوني والي) کې يې شک درلود، يوه هم شهزادګۍ کوراګين، د ايلين مور وه. هغې نه يوازې تل د لور له کړو په عذاب وه، بلکې له خپلې لور سره يې رخه هم کوله. او اوس چې د هغې رخه د دې زړه ته د غه شان يوه نېږدې ستونزمنه خبره وه، چپه پاتې کېدای نه شوه، هغې له روسي کشيش سره په دې اړه مشوره وکړه او وې پوښتل چې دا څنګه شونې ده، چې له ژوندي مېړه نه دې څوک طلاق واخيستلی شي او له بل سره دې واده وشي، کشيش هغې ته وويل چې دا خبره هېڅ امکان نه لري او روا، نه ده. کشيش د خپلې خبرې د ښه تاييد لپاره د انجيل هغه څو ټکي وښودل چې دده په ګمان، له ژوندي مېړه نه جلا کېدل او له بل سره واده کول يې چور ناروا ګڼل. د کشيش دې خبرې، شهزادګۍ کوراګينا ډېره خوشاله کړه.

شهزادګۍ د کشيش له دغو دلايلونه په ملاتړ، ځکه سهار د وخته د خپلې لور کوټې ورغله، چې وکولی شي، هغه يوازې وګوري.

ايلين چې د خپلې مور خبرې واوربدې او له خپل تکل سره يې د هغې مخالف نظر واورېد، له ملنډو ډکه موسکا يې پرشونډو خوره شوه.

مشرې شهزادګۍ وويل: ګوره دلته په زغرده او په لنډه ويل شوي دي چې هر هغه څوک چې مېړونښې ښځې سره واده وکړي..

ايلين په غږيدا کې له روسي ژبې نه فرانسوي ته ځکه واوښته چې هغې ته روسي ژبه د خپلو خيالونو د څرګندولو لپاره، بشپړه نه

برېښېده، نو په فرانسوي ژبه يې وويل:

-اخ ادکې ! اپلټې مه غږوه ! تاسو په هېڅ شی نه پوهېږئ، زه په دې حالت کې خپلې دندې لرم.

-نو زما ګرانې !..

-آه مورجانې ! ته ولې په دې نه پوهېږې، چې د سپېڅلی واک خاوندان کشیشان حق لري د هر ناروا کار اجازه..

او په دې وخت کې له ایلین سره او سېدونکې ښځه کوټې ته راننوته او هغې دې ته خبر ورکړ چې والاحضرت په صالون کې دې ته ستر ګې په لاره او ددې د لیدو هیله لري.

-نه، نه هغه ته ووایه، چې زه نه غواړم هغه وویني. زه د هغه له لاسه ډېره په عذاب شوې یم، ځکه هغه په خپله خبره ونه درید.

په دې وخت کې یو ژېړځنی، چې اوږد مخ او پزه یې لاره، راننوت او وې ویل:

-ګرافینې ! داسې ګناه نه شته چې د ښښې ورنه وي.

مشره ګرافینه د درناوی په نښه پاڅېده او ببرته کېناسته، راغلی ځوان هغې ته هېڅ پاملرنه ونه کړه. شهزادګی لور ته سر وښوراوه او د دروازې پلو وخوځېدله. د والاحضرت په لیدلو یې ټول باور او عقیدې ریږدلې او پرزېدلې وې. مشره ګرافینه چې کله په خپله ګاډی کې کېناسته وې ویل:

-هو کې، هغه برحقه ده ! خو مورږ ولې په خپله نه راستنېدونکي ځوانی کې په دې نه پوهېدو؟

د اګست د میاشتې په پیل کې چې په پوره توګه د ایلین چارې څرګندې شوې، هغې خپل مېړه ته (چې تصور یې کاوه ډېره هغه ته ګرانه ده) ولیکل چې پریکړه یې کړې ده، له ن. سره واده وکړي. هغې

دا هم ويلي و چې هغه يوازينی رښتينی مذهب کاتوليک منلی دی. او هغه ته يې دا خبر ليکلی و چې غواړي له ده نه جلا شي او دا هيله لري چې د طلاق لپاره د ټولو لازمو آسنادو په راټولولو کې له دې سره مرسته وکړي، دې (ايلين) د ليک په پای کې مېړه (پېير) ته ليکلي و:

په پای کې له خدايه هيله کوم چې تاسو د خپل سپېځلي دربار په پناه کې له هر ډول غم او درد نه په امان وساتي.

ستاسو دوست

ايلين

دا ليک د پېير کورته هغه وخت ورورسېد چې دی د بارادنيو د جګړې په ډګر کې و.

۸

پېير، د بارادنيو د جګړې په وروستيو وختونو کې د دويم ځل لپاره د رايوفسکي له مورچله وتښتېد. هغه له يوه ډله سرتېرو سره يو ځای د غونډيو له لمن نه د کنيازووا پلو ته ور روان شو. د مرستو يوې څانګې تـه وروړسـېد او هلتـه يـې وينـې وليـدې، د سـلګونو ټپيـانو چغـې او زګيروي يې واوريدل، په چټکۍ وړاندې لاړ او د سرتېرو په ډله کې يې ځان ورک کړ.

يوازينی څه چې اوس پېير په ټول قوت او د زړه له کومې غوښتل، دا و چې څومره ژر کېږي، لـه هغـه وحشـتناک حالـت نـه راووزي چې پـه هغه ورځ دی په کې راګير و. هغه هيله لرله چې هر څنګه کېږي هغه خپـل ورځني ژوند ته راستون او په خپله کوټه کې، په خپـل کټ او بسـتر کې په کراره او آرام ويده شي. هغه احساسوله چې يوازې پـه دوديـز ورځنـي ژوند کې کولای شي، پر ځان، پر خپل روان او ټول هغه څـه پـوه شـي چې ده په هغه ورځ وليـدل او ويـې زغمـل، خـو د ژونـد هغـه دوديـز حالـت نـه چېړې و او نه پيدا کېده.

کـه څه هم په دې لارو کې چې دی روان و، نه ډزې وې او نه ګولۍ، نـه چاودنې او نه د هغو شروشور خو هرې خواته هغه څه ليـدل کېـدل لکـه د جګړې پـه ډګر کې چې ليـدل کېږي، هماغـه لـه رنځـه او درده زوربـدلې څېرې، لـه تعجبـه ډکـه بـې دردي، هماغـه هر چېرې ټوپې شوې وينـې، هماغه د سرتېروشلېدلې پراته کوټونه، آن کله ناکله هماغه شـان پـه زړه کـې بېـره اچـوونکي ډزې او ددې تـر څنـګ دوړې، درنـه او ولاړ سـاه

تنګوونکې هوا.

پېير چې دې ورسته د موژايسک په ښارګوټي کې وړاندې لاړ، د واټ څنګ ته کېناست.

د تيارو لمن خوره او د توپونو ډزې ويدې شوې. پېير څنګله ولګوله، وغځېد او تر ډېرې پورې همداسې پروت او هغه تيارو ته ځير و چې په تته تياره کې دده له څنګه تېريدې. پرله پسې يې داسې انګېرله چې مرګنی ګولی يې پر سر راوريږي. هغه به وريږديد او ټکان به يې وخوړ. د هغه هېڅ په ياد نه و چې څومره وخت هلته پاتې شو. شپه چې نيمايي شوه، دې سرتېرې چې وچې لښتې يې ځان پسې راکشولې، راغلل او ده ته نېږدې يې اور ولګاوه.

سرتېرو به کله ناکله پېير ته مخ وروړاوه او خپل اور کې به يې اور لړونی وواهه. ديګ يې پر اور کېښود. په هغه کې يې وچه ډوډۍ وړه کړه او لږ د لم وازده يې هم وروا چوله. د خوړو ښه او زړه راښکوونکی بوی له لوګي سره يو ځای شو. پېير سر را هسک کړ او سوړ اسويلی يې ووېست. سرتېرو (هغوی دې تنو) پرته له هغه چې پېير ته پام وکړي، خپله ډوډۍ خوړه او خبرې يې کولې.

له سرتېرو نه يو تن ناڅاپه پېير ته مخ وروړاوه او وې پوښتل: ته، د کومې ډلې نه يې؟ پېير فکر وکړ چې له دې پوښتنې نه د سرتېرو موخه دا ده چې ډوډۍ غواړي او کنه؟ که غواړي يې، ووايه ته ښه سړی يې او يا څوک يې؟

پېير وويل: زه، زه،

هغه داسې انګېرله چې خپل دريځ ددې لپاره ټينګ وښيي، چې سرتېرو ته ورنېږدې او هغو ته د پام وړ واوسي. هغه وويل:

-که رښتيا غواړئ، زه يو اربکي افسر يم، خو زما پوځي ډله دلته نه

شته، زه په جګړه کې وم او خپل کسان مې ورک کړل.

یوه سرتېرې وویل:

-ګوره !ته خو !

بل سرتېرې سر وښوراوه.

لومړي سرتېرې پېیر ته وویل: که زمور آش خورې، مهرباني وکړه، هغه خپله لرګینه کاچوغه وخټله او هغه ته یې ورکړه.

پېیر، نغري ته نېږدې کېناست او د آش په خوړو شو. دغه خواړه ده ته په ټول عمر کې د خوړو شویو خوړو په منځ کې تر ټولو خواږه خواړه و. په هغه وخت کې چې دی پر دیګ ور خم و، په اشتهایې آش خوړ، کاچوغه یې ډکوله او پرله پسې خولې ته رسوله، د هغه څېره د اور د شغلو په رڼا کې ښه څرګنده وه، سرتېرو په چوپه خوله هغه ته کتل.

له هغو نه بیا یو تن وپوښتل:-ته ووایه، ته چېرې روان یې؟

-زه موژایسک ته ځم.

-ښه، ښه ته ارباب یې؟

-هو کې !

-نوم دې څه دی؟

-پیوتر کیریلوویچ

-ښه پیوتر کیریلوویچ !درځئ چې ځو، مور به تا موژایسک ته ورورسوو.

په تېره تیاره کې سرتېرې له پېیر سره مل د موژایسک پلو وخوځېدل. سپېدې او چرګ بانګ و چې هغوی موژایسک ته ورسېدل. پر هغو لارو چې ښار پروت و، ورختل. پېیر له سرتېرو سره ګډ روان و او چوریې هېره شوې وه چې دده انګړ ډوله مېلمستون د دغو لوړو په لمنه کې دی او دوی له هغه ځایه تېر شوی دی. د هغه چرت داسې خرابه

و ، که دده چوپړ چې دده په لټه پسې ښار ته تللی او اوس ببرته انګړ ډوله مېلمستون ته راستنېده ، د غونډې په نیمایي کې ده ته پر مخ نه وای ورغلی ، دده به نه و په یاد شوی ، چې چېرې روان دی. دی به همداسې وړاندې تللی وای. د هغه چوپړ ، پېیر د هغه له ځانګړې سپینې خولې نه چې تل به یې پر سر وه ، د شپې په تیاره کې وپېژاند. او غږ یې پرې وکړ:

-والاحضرته ! مورږنو ناهیله شوي وو ، تاسو ولې پلي روان یاستئ؟ چېرې ځئ مهرباني وکړئ !

پېیر وویل: اخ، رښتیا هم، چېرې روان یم؟

سرتېرې ودریدل.

له هغو نه یو تن وویل: -نو څنګه؟ تاسو خپل سړي پیدا کړل؟

د یو بل سرتېرې غږ پورته شو:

-د خدای په امان پیوتر کیریلېوویچ ! په مخه ښه پیوتر کیریلوویچ !

پېیر وویل: د خدای په امان. او له خپل چوپړ سره د کور پلو وخوځېد.

پېیر لاس جیب ته کړ او ځانسره یې وویل: یو څه باید هغو ته ورکړم، خو کوم غږ، غږ پرې وکړ:-نه، مې یې ورکوئ !

په دغه انګړ ډوله مېلمستون کې ځای پاتې نه و ، ټولې کوټې ډکې وې. پېیر انګړ ته ننوت، خپلې ګاډۍ ته وخوت او وغځېد. سر یې ومروړه او ویده شو.

۹

پېيـر سـر پـر بالښـت ايښـی و ، پـه ويـده کېـدو و چـې نا څاپـه يـې د ټوپونـو د ډزو غـږمبهـاری، بـوم، ډز، ډوز، د ټپيـانو د زګيـرو نـه ډکـې زاری او چغې د لګېدو نه مخکې د ګولې وحشـتناکو آوازونـو يـې پـه غوږو کې شرنګهاری جوړ کړ، د باروتو او وينو بوی يې تر سپږمو شـو ، په زړه يې د مرګ وحشت او ګبنې ورننوته او د مرګ ويرې وويراوه. سر يـې لـه مـرورڵ شـوي کـوټ نـه راووبسـت او غـاړه يـې هسـکه کـړه. د مېلمستون ډوله کور په انګړ کې آرامه آرامي وه. يـوازې د مېلمسـتون د دروازې سـاتونکی ګرځېـده راګرځېده او پـه خټـه کې د هغـو د ګـامونو آواز او د لوېـې دروازې له ساتونکو سره د غږيدا غـږ راتـه. پـه ګـراچ کې چې د پېير سر پورې دده ګاډی ولاړه وه، د کوترو په جاله کې، دده د سر پورتـه کېـدو سـره کـوترې وډارې شـوې. پـه تپـه تيـاره کـې يـې وزرونـه وپړکول. په ټول انګړ کې د تازه ريبل شويو وښـو بـوی، چې د سـوله ايز وخت زيری يې درلـود او د پېيـر ډېر خوښـېده، ولاړو. د دوو تـر څنګ ولاړو انبارونو، تر منځ له ستورو ډک شين آسمان ځلېده.

پېيـر پـه زړه کـې وويـل: د خـدای شـکر دی، چـې دا هـر څـه پـای تـه ورسېدل او ببرتـه يې سر په کوټ کې ومروړه. بيا په زړه کې وويل:

-دا ډار څومره وحشتناکه دی او څومره شرم دی، چې زه وډار شوم. او هغوی .. هغوی تر پايه ټينګ ودريدل، آرام ودريدل.

له هغوی نه د پېير موخه سرتېري وو. هغه سرتېري چې په مورچلونو

کې ولاړ وو او هغه سرتېرې چې ده ته يې ډوډۍ ورکړه او هغه سرتېرې چې د شمايلو په وړاندې ګونډه او د خدای دربار ته يې دعا کوله. هغوی، هغه عجيب کسان چې تر هغې ورځې پورې ده نه وو ليدلي، ده نه پېژندل، هغوی، په ډاګه او برالا دده په خيال کې د نورو نه توپير پيدا کړ.

پېير چې بيا د ويدو کېدو هڅه کوله، په زړه کې يې ويل:

-څومره ښه دی چې سړی سرتېری وي. ساده سرتېری. د زړه له کومې د هغو دنيا ته ورننوتل او هغه څه چې دوی يې داسې زړور کړي دي، په ځان کې روزل او نغښتل ! خو دا څنګه کېږي چې، دا شيطاني ناولتوب، اوپر انساني اوږو دا اضافي پېټی له ځانه لرې کړای شو؟ يو وخت و چې ما کولای شول، د دوی په شان واوسم. کولای مې شول، هغه شان چې مې کولای شول، د پلار له کوره وتښتم. آن له دولوخوف سره تر دوئيل نه وروسته کېدای شي چې ما جبرا پوځ ته ولېږي. هغه ته د هغه ورځ غرمنی. وريادە شوه چې په هغې کې يې دولوخوف ته د دوئيل بلنه ورکړه او هم يې په تاوژک کې له خپل روحاني مشر سره کتنه لکه برېښنا داسې په خيال کې وروځلېدله. د لوژ پرتمينه غرمنی. وريادە شوه. دغه غرمنی. په انګريزي کلوب کې جوړه، هغه ده، يو څوک آشنا نېږدې ګران سړی د ميز سرته ناست دی. هوکې دا، دی دی. دا روحاني مشر دی. پېير له ځانسره وويل: ګوره ! هغه مړ شوی نه و، هوکې مړ شو، خو زه خبر نه وم چې هغه ژوندی دی. او زه څومره غمجن وم چې هغه مړ شو او اوس څومره خوشاله يم چې هغه بېرته ژوندی شوی دی ! د ميز يوې خواته اناتول، دولوخوف، نيفيځکې او دينيسوف او څو تنه نور ناست وو او ددغه ډلې خلک پېير ته په خوب کې هماغه شان څرګنده ښکاريده لکه هغه بله ډله چې ده (هغوی)

نومول. دغه خلک اناتول، دولوخوف، لوړ لوړ غږيدل، سندرې يې ويلې، خو د روحاني مشر غږ تر هغو نه هم لوړ و. پرله پسې غږيده او د هغه د غږ انګازې هماغه هيبت او غړمبهاری درلود، لکه د جګړې په ډګر کې د توپونو اواز، خو د روحاني آواز له دې ځانګړتياوو سره سره، خوږ او آرامووونکی و، پيير په دې نه پوهيده چې روحاني مشر څه وايي، خو په دې پوهيده (ځکه د هغه خبرې هم په خوب کې خورا څرګنده وې) ځکه هغه دنيکۍ په اړه او په دې اړه چې کېدای شي د هغوی په شان شي، غږيده... که څه هم هغوی مهربانه وو، خو پيير ته يې نه کتل، هغوی پيير نه پېژانده. پيير غوښتل د هغو پام ځانته راواړوي، له هغوی سره وغږيږي، غواړي ودرږي، خو په همدې شېبه کې يې پښې لوڅېږي او يخېږي.

وشرمېد او په رښتيا يې پښې ځکه لوڅې شوې وې، چې کوټ تړې نښوييدلی و او ده بېرته په لاس راپټې کړې. په يوه شېبه کې پيير کوټ راسم کړ. سترګې يې وغړولې، هماغه انبار، هماغه په انبار کې ولاړې ستنې، او هماغه انګړ يې وليدل، خو اوس هر څه په تور تم کې ډوب نه و، لږه رڼا شوې وه، او پر هر څه شبنم او لړې ليدل کېدل او د يخنۍ احساس کېده.

پيير فکر وکړ: سپېدې شوې دي! خو پروانه لري، زه بايد د روحاني مشر خبرې تر پايه واورم، بيا يې سر په کوټ کې ومروړه، خو نه هغه غرمنۍ او نه روحاني مشر يو هم نه و، يوازې خيالونه پاتې وو، هغه خيالونه چې په څرګنده ويل شوي، هغه خيالونو چې چا ويل او يا په خپله پيير په خپل ذهن کې تصورول.

پيير، وروسته دغه خيالونه وريادول، که څه هم دغه خيالونه دده د هغې ورځې د سترګو ليدلی حال، خبرې وې، خو دی په دې ډاډه و چې

هغه ته، دا دده له خیاله بهر چا ویلي دي. هغه داسې انګېرله چې هغه هېڅ کله دا توان نه درلود چې په ذهن کې د دغه شان خیالونو تصور او داسې یې څرګنده بیان کړای شي.

د غه غږ هغه ته ویل:

-جګړه د خدای د قانون په وړاندې، د انساني آزادۍ د تسلیمي تر ټولو خورا ګرانه بڼه ده. سادګي د خدای اطاعت دی، له هغه ټبنسته نه شته، او هغوی ساده دي. هغوی غږېږي نه، هغوی کړه کوي. ویل شوې خبره سپین زر دي. او ناویل شوي وینا سره زر. تر هغه پورې چې انسان ډاریږي پر هېڅ څه لاسبری کېدای نه شي او هغه څوک چې نه ډاریږي هر څه د هغه دي. که زوریدل، نه وای، انسان به نه خپلې پولې، نه به یې خپل ځان، یو هم نه پېژاند. تر ټولو نه ګرانه خبره (هغه لا په خوب کې لیدل یا اوریدل) داده چې وکولای شو د ټولو اند ېښنو معنوي یووالی په روح کې ونغاړو. پېیر په روحي تلوسې یې تکرار کړه: د ټولو شیانو یووالی، نه، یووالی نه، اند ېښنې نه شو کولای سره یو ځای او یو کړو، هغه باید سره پیوند کړو. هوکې، باید پیوند شي، هوکې باید پیوند شي، باید پیوند شي ! پېیر هغه داسې انګېرله، چې یوازې په دغو، کټ مټ په دغو کلمو او تورو، یوازې او یوازې په دغو کلماتو، هغه څه چې دی یې ویل غواړي، انځوریدای شي. او هغه زوریدنه چې دی یې زغمي، پای ته نه رسېږي. هغه زیاته کړه:

-هوکې اند ېښنې باید سره پیوند شي، نور نو باید پیوند شي.

یو غیبي اواز تکرار وله:

-ښاغلی والاحضرت ! باید پیوند شي ! نور نو باید پیوند شي ! والاحضرت ! باید پیوند شي ! نور نو ددې وخت راغلی چې سره وټړل شي.. والاحضرت.. باید وټړل شي..

دا د پېيړ د څاروان غږ و چې هڅه يې کوله، پېيړ راويښ کړي. لمر مخامخ د پېيړ په مخ ورلګېده. هغه ناولي او له دوړو خاورو ډک مېلمستون ته وکتل. د مېلمستون د انګړ د څاه په شاوخوا کې سرتېرو ډنګرو ډنګرو آسونو ته اوبه ورکولې. او ګاډۍ د مېلمستون له دروازې وتلې، پېيړ په کړکۍ کې ددې ټولو تر ليدلو، مخ واړاوه، سترګې يې وترلې، په تلوار يې د ګاډۍ پر څوکۍ کې بيا ځان وارتيږه او وې ويل:

-نه، نه زه دا نه غواړم، زه نه غواړم دا وويnم او نه غواړم پرې پوه شم. زه غواړم په هغه څه پوه شم، چې په خوب کې راته څرګند شوی دی. که يوه شېبه نور نه وای راويښ شوی، په ټولو به پوه شوی وای، اوس نو څه وکړم؟ پېيړ په وحشت دا احساسوله، هغه څه چې ده په خوب کې ليدلي او دی پرې پوه شوی ټول رژيدلي او پرزيدلي دي.

څاروان او څوکېدار پېيړ ته ويل چې يو افسر راغلی او خبر يې راوړی دی، چې فرانسويان موژايسک ته نېږدې کېږي او روسان شاتګ ته اړ شوي دي. پېيړ پاڅېد او سپارښتنه يې وکړه، ځان جوړ، آسونه چمتو او ده پسې راشي او خپله پلی د ښار پلو وخوځېد.

پوځ له ښاره په وتو و او د لس زرو په شاوخوا کې ټپيان يې په ښار کې پرېښودل، دغه ټپيان په انګړو کې، د کورونو په کړکيو کې او ډلو ډلو په کوڅو کې ګڼه ګوڼه جوړه کړې وه. په کوڅه کې دهغه ګاډۍ تر څنګ چې بايد ټپيان يې وړي وای، چغې، ښکنځلې او د وهلو ټکولو غږ اوريدل کېده. پېيړ ده پسې خپله رارسېدونکې ګاډۍ خپل ټپي شوي آشنا جنرال ته ورکړه او دی هم له هغه سره په ګډه مسکو ته لاړ، هغه د لارې په اوږدو کې د خپل اوښي او د سردار اندرې له مرګه خبر شو.

۱۰

پېيـر د اګسـت پـه ۳۰ مـه نېټـه مسـکو تـه راسـتون شـو. د مسـکو رسېدونکي تم ځای ته نېږدې، د راستو پچين ياور دی وليد.

ياور وويل:

-مـوږ هره خـوا تاسـو لټـوو ، ګـراف غـواړي هرومـور لـه تاسـو سـره وګـوري. ښـه بـه دا وي چې همـدا اوس هغـه تـه ورشئ ، ځکـه هغـه هيلـه لري،له تاسو سره د يو مهم کار په اړه وغږېږي.

پېير پرته له هغه چې خپل کور تـه لاړ شـي، يـوه ګـاډی يـې ونيولـه او مخامخ د مشر قوماندان کورته ورغي.

ګراف راستو پچين د همدې ورځې پر سهار د سکولنيکي پـه سـيمه کې له خپل کليوال کور نه ښار ته راغلی و. د مشر قوماندان کور له هغـو بـې شـمېره مـامورينو نـه چـې د سپارښـتنو او آوامـرو داخبسـتو لپـاره راغلي وو ، ډک و. هغو د انتظار په خونـه او دهليـز کـې راټول شـوي وو. وآسيلچيکوف او ګراف پلاتوف لا د مخه له مشر قوماندان سره کتلي و او هغه ته يې ويلي و چې د مسکو ساتنه ناشونې ده او هغـه بـه تسـليم شي. که څه هم دغـه خبرونـه لـه ولس نـه پـټ سـاتل کېـدل،خو د ببلابېلو ادارو چاروا کي او مـامورين هـم د ګـراف راسـتو پچين پـه څېر پوهېـدل چې مسکو به د دښمن لاس ته لوېږي. هغوی ټول راغلي وو چې لـه خپلـو دندو استعفا وکړي او لـه مشـر قوماندان نـه وپوښـتي چې د هغـوی تـر

واک لاندې ادارو سره څه وکړي.

کله چې پېير د ګراف د هرکلي کوټې ته ورننوت په دې وخت کې له پوځه راغلی استازی له هغه ځایه راووت.

دغه استازي، د هغو پوښتنو په ځواب کې چې له هغه نه کېدې، په خورا ناهیلۍ لاسونه وښورول او له تالاره ووت.

پېير د انتظار په کوټه کې پاتې شو، په ستومانه او سترو سترګو يې په هغه ځای کې ناستو ببلابېلو کسانو، زړو، ځوانانو، پوځیانو ولسي او نورو خلکو ته کتل. د ټولو په څېرو کې د ناآرامۍ او ناخوښۍ نښې څرګندې وې. پېير د مامورينو يوې ډلې ته چې يو تن يې په کې پېژانده ورنېږدې شو. هغوی، له پېير سره تر سترې مشي وروسته خپلو خبرو اترو ته دوام ورکړ.

-هماغه شان يې چې لېږلي دي، هماغه شان دې راستانه کړي. څه ټکه خو نه رالوېږي، خو خبره په دې کې دی چې اوس هېڅشوک د هېڅ شي ځواب نه وايي.

يو بل تن، هغې چاپ شوې پانې ته چې په لاس کې يې وه، اشاره کوله او ويل يې:

-ګورئ ! دلته ليکل شوي دي کنه؟

هغه لومړي تن وويل:

-دا بيا بله خبره ده، دوی اړ دي چې دا د خلکو لپاره وليکي.

پېير وپوښتل: دا څه شی دي؟

-نوې اعلاميه ده.

پېير هغه راواخېسته او په لوستو يې پيل وکړ:

« د دې لپاره چې والاحضرت دې خواته له راتلونکو پوځونو سره ژر تر ژره يوځای شي، له موژايسک نه اوښتی او په يوه ټينګ او ډاډمن

ځای کې يې مورچل نيولی دی، په داسې ځای کې چې دښمن پر هغه ناڅاپي برید ونه شي کولای. هغه ته له دې ځایه اته څلوېښت عرادې توپونه او څه نور مهمات ورلېږل شوي دي. والاحضرت وایي چې د وینې تر وروستي څاڅکي پورې د مسکو ساتنه کوي او آن چمتو دی چې کوشه په کوشه وجنګېږي. ورونو ! تاسو دې ته هم پام کوئ چې دولتي اداري ټرل شوي دي، مورږ باید هغه منظمې کړو ، ډاډمنو ځایونه ته يې واستوو او یا به ظالمانو او شر اندازو سره ګورو ،خو ددې لپاره چې خبرې دې ته ورسېږي، زه ښاري او کلیوالو زړو او ځوانانو ته اړتیا لرم. ددې لپاره به مو دوه ورځې مخکې خبر کړم، خو اوس دې ته اړتیا نه شته، نو ځکه څه نه وایم. تبرونه راواخلئ، نېزې هم بدې نه دي، خو شاخې تر ټولو بیا ښې دي. یو فرانسوي خو د جودرو تر یوې بوجې دروند نه دی. سبا تر غرمنۍ وروسته یو(ا فیرسکانومی) شمایل را اخلم او د ټپیانو د دیدن لپاره د ایکاترین روغتون ته ورځم. هلته به اوبه مبارکې کړو او هغوی به ژر روغ شي. زه اوس روغ یم،زما سترګې خوږېدې اوس مې دواړه سترګې وینې. »

پېیر وویل: خو ما ته پوځیانو ویلي و چې په ښار کې جګړه ناشونې ده او مورچلونه هم ..

هغه لومړني چارواکي وویل:

-مورږ هم په همدې اړه غږېدلو.

پېیر وویل: دا بیا څه معنا لري چې لیکلي يې دي، زما سترګې خوږېدې او اوس دواړه وینې.

یاور په موسکا موسکا وویل: د ګراف پر سترګو بخار راختلی دی،کله چې ما هغه ته وویل خلک راغلي چې تا وګوري، هغه خورا نا آرامه شو. او ناڅاپه يې هماغه موسکا پرشونډو خپله پېیر ته وویل:

-ربښتیا ښاغلی ګراف موږ اوریدلي چې تاسو هم له کورنیو ستونزو سره لاس ګریوان یاست؟ داسې ویل کېږي چې ستاسو مېرمن ګرافینه ...

پېیر بې پروا وویل: ما خو څه نه دي اوریدلي، ښه وایه، تاسو څه اوریدلي دي.

یاور چې هماغه موسکا یې پر شونډو خوره وه، وویل:

-نه، نه، پوهېږئ ! خلک هسې آوازې هم خپروي، خو زه وایم ما هسې اوریدلي دي.

-وایه څه دې اوریدلي؟

یاور بیا په هماغې موسکا وویل: هوکې، داسې ویل کېږي، چې ګرافینه ستاسو میرمن تکل کړی دی، بهر ته لاړه شي، کېدای شي، دا هسې آوازه وي ..

پېیر په ګبنۍ خپلې شاوخوا ته وکتل او وې ویل:

-کېدای شي ! هغه، هغه لنډ ونې زاړه سړي ته چې پاکې جامې یې اغوستې، تکه سره بشره یې لرله، لوړه ږیره، او ګڼ بانه یې لکه واوره تک سپینو ، اشاره وکړه وپوښتل:

-دا بوډا څوک دی؟

-دا یو سوداګر دی، هوتلي، هغه ویریشیاګین نومېږي. تاسو به د هغې خبرپانې کیسه اوریدلې وي؟

پېیر د بوډا آرامې، ټینګې څېرې ته وکتل او په داسې حال کې چې په هغې کې یې د خیانت ننبې لیدې وویل:

-ښه ویریشیاګین همدا دی !

یاور وویل: نه دا خپله هغه نه دی، دا یې پلار دی، دا هماغه څوک دی چې خبرپانه یې لیکلې ده، هغه ځوان دی، هغه نیول شوی دی او

داسې ښکاري چې تور يې دروند دی.

يو بوډا چې يو ستوری يې پر تتر ځړيده او يوبل په خټه الماني مامور، چې صليب يې په غاړه کې پروت و، له دغې ډلې سره يو ځای شول.

ياور کيسه کوله: ګورئ ! دا جړه کيسه ده، دا خبر پاڼه دوه مياشتې مخکې راپيدا شوه دا پاڼه چا ګراف ته راوړه او هغه سپارښتنه وکړه چې دا دې وخپرل شي. هماغه و چې ګاوريل ايوانوويچ د ځپړنې لپاره وګمارل شو، تر هغه پورې دغه خبرپاڼه د درې شپېتو تنو لاس په لاس ګرځېدلې وه. ګاوريل ايوانوويچ يو ته ورځې او پوښتنه ترې کوي: دا پاڼه مو له کومه کړه؟ هغه ورته وايي: پلانې راکړه. بيا هغه پلانې ته ورځې او ورنه پوښتي چې دا پاڼه تاسو له چا نه اخېستې ده؟ همداسې خوله په خوله، تر هغه چې خبره او وار ويريشيا ګين ته رسېږي. دلته ياور وخندل او وې ويل: پوهېږئ، يو چا چې ښوونځی هم پای ته نه دی رسولی، يو سودا ګر ګوتې، له هغه نه پوښتي: تاسو دا خبر پاڼه له کومه کړه؟ خو غوره خبره دا وه چې مور پوهېدو چې هغه خبرپاڼه يې له چا اخېستې وه، هغه د پستې له مديره پرته له بل چا نه اخېستی نه شوه. خو هغو، په خپل منځ کې جوړه کړې وه، نو ځکه وايي:

-له هېڅ چا مې نه ده اخېستې، ما خپله ليکلې ده. که هر څومره يې وپوښتو، هر څومره يې وګواښوه، هغه په خپلې خبرې ټينګار کاوه او ويل يې:

- خپله مې ليکلې ده. خبره يې په همدې ډول ګراف ته سره ورسوله. ګراف هغه وروغوښت. دا پاڼه تا له کومه ځايه راوړې ده؟

-خپله مې ليکلې ده.

د ياور پرشونډو له غروره ډکه د خوښۍ موسکا خوره شوه او وې

ویل:

-ګوره ته خو ګراف پېژنې، هغه خورا په قهر شو او وې ویل:

-دا سپین سترګی ګوره، دروغ او تېښګار د څه لپاره !

پېیر وویل:

-ښه ښه پوه شوم ! ګراف غوښتل چې هغه د کلو چارف په لاس ورکړي او د هغه نوم یاد کړي.

یاور په ډار سره وویل: نه، هېڅکله نه ! د کلو چارف له توره پرته، نور تورونه هم ډېر وو، دې تورونو ته هېڅ اړتیا نه وه. هغه لا پخوا شړل شوی و. خو خبره په دې کې وه چې ګراف سخت په قهر شوی و او وې ویل:

-تا څنګه کولی شول هغه ولیکي ! هغه له میز نه، د هامبورګ ورځپاڼه راواخېسته، او وې ویل: وګوره ! دلته خپره شوې ده. تا هغه لیکلې نه ده، تا هغه ژبارلې ده، هغه هم ناسمه ژباړه، ځکه ته احمق خو په فرانسوي هم نه پوهېږې. تاسو څه فکر کوئ ؟

هغه ځواب ورکړ: نه، هېڅکله نه، ما هېڅ کومه ورځپاڼه لوستې نه ده، دا پاڼه ما خپله لیکلې ده.

-ښه چې داسې ده، ته خایین یې، تا محکمې ته سپارو چې ځړوند دې کړي. ګوره ! ووایه خبر پاڼه دې له چا اخېستې ده؟ خو ځوان ویل:

-ما هېڅ کومه ورځپاڼه لیدلې نه ده، ما هغه خپله لیکلې ده. څېړنه او پلټنه ځای پر ځای ولاړه او تر دې نه مخکې لاړه نه. ګراف د هغه پلار راوغوښت، خو هېڅ ګټه یې ونه کړه. محکمې ته یې سپاره، تورن یې کړ او شاقه کار ته یې ولېږه. اوس یې پلار راغلی او د هغه د ببنۍ شفاعت کوي. خو لچک ځوان، هسې یو باغي یاغي د سوداګر زوی، د نجونو

او غوړو جامو لېوال اوس داسې کېږي چې له شيطان نه ځان زيات ګڼي. ګورئ ! داسې زلمی دی ! پلار يې د کامن پله ته نېږدې يوه کافي لري، په دې کافي کې يې د حضرت مسيح يو شمايل .. ځړولی دی چې په يو لاس کې يې يوه سپېځلې لکړه او په بل لاس کې نړۍ نېولې ده. هغه دغه انځور کورته وړی دی، څو ورځې يې هلته ساتلی دی او يو احمق انځورګر يې پيدا کړی دی.

۱۱

د دغې نوې کیسې په منځ کې و چې پېیر یې مشر قوماندان ته وروغوښت. پېیر د ګراف راستوپچین دفتر ته ورننوت. راستوپچین د پېیر ورننوتلو سره په داسې حال کې چې سترګې او تندی یې منبل، سترګې برندې او تندی یې تریو کړ. لنډ ونې سړي چې هغه ته څه ویل د پېیر د ننوتلو سره سم چپ شو.

همدا چې هغه لنډ ونی سړی ووت، راستوپچین وویل:

-سلام علیکم ستر جنګیاله ! ستاسو د سترو سرښندنو په اړه مې اوریدلي دي، خو اوس نه ددې په اړه ،خبره دې زما او ستا ترمنځ یې ګرانه.

ګراف راستوپچین وپوښتل:

- دا راته ووایه چې ته ماسون (یو مذهبي ډله) یې؟

د راستوپچین خبرې له داسې یوې ملنډې نه ډکې وې، چې تا به ویل ماسون والی کومه ګناه ده او دی غواړي، هغه وبښي. ګراف راستوپچین وویل:

-ما ته په پوره توګه څرګنده ده، ګرانه ! چې ماسون تر ماسونه پورې دی، زه هیله لرم تاسو له هغو ماسونانونه، نه یاستی، چې د بشر د ژغورنې په نامه غواړي روسیه ووژني.

پېیر ځواب ورکړ: هو زه ماسون یم.

-دغه ده، ګورې ګرانه ! تاسو به هرومرو خبر یاستي چې ښاغلي سپرانسکي، ماګنبځکي هغه ځای ته چې لېږل شوی وای، ولېږل شول،

دغه راز ښاغلی کلوچاروف سره هم همداسې وشول او له نورو هغو کسانو سره چې د سلیمان د معبد د جوړولو تر نامه لاندې یې هڅه کوله د خپل هېواد معبد وران کړي. تاسو باید پوه شوي وای چې له هغوی سره د دغه راز کړو لپاره کلک دلایل و، که د دې ځای د پست مدیر ناوړه ګواښمن سړی نه وای، ما هسې بې دلیله تبعید ولی نه شو. اوس دا هم راته څرګنده ده چې تا له ښاره د هغه د لېږدلو لپاره خپله ګاډی هم هغه ته ورلېږلې او د هغه ځښې کاغذونه دې هم د ساتنې لپاره له هغه اخېستي دي. تاسو ما ته ګران یاست، زه نه غواړم تا ته کومه ستونزه پیدا کړم، زه ترتاسو دوه برابره مشریم او تاسو ته د پلار په څېر لارښوونه کوم چې له دغه راز خلکو سره خپلې اړیکي بند کړئ او خپله هم ژر تر ژره له دې ځایه لاړ شي.

پېیر وپوښتل: ښه ښاغلیه ګرافه، د کلوچاروف ګناه څه ده؟

راستوپچین چغه کړل:

-د هغه په ګناه زه پوهېږم، دا ستاسو په صلاحیت کې نه دی، چې په دې اړه له مانه پوښتنې وکړئ.

پېیر پرته له هغه چې راستوپچین ته وګوري، وویل:

- که هغه مو د ناپلیون د خبر پانو، په خپرولو تورن کړی دی، ښه ده، نو دوی څنګه دا ثابتولی شي؟

راستوپچین له پخوانه لا په لوړ آواز، د پېیر خبرې پرې کړې او وې ویل:

-داهمداسې ده، هغه لا په قهرجن آواز چې د سپکاوی ننبې یې یادولې، وویل:

-ویریشیاګین خائین دی او وطن پلورونکی دی او په حق سر یې خپله جزا لیدلې ده. خو ته ما دلته د دې لپاره نه یې راغوښتلی چې زما د

کارونو په اړه وغږېږو ، بلکې د دې لپاره مې راغوښتلی یې چې تا ته مشوره درکړم او یا سپارښتنه درته وکړم چې ته دې له دغو شان کسانو لکه کلوچاروف سره خپل اړیکي وشلوې او بیا ژر تر ژره له دې ځایه لاړ شې. د هر چا په سر کې چې داسې لبونتوب وي، زه به یې تر خلاص کړم،خو ناڅاپه یې دې ته پام شو چې ببزاوخوف سره له هغه چې هېڅ ګناه یې نه ده کړې، غږېږي او پر هغه چغې وهي. په مینه یې د هغه لاس راونیو او وې ویل:

- مورِ د یوې ستړې بدمرغۍ په درشل کې یو ،زه د ټولو هغو کسانو د نازولو او پاللو وخت نه لرم چې زما دیدن ته راځي، ما به وبښې، اوس ستاسو خوښه چې هر څه کوئ ګرانه ! تاسو اوس څه کوئ؟ زما موخه داده چې تاسو خپله څه کوئ؟ تاسو خپله؟

پېیر پرته له هغه چې سر پورته او د بشړې حالت بدل کړي، وویل:

-هېڅ، هېڅ څه نه کوم.

ګراف تندی تریو کړ او وې ویل:

-د یو دوست مشوره واوره، ځنډ پرېږه مه، ژر تر ژره له دې ځایه ځان باسه، ځه څومره ژر چې کولای شئ، له مسکوه ووزه، روغ او نیکمرغه به هغه څوک وي چې خبره اوري او غوږ ورته نیسي، د خدای په امان ګرانه ! کله چې پېیر له کوټې نه وت، هغه له دروازې نه ورپسې غږ کړ:

-هو ، رښتیا له یاده مې ووتل، له تاسونه وپوښتم، دا رښتیا ده چې ګرافینه (د هغه مېرمن – ایلین) د مسیحي کاتولیک کشیشانو منګلو ته ورلویدلې ده؟

پېیر هېڅ ونه ویل،تندی یې تریو او خوا یې داسې شنه شوه چې هېڅکله هغه چا په دې ډول نه و لیدلی او همداسې لاړ او ووت.

کلـه چـې کورتـه راورسـېد ،هوا تیـاره شـوې وه. پـه هغـه مابنـام

رنګارنګ کسان دده دیدن ته راغلي وو. د کمیټې سکرتر، د هغه د کنډک ډګروال، د اداري مشر، دوه چوپړان او یو څو تنه ګدایان. هغو ټولو هر یو خپله هیله لرله او داسې غوښتنې یې کولې چې د هغو د ستونزو لپاره پیښ باید پریکړه کړې وای، پیښ په دې خبرو هیڅ نه پوهیده، پروایې نه لرله او پوښتنو ته یې یوازې ددې لپاره ځوابونه ورکول چې د هغو له غمه ځان وژغوري، خو وروسته له هغه چې پیښ، د هغو ارباب یوازې پاتې شو، هغه د خپلې ښځې لیک پرانست او هغه یې ولوست.

هغوی – په مورچلونو کې سرتېري، سردار اندري ووژل شو... بوډا... سادګي د خدای تابعیت دی، باید وزور ښوو... ټولې معناوې باید سره پیوند شي... ښځه غواړي مېړه وکړي... باید هېر کړو او پوه شو... هغه د کټ پلو ته ورغی. پرته له هغه چې کالي وباسي، ځان یې پر کټ وروا چاوه او سمدلاسه خوب یور.

کله چې بل ورځ سهار راویښ شو، د هغه د چوپړانو مشر راغی او ده ته یې خبر ورکړ چې د ګراف راستو پچین نه یو مشر پولیس راغلی او غواړي پوه شي آیا ګراف ښزاوخوف له مسکو نه وتلی دی او کنه؟

تر لسو پورې ببلابېل کسان چې د پیښ دیدن ته راغلي وو، د هرکلو په تالار کې هغه ته سترګه په لاره وو. پیښ په تلوار کالي بدل کړل او ددې پر ځای چې هغو ته ورشي، د ودانۍ د شا د لارې له زینو ښکته شو او له دروازې ووت.

له هغه ورځې، بیا د مسکو د تالان اوورانولو تر پایه پورې، د ښزاوخوف د کورنۍ له غړو نه یو هم، سره له ټولو هڅو او لټولو نه، هیڅ چا نور هغه ونه لید او په دې نه پوهېدل چې هغه چېرې دی.

۱۲

د رستوف کورنۍ د سپتمبر تر لومړۍ نېټې یعنې پر مسکو د دښمن د یرغل تر درشله پورې په دې ښار کې پاتې شوه.

وروسته له هغه چې پیتیا د قزاقانو په ابالنسکي نومې غونډ کې دنده واخېسته او بیا (د بیلایا څرکوف) کلیسا ته چې هلته دغه غونډ په کې جوړیده دده تګ، د ګرافینې په زړه کې تلوسه راوپارولە. دې خیال چې د هغه دواړه زامن، جګړې ته تللي، دواړه دده له پامه لرې شوي، نن یا سبا کېدای شي یو یو یا دواړه یو ځای ددې د یوې خورلنډې د درې زامنو په شان ووژل شي، دا ډېره زوروله او سږ کال په اوړي کې دا د لومړي ځل لپاره و چې دې تصور د هغه خیالونه په خورا عذابوونکی ډول په ځان اخته کړي وو. دې غوښتل او هڅه یې کوله نیکولای له جګړې راوغواړي، دې هیله لرله چې خپله پیتیا ته ورشي او هغه یو ښه ځای لکه پترزبورګ ته واستوي، خو نه دا کار وشو او نه هغه .. هېڅ معلوم نه و چې نیکولای چېرې دی او تر خپل وروستي لیکه چې په هغه کې یې له شهزادګۍ ماریا سره د خپلې کتنې یادونه کړې وه، هېڅ حال معلوم نه و.

مشرې ګرافینې هېڅ خوب نه درلود او که به ویده شوه خوب به یې لیده، چې دواړه زامن یې وژل شوي دي. ګراف تر ډېرو مشورو او خبرواترو نه وروسته په پای کې د ګرافینې د کرارولو لپاره لاره پیدا

کړه. هغه پیتیا د ابالنسکي له غونډه د پیښ ببزاوخوف غونډ ته چې د مسکو په څنډو کې مبشت و رابدل کړ. که څه هم پیتیا بیا هم په پوځ کې پاتې کېده، خو د خدمت د ځای په دغه بدلون کې، ګرافینه ځکه لږ آرامه شوه چې لږ تر لږه د هغه یو زوی دې ته نږدې او د دې تر څارنې لاندې وي. او هیله یې لرله داسې یو چاره وکړي چې پیتیا داسې په یوه ځای کې وګماري چې نور له هغې لرې نه شي. او هغه په داسې یوه قطعې کې وساتي چې هغه هېڅکله په جګړه کې ګډون ونه کړي. تر هغه پورې چې نیکولای تر ګوابنس لاندې و، ګرافینې داسې انګېرله چې د هغه مشر زوی دې ته د هغې تر نورو ټولو اولادونو ګران دی. دې به له دې امله ځان ډېر ملامتاوه، خو کله چې به پیتیا وریاد شو، د هغې کمکي زوی، هغه شیطان پیتیا چې سبقونه یې نه ویل، په کور کې یې هر څه ماتول، ټول یې له ځانه ستومانه کړي وو، هغه پیتیا چې تورې سترګې، خندنی ځېره او لوړه پزه یې درلوده او پر اننګو یې سورواڼی ناست و، ددغو پخو، بې رحمو او قهرجنو خلکو لاس ته ورلویدلی و، هېڅ څرګنده نه وه چې د څه لپاره جنګېږي، خو بیا هم له هغه خوند اخلي، هو کې هغې ته خپل پیتیا وریاد شو، نو داسې به یې انګېرله چې هغه تر ټولو اولادونو نه زیات ورته ګران دی. هر څومره به چې مسکو ته د پیتیا د راستنېدو موده لنډیده، په هماغه اندازه به د ګرافینې ناآرامي لا زیاتېده او زیاتېده. هغې داسې تصور کاوه چې دغه نیکمرغه ورځ به هېڅکله راونه رسېږي. هغه نه یوازې د سونیا بلکې د ګرانې ناتاشې او آن د خپل مېړه تر مخې به بې صبري او ناآرامي کوله. هغې به په زړه کې ویل:

-دا ټول څه کومه، زما له پیتیا پرته بل یو هم په کار نه دی.

د اګست په وروستیو ورځو کې د نیکولای بل لیک راورسېد. هغه

دغه لیک له ورونژ نه رالېږلی و. هلته یې دی، د آسونو پلورلو پسې استولی و. دغه لیک ګرافینه آرامه نه کړه. وروسته له هغه چې پوه شوه چې یو زوی یې له ګوابښ نه لرې شوی دی، د بل زوی، پیتیا د ژوند په اړه یې زوریدنه لاپسې زیاته شوه.

سره له هغه چې لا د اګست په شلمه د رستوف ټول نېږدې خپل خپلوان او پېژندګلوي له مسکو نه وتلي وو، سره له هغه چې ټولو پر مشرې ګرافینې ټینګار کاوه چې څومره ژر کېدای شي دوی هم له مسکو نه ووزي، خو هغې تر هغه پورې چې ددې د ژوند پانګه، دهغې کمکی زوی پیتیا له مسکوه را ونه رسېږي، اصلا له مسکوه د وتلو په اړه د چا خبره هم نه اوریده. د اګست په ۲۸ مه نېټه پیتیا مسکو ته راورسېد. د مور له خوا خوږې، ناز او اند ښېنې نه ډک هرکلی، د ځوان شپاړلس کلن افسر خوښ نه شو. که څه هم مور خپل دغه تکل چې زوی، نور له ځانه، نه لرې کوي، له هغه نه پټ ساته، خو پیتیا د مور په دغه خیال پوه شو او د مورنۍ احساس او غریزې له مخې په دې پوهېده چې د مور نازول او پالل به دی له کاروباسي او نور به یې هم نازولی کړي. (ددې په وینا) ددې دمېرنتوب اور به آرامه کړي. هغه مسکو ته د راتګ په وخت کې له مور سره خورا سوړ تګ راتګ کاوه او له هغې سره د مخامخ کتنې نه یې ډډه کوله. او تل یې له خپل خور، له ناتاشا سره چې پر دې ډېره مهربانه وه او د ورورګلوی مینه یې ورسره کوله، خپل وخت تېراوه.

ګراف د خپل همیشنۍ دریځ له مخې د اګست تر ۲۸ مې پورې له مسکوه د وتلو لپاره هېڅ ډول چمتووالی نه درلود، خو د اګست په ۳۰ مه د ریزان له ولایت او د مسکو له څنډو نه د دوی لېږدولو ته ګاډی راورسېدې.

د اګست لـه ۲۸ مـه تـر ۳۰ مـې پـورې ټـول مسـکو پـه شروشـور او خوځبدا کې و. د ګاډیو کتارونو هر ورځ د بارادنیو د جګړې پـه زرګونو ټپیان، د دراګـامیلووا لـه دروازې نـه مسـکو تـه راوړل، پـه ښـار کـې دې خوا هغې خوا رسول. د مسکو په زرګونو او سپدو نکـي او د هغـو کـډې یې د ښار د نورو دروازو له لارې له ښاره ووبستل. د راستو پچین د خبر پانو سره سره، یا له هغو پرته، یا د هغـو د اغـیزلـه مخـې ډولاډول ضـدو نقیض او عجیبې غریبې آوازې به په ښار کې خورېدې. یوه، به ویل چې څوک له ښاره وتلو ته نه پرېږدي، بل به برعکس ویل چې ټول شمایل یې د ښار له کلیساوو نه راټول او ټول خلک پـه زوره لـه ښـاره باسي. چا بـه ویـل چې د بـارادنیو تـر جګړې وروسـته روسي پـوځ د پخـوا پـه شـان جګړې ته دوام ورکړي او فرانسویانو ماته کړې ده، کوم تن به بیا د هغـه ضد خبره کوله او ویل به یې چې روسي پـوځ تـالا شـوی دی، بل بـه ویـل چې د مسـکو اربکیـان، لـه روحـانیونو تـر مخـې شـوي دي او ځـان درې غونډیو ته رسوي، چا بیا په پټه پټه ویـل چې کشـیش اګوسـتین تـه لـه مسکو نـه د وتلو اجازه نـه ده ورکـړ شـوې، د وطـن خاینـان نیـول شـوي کلیوالو پـاځون کړی او هغـو کسـانو چې کډه کړې ده، پـه کورونـو یـې تـالان ګـد کـړی دی، داسې او داسې نـورې آوازې، خـو دا ټـولې آوازې وې، پـه اصـل کې ټول هغـه چې کډه شـوي وو او هغـه څوک چې پـاتې شـوي وو (او هغـه جرګـه چې پـه هغـه کې د مسـکو د تسـلیمي پریکړه کېده، لا په فیلي کې جوړه شوې نه وه) ټولو داسې احساسوله (او خپـل احساس یې پټاوه) چې مسکو به هرومرو تسلیمیږي. هر څوک بایـد ژر تر ژر وتښتي او خپلې شـتمنۍ خونـدي ځـای تـه ورسـوي. خلکـو داسې ګڼله چې اوسني هر څه باید راوپرزبرې او د هغه پر ځـای بـل دولـت جـوړ شي، خـو د سپتمبر تر لومړۍ نېټې پورې هېڅ شی بدل شـوی نـه و، هغـه

شان چې یو جاني د پانسی رسۍ ته بدرګه کېږي او هغه په دې پوهېږي چې اوس باید هر څه بدل او دی اعدام شي، خو بیا هم شاوخوا ګوري او خپله کړه خولۍ راجوړولي، دغه شان مسکو هم سره له هغه چې انګېرل کېده، ژر به سقوط وکړي او ټول هغه اړیکي چې خلکو د هغو له مخې ژوند کاوه او ورسره رابېدی و، وشلېږي خو بیا یې هم بې ارادې خپل ورځني ژوند ته دوام ورکاوه.

د مسکو تر سقوطه د دري ورځو په اوږدو کې د رستوف د کورنۍ ټول غړي هر یو د خپل ژوند په ببلابېلو غمونو کې ډوب وو، ګراف الیا اندریوویچ د کورنۍ مشر پرله پسې د ښار ببلابېلو سیمو ته تګ راتګ کاوه، هلته به یې رنګارنګ آوازې اورېدې، ببرته به کورته راستنېده او په تلوار سره به یې له ښاره وتلو ته د چمتووالی سپارښتنې کولې.

ګرافینه د کالو او د کپړو د ټولولو څارنه کوله، له ټولو نه خپه و او پرله پسې پیتیا پسې، چې له هغې نه تښتېده، دې خواته او هغې خواته تللې راتللې. ناتاشې سره به یې ځکه رخه کوله چې پیتیا به ټول وخت له هغې سره و. یوازې سونیا وه چې په رښتیا یې کارونه کول، کالي یې ټولول، خو هغه هم په دې وروستیو وختو کې ټول وخت ځکه خواشینې وه. چې د نیکولای هغه لیک یې ددې په مخ کې لوستې و، چې په هغه کې له شهزادګۍ ماریا سره د هغه د کتنې یادونه شوې وه. ګرافینه، د لیک تر لوستلو ډېره خوشاله شوې وه او ویل یې و چې د نیکولای او شهزادګۍ په دغه کتنه کې د خدای اراده وینې.

ګرافینې ویلي و:

- زه هېڅکله په دې نه وم خوشاله چې سردار اندرې بالکونسکي (د ماریا ورور) له ناتاشې سره کوژده وکړه، تل مې داهیله لرله، چې

نیکولای له شهزادګی ماریا سره واده وکړي.

سونیا داسې احساسوله چې د ګرافینې دا خبره رښتیا هم ده، ځکه د رستوف د کورنۍ د دیوالي کېدو د مخنوی یوازینۍ لاره دا وه چې نیکولای له یوې بډایې نجلۍ سره واده وکړي، له شهزادګی ماریا پرته، بله نبه ناوې نه پیدا کېده، خو د سونیا لپاره دا ستره بدمرغي وه، ددغې خواشینۍ او د غم له لوی پېټی سره سره بیا هم هغې په ځان کې دا توان پیدا کړ چې د چوپړانو لارښوونه وکړي، د پرو او پېټیو په ترڅ او راټولولو کې ونډه واخلي، نو ځکه ټوله ورځ همداسې اخته وه. ګراف او ګرافینې به چې کله غونډتل کومه سپارښتنه او غونډتنه وکړي، هغې ته به یې ورغږ کړ. پیتیا او ناتاشا نه یوازې له خپلې مور او پلار سره مرسته نه کوله، بلکې په خپلو نازونو او کړو وړو به د نورو خندې کېدل. ټوله ورځ د هغو د خندا ګړسهاری شروشور او خپل منځ کې د هغو د ناندریو غږ او چغې پورته وې. خوشاله به وو، خندل به یې، خو دې خندا کوم ځانګړې علت نه درلود... پیتیا وروسته له هغه چې پوځ ته تللی و، نور نو هغه وړوکی هلک نه و (لکه هغه شان ټولو ورته ویل) بلکې پوه تکړه او زړور زلمی و. هغه له دې کبله خوشاله و چې له (بیلې څرکوې) له سیمې نه چې هلته نن سبا جګړه پیل کېده، مسکو ته را بدل شوی دی، خو دا ځای هم ژر د جګړې ډګر کېدونکی و، خو دی له ټولو نه زیات په دې خوشاله و چې ناتاشا هغه څوک چې د دې ساعت به ورسره نبه تېروه خوشاله و. ځکه ناتاشا له دې املې خوشاله وه چې تر اوږدو غمونو وروسته اوس، بې غمه شوې وه، او داسې څه نه و، چې هغه ته څه غم ورپه یاد کړي او خوا یې شنه کړي. د هغې روغتیا هم نبه شوې وه، د دې تر څنګ هغه په دې خوشاله وه چې یو څوک یې تر څنګ و چې د دې ستاینه یې کوله.. پیتیا سر تر پایه د دې په ستاینو لګیا و.

د پیټیـا د خوشالۍ بـل غـوره علت دا و چې جګړه د مسـکو دروازو تـه رارسـېدلې وه، ډېر ژر ددغـو دروازو تـر شـا ډزې پیـل کېـدونکې او د خلکو تر منځ بـه وسلې ویشـل کېدونکې وې، خلـک تښـتېدل، کومې خواته تلل او کوم عجیب غیـر معمـول څه پېښـېدل. دا ټول د هر چا پـه تېره د ځوانانو لپاره یو عجیب څه برېښـېدل.

۱۳

د اګست په یو د برشمه د سه شنبې په ورځ، د رستوف په کور کې هر څـه لانـدې بانـدې او ګـډوډ وو. ټـولې دروازې پرانېسـتې، څوکۍ او میزونه یې راټول کړي او یا یې د باندې راښستلي وو او یا یې همالتـه ځای پر ځای کړي وو. هیندارې او تابلو ګانې یې لـه دیوالونو نه ښکته کړې وې. هرې خواتـه صندوقونه اینبي و او دې خوا هغې خوا واښـه ،د پوښولو کاغذونـه او رسۍ پرتې وې. هغـو کلیوالـو او چوپړانو چې دا ټول شیان او کپړې ځای پر ځای کول، پـه درنـو درنـو قدمونو پـه لرګین غولي، دې خوا هغې خواتـه تلل راتلل. د کور پـه انګړ کې بې شمېره کلیـوالي ګـاډۍ او کراچـۍ چې ځینـي یـې بارشـوې او ځینـې لا تشـې ولاړې وې.

د کـور او انګړ فضـا د هغـو چوپړانـو او کلیوالـو لـه غږیـدا ، نـارو او شروشور نه چې له خپلو ګاډیو او کراچیو سره له کلي نه راغلي وو ، ډکه وه. هغوی یو بل ته نارې وهلې او پر یو بل به یې غږ کاوه. دا ښکاره نـه وه چې ګراف لا سهار د وخته چېرې تللی و. ګرافینه چې له شروشور نـه یـې سر په درد شوی و او پـه لامده شوي دستمال یې ټړلـی و ، پـه واړه تـالار کې ویده وه. پیتیا پـه کور کې نه و او هغه د خپل هغه ملګري کورته چې دواړو غوښتل د اربکي پوځ نه ځان رسمي پـوځ تـه بدل کړي، تللی و. سونیا پـه تالار کې وه، د چینـو او کرښـتالو د کپړو د ټړلـو شـویو پیټـو ساتنه یې کوله. ناتاشا پـه خپله کوټـه کې چې تـالان شـوې هغې تـه پـاتې

کېدله، د خپلو کمیسونو او د غاړې د دستمالونو په منځ کې ناسته وه. .. هغې خپل ځېنې کالي چوپړانو تـه وروبښـل، خو کله چې خبره دې تـه ورسېده چې یو څه باید ټول کړي، هغه ښه او بد جلا کړي، حوصله یې په تنګه شوه او دونیاشا ته یې وویل:

-ته، ګراني دونیاشا، ته به یې راته ټول کړې، هـ؟

همدا چې دونیاشا ژبه وکړه چې په مینه به دا کار ورتـه وکړي، ناتاشا پر غولي کېناسته او د نڅا هغه پخوانی کمیس یې راواخېست او په خیالونو کې ډوب شوه. .. بیا ببرته له ځایه پاځېده، له کړکۍ نه یې د باندې وکتل. په کوڅه کې، له ټپیانو نه ډکه یوه کراچۍ ولاړه وه.

مینځې، چوپړان، آشـــپزان، ګاډیوانان، تحویلداران، دګاډیوانانو ملګري د آشپزانو شاګردان، ټول او ټول د دروازې خواته ولاړ او ټپیانو ته یې کتل.

ناتاشې سپین دستمال پر سر واچاوه، ددستمال دوه څوکې یې په لاس ټینګې ونیولې او لاړه کوڅې ته ووتله.

بوډۍ ماوراکوزمینیشـنا، پخوانۍ تحویلداره د دروازې پـه شـا و خوا کې له ګڼه ګوڼې راجلا او هغې ګاډۍ تـه چې پـه پـړو تـړل شوې او کېږدۍ ډوله وه، ورنېږدې شوه. هغې په ګاډۍ کې لـه ځوان پراتـه افسر سره چې رنګ یې الوتی و، خبرې پیل کړې. ناتاشا څو ګامـه وړاندې لاړه په داسې حال کې چې خپل د سر دستمال یې، هماغه شان پـه دواړو لاسونو کلک نیولی و، په حیا ودریده او د ځوان افسر هغو خبرو تـه یې غوږ ونیو چې هغې زړې کلي دارې ته یې کولې.

ماورا کوزمینیشنا وویل:

-ښه، ته نو په مسکو کې هېڅڅوک نه لرئ؟ ښه به داوي چې پـه کـوم کور کې آرام وکړئ، بلکه بل ځای نه وي، له موږ سره واوسـه، زمـوږ خـو

بادارن هسې هم روان دي.

افسر په خورا ناتوانه غږ وويل:

-نه پوهېږم ما به څوک پرېږدي او کنه؟ دغه زمونږ قوماندان دی، له هغه نه وپوښتئ. هغه يو څورب جګړن ته چې په کوڅې کې د ولاړو کراچيو له کتاره راستنېده اشاره وکړه.

ناتاشې چې له وحشته يې سترګې وتلې وې. د ټيپي افسر مخ ته يې کتل، په هماغه شېبه کې د جګړن خواته ورغله او وې ويل:

-کولی شي دغه ټيپيان زمونږ په کور کې پاتې شي؟

افسر چې موسېده، لاس يې خولې ته ورپورته کړ. سترګې يې له خندا نه تنګې شوې او وې پوښتل:

-دا پېغله څه هيله لري؟

ناتاشا خپله پوښتنه په آرامۍ تکرار کړه، که څه هم د سر دستمال يې په دواړو لاسونو کلک نيولی و، څېره يې داسې ځيره وه چې د جګړن له شونډو موسکا ورکه شوه، په فکرکې لاړ، ګواکې په دې اړه يې فکر کاوه چې آيا دا کار شونی دی او کنه. هغه وويل:

-آه، هوکې، څه وايي، هو، اجازه ده.

ناتاشا په کراره سروښوراوه، په چټکۍ د ماوراکوزمينيشنې خواته چې د افسر تر څنګ ولاړه او په خواخوږۍ يې هغه ته کتل، ورغله. هغې په کرار او نرۍ آواز د ماوراکوزمينيشنې په غوږ کې وويل:

-کېدای شي، اجازه ده، هغه وويل اجازه ده.

په ګاډۍ کې پروت افسر د رستوف دوی انګړ ته ورننوت. او له ټيپيانو نه ډکې په لسګونه ګاډۍ او کراچۍ د خلکو په غوښتنه، د پاورسکايا کوڅې (هلته د رستوف کور و) پلو ته ورروانې او د کلا د دروازې خواته ورنږدې شوې. د ناتاشا دغه غير معمول کړه خوښېدل

او له دغو ناپېژندلو شويو وګړو سره اړيکو خوند ورکاوه. هغې هڅه کوله چې د ماوراکوزمينيشنې په مرسته، لازيات شمېر تپيان د خپل کور انګړ ته بدرګه کړي.

ماورا کوزمينيشنا وويل:

-هر څه چې وي، ښه به دا وي چې پلار دې خبر کړې.

-نه، نه هېڅ پروا نه لري ! مورِ کولي شو يوه ورځ په مېلمستون کې تېره کړو. کولي شو، خپل نيمايي کور هغو ته ورکړو.

-دا ته څه وايې؟ لږ فکر وکړه ! کله دې خواته، هلته د چوپړانو په کوټو کې يا د مينځو په کوټو کې. هر چېرى چې ځای ورکوې، بايد له پلاره اجازه واخلې.

-ښه ده، اجازه به واخلم.

ناتاشا په چټکۍ خو د پنجو پر سر، د هغه تالار له لارې چې دروازه يې نيمه خلاصه او د سرکې اوکوفمان د څاڅکو بوی ترې راته، تالار ته ورننوتله او وې پوښتل:

-مورجانې ته ويده يې؟

ګرافينه چې هماغه شېبه يې سترګې پټې شوې وې، راوېښه او وې ويل:

-څه بد خوب.

ناتاشا د هغې مخې ته ګونډه ووهله، مخ يې د هغې مخ ته ورنږدې کړ، پرله پسې، پرته له هغه چې ساه بدله کړې، وې ويل:

-موري ګرانې ! وېښې چې راوېښه مې کړې، ډېره ښېنه غواړم، ډېره ملامته يم، بيا به دا کار نه کوم. زه ماوراکوزمينيشنې راولېږلم. پوهېږې تپيان يې راوستلي دي، تپي افسران، اجازه راکوې؟ هغوی هېڅ ځای نه لري، پوهېږم چې اجازه ورکوې.

ګرافيني وويل: کوم افسران؟ چا راوستي يې؟ زه خو په دې هېڅ نه پوهېږم !

ناتاشا وموسېده او ګرافيني هم وخندل.

-پوهېدم چې هغوی پرېږدئ، زه به همدا سې ورته ووايم. ناتاشا خپله مور ښکل کړه، پاڅېده او په منډه د دروازې پلو لاړه. په تالار کې له خپل پلار سره چې د بدو پېښو خبرونه يې درلودل، مخامخ شوه. ګراف په خورا تريو تندي او قهر اوبې له ارادې وويل:

-مورې، پر ځنډيدلي يو، دلته هسې تر اوسه پورې پاتې يو، کلوپ ترل شوی او پوليس وزي.

ناتاشې هغې ته وويل:

-پلارجانه ! پروا خو نه لري چې ما ته‌يې افسران کورته راوستل؟

ګراف په خواشينۍ هغې ته وويل:

- نه، نه هېڅ پروا نه لري، خو اوس د دې وخت نه دی، تر دې نه لا مهم کارونه تر مخې دی. هيله ده چې ته دغه کارونه پرېږدې او بارونو په ترلو او بارولو کې مرسته وکړې، ځکه ژر تر ژره بايد له دې ځايه لاړ شو، لاړ شو، لاړ شو. هغه چوپړانو او د کور ساتونکو ته هم دغه سپارښتنه ورکړه. پيتيا چې غرمنۍ ته راستون شوی و، هم نوي خبرونه درلودل.

هغه ويل چې خلک کرملين ته تللي او وسلې يې اخېستې دي. که څه هم راستو پچين په خپلو خبرپانو کې ويلي دي چې خلکو ته به دوه ورځې مخکې خبر ورکوي، خو له همدې اوس يې سپارښتنه کړې ده چې خلک دې سره له وسلو د ښار دريو ګونو غونډيو ته لاړ شي. ځکه ويل کېږي چې هلته به سخته جګړه پېښه شي.

ګرافيني په حيرانتيا او وحشت د خپل زوی ځېرې ته چې په خورا

لږوالتیا یې خبرې کولې او د خبرو پـه وخت کې لاپسې ځلېدلـه، کتـل. هغې انګېرله او غوښتل یې له زویه هیله وکړي چې دې جګړې تـه لاړ نـه شي، (هغـه پوهېـده چې زوی یې پـه دې جګړه کې د ګډون لـه شوق پـه جامو کې نه ځاپړي) هغه د مېړنتوب، ویـاړ، خـاورې او داسې نـورو پـه اړه خبـرې پیـل کـړې. لنډه دا چې هغـه پوهېـده چې هغـه اوس دې تـه دسیالۍ، تربورګلوۍ او هسې د نـارینوب، بې ګټې او بې معنـا خبـرې چې ځواب هم نه لري، وایي. ګرافینې هڅه کولـه، داسې یـو کـار وکړي چې مخکې تـر بـل هـر کـاره دوی لـه دې ځایـه لاړ شي او پیتیـا دخپـل ساتونکي په نامه لـه ځانسره بـوزي. هغې پیتیـا تـه هېڅ ونـه ویـل او تـر غرمنۍ نه وروسته یې ګراف یوې خواتـه کړ، پـه ژړا او عـذروزاریو یې لـه هغـه هیله وکړه چې که کېدای شي باید همدا نن شپه هغـه لـه دې ځایـه بوزي. ګرافینې چې تر هغه پورې د ګوابښ پـه وړاندې بې اعتنـا وه، پـه ښځینه دوکې چې د مینې زیږنده وه، وې ویل:

-کـه هغـوی نـن شـپه لاړ نـه شي، دا بـه لـه ډاره ومـري. هغې ټکې نـه کوله، هغه په ربښتیا اوس له هر څه ډاریده.

۱۴

مېرمن شوس چې د خپلې لور دیدن ته تللې وه، همدا چې کور ته راستنه شوه، د میانسکایا په کوڅه کې، د چینې خرڅولو د مغازې تر مخې د لیدلې پېښې په اړه خبرویې ،ګرافینه لا په وحشت کې واچوله. هغې نه شو کولای کورته د راستنېدو په وخت کې د چینې خرڅولو د مغازې په وړاندې د نشیانو د مستۍ او ګنډه ګونې له املې، ځان کورته ورسوي، هغې کورته د رسېدو لپاره، یوه ګاډۍ کرایه کړې وه، او د کوڅو، وړو کوڅو او نا آشنا کوڅو له لارو یې ځان کورته رسولی و. ګاډیوان هغه ته کیسې کولې، چې څنګه وګړو د څکلو ګیلاسونه او خمونه ماتول او سپارښتنه ورته شوې وه چې پاڅون وکړي.

تر غرمنۍ نه وروسته، د رستوف د کورنۍ ټولو غړو په خورا تلوار او چټکۍ د کالو او کېړو په ټولو او د سفر د چمتووالی لپاره، منډې وهلې. بوډا ګراف چې تر غرمنۍ وروسته ښه په ولولو راغلی و، کله به انګړ ته ووت او کله به بېرته راغی. هسې به یې نارې سورې وهلې او هغه چوپړان به چې د دروازې خواته تلل. لا چټکۍ ته هڅول. پیتیا په انګړ کې ولاړ و او چوپړانو ته به یې سپارښتنې کولې. سونیا نه پوهېده چې د ګراف له ډېرو سپارښتنو سره سره څه وکړي، ډېره ستړی ستومانه برېښېده. د کور چوپړانو نارې سورې جوړې کړې وې، یو له بل سره په ناندرۍ وو، شروشور یې کاوه او په ټولو کوټو او انګړ کې یې منډې

وهلې...

هر څومره چې ټولو چوپړانو هڅه کوله، خو د شپې تر ناوخته پورې د کالیو ټولیدل او په ګاډیو کې د هغو ځای پر ځای کېدل خلاص نه شول. ګرافینه ویده شوه، ګراف هم خوځېدل سبا ته وځنډول او خپله هم کټ ته لاړ.

سونیا او ناتاشا پرته له هغه چې جامې بدلې کړي، په کوچني تالار کې ویدې شوې.

په هغه شپه یې بل ټپي د پاورسکایا له کوټې نه چېرته وړ او ماورا کوزمینیشنا چې د دروازې په خولې کې ولاړه وه، هغه یې له ځانسره رستوفیانو ته راوست. دغه ټپي د ماورا کوزمینیشنا په خیال، خورا مخور سړی و. هغه یې په داسې یوې ګاډۍ کې چې ښه پوښل شوې وه، وړ. هغه څوک چې د ګاډیوان تر څنګ ناست و، یو خورا د درناوی وړ چوپړ و. یو ډاکټر او دوه سرتېري هم د ګاډۍ د شا په خوکۍ کې ناست وو.

ماورا کوزمینیشنا بوډا سړی ته مخ وروړاوه او وې ویل:

-راځئ، راځئ، زموږ بادارانو هسې هم روان دي. کور تش دی، مهرباني وکړئ، هیله کوم راځئ.

بوډا یو سوړ اسویلی وکړ او وې ویل:

-هو کې، څه ووایم. رسولی یې نه شو، زموږ تر کوره په مسکو کې لاره لرې ده، هېڅوک هلته ژوند نه کوي.

ماورا کوزمینیشنا وویل:

-راځئ، راځئ، له موږ سره راشئ، زموږ د بادارانو هر څه پریمانه دي.

هغې زیاته کړه: حال یې ډېر خرابه دی.

ګاډيوان لاس وښوراوه او وې ويل:

- د رسولو هيله يې نه شته، ښه به دا وي چې ډاکټر وپوښتي.

ګاډيوان له ګاډۍ نه راکوز شو، کراچۍ ته ورنږدې او څه يې وويل:

ډاکټر وويل: ډېر ښه..

ګاډيوان بيا د کراچۍ خواته ورغی، د هغې منځ ته يې وروکتل. سر يې وښوراوه او کراچيوان ته يې وويل چې انګړ ته راننوزي او خپله د ماورا کوزمينيشنا تر څنګ ودريده.

ماورا کوزمينيشنا وويل:

-يا حضرت مسيح مرسته راسره وکړي.

هغې هيله وکړه چې ټپي کورته ولېږدوی او وې ويل:

-باداران به هېڅ ونه وايي.

خو له زينو نه د ټپي پورته کول، څه آسانه کار نه و، نو ځکه دې ته اړ شول چې هغه د څنګ کوټې ته چې پخوا هلته مېرمن شونس اوسېده ورسوي. دا ټپي سردار اندرې بالکونکسي و.

۱۵

په مسکو کې د اوسېدو وروستۍ ورځ راورسېده. د مني صافه او له خوښۍ نه ډکه هوا وه، د یکشنبې ورځ وه. د هرې یکشنبې په څېر د کلیسا زنګونو خلک لمانځنې ته وربلل. د اسې برېښېده چې ګواکې لا تر اوسه پورې هم په دې نه پوهېدل چې پر مسکو څه راتلونکی دی.

یوازې دوه ځانګړتیاوې وې چې د مسکو د حالت نه څرګندونه یې کوله. د کوڅې او بازار یعنې د بې وزلو خلکو حالت او بل د خوړلو او کالو لوړه بیه.

د فابریکو کارګران، چوپړان او هسې کلیوال بزګر. د بې شمېره ډلو په شان چې د نوونځو زده کوونکي د دیني علومو د مدرسو طلاب او آن مخور خلک هم ورسره مل شوي وو، د مسکو د درې ګونو غونډیو پلو روان وو. هلته یو څه موده ودریدل، خو دا چې د راستو پچین پته ونه لګېده، په دې ډاډه شول چې مسکو به تسلیم شي. هغوی بېرته مسکو ته راستانه او د نېار په هوتلونو او سماوارونو کې خواره شول. د مسکو دغه حالت په دې ورځ په قیمتونو هم خپل اغېز کړی و. د وسلو، زرو، ګاډیو او آسونو قیمتونه آسمان ته رسېدلي و او د پیسو، نېاري ارتیاوو او نورو شیانو قیمت سخت لویدلی و. د ساري په توګه د غرمې په شاوخوا کې د قیمتي توکرو بیه له نیمایي راولویده او د ګاډیو او آسونو بیه ډېره لوړ او آن پنځه سوه روبله ته لوړه شوه، حال داچې میز، څوکۍ، هینداري او نور د نېکلا وسپنیز یا برنجي شیان آن

وړيا ورکول کېدل.

د رستوف په پخواني او پرتمين کور کې د ژوند کچه هومره د پام وړ نه و. د خلکو په اړه دغه حالت داسې څرګند شو، چې د رستوف د کورنۍ د بې شمېره چوپړانو له ډلې نه هم درې تنه په دې شپې ورک شول. يا لاړل، خو هېڅ شی نه غلا شوې او نه ورک شوې و او د شيانو د بيې په اړه خبرې داسې وې چې هغه ديرش ګاډي او کراچۍ چې له کلي نه راغلې وې، خورا دسترو شتمنو کسانو کېړې بلل کېده. ډېرو خلکو د هغو د لرلو ارمان لاره، ډېرو د رستوف پر کورنۍ رخه کوله او د هر څه په بدل کې يې نښې بيې ورته وړاندې کولې. دغه راز د پرون شپې او د سپتمبر د لومړۍ نېټې د سهار راهيسې چې کله ټپيان د رستوف او د هغه په ګاونډيو کورونو کې مېشت شول. هر يوه دا هيله لرله چې کوم يوه ګاډی ده ته ورکړل شی، چې ځان له مسکوه د باندې چېرې ورسوي. هر چوپړ ته چې به دغه وړاندیز کېده، که څه هم پر ټپي به يې زړه خوږېده، خو دهغه خبره او هيله به يې ځکه نه منله چې خپل بادار ته يې آن د دغه شان وړاندیز د ويلو زړه هم نه شو کولای. که څه هم د دغو ټپيانو حال خوار د زړه سوی و، خو دا ښکاره خبره وه که يوه کراچۍ يا ګاډی يې کوم يوه ته ورکړې وای، بايد نور نو دويم، دربيم او بيا ټولو ته ګاډی ورکړل شوې وای.. خو دغه ديرش ګاډی د ټولو ټپيانو د وړلو لپاره پوره نه وې. له بله پلوه دا هغه ورځ نه وه چې د ځان او خپلې کورنۍ بدمرغۍ ورځې ته ونه کتل شي، چوپړانو هم د خپلو بادارانو په اړه دغه شان فکر کاوه.

د سپتمبر په لومړۍ ګراف ايليا اندريوويچ د راوينښدو سره سم ځکه په خورا کراره د خوب کوټې نه ووت چې متې د سهار پلو ته ويده شوې ګرافينه له خوبه راوينښه نه کړي، دهغه سپين وريښمين د خوب

کمیس پرغاړه برنډې ته ووت. بار شوې کراچۍ په انګړ کې او سورلو ته ستړګه په لارې ګاډۍ، یې د برنډې مخې ته ولاړې وې. یو چوپړ تر زینو لاندې ولاړ له بوډا ګاډیوان او رنګ الوتې افسر سره چې لاس ټړلی و، غږیدل.

چوپړ د خپل بادار ګراف په لیدو، هغه ته زغرده اشاره وکړه چې له دې ځایه لرې شي.

ګراف په خپل تک شین سر لاس تېر کړ، په خورا لېوالتیا یې ګاډیوان او افسر ته وکتل، هغوی ته یې سر وښوراوه (ګراف د نویو څېرو په لیدو خوشالیده) او وې ویل:

-ښه وا سیلیچه ! څنګه؟ هر څه چمتو دي؟

-هو کې، جلالتمابه ! تاسو امر وکړئ، همدا اوس آسونه ټړل کېږي.

-ښه ده، ډېره ښه ده ! همدا چې ګرافینه راوینه شي، تو کل په خدای، بیا نو خوځېږو ! هغه افسر ته مخ وروارړاوه.

-ښه ښاغلو ! تاسو زما کور ته راغلي یاستئ؟

افسر ورو ورو راندې شو، په رنګ بایللې څېرې کې یې ناڅاپه وینه وچلېده او وې ویل:

-جلالتماب ګراف ! که مهرباني وکړئ او اجازه راکړئ.. په خپله یوه ګاډۍ کې ځای راکړئ. د خدای لپاره ! دلته زه هېڅ شی له ځانسره نه لرم. هر ځای چې وي، آن که د بارونو پر سر، بل هر ځای..

هغه لا خپله خبره پای ته نه وه رسولې، چې ګاډیوان هم همدغه شان غوښتنه ترینه وکړه.

ګراف ګېنې پسې واخېست او په تلوار یې وویل:

-هو، هو، ولې نه.. زه به په دې کار ډېر ډېر خوشاله شم. وا سیلیچه ته وګوره، جوړه یې کړه، یوه یا دوې کراچی به له مالونو نه تشې کړې..

ښه نو... تشې يې کړه... ښه نو، څنګه يې کوئ؟

ګراف په يو ناڅرګنده ډول دغه سپارښتنه وکړه، خو افسر په هماغه شېبه کې د تودې مننې په توګه دغه خبره پسې ټينګه کړه. ګراف خپلې شاوخوا ته وکتل او په هره خوا کې يې ټپي افسران، د هغو اردليان (چوپړان) وليدل. په انګړ کې، د دروازې په خوله کې، د ګاونډي ودانۍ د کړکيو مخې ته، هرې خواته به يې چې کتل، دغه شان کسان ټول د ګراف او برنډې پلو ته ور روان و.

چوپړ ګراف ته وويل:

-جلالتمابه ! د دالان د تابلو ګانو په اړه څه سپارښتنه کوئ؟

ګراف هغه له ځانسره کورته را دننه کړ، خپله سپارښتنه يې هغه ته تکرار کړه او وې ويل:

- هغه ټپيان چې له دوی سره د تګ غوښتونکي دي، بايد دلته پاتې نه شي. ګراف خپل غږ راټيټ او ګواکې کوم پټ څه ويل غواړي، ډاريده چې آواز يې څوک وانه اوري، وويل:

-کېدای شي څه صندوقونه يا شيان له کومې ګاډۍ راکوز کړئ؟

نهې بجې وې چې ګرافينه راوينښه شوه او ماترينه تيموفييونووا چې پخوا يې ددې اشپزه وه، اوس يې ددې د پټې خبر لوڅې دنده هم پيدا کړې وه، خپلې باداړې ته خبر ورکړ چې ماريا کارلونا، سخته خوابدې شوې ده او وايي چې د نجونو اوړنې کالي بايد دلته پاتې نه شي. د ګرافينې تر پوښتنو او پلټنو وروسته څرګنده شوه چې مېرمن شوس، له دې کبله خوابدې ده چې د هغې صندوق يې له کراچۍ نه رانښکته کړی دی، نورو کراچيو نه هم پنډونه رانښکته کوي او هغو ټپيانو ته ځای پيدا کوي، چې ګراف د زړه خوږې له مخې له ځانسره د هغو د اخښتلو سپارښتنه کړې ده. ګرافينې وويل چې ژر تر ژره ګراف

ته ورغږ کړئ. هغې خپل خاوند ته وویل:

-ښـه ګرانـه ملګریـه ! دا څـه پېښـه ده، مـا واوریـدل چې بیـا بارونـه رابنکته کېږي؟

-ګراني ما غوښتل تا ته ووایم .. زما ګراني ګرافیني جانې ! یو تـن افسر راغی او له ما یې هیله وکړه چې یو څو ارابې کراچې د ټپیانو د وړلو لپاره جلا کړم. ګوره ! ګراني دا شیان، شیان دي، خو هغـه ژونـدي کسان، ټپیان څنګه دلته پریږدو ، لږ فکر وکړه. رښتیا خبره خو دا وه چې خپل انګړ ته مورږ هغوی خپله رابللي دي، د هغوی پـه منځ کې افسـران هم شته .. پوهېږې ګراني ! ښه به دا وي چې هغوی سپاره کړو ، مورږ سره لاړ شي، څه ته تلواره کوو؟ ګراف دا خبرې په ویره او حیا کولې، داسې ډار او حیا چې دی به کله د پیسو په اړه غږیـده، دی هم همداسې کېـده. ګرافیني د مېړه له دغه حالت او ژبې سره چې دده د ماشومانو د ژوند د خرابیدو سبب کېده ښه آشنا وه. ګرافیني له دې سره عـادت کړی و چې تر دغه شان حالت وروسته بـه یـا کـوم نندارتون جوړیده یـا بـه د کـومې نوې باغچګۍ خبرې وې یا به د کومې نڅا او موسیقي او یا د کـوم لـوی بنډار مېلمسـتیا وه. نو ځکـه یې دا خپلـه دنده ګڼله چې د ګراف ددغـه شان کړو په وړاندې ودرېږي.

هغې خپله آرامه ښه غوره کړه او په ژړغوني اواز یې وویل:

-ګوره ګرافـه ! تـا زمـوږ ژونـد دې تـه راورسـوه چې اوس زمـوږ کـور څوک په یوه ټنګه هم نـه اخلي او دغـه څو کـالي او شیـان هم چې زمـوږ ماشومانو ته پاتې دي، ته دا اړه مارانو ته پرېږدې. ته خپلـه وایـې چې پـه دې کـور کې د سلو زرو پـه شاوخوا کې کـالي او کېړې شـته دي. ګـوره ګرانه ! زه دا ستا خبرې نه منم او نه منم، نور نو خپله پوهېږې، د ټپیـانو ساتنه د دولت کار دی، چاروا کې پـوهېږي چې لـه هغـو سره څـه وکـړي.

هلته وګوره، زمونږ مخامخ کورتـه، د لاپوخين، کور تـه وګوره، لا دري ورځې د مخه يې چې هر څه درلودل، بار يې کړل او لاړل. ښـه ګوره چې خلک څه کوي او مونږ څه کوو؟ نور خلک څه کوي او مونږ لکه باخاري او داسې يو او خدای خبر پـه څه لګيا يو... هيله کوم کـه پـه مـا رحم نـه کوې لږ خو پـه ماشومانو رحم وکړه.

ګراف لاسونه وښورل، پرته له هغه چې څه ووايي له کوټې نه ووت.

ناتاشا چې پلار پسې د مور کوټې ته راننوتلې وه، پلار پسې يې غږ کړ:

-پلار جانه ! دا څه خبره ده؟

پلار پـه ترخه ژبه ځواب ورکړ:

-هېڅ خبره نه شته، ستا يې څه؟

ناتاشا وويل: نه، ما هر څه واوريدل، ولې مور نه غواړي؟

ګراف چغه کړل: تا پورې څه اړه لري؟

ناتاشا د کړکۍ خواتـه لاړه، پـه خيـالو کې ډوبـه شوه، د باندې يې کتل او غږ يې کړ:

-پلار جانه ! بيرګ زمونږ کره راغی.

۱۶

د رستوفیانو زوم بیرګ اوس ډګروال شوی و ، هغه د ولادیمیر او انا ښبانونه ګټلي او د پوځ د درستیزوال د مرستیال آرام دریځ او د دویم پوځ د مشری دنده یې لرله. هغه د سپتمبر په لومړۍ نېټه له پوځ نه مسکو ته راغلی و.

ده په دې ښار کې کوم ځانګړی کار نه درلود ،خو خپله یې دې ته پام شوی و چې ټول له پوځ نه رخصت اخلي، مسکو ته ځي او هلته کوم څه شی کوي. هغه هم د ځښنو کورنیو چارو لپاره مسکو ته تللی و. هغه په خپلې ښکلې پاکې ګاډۍ کې چې د شهزادګانو د آسونو په څېر دوو یرغه آسونه کشوله،راغلي و. هغه په انګړ کې دریدلو کراچیو او ګاډیو ته په ځیر ځیر وکتل. پورته خواته پر زینو د ختلو په وخت کې یې یو سپین دستمال له جیبه راووېسته او د دستمال څنډه یې غوټه کړه.

بیرګ په نرمو چټکو ګامونو له دالانه تالار ته راننوت، له ګراف سره یې سترې مشي وکړه، هغه سره یې ښکل کړل، د ناتاشا او سونیا لاسونه یې مچ کړل او د ګرافینې د روغتیا جاج یې واخېست.

ګراف وویل:

-کومه روغتیا؟ ښه به دا وي چې راته ووایي، پوځ څه حال لري؟ پوځ شاته راځي، که به جګړې ته دوام ورکړي؟

بیرګ وویل:

-پلار جانه ! یوازې لوی خدای پوهېږي، چې زمونږ د وطن برخلیک وټاکي. پوځ د اتلوالی په اور کې سوځي او مشران ګواکې اوس په خورا لېوالتیا جرګې کوي. دا چې راتلونکې کې به څه کېږي نه پوهېږم، خو غواړم تاسو ته ووایم پلار جانه ! د روسي پوځ د دغه شان کلیوالي مېړنتوب او لېوالتیا روح، هغه مېړنتوب او لوړ روح چې هغوی د اګست په ۲۲ مه نېټه ښودلی دی، هغه رښتنې سرښندنه او مېړانه ده چې لـه پخوا راهیسې روسي میړنې او زړورو سرتیرو ښودله، هغه سرښندنه او مېړانه ده چې په هېڅ ډول تورو او کلمو کې انځوریدای نه شي. غواړم تاسو ته ووایم پلارجانه ! خپل تېر یې وډباوه، هغه تېرباید د((روسي زړور پوځ)) د کلمې د ویلو په وخت کې ډبولی وای،... ناتاشا په خورا ځیر هغه ته کتل. هغه، د هغې همدې کتلو نا آرامه کاوه، خو دا ښکاره نه وه چې په دې کتلو کې هغې له ده نه د کومې پوښتنې ځواب غوښت.

بیرګ به کله ناکله ناتاشې ته داسې وروکتل چې ګواکې غواړي هغه لږ نرمه او د ځان خواخوږې کړي. دی چې د هغې له تندو او پرله پسې کتو نه موسېده او وې ویل:

-هغه مېړانه او سرښندنه چې روسي پوځیانو ښودلې، په آسانۍ انځوریدای نه شي، هغه د روسي پوځیانو دغه کړه، هغه شان چې ښایي ښه وستایل. هغه ګراف ته مخ وروړاوه او وې ویل:

-روسیه په مسکو کې نه ده، هغه د هغې د زامنو په زړه کې نغښتې ده، داسې نه ده پلارجانه !

په دې وخت کې ګرافینه چې خورا سترې او ستومانه برېښېده، له کمکي تالاره راووته، بیرګ په چټکۍ له ځایه پاڅېد، د هغې لاسونه یې ښکل کړل، د هغه د روغتیا او حال پوښتنه یې وکړه. له هغې سره یې

خواخـوږی څرګنـده، سـر يـې ورتـه وښـوراوه او پـه څنـګ کـې يـې ودريده، هغه وويل:

-هـو کې ! ادې جـانې ! غـواړم د زړه خبـره درتـه ووايـم، د هـر روس لپـاره، خـورا کړکيچن او لـه غمـه ډک وختونـه دي، تاسـو ولـې داسې ناکراره ياستئ؟ تر اوسه لا وخت ډېر دی، لاړ به شئ.

ګرافينې خپل مېړه ته مخ وروړاوه او وې ويل:

-زه نه پوهېږم دا خلک څه کوي؟ ما ته يې همدا اوس سره وويل چې هېڅ شی چمتو نه دی. ګوره ! يو څوک بايد پر هغو څارنه وکړي..

ګراف غوښتل څه ووايي، خو داسې برېښېده چې خوله يې پټه کړه. هغه له خپلې څوکۍ پاڅېد او د دروازې پلو لاړ.

بيرګ په دې وخت کې خپل دستمال، د دې لپاره چې خپله پزه پرې پاکه کړي له جيبه راووېست. د دستمال غوټې ته يې وکتل، په چرت کې لاړ، په خواشينۍ او چرت چرت کې يې سر وښوراوه. هغه وويل:

-پلار جانه ! زه له تاسو نه يوه لويه هيله لرم.

ګراف ودريد او وې پوښتل: څه... پو...؟

بيرګ وخندل او وې ويل:

-همدا اوس د يوسوپوف د کور له مخې تېريدم، د هغه د چارو مشر زما آشنا دی، هغه له کوره رامنډه کړل. او وې ويل:

-تاسو کوم شی نه اخلئ؟

زه د ننه ورغلم، هسې د زړه تلوسه مې وه، هلتـه مې يـوه د کـالو او د سـينګار الماری ولـيده، هغـه شـان چې د ويروچکا (ويـره جانې) هغـه خوښېږي. (په هغه شېبه کې چې د دغې الماری په اړه غږيده، ژبـه يـې لا خوږه کړه) نـه پـوهېږې څومره ښـکلې وه، څـه ښـی دړې يـې درلـودې، انګريزي قفلونه، پوهېږئ ! له ډېرې مودې راهيسې ويروچکا داسې يو

شي پسې ګرځېده، زړه مې غواړي چې دغه ورنه واخلم. دا به هغې ته یوه ناڅاپي ډالۍ وي. یو نابېره زیری، ماولیدل په انګړ کې مو کلیوال بزګر خورا ډېر دي، یو تن به له ما سره ملګری کړې، مهرباني وکړئ، ورته ووایئ چې راسره لاړ شي، زه به یو څه مزد هم ورکړم او... ګراف تندی تریو کړ او ژور ژور وټوخېد او وې ویل:

-ګرافینې ته ووایئ، زه ددې چارو واک نه لرم.

بیرګ وویل: که څه ستونزه پیدا کوي، پروا نه لري، زه یو ازې د ویروچکا لپاره دا غواړم.

بوډا ګراف چغه کړل: ووزئ، ټولو پسې مو بلا، بلا درپسې، بلا درپسې، بلا درپسې. سرسام مو کړم. دا یې وویل او له کوټې نه ووت.

ګرافینه په ژړا شوه.

بیرګ وویل: هوکې ادکې، ډېره سختې ورځې دي.

ناتاشا له پلار سره غبرګه ووته. هغه هم سخته پریشانه وه، هغه له خپل پلار سره ووته، بیا ببرته راستنه شوه او بیا ښکته لاړه.

پیتیا په برنډې کې ولاړ او هغو کسانو ته یې وسلې وېشلې چې له مسکوه وتل. په کالو، جامو او کپړو ډکې بارګاډي او کراچۍ هماغه شان په انګړ کې ولاړې وې. له دوو ګاډیو نه پرې خلاص شوي و او یو افسر چې ګادیوان یې له تخرګه نیولی و، ددغو ګاډیو نه یوې ته وروخوت.

پیتیا له ناتاشې نه وپوښتل: ته پوهېږې څه خبره ده؟

ناتاشا پوه شوه چې له دې پوښتنې نه د پیتیا مقصد د مور او پلار ناندرۍ او خوابدي ده، نو ځکه یې هېڅ ځواب ورنه کړ.

پیتیا وویل: او که له دې کبله په قهر شوه، چې پلار غوښتل ټولۍ ګاډي ټپیانو ته ورکړي. واسیلیچ راته وویل زما په اند...

ناتاشا له قهره تکه سره شوه، ناڅاپه يې مخ ورور ته وراړاوه او په داسې غږ لکه چغې چې وهي، وويل:

- زه فکر کوم، زه فکر کوم، دغه شان رذالت او دغه شان سپکاوی..

زه نه پوهېږم ! مورې خو څه المانيان نه يو؟

ستونی يې له سلګيو نه ريږدېده، هغه ډاريده چې کېدای شي ډار او قهر يې هسې تش تبر شي، ببرته ستنه شوه او مخ پورته پر زينو يې منډه کړه. بيرګ د ګرافينې څنګ ته ناست و او د يوه خپل په توګه يې په درناوی له هغه سره خواخوږي کوله او آرامولـه يې. ګراف چې پيپ يې په لاس کې و، په کوټه کې ګرځېده، په دې وخت کې ناتاشا له قهره تکه سره اوښتې، کوټې ته راننوته. په چټکو ګامونو د مور خواته ورغله، په لوړه يې چغه کړل:

-دا رذالت او سپکاوی دی، دا امکان نه لري چې چا دغه شان سپارښتنه کړې وای.

بيرګ او ګرافينې په وحشت او حيرانتيا هغې ته کتل. ګراف د کړکۍ تر څنګ ولاړ او غوږ يې نيولی و.

هغې چغې وهلې: مورجانې ! دا ناشونې خبره ده، ته يو وار انګړ ته وګوره، هغه دلته پرېږدي.

-دا په تا څه شوي دي؟ هغه يعنې څوک؟ ته څه غواړې؟

-ټپيان يعنې څوک؟ مورجانې ! داسې مه کوئ ! دا ستاسو کړو ښو خلکو ته ورته نه دی. ته ګراني مورې ! ما به وبښئ دا کارونه چې تاسې کوئ، د نه منلو دی، مورجانې ! ته دا راته ووايه چې دغه شيان چې مورې بار کړي او وړو يې. دا زمورې څه په کار دي؟ ته يو وار انګړ ته وګوره، مورجانې ! دا امکان نه لري چې دلته يې پرېږدو.

ګراف مخ کړکۍ ته ولاړ و، پرته له هغه چې مخ راواړوي، د ناتاشې

خبرو ته غوږ و ، ناڅاپه يې پزه وسوغوله او سر يې کړکۍ ته ورنږدې کړ.

ګرافيني لورته وکتل، د هغې څېرې ته چې د مور له لاسه شرمېدلې برېښېده ، له قهره تکه سره شوې وه ، په دې پوه شوه چې ولې يې مېړه ده ته نه ګوري. هغې په پريشانۍ او خواري خپل شاوخوا ته کتل. پر ته له هغه چې د هغو خبرو ته پوره غاړه کېږدي، وويل:

-ښه ده، ښه ده، هر څه چې کوئ، کوې يې، آيا زه د چا د کړو خنډ شوی يم؟

-مورجانې !ګرانې !ماوښه !

ګرافيني لور پورې وهله، ګراف ته ورنږدې شوه، د ملامتۍ په نښه يې سرښکته واچاوه، او وې ويل:

-ګرانه !خپله هر کار چې کوې، کوه يې. زه خو ګوره په دې خبرو نه پوهېږم. ګراف چې له خوښۍ نه اوښکې نه شوې تېنګولې، د خپلې ښځې شرمېدله څېره چې ددې پر تټر يې ور ايښې وه، کښکوده او وې ويل:

-اوس هګۍ چرګوړوته زده کړې ورزده کوي. (کشران مشرانو ته لار ښيي)

ناتاشا وپوښتل:

-پلارجانه !مورجانې !اجازه راکوئ چې دا ټولې چارې زه وکړم؟

-اجازه ده؟ بې غمه اوسئ زه هغه شيان اخلم چې ډېره اړتيا ورته لرو.

ګراف د سر په ښورولو ، هغې ته هو کړل او ناتاشا په هماغې چټکۍ چې کله يې د ماشومتوب په لوبو کې منډې وهلې، له تالاره واوښته .. او له زينو نه انګړ ته ورښکته شوه.

چوپړان د ناتاشا شاوخوا ته ورټول شول، خو هغوی چې تر هغو په خپله د ګراف نه وانه وریدل چې ټپیانو ته کراچۍ پربرېدئ او صندوقونو تحویلخانو ته یوسئ. د ناتاشا سپارښتنو ته په شک کتل.

د کور ټولو غړو ددې لپاره چې تر اوسه پورې یې د ټپیانو پوره غم نه دی خوړلی، په خورا لېوالتیا په دې کار لګیا شول. ټپیان له هرې خوا، په څنګبدو، پاڅېدو او لویدو له کوټو نه راوتل او په الوتو بڼو او هیله د کراچیو خواته ورتلل. دغه خبر چې د رستوف په کور کې د ټپیانو د لېږدولو لپاره کراچۍ او ګاډۍ ولاړې دي، ګاونډو کورونو ته ورسېد او ټپیانو له هرې خوا نه هغه پلو مخه کړه. د هغو ډېرو نه غوښتل چې له کراچیو نه بارونه راښکته شي، بلکې یوازې دوی ته اجازه ورکړل شي چې کېږي د کالیو پر سر هم کیني، خو د کالیو راښکته کول پیل شوي و او مخه یې چا نه شوه نیولې...

ګرافینې وویل:

-هغه کراچۍ چې زما کالي په کې بار دي هغه هم واخلئ، دونیاشان دې له ماسره کیني.

د ګرافینې د کالیو صندوقونه یې راښکته کړل او لاړل، له ګاونډو کورونو نه یې څو تنه ټپیان راوستل او په هغې کې یې ځای پر ځای کړل. د کورنۍ غړي او ټول چوپړان په لېوالتیا او مینه لګیا وو. ناتاشا په داسې خوښۍ او مینې سره چې له ډېره وخته یې داسې لېوالتیا نه درلوده، بیا هلې ځلې کولې. چوپړانو چې د یو کراچۍ شاته په یوې نرۍ څوکۍ ایښي یو صندوق ایښی و، پوښتل یې هغه چېرته کېږدي؟ کاشکې یې یوه کراچۍ ورته پریښي وای.

ناتاشا وپوښتل:

-په دې صندوق کې څه شی دي؟

-د ګراف کتابونه دي.

-پرېږدئ، واسیلیچ به یې پورته کړي.

کراچي له خلکو ډکې شوې وې، هېڅوک نه پوهېدل چې پیوتر کیریلېوویچ چېرې کیني.

ناتاشا وویل:

-د ګاډیوان تر څنګ ! پیتیا داسې نه ده؟ ته د ګاډیوان تر څنګه کینې !

سونیا هم هلې ځلې کولې او لګیا و، خو د هغې د هلو ځلو هدف د ناتاشا برخلاف بل هدف و. هغې هیله لرله هغه شیان چې پاتې کېږي راټول کړي او د ګرافینې د سپارښتنې له مخې ټول پاتې شوي شیان یې لیکل، هغه یې حسابول او هڅه یې کوله، څومره چې کېږي، په هماغه اندازه زیات شیان له ځانسره واخلي.

۱۷

یوه بجه او څو دقیقې وې چې د رستوف د کورنۍ څلور بار ګاډۍ، د دروازې خواته ولاړې وې، له ټپیانو نه ډکې ګاډۍ او کراچۍ. یو په بل پسې له انګړ نه وتلې.

هغه ګاډۍ چې سردار اندرې په کې اچول شوی و او د برنډې تر مخې تېریده، د سونیا پام هغه وخت ځانته وراړاوه چې دې په هغې ښکلې او پرتمینې ګاډۍ کې د ګرافینې د ناستې ځای جوړاوه.

سونیا سر له ګاډۍ نه ووېست او وې پوښتل:

-دا د چا ګاډۍ ده؟

یو چوپړ ځواب ورکړ: څنګه یې نه پېژنې؟ د سردار ګاډۍ ده. هغه ټپې شوی دی. پرون شپه له موږ سره و او اوس هم له موږ سره روان دی.

-کوم سردار؟ نوم یې څه دی؟

یوې مینځې سوړ آسویلی ووېست او ځواب یې ورکړ:

-زما او ستا پخوانی زوم، سردار بالکونسکي.

سونیا له ګاډۍ نه ودانګل او د ګرافینې خواته یې ورمنډه کړل. ګرافینې د سفر جامې اغوستې وې، شال یې په اوږو او خولۍ یې پر سر وه، ستړې ستومانه په تالار کې ګرځېده راګرځېده. دې ته سترګه په لاره وه چې د کورنۍ ټول غړي سره راټول شي، دروازې وتړي، کینې (روسان هر سفر نه مخکې یو وار کینې) د سفر دعا وکړي، ناتاشا په

کوټه کې نه وه...

سونیا وویل: آغلې ګرافینې ! سردار اندرې دلته دی، ټپي شوی دی، د مرګ په حال دی، هغه له مورِ سره روان دی.

د ګرافینې ستر ګې لـه وحشته ووتې، د سونیا لاس یې راونیو او شاوخوا یې وکتل. هغې وویل:

-ناتاشا؟

د ګرافینې او سونیا لپاره دې خبر یو ډول اغېز درلود. هغو ناتاشا ښه پېژندله او له دې نه ویریدل که هغه دا خبر واوري ځه به وشي. هغوی په دې حیرت کې پر هغه چا چې ورته ګران و، د خواخوږۍ احساس هېر کړ.

سونیا وویل:

-ناتاشا لا تر اوسه خبره نه ده، خو سردار اندرې له مورِ سره روان دی.

-تا وویل چې مرګنی حال لري؟

سونیا د هو په نښه سر وښوراوه.

ګرافینې له سونیا نه غېږ تاو کړه، وې ژړل او وې ویل:

-د خدای حکمت زمورِ لپاره د پوهېدو وړ نه دی.

هغې احساس کړه، هر هغه څه چې اوس تر سره کېږي، په هغه کې د خدای نغښتې اراده، کرار کرار رابرالا کېږي.

ناتاشا په لېوالتیا او شوق په منډه کوټې ته راننوته او وې ویل:

- مورې ! هر څه چمتو دي، خو تاسې ولې؟

ګرافینې وویل:

- هېڅ، هېڅ چې چمتو دی، درځئ چې ځو، هغې سر پر خپلې لاسي کڅوړې د دې لپاره ورکېښود چې خپله تښتېدلې بشره پټه کړي، سونیا له ناتاشې نه غېږ تاو او ښکل یې کړ.

ناتاشا په پوښتنيز غلچک هغې ته وکتل او وې پوښتل:
-څه درشوي؟ څه پېښ شوي دي؟
-نه، نه هېڅ څه نه دي پېښ شوي.
ځيرکې ناتاشې وپوښتل:
-ما ته کوم بد څه پېښ شوی دی که څنګه؟ راته ووايه څه شوي دي؟
سونيا سوړ اسويلی ووېست او ځواب يې ورنه کړ. ګراف، پيتيا، مېرمن شوس، ماروا کوزمينيشنا او واسيليچ تالار ته راننوتل. دروازې قفل شوې، ټول چپ کښاستل او پرته له هغه چې يو بل ته وګوري، يو څو شېبې چوپه چوپتيا خوره شوه.

ګراف تر ټولو نه د مخه پاڅېد، د شمايل په وړاندې ودرېد او پر ټټر او تندی يې صليب ووېست. نورو ټولو هم دا کار وکړ. تر هغه وروسته ګراف تر ماوراکوزمينيشنا او واسيليچ نه، له هر يو نه جلا جلا غېږ تاو کړه، هغوی په مسکو کې پاتېدونکي وو، هغه يې ښکل کړل او ددې په لړ کې چې د هغوی لاسونه يې کښېکودل، پر اوږو يې مچول، په کرار کرار يې هغوی پر اوږو ډبول او د هغو د آرامۍ لپاره يې د خواخوږۍ څه داسې خبرې ورته کولې چې د پوهېدو وړ نه وې. ګرافينه د لمانځنې کوټې ته ورننوتله. سونيا هغې پسې ورغله، وې ليدل چې هغه د لمانځنې په کوټه کې د بيلابيلو شمايلو په وړاندې چې پر ديوالونو ځړېدلي پاتې وو، ګونډه وهي (هغوی يوازې هغه شمايل چې خورا قيمتي و او يا هم د نيکه او غور نيکه نه ورته پاتې وو، له ځان سره اخېستی و).

هغو، چوپړانو چې له پيتيا نه تورې او چړې تر لاسه کړې وې په برنډې او انګړ کې ولاړ وو. هغوی پايڅې په موزو کې منډلې او ملايې تړلې وې. ټول روان وو او له هغو کسانو سره چې پاتې کېدل، مخه نه

کوله ..

ګرافيني وويل:

-هېڅ وخت مو کار زده نه شو. ولې ته نه پوهېږې چې زه داسې کېناسئ نه شم؟ دونياشا ، غابنونه کېښکودل او د ملامتۍ نښې يې په بشره کې څرګندې وې. ځواب يې ونه ويل او په چټکۍ ګاډۍ ته وروختله او په هغې کې يې هغه ځای چې ګرافينه بايد په کې کيني هغه شان جوړکړ چې هغې يې غوښتنه کوله.

ګراف سرښوراوه او ويل يې:

-آه، عجيب خلک دي.

زوړ ګاډيوان ايفيم، يوازينی څوک و چې ګرافينې پر هغه د خپلې ګاډيوانۍ باور کاوه، پر خپل لوړ ځای ناست و. او هغه څه ته چې دده تر شا تېريدل، آن ورکتل هم نه. په ګاډيوانۍ کې تر ديرش کاله تجربې نه وروسته هغه په دې پوهېده ډېر ژر پر هغه د وروستي ځل لپاره (د خدای په امان) غږ ونه شي. او که دا غږ هم وشي بيا به هغه ودرول شي،بيا به يې څوک هېر شويو شيانو پسې ولېږي، بيا به هغه ته يو دوه واره د (صبر وکړه) غږ نه کېږي او بيا به يې څوک هېر شويو شيانو پسې ولېږي، تر دې نه وروسته به مټې ګرافينه له ګاډۍ نه سر وباسي، هغو ته به له خدای نه د پناه غوښتنه او دا سپارښتنه وکړي چې په سختيو ،لوړو او ژورو کې احتياط وکړي، نو له دې کبله دی تر خپلو آسونو نه هم (په تېره بيا د کين سره بخوند هغه نه چې شهباز نومېده چې سم شخوند يې واهه) زيات ځيرک و.. بالاخره ټول ځای پر ځای شول .. يو څوک يې بيا هېر شوی صندوقچې پسې ولېږل. ګرافينې سر راهسک او وروستې سپارښتنه يې وکړه، هغه وخت و چې بوډا ايفيم خولۍ له سره پورته کړه، پرځان يې صليب ووېسته، دهغه شاګرد او نور ټولو

دغه کار وکړ.

ایفیم خولی ببرته پر سر کښنوده او وې ویل:

-د خدای په امان !... د ګاډیو کتار وترل شو او کتار پورته خوا ته وخوځېد. کله چې هغوی د کور له مخې کلیسا نه تېریدل، په ګاډیو او کراچیو کې ناستو ټولو کسانو په ځان صلیبونه ووېستل. هغه چوپړان چې په مسکو کې پاتې کېدل، د ګاډیو دواړو خواو ته روان وو او مسافر یې بدرګه کول.

د بره کمه داسې پېښېده چې ناتاشا داسې د خوښۍ احساس وکړي لکه د هغې ورځې په شان چې په ګاډۍ کې د ګرافینې تر څنګ ناسته وه. هغې د مسکو د کورونو دیوالونو ته چې کرار کرار ددې تر مخې تېریدل، کتل. کله ناکله به یې د ګاډۍ له کړکۍ نه سر ووېست، تر دوی شاته او تر دوی مخې ته له ټپیانو نه دډکو کراچیو اوږده کتار ته به یې وکتل، څه کم تر ټولو نه د مخه د سردار اندرې ګاډۍ چې چور له هر پلو ترل شوي او دریچې یې هم پورې شوې وې او پردې یې ښکته وې، روانه وه. ناتاشا نه پوهېده چې په هغې ګاډۍ کې څوک سپاره دي. هغې به چې هر وار د کتار د اوږدوالي اندازه معلوموله، همدا ګاډۍ به یې لټوله، هغه یو ازې په دې پوهېده چې هغه لومړنۍ ګاډۍ ده.

د کودرین په ډګر کې د نیکیتسکایا، پرسنیا او پادنووینسکي له کوڅو نه هم د دوی ګاډیو ته ورته ګاډۍ د دوی له کتار سره یوځای شوې. ګاډۍ داسې ډېرې شوې چې د سادوویا په واټ کې نور نو ګاډۍ او کراچۍ په دووکتارونو کې روانې وې.

کله چې کتار د سوخاروف له برجه راتاویده، ناتاشا په خورا لېوالتیا او ځیرکو سترګو ټولو خلکو سورو او پلېو ته کتل، خو ناڅاپه یې په حیرانتیا چغې کړل:

-وای مورجانې ! سونیا ! وګورئ، هغه دی، په خپله هغه.

-څوک؟ څوک دی؟

ناتاشا چې د ګاډۍ له وړې کړکۍ نه سر اېستلی و، هغه لوړونی او شډل سړي ته چې ګاډیوانانو ته ورته کالي یې اغوستي، خو کړه وړه یې بادارانو ته ورته و، کتل. هغه له یوه زړه مخې بوډا سره چې کوسه ږیره یې او وریښمینې جامې یې اغوستې وې، د سوخاروف د برج لاندې د دوی خواته را روان وو.

ناتاشا چغه کړه:

-بیزاوخوف دی (پیر) په خدای قسم دی چې بیزاوخوف دی. هغه د ګاډیوانانو په جامو کې دی. دا هلک، له هغه سره دا بوډا څوک دی، له هغه سره؟ تاسو او خدای ورته وګورئ.

-نه، دا امکان نه لري، دا بیزاوخوف نه دی، دا کړه وړه یې هغه ته ورته نه دي.

ناتاشا چغه کړې: مورې ! مورجانې ! زما دې په خپل سر قسم وي، که به دروغ وایم، خپله دی دی. زه تاسو ته ډاډ درکوم چې هغه دی. اوپر ګاډیوان یې غږ وکړ:

-ودرېږه ! ودرېږه !

خو ګاډیوان ځکه دریدای نه شو چې د میشانسکایا له کوڅې نه د ګاډیو بل کتار د دوی خواته را راوون و او د رستوفیانو پر ګاډیوانانو یې چغې وهلې چې خوځېږه ! لاره مه بندوه.

په ربښتیا هم د رستوف د کورنۍ غړي که څه هم اوس لږ وړاندې تللي وو، ټولو، پیر یا هغه ته، خوراورته سړی چې د ګاډیوانانو جامې اغوستې وې، ولید. دهغه بشره ځیږه او سر یې ښکته اچولای و. هغه چې چوپړانو ته ورته و، په واټ کې د ټیټونې او کوسه سړي تر څنګه

روان و. د بوډا هغه سر ته چې د ګاډۍ له کړکۍ نه راوتلی و، پام شو، په درناوی یې پېښور په څنګه وواهه، څه یې هغه ته وویل او ګاډۍ یې هغه ته وروښوده. پېښور داسې په خپلو خیالونو کې ډوب و چې تر ډېرې پورې د هغه په خبره پوه نه شو، خو په پای کې چې کله هغه پوه شو، هغې خواته چې بوډا ورښودلی و وکتل، ناتاشایې وپېژندله، د لیدنې لومړنی اغېز یې احساس کړ او د ګاډۍ پلو خواته ورغی. هغه لس ګام لا نه و تلي چې کوم شی وریاد شول او ودریدل. له ګاډۍ نه د ناتاشا راوتلې بشرې، په مینې، خواخوږۍ چې له ملنډو سره مل وه وځلېدله. خپل لاس یې د هغه خوا ته وروغځاوه او چغه یې کړل:

-پیتر کیریلېوویچ ! راځه کنه، ولې نه راځې؟ مورږ تاسو وپېژندلئ ! دا عجیبه ده ! دا څه حال دی؟ دا څه شی مو اغوستي دي؟

پېښور په تګ تګ کې د ګاډۍ نه راوتلې لاس راونیو (ځکه چې ګاډۍ همداسې روانه وه) او هغه یې بې ارادې ښکل کړ.

ګرافینې په مینه ناک خو حیرانې غږ وپوښتل:

-څه درشوي دي، ګرافه !

پېښور وویل: څه شوي دي؟ څه شوي؟ ما نه پوښتنې مه کوئ. او ناتاشې ته چې ځلېدونکې زړه رابښکونکې ښکلا او سترګو یې (هغه پرته له هغه چې هغې ته وګوري) دی یې لېونی کړی و، وکتل.

هغې وپوښتل: څه کوئ ؟ تاسو په مسکو کې پاتې کېږئ که څنګه؟

پېښور هېڅ ونه ویل، خو یوه شېبه وروسته یې په پوښتنیزه بڼه ځواب ورکړ:

-په مسکو کې؟ هو کې په مسکو کې، د خدای په امان !

ناتاشې وویل:

-اخ، که زه نارینه وای، زه به هرومرو له تا سره پاتې شوې وای. اخ

اخ چې څومره به ښه وای ! ناتاشې زیاته کړه:

-مورجانې ! اجازه راکړئ چې زه هم پاتې شم.

پییر په حیرت ناتاشې ته کتل او غوښتل یې چې څه ووایي خو ګرافینې د هغه خبره پریکړه او وې ویل:

-مورې اوریدلي چې تاسو په جګړه کې وي؟

پییر ځواب ورکړ: هو ومه، سبا ته بیا جګړه پیل کېږي او.. خو ناتاشې د هغه په خبرو کې ورولویده: ښاغلیه ګرافه ! څه درشوي دي؟ ته هېڅ آن ځانته ورته نه یې..

هغه وویل: اخ ! مه پوښتئ، ما مه پوښتئ، زه خپله هم په هېڅ نه پوهېږم. سباته.. هوکې.. نه، نه ! د خدای په امان.. د خدای په امان، څه بده زمانه ده.

هغه له ګاډۍ نه لرې او بېرته یې د پلیو لار ته ځان ورساوه.

ناتاشې تر ډېرې پورې خپل سر د ګاډۍ له دریخې راوبستلی و او خپله مینه ناکه له خوښۍ او خواخوږۍ نه ډکه موسکا یې د هغه پلو ورخورولە.

۱۸

پېير له خپل کوره تر تري تم کېدو نه وروسته، دا دويم ورځ و چې د خداى ښېلي بيزاوخوف په تش شوي کور کې اوسېده. دا هر څه داسې پېښ شوي و.

پېير، مسکو ته تر راستنېدو او له راستو پچين سره تر کتنې وروسته بل ورځ سهار وختي چې کله له خوبه راويښ شو، تر ډېرو پورې په دې سر نه خلاصېده چې دى چېرې دى او له هغه نه دوى څه غوښتل.

کله چې ده، د هغو خلکو دنومونو په منځ کې چې له ده سره يې د ليدو هيله لرله، دهغه يو فرانسوي نوم وليد چې ده ته يې د ګرافينې ايلين وآسيلوفنا (ددې ښځه) ليک راوړى دى، هسې يوه پريشاني او ناهيلي پرې راخوره شوه، چې کله ناکله يې دى له پښو اچاوه. ناڅاپه يې داسې وانګېرله چې نور نو هر څه پاى ته رسېدلي دي، هر څه پرزيدلي دي، هر څه تالا والا شوي دي. نور نو نه حق معنا لري او نه ګناه، په راتلونکې کې به هم هېڅ حق او ناحق نه وي او له دې کړکېچ نه وتل به خورا ګرانه خبره وي. يوه روسي موسکا يې پر شونډو راخوره شوه، ترشونډو لاندې به يې څه وويل او په خورا حيرانۍ او خواري کې به کله پر اوږدې څوکۍ کېناست او کله به پاڅېد ددروازې خواته به ورغى، د دروازې له سورې نه به يې د ننه د انتظار کوتې ته وروکتل.

کله به يې لاسونه وغورځول، بيا به راستون شو، او کوم کتاب به يې راواخېست. دده چوپړ بيا راغی او ده ته يې خبر ورکړ، هغه فرانسوي چې له ګرافينې نه يې ليک راوړی دی ډېره زياته هيله لري چې که څه هم د يوې دقيقې لپاره وي ورسره وګوري. د ا. بازدييوف د کونډې له خوا هم يو څوک راغلي او غواړي چې تاسې يې ومنئ او هغه کتابونه چې راغلي هغه واخلئ. هغه ويل چې مېرمن بازدييوفه خپله کلي ته تللې ده.

پېير چوپړ ته وويل:

-هوکې، هوکې! يوه شېبه صبر وکړه! ځه ورشه! ورته ووايه چې اوس راځي.

خو همدا چې چوپړ له کوټې نه ووت، پېير پر ميز خپله پرته خولۍ راواخېسته او د کوټې د شا دروازې له خوا ووت. په دهليز کې هېڅ څوک نه و. پېير د دغه اوږده دهليز لاره ووهله، زينو ته ورسېد، تندی يې تريو کړ، په داسې حال کې چې په دواړو لاسونو يې تندی سولاوه، په زينو کې د لومړي پوړ تر دالانه پورې نښکته شو. د دروازې مخې ته يو ساتونکی ولاړ و. له دغه دالانه چې پېير ورنښکته شوی و، د ودانۍ د شا دروازې پورې زينې ورنښکته شوې وې. پېير پر همدې زينو ورنښکته او انګړ ته ورسېد. هېڅ چا هغه ونه ليد، خو همدا چې له ګرځنی نه تاو شو، هلته ولاړ ګاډيوان او څوکېدار خپل بادار (پېير) وليد او د هغه په درناوي يې خپلې خولۍ له سره پورته کړه. کله چې پېير د دغو کسانو د کتو اغېز احساس کړ، هغه، لکه فيل مرغ چې له خلکو نه د پټېدو په وخت کې سر په بوټو کې منډې، سرنښکته واچاوه، ګامونه يې چټک کړل او همداسې په کوڅه کې وخوځېد.

له ټولو هغو چارو او کارونو نه چې بايد هغه ورځ پېير سرته رسولي واى، د يوسف الکسي يوويچ د کتابونو او پانو سمول او ځای پر ځای

کولو تر پامه غوره ورغلل.

پېير مخ ته ورغلې په لومړی ګاډی کې سپور شو او ورته وې ويل چې د پاترايا شي د چينو د واټ پلو ته چې هلته د بازدييوف کونډه او سېده لاړه شي.

پرله پسې به يې شا ته مخ اړاوه، چې له مسکوه، دهرو راتلونکو او وتونکو ګاډيو او کراچيو د کتارونو نندارە وکړي. هغه دې ته هم پام و چې د هغې زړې ګاډی ته چې د زوړوالي نه يې له هر پلو نه چغې پورته وې، دده څورب او شړل بدن ونه غورځېږي او يا ونه ښوييږي. د ښوونځي نه لکه د تښتېدلی ماشوم په شان خوښ او خوشاله و او له ګاډيوان سره يې مرکه پيل کړه.

ګاډيوان ورته وويل چې نن په کرملين کې وسلې ويشل کېږي او سبا به ټول د درې غونډيو تم ځای ته مرش کړي او هلته به لويه جګړه پيل شي.

پېير چې د پاتريارشي د چينو کوڅې ته ورسېد، هلته يې د بازدييوف کورځکه ډېر ولټاوه، چې ډېره موده کېده چې دی هغې خواته نه و، ورغلی. کله چې د هغوی د کور دروازې ته وورسېد ګراسيم هماغه ژيړمخی کوسه بوډا چې پنځه کاله مخکې پېير هغه له الکساندر يوسيفوويچ سره په تاوژک کې ليدلی و، د دروازې ټکولو نه وروسته راووت.

پېير وپوښتل: په کور کې ده؟

-جلالتمابه ! په دې بده ورځ، تاسو هرومرو پوهېږي چې حال څنګه دی. سوفيا دانيلوفنا له ماشومانو سره کلي ته لاړل. تاوژک ته.

پېير وويل:

-په هر حال، زه کورته ورننوزم. زه بايد کتابونه وګورم او سره جلا

يې کړم.

بوډا چوپړ وويل:

-مهرباني، هرکله راشئ ! جنتونه دې ځای شي، د هغه خدای بښلي پلار ماکار الکسيوويچ په کور کې دی، خو هغه شان چې تاسو پوهېږئ لږ ژوبل او ناتوانه غوندې دی.

پېير په دې پوهېده چې ماکار الکسيوويچ د يوسيف الکسيوويچ ورور لږ څه باخاری او نشه يې غوندې دی.

پېير وويل: هو، هو پوهېږم ! درځه، درځه چې ځو... او کورته ورننوت. تک شين سر، يو لوړ ونی سور پزيي بوډا چې کميس يې پرغاړه و، جورابې يې نه درلودې او کلوشې يې په پښو وې د کور په بر سر کې ولاړ و. د پېير په ليدو يې طبيعت تريخ شو، وبنګېده او وړاندې دهليز ته ورننوت.

ګراسيم وويل:

-خورا هوښيار سړی و، خو اوس لکه هغه شان چې ګورئ، اعصاب يې نا آرامه دي، مهرباني وکړئ دفتر ته ! پېير سر وښوراوه، خو بوډا دوام ورکړ:

-د دفتر کوټه مهرلاک شوې او هماغه شان پاتې ده. سوفيا دانيلوفنا ويلي و که ستاسو له خوا څوک راشي، کتابونه ورته وسپارو.

پېير هماغې غملړلې کوټې ته ورغی چې لا د خپل استاد د ژوند په وخت کې په به په ويرې او ريږديدا ورننوت. دغه دفتر ته چې د يوسيف الکسيوويچ تر مرګه وروسته څوک ورننوتلي نه و، له دوړو ډک او له پخوا نه لا غمړلی برېښېده.

ګراسيم د يوې کړکۍ نه پرده لرې کړه او خپله له کوټې نه ووت. پېير

په کوټه کې وګرځېد ، يوې الماري ته ورنږدې شو چې هلته خطي نسخې په کې اېښودل شوې وې او له دغو خطي نسخو نه يې، يو هغه ،چې يو وخت د ماسون د ډلې يو له پخوانيو او غورو اسنادو نه يو سند ګڼل کېده، راواخېسته. دغه سند د ماسون د ډلې د آسکاتلنډي تګ لارې او د اسنادو له اصلي نسخو نه يوه نسخه وه، چې د بازدييوف سپرنې او شننې په کې راغلې وې. د ليکنې د دوړو لرلې ميز تر شا کېناست، هغه خطي نسخه يې تر مخې کېښوده، خلاصه يې کړه، ېېرته يې وتړله او په پای کې يې هغه له مخې پورې وهله، سر يې په لاسونو کې کېښود او په خيالونو کې ډوب شو.

ګراسيم څو واره په احتياط سره دفتر ته ورو کتل او هر وار به يې چې ورکتل، هغه به، په هماغه فکرونو کې ډوب و. دوه ساعته په همدې حال تېر شو. ګراسيم يو زړه سل زړونه کړل، دروازې يې ددې لپاره خلاصه کړه چې د هغه پام راواړوي، خو پېير د هېڅ شي او هېڅ چا غږ نه اوريده، ګراسيم وپوښتل:

-که اجازه وي، ګاډيوان رخصت کړم؟

د پېير پام بدل شو، په چټکۍ پاڅېد او وې ويل:

-اخ، ګوره !واوره !ګراسيم يې له ګريوان نه راونيو، په داسې حال کې چې سترګې يې له اوښکو ډکې وې او په ګبنۍ يې بوډا ته کتل وې ويل:

-اوړې، ته اوړې او پوهېږې، سبا به دلته جګړه پيل شي.

ګراسيم ځواب ورکړ: هو، ويل کېږي.

-زه له تا نه هيله کوم چې هېڅ چا ته مه وايه چې زه څوک يم، ته به هغه څه کوې چې زه درته وايم.

ګراسيم وويل: ډوډۍ ته مو خوښه کېږي؟

پېير چې ناڅاپه يې رنګ تک سور شو، وې ويل:

-نه، خو زما يو بل څه په کار دي، زما کليوالي کالي او يوه تومانچه په کار دي.

ګراسيم فکر وکړ او وې ويل: وا مې وريدل.

پېير د دغې ورځې پاتې ټول وخت يوازې د خپل مشر په دغه کوټه کې تېر کړ، په خورا ناآرامۍ د کوټې له يوې خوا نه بلې او له بلې خوا نه بلې خواته، ته او راته او ګراسيم يې د ګامونو غږ اوريده. هغه له ځانسره غږيده. هغه د شپې هم په هماغه کوټه کې په هغه کټ ويده شو چې ګراسيم هماله ته ورته جوړ کړ.

ګراسيم چې په خپل ژوند کې خورا عجيبې پېښې ليدلې وې، د ژوند له خوږو ترخو سره عادت و، په هغه ځای او کوټه کې نه يوازې د پېير مېشته کېدو حيران نه کړ، بلکې ډېر خوشاله و چې يو بادار يې پيدا کړ چې چوپړ يې وکړي. ګراسيم په هماغه شېبه پرته له هغ چې په دې اړه فکر يا له ځانه پوښتنه وکړي، د پېير لپاره کليوال کالي او خولۍ راوړل او ژبه يې وکړه چې سبا به تومانچه هم ورته پيدا کړي. ماکار الکسيوويچ چې کلوشې يې په پښو وې او ګامونه يې ځان پسې کشول، په هغه شېبه دوه واړه د دفتر دروازې ته نېږدې شو، ودريد او په غوږ مالۍ يې پېير ته وکتل، خو همدا چې پېير مخ وروړاوه وشرمېد، خپل کميس يې راټول کړ او په خورا قهر او چټکۍ له هغه ځايه لرې شو.

په هغه ورځې چې پېير د ګاډيوان هغه جامې چې ګراسيم ورته راوړې وه، واغوستلې او له هغه سره ګډ د سوخاروف د برج خواته د تومانچې د اخېستلو لپاره تللي و، د رستوف له کورنۍ سره مخامخ شو.

۱۹

کوتوزوف، د سپتمبر په لومړي نېټې فرمان ورکړ چې روسي پوځ له مسکو نه د تېریدو وروسته د ریزان د واټ پلو ته، په شا لاړ شي.

د پوځ لومړی ډلې د شپې وخوځېدلې..

د سپتمبر په دویمه نېټه په لسو بجو د اراګامیلوفسکي په سیمه کې یوازې د شا ډلې د استراحت په حال کې وې، د پوځ نورې ټولې ډلې د مسکو له سیند نه اوښتې او ددې ښار بلې څنډې ته رسېدلې وې. کټ مټ په همدې وخت کې یعنې د سپتمبر په لسمه د سهار په لسو بجو ناپلیون د پاکلونیا د غونډۍ پر سر د خپل پوځ په منځ کې ولاړ او خپلې مخې ته د پراته ښکلی پرانستی منظره ننداره کوله. د اګست له ۲۲ مې نه د سپتمبر تر ۲ مې پورې آن د بارادنیو د جګړې له پیله تر هغه وخته پورې چې دښمن مسکو ته رانښت، په ټولو دغو له ګېښیو نه ډکو ورځو او نه هېریدونکې اونۍ کې، داسې ښکلې غیر معمولي هوا وه چې هر څوک ورته حیران پاتې کېده. لمرد پسرلی تر لمره کوز او تود و، هر څه په پاکه هوا کې داسې ځلېدل چې سترګې یې سوځولې، ګوګل د منې پاکه هوا وبستله او له دې کبله انسان د خوښۍ او توان احساس کاوه، آن د شپې له خوا هم هوا توده وه، او پرله پسې په تورو تیارو شپو کې له آسمان نه زرین ستوري راوریدل. د سپتمبر د دویمې نېټې د سهار پر لسو بجو همداسې هوا وه. د سهار ځلا کوډې کولې. د پاکلونیا د غونډیو نه به دې چې ښکته کتل، مسکو له خپل سین، باغونو او کلیساوو سره لمن غوړولې وه او داسې برېښېده چې

خپل ورځني ژوند کې ژوند کوي. د کلیسا وو ګنبدې یې د لمر تر شغلو لاندې د اسې ځلېدې لکه ژوندي ژوي.

ناپلیون د دغه غیر معمولي ښار د هغه د نالیدونکو غیر معمولي زړه رابښکوونکی ودانیو په لیدو، په زړه کې رخه او یوه ناآرامه تلوسه احساس کړه. دا هغه احساس او تلوسه وه چې خلک یې د ژوند یو ناپېژندل شوی شیانو، په لیدو چې خپل لیدونکو ته هېڅ پام نه کوي په زړه کې احساسوي. د اسې برېښېده چې ښار په خپل ټول قوت سره خپل ژوند ته دوام ورکوي. ناپلیون د هغو نه بیانیدونکو نښو له مخې چې آن له لرې یې کولی شو ژوندي له مړو توپیر کړي، د همغې پاکلونیا له غوندې نه د دغه ښار د ژوند تلوسه لیدله او د اسې برېښېده چې د دغه ستر او ښکلي ژوندي بدن ساه وېستل احساسوي.

روسانو د مسکو په لیدو هلته خپله مور لیدله، خو پردي چې له مورنۍ عاطفي نه بې خبره وو، په هغه کې یوازې د ښځتوب ځانګړتیاوې موندلې. او ناپلیون هم یوازې همدا ځانګړتیا په کې لیدله.

ناپلیون وویل:

-دا آسیایي ښار سره له خپلو بې شمېرو کلیسا وو سره، مسکو سپېځلی مسکو ! هغه دی ! هغه ! بالاخره هغه پېژندل شوی ښار. نور نو راورسېد !

هغه له آسه راکوز شو او سپارښتنه یې وکړه چې د دغه ښار، د مسکو نقشه دده تر مخې وغوړوي. هغه خپل ژباړونکی لیلورګین دلیدیفیلی، ځانته راوباله، هغه په زړه کې وویل:

-هغه ښار چې د دښمن لاس ته ورولېږي، هغې نجلۍ ته ورته دی چې پېغلتوب یې بایللی وي. (هغه دغه خبره په سمولینسک کې

توچکـوف تـه هـم کـړي وه) او اوس يـې دده پـه وړانـدې دپراتـه، نالیدونکي ښکلي ختیځ شمایل ته هم په دې سترګه کتل. هغه ته د نه منلو وړ وه چې بالاخره دده خورا پخوانی او لاس ته نه راتلونکی ارمان تر سره شوی و. پر سهارنی صافي او سپېځلي هوا کې يې کله ښار او کله نقشې ته کتل. ددې ښار ټولې خواوې، لاندې باندې يې څارل، ددغه ښار پر لاندې کولو يې باور نه راته او له دې کبله يې وحشت کاوه.

هغه له ځانسره وویل:

- خو آیا پرته له دې بل ډول هم کېدای شو؟ هغه ده، دغه پلازمېنه، دا دی زما تر ګامونو لاندې خپل برخلیک ته سترګې په لاره ده. چېرې دی اوس الکساندر؟ چېرې دی او څه فکر کوي؟ دغه عجیب، ښکلی او پرتمین ښار ! هغه اوس په دې شېبه کې هم عجیب او پرتمین دی. هغه ته خپل پوځیان او سرتېري وریاد شول او وې ویل:

- اوس به، زه هغو ته څنګه خیال ته ورځم؟

هغه خپلو هغو سرتېرو نه چې رانېږدې شوي وو، هغوته چې رارسېدونکي وو، هغو ته چې کتارونه يې جوړول، ټولو ته کتل او له ځانسره يې ویل:

-هغه ده، ددغو ټولو سست ایمانو لپاره ډالۍ ! زما یوه خبره او زما د لاس یو خوځېدا ددې لپاره بس دی چې د څارانو(شاهانو) دغه لرغونې پلازمېنه تالا والا شي، خو زما د ښېنې او رحم ښاپیرۍ په خورا چټکۍ پر پرزیدلو نازلېږي. زه باید با رحمه او په رښتیا لوړ او ستر واوسم. ناڅاپه يې په خیال کې تېر شول چې:

-نه، نه، دا رښتیا نه ده، دا زه په مسکو کې یم؟ مګر هغه ده، مسکو زما تر پښو لاندې پروت دی. مسکو له خپلو زرینو ګنبدو او د هغو له صلیبونو سره د لمر تر شغلو لاندې راپرزېږي او ریږدي، خو نه، زه هغه

له خپلې مهربانۍ او زړه سوي نه، نه بې برخې کوم، د ظلمت، بربريت او وحشت په يادګارونو به د عدالت او ښېنې رانه توري انځور کړم. الکساندر له ټولو په زوريدلي احساس ما احساسوي او پوهېږي زه هغه پېژنم، هغه مې په خبره پوهېږي (ناپليون داسې انګېرله چې د دغو پېښو تر ټولو نه غوره اغېز له الکساندر سره دده په سيالۍ کې ده) د کرملين له څوکو، هو، د دغه کرملين، هوکې د دغه کرملين له څوکو به زه د عدالت قوانين نافذ کړم، زه به هغوی ته د رښتيني تمدن معنا وښېنم. زه به د روس سپېځلی نسل دې ته اړ کړم چې د خپل فاتح او ايلوونکي نوم په درناوی او مينې سره په ياد ولري. د خلکو استازو ته به ووايم چې ما جګړه نه غوښته او نه يې غواړم. زه به هغوی ته ووايم چې ما يوازې د هغوی د دربار له رښتيا او حقيقت نه لرې سياست سره جګړه پيل کړې ده، زه به هغو ته ووايم چې الکساندر ماته ګران دی او درناوی يې کوم. زه به په مسکو کې داسې سوله ټينګه کړم چې زما او زما د خلکو وړ وي. زه نه غواړم د جګړې نيکمرغي، د درناوي وړ ټولواک د سپکاوی لپاره وکاروم. زه به ووايم چې د روس نومياليو ! زه د جګړې غوښتونکی نه يم، زه د خپل ټول رعيت لپاره سوله او نيکمرغي غواړم. تر دې سر ببره د هغوی شته والی به ما لا پسې لېوالـه کړي او زه به له هغوی سره لکه هغه شان چې زما دود دی، په ډاګه، په پرتم او په لوړتيا وغږيږم، خو آيا دا رښتيا دی چې ما مسکو لاندې کړی او زه په مسکو کې يم؟ هوکې، هغه دی. هغه دی مسکو !

هغه خپلو ياورانو ته مخ وراړاوه او وې ويل:

-لاړ شئ او د مسکو مخور راولئ.

جنرال له يوې ډلې غوره افسرانو سره د مسکو د مخورو د راوستلو لپاره لاړل.

دوه ساعته تېر شول. ناپلیون سهارنۍ وخوړه، بېرته خپل پخواني ځای د پاکلونایا غونډۍ ته راستون شو او د مسکو مخورو ته سترګه په لاره پاتې شو. د مسکو مخورو ته یې خپله وینا په خیال کې جوړوله. دغه وینا د هغه پرتم او ځانستاینې انځور وه چې ناپلیون احساسوله. هغه مېړنې بڼه چې ده یې په مسکو کې د ځان لپاره د سرته رسولو تکل کړی و، په خپله دی په ځان مین کړی و. هغه په خیال کې هغه ورځ ټاکلې وه چې د روس د ټولواک په مانۍ کې به د روسي مخورو او نومیالي د فرانسې د امپراطورۍ له مخورو سره ګوري. په خپل ذهن کې یې مسکو ته داسې یو والي وټاکه چې خلک پرې راټول شي. کله چې پوه شو چې په مسکو کې خورا ډېرې خیریه موسسې د خلکو په چوپړ کې دي، هغه په تصور کې دا پریکړه وکړه دغه ټولې ټولنې به په بې سارو مرستو سره له ځانسره ملګرتیا ته وهڅوي. هغه تصور کاوه هماغه شان چې ده په افریقا کې اوږد کمیس اغوستی او جومات ته تللی و، په مسکو کې هم باید د څار په شان سخاوت وبښي. ددې لپاره چې په بشپړه توګه د هر روس زړه ته لاره پیدا کړي، د ټولو فرانسویانو په څېر چې نه شي کولای هېڅ ښکلی احساس زما د ګراني، مهرباني اوخواري مور له یادونې پرته تصور کړي. پریکړه یې وکړه چې امر وکړي ددغو ټولو خیریه ټولنو د دروازو پر سر په زرینو تورو ولیکي:

-زما د ګراني مهرباني مور په ویار! زما د مور خونه! د هغه په خیال کې همداسې ګرځېده:

-آیا په رښتیا زه په مسکو کې یم؟ هو! هغه دی، مسکو زما تر مخې دی، خو دغو د خلکو مخورو استازو او نومیالو ولې دومره ځنډ وکړ؟ ولې رانغلل؟

خو په همدې لړ کې دده د پوځ جنرالانو او مارشالانو په ګونګسې او

پټه پټه دا خوا هغه خوا مشورې روانې کړې وې. د مسکو مخورو پسې لېږل شوي استازي راستانه شول او خبر يې راوړ چې له مسکوه ټول خلک او په تيره بيا مخور وتلي او دغه ښار تش شوی دی. د جرګمارو رنګونه الوتي او ګڼې اخېستي وو. د هغو ډار نه له دې کبله چې د مسکو اوسېدونکو ښار پرېښی (که څه هم دا خبره ډېره زورونکې وه) بلکې دوی له دې ډېر ډاريده چې معظم ټولواک ته دغه خبر څنګه ووايي. په څه ډول پرته له هغه چې د ستر ټولواک خاطر له هغه وحشت سره مخامخ کړي، چې فرانسويان يې د ملنډو وړ بولي او هغه ته ووايي چې هسې دومره ډېر ځنډ د مسکو مخورو ته سترګه پـه لاره پاتې شوی دی. هغه ته څنګه خبر ورکړي چې په مسکو کې له يو څو ډلو نشيانو نه پرته بل هېڅوک پاتې نه دي. يوې ډلې به ويل هر څنګه چې کېږي په کـوم ډول نه کـوم ډول، څو تنـه د مسـکو د مخـورو د اسـتازو پـه نامـه ټولواک ته راټول کړي، بلې ډلې به بيا ويل چې نه، ښه به دا وي چې ټولواک په خورا احتياط د رښتيا اوريدو ته چمتو شي. دغه ځانګړې حالـت لـه دې کبلـه کـړکيچن و چـې ټولـواک د خپلـو سـترو تـګلارو د څېړلو په لړ کې، د خپلې کېږدې په وړاندې ګرځېده راګرځېده، کلـه بـه يې لاس لمر ته سايوان کړ، مسکو ته تلونکي واټ تـه بـه يـې وکتـل او د کبر موسکا به يې پر شونډو خوره شوه.

دله هغه سره مل مشاورينو اوږې پورته واچولې، هغوی چې نه شو کولای څه سپکه سپوره خبره وکړي، يوازې دا يې ويل:

-د شرم خبره ده، دا ناشونې ده، څنګه داسې شول؟

په دې وخت کې ټولواک لـه ځنډنۍ انتظار او چوپتيـا نـه سـتومانه شـو او د خپـل احسـاس لـه احساسـه يـې داسـې انګېرلـه چـې د دغـې پرتمينې شـېبې رارسـېدل، دومـره ځنډنۍ شـوې، چې کرار کرار خپـل

پـرتم لـه لاسـه ورکـوي، نـو ځکـه يـې لاس وښـوارو. د تـوپ د ډز يـو غـږ واوريدل شو. دغه ډزې د خوځېدو ننبه وه. فرانسوي پوځ چې مسکو لـه درې خـواوو کلابنـد کـړی و، د مسـکو پلـو وخوځېـد. دغـه پـوځ د توريسـکايا، کالوژسـکايا او دروګاميلوسـکايا د دروازو لـه لارو، مسکو ته ورننوت. د سورو او پلو ډلو يو بل نه دوړاندې تګ سيالي کوله، ژر ژر يو له بل نه مخ ته کېدل، هغه دوړې چې د دوی لـه خوا ځېدا نـه پورتـه کېدې، فضـا تتـه کړې او د دوی شروشور او چغـو، غوږونـه کنول.

ناپليون لـه خپلو مشـاورينو سره چې د پـوځ خوځېدا او پرمختـګ لېوالـه کـړی و، لـه هغـو سـره د دروګاميلوسـکايا تـر تـم ځايـه پـورې وړانـدې لاړ. هلتـه بيـا ودريـد، لـه آسـه راکـوز شـو. تـر ډېـرو پـورې د کامرکلوژسکي پـه نـړۍ کـوڅې کـې ګرځېـده راګرځېـده او د مسـکو د مخورو راتګ ته يې شېبې شمېرلې.

۲۰

خـو مسـکو تـش و ، پـه دې ښـار کـې لا د پخوانيـو اوسـېدونکو پنځوسمه برخه خلک پاتې وو ، هغـه تش و ، د انګېزنو د هغـه کندو په شـان تش و چې ملکـه يـې تـرې کـړه شـوې وي او کـرار کـرار لا پسـې تشـېږي.

بې ملکې کندو ، د ژوند له نښـو بې برخې وي، کـه څه هم پـه لـومړي نظر دغه کندو ، د نورو کندوانو په څېر لـه ژونده ډک برېښـي، خوبياهم هغـه لـه ژونده تـش وي. د شاتو مچـی د غرمې د لمر تر زرينو او تـودو شـغلو لانـدې د بې ملکـې، کنـدو پـه شـاوخوا کـې د هماغـه ژونـديو کندوانو د مچيو په شان، په هماغه شروشرنګ الوزي را الوزي. له هغـه نه هماغه شان د شاتو د خوند بوی راځي او هماغـه شان مچـی پـه کـې وزي، ننوزي، خو د ډاډ لپاره بايد په ځير دغـه کندو تـه وکتـل شي چې پوه شو چې په دغه کندو کې نور نو ژوند نـه شـته. د دغـه کندو ژونـد يـو کنـدو تـه ورتـه نـه دی، د دې کنـدو د مچيـو الوتـل، د نـورو کنـدوانو د مچيو الوتو ته ورته نه دی، نه يې د شاتو بوی هسې دی اونه يې د مچيو شروشور هغه ته ورته وي. پر دغـه کندو کې د مچيـو خاوند د پخوا پـه شان د خواخوږي او د ډله ايز غږ پر ځای، د لسګونو زرو مچيـو د آوازو پر ځای او د دې پر ځای چې خپلې لکـی يې پـه ګوا ښـمنه توګـه پـر ځـان خښولې، وزرونـه يې رپـول او د ژونـد لـه ولولـو ډک غږونـه يې جـوړول. د دې ټولـو پـر ځـای د کنـدو د بيلابيلـو ځـايونو نـه سـاړه او بې خونـده آوازونه اوريدل کيږي. د کندو د وتلو او الوتو له دريچې نه، نورد پخوا پـه شـان مسـتونکی او پـالونکی بـوی چې لږ پـه زهرو هم لړلی وي، نـه اوريدل کيږي. نور نو له خونده ډک بوی له هغـه نـه راځي بلکې د داسې

انګېبنو بوی تري راځي چې ورسټېدو ته نېږدې شوی وي. د دریچې په شاوخوا کې نور سرښندونکي ساتونکي چې لکۍ یې ځېرې کړي وي او د چغو غږونکو استازو په څېر د خوښۍ چغې پورته کوي، نه لیدل کېږي..

دلته غلې تور اندامې مچۍ د کندو د تالانولو لپاره پټې پټې راځي او په شاتو کې په لړو شوي ځان په چټکۍ ببرته له هغه ځایه راوزي. هغوی نور چیچل نه کوي، هغوی خپله له ګوابنه تښتي. پخوا به مچۍ له شاتو ډکې درنې درنې کندو ته راتلې او د بار له ښکته کېدو نه وروسته به تشې ببرته وتلې. اوس خالي راځي او له انګېبنو ډکې ببرته وزي. د مچیو خاوند د کندو سر خلاصوي، د هغه لاندنۍ برخې ته ورګورئ، تورې له شاتو ډکې مچۍ چې د هڅوله شوقه به مستې وې او یو له بل به سره تښتېدلې او لکه کړۍ به سره ځړوندې وې او تل به یې په بنګېدو بنګېدو کې دزبېښلو په شان له ځانه انګېبن نښتیځل، خو اوس د هغو مچیو پر ځای ستومانه له ژوند پاتې او خوبولي کارګران لیدل کېږي چې د کندو په غولي هرې خواته بې هدفه روان دي او لکه د مستو نشه یې سرسامو په څېر د کندو له یوه دیواله په بل او له بله په بل لګېږي.

د کندو غولی چې یو وخت په خورا ځیر او ښکلا ،د مچیو له خوا ګانېل شوی او دهغو په وزرونو به جارو شوي و او د موم شویو او بویناکو شاتو ،هغه سرښناک شات چې نیم ځانه مچیې ،هغه د مرګ په حال مچۍ چې په خورا ستونزو لاس او پښې وهي او هغه مړې مچې یې چې اوس یې څوک خیال نه ساتي هلته پرې پرتې دي..

مچۍ پالونکی د کندو لوړ پوړ ،پورته کوي او د هغه ښکتنۍ برخه ګوري، خو د مچیو د کتارونو پر ځای، چې د شاتو د ږمنځو واټنونه یې

د هګيو د تودولو لپاره ډکول اوس د ښه کار او استادۍ په لاس جوړې شوې ږمنځې وينې، نور هغه د پېغلتوب ډوله پخوانی سپېځلتيا کومه ننښه نه لېدل کېږي، هر څه ګډوډ او لړلي دي. تالانګرې غلې مچۍ بې شروشوره په چټکۍ هر پلو الوزي، خپل تالان کوي خو کوربني وچې ډنګرې بې حسه او بې حاله لکه د زړو او عمر وهلو په شان متې متې خوځېږي، نه چاته ګوابن پېښوي او نه له چا نه هيله کوي، د مرګ په سرسامۍ کې شپې ورځې تېروي. ډولاډول مچۍ سرې، تورې وړې او غټې په ناخونده او ګډوډو الوتو کې د کندو په ديوالونو لګېږي، کله ناکله خو له دې يا له هغې خوا نه د شاتو له ږمنځو، او يا نويو زوکړ، خو مړو شويو مچيو له مينځه کوم قهرجن آواز راپورته کېږي. يو چېرې خو دوه کارګرۍ مچۍ د پخوانيو يادونو په ياد کندو پاکوي او په ټول قوت سره د مړو شويو مچيو مړي د باندې باسي، هغوی دا کار کوي، خو په دې نه پوهېږي چې دا ټولې هلې ځلې د څه لپاره دي. د کندو په بلې خوا کې دوه زړې مچۍ په خورا تربګنۍ يا يو بل سره وهي يا يو بل پاکوي او يا ډودۍ خوري، خو په دې نه پوهېږي چې دا کار له خواخوږۍ کوي اويا له تربګنۍ. او د کندو په بله خوا کې درېيمه ډله پر يو بل وارونه کوي او بيا ټول په ګډه يوه بله بدمرغه تر مرګه وهي، هغه خپه کوي او دغه د مرګ په حال کې مچۍ لکه کراره الوتونکې ښاپيرۍ د نورو مړو په سر رالوېږي. د مچيو خاوند دوه منځنۍ ږمنځې لرې کوي. چې د کندو يا ځالې منځ وګوري، د پخوانيو زرګونو مچيو پر ځای چې پخوايې يوې سترې تورې کړۍ ديوه رازمن او ستر ارمان لپاره کار او څارنه کوله، څوسوه غمړلې او خواشينۍ مچې وينې. هغوی ټولې پرته له هغه چې خپله پوه شي، وړې شوي دي. هغوی د خپلې سپېځلې خزانې د ساتنې په لاره کې ژوند بايللی او نور خزانه په

کار نه ده. له هغوی نه د مرګ او خوساوالي بوی لګېږي. د هغو څو دانې خوځېږي، پاڅېږي، الوزي د دښمن په لاسونه کيني او پرته له هغه چې د مرګ توان ولري، نېښونه وهي. نورې ټولې مړې شوې دي او لکه د کبانو د پوټکي په شان سولېږي او تويږي. د مچيو خاوند د کندو سر ټرې دغه کندو د ګچ په انځور سره د دې لپاره په ننبه کوي چې وروسته يې مات کړي.

کله چې ناپليون سټرې ستومانه ناآرامه وړاندې وروسته د کامروکالوژسکي په کوڅه کې ګرځېده او د مسکو مخورو ته سترګې په لاره و او لږ تر لږه د ورځني درناوي له مخې بايد هغوی دده هرکلي ته راوتلي وای. مسکو تش تش و.

د مسکو په ببلابېلو څنډو کې يوازې هغه خلک چې هسې يې موخه او د ورځني عادت له مخې چکرې وهلې، ګرځېدل راګرځېدل. لا تر اوسه هم په ښار کې ګڼه ګوڼه جوړه کړې وه.

کله چې يې په ډېر احتياط ناپليون ته خبر ورکړ چې مسکو له خلکو تش شوی دی، هغه په تند غلچک خبر لوخ ته وکتل، بيا يې له هغه مخ واړاوه او په پټه خوله يې ګرځېدو ته دوام ورکړ او وې ويل:

-ګاډی مې راولئ.

هغه په ګاډی کې د خپل نوکريوال ياور تر څنګ کېناست او د لومړي کرښې پلو وخوځېد او له ځانسره يې ويل:

-مسکو تش شوی دی، د نه منلو وړ خبره ده.

هغه ښار ته نه لاړ او دروګومیلوفسکي د تم ځای په يوه مېلمستون کې پاتې شو.

هغه تياتري نندارې چې هغه جوړل غوښتل، جوړه نه شوه.

۲۱

روسي پوځ د شپې له دوو بجو نه د ورځې تر دوو بجو پورې له مسکو نه تېر او له ښاريې وروستي تلونکي اوسېدونکي او ټپيان هم له ځانسره واخېستل.

د پوځ د تېريدو په وخت کې د خلکو تر ټولو زياته ګڼه ګوڼه د کامن مسکواريڅکي او يوزوفسکي د پلونو پر سر وه.

کله چې پوځ له کرملين نه د راتاويدو لپاره دوه ډلې شو، ډېرو سرتېرو د مسکواريڅکي او کامني پر پلونو ګڼه ګوڼه جوړه کړې وه، يو زيات شمېر سرتېرو له تمبدو او ګڼه ګوڼې نه ګټه واخېسته، په کرار او په پټه د واسيلي بلژانسکوا او باراويڅکي د دروازې له لارې پورته غونډيو ته وروختل، ځان يې سره ميدان ته ورساوه او هلته يې دوی داسې وانګېرله او ځانته يې اجازه ورکړه، چې هر پردی شی چې پر مخه ورځي، اخېستی يې شي. د خلکو داسې ډلې او ګڼې ګوڼې لکه د بازار د ورځو په شان د ګاستني دفور(د مېلمستونو مانې) ټول دالانونه او لارې ډکې کړې وې. ،خو نه د پلورو نکو د غولوونکو آوازو شروشور، نه د ګرځندو سوالګرو غږ او نه د ښځو ببلابېلې ډلې، يو هم نه ليدل کېدل. يوازې بې وسلې دريشي لرونکي سرتېري چې پوځي کوټونه يې پرغاړه وو، تش لاس رانتوتل او له درنو پېټيو سره وتل.

دوکانداران او د هغوی شاګردان (شمېر يې هومره زيات نه و) هک حيران پاتې او د سرتېرو او پوځيانو په ګڼه ګوڼه کې ګرځېدل، کله به يې دوکانونه تړل او کله به يې هغه ددې لپاره خلاصول چې له خپلو

شاګردانو سره خپل کالي او سودا کوم خوندي ځای ته ورسوي. د ګستيني دفور (د مسکو لوی بازار) په لوی ډګر کې سازيانو ډولونه غږول، خو د ډول غږ د دود برخلاف سرتېري، په تېره بيا تالانګر هغه د پخوا په شان نه د ساز او په کتار کې دريدو ته، بلکې له هغه ځايه لرې کېدو ته هڅول. په دوکانونو او د بازار په دالانونو کې د سرتېرو په منځ کې ځېنې کليوال چې خړ کالي يې اغوستي او سرونه يې خريلي و، هم ليدل کېدل. دوه تنه افسر چې ديوه يې د غاړې دستمال پر اوږه او ټټر پروت و، پر خړ ډنګر آس سپور و او بل يې کوټ اغوستی، خو پلی و، د ايلينکا د واټ څنډې ته ولاړل او سره غږېدل. درېيم افسر هغو ته په ځغاسته راغی او ورته وې ويل:

-جنرال امر وکړ چې هر څنګه کېږي، بايد ټول سمدلاسه له بازاره ووېستل شي. دا څه حال دی؟ دا کړه، د چا کړو ته ورته دي، نيمايي سرتېري تښتېدلي دي.

هغه، پر هغو درې بې وسلو سرتېرو چې د کوټونو لمنې يې په منګلو کې رانيولې وې، او په چټکۍ د هغو له څنګه د بازار دالان ته ورننوتل غږ وکړ:

-چېرې روان ياستئ؟ تاسو ته وايم چېرې؟

بل افسر ځواب ورکړ:

-هو کې، اجازه راکړئ هغوی سره راټول کړو، دا د راټوليدو نه دي، ژر تر ژره بايد لاړ شو، ټولی وتښتېدل، چې دا نورې يې هم ونه تښتي.

-څنګه لاړ شو؟ د پله پر سر لاره بنده شوې ده، څوک مخکې تلای نه شي. څه وکړو؟ اوس خځير تر کړی کړو، چې ونه تښتي.

مشر افسر غږ وکړ:

-هلته ورشئ! ټول، له هغه ځايه، له بازاره وباسئ!

هغه افسر چې د غاړې دستمال يې پر اوږې او تټر غوړولی و، له آسه راکوز شو، ډولچي ته يې ورغږ کړ او له هغه سره يو ځای د بازار د لويې درواې خواته ورغی. يو شمېر سرتېري په ډله ايزه توګه وتښتېدل. يو سوداګر چې د پزې څنګ ته يې پر مخ سره بخارونه راوتلي وو، د هغه له مړې څېرې نه آرامي او تکل کډه کړې وه، د ځانښودنې لپاره يې تند تند لاسونه څنډول، افسر ته ورنږدې شو او وې ويل:

-جلالتمابه! پر موږ رحم وکړئ، موږ وساتئ. زموږ په دوکان کې څه نه شته، خو هر څه چې شته، هغه له تاسو نه ځار. که غواړئ تاسو عاليجناب ته به همدا اوس، وريښمينې جامې راوړم، موږ په حق او حق پالنه پوهېږو، خو هغه څه چې دوی کوي، دا خو غلا ده، تالان دی. مهربانی وکړئ موږ له دغو وساتي، لږ تر لږه دومره وخت راکړئ چې دوکانونه وتړلای شو.

څو تنه سوداګر پر دغه افسر راټول شوي وو.

د هغو له ډلې نه يو تن چې ډنګر و او قهر يې له څېرې وريده، وويل:

- بس کړه، اپلتې مه غږوه، سر يې ور پرې کړه او ته د ويښتو غم کوې. پرېږده هر څوک چې هر څه وړي شي، وړي دي. هغه په ډبر قوت لاس وخوځاوه او له افسر نه يې مخ واړاوه.

لومړی سوداګر په خواشينی ووېل:

-ايوان سېدوريوويچ! تاته هسې خبرې آسانې دي، تاسو جلالتمابه مهرباني وکړئ!

ډنګر سړي چغه کړل:

- کومې خبرې آسانې دي؟ د څه شي خبرې؟ زما په درې دوکانونو کې د سلو زرو روبلونو مال پروت دي، که پوځونه لاړ شي، بيا دا ساتلی شئ؟ هی هی، څه خلک يو؟ دا به د خدای اراده وي.

لومړی سوداګر په درناوی وویل:

-مهرباني وکړئ، جلالتمابه!

افسر هک پک ولاړ و، په څېره کې يې د شک او تردید حالت څرګند و، خو ناڅاپه يې چغه کړل:

-زما يې څه؟ او په چټکو ګامونو د دوکانو د کتار خوا ته وړاندې روان شو.

د يوه خلاص دوکان نه د وهلو او ښکنځلو غږونه اوريدل کېدل، کله چې افسر د هغه مخې ته ورورسېد يو سړی چې خړ کلیوال کالي يې اغوستي او سر يې خريلی و، له هغه نه د باندې راودانګل، سر يې تیت او ځان يې خم خم کړ، د سوداګرو او افسر له څنګه تېر شو. افسر هغو سرتېرو ته چې په دوکانونو کې و، ورودانګل، خو په دې وخت کې د مسکو اريڅکې د پله له خوا د بې پايه ډلې د شروشور يو وحشتناک غږ واوريدل شو او افسر په چټکۍ څلور لارې ته راستون شو. هغه پرله پسې په لوړ آواز وپوښتل:

-څه شوي دي؟ څه خبره ده؟ خو د هغه ملګرو د واسيلي بلاژنسکي د کلیسا له څنګه هغه پلو ته چې چغې ترې راتلې ځغاستل. افسر پر آس سپور شو او هغه پسې ورو خوځېد. پل ته چې ورورسېد، وې ليدل چې دده توپونه له توپ کشونو نه جلا شوي وو. سرتېرې پلي پر پله روان او څو کراچۍ اوښتې پرتې وې. څو تنه يې وليدل چې ګېنۍ اخېستې او ورخطا وو، خو څو تنو سرتېرو په کړس کړس خندل. د توپونو تر څنګ يوه ګاډۍ ولاړه وه. دوه آسونه پورې تړلي وو، د ګاډۍ ارابو پورې څلور پټاره لرونکي آسونه هم تړلي وو. پر کراچۍ ډېر شيان بار وو، د بار پر سر د ماشومانو د څوکۍ څنګ ته چې پښې يې پورته وې، يوه ښځه ناسته وه. هغې له خواشينۍ او ناهيلۍ نه زګيروی کاوه. افسر ته د

هغـه ملګـرو افسـرانو وويـل چـې د خلکـو د چغـو او د دغـې ښـځې د زګيروی علت دا دی چې جنرال يورمولوف دغه ګڼه ګونې تـه پـه رسـېدو سره پوه شو چې سرتېري په بـازار کې خـواره شـوي، تـالان يـې ګډ کړی دی، نو ځکه خلکو د ښار پر پله پاتک اچولی او هغه يې ترلی دی. نو لـه دې املـه هغـه سپارښـتنه کړې ده چـې توپونـه راخـلاص کړي او داسـې څرګنـده کړي چـې غـواړي پـر پلـه ډزې وکړي، د خلکـو دګڼـه ګـونې لـه ډاره، کراچـی او ګـاډی اړوي، يـو بـل سـره ناندرې کـوي او وهـي، لـه نـاهيلې نـه يـې چغـې سـورې ګډې کـړې، د پلـه لاره يـې آزاده کـړې او سرتېري بريالي شوي دي چې خپل پرمختګ پيل کړي.

۲۲

په دې وخت کې ښار چور تش و ، په کوڅو کې هېڅ څوک نه لیدل کېدل، د دوکانونو او کورونو دروازې تړلې وې، یو نیم ځای په یو نیم سماوار(کافی) کې یو نیم غږ یا د مستانو له مستۍ نه پوهېدونکې سندرې اوریدل کېدې. په واټونو کې هېڅ ګاډی یا کراچی نه لیدل کېده، خو کله ناکله به د کوم پلي د ګامونو غږ واوریدل شو. د پاورسکایا کوڅه چور تشه او چوپه چوپتیا په کې خوره وه. د رستوف د کور د سترې مانۍ په انګړ کې، د ګاډیو او کراچیو آسونو وانښه او خوشایي پاتې وو ، خو هېڅ څوک هلته نه لیدل کېدل. له رستوفیانو نه د پاتې شوي کور په مبلمستون کې دوه تنه لیدل کېدل، یو ایګنات، چې څوکېدار و او بل د واسیلي لمسی میشکا چې په مسکو کې له خپل نیکه سره پاتې شوی و. میشکا د پیانو درې پورته کړې وه او په یوې ګوتې یې غږوله. ساتونکي څوکېدار لاسونه تر ملا نیولي وو ، د هینداري تر وړاندې ولاړ و او په خوښۍ خوښۍ موسېده.

هلک ناڅاپه په دوو لاسو د پیانو په وهلو پیل وکړ او وې ویل:

-ګوره ! کاکا ایګنات، څومره ښه پیانو وهم.

ایګنات له دې چې خپله څېره یې په هینداره کې لیده، لا پسې خوښېده، موسېده، هغه ته په تعجب ځواب ورکړ:

-راته ګوره ! راته ګوره !

ماوراکوزمینیشنا چې په کراره کورته راننوتې وه، د هغو له شانه په ټیټ آواز پرې غږ وکړ:

-بې وجدانو ، رښتیا وایم بې وجدانو ! ته یې اوربوز ته ګوره، خولۍ ته یې ګوره ! دی څنګه خاندي، یوازې همدې کارونو ته خدای

پيدا کړي ياست. هلته هر څه ګډوډ پراته دي، واسيلي له پښو ولويد، اوس به زه درسره ګورم!

ايګنـات مړاوسـتی (کمربنـد) ټينـګ کـړ، موسـکا يـې لـه شـونډو وتښتېده، سر يې په اطاعت ښکته واچاوه، له کوټې ووت، زلمي وويل:

- تروريې! زه ښه پيانو وهم.

ماورا کوزمينيشنا پر هغه لاس پورته او چغه کړل:

-زه به اوس ښه پيانو وهل درونښيم، ځه، پاڅېږه بابا ته دې سماوار ولګوه.

ماوراکوزمينيشنا له پيانو نه دوړې پاکې کړې، هغه يې وترله، يو سوړ آسويلی ووښست له مبلمستون نه ووته او دروازه يې پورې کړه.

انګړ ته چې ووته په دې فکر کې شوه چې اوس څه وکړي، له وآسيلېوويچ سره د ځنګ په مانۍ کې چای وڅکي او يا انبار ته لاړه شي او هلته ګډوډ پراته شيان سره ټول کړي.

د آرامې کوڅې نه د چټکو ګامونو غږ واوريدل شو، دغه ګامونه له کـوره د چاپېرې وسـپنيزې کټـارې دروازې تـه ورسـېدل، ودريـدل، د لاسونو د هغو هڅو غږ تر غوږه شو، چې د دروازې د خلاصـول تکل يې درلود.

ماوراکوزمينيشـنا د کټـارې دروازې تـه ورنېـږدې شـوه او وې پوښتل:

-څوک مو په کار دي؟

-ګراف، ګراف اليه اندريووويچ رستوف.

-تاسو څوک ياستئ؟

يو روسي بادار وزمي خواږه غږ وويل:

-زه افسر يم، بايد هغه ووينم.

ماوراکوزمینیشنا د کټارې دروازه خلاصه کړه او یو اتلس کلن افسر چې ګرده بشره یې رستوفیانو ته ورته وه، انګړ ته راننوت.

ماوراکوزمینیشنا په مهربانۍ وویل:

-هغوی لاړل پلار جانه ! پرون مانښام یې کډه بار کړه او لاړل.

ځوان افسر د وسپنیزې دروازې مخې ته ودرید ، زړه نازړه شو چې راننوزي یا رانه ننوزي، وبنګېده او وې ویل:

-وي دې، افسوس دی، کاشکې پرون راغلی وای، بد کار و شو.

ماوراکوزمینیشنا په دې لړ کې خورا ځیر او خواخوږۍ ددغه ځوان څېرې ته چې دې ته یې د رستوفیانو د آشنا څېرې څرګندوله کوله، کتل او د هغه څېرې کوټ او شلیدلي موزې یې څارلې، هغې وپوښتل:

-له ګراف سره مو څه کار و؟

افسر دروازې ته داسې لاس ورور، چې ګواکې غواړي لاړ شي او په خواشینۍ یې وویل:

-افسوس دی، نه پوهېږم څه وکړم.

بیا زړه نازړه شو ، خو ناڅاپه یې وویل:

-پوهېږئ زه د هغو خپلوان یم، هغه تل له ما سره ډېره خواخوږۍ کوله، خو اوس ګورئ چې (هغه په موسکا او مهربانۍ خپل شلیدلی کوټ او موزې ته کتل) کالي مې شلیدلي، پیسې هم نه لرم، ما غوښتل چې له ګرافه..

ماوراکوزمینیشنا د هغه خبره پرېکړه او وې ویل:

-یوه دقیقه به مو صبر کړی وای پلار جانه ! یوازې یوه دقیقه ! همدا چې افسر لاس له دروازې پورته کړ، ماوراکوزمینیشنا راستنه او په چټکو ګامونو ، د شا انګړ ته خپل کورته لاړه. کله چې ماوراکوزمینیشنا خپل کورپلو روانه وه،افسر سرښکته اچولی، په

ځير او موسکا يې خپلو شليدلو موزو ته کتل، په انګړ کې يې قدم واهه او په زړه کې يې ويل:

-ډېره بده شوه او افسوس دی چې له کاکا جان سره مې ديدن ونه شو، خو خير، ډېره مهربانه بوډی ده. خو دا مهربانه بوډی اوس چېرې لاړه؟ خير، خو نه پوهېږم. د کومو کوڅو له لارو به زه ژر خپل غونډ ته ورسېږم. اوس بـــه غونـــډ روګوڑســـکايا تـــه رســـېدلی وي. ماوراکوزمينيشنا له ډاره په ډکې خو زغردې څېرې چې يو چارخانه مروړل شوی دستمال يې په لاس کې له ګرځنې ببرته راتاو شوه. لا څو ګامه افسر ته پاتې و چې د دستمال غوټه يې خلاصه کړه يو سپين پنځه ويشت روبلی لوټ يې تړې راووښت او په چټکی يې افسر ته ورکړ.

-کـه جلالتمـاب خپلـه پـه کـور کـې وای، دا ښـکاره ده چې هغـه بـه هرومرو د خپلوان په توګه کولای شول. .. خو خير سمدلاسه خو همدغه...

ماوراکوزمينيشنا شرمېده او ګېنې اخېسـتې وه، خو افسـر هـېڅ نـه او نو ونه کړ. پرته له تلوار يې لوټ واخېست او ماوراکوزمينيشـنا نـه يې مننه وکړه. هغې پرله پسې ښـنه غوښته، عذرا يې کاوه او ويل يې:

-کـه خپلـه ګـراف پـه کـور کـې وای. .. حضـرت مسـيح مـو مـل شـه پلارجانه ! خدای دې له بدې ورځې وساته !

هغې په درناوی درناوی افسـر بدرګـه کـړ، افسـر موسـېده او داسې برېښېده چې خپل ځان او حال پورې خاندي. هغـه خپـل سر ښـوراوه او لاړ، لـه چوپتيـا نـه پـه ډکـو کوڅـو کـې پـه دې هيلـه چټـک روان و چې د يا اوزرسکي له پله سره ځان خپل غونډ ته ورسوي.

ماوراکوزمينيشنا تر ډېرو پـورې پـه لمـدو سـترګو د تړلـي دروازې مخې سره ولاړه پاتې، په فکر کې وه، سر يې ښـوراوه او لـه دغـه ناآشـنا افسر سره يې غير منتظره مورنۍ خواخوږۍ او زړه خوږي احساساوه.

۲۳

د واورکا د کوڅې تر یوې ودانۍ لاندې چې لا پوره جوړه شوې نه وه، په یوه سماوار کې د مستو نشیانو د مستۍ او سندرو ویلو غږ اوریدل کېده. په یوه هومره نه لویې مرداړې کوټې کې د میزونو شاوخوا کې پر څوکیو تر لسو پورې کارګران ناست وو. هغه ټول مست او نشه وو. بشړې یې له خولو نه لمدې، سترګې خړې خړې، په زور یې خولې ښورولې، په خورا زحمت، بې پروایۍ او بې سُره یې کومه سندره ویله.

هغوی هر یو جلا او د زړه په زور سندرې ویلې، خو هغوی نه ددې لپاره سندرې ویلې چې زړه یې غوښت ،بلکې دوی ددې لپاره سندرې ویلې چې غواړي وښیي چې نشه دي او تفریح کوي. له هغو نه یو لوړ ونی، ژیړ څنې چې ښکلې شین بخونې ښایسته جامې یې اغوستې وې، پر هغو ولاړو. که د هغه نازکې سره نښتي پرله پسې خوځېدونکې شوندې او تتې ناځلېدونکې او ناخوځېدونکې سترګې نه وای د هغه څېره به د هغه په دې نړۍ او وتلې پزې سره خورا ښکلې وای. هغه د هغو کسانو پر سر ولاړو چې سندرې یې ویلې. داسې برېښېده چې په خپلو سپینو لاسونو چې لستونې یې تر څنګلو پورې بدې وهلې، خپلې ناولې ګوتې یې په زور سره جلا کړې، په خورا زغرده او لاسي خوځېدا او کړېدو وړېدو ددغو سندرغاړو لارښوونه کوي. دغه لستونې پرله پسې

رابنکته کېدل او هغه هر وار او په ډېر ټینګار په خپل کین لاس هغه ببرته بډ وهل، داسې چې ګواکې تصور يې کاوه دده دغه سپین او په هغو کې له ورايه د لېدونکو مراندو او خوځېدونکو لاسونه بربنډوالي ځانګړې ځانګړتيا لري.

سندره لا نيمايي ته رسېدلې نه وه چې د کور د زينو د سر په دالان کې د اخ و ډب او وهلو شروشور واوريدل شو.

لوړونې ځوان لاسونه وارتيرې او په مشر وزمه بڼه يې چغه کړل:

-هلکانو ناندرۍ بس دي !

هغه چې هماغه شان لستونې بډ وهل، د زينو د سر دالان ته ووت، کارګران هم ورپسې وو. دغو کارګرانو چې هغه سهار دده ځوان په مشرۍ په هغه سماوار کې مستي او ځکل کول، له فابريکې نه د سماوار د خاوند لپاره يوه ټوټه چرم راوړې او د هغه په بدل کې يې ځکل اخېستي و. د سماوار په ګاونډ کې د پښ (آهنګر) په دوکان کې ناستو کارګرانو په دې ګمان چې پر سماوار تالان ګډ شوی، هڅه کوله په زور، سماوار ته ورننوزي او دوی هم برخه وکړي.

د سماوار خاوند له پښ سره لاس و ګريوان و، خو همدا چې کارګران له سماوار نه ووتل، پښ ځان له سماوارچي، نه وژغوره، خو پر مخ پر غولي ولويد. يو بل پښ د دروازې پلو ورودانګل، سماوارچي يې راونيو او پر خپل ټټر يې هغه ته ګوزار ورکړ.

لستونې بډ وهلي ځوان له سماوار نه د راوتلو په شېبه کې هغه پښ ته چې له دروازې نه يې رادانګلي و، پر مخ ځپېړه ورکړه او چغه يې کړل:

-هلکانو زمورې اندېوالان وهي !

په دې وخت کې لومړي پښ له غولي راپورته شو، خپل ژوبل شوی مخ يې نور هم وشکاره، مخ يې وينې وينې شو او په ژړغوني آواز يې

چغه کړل:

-پيره داره ! وې واژه ! سړي يې وواژه ! ورونو مرسته وکړئ !

يوه ښځه چې له ګاونډي ګرځني نه، راوتلې وه چغې وهلې:

-اې پلارکه ! په مرګ يې وهلی، وژلی دی، سړی يې وژلی !

پر وينو لړلی پښې د خلګو ګڼه ګوڼه راجوړه شوه، يو تن ،سماوارچي يې ته مخ ورواړاوه او وې ويل:

-نه يوازې دا چې په خلکو يې تالان جوړ کړی، اوس آن جامې هم تړې باسي، دا دې څه وکړل سړی دې وواژه داړه ماره !

هغـه لـوړ ونـی ځـوان پـر برنـډه ولاړ و ، پـه تتـو سـترګو يـې کلـه سماوارچي او کله پښې ته کتل، زړه نازړه و چې له چا سره لاس و ګريوان شي، خو ناڅاپه يې پر سماوارچي غږ وکړ:

-قاتله ! اوس سړي وژنې، هلکانو ! وې ترئ !

سماوارچي چغې کړې:

-څه شی، څو مو داسې ترلې؟ ځان يې پر ده د يرغـل راوړونکو خلکو نه وژغوره، هغوی يې پورې وهل، خپله خولې يې له سره پورته او کلکه يې پر ځمکه ووهله. دده دغو کړو ، ګواکې کوم له رازه ډکه نښـه درلوده چې سمدلاسه پر ده راولويدلې کارګران، پـه خپلو کړو کې زړه نازړه شول.

سماوارچي خپله خولې ، له ځمکې راپورته کړه او چغې يې کړې:

-قانون، ورونو ، زه په قانون نښـه پوهېږم. اوس د پوليسـو ماموريت ته ورځم، تاسو فکر کوئ، نه ورځم؟ نن هېڅ څوک نه شي کولای د چا په شتمنې تالان ګډ کړي.

لوړ ونی ځوان او سماوراچي دواړه په ګډه په کوڅې کې وخوځېدل او يو بل ته يې تکرارول:

-درځه چې ځو ! اوس به وګورو ، درځه، درځه چې ځو !

هغه په وينو لړلی پښ هم د دوی تر ځنګه روان و. کارګران او هغه نور کسان چې په اخ و ډب کې ورګډ شوي نه وو ، هغوی پسې وررروان وو.

د ماروسیکا د کوڅې په یوه کنج کې، د یوې لویې ودانۍ تر مخې چې کرکۍ یې ټرلې او یوه لویه لوحه چې موچي پرې لیکل شوي ولاړه وه، د شلو په شاوخوا کې موچیان ولاړ وو. ټول ډنګر ډنګر خواشیني، وچ کلک، جامې یې شلیدلې، او زړې وې.

یو موچي چې نرۍ ږیره او وتلې وروځې یې لرلې، وویل:

-هغه شان چې ښایي خلک یې تالان کړل. څه ووایم، هغه،زموږ وینې وزبېښلې، او اوس حسابونه پوره ګڼي. پوره یوه اونۍ یې کار راباندې وکړ، وې زورولو ، وې زورولو ، موږ یې خواړۍ ته کینولو ، او خپله لاړ.

غږید ونکی موچي چې په وینو لړلی سړی ولید ، چپ شو او ټول شل تنه موچیان په خورا پاملرنې له دغې راتلونکې ډلې سره یو ځای شول، هغوی ویل:

-دا خلک چیرې روان دي؟

-ښکاره ده چېرې ځي، ماموریت ته ورځي !

-دا څه وایې، دارښتیا ده چې زموږ د انډیوالانو زور نه دی پرې رسېدلی؟

-نو تا څه فکر کاوه؟ ته راشه چې خلک څه وایي؟

هر پلو نه پوښتنې او ځوابونه اوریدل کېدل. سماوارچې له دغې ګڼه ګوڼې نه ګټه واخېسته، له خلکو وروسته پاتې شو او په کراره خپل سماوار ته راستون شو.

لوړ ونی ځوان پرته له هغه چې د خپل سیال سماوارچي ورکېدو ته پام شي، خپل بربنډ لاس څنډاوه او ځانته یې د خلکو د پام را اړولو لپاره پرله پسې همداسې غږیده. او خلک د خپلو ستونزو د آواز او خپلو ټولو پوښتنو ته د ځوابونو د اوریدو په هیله پر هغه ورټول شوي وو.

د لوړ ونې ځوان پرشونډو چې د پام وړ موسکا خوره وه، ویل:

-قانون باید راوښودل شي، نظم باید وښودل شي، دا چاروا کي د همدې لپاره چاروا کي دي او ورونو تاسو وایئ زه برحقه یم او کنه؟

هغه داسې فکر کاوه چې چاروا کي نه شته که څه بلا؟ که چاروا کي نه وي، هر څه به تالا والا شي، غلا او داړه ماران خو ډېر دي.

یو چا د ګڼه ګونې له منځه غږ وکړ:

-داڅه اپلتې غږوي؟ څنګه؟ څنګه کېدای شي مسکو پرېښودل شي؟ تا ته یې په ټوکه وویل او تا ومنله، پریږدئ چې پوځیان لاړ شي، ځي دې، ته دا منې چې هغو پریږدي چې دښمن رانوزي؟

هغه چې لوړ ونې ځوان ته اشاره کوله، او ویل یې:

-وګوره ! خلک څه وایي؟

د چینایي دیوال خواته یوه بله ډله پر یوه سړي چې شین بخون کوټ یې اغوستی او یو کاغذ یې په لاس کې و، ورټول و.

د ګڼه ګونې نه یو چا غږ وکړ:

-فرمان، فرمان لولې ! فرمان سره لولې !

شین کوټي سړي د اګست د ۳۱ مې نېټې خبرتیا ولوستله. خلک ښه پرې ورټول شول، لږ ګډې وډې واخېست، خو کله چې لوړ ونی ځوان د خلکو له ګڼه ګونې نه ځان هغه ته ورورساوه، له هغه نه یې هیله وکړه چې خبرتیا بیا ولولي، ببرته لږ ډاډمن او غږیې، نور نه ریږدیده،

خبرتیا یې بیا ولوستله.

-زه سبا ته د جلالتماب شهزاده حضور ته ورځم.

لوړونی ځوان چې موسکا یې پر شونډه خوره وه، خو تندی یې تریو و، ورپسې یې تکرار کړه:

-جلالتماب !

لوستونکي دوام ورکړ:

-چې له هغه سره خبرې وکړم، مورې باید له پوځیانو سره مرسته وکړو، مرسته وکړو چې د ظلمت او شیطنت جړې وباسو. هغه لوړونې ځوان د بري له خوند په ډکه ژبه چغه کړې، ودې لیدل؟ اوس به د ټولو غم درته وخوري.

لوستونکي دوام ورکړ:

ددې مبلمنو جړې باید ووبستل شي او بلا پسې ولېږل شي. زه به د غرمنۍ په وخت کې ببرته راستنیږم، کار به پیل کړو، کار به پای ته ورسوو او دغه شر به خاورو ته وسپارو.

کله چې لوستونکي وروستې خبرې ولوستلې، ټول چپ شول، هغه لوړونې ځوان په خواشینۍ سر ښکته واچاوه. داسې برېښېده چې په دې وروستیو خبرو په تېره بیا ددې خبرې – زه سبا ته د غرمنۍ په وخت کې راستنیږم، په معنا هېڅڅوک پوه نه شول. په ډاګه څرګنده وه ټول د خبرتیا په اوریدو خواشیني وو. هم د خبرتیا لوستونکي او هم د هغې اوریدونکي. د خلکو د احساساتو کچه خورا لوړه، خو دا خبرتیا ډېره ساده او د نه پوهېدو وړ وه، داسې ساده چې د هغو هر یو کولای شول داسې ووایي او دوی له واکمنو نه د داسې فرمان د اوریدو تمه نه لرله.

ټول خورا خواشیني او چپ وو. لوړونې ځوان شونډې ژوولې او خوځېده راخوځېده.

د خلکو د ګډبډ ګونې په وروستیو کتارونو کې ناڅاپه څه غږونه واوریدل شول:

-له هغه باید پوښتنه وشي !.. مهرباني وکړئ، دا هم دی په خپله ! څنګه پوښتنه ترې وشي؟ ښکاره ده چې پوښتنو ته به یې.. خپله بیا هر څه ووایي، د ټولو پام د پولیسو د سرمامور ګاډي ته چې په ډګر کې راروانه او دوو دراګونو سورو بدرګه کوله، وروا وښت.

د پولیس سرمامور د ګراف په سپارښتنه نن سهار د سیند پرغاړه څو ببډیو ته اور ورته کړی او ښې پیسې هم ترلاسه شوې وې. دغه پیسې همدا اوس دده په جیب کې وې. کله چې هغه ولیده چې ګڼه ګونه ټوله دده خواته وررروانه ده. خپل ګاډیوان ته یې د دریدو امر وکړ.

د پولیسو مشر دغو خلکو ته چې په حیا او زړه نازړه د ګاډي پلو ورنږدې کېدل ورغږ کړ:

-دا خلک څوک دي؟

کله چې هغه ځواب وانه ورید، بیا یې وپوښتل:

-زه تاسو ته وایم، څوک یاستئ؟

هغه افسر چې کوټ یې پرغاړه و، وویل:

-جلالتمابـه ! دا ستاسـو خـدمتګاران دي.. جلالتمابـه هغـوی د ښاغلي ګراف داعلامیې ترلوستلو وروسته، ستاسو له اطاعتـه پرتـه د بل څه هیله نه لري، دا څه یاغیـان باغیـان نـه دي، هغـه څه بـه کـوي چې جلالتماب ګراف ویلي دي.

د پولیسو مشر وویل:

- ګراف دلته دی، هغـه چېرې تللی نـه دی، د تاسو پـه اړه یې بـه هم پریکړه وشي. او خپل ګاډیوان ته یې وویل درځه خوځېږه !

ګڼه ګونه ځای پر ځای ودریده. هغوی د هغو څو تنو شاوخوا ته چې

ددغـه چـاروا کې خبـرې يـې اوريـدلې وې، ورټـول شـول او لـه دوی نـه خوځېدونکې ګاډی پسې يې وروکتل.

يو ځوان غږ واوريدل شو:

-هلکانو دوکه يې کړئ ! مې پرېږدئ ! هماغه غږ لاپسې زورور شو: پرېـږدئ حسـاب ورکـړئ ! راونيسـئ ! او ګنـه ګونـه ګـاډی پسـې وروخوځېده.

دغه ګنه ګونه چې پـه شور او چغـو سورو سره غږيدل، د پوليسـو د مشر د تګ پلو، د لوبيانکا دکوڅې خواته ورروانه شوه.

په ګنه ګونه کې پرله پسې غږونه پورته وو:

-څه ښه کار، سوداګر او بـاداران وتښـتېدل او مـوږ دلتـه پـاتې شـو، موږ سپيانو که څه؟

۲۴

د سپتمبر د لومړۍ نېټې په مانښام ګراف راستوپچین له کوتوزوف سره ترکتنې وروسته، له دې کبله چې دی یې د جګړې جرګې ته نه و وربللی، خواشینی او ځان یې سپک شوی ګاڼه، له دې کبله چې کوتوزوف دده دې وړاندیز ته چې د مسکو د ساتنې په چارو کې دی ګډون وکړي، هېڅ پاملرنه نه وه کړې، او دې خبرې هم حیران کړی و چې د پلازمېنې د آرامۍ موضوع او د هېوادپالنې روحیه ددغو نښاغلو لپاره نه یوازې لومړی دریځ نه درلود، بلکې چورد نه اړتیا وړ او بابیزه ګڼل شوی و. لنډه دا چې ګراف راستوپچین خواشینی، سپک شوی او هک پک مسکو ته راستون شوی و. هغه مانښامنۍ وخوړه او پرته له هغه چې دریشي بدله کړي، همداسې په ناسته او پرهماغې اوږده څوکۍ غځېدلی او ویده شوی و. د شپې له دولسو بجو نه اوښتې وې چې له کوتوزوف نه راغلي یو استازي راویښ کړ او هغه ته یې یو لیک وسپاره. په لیک کې غوښتنه شوې وه: له دې کبله چې پوځ د مسکو نه آپلو د ریزان د واټ پلو ته په شا کېږي، باید د پوځ د لارښودنې لپاره هغو ته د پولیس قوتونه وروا ستول شي. دې خبر د راستوپچین لپاره نویوالی نه لاره. ګراف راستوپچین نه یوازې له کوتوزوف سره د پاکلونیا په غونډۍ کې ترکتنې بلکې د بارادنیو ترجګړې وروسته چې مسکو ته ټولو راتلونکو جنرالانو په یو آواز ویل چې له دښمن سره

لا تر اوسه مخامخ کېدل امکان نه لري، او اجازه ورکړې چې دولتي اداري دې د شپې له خوا له مسکو نه کرار کرار ووزي او د مسکو تر نیمایي نه زیات اوسېدونکي له پلازمېنه وتلي وو، په دې پوهېده چې مسکو به تسلیمیږي. خو ددې ټولو خبرو سره سره ده ته د پام وړ ټکی دا و چې دغه خبره ده ته د کوتوزوف له خوا د یوه ساده یاددښت په توګه هغه هم د سپارښتنې په ډول بیا د شپې له خوا هغه وخت چې دی کلک ویده دی، رسېږي. دی سخت حیران او خوابې ورشنه کړې وه.

وروسته بیا ګراف راستوپچین ددې مودې په اوږدو کې د خپلو کړو وړو په اړه څو ځله لیکلي و چې ده هغه وخت دوه غوره هدفه لرل:

په مسکو کې د آرامتیا ساتنه او له دې ښاره په کراره د خلکو بدرګه کول. که د راستوپچین ددغو دوو هدفونو په اړه خبرې وشي، د هغه پر هېڅ کړو نه شو کولای نیوکې وکړو. ولې د مسکو د سپېڅلو معابدو قیمتي شمایل، وسلې، کارتوس، باروت، د غنمو زېرمې، نه وې لېږدول شوې؟ او ولې ددې ښار زرګونه اوسېدونکي دوکه شوي وو؟ ولې هغوی ته ډاډ ورکول شوی و چې مسکو نه تسلیمیږي او نه به دوی قحطي. او خواري ته سپارل کېږي..

خو ۱۸۱۲ کال په مسکو کې د خلکو له پاڅون او ناآرامي نه د ګراف راستوپچین د ډار علتونه څه وو؟ د خلکو پاڅون د پېل لپاره کوم علتونه ښودل کېدل؟ خلک له مسکوه وتل او پوځ له مسکوه په تېریدو د هغو ځایونه ډکول. نو ولې خلک ددغه چارو په نتیجه کې پاڅون وکړي؟

نه یوازې په مسکو کې بلکې په بل هېڅ ځای کې د دښمن ولکه پاڅون ته ورته کومه پېښه نه وه رامنځ ته کړې. د سپتمبر په لومړۍ او دویمه له لسو زرو نه زیات وګړي په مسکو کې پاتې شول، خو که د

ستر قوماندان د قوماندانۍ په وړاندې له ګڼه ګوڼې نه ستړګې پټې کړو (هغه خلک هم ده په خپله هغې خوا ته هڅولي و) بل کوم څه د پام وړ پېښه نه وه پېښه شوې. دا ښکاره خبره ده چې که د بارادنیو تر جګړې وروسته چې د مسکو د تسلیمېدو امکان زیات شوی و، په خلکو کې یې د وسلو په ویشلو او د خبر پانو په خپرولو ډار لاپسې نه وای لمسولای، د کلیساوو ټول سپېڅلي شمایل، نوري وسلې، باروت، مهمات او پیسې په کراره له ښاره لېږدول شوي وای او په رښتیني او زغرده توګه خلکو ته ویل شوي وای چې ښار پرېښودل کېږي، نو د خلکو د پاڅېدو امکان به لاپسې کم شوی وای.

راستو پچین چې خورا تند مزاجه او احساساتي سړی و، خپل ټول ژوند د لوړو اعیانو، اشرافو او مخورو سره تېر کړی و، که څه هم د هېواد پالنې له احساساتو بې برخې و، خو د هغو خلکو له ژوند سره چې ده یې د مشرۍ او لارښوونې دعوا لرله هېڅ ډول آشنایي نه لرله. له هماغه پیله، له هماغه شېبې نه چې د ښمن سمولینسک لاندې کړ، راستو پچین ځان لپاره د خلکو د ملي احساساتو د لارښوونې مشري یعنې د روسیې د زړه مشري وټاکله. هغه ته داسې برېښېده (داسې چې بل هر مشر ته برېښي) چې نه یوازې دی د مسکو د خلکو د مادي او ورځنی ژوند مشري کوي، بلکې داسې یې انګېرله چې په خپلو خبرپانو او لارښوونو کې چې هسې په بازاري ژبه لیکل کېدې، د هغوی د روحیاتو او ولولو لارښوونه هم کوي. په داسې ژبې چې خلک یې هر ورځ په ورځني ژوند کې په سپکاوی اوري، خو کله که هغه دکوم مشر له خولې اوري، بیا یې سمې نه اوري او نه یې منې. د خلکو د احساساتو د مشرۍ ښکلې دنده داسې د راستو پچین خوښه او داسې ورسره روږدی شوی و چې د دغې دندې پرېښودل او بې له هر ډول

سرښندنې د مسکو تسلیمبدل، هغه ته د تصور وړ نه و. هغه په دې توګه ناڅاپه ځان د پاڼ پرغاړه احساس کړ او هېڅ په دې نه پوهېده چې څه وکړي. هغه که څه هم په دې پوهېده، خو تر پایه یې په دې باور نه لاره چې مسکو به تسلیمیږي، نو ځکه یې د دې لپاره هېڅ ډول هڅه او هاند هم نه کاوه. خلک دده د ارادې برخلاف له ښاره وتل. دولتي اداره ځکه له ښاره ولېږدول شوې، چې مامورینو هغه غوښتل او دې اړ شو په درناوي دې غوښتنې ته غاړه کېږدي. هغه خپله ځان په هغې ونډې او دریځ اخته کړی و چې خپله یې په خپل خیال کې ځانته جوړ کړې و. داسې خیال او چاره چې زیاتره هغو کسانو ته پېښېږي چې تند مزاجه او دژور خیال خاونده وي..

د هغه ټولـه هڅـه او هانـد ددې لپـاره و چـې پـه خـورا لېوالتیـا او پیاوړتیا (دا چې دا هڅه څومره د خلکو په ګټه او د هغو د زړه غوښتنه وه، دا بله خبره وه) په خپل زړه کې د هېواد پالنې او په ځان باور او د فرانسویانو په وړاندې دکرکې احساس نورو ته ورولېږدوی، خو کله چې پېښو رښتینی تاریخي بڼه پیدا کړه، خو کله چې فرانسویانو سره کرکه یوازې په وینا کې بس نه وه، خو کله چې نور ددغې کرکې د څرګندولو جګړه هم ښه دلیل نه و، خو کله چې نور په ځان باور او مېړانې مسکو ژغورلی نه شو، خو کله چې د مسکو ټولو اوسېدونکو لکه دیو تن په شان خپله شتمنی پرېښوده او ښار یې پرېښود او په دې توګه یې خپل ناوړه کړه څرګند او ملي احساساتو ته شا کړه، نو هغه وخت و چې د راستوپچین ځانته غوره کړی دریځ چور بې معنا شو. ناڅاپه یې ځان بې کسه یوازې او د خندا وړ احساس کړ، داسې ناتوانه چې تا به ویل له پښو لاندې یې ځمکه تللې وي. کله چې راستوپچین له خوبـه راویښ کـړل شـو او هغـه تـه د کوتـوزوف یاددښـت او ترخـه

سپارښتنه وسپارل شوه، هغـه ځـان د قهر پـه اور کې ډوب ولیـد ، نـه یوازې د قهر په اور کې بلکې ځان یې ګنهکار هم احساس کړ. هر هغـه څه او اداري چې دده تر لارښوونې لاندې وې، ټولې په مسکو کې پـاتې او ژغورل او لېږدول یې هم نور نو ناشونی و ،هغه فکر کاوه:

-څوک ملامته دي؟ چا خبره تر دې ځایـه راورسوله؟ خو دا ښکاره خبره ده چې نه مـا ، زمـا هر څه چمتـو و. مـا مسـکو لکـه د سترګو تـور داسې ساته ! خو ته ګوره چې هغو څه وکړل او په موږ یې څه راوستل ! دا سپک ! دا خائینان !

هغه فکر کاوه، خو دا یې نه شو ویلای چې دغـه سپک او دا خائینـان څوک دي. هغه یوازې دا انګېرله او تصور یې کاوه چې له دغو خائینـانو سره کرکه لري. هغه خائینان چې په دې پېښه کې ملامتـه او دی د هغـو د کړو له کبله اوس دغې بدمرغۍ ته رارسېدلی دی.

ګراف راستو پچین ټوله دغـه شپه پـه هغـو سپارښتنو او لارښـوونو تېره کړه چې د مسکو د ټولـو برخـو سیمه ایز مشـران د هغـو د اخېسـتو لپاره ده ته راتلل. هغه ته نېږدې کسانو ګراف هېڅکله داسې خواشینی او قهریدلی نه و لیدلی.

ټوله شپه به یې هغـه تـه خبر ورکـاوه چې: جلالتمـاب ! د املاکـو لـه څانګې نه راغلي، د سپارښتنې غوښتنه کوي.. د ښاروالي نه راغلي او د کتنې هیلـه لـري.. د روحانیونو لـه ټولنې راغلي او پوښـتنه کـوي. لـه مشرانو جرګې.. له پوهنتـون نـه.. لـه وړکتـون نـه... راغلي او پوښـتنې کـوي. لـه اطفـایې نـه. جلالتمـاب تاسـو څـه امـر کـوي؟ لـه زنـدان نـه، لـه روغتون نه.. ټولو دغـو پوښـتنو تـه ګراف لنډ او پـه خوابدۍ ځوابونـه ویـل. دده ځوابونـه ددې څرګندونـه کولـه چې نـور نـه دده لارښـوونو او سپارښتنو ته، هېڅ څه تـه، اړتیـا نـه لیـدل کېږي. هغـه داسې انګېرلـه،

هغه څه چې ده په پاملرنه او مینې چمتو کړي و، کوم بل چا بل ډول خراب کړي او اوس باید دغه نور ددغو پېښېدونکو ناوړه بدمرغه پېښو مسوولیت ومني.

هغه د املاکو د اداري د مشر د غوښتنې په اړه وویل:

-دې احمق ته ووایئ چې هغه دې پاتې شي او د خپلو دفترو او کاغذونو پیره او ساتنه دې وکړي. او د اطفایې ډله بیا ولې پوښتنې کوي؟ هغوی خو آسونه لري، لاړ دې شي، ولادیمیر (د مسکو د څنډو یو ښارګوټی) ته دې لاړ شي، فرانسویانو ته خو به یې نه پریږدي.

د لېونتون د روغتون د مشر په ځواب کې یې وویل:

-څه سپارښتنه، سپارښتنه دا ده چې ټول دې لاړ شي او لېونیان دې په ښار کې خوشې کړي، ولې؟ ولې، دا چې زموږ د پوځ مشري لېونیان کوي، خدای دوی ته هم ورکړي ده.

د هغو زندانیانو په اړه یې چې په کوټه قفلیو کې زنځیر او زولانه ناست دي، په خورا قهر او چغې وویل:

-څه وکړم، اوس د هغو د ساتنې لپاره دوه کنډکه درکړم؟ زه سرتېري نه لرم، پرېږدئ پرېږدئ چې لاړ شي.

-جلالتماب د زندانیانو په منځ کې سیاسي زندانیان هم شته، مکشوف او ویریشیاګین؟

راستو پچین چغه کړه:

-څه وایئ؟ ویریشیاګین لا ځړول شوی نه دی؟ هغه ماته راولئ.

۲۵

د سهار تر اتو بجو وروسته چې پوځونو نور نو له مسکو نه تېریدونکي وو، نور نو هېڅشوک ګراف راستوپچین ته د لارښوونو او سپارښتنو د اخېستو لپاره نه ورتلل. ټولو هغو کسانو چې کولای شول له مسکو ه لاړ شي، خپله تلل. هغه څوک چې پاتې و، هغوی خپله د پاتې کېدو او دا چې څه وکړي، پریکړه کړې وه.

ګراف سپارښتنه کړې وه چې آسونه چمتو شي، هغه غوښتل د سکولنیک سیمې ته لاړ شي. هغه تریو تندی، رنګ الوتی، چپه خوله، یو لاس یې په بل ایښی د خپل کار په کوټه کې ناست و.

په سوله ایز او آرام وخت کې هر چارواکي ته داسې برېښي چې د خلکو د ژوند ټوله اداره، خوځون او واک ده ته سپارل شوي دي، یوازې دده په قوت چورلېږي او په دغه بهیر کې دده د اړتیا تصور، دده د ټولو کړو او هڅو لپاره تر ټولو نه غوره پالنه او ډالۍ ده. دا څرګنده ده چې تر هغه پورې چې د تاریخ سمندر آرامه دی، مشران او چارواکي آن خپل بیکاره ببړۍ د ولس له ببړۍ سره نښلوي او په مخ روانه وي، خو کله چې توفان راولوزي، د سمندر لېونۍ څپې غاړې وغړوي، ببډۍ د هغو په څپو کې راګیره شي، نور نو دغه انګېرنې او تصور ناشونی کېږي. ببډۍ په خپل ناپېښلی واک روانه وي، واکمن او لارښود پر هغه واک له لاسه ورکوي او په یوه شېبه کې د واک دغه چینه ړنده او په خپله هم د یوه واکمن له دریځه، په یوه ساده، ناتوانه او چا ته ګټه نه

رسوونکي سړي بدلېږي.

راستوپچين دغه حالت احساساوه او سخت يې عصبي کاوه.

د پوليسـو مشـر چـې د خلکـو ګڼـه ګـونې درولـی و ، د ګـراف راستوپچين له ياور سره په ګډه راغلی و يـاور ددې لپاره راغلی و چې هغـه تـه خبر ورکړي چې آسونه خوځېدا تـه چمتـو دي. د دواړو رنګ الوتی و. د پوليسو مشر خبر ورکړ چې ده ته سپارل شوې دنده يې سرته رسولې ده او دا يې هم ورته وويل چې زيات شمېر خلک د ودانۍ انګړ ته راغلي او غواړي چې ګراف وويني.

راستوپچين يوه کلمـه هم ونـه ويلـه، پاڅېد او پـه چټکو ګامونو د خپل پرتمين مېلمستون پلو ته وخوځېد ، د مېلمسـتون دبرنډې دروازه يې خلاصه کړه، ورتېر شو ، د هغې کړکۍ شاته ودريد چې لـه هغې نـه د خلکو دغـه ګڼه ګونه ليدل کېده. هغه لوړ ونی ځوان پـه لـومړي کتـار کـې ولاړ و ، له څېره يې قهـر وريـده ، لاسونه يې ښورول او څـه يې ويـل. پـه وينو لړلی پښې چې غم لړلی او خواشينی برېښېده ، د هغه څنګ تـه ولاړ و. د ترلي کړکۍ له شا نه د د غې ګڼه ګونې شروشور اوريدل کېده.

راستوپچين له کړکۍ نه را لرې شو او وې ويل:

- ګاډۍ چمتو ده؟

ياور يې ځواب ورکړ:

-هو جلالتمابه ! چمتو ده.

راسـتوپچين بيـا د برنډې د دروازې خواتـه ورغـی او د پوليسـو لـه مشر نه يې وپوښتل:

-دغه خلک څه غواړي؟

-جلالتمابه ! دوی وايي چې راټول شوي او ستاسو پـه قومانـدې بـه له فرانسويانو سره جګړې ته ورشي. هېڅ څرګنده نه وه خـو دا ښـکاره نـه

وه چې هغه د کوم خیانت پر ضد یې نارې وهلې، خو جلالتمابه ! خورا باغي ګڼه ګوڼه ده. ما په سختې خواري ځان ترې راوژغوره. ما به وښې چې ځان ته اجازه ورکوم او وړاندیز کومه چې...

راستو پچین په خواشینۍ چغه کړل:

-مهرباني وکړئ، ووزئ، ووزئ، زه ستاسو لارښوونو ته اړتیا نه لرم.

هغه د برنډې د دروازې تر څنګ ودرید او ګڼه ګوڼې ته یې کتل. داسې یې انګېرله چې د هغه چاپه وړاندې یې نه ایلیدونکې کرکه په زړه کې رالمسېږي چې ددې ټولو بدمرغیو پړه پرې ورواچوي، هغه له ځانسره ویل:

-وګورئ، هغوی له روسیې سره څه وکړل ! وګورئ، هغوی له ما سره څه وکړل !

لکه هغه شان چې زیاتره د تند مزاجه او عصبي وګړو ځانګړتیا وي، تر هغه نه هم د عصبیت لمبې چاپیرې شوې وې، مګر دی د هغو د څرګندولو لپاره د پلمو په لټولو لګیاو. هغه ګڼه ګوڼې ته کتل او فکر یې کاوه:

-ښه ورته وګورئ ! دا سپک داړه مار ! د ټولنې ناولتیا، څه ناولې او ډاړه مار چې دوی رالمسولي او هغوی هم له دوی سره راپاڅېدلی دی.

هغه لوړونی ځوان ته یې وکتل، چې لاسونه یې ښورول او په خیال کې یې تېره شوه:

-سرښندنه او قرباني غواړي !

دغه خیال یې ځکه ذهن ته ورغی، چې ده خپله قربانۍ ته اړتیا لرله، هغه د خپلې کرکې د څرګندولو لپاره پلمه لټوله.

او بيا يې وپوښتل: ګاډی چمتو ده؟

ياور ځواب ورکړ:

-جلالتمابـه ! چمتـو ده، خـو تاسـو بـه د ويريشـيا ګين پـه اړه څـه سپارښتنه کوئ، هغه د برنډې څنګ ته ولاړ دی.

راستو پچين په داسې حيرانتيا چې ګواکې ناڅاپه يې څه شی ورپه ياد شوي وي، نابېره چغه کړل:

-آه !

هغـه پـه تلـوار دروازه ببرتـه کـړه او پـه چټکـو او غوڅوګـامونو د مېلمسـتون برنډې تـه ورووت. د ګنډه ګونې شروشور ناڅاپه خاموشـه شـو، ټولـو خولې لـه سره پورتـه او سترګې يې پـه برنډې کې راښکار شوي ګراف پلو ورپورته کړ.

هغه په لوړه او چټکی ووېل:

-سـلام هلکـانو !لـه تاسـو مننـه چې دلتـه راغلـي. زه اوس تاسـو تـه دروزم، خـو تـر هرڅـه نـه د مخې بايـد مـوږ ځان لـه جانيـانو او خائينـانو وژغورو، موږ بايد هغـه شر اچوونکي او خائينينو تـه جزا ورکړو چې مسکو د هغه له لاسه تباه او تالان شو. تاسو يوه شېبه تم شئ.

او ګراف په هماغې چټکی دروازه پورې وهله، وې ټرلـه او راستون شه.

د خلکو د ګنډه ګونې پـه منځ کې د مننې او قناعت څپـه خوره شوه، هغوی ويل:

-وينئ، د ټولو ظالمانو غم به وخورئ !او تا ويل چې فرانسويانو ته کار کوي.. هغـه بـه اوس هر څه راڅرګند کړي، تجربـه لري، ګنډه ګونـه داسې سره غږيدل چې ګواکې يو بل سره ملامتوي.

يـو څو دقيقې وروسـته لـه تشـريفاتي دروازې نـه يـو افسـر راووت،

قوماندې ورکړه او د تشریفاتو پوځیان تیارسئ شول. ګنډه ګونډه د برنډې له مخې نه د زینو پلو وروخوځېده، راستوپچین چې په چټکو او ټینګو ګامونو د زینو سر ته راوتلی و، په تلوار یې خپل شاوخوا ته داسې کتل، چې ګواکې څوک ګوري، هغه وویل:

-هغه چېرې دی؟ ددې د پوښتنې سره سم د ودانۍ له یوه کنجه یو لوړ نرۍ غاړی ځوان چې دوو تشریفاتي سرتېرو بدرګه کاوه رابښکاره شو، د څنو په منځ کې یې د ککړې خریل شوې ویښتان، بیا څه رالوړشوي وو. دغه ځوان د ګېدړې شغال ډوله پوست، پوستین اغوستی و او د پوستین مخ یې شین بخوند، بل ټوکر درلود. داسې ښکاریده چې یو وخت به ښه ښاپسته و، خو اوس له کاره لویدلی و. ناولی د زندانیانو ځانګړې دخمتا پرتوګ چې پایځې یې. ،په پونده سولیدلو موزوکې ورننښتلي وې، اغوستی و، نریو او ضعیفو پښو ته ،وراچول شویو درنو کړیو او زولنو یې تګ ګران او بې نظمه کاوه.

راستوپچین د ګېدړ له پوسته جوړ شوی پوستین خاوند ځوان ته غلچک راواړاوه او د خپلې مخې زینې لومړې زینې ته یې اشاره وکړه او وې ویل:

-دلته یې راولې !

ځوان د زنځیرو زولنو له دروندوالي د عذاب له امله په سختۍ ده ته ښودل شوې زینې ته وروخوت. د پوستین تنګه غاړه یې چې دده ستونی په عذاباوه په ګوتو لړځه پراخه کړه او خپله اوږه او اورمبرۍ یې دوه واره وخوځاوه، سوړ آسویلی یې ووښت، په خورا اطاعت یې خپل نرۍ او کار نه کړل شوې لاسونه په خپله ګېډه کښودل.

یوه څو شېبې تر هغه پورې چې دغه ځوان ده ته پر ښودل شوې زینې ته، ځان برابراوه چوپه چوپتیا خوره شوه. یوازې دګنډه ګونډې په

وروستیو کتارونو کې چې ټولو یو ځای ته زور واهه، بنګهاری، توخهاری او د پښو د څسهاری غږونه اوریدل کېدل.

راستو پچین دې ته ستر ګې په لاره و چې ځوان هغه ته په ښودل شوی ځای کې ځای پر ځای شي، وروځې یې برندې او لاس یې پر مخ وښه.

راستو پچین په رسا او کلک و سپنیز غږ وویل:

-دا سړی ویریشیا ګین نو مبرۍ. دا هغه بد مخی سپک انسان دی چې د هغه له لاسه مسکو تسلیمیږي.

ځوان چې د ګېډې پوستین یې پرغاړه و، د اطاعت په نښه سر ښکته اچولی، نري خوار لاسونه یې یو پر بل پر ګېډه ایښي و. له ملنډو نیم خریل شوی سر یې ښکته ځوړند او په ناهیلی سر ښکته ولاړ و. د ګراف د لومړیو خبرو په اوریدو یې په کرار سر راجګ او له ښکته یې پورته ګراف ته وروکتل. داسې چې ګواکې غواړي یو څه شی ګراف ته ووایي اویا لږ تر لږه له هغه سره ستر ګې په ستر ګو شي، خو راستو پچین هغه ته نه کتل، د ځوان په اوږده نري غاړه کې، یوه مرانده (رګ) لکه رشمه تر څټه پورې پرسېدلی وه او ناڅاپه یې بشړه تکه سره شوه.

ټولې ستر ګې هغه ته وراوښتې وې، هغه ګڼه ګونې ته کتل، ګواکې د هغو د څېرو په کتلو کې دی یوه هیله وینې، پر شونډو یې یوه غم لړې، خو له حیا ډکه موسکا راخوره شوه، ببرته یې سر ښکته وځړاوه او پښې یې په زینه کې برابرې کړې.

راستو پچین په یورنګي، خو تند غږ وویل:

- هغه خپل څار(شاه) او وطن ته خیانت کړی دی. هغه پر بناپارت ځان پلورلی دی. هغه په ټولو روسانو کې یوازینی څوک دی چې د روس

نوم يې شرمولی او د هغه له لاسه مسکو سقوط کوي.

خـو ناڅاپـه يـې پـه تلـوار ښـکته وکتـل او وې ليـدل يـې چـې ويريشـياګين سـر ځوړنـد پـه اطاعـت او نرمـه غـاړه ولاړ دی. داسـې وبرېښـېده چې دغـو کتـو راستوپچين تـه اور ورتـه کړی وي، لاس يې پورته کړ، خلکو ته يې مخ ورواړاوه او چغه يې کړل:

-د هغه محکمه ستاسو پرغاړه ده، زه هغه تاسو ته در تسليموم !

خلک ټول خاموشه و او يو ازې لاپسې سره نېږدې کېدل. دومره سره نېږدې او کېښکودل شوي وو چې په هغه لړې او خفه هوا کې سا ابستل او ښوريدل ورته ګران و. د کوم ناڅرګند، ناپوهېدونکي او وحشتناک څه پېښېدو انتظار، نور نو د زغم نه و...

راستوپچين چغه کړه:

-وهی يې ! پرېږدئ دا خائينين ومري. ومري چې بيا د روس نوم ونه شرموي ! وژنه يې ! زه امر کوم !

خلکو د راستوپچين خبرې نه اوريدې، هغوی د هغه د خبرو د قهر شـور اوريـده، خلکـو زګيـروی وو بسـت لـږ وړانـدې وڅنبـېدل او بيـا ودريدل.

ويريشياګين د ګراف پلو سر ور اوچت کړ او بيا يې د نرمې غـاړې پرسېدلی رګ لا و پرسېد، مخ يې تک سور شو او پـه هغـه لنډه چوپتيـا کې چې بيـا پـر ټولـو راخـوره شـوې وه، د هغـه ږېږدېدونکی غـږ چې نندارېزه ژبه يې لرله واوريدل شو، چې وايي:

-ګرافـه، يـو ازې خـدای مـو پـر سـر ولاړ دی... او هغـه څـه يـې چـې غوښتل ووايي، نيمګړی پاتې شول او بيا يې رنګ تک سپين شو.

د راستوپچين د بشړې رنګ هم چې ناڅاپـه د ويريشـياګين د رنګ په شان تک سپين شوی و، چغې کړې:

-وهئ يې ! ټوټه ټوټه يې کړئ، تاسوته امر کوم !

يو افسر چې خپله يې هم خپله توره راووېسته، خپلو درګونو ځانګړو سرتېرو ته قوماندە ورکړه:

-په توره يې ووهئ !

يو بله خو تر پخوا قوي څپه پر خلکو راخوره شوه، دغه څپه تر لومړيو کتارو ورورسېده، هغو ته يې ټکان ورکړ، څېړپاندە شول او هغوی يې تر زينو پورې پورې وهل. هغه لوړونی ځوان چې لوړ کړي لاس يې ځای پر ځای پاتې شوئ و او بڼه يې لکه تيږه وچه شوې وه، د ويريشيا ګين تر څنګه ولاړ و.

افسر په ټيټ زګيروی ډول آواز خپلو سرتېرو ته وويل:

-ټوټه ټوټه يې کړئ !

او يو تن سرتېري په تريو تندي او غضب لړلې څېرې، ناڅاپه په توره د ويريشيا ګين ککری ته ګوزار ورکړ.

لنډه، خو له حيرته ډکه چغه د ويريشيا ګين له ستونې پورته شوه:

-اخ !

له وحشت او ډاره په ډک غلچک يې مخ واړاوه او ګواکې غواړي ووايي، نه پوهېږي ولې، له ده سره داسې کوئ. د وحشت او ډار هماغه څپه پر ټولو ورخوره شوه.

د يو چا غمړلي آواز له کومې خوا واوريدل شو: يا خدايه !

د ويريشيا ګين له حيرت او ډکې چغې نه وروسته، يو وژونکی درد د هغه ګوګل لکه چاړه داسې وځېره او همدغه درد د هغه چاره وکړه. د انساني احساس هغه ولوله چې ترپايه يې د وحشت او شرارت نه ددغو خلکو مخنوی کاوه، په يوه شېبه کې ولويده. پيل شوی جنايت چې پيل شوی و، بايد بشپړ شوی وای. د ياغيتوب او شکايت چغه د ګوانښ او

غضب په څپو کې ډوبه شوه... هغه سرتېري چې ویریشیاګین ته د تورې ګوزار ورکړی و، غوښتل یې بل ګوزار ورکړي. ویریشیاګین له ډار او وحشته چغې کړې، لاسونه یې د ساتنې لپاره تر سر تاو کړل او ګڼه ګونې ته یې ځان ورواړتیږه. هغه لوړ ځوان سره له هغه چې لګېدلی و، د ویریشیاګین نرۍ غاړې ته لاس ورواچاوه، چغې سورې ګډې شوې، او ویریشیاګین له یو ډول چغیو او سورو سره په ګډه د هغو خلکو ترپښو لاندې ورولویدچې دده خواته یې یرغل کړی و.

چا ویریشیاګین واهه او چا یې کالي څېرول، خو چا هغه لوړونی ځوان، د هغو کسانو چغې او سورې چې د خلکو تر پښو لاندې وو او هغو کسانو چې د لوړونې ځوان د ژغورنې لپاره یې هلې ځلې کولې، د خلکو قهر لاپسې زیاتوه.

جلادو سرتېرو تر ډېرو پورې نه شو کولای په وینو لړلی تر مرګه ژوبل کارګر د خلکو له پښو لاندې راوباسي. خلکو تر ډېرو پورې ونه شو کولای هغه په وینو لړلی کارګر چې تر وهلو لاندې تر مرګه پورې رسېدلای و، سره له ټولې کرکې او تربګنې نه ونه شو کولای ویریشیاګین مړ کړي... یو تن وویل:

- په تبر یې ووهو که څنګه؟ خپه کړل شوی دی! خائین، ده مسیح ته خیانت کړی دی! لا ژوندی دی؟ اوه ساګانې لري. خپل حق یې تر لاسه کړ، ژوندی دی، که مړ شو؟

دوی تر هغه وهل کول، چې ویریشیاګین له زاریو ولویدل، د هغې دفاع او زارۍ په یو رنګ او پرله پسې خرهارۍ بدل شو، خلک په تلوار پر ځمکه د لویدلی په وینو لړلی مړي له څنګه لرې شول. هر څوک راتلل کتل یې چې څه پېښ شوي دي او په وحشت ملامتۍ او تعجب یې د لرې کولو هڅه کوله.

د ګڼه ګونې غږونه راتلل:

-لويه خدايه ! خلک دځنا ور په شان دي، څنګه به ژوندي پاتې شوي وي؟ ځوان و، خوار په خپه سوداګر و، وايي دا دده کار نه و، د چا کار و؟ خدای دې مور ترې وساتي ! يو بل يې سره وواژه، چا ويل چې لا ژوندی دی..

يو غيرتي پوليس چې د جلالتماب په انګړ کې پروت مړی، د هغه د دريځ سپکاوی ګاڼه، خپلو سرتېرو ته سپارښتنه وکړه چې هغه له انګړه د باندې لاړې ته وباسي. دوو سرتېرو، مړی له ماتو پښو راونيو او هغه يې د باندې يوړ. کله چې ويريشيا ګين پر ځمکه ولويد او د خلکو ډلې په وحشت او اله ګولې د هغه خواته يرغل راوړ، ناڅاپه د راستو پچين له بشرې رنګ وتښتېد، هغه ددې پر ځای چې د مانې مخې ته ده ته انتظار ګاډی ته ورشي، سرښکته واچاوه او پرته له هغه چې پوه شي، چېرته او د څه لپاره روان دی، په چټکو ګامونو هغې لاړې ته ځان برابر کړ چې د کور لاندنې پوړ ته رسېدلې وه، د هغه رنګ الوتی و او نه يې شو کولای د خپلې لاندنې زنې ريږدیدا ودروي.

يو ريږدیدونکی او له وحشته ډک غږ يې له شانه واوريدل شو:

-جلالتمابه ! دې خواته، چېرې ځئ؟ دې خواته راشئ !

ګراف راستو پچين ددې توان نه درلود، چې ځواب ورکړي، هغه د خبرو په اوريدو په اطاعت سره راوګرځېد او هغې خواته لاړ چې ده ته ښودل شوې وه. ګاډی د مانې د شا د زينو مخې ته ولاړه وه، د خلکو ګڼه ګونه او شروشور له لرې اوريدل کېده، راستو پچين په ګاډی کې کېناست، خپل ګاډيوان ته يې امر وکړ چې د دوی کليوال کور، سکولنيکي خواته لاړ شي. کله چې د ميانيځکايا واټ ته ورسېد، نور يې د خلکو د ګڼه ګونې غږ وانه اورید. ګراف د پښيمانې احساس وکړ،

هغه ته په خورا ناآرامۍ هغه تلوار، ډار او ګډښتوب وریاد شو چې د خپلو لاس لاندې مامورینو تر مخې يې احساس کړی و. په فرانسوي ژبه يې له ځانسره وویل:

-د خلکو پاڅون خورا وحشتناکه دی، هغه کرکجن دی، هغه لکه دلېوانو په څېر دی، تر هغه چې غوښه وروانه چوې، نه آرامېږي. ناڅاپه هغه ته د ویریشیاګین خبره وریاده شوه:

-ګرافه !یوازې خدای دی چې زمونږ په سر ولاړ دی. او یوه نا آرامه او خواشینی احساس يې پر ځان راخپور ش، خو دغه احساس ډېراوږد نه و او پرشونډو يې پر ځان له ملنډو نه ډکه موسکا راخوره شوه. هغه له ځانسره وویل:

- زما دنده دا وه چې باید خلک آرامه کړم، زیات شمېر خلک د ولسي ګټو له پاره قرباني شوي دي او باید نور هم قرباني شي ! هغه د خپلو هغو مسوولیتونو په فکر کې شو ،چې د خپلې کورنۍ، د خپلې پلازمېنې (چې د ساتنې واک يې، ده ته سپارل شوی و) او د خپل ځان په اړه يې لرل، خو د ځان په اړه يعنې نه د فیودرواسیلوویچ راستوپچین (له ځانسره به يې ویل چې فیودرواسیلوویچ جان ځان د ولس او ملت تر ګټو خاورې) هوکې، د ځان په وړاندې مسوولیت يعنې د پلازمېنې د ستر قوماندان د واکمن واک او د څارد ستر استازي په توګه:

- کـه زه یـوازې فیـودرواسیلوویچ وای، زمـا کـړه وړه بـه بـل ډول وای،خو زه باید د سترقوماندان د دریځ نوم او ژوند ساتنه او درناوی وکړم.

د ګاډۍ پر پستې څوکۍ، نرمې خوځېدا ، د خلکو او ګنډه ګونې د شروشور نه اوریدل، دی جسما آرامه کړ. راستوپچین جسما آرامه شو ،

لکه هغه شان چې تل همدا سې وي، جسمي آرامتيا هم مهالـه د روحي آرامتيا سبب شي. هغه څه چې راستوپچين د روحي آرامۍ سبب و، څه نوې خبره نه وه، له هغه ورځې چې دنيا پيدا شوې ده، هېڅکله دا سې نه دی شوي چې کوم انسان څوک وژلی وي او ځان يې ملامت ګڼلی وي. هغوی تل په دې خيال ځان آرامه او تسلا کوي چې دا کار د ولسي ګټو لپاره کوي، هوکې دنورو دګټو لپاره.

هر هغه انسان چې پر انساني هوسونو لاسبری پيدا نه کړي، هغـه پـر دغو ګټو نه پوهېږي، خو هر هغه څوک چې کوم جنايت کوي، تل ښـه پـه دې پـوهېږي چې انسـاني خيـر او ګټې پـه څـه کـې دي. او راسـتوپچين اوس په دې پوهېده.

هغه نه يوازې په خپلو دلايلو کې، دده لـه خوا د سرته رسولو شويو چارو له املـه ځان نه غانده، بلکې په هغو کې يې د ځان ستاينې او ډالۍ دلايل هم پيدا کول او دا يې ويل چې ددې ټولـو نـه يې د چـارو د بريـالي سرته رسولو لپاره ګټه هم اخېستې ده. ده د يوه جاني ته پـه جزا ورکولـو دغه ګټه ګونه آرامولـه.

راستوپچين له ځانسره ويل:

-ويريشيا ګين محکمه او په مرګ محکوم شوی و (حال دا چې هغـه يوازې په اجباري کار محکوم شوی و) هغه خائين او هېواد پلورونکی و. ما نه شو کولای هغه ته جزا ورنه کړم، نو له دې کبله مې په يـوه غشـي دوه نښې وويشتې. هم مې يو خائين مجرم تـه جزا ورکړه هـم مـې خلـک آرام کړل.

راسـتوپچين چـې کلـه خپـل کليـوالي کورتـه ورسـېد او پـه خپلـو کورنيو چارو اخته شو، خپله بشپړه هوسايي او آرامي يې پيدا کړه.

نـيم سـاعتـه وروسـته ګـراف، پـه خپلـه ګـاډۍ کـې چـې يرغـه آسـونه

ځغلوله د سکولنیکي له دښتې تېریده، تېرې پښې یې چور هېرې کړې وې، هغه یوازې د راتلونکې په اړه فکر کاوه. اوس د هغه پله خواته چې ده ته ویل شوي و کوتوزوف هلته دی، روان و. ګراف راستوپچین په خپل تصور کې هغه کرکجنې او د ملامتۍ خبرې را جوړولې چې دی به یې کوتوزوف ته دده د غولولو له امله وایي. هغه غوښتل دغه عمر خوړلې درباري ګبدړې ته داسې خبرې ووایي چې هغه، هغه مسوولیت احساس کړي چې د مسکو د تسلیمېدو (او د هغه په اند) او د روسیې د تباهۍ نه وروسته په خلکو راغلی دی. دا مسوولیت ټول دده پرغاړه دی. د هغه چا پرغاړه، چې د ډېر زړښت نه یې خپل عقل له لاسه ورکړی دی. راستوپچین هغه څه چې کوتوزوف ته یې ویل غوښتل، په تصور کې یې لاندې باندې کړل، په قهر یې په ګاډۍ کې ډډه وا ړوله او په خواشینۍ یې شاوخوا ته وکتل.

د سکولنیکي دښته خالي وه، یوازې د دښتې په پای کې د مرستون او روغتون سره یو څو تنه چې سپینې جامې یې اغوستې وې، راټول شوي وو او د دغو سپین جامو څو تنه هغه هم جلا جلا په دښته کې روان وو، نارې سورې یې وهلې او لاسونه یې ښورول. د هغو یو تن مخامخ د ګراف د ګاډۍ پلو منډې راوهلې. ګراف راستوپچین د هغه ګاډیوان او ساتونکو ټولو، د وحشت، حیرت او ځیرتیا په احساس هغو لېونیانو ته چې له لېونتون نه راخوشې شوي و، په تېره بیا هغو ته چې د دوی خواته په ځغاسته وو، کتل.

یو لېونی چې ډنګړې وچې پښې وې، کالي یې باد تر ده نه تاوول، مخامخ دوی ته په چټکۍ منډې راوهلې. هغه مخامخ ګراف ته کتل، په جړ او شړل آواز یې چغې وهلې، څه یې ویل او لاسونه یې ښورول چې ګاډۍ ودروي. ژیړ ډنګر مخ چې ببره خو ناجوړه شوې ږیره یې لرله،

پرېښانه خو خورا عصبي ښکاريده. د سترګو تور او ځلېدونکو ګاټو يې ښکته کتل. .. هغه په زوره او زړه ريړديدونکی غږ چغه کړل:

-ودرېږئ ! تاسو تـه وايـم ودروئ ! زه درتـه وايـم ! غـږ يـې ټيټ شو ، خو ببرته يې په ټينګ او دچارواکي په شان غږ وکړ.

هغه ګاډی ته ورورسېد ، د هغې تر څنګ يې منډې وهلې او ويل يې:

- زه يـې دري ځلـه ووژلـم ، دري ځلـه ببرتـه لـه مرګـه راژوندی شـوم ، سنګسار يې کړم ، په دار يې وځړوم ، خو زه ببرته را ژوندی کېږم .. ببرته به ژوندی شم .، بيا بـه راژوندی شم. زه يـې ټوټـه کړم ، د خدای جنت بـه ونړېږي ، دري ځلـه بـه هغـه رنګ او دري ځلـه بـه هغـه ودان کړو ، همـدا خبـرې يـې کـولې او غـږ يـې لا پسـې کـرکجن او زورونکـی کېـده. د راستو پچين رنګ ناڅاپه تک سپين شو ، لکه هغه وخت چې ګنډه ګونې پر ويريشيا ګين يرغل کړی و ، هغه مخ راواړاوه.

هغه په لړزيدلي آواز پر ګاډيوان چغه وکړه:

-ځه، ځه ژر ځه !

آسونو په ټول قوت سره ګاډی کشوله، خو ګراف راستو پچين تر ډېرو پـورې د هغـه لېـونې نـاهيلې چغـې او بـې معنـا ويـناوې لـه شـانه اوريدې. هغه کرار کرار لرې کېده، خو د هغه خائين ځوان په وينو لړلې او حيرت وهلی بشره او د هغـه د ګېډو لـه پوسـته جوړ شوی پوسـتين يې تر سترګو ګرځېده راګرځېده.

که څه هم دغه خاطرې خورا تاندې وې، خو پـه راسـتو پچين د هغـه اغـېز دومـره ژور و چې د هغـه پـه زړه انځـور شـوې او لـه هغـه يـې وينې څڅولې وې. هغه په ډاګه دا احساسوله چې د دغو وينو يـاد او انځـور بـه هېڅکلـه د هغـه لـه يـاده ونـه وزي. او بـرعکس د دغـې غمړلـې او وحشتناکې پېښې ياد چې هر څومره زړېږي د هغه عذاب او زوريدنه بـه

لاپسې زیاتیږي او دی به هېڅکله په کرار پرې نه ږدي. هغه داسې انګېرله چې د خپلو خبرو غږ اوري:

-وژنه یې، ځواب یې زه ورکوم ! څنګه ما دا خبره کولای شوه؟ هسې نابېره ! ما کولای شو، هغه ونه کړم، اوس به هېڅ پېښه نه وای، هغه په خیال کې هغه سرتېري ته کتل چې ویریشیاګین یې وهلی و. هغه ډار اخېستی او ځناور ډوله شوی و. هغه ته د هغه ځوان د سترګو غلچک وریاد شو چې د ګېدړې د پوست نه جوړ شوی پوستین یې اغوستی و. د هغه غلچک وریاد شو او له ځانسره یې وویل:

-خو ما دا کار نه د ځان لپاره، دا زما ولسي دنده وه چې باید هغه مې کړای وای. داړه مار، وطن پلورونکی، ولسي ګټې...

د یااوزا ،د پله شاوخوا ته بې شمېره سرتېري راټول شوي وو. هوا ډېره توده وه. کوتوزوف د پله څنګ ته پر یوې اوږدې څوکۍ خواشینی او شین زړه ناست و. هغه د خپلې متروکې په څوکه له شګو سره لوبې کولې چې په دې وخت کې په یرغه آس ده ته په شرنګ و شرونګ یوه ګاډۍ راورسېده. یو سړی چې جنرالي دریشي یې اغوستې وه، په خولۍ کې یې بنې ټمبلې، سترګې له غضبه ډکې، خو هم مهاله له ډاره وارخطا په چټکو ګامونو ده ته رانږدې او په فرانسوي ژبه یې له هغه سره غږیدا پیل کړه. دا سړی راستو پچین و. هغه کوتوزوف ته وویل:

-هغه ځکه دلته راغلی چې نور نه مسکو شته او نه پلازمېنه. یوازې پوځ پاتې دی. هغه زیاته کړه:

-اوس به حال بل ډول وای، که جلالتماب ماته ویلي وای چې مسکو پرته له جګړې نه تسلیموي، دا پېښې به اوس چور بل ډول وای.

کوتوزوف راستو پچین ته دا سې کتل چې ګواکې د هغه په هغه خبرو نه پوهېږي چې هغه یې ده ته وایي. هغه هڅه کوله ده ته د

غږيدونکي سړي په څېره کې ځانګړی څه ولولي. راستوپچين چې ګډې اخېستی و، همداسې چپ پاتې شو. کوتوزوف لږ شانته سر وښوراوه او پرته له هغه چې خپلې پوښتېدونکې سترګې د هغه له څېرې واړوي، په کراره وويل:

-هوکې ! زه مسکو نه تسليوم ،زه به له جګړې پرته هغه تسليم نه کړم.

آيا ددې خبرو د ويلو په وخت کې کوتوزوف چور د بل شي په اړه فکر کاوه يا يې قصدي دا خبره ځکه وکړه چې د هغو په بې معنا والی پوهېده، خو ګراف راستوپچين پرته له هغه چې څه ووايي، په تلوار له کوتوزوف نه لرې شو. عجيبه خبره ده، د مسکو ستر قوماندان، مغرور ګراف راستوپچين خپله متروکه راواخېسته، د پله خوا ته ورنږدې شو او په چغو چغو او د متروکو په ګوزارونو يې له هغه ځايه راکوته شوې کراچۍ لرې کړې.

۲۲

د ماسپښـين دري بجـې او څـو دقيقـې وې چـې د ميـورات پـه قوماندانۍ پوځونه مسکو ته راننوتل. د ورتيمبيرګسيکي د سورو ډله تر ټولو نه مخکې روانه وه. او تر هغه وروسته خپله ټولواک ناپليون پر آس سپور، سره له خپلو ساتونکو او ملګرو سره روان و.

د اربات (دمسکو يوه تاريخي کوڅه) د کوڅې په منځنۍ برخه کې، د نيکولای کليسا ته نېږدې ميورات ودريد او دې ته سترګې په لاره شو چې د لومړيو کرښو نه خبرونه راورسېږي چې د ښار کلا، کرملين په څه دريځ او حالت کې ده.

په مسکو کې له پاتې کسانو نه يوه کمکۍ ډله خلک د ميورات شاوخوا ورټول شوي وو. ټولو له شرمه په ډک حالت او حيرانتيا دغه اوږد څنې عجيب قوماندان ته چې په خولۍ کې يې بڼکې وهلې وې او ځان يې په زرو او ګانړو ګاڼلی و، کتل.

په کرار يې يو له بله پوښتل:

-دا څوک دی؟ دا د هغوی خپل ټولواک (څار) دی که څنګه؟

ژباړونکي دغو خلکو ته راغی.

خلکو يو بل ته ويل:

-خولۍ خو دې پورته کړه، خولۍ دې..

ژباړونکي يوه بوډا څوکبدار ته مخ ورواړاوه او وې پوښتل:

-کرملين لرې دی که نېږدې؟

بوډا څوکېدار چې د ژبارن پولندي لهجه ورته پردې برېښېده، ښه ورته غوږ شو، خو همدا چې د هغه وينا ورته روسي ونه برېښېده، په دې پوه نه شو چې هغه څه وايي، ځان يې د نورو تر شا وواهه.

ميورات خپله د ژبارونکي خواته وروړاندې شو او هغه ته يې وويل چې له خلکو وپوښتي چې روسي پوځ چېرې دی؟ يو روس په دې پوه شو چې له هغو نه څه پوښتي او ناڅاپه څو آوازونو ژبارن ته ځواب ورکړ، يو فرانسوي افسر د لومړيو کرښو نه راستون شو او خبر يې راوړ چې د کرملين دروازې ترڼ شوي او کېدای شي د هغو شاته برېد نيول شوی وي.

ميورات وويل:

- ډېر ښه !

او سمدلاسه يې د خپلو مشاورينو يوه ته سپارښتنه وکړه چې څلور عرادې توپونه هلته وروليږي او پر دروازو اور بل کړي. د ميورات له شا نه د توپونو د ولاړ کاروان نه توپونه جلا او د اربات په واټ کې په چټکۍ وړاندې وخوځېدل او وزدويژنکي د واټ تر پايه لاړل او هلته ودريدل. په مېدان کې ځای پر ځای او مورچلونه يې جوړ کړل، خو فرانسوي افسرانو توپچيانو ته د توپونو د پوره ځای پر ځای کېدو او ډزو ته د چمتووالي قوماندە ورکړه. دغو افسرانو په لرليد (دوربين) کې د هدف يعنې کرملين ليدنه او ځارنه پيل کړه.

په دې وخت کې د کرملين د کليساوو زنګونه وجرنګېدل او خلکو ته يې د مانښام د لمانځنې بلنه ورکړه. فرانسويان د دغو جرنګونو د آوازونو په اوريدو ځکه وډارشول چې فکر يې وکړ د زنګونو دغه جرنګهاری خلکو ته د ولسي پاڅون د پيل کېدو ننبه ده. د پلي پوځ څو تنو سرتېرو مخ پورته د کوتافيو فسکي د لويې دروازې پلو منډه کړې.

دغه دروازې د لرګيو او تمبو په اچولو ، بندې شوې وې. د دروازې پلو د افسرانو له خوځښدو سره هم مهاله د دروازې له شانه د توپک دوه ډزې وشوې. د توپ تر څنګ ولاړ جنرال چغه کړې ، پر افسر يې غږ وکړ او هغه له سرتيرو سره ببرته راستون شو.

د دروازې له شا ، د توپک درې نورې ډزې هم واوريدل شوې. يو ډز د يوه فرانسوی په پښه ولګېد او له هغه سره د دروازې له شانه د څو تنو نورو سرتېرو غږ واوريدل شو. د فرانسوي جنرال، افسرانو او سرتېرو په څېرو کې د پخوانۍ آرامۍ او خوشالۍ ځای، تابه ويل په قوماندې، ناڅاپه ژوړې ځيرتيا ، سيالۍ ته چمتووالی او زوريدا ونيو. د هغو ټولو لپاره له مارشاله نيولې بيا تر وروستي سرتېرې پورې د غه ځايونه نور نو د وزدويژنکا ، ميخواوايا ، دکوتايوا او تريوخکي دروازې نه وې، دا دهغو لپاره په نويو ځايو کې د جګړې نوي ډګرونه وو ، د نوې تويدونکې وينې، جګړې ډګرونه. ټول ددغې جګړې لپاره چمتو شوي وو. د دروازو له شانه چغې آرامې شوې، توپونه وړاندې وخوځول شول، توپچيان اور بل ته چمتو وو ، افسر قومانده ورکړه:

-اور بل !

دوه انګازه لرونکو ډزو يو په بل پسې په فضا کې انګازې خورې کړې او څو شېبې وروسته پر هغو دروازو چې د دستک لرګي او تمبو بندې کړې وې، د توپونو ګولۍ ولګېدلې. او له هغه سره سم په ډګر کې د لوګيو دوه کرښې پورته پورته شوې.

څو شېبې وروسته چې د ډزو غږمبهار او انګازې د کرملين د ديوالو تر منځ په کراره شوې، پر فرانسويانو يو له شوره ډکه غوغا جوړه شوه. د کرملين په ديوالونو په زرګونه کارغان راوالوتل، په فضا کې يې الوتنې کولې، دکارغانو د کيغيدو او وزرونو شور يو بله غوغا

جوړه کړه. د دوی ددې غوغا سره هم مهاله د دروازې نه د ننه یوه چغه واوریدل شوه او یو سړی چې نری کوټې یې اغوستی و او سر یې تک شین و، له هغه ځایه راووت. د هغه توپک په لاس کې و او فرانسویان یې په نښه کړي و. توپچي افسر بیا د اوربل قومانده ورکړه او هم مهاله د توپک یو وزری او د توپ دوه غبرګ ډزونه واوریدل شول. او دروازه بیا په لوګیو کې ورکه شوه، په هغه دروازه کې چې د توپونو ډزې شوې وې، نور هېڅ څوک او هېڅ شی نه ښوریدل. فرانسوي پلي سرتېري له خپلو افسرانو سره یو ځای دروازې ته ورننوتل، هلته یې درې تنه تپي او ځلورتنه وژل شوي ولیدل، دوو تنو نورو هم چې کلیوالي جامې اغوستې وې، د دیوال له بیخ نه د زنانسکا د دروازې پلو په منډه مخه وکړه.

افسر وژل شویو او د تمبو لرګیو ته اشاره وکړه او وې ویل:

-دا ټول کړئ ! ګورو به !

فرانسویانو ټپیان په ډزو له درده بې غمه کړل او د هغو مړي یې، له دیواله، لاندې وارتیرل.

دا د کرملین ساتونکي څوک وو؟ هېڅوک په دې پوه نه شو، خو یوازینۍ خبره چې د هغو تر مرګه وروسته هغوی پسې واوریدل شوه، هغه دا وه چې وویل شو:

-دا ټول کړئ، بیا به ګورو ! هغوی یې له دیوال نه د باندې واچول. هغه یې لرې وارتیرل چې د هغو له بویه ځان وژغوري. یوازې (تېیر) و چې په رښتیا یې د خپلې وینا څو خوږې کړنې دهغه په ویاړ ولیکلې:

دغو بدمرغو، دغه سپېځلې ودانۍ لاندې کړه، توپک او وسلې یې واخېستل او په فرانسویانو یې ډزې کولې. او بیا د دغو بدمرغو څوتنو، فرانسویان په تورو ووهل او کرملین یې ترې پاک کړ.

میـورات تـه خبـر ورکـړ شـو چـې لاره پاکـه شـوې ده. فرانسـویان لـه دروازې نه کرملین ته ورننوتل او د سنا په ډګر کې ځای پر ځای شول. سرتېرو له کړکیو نه څوکی ددې لپاره ارتیرلې چې ځانته اور بل کړي.

د فرانسویانو بله ډله د کرملین لـه لارې تېر شول او د ماروسکایا، لوبیانکا او پکروفسکایا په کوڅو کې ځای پر ځای شول. دریمه ډله فرانسویان د وزدویژنکا، زنامینکا او نیکولسکایا او تفریسکایا په سیمو کې موضع ونیوله. هرې خواته چې فرانسویان لاړل، هېڅوک یې په ښار کې ونه لیدل، داسې بریښېده چې دوی نه په ښار، نه د هغو په کورونو بلکې په ښار کې جوړ شویو کمپونو کې ځای پر ځای شوي وي.

فرانسوي سرتېري که څه هم وږي تږي، جامې یې زړې او څېري و، ستړي او ستومانه وو، خپل دریمه برخه ملګري یې له لاسه ورکړي وو، خو بیا هم هغوی په ډېره منظمه بڼه مسکو ته راننوتل. دغه پوځ که څه هم ستړی ستومانه او جګړه ځپلي و خو بیا هم جنګیالی او مېړنی بریښېده. دغه پوځ تر هغه وخته پورې کېدای شو پوځ وبلل شي چې سرتېرې یې د مسکو کورونو ته خواره واره شوي نه وو. همدا چې دوی دمه شول او د ښار تش او پرتمین کورونه یې لاندې کړل، د پوځي دود له مخې نور هغوی ته پوځیتوب ورپاتې نه شو. هغوی هغو کسانو ته ورته شول چې نه پوځي و نه ولسي. هغوی د همدې دوو ډلو پوځي او ولسي خلکو تر منځ یو څوک و: غله او تالانګر. دغه ډله غله او تالانګر په مسکو کې تر پنځو اونیو پاتې کېدو وروسته چې کله له دغه ښاره وتل، هغوی سرتېرو ته ورته نه وو، هغوی یوه ډله غله وو چې هر یو پلي او سورو د خپل توان او واک په کچه هغه شیان چې دوی ته قیمتي او اړتیا وړ برېښېدل له ځانسره اخېستي وو. له مسکو نه د وتلو په

وخت، نور نو هغوی د پخوا په شان پر ښار د ولکې او بري هیله نه لرله، د هغوی یوازینۍ هیله دا وه چې تالان او غلا کړي شیان څنګه وساتي. هغـوی هغـې بیزوتـه ورتـه و چې پـه یـوه خـم یـا منګـي کـې یـې لاس ننو بستلی، له هغه یې یو موټی مندکې را اخیستي، خو موټی لـه خمه راوبستی نه شي، که موټی خلاص کړي را اخیستل شوې مندکې نه شي راوبستي او که خلاص یې کړي، لاس ته راغلی شی یـې لا لاسـه ځي. فرانسویانو هم له مسکوه د وتلو په وخت کې همدا ستونزه لرله، هغوی باید له هغه لامله تباه شي چې له مسکو نه یې د تالان پـه وخت کې ځان پسې ترلي وو. هغوی د بیزو په شان تالان شوي شیان نه وړی شول او نـه یې د پرېښودلو امکان و. مسکو ته تر ننوتلو وروسته د فرانسې د پوځ، یو پوځي هم پوځي پاتې نه و. د کورونو له کړکیو دا سې کسان لـه ورایـه ښکاریدل چې کوټونـه یـې اغوسـتي، مـوزې یـې پـه پښـو او پـه خـورا خوشالۍ او خندا کور پـه کـور او کوټـه پـه کوټـه ګرځـېدل. دې تـه ورتـه کسانو په زیرخانو او ګدامونو کې د کالیو او خوړو پـه تـالان لګیـا و، هغو د ترلو کورونـو، انګړونـو، دروازې مـاتولې، اور یـې ورتـه اچـاوه، وړه یـې لمـدل، ډوډۍ یـې پخولـه، بنډارونـه یـې کـول، ماشـومان یـې ډارول، ښځې یې نازولې، دغه شان وګړي هرې خواتـه پریمانـه وو، پـه دوکـانونو کـې وو، پـه کورونـو کـې وو، هـر هـر چېـرې وو، خـو نـور نـو هغوی، پوځیان نه وو.

مسـکو تـه د فرانسـویانو د ننوتلـود لـومړي ورځـې نـه، فرانسـوي قوماندانانو پرلـه پسـې فرمانونـه ورکـول چې ښـار تـه د سرتېرو د تـګ مخنوی وکړي، ښار کې تالان او وهل ټکول ونـه کړي. د خلکـو شـتمني ته درناوی ولري. هغـوی فرمـان ورکړ چې نـن شـپه بـه عمـومي حاضـري وي، خو سره له دې ټولـه پریکړو او سپارښـتنو هغـه وګړي چې تـر هغـه

وخته پورې با نظمه او فرمان ته غوږ سرتېرې وو ، اوس په بډای خو له او سپدونکو نه په تش ښار کې چې د خوړو او څکلو پریمانه زېرمې یې لرلې، خواره واره ګرځېدل. هغوی هغې وړې ګلې ته پاتې کېدل چې په ګډه په وچه او له وښو نه په تشه دښته کې خوځېدل، خو کله چې به شنه څړځای ته ورسېدل، د دې ګلې مخنوی به ګرانه وه او خوره وره به شوه. فرانسوي پوځونه هم چې کله بډای ښار ته ورننوتل، ټول له واکه ووتل، او مخنوی یې ګران و.

مسکو له خپلو او سپدونکو نه تش شوی و. سرتېرې لکه او به چې په شګه کې ننوزي، داسې په دې ښار کې ورکېدل. دوی له کرملین نه چې لومړی ورننوتلي و ، لکه د ستورو پلوشې هرې خواته خوریدل. سواره پوځیان به بې خاونده کورنو ته چې له کړوو او قیمتي کالو نه ډک پاتې و ، ورننوتل. که څه هم دوی به له خپلو اړتیا او هوس نه زیات شیان هلته موندل، خو بیا به یې هم که بل کور تر ستر ګو ښکلی او بډای ورغی، هغه به یې هم لاندې کاوه. زیاتره خو بیا څو کورونه لاندې کول، پر یو نیم کور خو به یې په تباشیر د ځان لپاره کومه نښه هم وویسته او له نورو ډلو سره به یې پرې وهل کول. لا سم به په کور کې ځای پر ځای شوي نه و ، کوڅو ته به یې منډې کړې او د ښار په نندارې به شول ځکه هغو اوریدلي و چې د مسکو او سپدونکي کورونه پرېښي او تښتېدلي دي. دوی به په دې تمه چې کوم قیمتي شی یا ګانې تر لاسه کړي هر پلو ته یرغل کاوه. قوماندانان به هرې خوا ته د دې لپاره تلل چې د خپلو سرتېرو مخنوی وکړي، خو خپله به بې ارادې په چور او تالان ورګډ شول.

په کریتني ریدو (د کریت ګذر=کوڅه) کې اوس هم یو شمېر ګاډي او کراچي ولاړې وې، جنرالانو هغه پلو ګنې ګونې جوړه کړې او ورتلل.

دوی هر یو ځان لپاره ګاډی او کراچی خوښولې. په مسکو کې ځینې پاتې ښاریانو به ځینې فرانسوي قوماندانان په دې هیله خپلو کورونو ته وربلل چې د دوی په کور کې د دغه فرانسوي، په لیدو به د دوی کور له تالان نه وژغورل شي. شتمنی دومره ډېره وه چې پای یې نه لیدل کېده. هغه ځایونه چې فرانسویانو لاندې کړي وو، شاوخواته یې لا ډېر داسې ناولکه شوي کورونه او ځایونه پیدا کېدل چې دوی تصور کاوه هلته به شتمنی تر ولکه شوي هغو نه زیاته وي. مسکو دم په دم او لاپسې دوی په ځان کې رانغښتل. کله چې اوبه پر وچه ځمکه تویېږي، سمدلاسه ورکېږي، هم اوبه او هم وچه ځمکه دواړه ورکېږي. دغه شان اوس کله چې د وړیو سرتېرو یوه ډاړه ماره ډله، بډای ښار ته ننوتل، نه سرتېرې پاتې شول او نه بډای ښار. هغه څه چې پاتې شول هغه مرداري وه، غلا وه، تالان و او سوځېدل.

فرانسویانو د مسکو سوځېدل د راستو پچین د وحشت نه ډکې هېوادپالنې پایله ګڼله او روسانو هغه د فرانسوي تعصب ونښه، خو که د مسکو سوځېدل په رښتیا داسې وګڼو چې ملامتي یې د یوه یا څو تنو پر غاړه وروا چوو، بېشکه چې دغه شان لامل نه شته او نه شي کولای واوسي. مسکو له دې کبله وسو چې د بل هر ښار په شان چې له لرګیو جوړ او په دې حال پاتې شوی وای، او سره له هغه چې د اور وژنې ښې یا بدې ۱۳۰ ځانګې یې لرلای یا یې نه لرلای، سوځېدلای به وای. مسکو ځکه باید سوځېدلای چې د هغه اوسېدونکو هغه پرېښې وو، هغه باید د هغو لرګیو د ټوټو (پرخچې) په شان ځکه باید سوځېدلې وای چې د څو ورځني اور ترسپخنکو لاندې پاتې شوی و.

هغه لرګین ښار چې اوسېدونکي یې په کې اوسېدل، پولیسو په کې څارنه کوله، په اوړي کې داسې ورځ نه و چې په هغه کې اور ونه

لګېږي، نو څنګه کېدای شي په کې اور ونه لګيږي چې او سبدونکي يې تللي، پردیو هغه لاندې کړی، دغه پردي په کې پیښونه څښوي. پوځونه يې آن د هغه د سنا په ډګر کې د سنا د دفترونو د څوکیو په سوځېدلو، نغري تودوی. که یو پوځ په یوه کلي کې یا بل هر چېرې چې وي مېشت شي، دا به آن په سوله ایز وخت کې د دې لپاره بس وي چې په هغه کې د اورلګېدل څو برابره زیات شي، نو ځکه په هغه لرګین ښار کې چې بې څښتنه پاتې او پردي پوځیان په کې دیره شوي، هرومرو د اورلګېدل زیاتېږي. نو ځکه د مسکو اور اخېستنې نه د راستوپچین وحشیانه هېواد پالنې پورې اړه لرله. نه د فرانسویانو تعصب پورې، مسکو د فرانسویان د پیپ څښولو، په پخلنځیو کې د اورونو د بلولو، په هر ځای کې د نغریو د لګېدلو، د دښمن د پوځیانو د بې احتیاطۍ، د هغو پوځیانو د بې احتیاطۍ چې د کورونو خاوندان يې نه وو او پردي په کې مېشت وو، سوځېده او ایره کېده. کېدای شي چې څوک ووایي، مسکو د لاسي اور اچونې له امله سوځېدلای وي (خو دا خبره ځکه په شک کې ده چې هېڅ چا لاسي اور اچونې ته لامل نه دلود. ځکه هر څنګه چې وي ښارونو ته لاسي اور اچونه خورا کړکیچن او ستونزمن کار دی) نو ځکه د مسکو سوځېدل، د لاسي اور اچونې پایله نه شو ګڼلی، ځکه له لاسي اور اچونې نه پرته هم هغه سوځېده.

هر څومره چې فرانسویان د راستوپچین وحشي وزمه هېواد پالنه د مسکو د سوځېدو لامل خپل ویاړ وګڼي، په هر کچه چې روسان د بناپارت ظلمت او وحشت د دې ښار د ایره کېدو دلیل وګڼي او د دې عوامله له امله هر یو ځان او خپل ولس ویاړمن وبولي، نه شو کولای په رښتینې لامل سترګې پټې کړو، نه شو کولای ووایو چې د دغه سوځېدلو لپاره کوم په ډاګه علتونه په کار وو، ځکه مسکو هرومرو

بايـد سـوځېدلی وای، هـره کلی، هـره فابريکـه او هـر کـور چې د هغـه څښـتنان، له هغـه کـډه کـېږي، هر هغـه څوک چې خپـل نغـری بـل چا تـه پرېږدي، پر هغه کې به بل څوک خپل ديګ باره وي. رښتياني خبره داده چـې مسـکو ته، نـه د هغـه اوسـېدونکو اور ورتـه کـړ، خـو نـه هغـو اوسېدونکو چې پـه کې پـاتې شول، بلکې هغـه اوسـېدونکو چې تـرې وتښـتېدل، تـرې لاړل او تـرې ووتـل. مسـکو د بـرلين، ويانـا او نـورو ښارونو په شان د دښمن تر ولکې وروسته ځکه آبـاد پـاتې نه شو چې د هغه اوسېدونکو ډوډۍ او مالګه (روسانو مېلمنو ته د هرکلي په وخت کې هغه وړاندې کوي) په لاس، فرانسويانو ته وړاندې نه کړه. د مسکو ښاريان له هغه لاړل.

۲۷

له کرملین نه د فرانسویانو خوریدل چې لکه د ستورو د پلوشو په شان د مسکو شاوخوا ته خوریدل، د سپتمبر په دویمه نېټه مانبام مهال د دغه ښار هغې سیمې ته ورسېدل چې اوس پېیر په کې اوسېده.

پېیر، دغه دوه وروستۍ ورځې په داسې یو ازیتوب تېرې کړې وې چې دی ورسره ږدی نه و، نو ځکه نېږدې و چې لېونی شي. د هغه ټوله هستي په یوه سودایي حالت کې راګیره وه. خپله دی هم په دې نه پوهېده چې څنګه او کله، خو دغه حالت اوس په ده داسې لاسبری و چې د هغه نه پخوانۍ څه په یاد و، نه یې په اوسنیو پېښو سر خلاصېده او هغه څه یې چې لیدل، یا یې اوریدل، لکه د خوب لیدل داسې و.

پېیر، یوازې د دې لپاره لـه خپـل کـوره ووت چې ځان د ژوند د اړتیاوو له دغه نه پوهېدونکی کړکیچن حالت نه راوباسي، هغه حالت نه چې دی په کې راګیر او ژغورل له هغه نه ده تـه ګران و. هغـه د یوسف الکسیوویچ کورته د هغه خدای ښېلي د کتابونو او کاغذونو د جوړولو په پلمه د دې لپاره لاړ چې خپله یوازینۍ هیله پوره کړي او هغـه دا وه چې د ژوند له ناآرامو نه پریشانو نه په هلته خپله آرامي ولټوي.

د یوسف الکسیوویچ، له یادونو سره د هغه روحي حالت غوټه و، د هغه آرام او ښکلي یادونه، د هغو پریشانه او نا آرامـه یـادونو ضد چې ده اوس ځان په کې راګیر احساساوه. هغه یو آرام ځای لټاوه او هغـه یې

په رښتيا د يوسف الکسيوويچ په کوټه کې وموند. کله چې هغه د دغې کوټې په مرګنۍ آرامتيا کې د هغه خدای ښبلي د درو لړې ميز ترشا کښناست، په لاسونو يې تکيه وکړه، هغه په خيالونو کې په آرامه، خو په ښکاره يو په بل پسې د څو وروستيو ورځو په تېره بيا د بارادنيو د جګړې او د هغه ډلې د صفا او رښتينتوب په وړاندې چې ده به په ذهن کې "هغوی "بلله، خپل هغه ناخرګند ياغي او له سپکاوی ډک احساسات يو په بل پسې وريادا و په ګوګل کې راژوندي کړل. کله چې ګراسيم دی له دغو خيالونو نه راووبست، پېير تکل وکړ چې دی به په هغې ټاکل شوې ولسي جګړه کې ګډون کوي چې د مسکو خلک يې د خپلې ساتنې لپاره پيل کوي. په همدې هيله يې سمدلاسه له ګراسيم نه غوښتنه وکړه چې دده لپاره يو جوړه کليوالي کالي او يوه تومانچه پيدا کړي. هغه ته يې خپل دغه نيت هم ووايه چې غواړي همداسې په ناآشنا نوم د يوسف الکسيوويچ په کور کې پاتې شي. بيا يې ددغه يوازيتوب او بيکارۍ ورځې د تېريدو نه وروسته (پېير څو ځله هڅه وکړه خو ونه يې شو کولای خپل پام د ماسوني خطي نسخو نه وروړوي) څو ځله يې په تته بڼه د خپل او ناپليون د نومونو تر منځ مرموزه اړيکي وريادا کړل. د مخه هم څو ځله دغه خيال، خيال ته ورغلی و، خو دغه هيله چې تقدير د زمانې د انسان خوړونکي ځناور واک پای ته رسولی، ده (اوس ښزا وخوف) هېره کړې ده. دغه هيله يوازې او يوازې په يوه خيال بدله شوې چې هسې يې په خيال کې ګرځي او پايله نه لري.

کله چې پېير کليوالي کالي واخېستل (يوازې له مسکوه په ولسي دفاع کې د ګډون لپاره) او په هغو کې دی د رستوف د کورنۍ له غړو سره مخامخ شو، ناتاشې هغه ته وويل:

-تاسو پاتېږئ؟ څومره ښه !

د هغه په خیال کې راتېر شو ، په رښتیا به دا ښه خبره وای چې دښمن پر مسکو ولکه وکړي، دی به پر ښار د دښمن د ولکې پر وخت هلته پاتې شي او هغه پور به ادا کړي چې دده پر غاړه ایښودل شوی دی.

بله ورځ دهغه یوازینی خیال دا و چې پر ځان یې زړه خوږ نه شي له هغو نه هم ببرته پاتې نه شي، ځان یې خلکو پسې د مسکو د ښار د دریې غونډیو سیمې ته ورساوه، خو کله چې ببرته کورته راستون شو ، دی په دې ډاډه شو چې له مسکو ه دفاع کېدای نه شي. هغه ناڅاپه دا احساس کړه، هر هغه څه چې تر اوسه ده ته یوازې کېدونکي ،هممهاله او یوه اړتیا برېښېدل اوس باید هرومرو تر سره شي. هغه باید خپل نوم پټ وساتي او په مسکو کې پاتې شي،له ناپلیون سره مخامخ شي او هغه ووژني، یا خپله ووژل شي او یا هم ټوله اروپا له دغې بدمرغۍ نه چې د پېیر په خیال د یوه سړي، ناپلیون له لاسه دی وژغوري.

پېیر ته، د هغه المانې محصل ټولې هڅې معلومې وې چې پر ۱۸۰۹ کال په ویانا کې د ناپلیون د وژلو لپاره تر سره کړې وه. هغه له دې نه خبر و چې هغه محصل چانواري شو ، هغه ګوابښ چې دی به د خپل دغه تکل د سرته رسېدو نه وروسته ورسره مخامخ شي، دی لاپسې لمساوه.

دوو ژورو او یو رنګه قوي احساساتو پرله پسې پېیر خپل دغو کړو ته هڅاوه. لومړی احساس د سرښندنې د اړتیا او د رنځ د زغملو احساس و چې د بدمرغۍ د راتګ په وخت کې یې هرڅوک احساسوي. دا هماغه احساس و چې د اګست په ۲۵ مه نېټه یې دی د موژایسک سیمې او د بارادنیو د جګړې ډګر ته، تګ ته وهڅاوه. اوس همدغه احساس دی له کوره تېښتې ته هڅولی او ده خپل ورځني پرتمین او ارام ژوند ته شا کړې وه. پرته له هغه چې جامې بدلې کړي، پر وچه

کلکه څوکۍ ویده کېده او ده هم هغه ډوډۍ خوړله چې ګراسیم خوړله. دویم احساس هغه احساس و چې د روسانو ځانګړتیا ده، او هغه دا چې دوی ټول هغه لاسي شرایط او قواعد چې دنړۍ نور خلک، هغه د نړۍ تر ټولو غوره ښېګڼه ګڼي، په سپکه کتلي و. پېیر دغه عجیب او له ادا نه ډک احساس، د لومړي ځل لپاره د سلبودسکي په مانۍ کې احساس کړ. ده هلته ناڅاپه احساس کړه چې دغه بډایتوب، واک، ژوند او هر هغه چې خلک د هغو د ساتلو لپاره بې پایه هڅې کوي، ټول دا که کوم خوند او ارزښت ولري، هغه په دې کې دی چې له هغو نه ستړګې پټې کړي.

دا هماغه احساس دی چې اربکي (داوطلب سرتېری) خپله وروستۍ ټنګه (کپیک) تر شرابو ځاروي، نشه سړی سره له هغه چې پوهېږي دی به خپلې وروستې پیسې دهغه په تاوان کې ورکوي، خو بیا هم پرته له هر دلیله، هینداري او آیینې ماتوي. دا هماغه احساس دی چې هغه په چور لبونتوب (د هغې په بدې معنا) سرته رسوي..

که څه هم له هماغې ورځې چې پېیر د سلبودسکي په مانۍ کې د لومړي ځل لپاره، دغه احساس احساس کړ، هغه پرله پسې د دغه احساس تر اغېز لاندې و، خو یوازې اوس په دې پوه شو چې ده په هغه کې خپل پوره قناعت موندلی دی. د دې تر څنګ پېیر په اوسني وخت کې هغه څه چې ده په دې لاره کې ترسره کړي و، دی لاپسې ډاډه کاوه، او په دې لاره کې یې لا پرمختګ ته هڅاوه، له خپل کوره د پېیر تېښته، د هغه کلیوالي جامې اغوستل، تومانچه پیدا کول، د رستوف کورنۍ ته په ماسکو کې د پاتې کېدو یادونه، دا ټول ټول به هسې ده ته د سپکاوی او خندا وړ شوي وای، که دی هم د نورو په شان له مسکوه د وتلو تکل کړی وای.

د پېير جسمي او روحي حالت، د تل په شان، يو له بل سره پوره اړخ لګاوه، غيرعادي سخت خواړه ،هغه ودکا چې ده په دې ورځو کې څکله، د واين (نرمو شرابو) او سيګارو نشتوالی، ناولې او نه بدليدونکې بستره، دوه بې خوبه شوګيرې شپې، بې له توشکې او برستنې پروچې څوکۍ ويديدل، دې ټولو پېير د ګېنې او عصبيت په حالت کې ساته او ترلېونتوبه پورې يې رساوه.

د غرمنۍ نه وروسته د يوې بجې نه اوښتی وخت و چې فرانسويان مسکو ته ننوتل. پېير له دې کاره خبر و ،خو ددې پر ځای چې څه وکړي، هغه د خپل تکل د پوره سرته رسېدو په تړاو فکر کاوه. پېير په خپل خيال او هيله کې نه د ځان د ژوندي پاتې کېدو ، نه پر ناپليون د ګوزار او ډزو او نه د ناپليون د وژل کېدو تصور کاوه، خو په بې ساري څرګند ډول او غمړلي لذت يې د ځان د وژل کېدو ، او خپلې اتلوالې او مېړانې تصور کاوه.

هغه له ځانسره فکر کاوه:

-هوکې ! يو له ټولو ځار ! زه بايد يا دا کار وکړم او يا ووژل شم ! هوکې، زه ځم..

خو وروسته يې بيا فکر وکړ:

-په تومانچه که په توره؟ په هر حال پروا نه لري او هغه خبرې يې چې د ناپليون د وژل کېدو (ده تکل کړی و ناپليون ووژنی) په وخت ويل غوښتل، له ځانسره وويلې:

-دا زه نه يم، چې تا وژني، دا تقدير دی چې تا ته جزا درکوي !

بيا يې د ناپليون تر وژلو کېدو وروسته د وخت تصور وکړ، په تريو تندي، غمړلې څېرې خو ټينګې ارادې يې سرښکته واچاوه، خپله يې ځانته وويل:

-نو څه ته ګورئ؟ واخلئ اعدام مې کړئ !

کله چې پېير د کوټې په منځ کې ولاړ و ، په خپلو خيالونو کې ډوب و ، د کوټې دروازه راخلاصه شوه او ماکار الکسيوويچ چې تل به حياناکه او خواشينی برېښېده ، چور په بل بدل حالت راننوت. د هغه د کميس تنې خلاصې او داسې برېښېده چې ښه نشه دی. مخ يې تک سور او له حاله وتلی و. د پېير په ليدو د څو شېبو لپاره وشرمېد ، خو همدا چې د پېير په څېره کې يې ناآرامي او ګېنېټوب وليد لږ څه زړور شو او په ناسمو ناسمو ګامونو د کوټې ترنيمايي پورې وړاندې راغی ، په تېټ خو هيلمند آواز يې وويل:

-وډار شول ، زه وايم چې زه خو نه تسليميږم ، زه وايم ! داسې نه ده ښاغليه ! هغه په چرت کې لاړ ، پر ميز پرتې تومانچې ته يې پام شو ، ناڅاپه او په چټکی يې هغه راواخېسته او دهليز ته يې منډه کړه.

ګراسيم او ساتونکی چې ماکارالکسيوويچ پسې ورغلل هغه يې وډراوه او له هغه نه يې د تومانچې د اخېستو هڅه کوله.

پېير دهليز ته راووت. په زړه سوی او کرکه يې لېونتوب ته رسېدلی ، دغه بوډا ته کتل. ماکارالکسيوويچ چې له زوره يې مخ ګونځې ګونځې شوی و ، تومانچه يې کلکه نېولې وه ، په خرپهاری يې چغې وهلې او ځان ورته برحق او غوره برېښېده

-وسله واخلئ ، ببډی ولکه کړئ ، دا ومنئ ، اخېستی يې نه شی !

ګراسيم په احتياط ماکارالکسيوويچ له څنګلې راونيولی و ، هڅه يې کوله هغه د دروازې خواته پورې وهي او ويل يې:

-ښه ده ، ښه ده مهرباني وکړه ، هيله لرم چې دا پرېږدئ ، مهرباني وکړئ ، باداره ، پرېږده ، هيله کوم !...

ماکارالکسيوويچ چغې وهلې: ته څوک يې؟ بناپارت يې؟

-ګوره دا ښه کار نه دی باداره ! مهرباني وکړئ، تاسو کوټې ته راشئ. تاسو استراحت وکړئ، هیله کوم تومانچګی راکړئ.

ماکارالکسیوویچ تومانچه ښورولـه او چغې یې وهلې:

-لـرې شـه، سـپکه مرییـه ! مـا تـه لاس رانـه وړې. دا دې نـه ده لیـدلې (تومانچې ته یې اشاره کوله) ببډی ولکه کړئ.

ساتونکي په کرار ګراسیم ته وویل:

-وې نیسه !

ماکارالکسیوویچ یې له لاسه راونیو او د دروازې پلو یې بوت.

پـه کوټـه کـې د مسـت نشـه سـړي، د ډډ آواز چغـې سـورې اوریـدل کېدې.

ناڅاپه له دهلیز نه د یوې ښځې زړه زورونکې چغې واوریدل شوې او د کور آشپزې ورمنډه کړه.

هغې چغې وهلې: هغوی، پلارجانه ! راغلل ! د خدای لپاره، هغـوی څلورتنه سواره دي.

ګراسیم او ساتونکي ماکارالکسیوویچ پرښـود او پـه آرام دهلیـز کې له ورایه پر دروازې د څو لاسونو د وهلو ټکهاری واوریدل شو.

۲۸

پېير چې له ځانسره يې پريکړه کړې وه، د خپل تکل د سرته رسېدو پورې، هم خپل نوم پټ وساتي او هم په دې بايد څوک پوه نه شي چې دی په فرانسوي ژبه پوهېږي، ددهليز د دروازې يوه پټ شانته ځای کې ولاړ و، تکل يې وکړ د فرانسويانو له راننوتلو سره همهاله ځان څرګند کړي. فرانسويان راننوتل، خو پېير ددروازې له شان نه رادې خواته نه شو، يوې ناپېژندلې تلوسې هغه له ځايه راوتلو ته نه پرېښود.

راننوتي فرانسويان دوه تنه وو، يو تن افسر، لوړ زړور ښکلی سړی و او بل تن ښايي يا سرتېری او يا هم د افسر ساتونکی و. هغه ټيټ ونی ډنګر لمر وهلی سړی چې غومبوري يې لويدلي او ساده څېره يې لرله. افسر چې لکړه يې لګوله او ګوډګوډ کېده لومړی راننوت. هغه څو ګامه وړاندې راغی، ګواکې خپله يې له ځانسره پريکړه وکړه چې کور ښه کور دی، ودريد، بېرته هغه سرتېرو ته چې د کلا له دروازې سره ولاړ و، ورستون شو. په آمرانه لوړ آواز يې هغو ته ورغږ کړل چې آسونه انګړ ته راننباسي. تر دغې سپارښتنې نه وروسته يې، په يوې ځانښودنې خوځېدا خپلې څنګلې لوړې کړې، خپل بريتونه يې تاو کړل، او لاس يې تر خولې پورې ورورساوه، وموسېد، شاوخوا يې وکتل او په خوښۍ يې وويل:

-پر ټولو سلام!

۱۹۹۲

هېڅ چا ، هېڅ ځواب ورنه کړ.

افسر له ګراسیمه وپوښتل:

-د کور خاوند تاسو یاست؟

ګراسیم په ډار او پوښتنیز غلچک افسر ته وکتل.

افسر له خوښۍ او خواخوږۍ نه په ډکې موسکا له پاسه ښکته دغه واړه سړي ته وکتل او وې ویل:

-کور ! دا کور ! دا فرانسویان ښه هلکان دي، بیا یې له ډاره چپ ګراسیم پر اوږو وواهه او وې ویل:

- بلا ورپسې، هر څه چې شوي شوي، ناندرۍ ماندرۍ به نه کوو بابا جانه !

تر هغه وروسته یې دې خوا هغې خواته وکتل، په پېښیر یې سترګې ولګېدې، پېښیر د دروازې له شا راووت. فرانسوی وویل:

-څه کوئ، رښتیا دلته داسې څوک نه شته چې په فرانسوي ژبه پوه شي او بیا یې ګراسیم ته مخ ورواړاوه. هغه له ګراسیم نه غوښتنه وکړه چې هغه ته د کور کوټې وروښیي.

ګراسیم په دې هیله چې دغه فرانسوي سړی په خبره پوه کړي شي، خپلې روسي خبرې یې داسې ادا کولې چې ناسمې او جلاجلا وې:

-د کور... خاوند... نه... شته.. نه پوهېږ... ی... زما... ستا...

فرانسوي افسر چې موسکا یې پرشونډو خوره وه، لاسونه د ګراسیم تر مخې خلاص او غوښتل یې هغه پوه شي چې دی یې هم په خبرو نه پوهېږي. ګوډ ګوډ د هغې دروازې خواته ورنږدې شو چې پېښیر یې تر شا ولاړو. پېښیر غوښتل دباندې ووزي، له هغه نه ځان پټ کړي، خو وې لیدل چې له پرانستې دروازې تومانچه په لاس ماکارالکسیوویچ رانوت. په ځیر خو باځاري ډول یې فرانسوي افسر

وخاره. تمانچه يې د هغه پلو ورپورته او هغه يې په نښه کړ. دغه بوډا چې نښه نشه و غوښتل د تومانچې ماشه کښښکارې، چغه کړل:

-ببډی لاندې کړئ !

فرانسوي افسر د چغې په اوريدو مخ راواړاوه او په همدې شيبه کې پيير پر هغه مست سړي ځان وروارتيږه. هغه وخت چې پيير تومانچه ټينګه او راپورته کړه، ماکار الکسيوويچ ګوته ماشې ته برابره، د ډز کښوونکی غږ پورته او د ډز له باروتو پيدا شوی دود هره خوا خور شو. د فرانسوي رنګ تک سپين واوښت او د دروازې خواته يې ودانګل.

پيير چې په فرانسوي د پوهېدو د پټولو تکل يې هېر کړی و، تومانچه واخيسته اولرې يې واچوله. پيير د فرانسوي پلو ورمنډې کړل او په فرانسوي ژبه يې له هغه وپوښتل:

-تاسو ټپي شوي ياست؟

فرانسوي افسر په ځان لاس تېر کړ او وې ويل:

-ښکاري چې نه ! هغه د ديوال هغه ځای چې مرمۍ پرې لګېدلې وه، وروښود، او وې ويل:

-خو دا وار نېږدې و چې ټپي شم. هغه تندی تريو کړ او په قهر يې پيير ته وکتل او وې ويل:

-دا څوک دی؟

پيير چې د ځان په اړه هر څه هېر کړي وو، وويل:

-اخ، په رښتيا هم د زړه له کومې په دې خواشينی يم، دا بدمرغه لېونی په دې نه پوهېږي چې څه وکړي.

افسر د ماکار الکسيوويچ خواته ورنېږدې شو، هغه يې له ګريوان نه راونيو، خوله يې وازه پاتې شوه، داسې چې ګواکې خوب يې وړی،

کورو ورو کېده او ديوال ته يې ډډه ولګوله.

فرانسوي افسر د هغه ګريوان پرېښود او وې ويل:

-حرمونيه ! اوس به درسره وګورو !

وروسته يې په تريو تندي، خو لږ ځيرې مګر ښې څېرې، په خورا چټک او ښکلي انداز وويل:

-مورږ فرانسويان تر بري وروسته ډېر خواخوږي يو، خو خائين نه شو ښېلی.

پېير په فرانسوي ژبه هماغه شان هڅه کوله فرانسوي افسر په دې قانع کړي چې دغه نشه بدمرغه باڅاري سړي ته جزا ورنه کړي، فرانسوي همداسې چوپه خوله غورږو، خواشينه ښه يې نه بدليده، خو ناڅاپه وموسېد او پېير ته يې مخ ورواړاوه. پرته له هغه چې څه ووايي، څو شېبې يې، هغه ته کتل. د هغه ښکلي څېرې، خواشينې خو خواخوږي ښه غوره کړه، خپل لاس يې پېير ته ور اوږد کړ او وې ويل:

-تاسو زما ژوند وژغوره ! تاسو فرانسوي ياستئ؟ دغه شان تصور د فرانسوي لپاره يوه عادي خبره وه، ځکه دهر کار ښه سرته رسول يې د فرانسويانو ځانګړتيا ګڼله، د هغه د ژوند ژغورنه، د ښاغلي رامبال د فرانسوي د ۱۳ غونډ د تورن، ژغورنه د هغه لپاره يو له غورو نه غوره چاره وه.

که څه هم د فرانسوي افسر دغه خيال د شک وړ نه و، خو پېير دا ښه وګڼله چې دغه زورونکی رښتيا هغه ته په ډاګه کړي او په ترخه ژبه ورته ووايي:

-زه روس يم !

فرانسوي چې خپله ګوته د خپلې پزې په وړاندې ښورولې، وموسېد او وې ويل:

-دا کیسې دې نورو ته کوه، اوس به رښتیا خبره راته وکړئ، ډېر خوشاله یم چې خپل وطندار وینم !

فرانسوي بیا مخ پېیر ته وروړاوه، داسې چې ګواکې له خپل ورور سره غږېږي او زیاته یې کړه:

-نو له دې سړي سره اوس څه وکړو؟

فرانسوي د څېړې په څرګندونې او د ځانګړي فرانسوي افسر په ادا ویل که پېیر فرانسوي هم نه وي، خو آن که یو وار هم دغه د نړۍ تر ټولو نه غوره او ویاړمن ویاړ(فرانسوي ګنډل) هغه ته وروښل شو، بیا نو ده ته نه ښایی چې ځان ترې خلاص کړی.

پېیر د فرانسوي افسر د وروستې پوښتنې په ځواب کې وویل چې ماکارالکسیوویچ څوک دی، هغه یو لېونی نشیي دی او آن د هغوی، تر راتک نه مخکې دده تومانچه چې چوپړ سمه ځای پټه کړې نه وه، د هغه په لاس ورغلې وه.

فرانسوي ټټر وړاندې کړ، په شاهانه خوښدا یې لاس وښوراوه، په درانه خو تند غږ یې وویل:

-تاسو زما ژوند وژغوره، تاسو فرانسوي یاستئ او تاسو غواړئ چې زه هغه وبښم؟ زه هغه بښم، دا سړی بوزئ.

فرانسوي افسر پېیر چې ده خپل ژغورونکی باله، له تخرګ لاندې راونیو او په ګډه کورته ننوتل.

هغه سرتېرو چې د ډزو غږ په انګړ کې اوریدلی و، دهلیز ته ننوتل او پوښتل یې چې څه پېښه ده. هغوی دې ته چمتوالی ښوده چې ګنهکار ته جزا ورکړي، خو افسر په خورا مهربانه د هغو مخه ونیوله، آرام یې کړل او وې ویل:

-هرکله چې تاسو ته اړتیا پیدا شوه، درغږ به کړو.

سـرتېرې ووتـل، چـوپړ چې لـه دې وخـت نـه پـه ګټې اخېسـتو بيـا پخلنځي ته ننوتلی و ، ببرته راستون، فرانسوي ته ور نېږدې شو او وې ويل:

-تورن صاحب ! د هغو پـه پخلنځی کې سوپ او د پسـه سره شوې غوښه شته، امر کوئ چې رايې وړو ؟

تورن وويل: هو کې، له شرابو سره !

۲۹

کله چې فرانسوي افسر او پېير په ګډه کورته ننوتل، پېير غوره وګڼله چې يو ځل بيا فرانسوي افسر ته ډاډ ورکړی چې دی فرانسوي نه دی او غوښتل يې چې لاړ شي، خو هغه نه غوښتل چې د پېير خبرې واوري. هغه تر هغې کچې خواخوږی، مهربانه، زړه سواند او د خپلې ژغورنې له کبله منت باره و چې پېير نه شو کولای د هغه په خبره سترګې پټې کړي او له هغه سره. په هغه لومړنی کوټه کې چې دوی ورننوتلي و، کيننې...

فرانسوي چې د پېير ککړو خو نازک جامو او د هغه په ګوتې ګوتمی ته کتل، وويل:

-فرانسوي يې يا روسي شهزاده، هر څه چې يې زه د خپل ژوند د ژغورنې له املې ستا پورړی يم او تا ته د دوستی لاس درغځوم. يو ربښتيني فرانسوی نه د چا سپکاوی هېروي، نه د هغه خدمت. هيله لرم چې زما درغځېدلی لاس کېښکاړې او نور نو څه ونه وايې.

د فرانسوي په غږ او د بشړې په حالت کې دومره خواخوږي او مهرباني نغښتې وه (د هغه په فرانسوي معنا سره) چې پېير د هغه خندا ته په خندا ځواب ورکړ او بې ارادې يې د هغه ورغځېدلی لاس کېښکود.

فرانسوي افسر چې کبرجنه موسکا يې د بريتو لاندې شونډې

ګونځي کولې، ځان پېير ته ورو پېژاند:

-تورن رامبال، د دیارلسم خفیفه غونډ پوځي، د سپتمبر د اوومې نېټې د جګړې په ویاړ د مډال ګټونکی. (د روسي د پخوانۍ جنتری له مخې د بارادنیو د جګړې ورځ) زه ډېره خوشاله یم هر څه چې و، که تاسو نه وای زه به د هغه لېونې د مرمۍ نښکار شوی وای، تاسو مهرباني وکړئ اوس راته ویلی شی چې له چا سره د خبرو ویاړ لرم؟

پېر ځواب ورکړ چې نه شي کولای خپل نوم ووایي. تک سور واوښت. او ځانته د یوه نامه او یوې کیسې د جوړولو په فکر کې شو چې د نوم د ویلو علت په کې پټ کړي، خو فرانسوي سړی ژر د هغه خبره پریکړه او وې ویل:

-تاسو ناآرامه کېږي مه ! زه ستا په خبرو نښه پوهېږم، تاسو افسر یاست، کېدای شي لوړپوړی افسر، تاسو زموږ په وړاندې جنګېدلي یاست، زه ستا منت داره یم، تاسو زما ژوند ژغورلی دی، زه له همدې امله له تاسو نه خورا خوشاله او ټول ستاسو په چوپړ کې یم، تاسو د کومې مخورې کورنۍ یاست، کنه؟

پېير سرښکته خواته وښوراوه.

تاسو خپل نوم ووایاست، نور نو زه بله پوښتنه نه لرم، تاسو څه وویل، ښاغلي پېير؟ ډېر ښه، همدا زما په کار واو بس.

کله چې د پسه دغوښې کباب، پخې شوې هګۍ، سماوار، ودکا، واین او هغه شراب چې فرانسویانو د روسي کورونو له زېرمځایو نه راخېستي و، ټول دسترخوان ته راوړل شول، رامبال پېير ته بلنه او ست وکړ چې دې په دې غرمنۍ کې له دوی سره ګډون وکړي. فرانسوي ځوان په خپله، هماغه شېبه کې، په وږستۍ او تلوار لکه د بل وږي ځوان په شان په خوړلو پیل وکړ. هغه هره مړۍ تر خپلو پیاوړو غاښونو

لاندې په مزه مزه ژوولـه، خولـه يې شړپـبدلـه او پرلـه پسې يې ويل:

-خورا ښه ده، به بې ساري توګه ښه ده !

د هغه بشره تکه سره او وروسته هم خولې خولې شوه. پـيـر هـم چې وړې و، په خورا لـهـوالتيا يې لـه هغو سره ډوډۍ وخوړلـه..

د فرانسوي تورن ګـډه مـړه شـوې وه، شـراب هغـه زړور کـړی و، هغـه چې د ډوډۍ په ټولـه مـوده کې يې خپلې غـږيدا ته دوام ورکړ، وويل:

-هو کې زما مهربانه ښاغلـيه پـيـره ! زه بايد د تا پـه ويـاړ لـه دې کـبلـه يوم شمع ولګوم چې تاسو زه ددغـه لـبـوني نـه وژغـورلم. پـوهـيـږئ، زمـا بـدن ډبرې ګـولـۍ خـوړلـي دي، د ا وينـی (ځانتـه يې اشـاره وکـړه) دغـه ګـولـۍ مـې د واګـرم د جګـړې ټـپ دی. دا بـل ټـپ بـيـا د سمولـينسـک د جګـړې دی، دا پښـه مـې ګـوره ! نـه غـواړي وخـوځـيـږي. دا د مسـکو پـه څنډو کې د سپتمبر پـه اوومـه د بـارادنيو د لـويې جګـړې سوغات دی. واه، واه، څـه پرتمينـه وه ! دا دې بايد لـيـدلای وای، يـو اورنی بـاران و. لوی کار ته مو وهڅولو، بايد تاسو پـه ځـان وويـاړی.. زه چمتـو يـم، يـو ځـل بـيـا دا ټـول راپـيـل کـړم چې دا جګـړه يې نـه ده لـيـدلې، هغوی اصـلا جګـړه نه ده لـيـدلې.. هرچا..

پـيـر وويل:

- زه خپلـه پـه دې جګـړه کې وم.

افسر وويل:

-ښه ! ربـنـتيا وايي؟ ډېره ښه ده کـنـه؟ بايد اعـتـراف وکـړو چې تاسو مـبـړني دښمنان ياستئ ! سـخـت مورچلونـه مـو جـوړ کـړي وو او پـه هغـو کې څه جانانه جنګـيـدئ. بلا پسې، ورکـه وه يې. مـوږ مـو اړ کـړو چې ډېره قيمتـه راتـه تمامـه شـي. هغـه شـان چې ګـورئ زه هلتـه دري واره وم، دري واره، تر توپونو پـوري ورسـېدلو او دري واره يې لکـه دلرګيونـه دجـوړ

شوي سرتېري په شا وتمبولو. خدای دې ساتي، ستاسو ګرنادیران سیال نه لري. ما خپله په خپلو سترګو ولیدل چې شپږ ځله کرښې ماتې شوې، خو بېرته یې سره جوړې او داسې منظم شول لکه د پریټ لپاره. مېړني خلک دي. زمونږ د ناپل ټولواک چې په دې چارو کې بې ساري تجربې لري، د هغو په لیدو چغې وهلې: ها ! ها ! تاسو زمونږ وروونه یاست ئ سرتېرو !

هغه وخندل او تر یوې لنډې چوپتیا نه وروسته یې وویل:

-خورا ښه ! خورا ښه ! ښاغلیه پېیره ! فرانسویان په جګړه کې بې رحمه او له ښکلو سره خورا مهربانه دي، همداسې نه ده ښاغلیه پېیره !

د فرانسوي تورن خوښې تر هغې کچې له ساده والي او رښتینتوب سره ملګرتیا لرله او له ځان راضیتوب یې دومره بې اندازې و چې پېیر له خندا نه نېږدې و چې سترګګ ته اړوزي. پېیر په خوشالۍ هغه ته کتل. کېدای شي د ښکلو د زړونو لاس ته راوړل، دغه فرانسوي تورن ته د مسکو حالات وریاد کړل، هغه وویل:

-او، مهرباني وکړه، دا رښتیا ده چې له مسکو نه ټولې ښځې وتلي دي؟ عجیبه ده، دوی له څه شي ډارېږي؟

پېیر وخندل او وې ویل:

-که روسان پاریس ته ننوتي وای، فرانسوي ښځې به له هغه ښاره نه وای وتلې؟

فرانسوي چې په لمسوونکې شهواني بڼې خندل، پېیر یې په اوږه وواهه او وې ویل:

-ها، ها، ها، ته هم خبره کوه ! پاریس؟ نو پاریس.. پاریس..

او پېیر د هغه خبره وربشپړه کړه:

-او پاریس د نړۍ پلازمېنه ده.

تورن، پېير ته وکتل. هغه دا عادت لاره چې د خبرو پـه منځ کې چپ شي او په خوشالۍ او مينه ناک غلچک هغـه چا تـه چې ورسره غږېږي وګوري.

هغه وويل:

-که تاسو ما ته ويلي نه وای چې روس ياست، زه بـه چمتـو وای چې شرط وواهم چې تاسو پاريسي ياستئ، خو په هر حال پـه دې کې کومـه خبره نه شته.

تر دغو ستاينو نه وروسته بيا چپ او هغه ته ځير شو.

پېير وويل:

- زه په پاريس کې وم او څو کاله مې هلته ژوند کړی دی.

-آه، دا څرګنده خبره ده، پاريس ! هر سړی چې پاريس ليدلی نه وي، هغه وحشي دی. پاريسي له دوه ميله لرې پېژندل کېږي، پـاريس يعنـي تالما، دوشنوا، پوتيه، سورين او باغي کوڅې...

د هغـه دې تـه پـام شـو چـې وروسـتې خبـرې يـې تـر لومړنيـو هغـو کمزورې وبرېښېدې، په تلوار يې زياته کړه:

-په ټوله نړۍ کې يو پاريس دی. تاسو په پاريس کې ژوند کړی دی، خو بيا هـم روس پـاتې شـوي ياسـتئ، خـو زمـا لپـاره ستاسـو درنـاوی هماغه دی، چې دی.

پېير د شراب څکلو او له دې املـه چې په دې څو ورځو کې زورونکـو او غمړلو خيالونو کې را ايسار کړی و، بې ارادې يې د دغـه خوشـاله او نيک زړي سړي له خبرو خوند اخيست.

فرانسوي وويل: ښه اوس به، بېرته د روسي ښځو په هکله خبرو تـه، راوګرځو ،وايي چې هغوی خورا ښکلي دي. دا بـه څـه حماقت وي چې فرانسوي پوځ په مسکو کې وي او څوک لاړ شي په دښتو کې ځان خښ

کړي. هغوی د اسې نیکمرغه بخت له لاسه ورکړ. ستاسو کلیوال بزګر خو خیر، خو تاسو پوه کسان باید مورږ درک کړئ ! مورږ ویانا، برلین، مادرید، ناپل، روم، وارسا، د نړۍ ټولې پلازمېنې مو لاندې کړي، له مورږه خلک ډارېږي خو بیا هم ورته ګران یو. زمورږ ښه پېژندنه هېڅ تاوان نه لري. او بیا ټولواک خو...

د پېیر پر بشړي د غم څپه راخوره شوه، د افسر خبره یې پرې کړه او وې ویل:

-ټولواک، په ټولواک څه شوي دي؟

-ټولواک، یعنې رحم، مهرباني، عدالت، نظم او نبوغ، هوکې ټولواک دغه شان دی. دا زه رامبال درته وایم. دغه شان چې کټ مټ مې ویني، زه اته کاله د مخه د هغه دښمن وم ! زما پلار یو کډوال ګراف و، خو دغه سړي زه د ځان تابع کړم، د اسې تابع لکه یو اسیر چې څوک تابع کوي. زه د هغه ویاړ او پرتم په وړاندې ونه شم دریدی چې ده فرانسې ته وبانبه، کله چې ما هغه څه غوښتل، کله چې ما ولیدل هغه څه وایي او مورږ ته د بري لارې آواروي، ما ځانته وویل: دغه ته ټولواک وایي او د هغه تسلیم شوم. هوکې، همدا سې ده ! هوکې ګرانه ! دا د اوسنۍ او راتلونکو پېړیو تر ټولو ستر انسان دی.

پېیر له ګناه نه په ډکې ادا وویل: څه وایې، هغه په مسکو کې دی؟

فرانسوي د پېیر د ګناه نه ډک مخ ته کتل، وموسېد او وې ویل:

-نه، سبا ته یې د راتلو تکل کړی دی.

هغه خپلو خبرو ته دوام ورکړ.

د هغو مرکه، هغه شروشور ماته کړه چې له دروازې نه د څو غږونو په اوریدو واوریدل شول. مورل کوټې ته راننوت او تورن ته یې خبر ورکړ چې د ورتمبرګسکي سواره راغلي او غواړي خپل آسونه په

هماغـه انګړ کـې ودروي چې هلتـه د تـورن آسـونه ولاړ دي. خـو اصـلي ستونزه په دې کې ده چې هغه په ژبه نه پوهېږي.

تـورن، لـومړی بريـد من راوغوښت او پـه قهرجن آواز يـې لـه هغـه نـه وپوښتل چې څوک دی؟ کوم غونډ پورې اړه لري؟ قوماندان يـې څوک دی، او څنګه يې ځان ته دا اجازه ورکړې هغه ځای لاندې کړي چې لا د وخته بل چا لاندې کړی دی؟

لومړيو دوه پوښتنو ته المانې افسر چې په فرانسوي ښه نه پوهېده، ځوابونه وويل، خپل غونډ يې ياد او د قوماندان نوم يې ووايـه، خـو پـه وروسـتې پوښـتنې پـوه شـوی نـه و. مـاتې ګـودې فرانسـوي او المـاني کلمې يې سره ګډې وډې کړې، ځـواب يـې ورکړ او وې ويـل چې د خپـل غونډ د جايدادونو د چارو مسوول دی او قوماندان يـې ورتـه ويلي دي چې ټولې ودانۍ لـه يـوې مخـې لاندې کـړي. پېيـر چې پـه المـاني ژبـه پوهېده... تورن ته د المـاني خبرې وژبـارلې او هغـه المـاني افسـر تـه يـې هغه څه وويل چې تورن ويلي و. المـاني افسر پـه خبـره پـوه شـو، اطاعـت يې وکړ او خپل کسان يې له انګړ نه ووبسـتل. تـورن لـه کوټې راووت، د زينو پر سر ودريد او په لوړ آواز يې څه سپارښتنې ورکړې.

کله چې هغه ببرته کوټې تـه راسـتون شـو، پېيـر پـه هماغـه ځـای کـې چې مخکې ناست و، همالته ناست او خپل سر يې په لاسونو کې کلک نيولی و. د هغـه پـر بشـرې د غـم څپـې خـورې وې. هغـه پـه رښـتيا پـه دې شېبو کې زوريده. کله چې تورن ووت او پېيـر يـوازې پـاتې شـو، هغـه تـه ناڅاپه خپل دريځ وريـاد شو او په خپل هغه حالت پـوه شـو چې اوس دی پـه کـې راګيـر و. نـه دا چې مسـکو دښـمن ولکـه کـړی و، نـه دا چې دغـو نيکمرغو فاتحانو پر هغه واکمني کوله او آن پر ده يې هم حکـم چلاوه، د دې ټولـو ليـدل او احساسول د پېيـر لپـاره خـورا عـذابوونکي وو، خـو

بيا هم دده اصلي درد... دا و چې څنګه خپل ارمان ته ورسېږي او خپل تکل تر سره کړي. د هغه تومانچه، توره او کليوالي کالي چمتو و او ناپليون هم سبا ته مسکو ته رارسېده. پېير اوس هم د دغه جاني وژل ګټور او ښه کار ګانه، خو دا سې يې انګېرله چې دغه کار به اوس نه کوي، ولې؟ هغه نه پوهېده، خو دا يې احساسوله چې ګواکې خپل تکل نه ترسره کوي. هغه د خپلې دغې ناتوانۍ په وړاندې جنګېده، خو په تته ښه ورته برېښېده چې د نفس په وړاندې به په دغې جګړه کې بريالی نه شي.

د وژنې، غـچ او سرښندنې په اړه د هغه پخوانې غم لړلـي او خواشيني خيالونه د لومړي سړي په ليدو لکه د باد وړيو ايرو او دوړو په شان تري تم شوي وو.

فرانسوي تورن چې ګوډ ګوډ کېده او کومه سندره يې تر شونډو لاندې ويله کوټې ته راننوت. هغه فرانسوي چې د مخه يې خبرو خوند ورکاوه، اوس ورته کرکجن وبرېښېد. د هغه سندره، د هغه ګوډ ګوډ تګ، د هغه د بريتو تاوول، ټول او ټول پېير ته سپکاوی برېښېده. پېير ځانته وويل:

زه اوس تر چې ځم، نور به له هغه سره يوه خبره هم ونه کړم.

هغه په همدې خيالونو کې ډوب و او همالته چې ناست و، ناست و.

د ناتوانۍ کوم عجيب احساس په خپل ځای کې کلک کينولی و. هغه غوښتل چې پاڅي او لاړ شي، خو نه يې شو کولای.

تورن د پېير برخلاف خورا خوشاله برېښېده او دوه ځله په کوټه کې ښکته پورته وګرځېد. سترګې يې ځلېدلې، بريتونه يې نرم نرم ښورول. دا سې برېښېده چې ګواکې دی خپله له ځانسره پر کوم څه خاندي.

ناڅاپه يې وويل:

-دا د ورتمبرګسکیانو ډګروال یادوم ! سره له هغه چې المانې دی، بیا هم بد سړی نه دی ! هوکې، هغه المانې دی.

راغی او پیر ته مخامخ کښناست.

-ښتیا داسې ښکاره شوه چې تاسو په المانې هم پوهیږئ؟

پیر پرته له هغه چې څه ووایي، هغه ته کتل.

-د پټیدو ځای ته په المانې څه وایي؟

پیر د هغه پوښتنه تکرار کړه: د پټیدو ځای؟ د پټیدو ځای ته په المانې یونترکونفت وایي.

تورن په نه ډاډمن آواز او تلوار وویل:

-څنګه؟ یو وار بیا یې ووایه !

پیر تکرار کړه: یونتیرکونفت.

تورن وویل: یونتیرکونفت. او څو شیبې یې په موسکا موسکا پیر ته کتل، خو په پای کې یې وویل:

-دا المانیان هم عجیب ځناور دي، ښتیا نه وایم ښاغلیه پیره؟

هغه وویل:

-اوس به یو بل بوتل مسکوي بوردو شراب راوړي، څنګه؟ مورل به مو به یو بل بوتل راته تاوده کړي او چغه یې کړل:

-مورل !

مورل یو بل بوتل شراب او یوه شمعه راوړل. تورن د شمعې تر رڼا لاندې، پیر ته کتل او داسې برېښېده چې له هغه سره دده د مرکچي غم لړلې څېرې او خواشینۍ دی حیرانه وي، د رامبال په څېره کې هم د ښتینې خواخوږۍ او غم نښې راڅرګندې شولې، پیر ته ورنږدې شو، سر یې ورټیټ کړ، د هغه مړوند یې راونیو او پوښتنې یې تر پیل کړې:

-دا څه شی دي، خواشيني يو؟ کېدای شي، ما خپه کړی يې؟ نه، نه، رښتيا ووايه، کېدای شي له ما نه څه تېروتنه شوی وي؟ يا کېدای شي د جګړې له غمه وي؟

پېير که څه هم هغه ته ځواب ونه وايه، خو په مينه يې د فرانسوي سترګو ته کتل، ددې لپاره د فرانسوي د څېرې د غه حالت ښه پوهېدو وړ و.

تورن وويل:

-که رښتيا درته ووايم، زه ستا د منت پوروړی يم، زه ستا سره د دوستۍ احساس کوم. دا راته ووايه چې آيا تاسو ته زه کوم خدمت کولای شم؟ زه ستاسو په چوپړ کې يم. د مرګ او ژوند ، هره خبره چې وي. لاس يې پر زړه کېښود او زياته يې کړه:

-زه دا خبره د زړه له کومې کوم.

پېير وويل:

-مننه کوم !

تورن ،پېير ته هماغه شان کتل، لکه هغه وخت چې هغه د پټېدو د کلمې په معنا په المانې پوه شوی، د هغه څېره ناڅاپه وغوړېده.

فرانسوي دوه پيالې له شرابو ډکې کړې او په خوښۍ يې چغې کړې:

-چې داسې ده، نو زه يې د خپلې دوستۍ په ويار څکم.

پېير جام پورته کړ او پر سر يې واړاوه. رامبال هم خپله پياله تشه کړه، بيا يې د پېير لاس کېښکوده، په خواشينۍ او په نشه يي ډول يې پر مېز څنګل ووهله او وې ويل:

-هوکې ګرانه !ژوند هم څه لوبې لري. چا کولای شو دا تصور وکړي چې زه به سرتېری شم او د ناپليون په چوپړ کې پوځي و اوسم؟.. وينئ؟ د هغه په چوپړ کې مسکو ته راغلی يم. هغه په خواشينۍ خو زغرده ژبه

د هغه چا په شان چې غواړي لويه کيسه ووايي، خپلو خبرو ته دوام ورکړ:

-زه بايد تاسو ته ووايم چې زموږ کورنۍ د فرانسي يو خورا مخوره لرغونې کورنۍ ده.

هغه د زړه له کومې او فرانسوي سادګۍ د خپلو نيکونو، د خپل ماشومتوب، د زلميتوب، روغتيا، خپلو خپلوانو، شتمنيو او کورنيو اړيکو په هکله کيسې ورته وويلې. هغه زياته کړه چې په دې ټولو خبرو کې يې د خدای بښلې مور وندې تر ټولو زياته اغېزمنه وه.

هغه زياته کړه:

-خو دا ټولې خبرې، يوازې ژوند ته د ننوتلو درشل دی، خو د ژوند جوهر بل شی دی، هغه مينه ده ! مينه، داسې نه ده، ښاغليه پېيره !

هغه خپل آواز لاپسې لوړ کړ او وې ويل:

-يو بل جام !

پېيره هغه جام پر سر واړاوه او ځانته يې بل جام ډک کړ.

-آه، څه ووايم، ښځې، دا ښځې !

فرانسوي لکه چې په کوچو کې يې سترګې غوړې او ځلېدلې وي، پېيره ته په کتو کتو کې د مينې او د خپلې مينې داستانونه پيل کړل. دا کيسې ډېرې او په آسانۍ د باور وړ وې. د هغه ښکلې څېرې، ځانستاينې د ښځو په اړه د هغه د خبرو ولولو او تلوسو په پام سره داسې په آسانۍ د باور وړ وې. که څه هم د رامبال د مينې ټولې کيسې داسې وې چې فرانسويان په هغه کې د مينې ښکلا او شعر وينې. تورن خپلې کيسې داسې د زړه له کومې او ګروهمنه بڼه ويلې چې ګواکې يوازې دی، دی چې د مينې داسې له خونډه ډک خوند يې څکلی دی. هغه ښځې داسې ستايلې او انځورولې، چې پېيره په خورا ځير هغه ته

غوږ نیولی و.

دا سې ښکاریده هغه مینه چې دغه فرانسوي یې لېواله و، نه هغه ټیټه او مهربانۍ نه لرې. هغه، مینه چې هغه، هو هغه چې یو وخت پېیر له خپلې ښځې سره لرله او نه هغه لوړه شاعرانه مینه ده چې ده په زړه کې له ناتاشې سره کوله (رامبال دغو دواړو مینو ته په یوه او هغه هم سپکه ستر ګه کتل، یوه یې د ګاډیوانانو او بله یې د سادګانو مینه ګڼله) هغه مینه چې فرانسوي هغه غوره ګڼله، زیاتره له ښځو سره غیر طبیعي اړیکي او دوکې وې چې خورا ښه احساسات یې رامنځ ته کول. د هغه دمینې په داستانو کې یو هم له زړه راښکوونکی ۳۵ کلنې مارکیز او هم مهاله د هغې له ۱۷ کلنې زړه راښکوونکې لور سره دده مینه وه. له ده سره د مور او لور د مینې سیالي په دې پای ته ورسېده چې مور ځان ځار کړ، په خپلې مینې یې ستر ګې پټې کړې او خپله لور یې خپل لونډ ته ورکړه. لور یې ددې له لونډ سره واده وکړ. که څه هم دغه داستان خورا پخوا تېر شوی و، خو تورن هغه په خوراخوند وایه او په ویلو یې لا تر اوسه هم احساساتي کېده...

وروستی داستان یې په پولند کې تېر شوی و. دا کیسه لا تازه وه او ده ته ښه په یاد وه. هغه، دغه کیسه په چټکې خوځېدا او اورنی مخ کوله. کیسه داسې وه چې هغه د یوه پولنډي ژوند ژغورلی و. (په ټولیزه توګه د دغه فرانسوي تورن په کیسو کې د یو چا ژوند ژغورل کېده) دغه پولنډي چې دغه تورن دهغه ژوند ژغورلی و، کله چې د فرانسې په پوځ کې خدمت پیل کړی و، خپله زړه وړونکې ښځه یې ده ته سپارلې وه. تورن ځکه ځان نیکمرغه ګاڼه چې دغې زړه وړونکې او ښکلې ښځې غوښتل چې له ده سره وتښتي... خو دا چې دی د لوی زړه او پت خاوند وه، ده، دغه ښځه ښېرته خپل پولنډي مېړه ته ورسپارلې وه. تورن

پولنډي ته ويلي و:

-مـا يـو وار سـتا ځـان ژغـورلی او دا وار دې عـزت ژغـورم. کـله چې تـورن دغـه خبرې کـولې، خپلې سـترګې يـې منښلې او سـر يـې ښـوراوه ګواکې هغه غوښتل هغه ناتواني له ځانـه لـرې کـړي، چې ددغـو خبرو د ويلو په وخت کې پر ده راخوريده.

پـيير د تـورن دکيسـې تـر اوريـدو وروسـته، لکـه هغـه شـان، پـه تـېره بيـاچې ماښـام ناوخـته چې د شـراب تـر څکلـو وروسـته کـېږي، د تـورن خبرو ته ښه غوږ او په هر څه ښه پوهېده، خو لـه دې سره هـم مهالـه ده تـه ناڅاپه ولې خپل ځېنې يادونه هم وريـاد شول. کله چې هغـه د مينـې دغـه کيسـې اورېدې، ده ته ناتاشا او لـه هغـې سره خپلـه مينـه وريـاددە او پـه خيال کې يې دغه مينه د رامبال له هغـه سره پرتله کړه. لـه مينـې سره د سيالۍ دندې ته په پـام، ده تـه د سـوخاروف برج تـه نېږدې لـه ناتاشې سره خپل وروستی ديدن او د هغـه ټول يادونـه وريـاد شول. دغـه ديـدن هغـه وخت پـر ده کـوم اغېـزنـه و کـړې، هغـه هېڅکلـه هغـه آن يـو وار هـم رايـاد کړې نه و، خـو اوس هغـه تـه داسې برېښـېده چې هغـه ديـدن خورا اغېزمن او شاعرانه و.

پـيير ته داسې برېښـېده چې د ناتاشـا خبرې چې ده تـه يې ويلي و، اوس يې اوري:

-پـيوترکيريلېوويچ ! دلتـه راشئ، مـا تاسـو وپېژنـدئ، هغـه د خپلـو سترګو پـه وړاندې، د هغې سترګې د هغې موسکا، سـفري خولې او لـه هغې نه د هغې د ويښـتو راوتلي کوڅې ليدل...

او پـه دې ټولـو کـې هغـه تـه څـه زړه راښـکوونکي او مينـه نـاک څـه راڅرګنديـدل. فرانسـوي تـورن چې کلـه د پولنـډي زړه وړونکـې ښـځې داستان پای ته ورساوه، له پـيير نه يې وپوښتل چې هغه هم کلـه د خپلـې

معشـوقې د مېړه پـه وړانـدې د رخې او سرښـندنې دغـه شـان احسـاس احساس کړی دی او کنه؟

دغې پوښتنې پېير يوې آزموينې ته رابللی و ، هغـه سر پورتـه کړ او داسې يې احساس کړه ، هغه څه ووايي چې دده خيالونـه او زړه يې خپـل کړي وو ،نو هماغـه و چې هغه په خبرو پيل وکړ او وې ويل چې لـه ښـځې سره مينې کول دده لپاره بلـه معنـا لـري. هغـه وويـل چې هغـه تـه پـه ټول ژوند کې يوه ښځه ګرانه وه او ګرانه به وي او دا ښځه بـه هېڅکلـه دده نـه شي.

تورن وويل: دا څه وايې؟ عجيبه ده !

وروسته پېير وويل چې هغه ته دا ښځه له تنکی زلميتوبـه ګرانـه وه ، خو ده ځکه نه شو کولای د هغې په اړه فکر وکړي چې هغـه خورا ځوانـه او دی هـم حرمـونی ، بـې نومـه زوی و. او بيـا وروسـته چې دی د نـوم او شتمنی خاوند شو ، بيا يې هم د هغې پـه اړه فکـر نـه شـو کـولای دا ځکـه چې هغه ډېره ورته ګرانه وه ، دا ځکه چې هغه يې په نړۍ کې تر هر څه نـه لوړه ګڼله ، په تېره بيـا هغـه يـې تـر ځانـه هـم غـوره او لـوړه ګڼلـه. کلـه چې پېير خپل نقل دې ځای تـه راورسـوه ، هغـه مـخ تـورن تـه وروړاوه او وې پوښتل چې دی په دې پوهېږي او کنه؟

تورن داسې وخوځېد چې ګواکې آن کـه نـه پـوهېږم هم دی هيلـه لـري چې بايد پېير خپل نقل ته دوام ورکړي.

پېير وبنګېد او ترشونډو لاندې يې وويل:

-معنوي غير شهواني مينه ، پر وريځو ګرځېدل.

اوس د شراب تر اغېز لاندې و ، يا يې غوښتل زړه تش کړي يا ددې تصـور لـه املـه چې دغـه سړی بـه هېڅکلـه دده د مينـې د داسـتان يـو لوبغاړی هم ونه پېژني ، يـا دې ټولـو پـه ګډه د پېيـر ژبـه جـاري کړې وه ،

هغه په پرانسته خولې او ځیرمنو سترګو کوم ځای ته ځیر و. کتل یې او خپله ټوله کیسه یې ویله، د خپل واده راز یې راسپړه او دده له خورا نږدې ملګري سره د ناتاشا مینه دده له دوست سره د ناتاشا خیانت او له هغې سره د خپلې خواخوږۍ او مینې په اړه یې خبرې کولې.

د رامبال پوښتنو دی دې ته وهڅوه چې ټول هغه څه، خپل ټولنیز دریځ، آن خپل نوم چې ده په پیل کې پټ کړی و، هغه ته په ډاګه کړي، خو تر ټولو نه زیات فرانسوي تورن د پیر په خبرو کې دې ټکي حیران کړی و چې پیر خورا بډای او په مسکو کې دوې مانۍ لري هغه دا ټول پریښي، خو هغه له مسکوه وتلی نه دی او خپل نوم او دریځ یې هم پټ کړي دي.

د شپې ناوخته هغوی دواړه په ګډه کوڅې ته ووتل، شپه رڼه او توده او د واټ په چپه خوا کې د پتروفسکا په کوڅه کې په مسکو کې د لومړني اورلګېدو لمبو آسمان رڼا کړی و. ښۍ خواته د نوې میاشتې فولادي لور ولاړ و او سپوږمۍ ته مخامخ هغه روڼ ستوری چې د پیر په زړه کې یې د مینې خیالونه راوښول، ولاړ و. ګراسیم، آشپز او دوه فرانسویان، د دروازې مخې ته ولاړ وو. د هغود خندا او یو بل ته په نه پوهېدونکي ژبې د غږیدا غږ له ورایه اوریدل کېده. هغوی هم د هغه اور لمبو ته چې ښاریې رڼا کړی و، کتل. په دې لوی ښار کې دوی دغه نه چندان لرې لوی اور ګوانښمن کړي نه و.

پیر له ستورو لوړ ډک آسمان، سپوږمۍ، رانه لکۍ لرونکي ستوری او په ښار کې لګېدلي اورته په کتلو سره په ګوګل کې د خوښۍ او مینې احساس کاوه، هغه په زړه کې ویل:

-ګوره ! څومره ښه ده، نور نو څه غواړئ؟

خو ناڅاپه هغه ته خپل تکل ورياد شو، سر یې وګرځېد، حال یې بل

ډول شو ، د اسې بـل ډول چې اړ وت دیـوال تـه ډډه ولګـوي، چې ونـه لو ېږي.

پرتـه لـه هغـه چې لـه خپـل نوی آشـنا سره مخـه بنـه وکړي، پېیـر پـه ړېږد بدونکو ګامونو لـه دروازې ووت، خپلې کوټې تـه ستون شو ، پـه کټ کې ولوید او سمدلاسه خوب یووړ.

۳۰

له بېلا بېلو لارو نه د مسکو نه تښتېدونکو اوسېدونکو او شاته تلونکو پوځيانو، د سپتمبر په دويمه په دې ښار کې د لومړي لګېدلې اور لمبو ته کتل.

د رستوف د کورنۍ ريل په هغه شپه د مسکو د شمال ختيځ په شل ورستۍ (۱۰۲ K) کې د ميتيشي په سيمه کې ولاړو. د سپتمبر په لومړۍ نېټه لږ څه په ځنډ ځکه وخوځېدل، چې نورو کاروانونو، پوځي ډلو لارې بندې کړې وې هېر شوي کالي او کپړې هومره زيات وو چې هغه پسې دلېږل شوي کسانو د رارسېدو په تمه، دوی اړوتل هغه شپه د مسکو د څنډو په ۵ ورستۍ واټن کې تېره کړې. بل سهار ريل ډېر ناوخته وخوځېد او تم ځايونه دومره بې شمېره وو چې دوی متې تر لويې ميتيشې پورې ورسېدل. په لسو بجو د رستوف د کورنۍ ښاغلي غړي او هغه ټپيان چې له دوی سره ملګري وو، د يوه نه لرې کلي په مانيو او کورونو کې مېشت شول. چوپړانو، د رستوف د کورنۍ څاروانيانو د ټپيو وړونکو ګاډيوانانو، وروسته له هغه چې اربابانو او افسرانو ته يې ډوډۍ ورکړه، نوره اړتيا يې نه لرله، دوی هم ډوډۍ وخوړله، آسونو ته يې وانښه واچول او لاړل برنډې ته ووتل.

د رايوفسکي ټپي يا ور په ګاونډه کوټه کې پروت و، د هغه لاس مات شوی و، لېونی درد او خوږو هغه زګيروی ته هڅاوه او دغو

زګیرویو د شپې په تیاره کې زورونکې او ډارونکې ښه درلوده. دغه یاور لومړی د شپه په هماغه کور کې ویده شو چې رستوفیان ځای پر ځای او ویده وو. ګرافینې وویل چې د دغه سړي له زګیروی نه یې سترګې نه شوي پټولې او د میتیشي یوه تر ټولو خراب کورته هغه ځکه راغله چې له دغه ټپي نه لرې واوسي.

یو تن چوپړ چې د دهلیز د دروازې د زینو تر څنګ د ګاډۍ تر شا ولاړ و، د یو بل لګېدلي اور رڼا یې ولیدله. هغه بل اور له پخوا نه لیدل کېده او ټول په دې پوهېدل چې په کمکی میتیشه کې اور لګېدلی دی. اور هلته مامونفسکي قزاقانو لګولی وو.

د افسر چوپړ وویل:

-ورونو ! دا هم یو بل اور !

ټولو د اور شغلو ته وکتل.

-هوکې، وینئ ! کمکی میتیشه ته مامونفسکي قزاقو اور ورته کړی دی.

-نه، نه دا میتیشه نه ده، لرې ده.

-وګورئ ! په مسکو کې دی.

دوه ته چوپړان له زینو نه راکوز، له ګاډۍ نه تاو او د ګاډۍ پر زینو کښاستل..

یو تن وویل:

-ګوره ! عجب سوځي ! نه ښاغلو ! دا باید مسکو وي؟ دا د سوشوفسکایا پلو ته دی. او یا په روګوژشکایا کې دی؟

چا دغو پوښتنو ته ځواب ورنه کړ، دغه خلک تر ډېرو پورې خاموشه پاتې شول او هغه نوي اورته یې کتل چې شغلې یې دم په دم زیاتېدلې.

بوډا دانیلو تیرینتیچ چې د ګراف ځانګړی چوپړ و او ټولو هغه په همدې نامه یاداوه، دغې ډلې ته رانږدې شو او میشکا ته یې ورغږ کړ:

-تا ونه لیدل، احمقه ! ګراف پوښتنه کوي، ځه لاړ شه کالي ټول کړه.

میشکا وویل: هو ! زه یوازې اوبو پسې ووتم.

یو تن له چوپړانو نه وویل:

-دانیلو تیرینتیچ تاسو څه فکر کوئ؟ دا اور په مسکو کې دی؟

دانیلو تیرینتیچ هیڅ ونه ویل او تر ډبرو پورې همداسې چپ پاتې شو.

د اور شغلې شبېه په شبېه خوریدې او لوړېدې.

یو غږ بیا واوریدل شو: خدای دې رحم وکړي، هر څه وچ او باد هم لګېږي.

-ګورئ ! څه حال دی او خدایه ! اور له ورایه ښکاري، لویه خدایه پر مورږ ګنهکارانو رحم وکړه !

-مړ به یې کړي، فکر مه کوئ !

دانیلو تیرینتیچ چې تر هغه پورې خاموشه پاتې و، آواز پورته کړ او وې ویل:

-څوک به یې مړ کړي؟ د هغه غږ آرام او کرار و:

-مسکو دی، ورونړو ! زمورږ سپین مخې ادکه ! د هغه غږ پرې پرې شو او د بوډا په شان ژړا زګیروی یې پیل کړ. داسې برېښېده چې دوی ټول دې ته سترګه په لاره وو، د هغه څه په معنا پوه شي چې دغه لرې لګېدلی اور ددوی لپاره لاره. د ګراف د بوډا چوپړ د زړه له کومې زاری او ددعا آوازونه، د هغه د ژړا او نارو سورو سره مل شوې.

۳۱

چوپړ چې راستون شو ، ګراف ته يې وويل چې مسکو اور اخېستی دی. ګراف خپل کميس واغوست او د باندې ووت چې خپله يې وګوري. له هغه سره مل سونيا چې لا جامې يې نه وې بدلې کړې او مېرمن شوس هم د باندې ووتل. ناتاشا او ګرافينې په کوټه کې يوازې پاتې شول. (پيتيا نور نو له کورنۍ سره نه و ، هغه له خپل غونډ سره وړاندې، تر تريوخې ته تللی و).

ګرافينې چې د مسکو د سوځېدو خبر واورېد ، وې ژړل. ناتاشا چې رنګ يې الوتی او سترګې يې لويدلې وې، تر شمايل لاندې پر څوکۍ (هماغه ځای کې چې د راننوتلو په وخت کې ناسته وه) پاتې وه. هغې د پلار خبرې ته هېڅ ډول پاملرنه ونه کړه او د چوپړ زاريو او ژړاوو ته چې درې کورونو نه لرې اوريدل کېدې، غوږ نيولی و.

سونيا چې ويرې او يخنۍ پسې اخېستې وه، له انګړنه ببرته راستنه شوه، وې ويل:

-وای وای چې څومره وحشتناکه ده ! فکر کوم ټول مسکو سوځي، هغې زياته کړه:

- ناتاشا راشه وګوره ! اوس له دې کړکۍ نه هم ښکاري، خو د ناتاشې سترګې داسې وې چې ګواکې نه پوهېږي هغې ته څه ووايي او بيا يې د بخارۍ پلو ، کوم ځای ته کتل. ناتاشا له هماغه سهار راهيسې

چې معلومه نه وه ولې سونیا د ګرافینې د مخالفت سره سره دا وړ ګڼلې وه چې د سردار اندرې د ټپي کېدو او دا چې هغه له دوی سره، په همدې کاروان کې دی، ورته ووایه، هکه پکه وه او نور هر څه تر ې هېر شوي وو. داسې ډېره کمه بربښېده چې ګرافینه دې په سونیا داسې سخته په قاره شي. سونیا ژړلي و، بښنه یې غوښتې وه او اوس د خپلې ګناه او تېروتنې د جبران لپاره د ناتاشا، شاوخوا ته ګرځېده او د هغې څارنه یې کوله، هغې ناتاشا ته وویل:

-ناتاشا وګوره ! څه وحشتناکه سوځي !

ناتاشې ځواب ورکړ:

-څه شی سوځي؟ اخ، هوکې، مسکو.

ددې لپاره چې نه په خپل ځواب سونیا خفه کړي او یا هم له هغې نه لرې شي، سر یې د کړکۍ خواته وروړاوه، هغې خواته یې داسې وکتل چې ګواکې هېڅ شی لیدای نه شي او ببرته په خپل پخوانی حالت کېناسته.

-ښه تا ونه لیدل؟

هغې په زاري وزمه او آرامه ښه وویل:

-نه، رښتیا وایم، ومې لیدل.

ګرافینه او سونیا دواړه پوهېدل چې مسکو، د مسکو سوځېدل او نور بل هر څه چې وای، البته د هغو لپاره ارزښت نه لاره.

ګراف بیا شا پلو لاړ او هلته وغځېد. ګرافینه ناتاشې ته ورنږدې شوه، د لاس په شا یې هغه پر سر ونازوله هوکې ! ده به هروخت چې لور به یې ناروغه وه، نازوله. بیا یې خپلې شونډې په کاره د هغې پر تندي ځکه ورکښودې چې وګوري هغه تبه لري او کنه؟ او بیا یې مچ کړه.

هغې وویل:

-ستا ساړه شوي دي، ته ټوله ربړدي، ښه به دا وي چې ویده شوې وای.

ناتاشې وویل: ویده شم؟ ښه ده، زه به ویده شم، زه به اوس ویده شم.

له هغې شېبې چې نن سهار یې ناتاشې ته وویل، چې سردار اندرې سخت ټپي او په همدې کاروان کې له دوی سره روان دی، لومړی یې دا پوښتنې ګروېزنې کولې چې چېرې، څنګه، آیا ټپ یې ګوانښمن دی؟ آیا کولای شي هغه وویني؟ خو کله چې یې هغې ته سره وویل چې د ټپي د ټپ د سختۍ له امله ،هغه څوک لیدلای نه شي، خو ښه خبره داده چې ژوند ته یې ګوانښ نه شته، هغې په دې خبره باور ونه کړ ،ځکه هغه ډاډمنه شوه وه چې هره پوښتنه چې دایې وکړي،له دې پرته به بل کوم ځواب وانه اوري. ،چې ورته ووایي ،هغه ښه دی،نور یې نه کومه پوښتنه وکړه او نه کومه خبره. د ټولې لارې په اوږدو کې په شکمنو غلچکو او هغو کتلو چې د ګرافینې لپاره خورا آشنا و او دا د هغې له دغه شان حالته ډېره ډاریده، د هغه شېبې د حالت په شان چې آرامه او بې خوځېدا به د شمایل په وړاندې ناسته وه، د ګاډۍ په کنج کې ناسته وه. تل په چرت کې وه، داسې تصور کېده چې کوم تکل وکړي اویا کېدای شو چې وخته به یې لا دا تکل کړی وي. ګرافینه په دې پوهېده،خو په دې نه پوهېده چې هغې به له ځانسره څه پریکړه کړې وي او همدې خبرې نه دا ډاریده او زورواله یې.

ګرافینې هغې ته ویل:

-ناتاشا ! جامې دې بدلې کړه د زړه سره ! راشه زما پر کټ ویده شه ! یوازې د ګرافینې لپاره کټ جوړ شوی و ،مېرمن شوس او دواړه نجونې پر ځمکه د وچو وښو پر سر ویدې کېدې.

ناتاشې په خواشینۍ سره وویل: نه مورې ! زه غواړم همدلته په

ډاګ ویده شم. د کړکۍ خواته ورغله، او هغه یې راخلاصه کړه، د خلاصې کړکۍ نه د چوپړ دزګیروي غږ له ورایه اوریدل کېده. ناتاشې سر له کړکۍ نه ووېست، هوا خړه پړه وه، ګرافینې لیدل چې د لور نرۍ غاړه یې څنګه له سلګیو او ژړا نه رېږدي او د کړکۍ په چوکاټ لګېږي. ناتاشا په دې پوهېده چې دا زګیروي د سردارانډرې نه دی. هغه په دې پوهېده چې سردارانډرې د دوی د کور په خوا کورکې چې د یوه دالان له لارې د دوی کورسره نښتی پروت دی.

خو دغو وحشتناکو نه آرامه کېدونکو زګیرویو، د هغې ژړا او سلګۍ لاپسې زیاتولې. ګرافینه به له سونیا سره سترګو په سترګو شوه.

ګرافینې د ناتاشې اوږو ته لاس ور وړ او وې ویل:

-ویده شه ګرانې! زما د زړه سره ویده شه! تا ته وایم نو ویده شه!

ناتاشې په تلوار جامې بدلولې، د خپلې لمنې تنۍ یې په چټکۍ خلاصولې، کمیس یې له غاړې وارتیږه او د خوب کالي یې واغوستل. پښې یې راټولې کړې او په ډاګ هغې ته په جوړ شوي بستر کښاسته. هغې له اوږو نه، خپلې نه چندان اوږدې نرۍ کوخۍ مخې ته راواړولې او هغه یې بیا واوبدلې. د هغې نریو اوږدو او معمولي ګوتو په چټکۍ او مهارت کوخۍ راټولولې او اوبدلې. د ناتاشا سر په عادي بڼه کله یوې او کله بلې خواته خوځېده، خو د هغې له تلواره تبې اخېستو، نه خوځېدونکو سترګو مخامخ چېرته کتل. کله چې د شپې سینګار پای ته ورسېد ناتاشا په آرامۍ پر هغه بستر چې پر ډاګ، پر وچو وښو د انګړ په کنج کې دې ته جوړ شوی و، وغځېده.

سونیا وویل: ناتاشې ته په منځ کې څملە.

ناتاشا وویل: نه، نه، زه همدلته څملم. هغې په خواشینۍ زیاته کړه:

نو څملی، او هغې مخ په بالښت پټ کړ.

ګرافینې، مېرمن شوس او سونیا پـه چټکـی جـامې بـدلې او څملاستې، په کوټه کې یوه شمعه پاتې شوه، خو د باندې د هغـه اور د لمبو نه چې کمکی میتیشې کې د دوو ورستو په واټن لګېدلی و، هوا رڼا کړې وه، د واټ آپلو میکدې نه چې مامونفسکي قزاقانو ورانه کړې وه، د نشیانو شروشور د خلکو شورماشور او د چوپړ د زګیروی غږونه راتلل.

ناتاشا تر ډېرو پورې هغو غږونو ته چې لـه انګړ نـه د باندې او دننه راتلل غوږ وه. ،له ځایه نه ښوریده، هغې لـومړی د خپلې مور د دعـا او زاریـو او د هغې لانـدې د کـټ د شړقېدو شروشور واورید. بیـا یـې د مېرمن شوس د خرپهارې غږ چې له اور سره آشنا وه او وروسته تر هغه د سونیا د نرمې ساه وبستلو آوازونه واوریدل. ګرافینې پـر ناتاشې غـږ وکړ، خو هغې یې ځواب ورنه کړ.

سونیا په آرامۍ ځواب ورکړ: موږ د اسې ښکاري چې ویده ده.

ګرافینه څو شېبې خاموشه وه، بیا یې غږ وکړ، خو دا وار یې هېڅ چا ځواب ورنه کړ.

لا څو شېبې تېرې نه وې چې د مور د ساه ا بستلو پرلـه پسې منظم غږونه واوریدل شول، که څه هم د ناتاشې وړې پښې د بڼستنې لاندې راوتلې او پر ساړه ډاګ پرتې او یخې شوې وې، خو دا هېڅ نه ښوریده.

د دیوال له سورې نه د چرچوړې اواز پورته شو، د اسې برېښېده چې ګواکې پر نورو یې د خپل بري سندرې پیل کړې. چېرتـه لـرې کـوم چرګ اذان وکړ او دلتـه نېـږدې بـل هغـه د هغـه ځواب ورکړ. پـه میخانـه کـې د نشیانو شروشور آرام شو، خود چوپړ د زګیروي غږ هماغـه شـان انګـازه کوله. ناتاشا په بستره کې کېناسته.

په بنګهاري يې وپوښتل:

-سونيا ته ويده يې؟ موري؟ هېڅ چا ځواب ورنه کړ. ناتاشا په کرار او خورا احتياط پاڅېدله، پر ځان يې صليب وکښښ، لوڅې نازکې او بربنډې پښې يې پر سارې او ناولي ډاګ کښښودې. په ډاګ د فرش شويو تختو شغهاري پورته شو. څوګامه يې د پيشو په شان يې منډې کړې او د دروازې سړه کړۍ راونيوه. هغې ته داسې برېښېده چې يو کوم درونده او سندريز او يو رنګه شی پر ټولو ديوالونو لګېږي. دا ددې رپيدونکی زړه و چې له مينې او وحشت نه درزيده.

دروازه يې خلاصه کړه، له هغې وا وښته او پر سارې او لامده دهليز يې قدم ورکښود. سړو هغه راتازه کړه. بربنډه پښه يې په ويده سړي کې ونښته، له هغه وا وښته د هغې کوټې دروازه يې پرانسته چې سردار اندرې هلته پروت و. په کوټه کې تپه تياره وه. د کوټې په کنج کې يو کټ ولاړ و چې کوم شی پرې پروت و او د هغه څنګ ته پر ولاړې اوږدې څوکۍ يو لويه شمع لګېده. شمعه دډېرو سوځېدو او ويليدو له امله لکه مرخړی داسې برېښېده.

ناتاشا چې له هماغه سهاره د سردار اندرې د تپې کېدو او د دوی په کاروان کې د هغه د تګ خبر اوريدلی و، غوښتل يې هغه ووينې. هغه په دې نه پوهېده چې دغه ديدن ته څه اړتيا ده، خو په دې پوهېده چې هغه به ډېر زورونکی وی. په تېره بيا چې هغه په دې باور وه چې دغه ديدن خورا ضروري دی.

هغه ټوله ورځ دې ته سترګې په لاره وه، چې د شپې به هغه ووينې، خو اوس چې دغه شپه را رسېدلې وه، دې له هغه څه نه وحشت درلوده چې دې ته تر مخې وه. هغې ويل:

-هغه به اوس څنګه بدرنګه شوی وی؟ له هغه نه به څه پاتې وي؟ آيا

دهغه زګیروی، به دهغه چوپړ نه آرامه کېدونکو زګیرویو ته ورته وي؟ هوکې، هوهغـه همداسې و. هـوکې، د هغـه پـه خیـالونو کـې اوس سرداراندري، ددغو وحشتناکو زګیرویو حالت ته ورته و. کله چې هغې په کنج کې یو تت بدن ولید او د څادر لاندې یې لوړ شویو ځنګنو باندې د اوږو ګمان وکړ. ویرونکې څېره یې ترخیاله ورغله. له ډاره ودریده، خو د هغه نه ایلیدونکی تکل هغه تګ ته هڅوله، هغه په احتیـاط یـو قـدم وړانـدې اخیسـت او بیـا بـل او چې کتـل یـې یـوې خاموشې کوټې تـه چې د خوځېدا ځای په کې نه و، ورسېده. په دې کوټه کې یو بل څوک د شمایل په وړاندې پر اوږدې څوکۍ ویده و. (دا تیموخین و) په ډاګ یـو دوه تنـه نور هـم پراتـه وو. (دا ډاکتر او د هغـه چوپړ و).

چوپړ سر راجګ کړ او وبنګېد. تیموخین تـه چې د پښې لـه ټپ او د هغې له سخت درده خوب نه و ورغلی، په دې شپه کې د دوی په کوټه کې د سپین جامې نجلۍ ګرځېدا چې د خوب کمیس او جامې یې اغوستې وې، حیـران کـړي و. د داکتـر چـوپړ پـه ډار او خوبـولي آواز وویل:

-څه غواړئ، څه لپاره دلته راغلي یاست؟ خو د دوی دغو پوښتنو ناتاشې دې ته اړ کړه چې ژر تر ژره په کنج کې ناست اېښودل شوی کټ ته پراته شي ته ورنېږدې شي، که څه هم پرکټ پراته اندام ډارونکی و او انساني بدن ته یې ورته والی نه درلود، هغې په دې ټینګار کاوه چې هغـه وګوري. ناتاشـا لـه چـوپړ نـه تېـره شـوه، د شـمعې څـاڅکې چې د شمعې شاوخوا کنډک کنډک روان و، ښکته وڅڅېدل او هغې د هغې تر رڼایې لاندې سرداراندې چې لاسونه یې پر برسټنې پراتـه و، هغـه شان ولید چې تل یې لیدلی و.

هغه هماغه شان و لکه تل چې و ، خو د هغې تبې اخېستی تک سور مخ او ځلېدونکې سترګې، چې بې له کومې لېوالتیا دې ته ځیر وې. په تېره بیا د هغه نازکه، ماشوم وزمه غاړه چې د کمیس له پرانستې او اوښتې غاړې د باندې راوتلې وې. هغه ته داسې ماشوم وزمه بڼه ورکړې وه چې ناتاشا په ژوند کې هېڅکله سرداراندرې هغه شان نه و لیدلې. ناتاشا په چټکو ټینګو ګامونو اود ځوانۍ په خوځښدا د هغه خواته ورغله او تر مخې یې ګونډه شوه.

هغه وموسېد او هغې ته یې لاس ور اوږد کړ.

۳۲

لـه هغـې ورځـې چـې د بـارادنیو پـه ډاګ کـې سـردارانـدرې پـه روغتیایي څانګې کې له ښېسدې نه راپه حال شوی و ، اوه ورځې تېرې شوې وې. هغه په دې ټوله موده کې تل ښېسده و. هغه داکتر چې لـه دوی سره پـه سفر کـې ملګرتیـا کولـه، ویـل یـې چې سختې تبې او د کولمو پرسوب بایـد هغـه تـر مرګـه رسـولی وای، خـو پـه اوومـه ورځ هغـه پـه لېوالتیا یوه ټوټه ډوډۍ لـه چایو سره وخوړه او دداکتـر دې تـه پـام شـو چې د هغه تبه ماته شوې ده. د سهار پلو و چې سردارانـدرې پـه سـد شـو. له مسکو نه تر وتلو وروسته، لومړۍ شپه هوا پـه پوره انـدازه تـوده وه او سردارانـدرې یې پـه خپلـه هماغـه کراچۍ کې پرېښـود ، خـو د میتیشـي پـه سیمه کې ټپي خپلـه وغوښتل چې لـه کراچۍ نـه یـې یوسـي او چـای ورتـه راوړي. لـه کراچۍ نـه د هغـه لېږدول هغـه تـه دومـره سـخت او دردمنـد و چې چغې یې وختې او ښېرته ښېسده شو. هغـه وخـت چـې یـې هغـه پـه ګرځنـده کټ کې څملاوه، تـر ډېرو پـورې یـې سـترګې پټې او ناخوښـده پـاتې شوې. کله چې یې سترګې پرانستې، په بنګهاری یې وویل:

-او چای څه شو؟

د ژونـد وړ خبـرو تـه د هغـه هـر اړخیـز پـام داکتـر هـک پـک کـړی و. داکتر د هغـه نبض ونیـو پـه تعجب او ناخوښـۍ یـې ولیـدل چې د نـبض ټکان یې نـه دی. د هغه ناخوښي له دې کبله وه چې دی د خپلې تجربې له

مخې ډاډه و چې سردار اندرې به ژوندی پاتې نه شي او که اوس ونه مري، لږ وروسته به ومري، خو د هغه د مرګ عذاب او زوریدنه به بیا زیاته وي. د وړې خو سرې پزې خاوند جګړن تیموخین چې د بارادنیو په جګړې کې یې پښه لګېدلې وه او په مسکو کې له دوی سره یوځای او هم په دې کاروان کې له ده سره روان و. یو تن ډاکتر، د سردار چوپړ، د هغه ګاډیوان او یاوران هم له دوی سره مل وو.

سردار اندرې ته یې چای ورکړل. هغه په تلوسې چای څکه، او تبجنې سترګې یې داسې دروازې ته نیولې وې، چې ګواکې هڅه کوي کوم شی ولټوي او یا غواړي څه شی وریاد کړي،. هغه وپوښتل:

-نور مې بس دی، تیموخین دلته دی؟

تیموخین د اوږدې څوکۍ له سره د هغه خواته وروخوځېد.

-زه دلته یم جلالتمابه !

-ټپونه دې څنګه دي؟

-زما ټپ؟ دی نو، ښه دی او ستا؟

سردار اندرې بیا په خیال کې ډوب شو، داسې ډوب چې ګواکې کوم څه وریادوی، هغه وویل:

-کوم یو کتاب به پیدا نه شي؟

-کوم کتاب؟

-انجیل، زه انجیل نه لرم.

ډاکتر ژبه وکړه چې انجیل ورته پیدا کړي او بیا یې له سردار اندرې نه پوښتنې ګرویږنې پیل کړې. سردار اندرې په ناخوښۍ خو د داکتر ټولو پوښتنو ته عاقلانه ځوابونه ورکول. بیا یې وویل چې د هغه شا ته بالښت کېږدئ، ځکه هغه ناآرامه او ټپ یې خورا خوږیده. داکتر او د هغه یاور له هغه نه، هغه کوټ چې پرده پروت و، جګ کړ، د هغه

ډډوزونه يې چې د ټپ له خوسا کېدو نه پورته کېدې، سپرېمې برنديې کړې او دهغه وحشتناک ټپ ته يې وکتل. داکتر کوم شي خورا ناراضه کړ، د ټپ، ټپې يې بدله کړه، ناروغ يې په اړخ واړاوه، خو سرداراندرې ددغو اړولو راړولو زغم نه درلود، بيايې له درده زګيروی او زاری پورته او ببسده شو. هغه په ببسدی کې اپلتې غږولې. هغه پرله پسې ويل چې څومره ژر کېږي، هغه کتاب ورته راوړي او دده تر سر لاندې يې ورته کېږدي.

هغه ويل: تاسو ته د کتاب راوړل ګران دي؟

هغه په داسې آواز چې خورا د زړه سوي و، ويل:

-زه دغه کتاب نه لرم، مهرباني وکړئ، هغه راته پيدا کړئ او شېبه مې هغه تر سر لاندې راته کېږدئ.

داکتر له کوټې ووت چې لاس پرېمنځي. هغه، هغه چوپړ ته چې او به يې پر لاس وراچولې، وويل:

-اخ، تاسو په رښتيا وجدان نه لرئ، يوه شېبه مې پام بلې خواته شو او تاسو مخامخ د ټپ په خوا څملولی و، ته خو ګوره! دا داسې درد او خوږ دي چې نه پوهېږم څنګه يې زغمي.

چوپړ وويل: مسيح دې رحم پرې وکړي، موږ تصور وکړ چې هغه بالښت يې چې غوښت تر لاندې مو کړ.

دا لومړی ځل و چې سرداراندرې پوه شوی و چې چېرې دی او څه ورپېښ شوي دي. هغه ته وريادشول چې ټپي شوی دی او هماغه شېبه چې دوی په ميتيشي کې ودريدل، هيله يې کړې وه چې کوټې ته يې بوزي. هلته له درده بيا څه ببسده شوی و، خو په کوټه کې ببرته په سد شو. کله چې يې چای څکه، ټول هغه څه يې وريادکړل چې پرې تبر شوي وو، تر ټولو نه هغه څه نبه وريادشول چې د روغتيايي مرستو په مرکز

کې و او هغـه دا چې هغـه ته، دهغـه سړي د عـذاب پـه لیدو چې دده نـه خوښېده، داسې خیـال ذهـن تـه ورغـی چې ده تـه یې د نیکمرغـي زیـری درلـود. دغـه خیالونـه کـه څـه هـم ناڅرګنـد او جړو، خـو هغـه بیـا پـر ده راخواره شوي وو. هغه ته وریاد شول چې هغـه نـوی روحاني نیکمرغـي لري او دا هغه نیکمرغي ده چې له انجیل سره یې څه ګډه ځانګړتیا لرله. له همدې امله هغه وغوښتل چې انجیـل ورتـه راوړي، خـو د هغـه حالـت خورا ژوبـل و. کلـه چې یې هغـه پـه ارخ واړاوه، د هغـه د تـپ درد دومـره زیات و چې بیا بېسده شو. درېیم وار هغـه وخت پـه سد شو چې تیـاره خوره او په کوټه کې چوپه چوپیا وه...

هغه فکر کاوه:

-ما ته داسې نوې نیکمرغي را په برخه شوې چې له انسان نه، نه جلا کېدونکې ده. دا له مـادي او دنیـایي شـتو نـه لرې نیکمرغـي ده، داسې نیکمرغي چې پر انسان لـه مـادي بهرنـي اغېـز نـه خپلواکـه ده، دا د روح او مینې نیکمرغي ده، په دې نیکمرغۍ هر څوک پوهېدای شي، خـو د هغه درک او فهم یوازې له خدای سره ده. خو دا قانون خدای څنګه انشـا کړ؟ ولې مسـیح؟.. او ناڅاپـه ددغـو خیـالونو لړلـۍ وشـلیده، ناڅاپـه (پرتـه لـه هغـه چې انـدرې پـوه شـي چې هغـه پـه رښـتینی یـا د اپلتـو او باڅارتوب په دنیا کې دی) هغه یو څه واوریدل. هغـه آرامـه او زګیـروی ډولی غږ واورید، پرله پسې او تکراریدونکی غږ: پیتي، پیتي، پیتي او بیا پیتي، پیتي، پیتي او بیا پیتي، پیتي، پیتي او سرداراندرې داسې وانګېرله چې د هغه پر بشرې مخامخ د هغـه د بشـرې پـه منځنۍ برخه کې د همدې غږونو تر انګازو لاندې د نریـو سـتنو او ښکلو توتـو یوه حیرانوونکې ودانۍ جوړېږي. هغه داسې احساسوله چې بایـد (کـه څه هم ګرانه وه) خپل انډول ددې لپاره وساتي چې دغـه ودانۍ را ونـه

نړېږي، خو دده د ټولو هڅو سره سره دغه ودانۍ رانړېده او بيا ببرته د هماغه انګازو د سندريز او نرم غږلاندې له سره جوړيده. سردار اندرې ځان ته ويل:

-زنګېږي، اوږد ږي، زنګېږي، اوږد ږي ببرته رازنګېږي او اوږد ږي.

سره له هغه چې هغه د زړه له کومې او په ټول قوت، دغه خوارې آواز ته غوږ او خپل ټول پام يې د ستنو دغې ښکلې ودانۍ جوړيدو او رالويدو ته وراړولی و، هغه له شمعې نه چاپېره شوې سره رڼا هم ليدله. د مادرکیک خوځېدا او د مچانو د الوتو بزيدل چې کله ناکله به دده پر مخ کښاستل اوريدل. هر وار به يې چې کوم مچ پر مخ کښاست، پر هغه به يې سوځنده اغېز وکړ، خو دی دې ته حيران و چې مچان که څه هم دده پر بشړې پر جوړيدونکې ودانۍ لګېدل خو هغه يې نه ړنګوله. ددې تر څنګ يو بله د پام وړ خبره هم وه او هغه د دروازې تر څنګ يوه سپينه لکه او داغ و چې د وهم د يوې مجسمې په توګه پر هغه پېښې شوې وه.

سردار اندرې له ځانسره ويل:

-دا ناشونې ده، زما کميس پر ميز پروت دی؟ نه. دا زما پښې دي، دا دروازه ده، دا ولې هر څه زنګېږي او کشېږي، هغه هم په دې انګازچې پيتي، پيتي، پيتي. هغه له چا نه، هغه هم معلومه نه وه، له چا نه په درانه آواز هيله وکړه: بس دی، نور يې ودروئ. او ناڅاپه د هغه فکر او احساس بيا، په لا قوت سره وخوځېدل.

هغه بيا په ژورو څرګندو خيالو کې ډوب شو:

-هو کې، مينه، خو دا هغه مينه نه وه چې، د څه شي لپاره د چا لپاره يا ولې لپاره وي په زړه کې احساسوي، بلکې دا هغه مينه وه چې ما په رښتينه توګه د لومړي ځل لپاره د ښمن په ليدو په زړه کې احساسوله،

ما د مینې هغه احساس، احساس کړ چې د انساني روح جوهر دی، هغه مینـــه چـــې کومـــه پلمـــه او موضـــوع نـــه غـــواړي. زه همـــدا اوس،ددغو احساساتو نېږدیوالی احساسوم،د دوستانو ګرانښت، د دښمنانو ګرانښت، د ټولو ګرانښت،له خدای سره باید دهغه په هره بڼه مینه ولرو. انسان کولای شي ځان ته له ګران چا سره انساني مینه ولري، خو له دښمن سره کولای شو یوازې خدایي مینه ولرو، نو له دې کبله ما دهغې خوښۍ احساس وکړ چې ما احساس کړه چې له هغه سړی سره مینه لرم،چې په هغه څه شوي دي؟آیا هغه ژوندی دی؟ کله چې څوک مړ ته په انساني مینه ګران وي، کېدای شي مینه په کرکه بدله شي، خو خدایي مینه، نه بدلیدونکې ده. هېڅ شی، آن مرګ هم نه شي کولای دغه مینه له منځه یوسي. هغه د ځان جوهر دی. څومره خلک ووچې ما په ژوند کې له هغو سره کرکه لرله)) په ټولو خلکو کې داسې څوک نه و چې ما دې له هغه سره داسې مینه او داسې کرکه لرلې وای، لکه له هغې سره چې ما مینه او کرکه لرله. هغه په خورا څرګنده ناتاشا تصور کړه، خو نه هغه شان چې پخوا هغه تصوروله، هغه، د ځان لپاره هغه د هغې له ښکلاوو او خوشالۍ سره تصور کړه، د لومړي ځل لپاره یې د هغې روح دځان لپاره تصور کړ. هغه د هغې احساسات درک کړل، د هغې زغم، د هغې شرم او د هغې پښیمانې یې درک کړه. هغه اوس د لومړي ځل لپاره له هغې سره د خپلو اړیکو د انکار په بې رحمۍ پوه شو. هغه له هغې سره د جلا کېدو بې رحمي احساس کړه. ای کاش که یوازې یو وار هم وای چې هغه مې لیدلې وای. یوازې یو وار د هغې سترګې وګورم او ووایم..

ای، پیتي، پیتي، پیتي، پیتي ای، تي، تي ای، پیتي، پیتي، بوم، مچ یې پر مخ ولګېده او ناڅاپه یې پام هغې بلې دنیاګۍ ته، هغې

دنیاګی ته چې رښتیا او اپلتې سره ګډې وډې وې او ځانګړې څه هلته پښښدل، وروا وښت په هغې دنیاګی کې چې هر څه لوړیدل، خو هېڅ شی نه راپرزیدل، پر هغې یو څه کشیدل، شمعه هماغه شان کړی کړی، تکه سره سوځېده، هماغه کمیس د دروازې په خوله کې د انسان په څېر د زمري په پرتې مجسمې پروت و، خو سره له دې هم د غولي د تختو زګیروی واوریدل شو، سړه ورمه وچلېده، او هماغه شان یوه نوې سپینه مجسمه په دروازې کې راڅرګنده شوه، او د دغې مجسمې په سر یې، د هماغې ناتاشې رنګ الوتې څېره او ځلېدونکې سترګې چې همدا اوس دده په خیالونو کې راتاویده، ولیده.

سردار اندرې هڅه وکړه چې دغه څېره له خپله خیاله وشړي، نو ځکه یې له ځانسره وویل:

-دا نه پرېښودونکی باڅاروالی څومره ګران دی؟ خو دغه بشره د هغه په وړاندې ولاړه او د یوه رښتیني واقعیت په بڼه ده ته ورنږدې کېده. سردار اندرې غوښتل د خپلو سپېڅلو خیالونو دنیاګی ته ورستون شي، خو هغه نه شو کولای، هغه باڅارتوب ،هغه هم هغه خپلې کړی ته ورکشاوه. آرام بنګهاری وزمي آواز خپل بنګهاري ته دوام ورکاوه، کوم شي پر هغه فشار راوړ او هغه عجیبه بشره دده په وړاندې ولاړه وه. سردار اندرې خپل ټول قوت راټول کړ چې را په حال شي، ځان ته یې ټکان ورکړ، ناڅاپه یې په غوږونو کې شرنګهاری شو، سترګې یې تتې شوې او دهغه چا په شان چې په اوبه کې ډوب شوی وي، ببسده شو. کله چې هغه په سد شو، ناتاشا نه د خیالونو، هغه ژوندی ناتاشا، چې ده د نړۍ د ټولو خلکو په منځ کې، تر ټوله زیات غوښتل په نوې پاکې خدایي مینې ورته ګرانه وي، هغه مینه چې په ده نازله شوې وه، ده ته ر مخې په ګونډو ولاړه وه. هغه پوه شو چې دا

ژوندۍ او رښتينې ناتاشا ده. هغه نه يوازې حيرانه نه شو ، بلکې مينه او خوښي يې پر زړه خواره شول. ناتاشا په ګډۍ او ډار اخېستي توګه، ځای پر ځای ګوندې وهلې ولاړه وه (هغې نه شو کولای وخوځېږي) هغه ته يې کتل او هڅه يې کوله د خپلو سلګيو مخه ونيسي، رنګ يې تک سپين اوښتی او مخ يې وچ کلک او ناخوښنده و ،خو يوازې د هغې د بشړې يوې لاندنې برخه کې يو ځای الوته.

سردار اندرې يوه آرامه ښېوونکې سا ووښتله، وموسېد ، لاس يې ورواندې کړ او وې ويل:

-تاسو ؟ ځومره نيکمرغه يم !

ناتاشا په چټکۍ خو احتياط نه ډکې خوښدا ، په ګونډو ګونډو هغه ته ورنږدې شوه په احتياط يې د هغه لاس راونيو ، د هغه پر مخ ورتېته شوه او هغه يې ښکل کړ، داسې ښکلول چې مټې شونډې هغه يې د هغه پر مخ لګېدلې.

هغې سر راپورته کړ، هغه ته يې وکتل او په کراره يې وويل: وښښه ! ما وښښه !

سردار اندرې وويل: تاسو ما ته ګران ياست.

-وښښه !

سردار اندرې وپوښتل: څنګه دې وښښم؟

ناتاشا په ټيټ، مټې اوريدونکی غږ چې پرې پرې کېده، وښکېده او وې ويل:

-ما به د هغه څه له امله چې کړي مې دي. ..

او بيا يې پرله پسې او په کراره د هغه لاسونه ښکلول.

سردار اندرې په خپل لاس د هغې سر، د دې لپاره راپورته کړ چې د هغې سترګې وويني او وې ويل: ته ما ته له پخوا لا زياته ګرانه يې !

هغه د نیکمرغۍ اوښکو نه په ډکو سترګو په حیا ، په زوریدونکې خو د مینې په خوښۍ هغې ته کتل. د ناتاشا رنګ الوتې، ډنګرې څېرې او پرسېدلو شونډو هغه بدرنګه کړې نه وه، هغه چور وحشتناکه برېښېده. سردار اندرې د غه څېره نه لیدله. هغه یوازې ځلېدونکې سترګې لیدلې، چې خورا ښکلې وې. په دې وخت کې له شا نه یو غږ واوریدل شو.

د سردار ځانګړي چوپړ چې لا د مخه له خوبه راویښ شوی و ، داکتر یې راویښ کړ، تیموخین چې د پښې له درده هېڅ ویده شوی نه و ، له پیل نه ټول هغه څه ولیدل چې دلته تېر شوي وو او پر څوکۍ یې خپل بربنډ ځان چې په څادر کې مرورلی و ، لاپسې مروړه.

ډاکتر چې په خپل بستر کې راکښناست، وویل: دا څه کوئ؟ آغلې مېرمنې، هیله کوم مهرباني وکړئ، لاړه شیئ.

په دې وخت کې د کوټې دروازه وټکېده. دا د ګرافینې مینځه وه چې هغه یې د خپلې لور په لټولو پسې لېږلې وه.

ناتاشا لکه د خوب لیدونکې په څېر چې په خوب کې په لاره روانه وي، خو د خوب په نیمایي کې یې راویښه کړې وی، له کوټې ووته، خپلې کوټې ته ورستنه شوه او په ژړا ژړا په خپل بستر کې ولویده.

له هغه ورځې وروسته د ټول سفر په اوږدو کې هرځله به چې کاروان چېرې دریده او یا به یې شپه کوله، ناتاشا د ټپي بالکونسکي، نه لرې کېده او داکتر دې ته اړ شو په دې اعتراف وکړي چې دا انتظار یې نه درلود چې د غه پېښغله دې داسې په ټینګه د ټپي خواخوږي او په داسې هنر دې د هغه پالنه وکړي.

د تعجب وړ وه چې د ګرافینې لپاره دا خیال پیدا شو ، چې کېدای شي د لارې په اوږدو کې سردار اندرې مړ شي (د داکترانو په خبره) خو

بيا يې هم نه شو کولای د خپلې لور د د غو کړو مخه ونيسي. کـه څـه هـم د ټپي سردار اندرې او ناتاشې د اوسني ديدن او د هغو بيـا نـېـږدې والـی، هـر څـوک پـه دې فکـر کـې اچـول کـه نـاروغ جـوړ شـي، د دوی تـرمنځ بـه پـخـوانې اړيکـي بيـا تـازه شـي، خـو پـه دې اړه هـېڅ چـا آن ناتاشـا او سردار اندرې هم هېڅ ډول خبره نه کوله. د ژوند نه آوارید ونکې پوښـتنې نـه يـوازې پـر بالکونسـکي بلکې پـر ټـولې روسـيې لمـن غـوړولې وه او نورې ټولې چارې او اتکلونه يې له پامه لرې کړي وو.

۳۳

د سپتمبر په دربیمه پېښه ځه ناوخته له خوبه راویښ شو، سر یې خوږیده، پرته له هغه چې خپل کوټ وباسي، په کې ویده و، کوټ دده بدن کېښکوده، په ګوګل کې یې یو تت خیال د هغو ناڅرګندو او شرم وړ چارونه چې پرون شپه، له ده نه ترسره شوې وې، د هغه روح زوراوه. دا د شرم کار، له فرانسوي تورن رامبال سره د هغه خبرې اترې وې.

ساعت د ورځې یوولس بجې ښودلې، خو د باندې هوا تر یو اندازې پورې تیاره وه. پېښې پاڅېدې، سترګې یې ومښلې، هغه تمانچه یې ولیدله چې لاستی یې کنده کاري شوی و او ګراسیم ببرته هغه د لیک پر میز ایښې وه، هغه ته وریاده شوه، دی او هغه څه یې ټول تصور کړل چې نن یې باید سرته رسولي وای.

پېښې، له ځانسره فکر وکړ:

-آیا پرما ناوخته شوې نه ده؟ نه، امکان نه لري، چې ناوخته شوې وي، مسکو ته د هغه راتګ له دولسو بجو نه مخکې امکان نه لري. پېښې ځانته دا اجازه نه ورکوله د هغه څه په اړه فکر وکړي چې هغه ته تر مخې و، نو ځکه هغه تلوار درلوده چې خپل کار پیل کړي.

خپل کمیس یې جوړ کړ، تومانچه یې په لاس کې راواخېسته او د خوځېدو تکل یې وکړ، خو د لومړۍ ځل لپاره یې دا په زړه کې وګرځېد چې څنګه هغه هم په لاس کې، د ښار په کوڅو کې دغه وسله وګرځوي. آن د لوی او پراخ کمیس لاندې هم په دغه اندازه د لویې تومانچې پټول ګران کار و. نه یې په ملا کې پټولی شوه او نه ترتخرګ لاندې، تر ټولو

نه مهمه لا دا چې تومانچه تشه وه، پېير ددې وخت پيدا نه کړ چې هغه ډکه کړي. هغه له ځانسره وويل:

-په هر حال، توره خو شته !

که څه هم د ناپليون د وژلو د لاروچارو د موندلو په لړ کې هغه دې پايلې ته رسېدلی و چې په ۱۸۰۹ کال کې د ناپليون د وژلو لپاره د يوه محصل د برید اصلي تېروتنه دا وه چې هغه محصل غوښتل ناپليون په توره ووژني، خو بيا هم د هغه اصلي موخه دا نه وه چې خپل تکل تر سره کړي، بلکې د هغه اصلي موخه دا وه، ځان په دې ډاډه کړي چې دی له خپل تکله نه تېرېږي او د هغه د سرته رسولو لپاره به هر څه، که څه هم خورا ګران وي، ترسره کوي. هغه په تلوار په شنه غلاف کې پځه توره او تومانچه راواخېستل او د خپل واسکټ لاندې يې پټ کړل. خپل اوږد کميس يې جوړ او خولۍ يې پر سر سمه کړه. پېير هڅه کوله بې شروشوره داسې ووزي چې له فرانسوي تورن سره هم مخامخ نه شي. دهليز ته لاړ او کوڅې ته ووت. هغه اور چې تېر مانښام ده په بې پروايي هغه ته کتل، د شپې په اوږدو کې لاپسې زورور شوی و. مسکو اوس له څو خواوو نه اور اخېستی و.

د سيند آپلو، د سوداګرۍ سرای .. د پاورسکايا کوڅې او د داراګاميلو پلـه تـه نېږدې، د لرګيو د خرڅولو بازار ټول او ټول سوځېدل. د پېير لاره د وړوکوڅو له لارې، پاورسکايا او له هغه ځايه اربات ته رسېده او له هغه ځايه بايد نيکولي کليسا ته چې ده لا ډېره موده پخوا پر ناپليون د برید لپاره په خيال کې خوښه کړې وه، تللی وای. د زيـاترو کورونـو کړکـۍ او دروازې ټرلـې وې. کـوڅې او وړې کوڅې له خلکو تشې وې. د لوګي او سوځېدو بوی په هوا کې خپور و. کله ناکله به کوم روسي چې ډارنی او ګبنۍ اخېستې څېرې به يې لرلې

او یا فرانسویان چې د کوڅو په منځ کې به د کلیوالو په شان روان وو، لیدل کېدل. دې او هغو په حیرانۍ پېیر ته کتل. روسانو پېیر ته نه یوازې د هغه د لوړې ونې او څورب ځان له امله کتل، نه یوازې هغوی د هغه په څېرې کې د تعجب خواشینی پاملرنې او زورېدنې د څرګندیدو له امله کتل چې هغوی نه پوهېدل، بلکې هغوی غوښتل په دې پوه شي چې هغه په روسي ټولنه کې کوم درېځ لري. فرانسویانو بیا په کتو کتو کې په تعجب ځکه هغه بدرګه کاوه چې پېیر د نورو روسانو بر خلاف چې په ډار او څار دوی ته کتل، هغوی ته هېڅ ډول پاملرنه نه کوله. د یوه کور د دروازې په خوله کې درې تنه فرانسویانو چې له روسانو سره یې خبرې کولې، پېیر ودراوه او له هغه نه یې وپوښتل، په فرانسوي به نه پوهېږي؟

پېیر د نه په نښه سر وښوراوه او وړاندې لاړ. په یوې بلې وړې کوڅې کې یوه ساتونکي چې د یو شین لرګي څنګ ته په خپله پوسته کې ولاړ و، پر هغه غږ وکړ، خو پېیر چې کله د توپک په لاس ساتونکي ګوانبمنه تکراري چغه واوریدله، پوه شو چې دی باید د کوڅې آپلو ته واوړي. هغه په خپله شاوخوا کې نه څه لیدل او نه یې اوریدل. په ویرې او تلوار روان و او خپل راز یې په خپل ګوګل کې د یوه ګوانبمن او پردې څیز په شان ساته. هغه، پرونۍ شپې ته په خیال سره له دې نه ډاریده چې څوک په کوم ډول پرې پوه نه شي، خو دا قسمت نه و چې پېیر خپل دغه راز تر هغه ځایه پورې چې ور روان دی و، په بشپړه ورورسوي. له دې پرته آن که هغه ته په لاره کې څه خنډونه نه وای پېښ شوي، د هغه تکل ځکه تر سره کېدای نه شو چې ناپلیون لا څلور ساعته د مخې د داراګامیلووا له سیمې خوځېدلی او د اربات د کوڅې له لارې د کرملین مانۍ ته تللی و. اوس ناپلیون په خورا بد طبیعت د

کرملین د مانۍ. د ټولواک په کوټه کې ناست و. او په ښار کې د اورونو د وژلو، د غلاو او تالان د مخنوي اود خلکو د آرامولو لپاره يې هر اړخیزه او د پام وړ سپارښتنې ورکولې، خو پېير په دغو ټولو خبرو نه پوهېده، هغه ټول د هغه کار په خیالونو کې ډوب و چې ده ته تر مخې و، هغه ډېر زوریده. دا زوریدنه د هغو خلکو زوریدنې ته ورته وه، چې د کوم ناشوني کار د سرته رسېدلو تکل يې کړی وی. د هغه زوریدنه او د کار ناشونیتوب له دې امله نه و چې کار ناشونی دی، بلکې له دې امله و چې دغه کار دده له وجدان او طبیعت سره اړخ نه لګاوه او په دې ویریده چې کېدای شي د کار د سرته رسېدو په کومه تاکونکي شېبه کې سست نه شي او ځان ته درناوی له لاسه ورنه کړي. که څه هم د ځان شاوخوا ته يې، نه څه لیدل او نه يې اوریدل، خو د غریزې له مخې يې لاره وېستله او د پاورسکایا کوټې ته په تلونکو تنګو کوڅو کې يې لاره نه ورکوله. په هماغه کچه چې پېير د پاورسکایا کوټې ته نېږدې کېده، په هماغه کچه لوګی دم په دم زیاتېده او آن د اورونو د شغلو له امله د هوا تودخه زیاتېده. کله ناکله خو به د اور لمبې د کورونو تر چتونو لاندې یو بل پلو سر هسک کړ. ددې وړاندې تګ سره په کوڅو کې د خلکو ګڼه ګوڼه هم زیاتېده، خو ټول وارخطا او ګډې اخېستي بربښېدل. پېير که څه هم دا احساسوله چې څه نادوده او غیر معمولي څه يې په شاوخوا کې تېرېږي، خو په دې نه پوهېده چې اورته ورنېږدې کېږي. هغه چې کله د پاورسکایا د کوټې او د ګرجي شهزاده د کور تر منځ په شاړه ځمکه کې په یوې نرۍ لاره تېرېده، ناڅاپه يې له ځانه یو څه لرې د یوې ښځې د ژړا ناهیلې چغې واوربدې. هغه ودرید، تا به ویل لکه له خوبه چې راپاڅېدلی وی او سر يې پورته کړ.

د دغې نرۍ لارې څنګ ته په وچو او دوړو وهلو شنیلو د کور بې

شمېره کېږي، له توشکو، بڑستنو، سماوار او صندوقو نه نېولې، بیا تر سپېځلو شمایلو او نورو شیانو پورې کوټه شوې وو. د صندوقونو تر څنګ په ډاګ یوه زړه ډنګره بوډۍ چې پاسنۍ اوږدې داړې یې له ورایه ښکاربدې، تورې جامې یې په ځان او خولۍ یې پر سر وه، د صندوقونو نه لږ لرې پر ډاګ ناسته وه. بوډۍ کړه وړه کېده، په ناستې آواز یې کومه خبره تکراروله. دوې نجونې له لسونه تر دولسو کلونو پورې چې لنډ خرین کمیسونه یې اغوستي وو، په ډاریدلو رنګ الوتو څېرو کې یې له ورایه وحشت بربښېده، مورته کتل. یو کمکی د اوو کلونو په منګ هلک چې کلیوالي کمیس یې په ځان او پردۍ خولۍ یې پر سر وه، د یوې ښځې غېږ کې ژړل. یوه چوپړه نجلۍ، چې پښې بربنډې او ناولې وې د صندوق پر سر ناسته وه، خپلې ژبې کوڅۍ یې راخوشې کړې، له خپلو کوڅیو نه یې سوځېدلي ویښته رابلول، هغه یې پزې ته رسول او بویول یې. د ښځې مېړه ټیټ ونی، کروپ چې دولتي دریشي یې اغوستې وه، له بشړې نه یې نرۍ ږیره تاوه شوې وه او پر سر باندې ایښۍ جګې خولۍ لاندې یې پاکې شقیقې له ورایه معلومېدې، که څه هم څېره یې وچه کلکه او ناخوښدونکې وه، خو د درد نښې نه په کې لیدل کېدې، هغه کوټه شوې صندوقونه لاندې باندې کول او له هغو لاندې نه یې څه جامې راوبستې.

دغې ښځې همدا چې پېیر ولید، د هغه پښوته یې ځان وروارتېړه او د سلګو او ژړا په منځ کې یې ویل:

-پلرونو، خپلو، با ایمانه ارتودوکسه مسیحیانو، ومو ژغورئ! مرسته وکړئ! قربان مو شم، د خدای لپاره یو څوک مرسته وکړئ. لور مې، ماشوم مې، هلته د اور په منځ کې پاتې دی، وې وی اور یې اخېستی... اور، لمبې...

داسې ښکاريده چې د ښځې مېړه يوازې ددې لپاره چې ددغه پردې سړي په وړاندې ځان برحقه وښيي، خپلې ښځې ته مخ وروړاوه او په کرار آواز يې وويل:

-ماريا نيکولايفنا ! هرومرو به دې خور هغه پورته کړی وی، هغه زياته کړه:

-کنه چېرې به وي؟

ښځې ناڅاپه ژړا بنده او په خورا قهر او غضب يې پر مېړه چغه کړل:

-بې رحمه، ظالمه ! زړه نه لرې، په خپل ماشوم دې زړه نه خوږېږي، لکه بت داسې ولاړ دی، هر بل څوک چې وای ماشوم به يې د اور له لمبو نه را ايستلای وای، دا بت دی، نه انسان، دا پلار نه دی.

هغې ژړل، سلګۍ يې وهلې او په ژړا انګولايې پېيرته ويل:

-داسې ښکاري چې تاسو مهربانه او خوږ زړی سړی ياستئ، د ګاونډي کور اور اخېستی او اوس اور زموږ کورته رارسېدلی دی. ښځې دوام ورکړ:

-تولو منډې کړې، دچا چې څه په ځان و ، په هماغه کې يې ودانګل، دغه مو وژغورل، دغه يو سپېځلی شمايل او دغه پالنګ چې ماته د پلار کورنۍ په واده کې رابښلې و ،را واخېستل او نوره ټوله شتمني مو د اور په لمبو کې ايرې شول. اوس مې چې ماشومان راټول کړل، کمکۍ کاتيا نه شته، او بيا په ژړا شوه:

-زما ماشومې ! د زړه سرې ! اور يې واخېست ! وسوځېده !

پېيرووويل:

-چېرې؟ هغه چېرته پاتې شوه؟

د پېيرد څېرې له بدليدو او ډارنه ښځه په دې پوه شوې وه چې کېدای شي مرسته ورسره وکړي.

هغې د هغه پښو ته ځان وروارتیږه او چغه یې کړل:

-پلار کیه ! پلار جانه ! مهربانه، لږ تر لږه زړه مې آرام کړه.

هغې له قهره خوله پرانسته او په دې توګه یې خپلې اوږدې داړې بیا ښکاره کړې او پر مینځې یې ورچغه کړل:

-تا ته وایم، انیسکا ! بدمرغې، لاړه شه ! بدرګه یې کړه، ځای ورته وښییه !

پیر چې سا یې بنده بنده کیده، په تلوار وویل:

-بدرګه کړه، بدرګه کړه، زه، زه یې راباسم...

دناولو جامو نجلۍ د صندوق له شا راووته، خپلې کوچنۍ یې ورټولې کړې، ژوره سا یې ووښته، په بربنډو پلنو پښو په نرۍ لارې وړاندې لاړه. پیر چې تا به ویل ناڅاپه له ژورې ببسدۍ نه را په سد شوی وی، سر یې پورته کړ، سترګې یې د ژوند له رڼا نه وځلېدې، په چټکو ګامونو نجلۍ پسې وخوځېد، تر هغې نه مخکې شو او دپاورسکایا واټ ته ورسېد. په ټوله کوڅه کې د ګڼو لوګیو څپې خورې وې. یو نیم ځای د لوګیو د وریځو او تیارو له منځه د اور لمبو شغلې پورته کولې. د اورونو تر مخې د خلکو سخته ګڼه ګوڼه جوړه وه. د کوڅې په منځ کې یو فرانسوي جنرال ولاړ و او شاوخواته ولاړو کسانو ته یې څه ویل. پیر چې هغه نجلۍ بدرګه کاوه، غوښتل هماغه ځای ته چې فرانسوي جنرال ولاړ دی ورشي، خو فرانسوي سرتېرو د هغه مخنوی وکړ او وې دراوه.

یو آواز پرې چغه کړه:

-وړاندې تلای نه شئ !

نجلۍ وویل: کاکاجانه ! دې خواته راشه ! ددې کوڅې نه، د نیکولین د کور له مخې به لاړ شو.

پېير راستون شو، نجلۍ پسې وخوځېد، کله ناکله به يې يو نيم ګام هم ځکه واچوه، چې هغې پسې ځان ورسوي، نجلۍ د کوڅې بل پلو واوښته، کينې خواته تنګې کوڅې ته ورتاوه شوه، د دې کورونو له مخې نه تېره شوه، ښي خواته د يوې دروازې پلو وروګرځېده، هغې وويل:

-دغه دی، راورسېدو ! يوه انګړ ته ورننوته، وړاندې لاړه، په يو لرګين ديوال کې يې يوه دروازه راخلاصه کړه، ودرېد، يوه لرګينه ودانۍ چې سخت اوريې اخېستی او شاوخوا يې رڼا او تودله، سوځېده، د اور لمبې د کور له کړکيو اوترچتونو لاندې راوتلې.

پېير چې له لرګينې پنجرې نه تېر شو، د اور د لمبو تودخې هغه داسې په عذاب کړ چې بې واکه ودرېد.

هغه وپوښتل: ستاسو کور، ستاسو کور کوم يو دی؟

نجلۍ په زاريو او سلګيو په داسې حال کې چې لرګين کورته يې اشاره کوله وويل:

-اوخ، هغه همدا زموږ کور و.

انيسکا داسې احساسوله چې د اور په لېدو خپل احساسات څرګند کړي، هغې وويل:

-وای کاتيا جانې ! زما ګرانې نازولې ! اور دې واخېست، وای، وای !

پېير د اور اخېستې کور خواته ورنېږدې شو، خو تودوخه دومره زياته وه چې اړ وت له کوره راتاو شي، د يوې داسې لويې ودانۍ مخې ته ورواوښت، چې د يوې خوا چت يې لا سوځېده او فرانسوي پوځيانو يې څنګ ته ګڼه ګوڼه جوړه کړې وه. پېير لومړی پوه نه شو چې دغه فرانسويان چې هر يو له کوره يو څه راباسي، په څه اختـه دي، خو کله

چې يې ولېدل، چې يو فرانسوي سرتېري، يو کليوال سړی په توره وواهه او د هغه د ګېډې له پوسته جوړ، پوستين يې تړې ووېست، پوه شو چې فرانسويان په تالان اخته دي. ،خو هغه وخت نه درلود چې ودرېږي او په دې اړه کې فکر وکړي.

د ديوالونو چاوديدل، د چتونو د رالويدو غړمبهاري، د اور د شغلو شغهاري، د ګېنې اخېستو خلکو شور، چغو او شروشور، د لوګيو د کنډک کنډک وريځو نندارە چې وړاندې وروسته خوځېدل، کله به تک تور، کله به سپين او ګوانبمن شول، پورته بەلاړل او د ويرې شغلې به يې د آسمان پلو ته ولېږلې. لمبې به کله ګنې شوې، سرو سرو شغلو به غاړې غړولې، او کله به زرينو کاغذو ته چې ديوالونه يې پوښول ورته شوې.. تودخې او د لوګي د تند بوی چټک خوځون پر پېير خپل ځانګړی اغېز وکړ او ددې اور او شغلو په ليدو يې ناڅاپه داسې احساس کړه چې له هغو خيالونو نه آزاده شوی، چې تر اوسه پورې په کې ډوب و. هغه ځان ځوان، خوشاله، مست او ډاډمن احساس کړ. د هغې لوېې ودانۍ له خوا د لرګين کور خواته راتاو شو، همدا چې غوښتل يې د کور هغې برخې ته چې لا ولاړه وه، ورننوزي چې ناڅاپه يې سر پورې شروشور واوريدل شو او تر هغه وروسته يې د کوم درانه شي د ماتېدو او خپل ځنګ ته د لويدلو غږ واورېد.

د اوريدل شوي غږ خواته يې وروکتل او څو فرانسوي سرتېري يې وليدل چې له يوې کړکۍ نه يو صندوق چې له کپړو او وسپنيزو شيانو ډک دی، را ارتېرلی دی. لاندې نور ولاړ فرانسوي سرتېري، صندوق ته ورنېږدې شول.

د فرانسوي سرتېرو نه يو تن پر پېير غږ وکړ:

-دا لا پسې څه غواړي؟

پېير وويل:

-يو ماشوم په دې کور کې پاتې دی، آياتاسو کوم ماشوم نه دی ليدلی؟

څو غړونو غبرګ وويل:

-اوهو، دا لا څه وايي؟ ځه بلا درپسې، ورکېږه !

يو تن له سرتېرو نه په دې خيال چې په صندوق کې د سپينو زرو او برنجي شيانو نه کوم شی، پېير ترې وانخلي، په ګوابنس ګوابنس هغه ته ورنېږدې شو.

يو فرانسوي له پاسه ورغړ کړل:

-ماشوم؟ ما دباغ له خوا يو غړ واورېد، کېدای شي، دا د هغه ماشوم واوسي، څه وايې، هر څه بايد انساني وي، مورِ ټول د خدای بندګان يو.

پېير وپوښتل:

-چېرې و، چېرې و؟

فرانسوي د ودانۍ شا ته، باغ پلو اشاره وکړه، او د هماغې لورې کړکۍ نه يې چغه کړل:

-دې خواته، دې خواته ! يوه دقيقه صبر وکړه، زه اوس درځم.

او رښتيا هم، يوه دقيقه وروسته يو فرانسوي تور سترګی، مهربان سرتېری چې په غومبوري يې يو داغ هم لاره، په يوه کميس کې د لومړي پوړ له يوې کړکۍ نه راودانګل. پېير يې په اوږه وواهه او له هغه سره يو ځای يې د باغ پلو منډه کړل. هغه پر خپلو ملګرو غړ وکړ:

-تاسې هم ژر کوئ، کار خلاص کړئ. اور دم په دم لا خپرېږي.

فرانسوي د هغې لاره نه چې شګه پرې آواره وه، له پېير سره يو ځای د کور شاته ورمنډې کړې، هلته يې پېير له لاسه راونيو او يو دايره

ډوله ځای يې وروښود.

تريوې څوکې لاندې يوه درې کلنه نجلۍ چې ګلابي کميس يې اغوستی و ، پرته وه.

فرانسوي وويل:

-دا هم ستاسو ماشوم، اوهو ، دا خو نجلۍ ده ، دا لا ښه ، د خدای په امان څوربه ! نو څه پروا لري ، هر څه بايد انساني وي ، آخر موږ ټول د خدای بندګان يو.

فرانسوي چې غومبورو يې داغ لاره ، تر دې خبرې نه وروسته ببرته د خپلو ملګرو پلو ورمنډې کړې.

پېير له خوښۍ نه ژوره ژوره سا ايسته ، نجلۍ ته يې ورمنډه کړې او غوښتل يې هغه را پورته کړي ، خو نجلۍ چې بدرنګي يې مورته ورته وه او ژيړي وهلې وه ، د پردي سړي په لېدو يې چغې او منډه کړل. په هر حال پېير هغه راونيوله او را پورته يې کړه. هغې له قهره په ډک آواز چغې وهلې ، وړې منګولې يې اچولې ، او له لاړو نه په ډکه خولې يې پېير په غاښاوه ، او هغه يې کوله چې ځان تر خلاص کړي. که څه هم پر پېير يو ډول وحشت او وېره ، هغه شان چې له کوم واړه ځناور سره د مخامخ کېدو په وخت کې پرې راخور شوی و ، راخور شو ، خو هغه ټوله هڅه وکړه چې ماشوم پرې نه ږدي او له هغه سره يو ځای د هغې لويې ودانۍ خواته ستون شو. خو له هغې لارې نه چې راغلی و ، ببرته ستنېدل ناشوني و ، انيسکا هم نور هلته نه وه ، او پېير هم مهاله د رحم او کرکې له احساس سره هغه نجلۍ چې ژړل يې ، سلګۍ يې وهلې او ځان يې لوند کړی و ، په لا مهربانۍ په غېږ کې کېښکوده او د باغ پلو يې ددې لپاره منډه کړل ، چې د وتلو نوې لاره پيدا کړي.

۳۴

کله چې پېښې په انګړونو، وړو او لویو کوڅو کې تر منډو وروسته بېرته د ګرزوفسکي باغ ته ورستون او ځان یې د پاورسکایا د کوڅې هغه څنډې ته ورساوه، چې له هغه ځایه دی د نجلۍ په لټه پسې خوځېدلی و، په لومړۍ شېبه کې هغه، هغه ځای ځکه ونه پېژاند، چې هلته د خلکو بې ساري ګډه ګوډه جوړه شوې وه او له کورونو نه د مالونو او کپړو د راوېستلو له امله لوی لوی داسې انبارونه جوړ و، چې د قدم د اېښودو ځای هم پاتې نه و. له روسي کورنیو نه پرته چې د اور لـه ډاره راتښتېدلې وې او دلته یې خپلو کالو او کپړو سره پناه اخېستې وه، څو فرانسوي سرتېري چې رنګارنګ کالي یې اغوستي وو، هم دلته و. پېښې هغو ته ځکه پاملرنه ونه کړه چې د هغه مامور د کورنۍ د پیدا کولو لپاره یې تلوار کاوه او غوښتل یې چې کمکۍ لور یې مورته ورکړي. او بېرته د کوم بل چا د ژغورنې لپاره ورستون شي. پېښې داسې انګېرل چې دی باید نورې ډېرې چارې ژر تر ژره ترسره کړي، د تودخې اومنډو له زوره یې سخته ګرمي شوې وه. پېښې د ماشوم د ژغورنې په وخت کې تر پخوا نه لا، د ځوانۍ تاند توب او پریکړون احساساوه. نجلکۍ اوس نو، آرامه شوې وه او د پېښې د کلیوالي کمیس لستونی یې کلک نیولې وه. هغه د هغه په غېږ کې ناسته او کله یې لکه ځنګلي کمکي ځناور په شان خپلې شاوخوا ته کتل. پېښې به کله ناکله هغې ته وکتل او نرۍ موسکا به یې پر شونډو خوره شوه. هغه داسې احساسوله

چې په دې له ډاره اخبستې او ښاپیرۍ وزمه څېره کې کوم اغېزمن او ساده څه ویني. په پخوانۍ ځای کې نه هغه مامور و او نه یې ښځه. پېیر په چټکۍ د خلکو په منځ کې روان و، د هغو خلکو ببلابېلو څېرو ته یې کتل چې په مخه ورتلل. بې ارادې به یې هغو ګرجي یا ارمني کورنیو ته چې ښکلې ختیځ ښه څېرې درلودې پام شو. لومړۍ یې یو ډېر بوډا سړی چې نوی اوږد پوستین او نوې موزې یې په پښو وې ولید، تر هغه وروسته، دې ته ورته یوه بوډۍ او یوه ځوانه ښځه، دغه خورا ځوانه ښځه وه، هغې له تورو زړه راښکوونکو اوږدو، کږو وږو لکه په قلم انځور شوي انځور، تورو وروځو او ګل ته ورته ښکلې څېره، چې پاسته غیر معمولي تاند او مینه ناک اننګۍ یې لرل، د ختیځ د بې ساري ښکلې ښکلا ببلګه وه. خو هغه د کوم حالت څرګندونه نه کوله. دغه ښځه د خلکو د شیانو او په ډاګ کې د ګڼه ګوڼې په منځ کې په خپل غاړه ټرلې قیمتي اطلسي کوټ او خړ روښانه دستمال کې چې سر یې په کې مروړی و، په تودې ګلخانه کې ورته ګل ته پاتې کېده چې پر واورو ارتیږل شوی وي. هغه لږ لرې د بوډۍ شاته، په یوه کنج کې د کالیو پر یوې ګډۍ ناسته وه، سر یې ښکته اچولی و، تورو برندو سترګویې، چې نه خوښېدونکي، لوړ تور اوږده بانه یې لرل، ځمکې ته کتل. داسې برېښېده چې هغه په خپلې ښکلا پوهېده او په هغې ویریده. دغې بشرې پېیر ګوته په غاښ کړې و او له خپل ټول تلوارتوبه سره چې دد بوال خواته روان و، څو ځله یې اورمېږ واړاوه او هغې ته یې وروکتل. د دیوال پای ته د رسېدو سره یې هغه کسان چې لټول پیدا نه کړل. پېیر ودرېد، دا خوا هغه خوا یې وکتل.

د پېیر څورب غټ ځان، ماشوم په غېږ کې، اوس له پخوانه لا د پام وړ و او څو تنه روسي ښځې او نارینه پرې راټول شوي وو.

له هغه نه پوښتنې کېدې:

- څوک مو ورک کړي دي؟ مهربانه ! تاسو خپله له مخورو کورنيو نه ياستئ که څنګه؟ دا ماشوم د چا دی؟

پېيرځواب ورکړ چې دا ماشوم د يوه ښځې دی چې تور کوټ يې په ځان و او له نور ماشومانو سره دلته ناسته وه او بيا يې وپوښتل:

-آيا څوک هغه نه پېژني او نه پوهېږي چې چېرې لاړه؟

د پاپ يو بوډا لاسمل يوې بدرنګې ښځې ته مخ وروړاوه او وې ويل:

-دا ماشوم بايد د انفيروف د کورنۍ وي !

هغه وروسته په عادي ټيټ غږ وويل:

-خدايه رحم وکړې ! خدايه رحم وکړې !

ښځې وويل:

-د انفيروف کورنۍ چېرې ده؟ انفيروفيان لا سهار د وخته لاړل نه، نه، دا ماشوم يا د ماريا نيکولايفنا دی او يا هم د ايوانوف د کورنۍ.

يوه چوپړ وويل:

-دغه ماشوم د يوې ښځې دی، نه د ماريا ايوانوفنا چې خپله يوه محترمه مېرمنه ده، هغه خپله اربابه ده.

پېير وويل: هوکې تاسې يې پېژنی، اوږدې داړې او ډنګره.

ښځې وويل:

-هو، هو، همغه ماريا نيکولايفنا ده، هغې چې فرانسوي سرتېرو ته اشاره کوله وويل:

-کله چې دغه لېوان راتويې شول، هغوی باغ ته لاړل.

د پاپ لاسمل وويل:

-اوه لويه خدايه رحم وکړې !

ښځې ښيا وويل:

-تاسو هغې خواته ورشئ، هغوی هلته دي. هماغه دي.

هغې پرله پسې بدې ورځې کولې او ژړل يې: هماغه ده، همالته ده !

خو پېير د هغې ښځې خبرې نه اوريدې، هغه له څو شېبو راهيسې هغه څه ته کتل چې څو ګامه لرې له ده نه پېښېدل. هغه، ارمنۍ کورنۍ او هغو دوو تنو فرانسوي سرتېرو ته کتل چې دغه ارمني کورنۍ ته ورغلل. ددغو سرتېرو نه يو يې لنډ ونې، چالاکه سړی و، چې شين بخون کوټ يې اغوستی او نرۍ رشمه يې تر ملا تاو کړې وه، خولۍ يې پر سر او پښې يې بربنډې وې. هغه بل سرتېری چې لوړ ونې، لوړ ملاکړوپی، رونړ څنې، ډېر ډنګر، په کراره خوځېده او احمقانه څېره يې لرله، هغه لنډ ونې و، پښې بربنډې او شين بخون کوت يې اغوستی و. سرتېری چې ارمنيانو ته ورورسېد، سمدلاسه يې څه وويل، بوډا يې له پښو راوښو او بوډا هم سمدلاسه او په چټکۍ له پښو نه د موزو په راوښتلو پيل وکړ. هغه بل سرتېری د ښکلې ارمنۍ مخې ته ودرېد، له خوځېدا او غږېدا نه پرته يې، لاسونه په جيب کې هغې ته کتل.

پېير په داسې حال کې چې ماشوم ښځې ته ورکاوه، په تلوار او ترخه ژبه هغې ته وويل:

-واخله، درواخله ! ته يې هغو ته ورکړه، هغه چې هغه نجلکۍ پر ځمکه کښوله، پر ښځې تقريبا چغه ووهله او وې ويل:

-هغوی ته يې ورکړه.

او بيا يې فرانسويانو او ارمنۍ کورنۍ ته وکتل. بوډا چې نورموزي تري اخېستل شوې وې، بربنډې پښې ناست و. ټيټ ونې فرانسوي چې له هغه نه وروستۍ موزه راووښته، هغه موزې يې يوپر بل ووهلې. بوډا بنګېده او څه يې ويل، خو پېير هغه ته يوازې يو لنډ غلچک

وروړاوه او ټول پام يې هغه سرتېري ته و چې کميس يې اغوستی و او اوس په کراره، خو ټينګو ګامونو د هغې ځوانې ښځې خواته ورنږدې شو، لاسونه يې له جيبه راووېستل او هغه يې له غاړې راونيوه.

ښکلې ارمنۍ کراره بې خوځېدا په خپل ځای ناسته وه، اوږده بانه يې ښکته لويدلې وو او داسې برېښېده چې د دغه سرتېری کړه چې له دې سره يې کوي، نه وينې او آن نه يې احساسوي. تر هغه پورې چې پېير دځان او سرتېرو تر منځ څو ګامه لاره ووهي، جګ ونی داړه مار چې کليوال کميس يې اغوستی و، د ارمنۍ له غاړې نه يې غاړکۍ راشلولې وه، او ځوانې ښځې لاسونه تر غاړې، کړۍ کړې سوې سوې سانديې کولې او ژړل يې.

پېير چې آواز يې له قهره او خواشينې نه په چغو بدل شوی و، چغه کړې:

-پرېږدئ، دا ښځه پرېږدئ!

جګ ونی په ملا کړوپ سرتېری يې له اوږې راونيو، هغې خواته يې وارتيږه، سرتېری پرځمکه ولويد، بېرته پاڅېد او وتښتېد. د هغه ملګری موزې وارتيږلې، توره يې راووېسته، په ګوابنې ګوابنې د پېير خواته ور وړاندې شو او چغه يې کړل:

-ښه، اوس به ګورو، حماقت به نه کوې!

پېير د قهر او غضب په هغه لېونتوب کې و چې په هېڅ شی نه پوهېده او قوت يې په لسګونه وار زياته شوی و، په لوڅ پښې فرانسوي يې برید وکړ او مخکې له هغه چې هغه د توري د ګوزار وخت پيدا کړي، هغه يې راځملاوه او د سوکانو تر ګوزار لاندې ونيو. د شاوخوا له ګڼې ګونې نه يې د ستاينې او آفرين نارې واوريدې او له دې سره هم مهاله د کوڅې له کنجه، د فرانسوي سورو پوځونويوه ډله

رابنکاره شوه. فرانسوي پوځیان په چټکی د پیر خواته ورغلل او هغه نه راتاوو شول. د پیر تر دې نه وروسته هېڅ په یاد نه وو، خو یوازې دومره یې په یاد و چې د ه څوک وهلي او نورو دی واهه په پای کې هغه احساس کړه چې لاسونه یې ترې شوي او فرانسوي پوځیانو تر یې تاو راتا او دده د کوټ جیبونه یې لټول.

پیر په هغو لومړیو خبرو چې پوه شو، د یوه سرتېري خبرې وې چې ویل یې:

-بناغلی لومړی بریدمن ! یوه چاړه لري.

افسر وویل:

-بنه، وسله وال دی ! او هغه سرتېري ته یې چې له پیر سره نیول شوی و، مخ وروړاوه، وویل:

-بنه ده، بنه ده، نورې خبرې به په محکمه کې وکړې. بیا یې مخ پیر ته وروړاوه او وې ویل:

-تاسو په فرانسوي خبرې کولای شئ؟

پیر چې خپل شاوخوا ته کتل، په سترګو کې یې وینې راخوټېدې، او ځواب یې نه وایه، داسې بربنډه چې څېره یې خورا وحشتناکه شوې ده چې افسر په بنګهاری څه وویل. څلور فرانسویانو له نورو جلا او د پیر تر څنګه دواړو خواته ودریدل.

افسر چې له پیر نه څه شانته لرې ولاړو، وویل:

-تاسو په فرانسوي پوهېږئ؟ ژباړونکې ته ورغړ کړئ؟

یو لنډ ونی فرانسوي چې روسي جامې یې په ځان وې، له کتاره راووت. پیر د هغه له جامو او غږیدا نه سمدلاسه په دې پوه شو چې هغه د هغو فرانسویانو له ډلې نه دي چې د مسکو په مغازو کې کار کوي.

ژباړونکي چې پېير ته وکتل وې ويل:
-داسې بربښي چې هغه له مخورو نه وي.
افسر وويل:
- هغه اور اچونکو ته ډېر ورته دی، ترې وپوښتئ، هغه څوک دی.
ژباړونکي وپوښتل:
-ته څوک يې؟ ته بايد د مشر پوښتنو ته ځواب ورکړې.
پېير ناڅاپه په فرانسوي ژبه ځواب ورکړ:
-زه به تاسو ته ونه وايم، چې څوک يم، زه ستاسو اسير يم، ځئ ما هم درسره بوزئ.
افسر تندی تريو کړ او وې ويل: آها، آها ! مخ وړاندې !
خلک له فرانسوي پوځيانو راتاوو شول. تر ټولو نېږدې پېير ته هغه بدرنګه ښځه چې نجلکی يې په غېږ کې وه، ولاړه وه. کله چې د پوځيانو ډله وخوځېده، هغه ښځه وړاندې راغله.
هغې وويل: د زړه سره چېرې دې بيايي؟ هغې زياته کړه:
-که دا نجلی د هغوی نه وي، په هغې څه وکړم؟
افسر وپوښتل:
-دا ښځه څه غواړي؟
پېير لکه نشه داسې سرسامه و، دهغه خوښي، د هغې نجلی په ليدو چې ده ژغورلې وه، دوه چنده شوه او وې ويل:
-څه غواړئ؟ زما لور چې ما له اوره ژغورلې ده، بيا له خدای په امانی پرته، خپله په دې پوه شي، چې څنګه يې دغه بې موخې دروغ ولې ويلي دي، په درنو او ويارمنو ګامونو د فرانسويانو منځ ته ورتېر شو.
دفرانسويانو دغه ډله، هغه پوځي ډله وه چې د ((ديورونيل)) په

سپارښتنه، د ښار د واټونو ساتلو ته لېږل شوې وه، هغوی له ځارنې سره هم مهاله باید د خلکو د شتمنیو د تالان مخه هم نیولې وای او په تېره بیا د اور لګوونکو په نیولو کې یې مرسته کړې وای. دا ځکه چې په هغه ورځ فرانسوي لوړپوړو افسرانو تصور کاوه چې مسکو ته په خپله د هغه اوسېدونکي اور اچوي.

دغه پوځیان په څو کوڅو کې تر ګرځېدو او ځارنې وروسته یو پنځه تنه روسان د اور اچولو په تور ونیول، په هغو کې یو تن دوکاندار، دوه تنه د کلیسا طالبان، یو کلیوال او یو څوکېدار وو، خو د ټولو مظنونانو په منځ کې پېښ تر ټولو مظنون و، کله چې یې ټول نیول شوي کسان د زویوفسکي د کوڅې یو لوی کورته چې په زندان بدل شوی و، د شپې تېرولو لپاره راوستل، پېښ یې د نورو نه جلا تر سختې ځارنې لاندې ونیو.

د درېیم ټوک پای